BIU Cujas

BIU Cujas

BIU Cujas

1097

BIU Cujas

JUS GENTIUM
METHODO SCIENTIFICA
PERTRACTATUM,

IN QUO

JUS GENTIUM NATURALE
AB EO, QUOD

VOLUNTARII, PACTITII
ET CONSUETUDINARII EST,

ACCURATE DISTINGUITUR.

AUCTORE

CHRISTIANO WOLFIO,

Potent. Suecor. Regis, Haſſiæ Landgravii Conſiliario Regiminis, Mathematum ac Philoſophiæ Profeſſore Primario in Academia Marburgenſi, Profeſſore Petropolitano Honorario, Academiæ Regiæ Scientiarum Pariſinæ, Societatumque Regiarum Britannicæ atque Boruſſicæ Membro.

EDITIO CÆTERIS ACCURATIOR, ET NITIDIOR.

FRANCOFURTI, ET LIPSIÆ,
MDCCLXIV.

ÆRE SOCIETATIS VENETÆ,
SUPERIORUM FACULTATE, AC PRIVILEGIIS.

BIU Cujas

BIU Cujas

CELSISSIMO ET SERENISSIMO

D. WILHELMO CAROLO HENRICO FRISONI

ARAUSIONENSI ET NASSOVIO PRINCIPI &c. &c. &c.

Totius Fœderati Belgii Gubernatori Hæreditario, Armorum Terra Marique Præfecto Supremo, & Indiarum Orientalium Rectori Perpetuo &c. &c. &c.

D. LONGE CLEMENTISSIMO.

Æternum illud ac immutabile Jus, quod ipsa natura constitutum est, omnes regit actus sicuti singulorum hominum, ita etiam Gentium, præscribendo officia cum erga se-

ipsas,

BIU Cujas

ipſas, tum erga alias. Et ſicuti arctiſſimo vinculo inter ſe colligavit homines ſingulos & ſocietatem quandam inter eos inſtituit, ut homini homine opus ſit, nec quicquam utilius ſit homine; ita non minus tenaci vinculo gentes copulavit, & in civitatem maximam redegit, ut genti gente opus ſit, nec quicquam utilius ſit gente. Conſulit nimirum quemadmodum hominum ſingulorum, ita etiam gentium ſingularum felicitati, quæ mutuo adjutorio promovetur & conſervatur. Totum igitur genus humanum aſſimilatur corpori vivo, cujus ſingula membra ſunt gentes ſingulæ, & quod ideo ſalvum ac incolume eſt, quia ſingula functionem ſuam rite obeunt. Rectores gentium animant membra hujus corporis, cum nuda veluti agendi potentia inſtructa ſint & vis recte agendi ab ipſis in ea derivetur, dum ſapientia atque prudentia eorundem reguntur, ut ſana conſerventur, & ad ſanitatem totius corporis contribuant, quod debent. Ea de cauſa Rectores civitatis tanto altius eminent ſupra gentes, quanto magis anima excellit corpus, & ſicuti in ipſis jus gentis ſuæ reſidet, ita etiam is intellectus eaque voluntas, ſine quibus eodem uti non datur. Juris hujus ſcientiam eo methodo dare lubuit, qua in omni Jure naturæ ac ceteris philoſophiæ partibus uſus ſum, ut veritas intime perſpici poſſit. Enimvero cum exemplorum maxima vis ſit cum in intelligendo, tum in agendo, exemplum apponendum erat. Sed quid ego vetus conquiram, cum mihi liceat uti præſenti atque vivo? TUA enim CELSITUDO exemplum præbet, cui ſi ſe adderent Rectores gentium omnes, nullæ forent de temporum calamitate querelæ. Tua rerum gerendarum ſcientia, ſapientia atque prudentia tua, amor generis humani natura inſitus, ſtudium tuum curaque de ſalute eorum, qui omnem fiduciam ſalutis TIBI habent, tua fortunas alienas ſine utilitate ampliſicandi cupido, gloria denique, ut alia taceam, ſumma atque per-

BIU Cujas

perfecta , qua excellis , totius Belgii fœderati cives permovit , ut quasi divino quodam spiritu afflati difficillimis temporibus unanimi consensu TE , PRINCEPS SERENISSIME , *Gubernatorem , armorum terra marique Præfectum supremum & Indiarum orientalium Rectorem perpetuum habere vellent . Quæ Tua est benignitas , precibus eorum facile annuisti & onus gravissimum lubens suscepisti . Nunc fulges instar Solis inter planetas inter Provincias fœderatas , sed nunquam otiosus . Quemadmodum enim Sol virtute sua planetas in orbitis suis retinet ac mutuis actionibus atque reactionibus systema totum conservatur , ut singuli periodos suas circa eundem constante lege absolvant ; ita quoque* CELSITUDO TUA *provincias fœderatas arctissimo societatis vinculo conjunctas continet , & dum amore mutuo exacta utrinque efficitur officiorum præstatio totum earum systema subsistit , ut singulæ iis fruantur , quæ civitatem beatam faciunt . Eleganter hoc in nummo aureo , quo Gubernationis hæreditariæ totius Belgii fœderati in* CELSITUDINEM TUAM *collatæ memoria ad posteros propagatur , expressit ejus inventor . Cum a Te ,* DOMINE GRATIOSISSIME , *præter omnem spem & expectationem eodem donatus fuissem ; ubivis locorum eruditi Tuam in literas propensionem inde collegerunt & publice collaudarunt , ego autem abunde convictus fui ,* CELSITUDINI TUÆ *non displicere meum philosophiam certam ac generi humano utilem efficiendi studium , & vim tam splendidi muneris in animum , quæ munerum a Principibus in eruditos collatorum propria esse solet , in dies experior , dum ad opus , quod ante annos complures cœptum est , continuandum animum appello . Certissima igitur spe fretus fore ut ,* PRINCEPS SAPIENTISSIME , *non improbes , si doctrinæ meæ Nomine Tuo splendorem atque authoritatem comparem , volumen præsens hu-*

BIU Cujas

millima mente CELSITUDINI TUÆ *offero. Servet* TE *Deus,* PRINCEPS CELSISSIME *ac* SERENISSIME, *ut exemplo Tuo doceas, quomodo Gentes reddantur felices atque aliis utiles: id quod fovet*

CELSITUDINIS TUÆ

Cultor humillimus ac devotissimus
CHRISTIANUS L. B. DE WOLFF.

PRÆ-

BIU Cujas

PRÆFATIO.

CUm Gentes inter ſe non alio utantur jure, quam quod natura conſtitutum eſt ; ſuperfluum videri poterat Jus Gentium a Jure naturæ ſeparatum tradi . Enimvero qui ita ſentiunt , jura Gentium non ſatis æqua lance penſitant . Gentes utique non aliter ſpectari poſſunt , quam perſonæ ſingulares in ſtatu naturali viventes , ac ideo ad eas applicanda ſunt officia cum erga ſeipſum, tum erga alios & inde naſcentia jura , quæ lege naturæ præſcribuntur atque dantur hominibus ſingulis , quatenus natura liberi naſcuntur , nec alio quam naturæ vinculo copulantur . Et quod ita

BIU Cujas

ita prodit jus, quæ hinc resultant obligationes, ab immutabili ista lege, quæ a natura hominum ortum trahit, veniunt, sicque Jus Gentium indubitate Juris naturæ est, ac ideo dicitur Jus Gentium naturale, si originem ejus spectes, necessarium vero, si vim obligandi. Atque hoc jus Gentium omnium commune est, ita ut quæcunque Gens, quæ contra id quid facit, jus omnium Gentium commune violet ac injuriam committat. Enimvero cum Gentes sint personæ morales, ac ideo nonnisi subjecta certorum jurium & obligationum, quæ ex societate contracta vi Juris naturæ prodeunt, natura & essentia eorum a natura & essentia singulorum hominum, individuorum physicorum, omnino plurimum differt. Quando igitur officia, quæ lex naturæ hominibus singulis præscribit, quando jura, quæ singulis ad explenda officia dantur, ad Gentes applicantur, cum nonnisi talia esse possint, qualia permittuntur a suis subjectis, illis convenienter immutanda sunt, ut novam quandam formam induant. Atque ita Jus Gentium non per omnia idem manet cum Jure naturæ, quatenus singulorum actus regit. Quid itaque obstat, quo minus tanquam Jus Gentibus peculiare separatim tractetur? Sane qui Jus naturæ & Gentium dicit, eo ipso significat, nisi dare velit sine mente sonos, inter Jus naturæ & Jus Gentium aliquid diversitatis intercedere. Quodsi vero quis obstinatior fuerit, quam ut admittat, Jus Gentium a Jure naturæ separari; per nos volumen præsens, quod de eo condidimus, partem nonam Juris naturæ appellet. Absonum enim existimamus de lana caprina serram contentionis reciprocare. Enimvero quemadmodum ea est hominum conditio, ut in civitate rigori Juris naturæ per omnia ex asse satisfieri non possit, ac propterea legibus positivis opus sit, quæ neque in totum a naturali jure recedunt, nec per omnia ei serviunt; ita similiter gentium ea est conditio, ut rigori Juris Gentium naturali per omnia ex asse satisfieri nequeat, atque ideo Jus istud in se immutabile tantisper immutandum sit, ut neque in totum a naturali recedat, nec per omnia ei serviat. Quoniam vero

hanc

BIU Cujas

hanc ipſam immutationem ipſa Gentium communis ſalus exigit; ideo quod inde prodit Jus non minus Gentes inter ſe admittere tenentur, quam ad Juris naturalis obſervantiam naturaliter obligantur, & non minus iſtud, quam hoc ſalva Juris conſonantia pro Jure omnium Gentium communi habendum. Hoc ipſum autem Jus cum *Grotio*, quamvis ſignificatu non prorſus eodem, ſed paulo ſtrictiori Jus Gentium voluntarium appellare libuit. Abſit vero, ut exiſtimes, Jus Gentium voluntarium ab earum voluntate ita proficiſci, ut libera ſit earum in eodem condendo voluntas & ſtet pro ratione ſola voluntas, nulla habita ratione Juris naturalis. Sicuti enim in parte octava Juris naturæ demonſtravimus, leges civiles non eſſe meræ voluntatis, ſed ipſum Jus naturæ præſcribere modum, quo ex lege naturali condenda ſit civilis, ut non ſit quod in ea reprehendi poſſit; ita quoque Jus Gentium voluntarium non a libera Gentium voluntate dependet, ſed ipſum Jus naturale præſcribit modum, quo ex naturali efficiendum ſit voluntarium, ut non admittatur, niſi quod neceſſitas imperat. Cum Gentes in civitatem maximam ipſa natura coegerit, quemadmodum eidem convenienter in civitates particulares coiverunt ſinguli; modus quoque, quo fit jus Gentium voluntarium ex naturali, prorſus idem eſt, quo leges civiles in civitate ex naturalibus condi debent. Ea de cauſa Jus Gentium, quod voluntarium dicimus, non, quemadmodum *Grotio* viſum eſt, ex factis Gentium probandum, quaſi inde colligatur communis earum conſenſus; ſed ex fine civitatis maximæ, quam perinde ac ſocietatem inter omnes homines inſtituit ipſa natura, ut in Jus iſtud conſentire debeant Gentes, non vero libertati earum relictum ſit, utrum conſentire malint, an nolint. Non deſunt, qui cum jus Gentium voluntarium damnent, id pro Jure naturali venditant, ut in verbis diſſentire ſaltem, in re autem convenire videantur: ſi tamen rem curatius examinare velint, diffiteri non poterunt, obligationem, quæ ex naturali venit, per voluntarium minime tolli, etſi hoc impunitatem agendi det inter homines

& to-

BIU Cujas

& tolerari permittat, quæ ſine majore malo vitari minime poterant, conſequenter omnino neceſſe eſt, ut naturale a voluntario ſit diſcernendum, quibuſcunque tandem nominibus diverſa hæc jura appellare malueris. Nobis arridet mos terminos in ſcientiam ſemel introductos abſque cogente neceſſitate non immutandi, ſed notiones iiſdem reſpondentes, ſicubi opus fuerit, determinandi & rectificandi, ut veritati conſentiant. Nimis enim puerile videtur impotentis animi arrogantia terminos, vel eorum ſignificatum immutare, & propterea laudem inventoris affectare inter eos, inter quos etiam luſcus Rex eſt. Caſtiſſimum iſtud naturæ Jus uſum ſuum conſtanter retinet, ut recte faciamus, nec quæ impune fieri poſſunt facere velimus, niſi & recte fiant, ſicque recte factorum conſcientia in fructu ſit, quatenus ea magna felicitatis pars eſt, & recte facta gloriam veram magnam pariunt, cujus delectatio ipſi quoque felicitati minime fucatæ imputanda. Sicuti autem ſinguli ex pactis jura acquirere & per ea obligationes contrahere poſſunt; ita quoque Gentes a Gentibus ex pactis jura acquirunt & per ea obligationes contrahunt. Jus hoc Gentium pactitium convenienter dicitur, ac firmitatem a jure naturali habet, quod pacta ſervari jubet. Urget autem naturale, ut pacta fiant cum ſenſu officii, etſi voluntarium validitatem eorum ab iiſdem non ſuſpendat, & violatio naturalis impune fiat atque toleranda. Per ſe liquet, jus pactitium eſſe nonniſi Jus Gentium particulare, quod non valet niſi inter eas, quæ contraxerunt. Exploratum dudum eſt, tacite non minus, quam expreſſe conveniri poſſe, & naturaliter conventionibus expreſſis quibuſcunque ineſſe tacitas, cum Jus naturæ non ferat differentiam inter contractus bonæ fidei ac ſtricti juris. Tacitis hiſce conventionibus nituntur ea, quæ moribus inter gentes introducta ſunt & Jus conſuetudinarium Gentium, quod diximus, abſolvunt. Aſſimilatur hoc juri pactitio, nec ideo tenet niſi Gentes, quæ mores iſtos diuturna obſervantia ſuos fecerunt. Quamvis vero per præcipitantiam quæ ſunt hujus juris ad Jus Gentium commune referantur, Gentium tamen erran-

BIU Cujas

errantium multitudo errori patrocinium non parit, ut vel pro naturali, vel pro voluntario habendum ſit. Nos non ſequimur morem turbæ Juris civilis peritorum, qui ante de ſtatuunt, quam rationes, cur ita ſtatuendum ſit, expenſæ fuerint, & ut ſententiam præoccupatam tueantur, rationes demum conquirunt, cur ita ſtatuant. Non admittimus tanquam verum, niſi quod ex antea demonſtratis per neceſſariam conſequentiam infertur, non vero comminiſcimur principia precaria, ut fucum faciamus imbecilli ingenio prædi-tis, quibus longius proſpicere datum non eſt. Non fert has artes methodus, qua Jus naturæ & Gentium tradere inſtituimus & in omni philoſophia utimur: requirit ea veritatem ſine pigmentis fucoque puerili. Quamobrem in præſenti quoque opere Jus Gentium ita demonſtravimus, ut quod naturale eſt ab eo, quod voluntarium, ſed omnium Gentium commune, quod conſuetudinarium ab utroque, quod denique pactitium ab omni reliquo fuerit diſcretum & a lectore attento facile dignoſcantur, quæ ex diverſo fonte fluunt. Sicuti vero errare humanum eſt, ita nec mirum videbitur, Gentes etiam doctiores & cultiores per errorem pro Jure naturæ habuiſſe, quæ eidem e diametro repugnant, & perverſos mores inde manaſſe, quibus jus in libidinoſam licentiam converſum, quam nos cum Jure Gentium voluntario minime confundimus, ſed ad Jus Gentium conſuetudinarium iniquum referimus, quo caſtiſſimum Juris nomen contaminatur. Atque in eo diſcedimus a *Grotio*, cujus ævo ſyſtema ignotum nomen erat, quod noſtro adhuc tempore abuſui patet, & cui facile condonari poteſt, quod jus Gentium voluntarium cum conſuetudinario in unum confuderit, nec in hoc mores probos ab improbis diſtinxerit. Intereſt autem generis humani, ne tam diverſa inter ſe confundantur, cum Gentes earumque Rectores evadant fabri calamitatum & miſeriarum, ſi ſenſus officii ab exercitio juris abſit & jus in libidinoſam licentiam vertatur. Equidem magis optandum, quam ſperandum, ut Gentes ad viam rectam reducantur a deviis, ad quæ nimis procul aberrarunt; non tamen propterea

BIU Cujas

pterea veritatis cognitio prorſus inutilis exiſtimanda. Etenim ne ſimus injurii in ſupremum Numen, conſtare debet, quænam ſit malorum origo, nec adeo male ſperandum eſt de humano genere, quaſi nemo futurus unquam ſit, qui veritati manus victas dare velit. Faxit Deus, ut veniant tempora, quibus ſi non omnes, ſaltem plerique Gentium Rectores agnoſcant, quid Genti ſuæ & Gentibus aliis debeant!

Halæ die 9. Aprilis A. 1749.

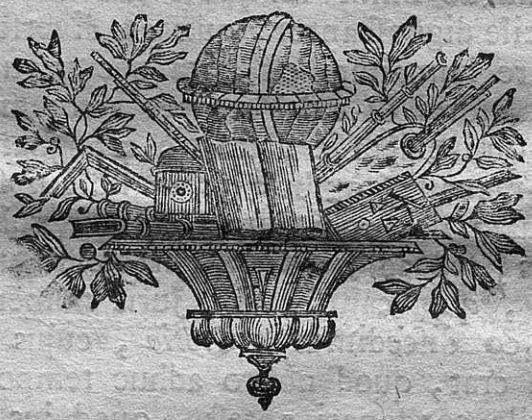

JURIS

BIU Cujas

JURIS GENTIUM PROLEGOMENA.

§. 1.

PEr *Jus Gentium* intelligimus ſcientiam juris, quo Gentes, ſive populi inter ſe utuntur, & obligationum eidem reſpondentium. *Definitio Juris Gentium.*

Nimirum docere intendimus, quomodo Gentes qua tales actiones ſuas determinare debeant, & per conſequens ad quænam Gens quælibet tum ſibimetipſi, tum aliis Gentibus obligetur, & quænam hinc naſcantur jura Gentium. cum reſpectu ſui ipſius, tum reſpectu aliarum Gentium. Naſcuntur enim jura ex obligatione paſſiva (§. 23. *part.* 1. *Jur. nat.*), ita ut, ſi nulla eſſet obligatio, nec jus ullum foret (§. 25. *part.* 1. *Jur. nat.*).

§. 2.

Gentes ſpectantur tanquam perſonæ ſingulares liberæ in ſtatu naturali viventes. Sunt enim multitudo hominum in civitatem conſociatorum (§. 5. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem cum civitates ſpectandæ ſint tanquam perſonæ ſingulares liberæ in ſtatu naturali viventes (§. 54. *part.* 8. *Jur. nat.*), Gentes quoque inter ſe ſpectandæ ſunt tanquam perſonæ ſingulares liberæ in ſtatu naturali viventes. *Quomodo Gentes ſpectandæ.*

Conſideramus nimirum hic Gentes, quales origine ſua ſunt, antequam una alteri ad certas præſtationes libertatem civilem, quæ populi eſt, diminuentes ſeſe obligavit, vel facto ſive ſuo, ſive alieno alteri cuidam genti ſubjecta fuit. Libertatem enim Gentium, quæ originarie ipſis competit, tam tolli, quam diminui poſſe, ex inferius demonſtrandis patebit.

§. 3.

Quoniam Gentes ſpectantur tanquam perſonæ ſingulares in ſtatu naturali viventes (§. 2.), in ſtatu autem naturali homines non utuntur niſi jure naturali (§. 125. *part.* 1. *Jur. nat.*); *Gentes* quoque *originarie non alio utuntur jure niſi naturali*, conſequenter *Jus Gentium originarie non eſt niſi Jus naturæ ad Gentes applicatum*. *Quale ſit Jus Gentium originarie.*

Natura non datur Jus hominum aliud niſi naturale, quod deinde facto hominum, eodem non invito, per pacta inter ſingulos quoad ea, quæ ſunt juris permiſſivi, & quoad præſtationem eorum, quæ humanitatis ſunt, immutari poteſt; in civitate autem vi poteſtatis legislatoriæ, quemadmodum in theoria legum civilium naturali (*c.* 4. *part.* 8. *Jur. nat.*) oſtendimus. Similiter natura non datur Jus Gentium aliud niſi naturale, ſeu ipſum Jus naturæ ad Gentes applicatum, quod deinde facto Gentium, iſto non invito, quoad ea, quæ ſunt juris permiſſivi & quoad præſtationem eorum, quæ humanitatis ſunt, immutari poteſt, prout videbimus in ſubſequenti tractatione. Abſit autem, ut exiſtimes, propterea non eſſe opus, ut de Jure Gentium ſigillatim agamus. Alia enim ſunt principia Juris naturæ, alia vero

(*VVolfii Jus Gentium.*)

BIU Cujas

est applicatio eorundem ad Gentes, quæ diversitatem quandam parit in eo, quod infertur, quatenus natura Gentis non est eadem cum natura humana. E. gr. homo obligatur se conservare naturaliter, Gens quælibet ex pacto, quo persona quædam moralis facta. Alia vero requirit conservatio hominis, alia conservatio Gentis. Similiter jus se defendendi adversus injurias aliorum & homini natura competit, & Genti tribuit ipsa lex naturæ. Modus autem hominis se defendendi adversus hominem alius non prorsus idem est cum modo defensionis Gentibus proprio. Quibus perspecta est vis principii reductionis, cujus eximius prorsus usus est in Arte inveniendi; ei nihil difficultatis supererit. Et, si quæ nebulæ adhuc obfuscent nonnullorum mentem, eas dispellet subsequens tractatio. Nil igitur moramur objectiones eorum, qui contendunt, Jus Gentium a Jure naturæ distingui minime debere, nec dari aliud Gentium Jus nisi ipsum Jus naturæ. Abundet per nos unusquisque suo sensu: nos adversus neminem litem agemus, quibus sufficit ea exposuisse, quæ nobis veritati consentanea videntur.

§. 4.

Definitio Juris Gentium necessarii.

Jus Gentium necessarium appellamus, quod consistit in Jure naturæ ad Gentes applicato. Vocatur etiam a *Grotio* & aliis, qui eum sequuntur, *Jus Gentium internum*, quatenus scilicet in conscientia Gentes obligat. Dicitur etiam a nonnullis *Jus Gentium naturale*.

Nimirum Jus Gentium necessarium continet ea, quæ lex naturæ Gentibus præscribit, quæ sicuti regit omnes actus hominum, ita etiam actus Gentium qua talium.

§. 5.

De immutabilitate hujus Juris.

Quoniam Jus Gentium necessarium consistit in Jure naturæ ad Gentes applicato (§. 4.), jus autem naturæ immutabile est (§. 142. *par.* 1. *Phil. pract. univ.*); *Jus* quoque *Gentium necessarium prorsus immutabile est*.

Immutabilitas Juris Gentium necessarii ab ipsa immutabilitate legis naturalis est, ac tandem ab essentia atque natura hominum tanquam fonte derivatur, unde ipsa Juris naturæ immutabilitas fluit (§. 136. 142. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*) Actus Gentium ideo regit Jus naturæ; quia homines in civitatem coeuntes, & per hoc Gens facti (§. 5. *part.* 8 *Jur. nat.*) non exuunt naturam humanam, ac per consequens legi naturæ subjecti manent (§. 136. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), etiam quatenus vires suas conjungere voluerunt ad commune bonum promovendum (§. 4. *part.* 8. *Jur. nat.*)

§. 6.

Qualis sit obligatio, quæ venit a Jure Gentium necessario.

Similiter quoniam Jus Gentium necessarium consistit in Jure naturæ ad Gentes applicato (§. 4.), ac per consequens obligatio, quæ ex Jure Gentium necessario oritur, a lege naturæ venit, hæc ipsa autem obligatio, quæ a lege naturæ venit, necessaria & immutabilis est (§. 142. *part.* 3. *Phil. pract. univ.*); *obligatio etiam, quæ a Jure Gentium necessario venit, necessaria & immutabilis est*, consequenter *nec Gens ulla seipsam, nec alia aliam ab eadem liberare potest*.

Probe hæc notanda veniunt, ne quis existimet, quando videt tolerandam esse quandam agendi licentiam inter Gentes, Jus Gentium necessarium esse nullius utilitatis. Id enim perinde foret, ac si quis contenderet Jus naturæ esse nullius utilitatis, propterea quod in statu naturali hominibus permittendus sit libertatis suæ abusus, eadem in licentiam agendi versa (§. 150. 156. *part.* 1. *Jur. nat.*), nec is prohiberi possit nisi lege positiva in statu civili, ubi a superiore vi compelli possunt ad faciendum, quod sponte sua facere nolunt. Abusus potentiæ illicitus manet etiam in Gentibus, quamvis impediri nequeat. Nec Gentes probæ faciunt, quæ possunt, sed non minus conscientiæ rationem habent, quam homo quilibet probus, qui jus suum non metitur ex potentia, sed ex obligatione, quæ a lege naturæ venit. Differt Gens proba ab improba eodem modo, quo homo probus ab improbo, aut, si mavis, virtuosus a vitioso.

§. 7.

BIU Cujas

§. 7.

De societate a natura inter Gentes instituta.

Ipsa natura societatem instituit inter omnes gentes & ad societatem colendam eas obligat. Etenim ipsa natura societatem inter homines instituit & ad societatem colendam eos obligat (§. 138. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem cum hæc obligatio, utpote a lege naturæ veniens (§. 135. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), necessaria & immutabilis sit (§. 142. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), nec per hoc immutari poterit, quod Gentes in civitatem coiverunt (§. 5. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem societas, quæ inter singulos natura instituit, adhuc subsistit inter Gentes & per consequens postquam civitates legi naturæ convenienter fuerunt institutæ (§. 26. *part.* 8. *Jur. nat.*), ac inde ortæ Gentes (§. 5. *part.* 8. *Jur. nat.*), ipsa quoque natura societatem instituisse dicenda est inter omnes gentes & ad societatem colendam eas obligare.

Quodsi ponamus societatem illam magnam, quam ipsa natura inter homines constituit, per societates particulares tolli, quas ineunt homines, dum in civitatem coeunt; civitates constituerentur contra legem naturæ, sublata quippe universali obligatione omnium erga omnes: quod utique absurdum (§. 5. *part.* 8. *Jur. nat.*) Quemadmodum in corpore humano organa singula non desinunt esse organa totius corporis humani, quia quædam simul sumpta constituunt unum organon; ita similiter homines singuli non desinunt esse membra magnæ illius societatis, quæ totius generis humani est, propterea quod plures conjunctim particularem quandam societatem contraxerunt. Et quatenus jam hi tanquam socii conjunctim agunt, tanquam si unus esset omnium simul intellectus, una omnium simul voluntas; ita etiam conjunctim jam sunt membra societatis illius, quam natura inter homines constituit, & postquam genus humanum in gentes divisum societas illa, quæ inter singulos erat, inter gentes subsistit.

§. 8.

De fine illius civitatis.

Quoniam ipsa natura societatem inter omnes gentes instituit, quatenus eam instituit inter omnes homines, prouti ex demonstratione propositionis præcedentis patet (§. 7.), societatis autem naturalis, consequenter ejus, quam ipsa natura inter homines instituit (§. 142. *part.* 7. *Jur. nat.*) mutuum adjutorium est in se statuque suo perficiendo (§. 144. *part.* 7. *Jur. nat.*); *societatis* quoque, *quam natura inter omnes gentes instituit, finis est mutuum adjutorium in se statuque suo perficiendo*, consequenter *commune bonum conjunctis viribus promovendum* (§. 141. *part.* 8. *Jur. nat.*).

Quemadmodum homo unus sibi solus non sufficit, sed alterius auxilio indiget, ut ideo commune bonum conjunctis viribus sit promovendum; ita quoque gens una sibi soli non sufficit, sed una alterius auxilio indiget, ut ideo quoque commune bonum conjunctis viribus sit promovendum. Quamobrem cum ipsa natura homines consociet, & ad societatem colendam obliget, quia commune bonum nonnisi conjunctis viribus promoveri potest, ita ut nihil homini utilius sit homine: eadem quoque natura gentes consociat & ad societatem colendam obligat, quia commune omnium bonum nonnisi conjunctis viribus promoveri potest, ita ut nihil genti utilius dicendum sit gente. Quamvis enim concipi possit gens per vastam regionem diffusa, quæ aliarum gentium ope indigere non videtur; nondum tamen dici potest, eam aliarum auxilio statum suum adhuc magis perficere posse, multo minus, gentes alias ab ea juvari posse, si vel maxime ipsa alieno auxilio non indigeat. Sicuti vero homo homini, ita etiam gens genti prodesse debet.

§. 9.

De civitate, qua ex gentibus universis componitur.

Gentes omnes in civitatem coivisse intelliguntur, cujus singulæ membra sunt singulæ gentes, seu civitates particulares. Ipsa enim natura instituit inter omnes gentes societatem & ad eam colendam eas obligat communis boni conjunctis viribus promovendi causa (§. 7. 8.). Quamobrem cum societas hominum communis boni conjunctis viribus promovendi causa contracta civitas sit (§. 4. 9.

BIU Cujas

part. 8. Jur. nat.); ipsa natura in civitatem consociavit Gentes. Quoniam itaque Gentes, quæ commoda inde nascentia norunt, impetu naturali in hanc consociationem feruntur, quæ genus humanum seu Gentes omnes inter se colligat, ceteræ autem in eam consensuræ præsumuntur, si bona sua nossent; quidni quasi pacto etiam in societatem coaluisse dicendæ sunt (§. 504. *part. 5. Jur. nat.*)? Gentes itaque omnes in civitatem coivisse intelliguntur, cujus singula membra sunt singulæ gentes, seu civitates particulares (§. 5. *part. 8. Jur. natur.*).

Propositioni præsenti lucem quandam affundit demonstratio, qua evicimus, ipsam naturam societatem inter homines instituisse & ad societatem colendam eos obligare (§. 138. *part. 7. Jur. nat.*) Immo civitas, in quam ipsa natura Gentes coire jubet, revera nititur magna illa societate, quam inter homines omnes instituit, prouti ex demonstratione superiori (§. 7.) abunde liquet. Ne vero dubium moveant ea, quæ de quasi pacto diximus, quo civitas illa maxima inter Gentes facta intelligitur; relegenda sunt ea, quæ alibi annotavimus (*not.* §. 142. *part. 7. Jur. nat.*) In hoc autem quasi pacto stabiliendo nihil sumimus, quod a ratione sit alienum, nec in aliis quasi pactis admittatur. Quod enim in istam societatem Gentes naturali quodam impetu ferantur, ex earum factis apparet, veluti dum fœdera ineunt commerciorum & belli causa, vel etiam amicitiæ gratia, de quibus infra suo loco dicemus. Absit itaque, ut tibi persuadeas, nullam prorsus esse Gentem, quæ non consentire intelligatur in civitatem, in quam omnes coire jubet ipsa natura. Quemadmodum vero in tutela recte præsumitur consentire pupillus, quatenus consentire deberet, immo consensurus esset, siquidem commoda sua intelligeret; ita non minus Gentes, quæ defectu acuminis non perspiciunt, quantæ utilitatis sit esse membrum civitatis illius maximæ, consentire in hac consociationem præsumuntur. Cumque constet in statu civili tutorem ad suscipiendam tutelam compelli, si sponte sua consentire nolit, consensum vero vel vi a superiore extortum non obstare, quo minus tutela quasi pacto nitatur; quidni obligationi naturali, qua ad societatem ineundam compelluntur Gentes, eandem vim tribuere licet, quam obligationi civili, ut consensum extorquere intelligatur etiam quasi ab invito? Quod si hæc magis ingeniosa, quam vera, nimisque contorta videantur; missis iis, sufficit, ut agnoscatur, ipsam naturam Gentes redegisse in civitatem, consequenter quæ ex notione illius fluunt, sumenda esse tanquam ab ipsa natura constituta. Neque enim aliud intendimus.

§. 10.

Civitas, in quam Gentes coivisse intelliguntur, & cujus ipsæ sunt membra, seu cives, vocatur *Civitas maxima*.

Civitas maxima quanam dicatur.

Magnitudo civitatis æstimatur numero civium. Major itaque civitas concipi nequit, quam cujus membra sunt Gentes in universum omnes, quippe quæ conjunctim totum Genus humanum complent. Non defuit notio civitatis maximæ *Grotio*, nec ignoravit in ea Jus Gentium fundari §. 17. 23. proleg. attamen ex ea non derivavit Jus Gentium, quod voluntarium vocat, quemadmodum poterat atque debebat.

§. 11.

De legibus civitatis maximæ.

Quoniam civitas maxima civitas quædam est (§. 10.), consequenter societas (§. 4. *part. 8. Jur. nat.*), quælibet autem societas suas habere debet leges & eidem competit jus ferendi leges de iis, quæ ad eandem spectant (§. 46. *part. 7. Jur. nat.*); *civitas* quoque *maxima suas habere debet leges, & eidem competit jus ferendi leges de iis, quæ ad eandem spectant*, & quia leges civiles, hoc est, in civitate latæ (§. 965. *part. 8. Jur. natur.*), præscribunt media, quibus bonum civitatis obtinetur (§. 969. *part. 8. Jur. nat.*), *leges* etiam *civitatis maximæ præscribere debent media, quibus bonum ejusdem obtinetur*.

Negotium minime facessit; quod leges in civitate ferantur a superiore (§. 965. *part. 8. Jur. nat.*), qualem non habent, certe non agnoscunt Gentes. Quoniam enim Jus naturæ regit voluntatem superioris in ferendis legibus (*not.* §. 965. *part. 8. Jur. nat.*); & quoniam leges præscribere debent media, quibus bonum civitatis obtinetur, *vi præsentis*, inde satis apparet, quales esse debeant leges istæ, ut in eas consentire debeant, consequenter consen-

sisse

fisse præsumantur Gentes? nihil difficultatis occurret in stabiliendo Jure Gentium, quod nec in totum a Jure Gentium necessario recedit, nec per omnia ei servit; quemadmodum ex sequentibus elucescet.

§. 12.

Quomodo Gentes singula universis & universa singulis obligentur.

Quatenus Gentes in civitatem maximam coivisse intelliguntur, singulæ universis se obligasse intelliguntur, quod commune bonum promovere velint, universi autem singulis, quod ipsorum bono in particulari prospicere velint. Etenim si civitas instituitur singulis se obligant universis, quod commune bonum promovere velint, & universi se obligant singulis, quod sufficientiæ vitæ ipsorum, tranquillitati & securitati, consequenter bono singulorum in particulari (§. 9. *& seqq. part.* 8. *Jur. nat.*), prospicere velint (§. 28. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quatenus igitur Gentes in civitatem maximam coivisse intelliguntur, singulæ quoque se universis obligasse intelliguntur, quod commune bonum promovere velint, universæ autem singulis, quod ipsarum bono in particulari prospicere velint.

Ipsa natura Gentes in Civitatem maximam coegit (§ 7. 9.) ac ideo obligationem, quam urget propositio præsens, iisdem imposuit, ut, quia consentire debent, in eandem consensisse præsumantur, aut, eas consensisse recte sumatur, prouti simile quid apparet in societate paterna, quam tanquam quasi pactum naturaliter valere diximus (*not.* §. 635. *part.* 7. *Jur. nat.*) Quodsi Gentes omnes ea intellectus vi essent instructæ, ut nossent, quomodo ipsarum utilitati velificaretur, & quænam damna ab ipsis averterentur, si singulæ boni civis officium adimplerent, nec earum Rectores affectuum impetu se in transversum abripi paterentur; nullum profecto dubium superesset fore, ut in universum omnes in id expresse consentirent, ad quod eos ducit natura, quæ consensum supplet ac sustinet etiam in insciis atque invitis. Nobis vero hoc demonstrandum est, quomodo natura consulat felicitati generis humani pro conditione humana. Neque enim fingendi sunt homines, quales non sunt, si vel maxime tales esse deberent. Eaque de causa ex sequentibus elucescet, jura, quæ ex notione civitatis maximæ resulant, abire a Jure Gentium necessario, quatenus propter conditionem humanam in civitate maxima non tam permittenda, quam toleranda sunt, quæ per se illicita sunt, quia vi humana mutari minime possunt.

§. 13.

De Jure universarum Gentium in singulas.

Universis Gentibus in civitate maxima competit jus cogendi singulas, si obligationi suæ satisfacere nolint, aut in eo negligentes se præbeant. Etenim universis in civitate competit jus cogendi singulos, ut satisfaciant obligationi suæ, si vel facere nolint, vel in eo negligentes sese præbeant (§. 29. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem cum Gentes omnes in civitatem coivisse intelligantur, cujus membra sunt singulæ (§. 9.), & quatenus in civitatem maximam coivisse intelliguntur, singulæ universis se obligasse intelliguntur, quod commune bonum promovere velint (§. 12.) ex obligatione autem passiva partis unius nascatur jus alteri (§. 23. *part.* 1. *Jur. nat.*); universis quoque Gentibus in civitate maxima competit jus cogendi singulas, si obligationi suæ satisfacere nolint, aut in eo negligentes se præbeant.

Paradoxum hoc videbitur iis, qui nexum veritatum non prospiciunt & ex factis jura æstimant. Patebit autem in sequentibus, propositione præsenti nos indigere tanquam principio alia demonstrandi, non ægre admittenda. Et in genere notandum est, nobis jam quæstionem esse de Jure, cujus capaces sunt homines pro conditione præsenti, minime vero de factis, quibus jus vel contemnitur, vel violatur. Nullus foret effectus civitatis maximæ, in quam natura Gentes coegit, nisi inde jus quoddam universis in singulas oriretur: quod quale sit, in sequentibus demonstrabitur.

§. 14.

Unde id metiendum.

Jus universarum Gentium in civitate maxima in singulas ex fine civitatis maximæ metiendum. Etenim jus universorum in civitate in singulos ex fine civitatis

tis metiendum (§. 30. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem cum etiam in civitate maxima Jus quoddam Gentibus universis in singulas competat (§. 13.); idem quoque ex fine civitatis maximæ metiendum erit.

Quemadmodum in civitate qualibet jus universorum in singulos ultra finem civitatis extendendum non est (*not.* § 30. *part.* 8. *Jur. nat.*) ita quoque jus universarum Gentium in singulas ultra finem civitatis maximæ extendi nequit, in quam eas ipsa natura coegit, ut proinde istiusmodi jus singulæ universis tribuisse intelligantur.

§. 15.

Quale idem sit. *Gentibus universis imperium aliquod competit in singulas.* Etenim universis in civitate imperium quoddam competit in singulos (§. 31. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem ut ante (§. 14.) patet, gentibus quoque universis imperium aliquod competere in singulas.

Paradoxum nonnullis videbitur imperium istud. Sed hi erunt, qui civitatis maximæ notionem distinctam non habent, nec utilitatem perspiciunt, cui natura providet, dum civilem quandam societatem instituit inter Gentes. Patebit autem suo loco, minime hinc consequi nisi ea; quæ pro Gentium Jure ultro agnoscunt omnes, aut quod agnoscere debeant, haud difficulter intelligitur. Nec minus patet, imperium hoc esse speciem quandam imperii civilis (§. 32. *part.* 8. *Jur. nat.*)

§. 16.

De æqualitate moral. Gentium. *Natura Gentes omnes inter se æquales sunt.* Gentes enim spectantur tanquam personæ singulares liberæ in statu naturali viventes (§. 2.) Quamobrem cum natura homines omnes æquales sint (§. 81. *part.* 1. *Jur. nat.*), Gentes etiam omnes natura inter se æquales sunt.

Gentem non facit multitudo hominum in civitatem coeuntium, sed vinculum, quo singuli colligantur, & quod non est nisi obligatio, qua sibi invicem tenentur. Eadem est societas, quæ subsistit in multitudine hominum consociatorum majore, quam quæ in minore. Quemadmodum itaque homo procerissimus non magis homo est, quam nanus; ita quoque Gens, quantumvis parva, non minus Gens est, quam Gens maxima. Quamobrem cum æqualitas moralis hominum nullum respectum habeat ad staturam corporum; æqualitas quoque moralis gentium non respicit multitudinem hominum, ex quibus componuntur.

§. 17.

In quo ea consistat. Quoniam natura Gentes omnes æquales sunt (§. 16.), æquales autem sunt homines in sensu morali, quorum eadem sunt jura & obligationes eædem (§. 78. *part.* 1. *Jur. nat.*); *natura* quoque *Gentium omnium eadem sunt jura eædemque obligationes.*

Gens igitur magna ac potens jus nullum sibi arrogare potest in parvam & impotentem, quale huic in ipsam non competit, nec Gens parva ac impotens ad quicquam obligatur magnæ ac præpotenti, ad quod ipsa non æque eidem sit obligata.

§. 18.

An natura Genti uni liceat, quod alteri non liceat. Quia Gentium omnium natura eadem sunt jura eædemque obligationes (§. 17.), licitum vero est, ad quod agendum jus habemus, illicitum vero, ad quod non agendum, vel omittendum obligamur (§. 170. *par.* 1. *Jur. nat.*); *Quod natura Genti uni licitum, id etiam alteri licitum, & quod uni non licet, idem nec licet alteri.*

Potentia Genti nulli tribuit prærogativam quandam præ altera, sicuti nec robur homini uni præ altero. Sicuti potentia non est fons Juris naturæ, ut tantum unicuique liceat in alterum, quantum potest; ita nec potentia Gentium est fons Juris Gentium, ut ex ea id sit metiendum.

§. 19.

BIU Cujas

§. 19.

Civitas maxima ſtatus quidam popularis eſt. Civitas enim maxima conſtat ex gentibus univerſis (§. 10.), quæ ſingulæ liberæ (§. 50. *part.* 8. *Jur. nat.*) & inter ſe æquales ſunt (§. 16.). Quoniam itaque natura Gens nulla genti alteri ſubjecta eſt (§. 136.) *part.* 1. *Jur. nat.*), ac per ſe patet Gentes communi conſenſu imperium, quod univerſis in ſingulas competit, in unam quandam gentem, aut plures non contuliſſe, immo ne concipi quidem poſſe per humanam conditionem, ut hoc fiat; imperium iſtud univerſis reſervatum intelligitur. Quamobrem cum ſtatus popularis ſit, ſi imperium ſit penes univerſos, integrum nempe in caſu præſenti genus humanum in populos, ſeu gentes diviſum (§. 131. *part.* 8. *Jur. nat.*); civitas maxima ſtatus quidam popularis eſt. *Qualis forma Reip. conveniat civitati maximæ.*

Status popularis forma Reip. maxime naturalis eſt, qui cum ipſa civitate ſtatim incipit & non niſi facto in aliam formam mutatur, quale in civitate maxima ne fingi quidem poteſt. Quamobrem civitati maximæ non alia forma Reip. convenit, quam ſtatus popularis.

§. 20.

Quoniam in ſtatu populari id pro voluntate totius populi habendum, quod parti majori viſum fuerit (§. 157. *part.* 8. *Jur. nat.*), civitas autem maxima ſtatus quidam popularis eſt (§. 19.), eaque ex omnibus gentibus compoſita (§. 10.); *in civitate* quoque *maxima pro voluntate omnium gentium habendum erat, quod majori earum parti viſum fuerit.* Cum tamen in ſtatu populari neceſſe ſit, ut ſinguli in certo loco conveniant, & ſuam de eo, quod fieri debet, voluntatem declarent (§. 173. *part.* 8. *jur. nat.*), gentes autem omnes per totum terrarum orbem diſperſæ inter ſe convenire nequeant, quod per ſe patet; *pro voluntate omnium Gentium habendum, in quod conſentire debent, ſi ductum naturæ ſecutæ ratione recte utantur*, conſequenter patet, *quatenus admittendum, id eſſe Juris Gentium, quod gentibus moratioribus placuit.* *Quodnam in civitate maxima habendum pro omnium gentium voluntate.*

Agnovit *Grotius* admittendum eſſe aliquod Jus Gentium, quod a Jure naturæ abit, cujus rigor ut obſervetur inter gentes fieri omnino nequit. Hoc autem jus ut aliter probetur, quam per exempla & judicia, præſertim conſentientia, gentium moratiorum, non eſſe putat in Proleg. de J. B. & P. §. 46. Enimvero tutiorem viam ingrediemur, ſi oſtendamus, Gentes ratione utentes in hoc, vel iſtud conſentire debuiſſe, quod pro jure inter ipſas valuit, vel hodienum valet: id quod ex notione civitatis maximæ non minus evidenter demonſtrari poteſt, quam Jus Gentium neceſſarium, ſeu naturale.

§. 21.

Quia in civitate maxima pro voluntate omnium Gentium habendum, in quod conſentire debent, ſi ductum naturæ ſecutæ ratione recte utantur (§. 20.), ſuperior vero in civitate eſt, cui competit jus in actiones ſingulorum (§. 141. *part.* 8. *Jur. nat.*), conſequenter qui imperium exercet (§. 30. 31.), ideo *fingi poteſt Rector civitatis maximæ, qui ductum naturæ ſecutus recto rationis uſu deſinit, quænam Gentes inter ſe pro jure habere debeant, etſi Gentium juri naturali non per omnia ſerviat, nec in totum ab eo recedat.* *De Rectore civitatis maximæ.*

Fictiones non inutiliter admittuntur in omni ſcientiarum genere cum ad veritates eruendas, tum demonſtrandas. Ita e. gr. Aſtronomi motum planetarum computaturi fingunt Planetam motu æquali in orbita circulari Soli concentrica circa eundem latum, & in æquatione temporis fingitur Sol quidam motu æquabili per æquatorem lato. Immo omnes perſonæ morales & ipſa quoque civitas maxima in Jure naturæ ac Gentium aliquid fictitii habet. Talia qui improbant, abunde produnt ſe nonniſi perfunctorie in ſcientiis verſatos eſſe. Rector autem ille fictus civitatis maximæ, fini civitatis maximæ accomodare concipitur Jus Gentium naturale, ſeu neceſſarium, quantum fert conditio humana, uſus jure ferendi leges, quod civitati maximæ convenire ſupra oſtendimus (§. 11.)

§. 22.

BIU Cujas

§. 22.

Juris Gentium voluntarii definitio & quale sit.

Jus Gentium voluntarium cum *Grotio* dicimus, quod ex notione civitatis maximæ derivatur, consequenter quasi ab ejus Rectore ficto definitum (§. 21.), ac ideo a voluntate Gentium profectum intelligitur. *Æquipollet* adeo *Jus Gentium voluntarium legibus civilibus* (§. 965.) *part.* 8. *Jur. nat.*), consequenter *eodem modo efficitur ex Jure Gentium necessario, quo Jus civile ex naturali efficiendum ostendimus* capite quinto partis octavæ Juris naturalis.

Habemus itaque fundamentum certum atque immotum Juris Gentium voluntarii, & sunt principia certa, vi quorum ex notione civitatis maximæ Jus istud derivari potest, ut non cœco impetu standum sit factis & moribus atque judiciis gentium moratiorum, ac inde inferendus quasi universalis quidam omnium consensus, quemadmodum *Grotius* sensisse videtur.

§. 23.

Jus Gentium pactitium.

Jus Gentium pactitium est, quod ex pactis oritur inter Gentes diversas initis. Quoniam pacta ineuntur inter Gentes duas, vel plures, quod ex notione pacti liquet (§. 788. *part.* 3. *Jur. nat.*), nemo autem sibi alterum obligare potest ultra voluntatem, consequenter multo minus contra voluntatem suam, nec ab eo acquirere jus, quod in eum transferre noluit (§. 382. *part.* 3. *Jur. nat.*): *pacta* quoque *non obligant* (§. 789. *part.* 3. *Jur. nat.*), *nisi Gentes, inter quas inita*, consequenter *jus Gentium, quod ex pactis oritur*, seu *pactitium universale non est, sed particulare.*

Æquipollet Jus Gentium pactitium juri privato civium, quod ex eorum pactis ortum trahit. Quemadmodum itaque jus privatum civibus ex pactis inter se initis quæsitum resultans pro Jure civili, civitati cuidam proprio, minime habetur, ita quoque Jus Gentibus ex pactis cum aliis Gentibus initis quæsitum haberi non posse videtur pro Jure Gentium. Quamobrem patet Jus Gentium pactitium non admittendum esse nisi in significatu quodam generali, quatenus per pacta Gentes sese sibi invicem obligare & jura quædam acquirere possunt, & propria quædam est pactionum istarum materia, ut ideo Jus Gentium pactitium non consideret nisi ea, quæ de pactis Gentium eorundemque materia in genere sunt observanda. Pacta enim particularia & quoad gentes paciscentes inde emergentia jura & obligationes, cum facti unice sint, non ad scientiam Juris Gentium pertinent, sed ad historiam Juris hujus, vel illius Gentis respectu Gentium certarum aliarum ei competentis. Poterat theoria Juris Gentium pactitii generalis referri ad Jus Gentium voluntarium (§. 22.): quod ubi quis facere voluerit, nos minime habebit sibi repugnantes.

§. 24.

De Jure consuetudinario Gentium.

Jus Gentium consuetudinarium dicitur, quod longo usu introductum & instar Juris observatum. Vocatur etiam subinde *Consuetudo* simpliciter, idiomate vernaculo das Herkommen. Quoniam Gentes certæ eo inter se utuntur, *Jus gentium consuetudinarium tacito consensu Gentium aut, si mavis pacto quodam tacito nititur, & idem non universale, sed particulare esse apparet, perinde ac jus pactitium* (§. 23.)

Quæ modo annotavimus de Jure Gentium pactitio, eadem tenenda sunt de Jure Gentium consuetudinario.

§. 25.

De Jure Gentium positivo.

Jus Gentium positivum dicitur, quod a voluntate Gentium ortum trahit. Quamobrem cum facile pateat, *Jus Gentium voluntarium* (§. 22.), *pactitium* (§. 23.) & *consuetudinarium* a voluntate Gentium ortum trahere (§. 24.); Jus istud omne *jus Gentium positivum est*. Et quoniam porro patet, Jus Gentium volun-

BIU Cujas

voluntarium niti consensu Gentium præsumto (§. 22.), pactitium expresso (§. 23.), consuetudinarium tacito (§. 24.), alio autem modo jus quoddam a voluntate Gentium proficisci posse non concipitur; *Jus Gentium positivum vel voluntarium, vel pactitium, vel consuetudinarium est.*

Qui notionem civitatis maximæ non perspectam habent, adeoque ex eadem Jus Gentium voluntarium, quod *Grotius* dixerat, non derivant, & vel prorsus rejiciunt, vel aliquam saltem ejus partem ad consuetudines certarum Gentium referunt; præter Jus pactitium, vel consuetudinarium Jus Gentium positivum aliud minime agnoscunt, perperam vero ad consuetudines refertur, quod instar Juris observandum esse inter Gentes omnes ipsa ratio dictitat.

§. 26.

Scholion generale.

Nos equidem Jus Gentium voluntarium, pactitium & consuetudinarium a Jure Gentium naturali, seu necessario sedulo discernemus, non tamen illud ab hoc seperatim trademus; sed ubi ostenderimus, quænam sint Juris Gentium necessarii, statim adjungemus ubivis, cur & quomodo id in voluntarium sit mutandum, ac hinc inde, ubi consultum nobis fuerit, adjiciemus jura pactitia & consuetudinaria cum voluntario minime confundenda, præsertim ubi a *Grotio* non satis sollicite ab illo fuerint discreta. Ceterum qua methodo hactenus usi sumus tum in Jure naturæ, tum in ceteris philosophiæ partibus, a nobis jam traditis, & qua etiam in ceteris, suo tempore ac ordine tradendis utemur, eadem quoque utimur in Jure Gentium, cum jura particularia Gentium nonnullarum propria, quæ vel a pactionibus veniunt, vel consuetudini debentur, non attingamus, utpote ab instituto nostro aliena, quibus nisi ea conveniunt, quæ scientiæ sunt. Cur vero methodo ista utendum sit, ex iis patet, quæ in Prolegomenis de Jure Naturæ demonstravimus (§. 2. *& seqq. par. 1. Jur. nat.*), ibidemque annotavimus.

BIU Cujas

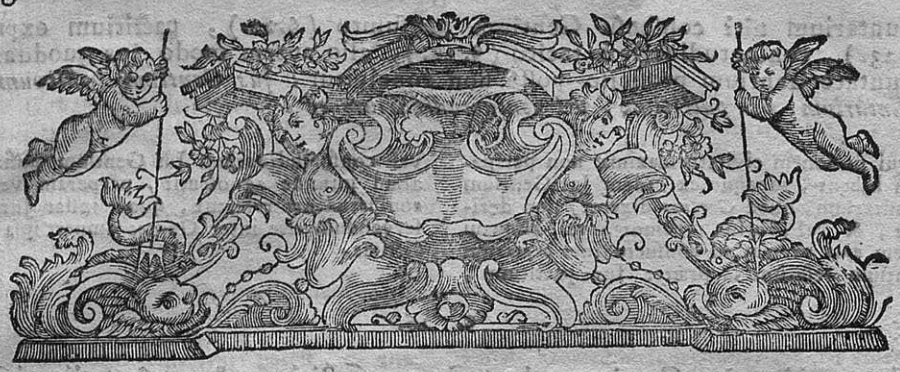

JURIS GENTIUM

CAPUT PRIMUM.

De officiis Gentium erga seipsas & inde nascentibus Juribus.

§. 27.

Officiorum Gentis erga seipsam definitio.

PEr *officia Gentis erga seipsam* intelligo actiones, ad quas committendas & omittendas Gens quælibet sibimetipsi obligatur naturaliter, seu vi legis naturalis.

Consideramus hic Gentem per modum entis unius, quod per certas determinationes essentiales in esse suo constituitur (§. 9.) & iis convenienter vivere potest. Dantur igitur Gentis qua talis actiones, quæ ipsam qua talem respiciunt, & vel determinationibus istis conveniunt, vel disconveniunt, ut ea de causa non perinde sit, quasnam committat, vel omittat. Demonstrandum itaque est, quasnam illarum actionum Gens committere, quasnam omittere debeat, ne sibimetipsi desit.

§. 28.

In quo conservatio Gentis consistat.

Conservatio Gentis consistit in duratione consociationis in civitatem, seu quamdiu manet consociatio in civitatem, Gens conservatur. Populus enim, sive Gens (§. 5. *part.* 8. *Jur. nat.*), interit, sublata consociatione in civitatem (§. 497. *part.* 8. *Jur. nat.*) consequenter quamdiu hæc durat, non interit, ac ideo conservatur. Quamobrem conservatio Gentis qua talis consistit in duratione consociationis in civitatem.

Alia est conservatio individui physici, alia personæ moralis. Hæc illam supponit, sed eadem salva non subsistit. Quamvis itaque homo corpus & vitam suam conservare obligetur (§. 349. 350. *part.* 1. *Jur. nat.*) sine quo individuum physicum subsistere nequit; non tamen inde inferre licet, quod etiam Gens qua talis se conservare teneatur. Neque enim natura facit Gentem, sed consensus (§. 4. 5. *p.* 8. *Jur. nat.*) Conservatio singulorum, qui faciunt gentem, tanquam individuorum physicorum pertinet ad Jus publicum universale (§. 420. *part.* 8. *Jur. nat.*); conservatio vero Gentis qua gentis ad Jus Gentium & hic loci demonstranda venit. Atque hinc apparet, officia Gentis erga seipsam dari, quæ a Jure publico universali separanda sunt, & quamvis Jus Gentium necessarium consistat in Jure naturæ ad Gentes applicato (§. 4): hanc ipsam tamen applicationem non sine cautione fieri debere, ne diversa inter se confundendo demonstrasse videamur, quod erat demonstrandum, id ipsum tamen minime demonstremus. Patebit idem in aliis, quæ deinceps sequentur.

§. 29.

Perfectio Gentis in quo consistat.

Perfectio Gentis consistit in aptitudine finem civitatis consequendi, & status Gentis perfectus est, si in eo nihil desideratur, quo ad eum consequendum ipsa indiget.

Quæ-

BIU Cujas

Quælibet enim Gens est multitudo hominum in civitatem consociatorum (§. 5. *part.* 8. *Jur. nat.*), consequenter ejus finis causa, ob quam civitas constituta (§. 4. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem cum omnis perfectio æstimanda sit ex eorum, quæ enti conveniunt, tendentia ad idem aliquod obtinendum (§. 503. 528. 529. *Ontol.*); perfectio Gentis utique consistit in aptitudine finem civitatis consequendi. *Quod erat unum.*

Enimvero cum status gentis externus constituatur per ea, quæ Genti qua tali adsunt (§. 706. *Ontol.*); perfectio autem accidentalis, qualis est in Gente, quæ a statu externo dependet, (§. 783. *Ontol.*), requirat consensum eorum, quæ ad eum pertinent, cum iis, quæ perfectionem essentialem Gentis faciunt (§. 528. *Ontol.*), consequenter tendentiam ad finem civitatis *per demonstrationem n.* 1. status perfectio inde æstimanda, si nihil in eo desideratur, quo ad finem civitatis consequendum Gens indiget. *Quod erat alterum.*

Alterum quoque ostenditur hoc modo. Si Gens perfecta esse debet, necesse est, ut sit apta ad finem civitatis consequendum (§. *per demonstrata n.* 1.). Quamobrem porro requiritur, ut in statu ejus nihil desideretur, quo ad eundem consequendum indiget. Status igitur perfectio eandem cum perfectione ipsius Gentis habere debet rationem generalem, per quam intelligitur, cur, quæ ad eum pertinent, talia potius ac tanta sint, quam alia (§. 505. *Ontol.*), consequenter ita comparata, ut eorum ope finem civitatis consequi detur. Status itaque Gentis tum demum perfectus est, si in eo nihil desideratur, quo ad eum consequendum ipsa indiget.

Gentem considerare possumus per modum entis compositi, cujus diversæ veluti partes, seu organa sunt cœtus hominum idem vitæ genus sequentium, quos singulos instar partis, seu organi unius spectamus. Quemadmodum itaque ens compositum perfectum est, si singula organa ad functionem suam obeundam fuerint apta, & per hoc ens ipsum aptum efficitur ad finem suum consequendum; ita similiter Gens intelligitur esse perfecta, si cœtus particulares hominum diversa vitæ genera sequentium fuerint apti ad functiones suas rite obeundas, & per hoc Gens apta efficiatur ad civitatis finem consequendum. Vix autem Gens apta concipi potest ad finem civitatis consequendum si careat iis, quibus ad eum consequendum indiget, ubi non solius possibilitatis intrinsecæ, verum etiam extrinsecæ rationem habere velis, ita ut actu finis civitatis obtineri possit. Quamobrem status perfectio cum perfectione ipsius Gentis eodem nititur fundamento, ac ideo necesse est, ne in eo quid desit, quo Gens ad finem civitatis consequendum indiget.

§. 30.

Quoniam perfectio Gentis consistit in aptitudine finem civitatis consequendi & status ejus perfectus est, si in eo nihil desideretur, quo ad eum consequendum Gens indiget (§. 29.), constitutio autem Reip. consistit in determinatione modi, quo finis civitatis obtinendus (§. 393. *part.* 8. *Jur nat.*); *ex iis, quæ de Rep. constituenda demonstrata fuerunt* (§. 394. *& seqq. part* 8. *Jur. nat.*), *patet, quænam cum ad perfectionem Gentis, tum ad perfectionem status ipsius requirantur.* *Unde ea pateant, quæ ad perfectionem Gentis & status ejusdem requiruntur.*

Quodsi ea, quæ de Rep. constituenda prolixe demonstravimus, rite expendas, clarissime perspicies, Gentem integram optime considerari posse instar unius hominis, cujus anima est Rector civitatis, corpus vero sunt subditi universi. Patebit etiam, quo intellectu & qua voluntate, quibus facultatibus inferioribus anima instructa esse debeat, & qualia organa habere corpus. Sunt autem organa hujus corporis cœtus hominum diversa vitæ genera sequentium, veluti collegia eruditorum, opificum, artificum, multitudo agricolarum, & operariorum, copiæ militares & ita porro. Quodsi quis singula vitæ genera, quibus indiget Resp. bene constituta, accurate & se invicem distinguere & sufficienter enumerare voluerit; is nobis adæquatam structuræ hujus corporis notionem dabit, observata analogia cum corpore humano. Et ubi præterea expenderit, quænam curæ superior habere debeat, & quænam sint officia ejus; non minus adæquatam quoque notionem animæ is dabit. Patebit etiam, qualis esse debeat unio inter animam & corpus, & quomodo harmonia inter animam & corpus præstabiliatur, formam Reip. determinando, vinculumque unionis esse obedientiam subditorum ac mutuum amorem superioris & subditorum. Quodsi quis ingenio valet, & sufficientem animæ atque corporis humani, nec non Reip. bene consti-

BIU Cujas

tutæ cognitionem habet; is non melius concipiet perfectionem Gentis & status ejusdem, quam ope hujus analogiæ. Neque vero existimandum est, quasi hæc analogia saltem lusus quidam ingenii sit. Est enim principium heuristicum, quod in iis, quæ ad Jus publicum universale & Gentium spectant, inveniendis, & ubi jam aliunde patet, firmandis mirifice prodest, ut taceam ejusdem ope hominibus, qui longam demonstrationum seriem non capiunt, persuaderi posse veritatem eorum, cui alias non facile assentirentur. Ast nostrum non est ea jam fusius persequi.

§. 31.

De obligatione Gentis se conservandi.

Quælibet Gens se conservare obligatur. Etenim homines, qui gentem faciunt, cum in civitatem coiverunt (§. 5. *part.* 8. *Jur. nat.*), singuli obligantur universis ad commune bonum promovendum, & universi singulis ad prospiciendum iisdem de iis, quæ ad sufficientiam vitæ, tranquillitatem atque securitatem requiruntur (§. 28. *part.* 8. *Jur. nat.*). Per se autem patet, huic obligationi neque ex parte singulorum, neque ex parte universorum satisfieri posse, nisi consociatio in civitatem maneat, consequenter cum conservatio gentis in hac consociatione consistat (§. 28.), nisi gens conservetur. Quælibet igitur Gens se conservare obligatur.

Omnis obligatio, qua in civitate singuli universis & universi singulis tenentur, venit ex pacto, quo civitas constituta, quemadmodum ex demonstratione data patet alibi (§. 28. p. 8. *J. nat.*). Cum vero inde ulterius descendat obligatio se conservandi, vi demonstrationis præsentis; hæc ipsa quoque ex pacto venit, prouti supra jam monuimus (*not.* §. 3.) Obligatio vero ex pacto Juri naturæ approbato) § 26. *part.* 8. *Jur. nat.*) ab eodem vim suam accipit (§. 789. *part.* 3 *Jur. nat.*) Quamobrem Gens quælibet ipsa lege naturæ se conservare obligatur. Non obstat, quod pacta mutuo dissensu dissolvi possint (§. 840. *part.* 3. *Jur. nat.*), consequenter naturaliter quoque liceat consociationem dissensu unanimi dissolvere, quo facto Gens non manet (§. 28.) Obligatio enim Gentis sese conservandi ex eorum numero est, quæ hypothetica dicuntur, & facto quodam humano tanquam basi nituntur (§. 19. *part.* 1. *Jur. nat.*). Hæc vero per se immutabilis non est, quemadmodum absoluta, quæ ex essentia & natura hominis descendit, sed in præsenti casu tamdiu subsistit, quamdiu manet voluntas in civitate manendi. Sed vix ac ne vix quidem concipi potest, ut incolis alicujus regionis unanimis ista voluntas cesset. Immo nisi adsit sufficiens ratio, qualis vix unquam dabitur, ut cesset, cum civitates legi naturæ convenienter sint constitutæ (§. 26. *part.* 8. *Jur. nat.*), peccant utique, qui dissensu mutuo consociationem in civitatem tollere volunt, consequenter obligationem se Gentes conservandi insuper habent. Singuli obligantur seipsos conservare & sibi invicem adjutorium mutuum debent in se & statu suo perficiendo (§. 349. *part.* 1. & §. 144. *part.* 7. *Jur. nat.*). Huic vero adversatur tollere consociationem in civitate, medium satisfaciendi obligationi isti naturali. Immo nisi singulos, qui gentem faciunt, insanire supponas, vel tam stupidos, ut non animadvertant, interesse maxime, ne vinculum societatis civilis tollatur; spontanea civitatis dissolutio recte pro absurda, seu moraliter impossibili habetur.

§. 32.

De jure Gentium ad ea, quæ ad ipsarum conservationem necessaria.

Quoniam quælibet Gens se conservare obligatur (§. 31.), lex vero naturæ dat hominibus jus ad ea, sine quibus obligationi suæ satisfacere non possunt (§. 159. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); *Genti unicuique competit jus ad ea, sine quibus se conservare nequit.*

Probe notandum est, nos hic loqui de conservatione Gentis qua gentis, quæ in duratione consociationis in civitate (§. 28.), consequenter in conservatione civitatis consistit, quatenus in genere, non sub certa forma spectatur. Quamobrem nec hic loquimur nisi de jure ad ea, quæ necessaria sunt, ut civitas maneat, nec gens intereat. Quæ enim ad conservationem singulorum, qui gentem faciunt, necessaria sunt, ea pertinent ad Jus publicum universale & ex iis patent, quæ de Republ. constituenda prolixe demonstravimus in parte ultima Juris naturæ.

§. 33.

De periculo interitus avertendo.

Similiter quia quælibet Gens se conservare obligatur (§. 31.); *omne* quoque *peri-*

BIU Cujas

periculum interitus a se avertere, consequenter *ea vitare debet, quæ interitum afferre possunt, quantum* scilicet *in potestate est*, cum ad impossibile nemo obligetur (§. 209. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*)

Conservatio Gentis & interitus sibi mutuo opponuntur. Quamobrem cum se conservare debeat, sibi quoque cavere debet, ne culpa sua intereat. Quæ enim fortunæ adversæ tribuenda, quæ potestati nostræ subjecta non est (§. 540. *part.* 1. *Theol. nat.*), patienter ferenda (§. 593. *part.* 1. *Jur. nat.*), & providentiæ divinæ committenda (§. 1192. *part.* 1. *Jur. nat.*). Consociatio in civitatem vita veluti Gentis est. Quemadmodum itaque homo omne periculum vitæ vitare debet, quantum in potestate est (§. 371. *part.* 7. *Jur. nat.*); ita quoque Gens periculum interitus vitare tenetur. Sicuti vero impossibile est, ut vi majori, qua in periculum vitæ adducitur homo, vel invitus vita privatur, resistat: ita etiam fieri nequit, ut Gens sibi caveat ab interitu a vi majore imminente, veluti ne terræ motu, aut inundatione majore intereat, aut ne injuria Gentis fortioris dissipetur, vel vi bellorum intestinorum, famis aut pestis consociatio dissolvatur, qualia exempla prostant in Annalibus veterum, quæ hic loci congerere nostri non est instituti. Sufficit ea monuisse, quæ ad propositionem præsentem rectius intelligendam faciunt.

§. 34.

De jure ad ea, quæ ad periculum interitus præcavendum necessaria.

Quoniam Gens omne periculum interitus a se avertere eaque vitare debet, quæ interitum afferre possunt, quantum in potestate est (§. 33.), lex vero naturæ dat jus ad ea, sine quibus obligationi nostræ satisfacere non possumus (§. 159. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); *Genti unicuique competit jus ad ea quibus periculum interitus avertere & ea, quæ interitum afferre possunt, vitare potest, quantum datur.*

Jura Gentium cognoscantur opus est, ut constet, quot modis injuria in Gentem committi possit (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*): unde multa alia deducenda, quæ ad jus Gentium spectant. Ex principiis autem generalibus, quæ jam demonstramus, deducentur deinceps specialia, quorum gratia ea hic præmittuntur. Generalia principia admodum fœcunda sunt (§. 348. *Log.*) & in scientiis sunt veluti semina veritatum.

§. 35.

De obligatione Gentis se & statum suum perficiendi.

Gens quælibet se atque statum suum perficere debet. Etenim cum gens sit multitudo hominum in civitatem consociatorum (§. 5. *part.* 8. *Jur. nat.*), in civitatem vero coitur certi finis conjunctis viribus obtinendi causa (§. 4. *part.* 8. *Jur. nat.*); ut finem hunc consequatur, necesse omnino est, eam esse aptam ad finem istum consequendum, nec deesse ea, quibus ad eum consequendum indiget. Quamobrem cum in aptitudine finem civitatis consequendi consistat perfectio Gentis, & status ejusdem perfectus sit, si nihil in eo desideratur, quo ad eum consequendum indiget (§. 29.); Gens quælibet se atque statum suum perficere debet.

Quomodo officio huic satisfiat, ex iis patet, quæ de Rep. constituenda prolixe demonstravimus integro capite tertio partis octavæ Juris naturæ. Atque hinc patet peccare Gentem, si in iis, quæ ibidem demonstrata sunt, desiderari patiatur diligentiam suam (§. 440. *p.* 1. *Phil. pract. univ.*).

§. 36.

De obligatione cavendi & vitandi perfectioni adversa.

Quoniam Gens quælibet se statumque suum perficere debet (§. 35.), qui vero ad hoc faciendum obligatur, ad contrarium non faciendum simul obligatur (§. 722. *part.* 1. *Jur. nat.*); *Gens quælibet cavere & vitare debet ea, quæ perfectionem ipsius atque status ejusdem quomodocumque impediunt, aut ipsam vel statum ejusdem imperfectiorem reddunt.*

Recte *Lucilius* inter cavere & vitare distantiam esse voluit, esse plus vitare, quam cavere.

BIU Cujas

re. Cavet nimirum, qui sibi providet, ne quid contingat, quod fieri posse prævidet, etsi incertus, utrum futurum sit, nec ne: vitat vero, qui id declinat, cui producendo causa aliqua jam actu suppetit. Ita incendium cavet, qui non tolerat, ut fàmuli candelis accensis ingrediantur in stabulum, vel harreum stramine refertum: vitat incendium, qui ædibus conflagrantibus tempestive se surripit. Quamobrem in propositione præsente inculcatur, ut non modo prospiciamus ea, quæ contingere possunt, & ne forte contingant providеamus; verum etiam ut in casu emergente nobis consulamus & malum a nobis avertamus. Facile autem patet, vitandi causa cavendum esse, cum nemo hominum futura infallibiliter præscire possit. Cavemus incerta; vitamus certa. Quoniam vero, ut dixi, futura infallibiliter præscire non possumus; quod eventu non impossibile agnoscitur recte metuimus pro gradu probabilitatis eventus. Ipsa natura nos huc ducit, quæ metum indidit appetitui sensitivo, & ratio jubet, quatenus intellectus ideas confusas, quæ appetitum sensitivum movent, reducit ad notiones distinctas, per quas voluntas & noluntas determinantur. Sed hæc manifestiora evadent, siquidem Philosophiam moralem methodo, qua in philosophando utimur, tradere datum fuerit.

§. 37.

De jure Genti competente quo ad perfectionem sui & status sui.

Similiter quia Gens quælibet ad se & statum suum perficiendum (§. 35.) & ad ea, quæ perfectionem ipsius atque status ejusdem quomodocumque impediunt, aut ipsam vel statum ejusdem imperfectiorem reddunt, cavendum & vitandum obligatur (§. 36.), lex vero naturæ jus dat ad ea, sine quibus obligationi nostræ satisfacere non possumus (§. 159. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); *Genti unicuique jus competit ad ea, sine quibus se statumque suum perficere nequit, nec cavere ac vitare ea, quæ perfectionem ipsius atque status ejusdem impediunt, aut ipsam statumque ejusdem imperfectiorem reddunt.*

Quoniam ex iis, quæ de Rep. constituenda demonstravimus, patet, quomodo Gens se ipsam atque statum suum perficere possit (*not.* §. 35.), ac per consequens etiam quænam eo fine cavenda & vitanda sint; ex iis quoque intelligitur, ad quænam eidem jus quoddam competat, ut se & statum suum perficere, ea vero, quæ perfectionem impediunt, aut imperfectionem inducunt, cavere ac vitare valeat.

§. 38.

De officio Rectoris civitatis quoad conservationem & perfectionem Gentis & status ejusdem.

Rectori civitatis competit cura Gentem suam, seu populum suum & statum ejus perficiendi ac conservandi, imperfectionem vero omnem ac interitum, quantum datur, cavendi & vitandi. Etenim Rectoris civitatis est imperium civile exercere (§. 42. *part.* 8. *Jur. nat.*), consequenter ea determinare, quæ ad bonum publicum promovendum, adeoque finem civitatis consequendum (§. 49. *part.* 8. *Jur. nat.*), requiruntur (§. 60. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem necesse est, ut curet, Gentem esse aptam ad finem civitatis consequendum, & nihil desiderari, quo ad eum consequendum indiget. Quoniam itaque in hoc perfectio Gentis & status ipsius consistit (§. 29.), perfectio autem nulla est, nisi Gens conservetur, quod per se patet; Rectori civitatis competit cura Gentem & statum ejus perficiendi & conservandi, imperfectionem vero ac interitum, quantum datur, cavendi & vitandi.

Cura nimirum conservationis & perfectionis Gentis statusque ejusdem originarie pertinet ad Gentem universam, cujus originarie est imperium civile (§. 34. *part* 8 *Jur. nat.*), seu jus universorum in singulos (§. 31. *part.* 8. *Jur. nat.*), ex fine civitatis metiendum (§. 30. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quando igitur hoc in alium, vel alios transfertur, eidem quoque vel iisdem cura conservationis & perfectionis Gentis atque status ipsius demandatur. Idem abunde jam elucet ex iis, quæ de Rep. constituenda demonstravimus in parte octava Juris naturæ (§. 30.)

§. 39.

De charac-

Quoniam cura Gentem conservandi & ipsam statumque ejus perficiendi ad

Re-

BIU Cujas

Rectorem civitatis pertinet (§.38.); *quicquid juris Genti competit sui conservandi suique ac status sui perficiendi causa* (§.32.37.), *id penes Rectorem civitatis est*, consequenter *Rector civitatis jus habet, quod unicuique Genti competit*, ac ideo *Gentem suam, quando cum aliis negotium ipsi est, repræsentat* (§. 70. *part.* 1. *Jur. nat.*)

Character repræsentativus Gentis Rectori civitatis competens

Character repræsentativus Gentis Rectori civitatis competens nihil difficultatis habet, modo perpendas quid sit persona moralis. Gens quatenus eidem competunt certa jura sui conservandi suique ac status sui perficiendi causa, persona quædam moralis est (§.70. *part.* 1. *Jur. nat.*), & quatenus Gens regit seipsam, id quod obtinet in statu populari (§.131. *part.* 8. *Jur. nat.*), ipsamet quoque civitatis, in quam coivit, Rector est. Quodsi ergo curam sui conservandi suique at status sui perficiendi alii, vel aliis demandavit, & per consequens jura quoque eo fine sibi competentia in eum, vel eos transtulit, ut jam Rector civitatis sit subjectum a Gente diversum; persona ista moralis, quæ antea in Gente universa subsistebat, nunc in alio individuo physico subsistit. Atque ita Rector civitatis integram Gentem repræsentat, quatenus ut Rector civitatis spectatur. Absit autem, ut tibi persuadeas, characterem Gentis repræsentativum derogare quidquam de dignitate Rectoris civitatis, veluti monarchæ majestati in statu monarchico! Etenim is potius eandem magis conspicuam facit, quatenus jam unus eam dignitatem habet, quæ ingenti hominum multitudini nonnisi universim competit: unde etiam est, ut eadem major sit in regno, in quo unus eandem habet, quam in Aristocratia, in qua pluribus universim ea competit. Cumque nihil istius dignitatis remanserit in populo, singulis autem nil quicquam ejus competere possit, quoniam quod universis convenit singulis commune non est; ideo Rector civitatis supra gentem eminet, nec dignitas alicujus de gente cum ipsius dignitate comparari potest. Vide, quæ ea de re jam alibi demonstravimus atque annotavimus (§. 160. *part.* 8. *Jur. nat.*)

§. 40.

De cognitione sui.

Quælibet Gens seipsam statumque suum cognoscere debet. Seipsam enim statumque suum perficere debet (§.35.), eaque cavere & vitare, quæ perfectionem ejus atque statum ipsius impedire, aut ipsam vel statum ejus imperfectiorem reddere possunt (§.36.). Necesse igitur est, ut norit, quales facultates animæ ac corporis vires, & quænam res requirantur ad se statumque suum perficiendum, quidnam perfectionis jam sit consecuta, & quanam adhuc imperfectione laboret cum quoad seipsam, tum quoad statum suum. Quamobrem Gens quælibet seipsam atque statum suum cognoscere debet.

Cognitio hæc genti maxime necessaria

Cognitio hæc genti maxime necessaria est, nisi omnia fortunæ committere ac nonnisi damno suo sapere, aut cœca imitatione Gentium aliarum unice confidere velit. Non alio fine præcipitur cognitio suipsius, quam ut officiis erga seipsam, quantum in potestate est, gens satisfaciat & ex asse satisfacere studeat. Quodsi cura se statumque suum perficiendi fortunæ potestati unice subjecta est; Gens se statumque suum minime perficit, quantum poterat. Hinc videmus Gentes plurimas, quæ ad altum perfectionis gradum ascendere poterant, in humili semper subsistere.

§. 41.

Cognitio Gentis a Rectore civitatis requisita.

Rector civitatis Gentem suam statumque ejusdem cognoscere debet. Patet ex demonstratione propositionis præcedentis, curam se statumque suum perficiendi exigere cognitionem sui statusque sui in Gente (§.40.). Quamobrem cum cura Gentem atque statum ipsius perficiendi pertineat ad Rectorem civitatis (§. 38.); Rector civitatis Gentem suam statumque ejusdem cognoscere debet.

Quando imperium in alium transfertur

Quando imperium in alium transfertur, Rector civitatis induit personam Gentis universæ, & ita in eum transit omnis obligatio Gentem statumque ejus perficiendi, consequenter etiam obligatio Gentem, quam repræsentat & cujus personam sustinet (*not.* §. 39.), ejusque statum exacte cognoscendi. Cura huic cognitioni impendenda perpetua est, etsi vulgo apud plerasque gentes negligatur. Sine ea enim impossibile est, ut bene Remp. administret.

§. 42.

BIU Cujas

§. 42.

De conditione regionis & omnium in ea locorum cognoscenda.

Quoniam Rector civitatis statum Gentis suæ cognoscere debet (§. 41.), is autem magna ex parte a conditione regionis dependet, quod facile patet; *Rector* quoque *civitatis conditionem regionis, quam Gens inhabitat*, cumque ubivis locorum non eadem sit, *omnium in illa locorum cognoscere debet*.

Impossibile est, ut Gentis alicujus status ad eum perfectionis gradum perducatur, ad quem perduci poterat, nisi omnis regionis, quam ea incolit, conditio exacte cognita & perspecta fuerit; quemadmodum fieri nequit, ut Gens ipsa perficiatur, quantum datur, nisi omnium incolarum ubivis locorum dotes naturales, mores ac vitæ genus intime perspexeris. Utraque autem cognitio ita cohæret, ut una ab altera separari nequeat, sive statum Gentis, sive Gentem ipsam perficere, aut imperfectionem cavere, aut mendas de ea eximere volueris. Unde facile patet, ad hanc cognitionem requiri accuratam mappam geographicam totius regionis & singularum partium, quocunque tandem nomine veniant, integram historiam naturalem totius regionis, exactissimam dimensionem omnium agrorum, pratorum, sylvarum, urbium, oppidorum, pagorum & ita porro, descriptionem denique fide dignam incolarum ubivis locorum & eorum, quæ quomodocumque eos respiciunt. Cæterum hæc regionis & incolarum notitia cum in usum Rectoris civitatis & per consequens eorum, quorum in administranda Rep. consilio & ministerio utituri, comparetur; prudentia civilis haud difficulter docebit, quænam tuto in publicum proferri possint, quænam vero celari debeant, ne aliis patria prodatur.

§. 43.

De iis, quæ ex derivatione a singulis de gente dicenda.

Quæ de majore parte Gentis, vel pluribus in certo quodam vitæ genere prædicanda sunt, ea a singulis in universam Gentem derivantur & per consequens de ea prædicanda sunt. Etenim cum Gens quælibet sit hominum multitudo (§. 5. *part.* 8. *Jur. nat.*), singulos autem nec natura & fortuna, nec educatio, institutio & conversatio, si vel maxime eadem, eosdem faciat; fieri omnino nequit, ut, quæ singulis quasi propria sunt, prædicentur de universis. Quoniam tamen Gens quælibet spectanda est instar personæ unius (§. 2.); quæ singulis conveniunt, ea in Gentem ab iis derivantur: sed cum enti uni contradictoria inesse nequeant (§. 28. 30. *Ontol.*), absonum vero foret, denominationem potius fieri a parte minore, quam majore; quæ de majore parte Gentis prædicanda sunt, ea a singulis in universam Gentem derivanda & per consequens de ea prædicanda sunt. *Quod erat unum.*

Jam porro a posteriori satis patet, si homines vitam commode ac jucunde transigere atque felices esse debeant, non omnes idem vitæ genus sequi posse, sed, ut omnia fiant, quæ in Rep. bene constituta fieri debent, prouti abunde demonstravimus integro capite tertio partis octavæ Juris naturæ, alios hoc, alios aliud agere debere, sicuti in corpore humano diversæ sunt diversorum organorum functiones ad unum quendam finem universalem obtinendum requisitæ; quæ singulis cœtibus hominum idem vitæ genus sequentium conveniunt, ea in gentem universam derivantur. Quoniam vero ut ante patet, fieri non posse, ut singuli, qui idem vitæ genus sequuntur, sint iidem; ut ante etiam patet, quæ de pluribus in certo quodam vitæ genere prædicanda sunt, ea in Gentem ab iis derivari, & per consequens de ea prædicanda esse. *Quod erat alterum.*

Ut vis & potestas propositionis præsentis percipiatur, exemplis utique illustranda. Dicimus e. gr. Gentem robustam & laboriosam, si plures in ea dentur viri robusti & homines plerique sint laboriosi. Gens dicitur scelerata, si plurimi omni scelerum genere sese polluant: dicitur ebriosa, si communis quidam mos est nimio potu delectari: libidinosa dicitur, si commune vitium fuerit libido. Qui de Gentium moribus scribunt, alio principio eos dijudicandi uti non possunt, quam ut a singulis in Gentem ea derivent, quæ sunt plurimorum. Similiter Gens dicitur opulenta, in qua dantur multi, qui opibus abundant; dicitur docta & erudita, quæ multos habet viros doctos atque eruditos; dicuntur Angli artifices excellentes,

BIU Cujas

tes; quia res artificiales exacte in Anglia conficiuntur; Itali Architecti insignes, quia apud eos architectura exculta & hodienum excolitur; Batavi mercatores præstantes, quia mercatura apud eosdem egregie floret. Notandum vero est, quando pluralitas eorum, qui in aliquo vitæ genere excellunt, æstimanda, numerum eorum, qui sunt in gente una, conferri solere cum numero illorum, qui idem vitæ genus sequuntur apud Gentes alias. Quamvis vero vulgo præjudiciis plurimum tribuatur, id tamen non obstat, quominus ipsa principia generalia locum quoque habeant in veritate. Præjudicia enim non aliud operantur, quam ut principia in se vera male applicentur, quemadmodum quoque fieri solet ab iis, qui ab uno, vel altero, argumentum ducunt ad plures, quia perperam sumunt, tales si non omnes, saltem plurimos esse debere, qualem unum vel alterum agnoscunt. Qui vero præjudicio cavet, is novit, non sumendam, sed probandam esse pluralitatem eorum, a quibus prædicatum aliquod in Gentem derivandum, antequam id eidem tribuatur, nec in probando sumit, quæ olim fuerunt, sed quæ nunc sunt, ubi in præsens ferendum judicium, de eo autem, quod pluribus, aut plurimis tribuit, ex distinctis notionibus judicat. Nisi enim ea observentur, judicium de Gente falsum erit perinde, ac si iis neglectis de rebus aliis judicetur.

§. 44.

De officio singulorum inde manante.

Quoniam quæ de majore parte Gentis, vel pluribus in certo vitæ genere prædicanda sunt; ea a singulis in universam Gentem derivantur, & per consequens de ea prædicanda (§. 43.); *Quilibet, qui est de Gente, non modo sibi* (§. 152. *part.* 1. *Phil. pract. univ.* & §. 522. 523. *part.* 1. *Jur. nat.*); *verum etiam Genti suæ hoc debet, ut se statumque suum pro virili perficiat & labore suo ita defungatur, ut finem per eum intentum ex asse consequatur*, consequenter *in eo, quod sequitur, vitæ genere, quantum fieri potest, excellat.*

Ita non modo nobis obligamur ad virtutes intellectuales & morales acquirendas, verum etiam Genti, de qua sumus, ne nos in culpa simus, quo minus virtuosa audiat, vel hæc aut ista virtus intellectualis sive moralis de ea neganda veniat. Similiter eruditus obligatur Genti suæ, ut doctrina plurimum præstet, ne eidem detrahat laudem Gentis doctæ, & artifex ei obligatur, ut arte, quam exercet, ornetur, ne culpa sua laudem illius deterat. Ipsis communibus notionibus consentaneum est, ea, quæ sunt singulorum, ab ipsis in gentem derivari, ut singuli etiam, qui sunt de Gente, laudes cum aliis, qui de eadem Gente sunt, participare sibi videantur. Contra sensum itaque communem sunt mores turbæ eruditorum in Germania, viros præclare de Rep. literaria meritos diffamantium, & quæ in iis contemplerant mox in exteris admirantium & cum summa laude ad cœlum extollentium, quasi adulatione laudes cum extera Gente participarent. Novum autem hinc nascitur motivum omnibus officiis lege naturali præscriptis omni animi contentione satisfaciendi (§. 887. *Psych. empir.*), in qua nova fundatur obligatio naturalis, ne in nobis perficiendis quicquam industriæ ac diligentiæ desiderari patiamur (§. 118. *part.* 1. *Phil. pract univ.*)

§. 45.

De dedecore Genti suæ non inferendo.

Quoniam unusquisque hoc debet Genti suæ, ut se statumque suum pro virili perficiat, & in eo, quod sequitur, vitæ genere, quantum fieri potest, excellat (§. 44.), qui vero ad hoc faciendum obligatur, ad contrarium non faciendum simul obligatur (§. 722. *part.* 1. *Jur. nat.*): *Quilibet cavere debet, ne ea faciendo, quæ mala aut minus recta sunt, dedecus inferat Genti suæ*, consequenter cum *Rector civitatis* curæ habere debeat, ne cives faciant quæ officiis lege naturali præscriptis adversantur (§. 395. *part.* 8. *Jur. nat.*); idem quoque *tolerare non debet, ut cives dedecus inferant Genti suæ.*

Multa hinc consequuntur particularia, quoniam tam late patet hæc obligatio, quam officia hominis ac civis. Et hinc quoque descendit jus puniendi actus subditorum, quibus dedecus Genti infertur, de quo diximus alias (§. 653. 654. *part.* 8. *Jur. nat.*)

§. 46.

De studio famæ Gentis suæ.

Quia in gentem universam derivantur a singulis & de ea prædicantur, quæ de majore parte Gentis, vel pluribus in certo quodam vitæ genere prædican-

BIU Cujas

da veniunt (§. 43.), & per consequens bona quoque fama majoris partis, vel plurium in certo quodam vitæ genere in universam Gentem derivatur; *qui sunt de Gente non modo sibi* (§. 554. *part.* 1. *Jur. nat.*), *verum etiam Genti suæ hoc debent, ut fama sua sit bona*, consequenter *pro virili famæ Gentis suæ ac patriæ studere debent.*

Peccant omnino in Gentem suam eruditi, qui viros de Rep. literaria præclare meritos, famæ Gentis suæ conservatores, convitiis proscindunt & eorum famæ detrahunt, vel etiam ea propalare omni animi contentione nituntur, quæ, ne labes aspergatur Genti suæ, dissimulanda potius fuerant. Quæ vero dicuntur de Gente universa, ea etiam intelligenda sunt de certis hominum ordinibus, vel cœtibus. Ceterum officium, de quo nobis jam sermo est, tanto strictius observandum, quanto utilitas Gentis, vel ordinis certi, aut cœtus a fama pendet. Turpius autem peccant, qui contra hoc officium quicquam committunt, si ipsis demandatum fuerit, ut famam ordinis, vel cœtus tueantur. Exempla non addo, ne sint invidiosa.

§. 47.

Gloria quid sit. *Gloria* est consentiens laus bonorum & peritorum, seu bene judicantium. Idiomate patrio dicimus einen grossen Nahmen: Quamobrem cum facta ex virtutibus intellectualibus & moralibus profecta laudem pariant (§. 551. *part.* 1. *Jur. nat.*), eaque laude dignum esse hominem probent (§. 552. *part.* 1. *Jur. nat.*); *sine virtutibus intellectualibus & moralibus solidam gloriam nemo consequi potest, & gloria maxime excellit, qui virtute plurimum præstat.*

Gloria non differt a laude, nisi quod hæc tribuatur ab uno, in illam autem consentiant multi. Consensus autem multorum secundum leges probabilitatis laudem probat meritam. Necesse tamen est, ut qui judicant bene judicent, consequenter ut sint periti, ne fallantur in judicando, utque sint boni, ne contra conscientiam immeritis laudibus aliquem ornent. Laudant enim multi, haud raro quoque periti, ut laudentur, & vel spe commodi cujusdam proprii, vel studio commoda ejus, quem laudant, promovendi. Hinc haud raro accidit, ut gloriam alii mereantur, alii habeant. Præstat autem mereri, quam habere & non mereri. Quoniam vero fama hominis est communis hominum aliorum sermo de habitibus intellectualibus & moralibus ejusdem (§. 553. *part.* 1. *Jur. nat.*); gloria vi definitionis sine fama non concipitur. Qui enim per se judicare nequeunt, sequuntur judicium peritorum, quod tandem fit commune. Sed quia contingit pro peritis haberi, qui non sunt; gloria vera & solida a falsa & ventosa differt.

§. 48.

De Gloria Gentis. Quoniam gloria est consentiens laus bonorum & peritorum (§. 47.), consequenter in significatione judicii de perfectione cujusdam, seu commemoratione virtutum intellectualium & moralium atque inde profectorum factorum consistit (§. 551. *part.* 1. *Jur. nat.*), laus vero ab iis, qui sunt de Gente, in ipsam Gentem derivatur (§. 43.); *Gloria Gentis consistit in laude, quæ consensu bonorum & peritorum eidem tribuitur cum ob perfectionem & facta ipsius, tum ob facta eorum, qui sunt de Gente, ex virtutibus intellectualibus & moralibus profecta.*

Nimirum gloria genti primario ac per se tribuitur, quatenus spectatur tanquam persona una, cui propriæ competunt actiones a virtutibus intellectualibus & moralibus dependentes, tribuitur vero etiam, quatenus in eam derivatur laus singulis propria ob actiones seu facta, quæ spectantur ut singulorum. Ita e. gr. bona regiminis fama gloriæ est, itidemque fides in pactionibus cum gentibus aliis servari solita; sed non minus gloriæ est, si habeat viros eruditos in Rep. literaria eminentes, artifices excellentes, mercatores industrios, & quæ alia sunt hujus generis. Illa per se ad Gentem spectant, nec sine ea concipiuntur: hæc vero nonnisi a singulis in Gentem derivantur, per se autem singulorum sunt & de iis concipiuntur sine ullo respectu ad gentem. Perinde sese res habet ac in homine, vel etiam corpore humano, in quo quædam sunt, quæ ad integrum hominem per se referuntur, seu de eodem per se prædicantur; quædam vero quæ a certis organis, vel facultatibus animæ in eum derivantur, per se autem de hisce prædicantur. Ita sanitas prædicatur per se de toto corpore; ast visu polle-

re

ſe dicitur homo ob oculi conſtitutionem, a quo viſus acies in ipſum derivatur. Quando de Gente quædam prædicanda ſunt, ucumine opus eſt, ne ea, quæ ſunt & manent ſingulorum, confundantur cum iis, quæ proprie & per ſe Gentis ſunt, aut a ſingulis recte in eam derivantur. Et quamvis acumen juvetur, ſi Gentem cum corpore humano, vel integro homine compares; cautione tamen hic quoque opus eſt, quatenus cum uno organo corporis confertur integer quidam ordo hominum, ſeu cœtus idem vitæ genus ſequentium, quatenus nempe pars major repræſentat integrum, quia cœtui tribuenda dijudicari ob conditionem humanam aliter non poſſunt niſi ex iis, quæ conveniunt plurimis.

§. 49.

Cum gloria Gentis vera & ſolida pendeat a perfectione ipſius (§. 48.), *Gens* autem ſe perficere debeat (§. 35.; eadem *ſtudere debet, ut gloriam mereatur.* *De ſtudio gloriæ.*

Gloria in laude conſiſtit (§. 47.). Cum vero nemo efficere poſſit, ut laudetur ab aliis (§. 543. *part.* 1. *Jur. nat.*); in noſtra quoque ſaltem poteſtate eſt gloriam mereri. Loquimur autem de gloria vera & ſolida, quam conſequi non licet niſi ab intelligentibus (§. 542. *part.* 1. *Jur. nat.*). Sunt equidem qui tecto nomine ſeipſos laudant, vel etiam in mutuas laudes conſpirant, ut fucum facientes aliis per ſe non judicantibus gloriam conſequantur; vera tamen ac ſolida hæc non eſt, ſed falſa & ventoſa, nec in Gente eadem facilitate hoc contingit. Et, ſi vel maxime iſtiuſmodi gloriæ ventoſæ ſtudium nullam aleret difficultatem; nobis tamen minime attendenda foret, qui veritati litamus, non vanitati, nec mala arte decipere alios docemus.

§. 50.

Similiter quoniam Gentis gloria etiam ſupponit facta ſingulorum ex virtutibus intellectualibus & moralibus profecta (§. 48.), ſinguli autem hoc Genti ſuæ debent, ut pro virili ſe perficiant, & in eo, quod ſequuntur, vitæ genere excellant (§. 44.); *ſinguli*, quoque, *qui ſunt de Gente, ſtudere debent, ut gloriam mereantur, & actiones ſuas ad gloriam Gentis referre.* *Quatenus id ad ſingulos pertineat.*

Nimirum ſinguli ſe perficere & præclara facere debent eo fine, ut per ea, quæ ab ipſis in Gentem derivantur, ea gloriam conſequatur. Si ea intentione id fiat, non quod ſuum eſt quærit, ſed quod Gentis ſuæ, de qua bene mereri ſtudet, conſequenter nil committit, quod ad vitium referri poſſit, cum gloriam propriam non intendat tanquam ultimum actionum ſuarum finem, id quod hominis ambitioſi eſt (§. 570. *part.* 1. *Jur. nat.*), multo minus affectat honores, quibus dignus non eſt, id quod arrogantis eſt (§. 566. *part.* 1. *Jur. nat.*), nec plus ſibi tribui vult perfectionis, quam revera habet, id quod faſtoſi eſt (§. 583. *part.* 1. *Jur. nat.*), immo nec nimium indulget appetitui honoris, id quod modeſtiæ repugnat (§. 563. *part.* 1. *Jur. nat.*

§. 51.

Quia gloria Gentis dependet a perfectione ipſius (§. 48.), cura autem Gentem ſuam & ſtatum ejus perficiendi ad Rectorem civitatis pertinet (§. 38.); *Rector inprimis civitatis ſtudere debet, ut Gens, cui præeſt, gloriam mereatur, & actus regios ad gloriam genti ſuæ referre*, conſequenter *nihil committere, quod eandem imminuere, aut labefactare poſſit* (§. 722. *part.* 1. *Jur. nat.*). *Quatenus ad Rectorem civitatis.*

Studium gloriæ gentis ſuæ ad officia Rectoris civitatis pertinet, qui bene de eadem meretur, ſi in eo nulla ex parte deſiderari patiatur diligentiam ſuam; aſt male, ſi in eodem ſe præbuerit negligentem. Quando vero is gloriam Gentis ſuæ intendit, nihil committit, quod redargui poſſit, ſed ab omni vitii labe intacti manent actus ipſius. Quæ modo ad propoſitionem præcedentem annotavimus (*not.* §. 50.); ea etiam ad Rectorem civitatis applicanda ſunt. Facile autem patet, Rectorem civitatis ad gloriam Gentis plus conferre poſſe, quam hominem privatum.

BIU Cujas

§. 52.

De Gentibus barbaris.

Gentem barbaram dicimus, idiomate patrio ein barbarisches Volck, quæ virtutes intellectuales parum colit, consequenter intellectum perficere negligit (§. 547. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quoniam itaque *Gentes barbaræ* animum doctrina non excolunt, *in determinandis actionibus sequuntur ductum inclinationum & reclinationum naturalium* (§. 895. 896. *part.* 2. *Phil. pract. univ.*), *& ab his potissimum pendent ipsorum mores inculti* (§. 687. *par.* 2. *Phil. pract. univ.*)

Equidem ab initio barbari a Græcis appellabantur, qui lingua minus culta utebantur, consequenter alia, quam Græca, & deinde a Romanis, qui non loquebantur Græce ac Latine; postea tamen a sermone & lingua ad vivendi quoque rationem & morum compositionem vocabulum relatum. Sermonis & linguæ perfectio a perfectione intellectus, consequenter a virtutibus intellectualibus potissimum dependet, etsi contingat, ut asperam & duram pronunciationem vocabulorum & sermonem incultum retineant, qui virtutes intellectuales colunt & cultis utuntur moribus. Quamobrem in definitione nostra non recedimus a recepto vocabuli significatu, quamvis in ea retinuerimus terminos in philosophia usitatos, ut notio Gentis barbaræ in alias anteriores resolvatur, quemadmodum in systemate fieri debet, ne plena luce, quam habere potest ac debet, destituatur: in definiendo enim utendum est terminis antea explicatis, aut ex communi loquendi usu perspicuis (§. 162. *Log.*) Qui vero putant barbariem introduci, si qui alio, quam Latino sermone studia colant & tradant, propterea quod Romani Græce ac Latine non loquentes barbaros vocarunt, oppido falluntur: nonne tam Græci, quam Latini studia & artes tradiderunt sermone vernaculo? Alia vero quæstio est, an linguæ Græcæ atque Latinæ notitia erudito utilis sit: alia etiam, an non consultum sit, ut eruditi communi quadam lingua utantur, & num ea esse debeat Latina. De utroque quid nobis videatur ut dicamus, non est hujus loci. Ceterum notio Gentis barbaræ, quam dedimus, admodum fœcunda est, modo quis animo ea complexus fuerit ex anterioribus, quæ eandem ingrediuntur, & arte demonstrandi polleat: ex ea enim deducuntur, quæ de Gentibus barbaris prædicanda sunt, ne de iis, quæ ipsarum sunt, per errorem judicemus, veluti mores naturales cum virtutibus confundendo, aut absentiam vitiorum, quæ ignorantiæ debetur, virtuti accensendo, aut mores cultos ad incultos referendo, propterea quod abeant a moribus apud Gentes alias minime barbaras communiter receptis. Ea tamen hic persequi instituti nostri non est: sufficit aliorum excitasse attentionem.

§. 53.

De Gente docta & culta.

Gens docta dicitur, quæ virtutes intellectuales colit, consequenter intellectum perficere studet (§. 547. *part.* 1. *Jur. nat.*), adeoque doctrina excolit animum. Et *Gens culta* vocatur, quæ cultis utitur moribus, seu ad normam rationis & suavitatem compositis. Idiomate patrio dicimus ein gesittetes Volck sicuti respectu morum Gentes barbaræ quoque appellantur, ungesittete Völcker. Quoniam vero Gentes barbaræ moribus incultis utuntur (§. 52.); ideo Genti barbaræ opponitur Gens docta & culta.

Si Gens docta virtutes intellectuales colere absque restrictione sumitur, vix continget, ut eadem non simul sit culta, cum mores culti a virtutibus intellectualibus proficiscantur, quemadmodum inculti ab inclinationibus naturalibus, rationi non subjectis. Enimvero dantur quoque virtutes intellectuales, quæ per se mores minime emendant & barbariem non delent. Hinc non infrequens est, dari eruditos non sine merito celebritatem nominis consecutos, quos mali & agrestes mores deformant. Sublime ingenium requiritur & acumen minime vulgare, si quis in calculo integrali & Geometria sublimiori excellere debet. Quamobrem qui excellit, ejus nomen merito celebratur. Enimvero ad quemcumque tandem gradum calculus integralis evehatur, & ad quodcunque fastigium Geometria sublimior, seu curvarum fuerit evecta, ne minimum tamen calculus integralis & Geometria sublimior appetitum perficiunt, consequenter nihil ad morum emendationem conferunt. Quin potius si quis omne tempus in solo calculo & ejus ad Geometriam applicatione consumit, cum se in hoc studio excellere & supra alios eminere animadvertit, gloria, qui affectus dominans est, superbiam gignit (§. 888. *part.* 1. *Jur. nat.* & §. 769. *Physic. empir.*) & ignorantia obstetrice fastum (§. 583. *p.* 1. *Jur. nat.*), tandemque arrogantiam (§. 566. *p.* 1. *Jur. nat.*), & ambitionem (§. 570. *p.* 1. *Jur. nat.*) quibus vitiis seducitur ad ea agenda, quæ cum sibi, tum ordini suo ignominiæ sunt, &,

ubi

BIU Cujas

ubi se alienis immiscet ; scientiarum incrementis plurimum nocet. Quodsi præterea sibi solus vivit, & consortium hominum, quos morum dulcedo & suavitas commendat, fugit ; mores vel nullos habet, vel agrestes, quibus scientiam, quam colit, in contemtum adducit penes eos, qui de ea per se judicare non possunt. Istiusmodi eruditi, qui studia negligunt appetitum perficere apta, & in iis unice acquiescunt, quæ barbariem minime delent, recte pro semibarbaris habentur &, ubi numero ceteros vincunt, Gentem semibarbaram faciunt (§. 43.)

§. 54.

Quod Gentes doctæ & cultæ, non barbaræ esse debeant.

Gentes doctæ & cultæ, non barbaræ esse debent. Etenim Gentes seipsas perficere debent (§. 35.), consequenter & intellectum (§. 199. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quoniam itaque Gens docta est, quæ intellectum perficit, & per consequens animum doctrina excolit (§. 53.); Gentes doctæ esse debent *Quod erat primum.*

Cum Gens docta esse debeat *per demonstrata* n. 1. ac ideo animum doctrina excolere (§. 53.); in determinandis quoque actionibus non sequi debet ductum inclinationum & reclinationum naturalium (§. 895. *part.* 2. *Phil. pract. univ.*), sed potius rationis, legem naturæ, tanquam actionum regulam (§. 131. 1. *part. Phil. pract.* 1. *univ.*), præscribentis (§. 259. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), & decorum quoque urgentis (§ 204. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Quamobrem cum Gens culta sit, quæ moribus utitur ad normam rationis & suavitatis compositis (§. 53.); Gentes cultæ esse debent. *Quod erat secundum.*

Denique cum Gens docta & culta barbara non sit (§. 53. 52.), Gentes autem doctæ & cultæ esse debeant *per demonstrata n.* 1. & 2. Gentes barbaræ esse non debent. *Quod erat tertium.*

Equidem magis optandum, quam sperandum, ut Gentes omnes sint doctæ atque cultæ : propterea tamen negari non potest, esse officium gentis studere, ut sit docta & culta, ea doctrina animum excolens, quæ barbariem delet. Neque enim hic quæritur, quales sint Gentes & cur eas tales esse contingat ; sed quales esse debeant. Non accidit naturæ vitio, ut sint barbaræ, quasi ea ipsis denegasset dispositiones ad consequendum doctrinam, quæ barbariem delet, necessarias, sed deficiente opportunitate dispositiones naturales ad habitum evehendi, & oblatis impedimentis, animum ab hac sollicitudine & hoc conatu avertentibus, aut retrahentibus. Ecquis sibi persuaserit Græcorum dispositiones naturales adeo fuisse immutatas, ut hodie sint penitus inepti ad doctrinam, qua olim excellebant, nec sine natura valeat doctrina ? Ceterum cum Gens docta esse possit, etsi culta non sit (*not.* §. 53.); singularis cura adhibenda, ut sit culta, animum scilicet excolendo ea potissimum doctrina, quæ barbariem tollit. Ita Sinenses doctrinæ morum & prudentiæ civili operam potissimum navarunt ; & sic inter Gentes cultiores ab antiquissimis temporibus eminuerunt hodienumque eminent, sit ita, quod in Metaphysicis & Physicis exigui, immo fere nulli fuerint eorum progressus, multo minus in Mathematicis Europæorum laudem fuerint consecuti. Sed pleniorem lucem hisce affundet Philosophia moralis ex natura animæ humanæ a priori deducenda. Sufficit in præsenti sequens addere corollarium.

§. 55.

Quæ doctrina Gentibus inprimis conveniat.

Quoniam *Gentes* doctæ & cultæ, non barbaræ esse debent (§. 54.) *ea doctrina animum excolere debent, quæ barbariem delet, & sine qua culti esse nequeunt mores.*

Equidem nulla prorsus datur doctrina, quæ ad emendandum voluntatem aliquid conferre nequeat ; non tamen omnis per se ad emendationem ejus tendit. Quamobrem ejus potissimum habenda ratio est, quæ per se ac immediate huc facit : ulterior autem perfectio ab illa expectanda, quæ per se in appetitum minime influit. Sed hæc altioris sunt indaginis, de quibus alio loco rectius dicetur. Pertinet huc exemplum Sinensium, de quo modo diximus (*not.* §. 54.) Voluntatis emendatio equidem a perfectione intellectus dependet : multa tamen cautione opus est, ne intellectum perficiendo voluntatem depravemus : id quod ad ea referendum, quæ altioris indaginis esse monuimus.

§. 56.

Quemnam finem Gen-

Similiter quia Gentes doctæ esse debent (§. 54.), consequenter intellectum per-

Gentes in perficiendo intellectu sibi propositum habere debeant.

perficere (§. 53.), perfectio autem Gentis consistit in aptitudine finem civitatis consequendi & status Gentis perfectus est, si in eo nihil desit, quo ad eum consequendum ipsa indiget (§. 29.); *Gentes in perficiendo intellectu semper respicere debent finem civitatis & ea, quibus ad eundem consequendum indigent*, consequenter *omnia sua studia huc dirigere.*

Quatenus Gens spectatur tanquam una persona (§. 2.), eidem quoque competit intellectus Genti proprius, seu intellectus humanus spectandus est in relatione ad ipsam Gentem. Quando igitur de intellectu perficiendo hic loquimur, quæ de eo dicuntur, non intelligenda sunt sine respectu ad Gentem, quam tanquam Gentem eundem perficere debere contendimus. Quæ de conservatione Gentis annotavimus (*not.* § 28.), ea mutatis mutandis hic quoque & in aliis, quæ de officiis Gentium dicuntur, intelligenda. Quemadmodum vero ex iis, quæ de Rep. constituenda demonstrata fuerunt, patet, quænam cum ad perfectionem Gentis, tum ad perfectionem status ipsius requirantur (§ 30.), ita etiam inde intelligitur, qualis esse debeat intellectus Genti qua tali tribuendus & per consequens quomodo is sit perficiendus, ut Gens docta per se audiat, & quomodo virtutes intellectuales ad Gentes sint applicandæ; ut qua Genti conveniant, & distinguatur id, quod Genti per se convenit, ab eo, quod a singulis in eandem derivatur.

§. 57.

Quo respiciendum Genti in emendanda voluntate.

Similiter quoniam *Gentes* cultæ esse debent (§. 54.), adeoque uti moribus ad normam rationis, consequenter legis naturæ (§. 57. *part.* 2. *Phil. pract. univ.*), compositis (§. 53.); eodem, quo ante (§. 56.) modo patet, eas *in perficienda voluntate finem civitatis & ea, quibus ad eundem consequendum indigemus, respicere*, consequenter *omnes virtutes morales huc dirigere debere* (§. 321. *part.* 1. *Phil. pract. univ.* & 547. *part.* 1. *Jur. nat.*)

Quemadmodum in qualibet Gente concipimus intellectum ipsi qua Genti proprium; ita quoque in eadem concipitur voluntas eidem qua Genti propria. Sicuti igitur intellectus vi ea cognoscit, quæ ad sui statusque sui perfectionem requiruntur, ita voluntas effici debet constans atque perpetua appetendi ea, quæ huc faciunt, & aversandi, quæ perfectioni isti contrariantur. Atque hinc dijudicandum, quænam sint virtutes Genti apprime convenientes & quales esse debeant, & quomodo his virtutes ceteræ omnes serviant. Datur enim nexus quidam inter virtutes morales, quo una efficitur ab altera dependens, ut ideo Christus totius legis transgressorem pronunciet, qui unam transgreditur. Sicuti vero intellectus Gentis, ita etiam voluntas residet in Rectore civitatis, influit autem in intellectum & voluntatem singulorum pro diversitate vitæ generum tanquam in organa corporis sui (*not.* §. 30.). Et quamvis hæc sublimia videantur, a nonnullis, qui de rebus per transennam conspectis per præcipitantiam judicant, inter ideas Platonicas forsitan referenda; sua tamen veluti sponte consequuntur, ubi ea fiunt, quæ de Rep. constituenda in parte octava Juris naturæ demonstravimus, ut opus præterea non sit, nisi ut urgeatur, quod hic in genere præcipitur. Quoniam vero hoc modo motiva virtutum multiplicantur, earum quoque cultura facilitatur, ut talia temere urgeri existimandum non sit.

§. 58.

De Jure Gentis sibi res comparandi ab alia Gente & sua apud aliam vendendi.

Cuilibet Genti competit jus res, quibus indiget, ab aliis Gentibus, quæ ipsæmet iisdem opus non habent, æquo pretio sibi comparandi; non vero jus sua apud aliam Gentem vendendi sine consensu ipsius. Etenim cum Gens seipsam & statum suum perficere (§. 35.), consequenter apta esse debeat ad finem civitatis consequendum, nec perfectus sit status ejus, nisi ea adsint, quæ ad illum consequendum faciunt (§. 29.), ad finem vero civitatis pertineat sufficientia vitæ (§. 13. *part.* 5. *Jur. nat.*), consequenter abundantia eorum, quæ ad vitæ necessitatem, commoditatem & jucunditatem requiruntur (§. 10. *part.* 8. *Jur. nat.*); si qua ipsamet non habet, ea sibi ab aliis comparet necesse est. Quamobrem cum homini cuivis jus sit ad res, quibus indiget, ab alio æquo pretio sibi comparandum (§. 126. *part.* 3. & §. 322. *part.* 4. *Jur. nat.*), nemo tamen jus habeat ad eam rem a te sibi comparandam, qua ipse opus habes (§. 128. *part.* 1. *Jur. nat.*), naturalia vero hæc jura propter immutabilitatem suam (§. 142. *part.* 1. *Phil.*

BIU Cujas

1. *Phil. pact. univ.* & §. 23. *part.* 1. *Jur. nat.*), per se non tolluntur, quod societates civiles contrahendo Gentes ortæ fuerint; cuilibet quoque Genti competit jus res, quibus indiget, ab iis Gentibus, quæ ipsæmet iisdem opus minime habent, æquo pretio sibi comparandi. *Quod erat unum.*

Enimvero cum nemo hominum cogi possit ad res ab aliis sibi comparandas, aut potius ab hoc, quam ab alio (§. 318. *part.* 4. *Jur. nat.*), nulli quoque Genti jus est sua apud aliam Gentem vendendi sine consensu ipsius. *Quod erat alterum.*

Equidem jus ad res æquo pretio ab aliis Gentibus sibi comparandi inferri posse videtur ex jure ad ea, sine quibus Gens seipsam conservare nequit (§. 32.), quatenus scilicet consociatio durare nequit nisi singulis conservatis (§. 28.): quoniam tamen jus istud respicit res, quæ sunt aliarum Gentium, adesse quoque debet obligatio in alias Gentes cadens, unde id oritur (§. 23. *part.* 8. *Jur nat.*), qualis est obligatio ad res pro æquo pretio sibi invicem communicandas (§. 322. *part.* 4. *Jur. nat.*)

§. 59.

Quoniam Genti nulli competit jus sua apud aliam Gentem vendendi sine consensu ipsius (§. 58.); *si qua Gens nolit res certas peregrinas in regionem suam transportari, Genti, a qua veniunt, injuriam non facit* (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*), consequenter *si mercium peregrinarum advectio & venditio prohibetur, non justæ sunt de hac prohibitione peregrinorum querelæ.* *De prohibitione rerum peregrinarum in regionem transportandarum.*

Conqueruntur exteri ob cessans lucrum, quod ab alia gente ipsis non debetur. Quodsi querelæ effundantur in Gentem ipsam, injustæ sunt; si vero terminantur in lucro cessante, injustitia vacant, etsi aliunde vitii quadam labe infici possint, quatenus officio cuidam naturali repugnant. Quodsi prohibitio, quæ lucrum cessare facit, legitimam non habeat rationem, a fine nimirum civitatis, seu officiis Gentis erga seipsam, desumtam: querelæ non iniquæ sunt, quatenus adversantur officiis humanitatis Genti uni ab altera præstandis. Sed denegatio officii humanitatis ferenda (§. 440. *part.* 3. *Jur. nat.*) Difficilis vero inspectio est, utrum istiusmodi querelæ sint æquæ, an iniquæ, ob rationes prohibitionis raro intime perspectas. Ne quid obscuri supersit, cogita mercatorem, a quo diu multas merces emisti: sed sunt tibi rationes, cur tales merces non amplius emere velis. Cessat lucrum mercatoris, quod habiturus erat, si quidem emtionem continuasses. Ecquis vero vel per somnium cogitabit, justas esse de te mercatoris querelas, quod merces istiusmodi emere nolis amplius, propterea quod lucrum ejus cesset, quod continuata emtione habere poterat? Quæ de Gentibus prædicantur, non clarius & facilius intelliguntur, quam si consideremus quid in eodem casu valeat de hominibus singulis in statu naturali viventibus (§. 2.): id enim ad Gentes applicandum (§. 3.). Ceterum quæ diximus de injustitia querelarum & iniquitate earundem ob prohibitas merces in aliqua regione; ea in genere valent de quibusvis querelis ob denegationem officiorum humanitatis ortis, non solum inter Gentes, verum etiam inter privatos.

§. 60.

Commercium dicitur jus emendi vendendique invicem res quascunque mobiles & moventes, tam necessarias, quam utiles & voluptuarias. *Commercium quid sit.*

Ita objectum commerciorum sunt vinum, oleum, frumentum, pecudes, cera, sericum, pannum, linteum. Et ubi servitus recepta, emuntur & venduntur quoque servi atque ancillæ, sive mancipia: quod commercium idiomate patrio appellatur der Sclaven-Handel.

§. 61.

Commercia interna dicuntur, quæ exercent, qui eidem imperio civili subsunt: *externa* autem vocantur, quæ exercentur cum gentibus peregrinis. Illa sermone vernaculo appellamus: einheimischen Handel; hæc vero auswärtigen Handel. *Divisio commerciorum.*

§. 62.

BIU Cujas

Solent etiam apud nos commercia dividi ratione objecti & ab ea peculiaria sortiuntur nomina. Ita dicimus Vieh. Handel / si pecudes & armenta; Woll. Handel / si lana; Eisen. Handel / si ferrum; Wein. Handel / si vinum in commercio fuerit & ita porro. Sed divisiones istæ in præsenti nullam habent utilitatem, ut entia præter necessitatem non sint multiplicanda.

§. 62.

De utilitate commerciorum internorum.

Quoniam exercitium commerciorum in eo consistit, ut res quæcunque mobiles & moventes tam necessariæ, quam utiles & voluptuariæ, invicem emantur & vendantur (§. 60.), interna autem exerceant, qui eidem imperio civili subsunt (§. 61.); *commercia interna hunc usum habent, ut unusquisque habere possit ea, quæ ad vitæ necessitatem, commoditatem & jucunditatem requiruntur*, cumque operæ quælibet pro pecunia ab alio comparari possint (§. 293. *part.* 1. *Jur. nat.*), res pro pecunia emantur & vendantur (§. 937. *part.* 4. *Jur. nat.*), *commercia interna hunc* quoque *habent usum, ut eadem pecunia continuo ab uno in alium transferatur & in plurimorum commodum convertatur.*

Commerciorum internorum summa est utilitas: sunt enim medium unicum, ut singulis prospiciatur de iis, quibus ad vitæ necessitatem, commoditatem & jucunditatem indigent; quantum datur. Experientia abunde hoc docet, ut plura dicere superfluum videatur.

§. 63.

De utilitate commerciorum externorum.

Similiter quia exercitium commerciorum in eo consistit, ut res quæcunque mobiles & moventes, tam necessariæ, quam utiles & voluptuariæ, invicem emantur & vendantur (§. 60), externa autem commercia exercentur cum peregrinis (§. 61.); *commercia externa hunc habent usum, ut, quæ Genti uni desunt ad vitæ necessitatem, commoditatem, vel jucunditatem requisita, ab alia Gente comparari possint*, cumque res pro pecunia emantur & vendantur (§. 937. *part.* 4. *Jur. nat.*), *si res plures aliis Gentibus venduntur, quam ab iis emuntur, Gens pecunia augetur, immo ad maximas pecunias venire potest.*

Commerciorum externorum duplex est utilitas. Altera consistit in procuranda vitæ sufficientia (§. 10. *part.* 8. *Jur. nat.*); altera in augendis divitiis Gentis. Prius facile intelligitur; posterius experientia obvia probant exempla Gentium, apud quas commercia florent.

§. 64.

Obligatio exercendi commercia interna.

Gentes obligantur commercia interna exercere. Cum enim Gens sit multitudo hominum in civitatem consociatorum (§. 5. *part.* 8. *Jur. nat.*); qui gentem faciunt sibi invicem obligantur conjunctis viribus parare ea, quæ ad vitæ necessitatem, commoditatem & jucunditatem requiruntur (§. 4. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem cum commercia interna hunc habeant usum, ut unusquisque habere possit ea, quæ ad vitæ necessitatem, commoditatem & jucunditatem requiruntur (§. 62.); Gentes obligantur commercia interna exercere.

Non est quod objicias, commercia interna impetrare ipsam necessitatem & homines impellere ad ea exercenda. Neque enim sufficit, ut necessitate adacti emant vendantque invicem res suas; sed etiam requiritur, ut hoc faciant cum sensu officii, ne suum saltem commodum respiciant, sed etiam alienum, consequenter ut non sine æquitate & justitia commercia exerceantur. Quamvis autem obligationem deduxerimus ex pacto in demonstratione (§ 4. p. 8. *Jur. nat.*), quam ipsam jam obligatio naturalis servandi pacta (§. 789. *part.* 3. *Jur. nat.*) firmat; ipsa tamen, quæ ex pacto venit, nititur obligatione naturali ad dominia rerum in se invicem transferenda (§. 123 *part.* 3. *Jur. nat.*). Accedit, quod superior commercia interna promovere & possit, & debeat, si officio suo satisfacere velit (§. 420. & seqq. *part.* 8. *Jur. nat.*), idemque curare teneatur, ne in iis toleretur, quod æquitati, vel justitiæ contrariatur. Non unum igitur est, quod quoad commercia interna constituendum est superiori.

§. 65.

BIU Cujas

§. 65.

Divitiæ Gentis æstimantur ex pecunia singulorum in unam summam collecta. Quoniam enim Gens spectatur tanquam persona singularis (§. 2.); pecunia, quæ est omnium simul, in unam summam collecta pecunia Gentis est. Quamobrem cum pecunia per se non consumatur, quod per se patet; licet continuo unus ab altero eandem accipiat, non tamen propterea efficitur minor in Gente, sed eadem manet ejus quantitas. Quoniam itaque divitiæ æstimantur ex quantitate pecuniæ superfluæ (§. 353. *part.* 4. *Jur. nat.*); divitiæ quoque Gentis æstimandæ sunt ex pecunia singulorum in unam summam collecta. *Divitiæ Gentis unde æstimentur.*

Nimirum quæ singulorum sunt, quatenus singuli simul spectari debent tanquam persona una, Gentis sunt. Gens enim non habet nisi quod per se est singulorum. Quamobrem si quæstio incidit de pecunia Gentis universæ, necesse omnino est, ut pecunia singulorum in unam summam collecta tribuatur Genti. Nec abhorret hoc a notionibus communibus: omnes enim Gentem divitem appellamus, si penes eam multum sit pecuniæ, parum solliciti, quomodo inter singulos distribuatur: neque enim necesse est, ut singuli sint divites, si Gens dives esse debeat, sicuti non singuli sunt docti, si Gens docta est. Hinc enatum proverbium, aut saltem non male huc transfertur: Pauper ubique jacet.

§. 66.

Quoniam divitiæ Gentis æstimantur ex pecunia singulorum in unam summam collecta (§. 65.) consequenter parum refert, quomodo ea inter singulos sit distributa, *Gens dives est, in qua multæ sunt familiæ divites* (§. 43.). *Quando Gens sit dives.*

Ita Angli & Batavi audiunt Gentes divites, quia multæ apud utramque Gentem familiæ divites dantur. Quamdiu Gentem spectamus in se tanquam Gentem, vel etiam cum respectu ad alias Gentes; nihil refert, quomodo pecunia inter singulos sit distributa. Alia vero ratio est, si singuli, qui Gentem faciunt, referantur ad se invicem respectu onerum imponendorum, ut nemo nimium gravetur. Ceterum cum ex argento cudi possit moneta; vasa argentea & si qua alia sunt ex argento solido parata æquiparantur pecuniæ paratæ, quoniam in casu necessitatis, quando nimirum ingenti pecuniæ summa extraordinarie opus est, in pecuniam converti possunt.

§. 67.

Similiter quia Gens dives est, quæ maximas pecunias possidet (§. 65.), pecunia autem augetur ope commerciorum externorum (§. 63.); *commercia externa Gentem facere possunt divitem.* *Quando Gentem faciant divitem.*

Sane non alia ratio fuit, cur commercia cum Gentibus sepositis instituerint Gentes maritimæ, veluti Lusitani, Hispani, Angli, Batavi, & cur Gentes aliæ eos imitentur.

§. 68.

Pari modo quia Gentis divitiæ æstimantur ex pecunia singulorum in unam summam collecta (§. 65.), commerciis vero externis pecunia minuitur, si a Gentibus peregrinis plus emitur, quam iisdem venditur, quod per se patet; *commercia externa Gentem faciunt pauperiorem, si plus a Gentibus aliis emit, quam ipsis vendit.* *Quando Gentem pauperiorem faciant commercia.*

Plus nimirum pecuniæ erogatur, quam recipitur, ac ideo necesse est, eam continuo decrescere. In commerciis itaque externis multa cautione opus est, ne Genti sint damnosa. Sed hæc in Politica uberius discutienda.

BIU Cujas

§. 69.

De potentia Gentis. *Gens potens* dicitur, quæ vi aliarum Gentium, qua vel ipsa, vel res ejus impetuntur, resistere potest. *Quo majores* itaque *sunt vires ad resistendum vi externæ, eo Gens potentior.* Et quoniam ad resistendum vi externæ, consequenter se resque suas adversus Gentes alias defendendum (§. 972. *part.* 1. *Jur. nat.*), vel etiam jus suum ab alia Gente, quæ id tribuere denegat, vi consequendum, & militum numerus haud raro ingens, & immanes sumtus requiruntur, id quod a posteriori abunde patet; *potentia Gentis consistit in multitudine hominum, qui militiæ munera exercere valent, & in divitiis ejusdem.* Cumque perinde sit, sive milites sint indigenæ, sive extranei mercede conducti; *Gens adhuc potens censetur, si fuerit adeo opulenta, ut milites extraneos mercede conducere possit, quot opus habet.*

Facile tamen patet potentiam Gentis majoris esse faciendam, quæ alienum auxilium mercari opus non habet, sed ipsamet sibi sola sufficit, cum in casu conductionis militis extranei potentia efficiatur dependens a consensu aliarum Gentium, qui non semper impetrari, nec sine mora, quæ sæpius nocet, impetrari potest. Quot vero homines flagrante bello internecioni dentur, & quot sumtus in rem militarem faciendi; annales omnium temporum docent & nostris diebus experimur: Sane si novellis publicis fides habenda, Galli soli in præsenti bello septennii amiserunt 146000. viros ad arma fortes & 840. milliones librarum Gallicarum, seu 280. milliones thalerorum impenderunt: id quod nisi a Gente præpotente fieri potest. Hinc porro intelligitur, quanta esse debeat potentia gentis, si bellum per plures annos continuandum.

§. 70.

De obligatione ad studium potentiæ. *Gentes pro virili studere debent, ut sint potentes.* Etenim quælibet Gens se perficere debet (§. 35.), consequenter studere, ut sit apta ad finem civitatis consequendum (§. 29.) Quamobrem cum ad finem civitatis etiam requiratur securitas (§. 15. *part.* 8. *Jur. nat.*), consequenter vacuitas a metu vis, præsertim externæ (§. 12. *part.* 8. *Jur. nat.*); operam quoque dare debet, ut vi aliarum Gentium, qua impetitur, vel res ejus impetuntur, resistere possit. Quoniam itaque Gens potens est, si resistere valet (§. 69.); Gentes studere debent, ut sint potentes. *Quod erat unum.*

Enimvero quia nemo obligari potest ad id, quod impossibile (§ 209. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); pro virili studere debent Gentes, ut sint potentes. *Quod erat alterum.*

Potentia Gentis inter ea referenda, quæ non ex toto a potestate ejusdem pendent, sed fortunæ potestati subjecta sunt. Obligatio igitur non extendenda ultra id, quod fieri potest. Peccat autem Gens, quæ cum potentiam suam augere possit, hoc facere negligit, & justam impotentiæ suæ dat pœnam, si damnum indè sentit, qualecunque tandem id fuerit.

§. 71.

An ad consequendum finem licitum uti liceat mediis illicitis. *Ad consequendum finem licitum non uti licet mediis illicitis.* Quod enim illicitum est, ad id omittendum obligamur (§. 170. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Quamobrem nec uti licet mediis illicitis ad consequendum finem licitum.

E. gr. Quilibet homo vitam suam conservare obligatur (§. 350 *part.* 1. *Jur. nat.*), consequenter de cibo ac potu sibi prospicere tenetur. Non tamen ideo furari, aut quæ sunt alterius rapere licet, ut habeas, unde vivas. Hoc enim illicitum (§. 519 536. *part.* 2. *Jur. nat.*) etsi illud sit licitum (§. 383 *part.* 1. *Jur. nat.* & §. 170. *part.* 1. *Philos. pract. univ.*)

§. 72.

BIU Cujas

§. 72.

Quoniam ad consequendum finem licitum non uti licet mediis illicitis (§. 71.); *Gentes* etsi pro virili studere debeant, ut sint potentes (§. 70.), *non* tamen *modo illicito potentiam suam augere debent*, consequenter cum bellum injustum sit illicitum (§. 1111. *part.* 1. *Jur. nat.*), justa autem belli causa non sit nisi injuria vel facta, vel facienda (§. 1109. *part.* 1. *Jur. nat.*), *solius potentiæ suæ augendæ causa Gentes alias potestati suæ subjicere non licet vi armorum.* *De modo illicito potentiam augendi.*

Gens quælibet naturaliter libera est (§. 55. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem cum libertas jus perfectum sit (§. 858 *part.* 1. *Jur. nat.*); qui solius potentiæ suæ augendæ causa vi armorum gentem potestati suæ subjicit, jus ejus tollendo injuriam ei facit (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*). Dantur vero plures modi illiciti potentiam suam augendi, quos tamen omnes sigillatim hic persequi non licet. Facile autem indo agnoscuntur, quod consistant in actibus lege naturali prohibitis, vel quod pugnent cum Jure Gentium, quod in præsenti volumine demonstramus.

§. 73.

A voluntate Gentis cujuslibet dependet, utrum cum Gente alia commercia exercere velit, nec ne, & qua lege ea velit exercere. Etenim jus ad res ab alio sibi comparandas imperfectum est (§. 356. *part.* 3. *Jur. nat.*), consequenter nemo cogi potest, ut patiatur res a se nobis comparari (§. 237. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), seu ut eas nobis vendat (§. 938. *part.* 4. *Jur. nat.*). Quamobrem cum commercia consistant in Jure emendi vendendique invicem res quasdam (§. 60.), nec ulla Gens pati obligetur, ut res ab alia Gente in regionem suam advehantur ibidemque vendantur (§. 58.); nulla quoque Gens ad commercia cum alia Gente exercenda cogi potest, consequenter a voluntate Gentis cujuslibet dependet, utrum cum Gente alia commercia exercere velit, nec ne. *Quod erat unum.* *An commercia cum alia Gente sint necessario exercenda.*

Enimvero cum commercia permittendo Genti concedatur aliquod jus (§. 60.), a voluntate autem jus transferentis, consequenter & concedentis dependet, qua lege alteri jus quoddam concedere velit (§. 11. *part.* 3. *Jur. nat.*); a voluntate etiam Gentis cujuslibet dependet, qua lege cum alia commercia exercere velit. *Quod erat alterum.*

Nemini naturaliter competit jus eam rem sibi comparandi ab alio, qui ipsemet eadem indiget (§. 128. *part.* 3. *Jur. nat.*). Vi autem libertatis naturalis judicium, num rebus istis, quas tibi comparare vis ab alio, ipsemet indigeat, ipsi relinquendum (§. 156. *part.* 1. *Jur. natur.*). Ac ideo jus istud imperfectum est (§. 906. *part.* 1. *Jur. nat.*), quemadmodum jam alias ostendimus (§. 356. *part.* 3. *Jur. nat.*). Regnat igitur in hisce merum Gentis arbitrium, in quo acquiescendum. Quamobrem etiam legem dicere potest quælibet Gens; qua commercia extraneis vel permittere, vel ad ea se obligare velit.

§. 74.

Quoniam a voluntate Gentis cujuslibet dependet, utrum cum Gente alia commercia exercere velit, nec ne, & qua lege exercere velit (§. 73.), nemo autem sese alteri perfecte obligare potest nisi promittendo (§. 393. *part.* 3. *Jur. nat.*), consequenter per pacta (§. 788. *part.* 3. *Jur. nat.*); *jus perfectum ad commercia cum alia Gente exercenda acquiri nequit, nisi per pacta* (§. 364. *part.* 3. *Jur. nat.*), consequenter *jus istud nonnisi pactitium est* (§. 23.) *Quomodo jus perfectum ad commercia externa acquiratur.*

Commercia interna subditis imperare potest superior, qui eidem obedire tenentur (§. 1043. *part.* 8. *Jur. nat.*). Alia vero prorsus est ratio commerciorum externorum, cum Gentes naturaliter liberæ sint (§. 55. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quemadmodum itaque nemo privatus alterum privatum sibi perfecte obligare potest (§. 393. *part.* 3. *Jur. nat.*) & jus perfectum exinde con-

BIU Cujas

tra eum acquirere, nisi promittendo (§. 235, 236. *part. 1. Philos. pract. univ.*); ita quoque Gens nulla jus perfectum ad commercia externa acquirere potest nisi per pacta (§. 788. *p. 3. Jur. nat.*). Per pacta nimirum ex imperfecto debito fit perfecte debitum.

§. 75.

De nuda permissione commercium.

Quoniam jus perfectum ad commercia cum alia Gente exercenda, consequenter ad externa (§. 61.); non acquiritur nisi per pacta (§. 74.); *si Gens una alteri saltem permittit, ut commercia secum exerceat, ex eo jus perfectum ad commercia externa hæc non consequitur*, consequenter cum a voluntate illius dependeat, utrum exercere velit, an nolit, & qua lege exercere velit (§. 73.), *illa nullam huic facit injuriam, si commercia quomodocunque restringit, & de modo ea exercendi pro arbitrio suo quomodocunque disponit, quandocunque ipsi hoc visum fuerit.*

Pertinet huc, quod jam superius ostendimus, quamvis id latius patere videatur, quod mercium peregrinarum advectio & venditio in terris suis a superiore prohiberi possit (§. 58.) Etsi enim Gentes, quemadmodum homines singuli, ad res suas sibi invicem dandum pro mutua indigentia obligentur (§. 124. *part. 3. Jur. nat.*), licet non gratis (§. 268. *p. 4. Jur. nat.*), immo etsi Gentes in civitatem quandam maximam coiviſſe intelligantur, cujus singula membra sunt Gentes singulæ (§. 9.), atque hoc respectu commercia externa assimilentur internis (§. 61.); non tamen hinc sequitur, naturaliter ita obligari Gentes ad commercia cum aliis exercenda, ut libertas de iis pro arbitrio statuendi tollatur. Ita olim Sinenses commercio commiscri noluerunt cum aliis Gentibus sui conservandi causa. Nec in eo peccarunt, quia rebus aliarum Gentium non indigent, si vero vel maxime Gentibus aliis usui fuissent res, quibus ipsi carere poterant; officium tamen erga seipsum vicit officium erga alios (§. 229. *part. 1. Phil. pract. univ.*). Quodsi Gentes confideres tanquam concives, & commercia, quibus miscentur, tanquam interna, non aliud inde sequitur, quam a voluntate Gentium unice pendere, utrum invicem commercia colere velint, nec ne, & utrum exercitium esse debeat libertatis, an necessitatis. Nonne enim in civitate unicuique liberum est, a quo emere & cui vendere quis velit, & num certas pactiones de emendo & vendendo facere velint duo, ut jura acquirantur perfecta? Non obstant leges civiles de commerciis latæ universis, quibus libertas ista minime tollitur. Legibus autem istis respondent naturales, quibus Gentes commercio inter se miscri jubentur, quemadmodum paulo inferius demonstrabitur. Nihil adeo a nobis traditur, quod contradictionem involvat, sed una omnium concordia est, una consonantia, modo ingenio perspicaci omnia ponderentur. Notio igitur civitatis maximæ omnia mirifice illustrat, quæ de commerciis Gentium tenenda sunt, immo ad ea invenienda nos manu ducit.

§. 76.

Jura meræ facultatis & actus meræ volun. tatis quid sint.

Jura meræ facultatis dicuntur, quibus quis uti potest & non uti, prouti sibi visum fuerit, liber ab omni coactione externa. Unde & *Actus meræ voluntatis* dicuntur, qui unice a voluntate nostra dependent, veluti ire & sedere, ac per consequens *actus meræ voluntatis sunt, qui ad exercitium jurium meræ facultatis pertinent*, veluti emere vinum aut merces quascunque, ubi volueris.

Jura meræ facultatis non subjacent certæ legi; nec nituntur pacto, sed in iis regnat merum exercentis arbitrium. Jura igitur ista prorsus libera sunt, & hoc respectu etiam *Jura libertatis* appellantur a *Grotio* de J. B. & P. lib. 2. c. 4. §. 15. Nec opus est, ut cum eodem a juribus libertatis distinguas ea, quæ non habent quotidianum exercitium, sed semel ubi commodum erit, quale luitio pignoris, si non fuerit conventum de certo tempore, intra quod lui debet. Etenim tum omnino liberum est, quando jure isto uti volueris, nec cogi potes, ut contra voluntatem tuam facias, quod semel faciendum, veluti ut pignus luas, quando alteri visum fuerit. Actus igitur meræ voluntatis est.

§. 77.

Quale jus sint commercia Gentium.

Quoniam jus meræ facultatis est, quo quis uti potest & non uti, prouti sibi visum fuerit, liber ab omni coactione externa (§. 76.), a voluntate autem Gen-

BIU Cujas

Gentis cujuslibet dependet, utrum cum Gente alia commercia exercere velit, nec ne, & qua lege exercere velit (§. 73.); *commercia Gentium per se, sive naturaliter sunt jus meræ facultatis*, consequenter *actus ad ea spectantes meræ voluntatis* (§. 76.)

Ne ulla dubitatio suboriri possit, probe perpendenda sunt ea, quæ modo annotavimus (*not.* §. 76.): ex iis autem, quæ mox sequuntur, patet, haud parum referre, ut agnoscamus, quale jus sint commercia Gentium.

§. 78.

Jura meræ facultatis præscribi nequeunt, seu non amittuntur, nisi ex quo tempore interceſſerit prohibitio aut coactio, eique paritum est cum sufficienti consensus significatione. Jure enim meræ facultatis uti potes & non uti, prouti tibi visum fuerit, nec alius quisquam te cogere potest, ut utaris, vel non utaris (§. 76.). Ex eo igitur, quod eodem longo tempore sine ulla interruptione utaris, colligi nequit, te eodem uti semper velle, nec tibi liberum esse debere amplius, ut eodem non utaris, si tibi non amplius uti commodum visum fuerit. Et ex adverso, si eodem non utaris cum posses, inde minime colligere datur, te eodem uti nolle, si uti commodum visum fuerit. Quamobrem cum præscriptione amittatur jus proprium ex consensu præsumto (§. 1024. *part.* 3. *Jur. nat.*); jura meræ facultatis præscribi, seu amitti nequeunt. *Quod erat unum.* *De præscriptione jurium meræ facultatis.*

Enimvero si alter prohibet, ne jure, quo uti poteras & hactenus usus fuisti, utaris, vel ut jure, quo continuo usus es, sed amplius uti non vis, utaris te cogit, & tu cum sufficienti consensus significatione prohibitioni, aut coactionis pares, in hoc utique te consentire intelligitur, ut uti, vel non uti tibi amplius liberum esse non debeat, sed eodem vel constanter uti velis, vel non uti, prouti fert casus datus, consequenter jus tuum ex consensu præsumto amittis. Quamobrem cum amissio juris ex consensu præsumto præscriptio sit (§. 1024. *part.* 3. *Jur. nat.*); jus meræ facultatis præscribitur, ex quo tempore interceſſerit prohibitio, aut coactio, eique paritum est cum sufficienti consensus significatione. *Quod erat alterum.*

E. g. Ponamus tibi liberum esse uti quocunque molendino, per longum autem tempus usum esse certo quodam molendino, non ideo jus tuum utendi molendino quocunque, prouti commodum fuerit, præscribitur, nec dominus molendini præscriptione acquirit jus te cogendi, ut nonnisi suo molendino utaris. Quamobrem etsi per centum & plures annos isto molendino fueris usus, hoc tamen minime obstat, quominus utaris alio, si placuerit. Enimvero ponamus, te alio uti, & dominum molendini illius contradicere, ac prohibere, ne utaris alio, quam suo, te autem hoc facere; cum nulla necessitate adigaris, ut facias, nec ullo modo contradicere, cum contradicere posses; te in hoc consentire, ut non alio quam ipsius molendino utaris, recte præsumitur. Atque adeo jus tuum utendi molendino quocunque amittis, & dominus molendini acquirit ab eo tempore jus te cogendi, ut nonnisi suo utaris. Juris autem positivi est, quod præscriptio requirat certum annorum numerum, quem sufficientem declarat ad præsumendum consensum ex silentio.

§. 79.

Quoniam jura meræ facultatis præscribi nequeunt (§. 78.), commercia vero Gentium per se, hoc est si nullum accedat pactum (§. 74.), sunt jura meræ facultatis (§. 78.); *commercia Gentium præscribi nequeunt*, consequenter cum commercia consistant in jure emendi vendendique invicem (§. 60), *si vel per centum annos Gentes duæ commercio mixtæ fuerint, non tamen propterea Gens una pati tenetur, ut res suas apud eam vendat altera, vel ab ea res emat, seu libertas emendi, vel vendendi res suas non amittitur* (§. 1024. *part.* 3. *Jur. nat.*). *De præscriptione commerciorum.*

E. g. Si Gens quædam per quantumcunque tempus frumentum emit ab alia quadam Gente,

BIU Cujas

te, non tamen propterea hæc illam cogere potest, ut in posterum quoque emat, si noluerit. Et vicissim si Gens quædam vinum vendidit alii cuidam Genti, non tamen hæc pati tenetur, ut in posterum vinum in terras suas advehat ibidemque vendat. Idem intelligitur de mercibus quibuscunque aliis. Manet semper integra emendi vendendique libertas Genti unicuique (§. 73.)

§. 80.

De subjectione voluntaria Gentis.

Si qua Gens minus potens fuerit ad se tuendum adversus injurias aliarum Gentium; Genti cuidam potentiori se certa lege, de qua conventum est, subjicere potest, & jura utriusque metienda sunt ex pacto subjectionis. Etenim Genti unicuique competit jus ad ea, sine quibus se conservare nequit (§. 32.) Quamobrem cum se conservare nequeat, nisi adversus injurias aliarum Gentium se tueri possit (§. 28. *h.* & §. 9. *part.* 8. *Jur. nat.*) consequenter nisi satis potens fuerit (§. 69.), defectus autem potentiæ suppleatur potentia aliena, & Gentes pro virili studere debeant, ut sint potentes (§. 70.); si qua Gens minus potens fuerit ad se tuendum adversus injurias aliarum Gentium, Genti cuidam potentiori se subjicere potest (§. 159. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). *Quod erat primum.*

Enimvero quoniam a voluntate uniuscujusque pendet, qua lege jus quoddam in alterum transferre velit (§. 11. *part.* 3. *Jur. nat.*); a voluntate quoque Gentium dependet, qua lege una se alteri subjicere, seu in tutelam dare, & altera eandem in tutelam suam recipere velit, consequenter de ea convenire debent (§. 698. *part.* 3. *Jur. nat.*). Si qua igitur Gens minus potens fuerit ad se tuendum adversus injurias aliarum Gentium, cum se alteri cuidam potentiori sui tuendi causa subjicere possit *per demonstrata n.* 1. se eidem subjicere potest certa lege, de qua conventum fuerit. *Quod erat secundum.*

Denique cum istiusmodi conventiones pacta sint (§. 788. 361. *part.* 3. *Jur. nat.*); nemo autem plus juris ab altero acquirere possit, quam is in ipsum transferre voluit (§. 382. *part.* 3. *Jur. nat.*); si qua Gens minus potens sui tuendi causa se subjicit potentiori, jura utriusque metienda sunt ex pacto subjectionis. *Quod erat tertium.*

Naturaliter quælibet Gens libera est (§. 55. *part.* 8. *Jur. nat.*) De jure autem hoc suo pro arbitrio statuere potest, prouti sibi commodum visum fuerit, consequenter commodi sui causa libertatem imminuere: id quod fit, si certa quadam lege se alteri subjicit, seu jus quoddam in se alteri concedit, qualecunque tandem illud fuerit (§. 135. *part.* 1. *Jur. nat.*). Ceterum an Gens minus potens sit ad se tuendum adversus injurias aliarum Gentium, & non alio pacto sibi consulere possit, quam se subjiciendo, seu in tutelam dando Genti alteri potentiori; vi libertatis naturalis judicium relinquendum est ipsi genti (§. 156. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem standum est pactis conventis, non vero quæritur, num prudenter fecerit Gens, quæ se alteri sui tuendi causa subjicit, cum alio modo sibi consulere potuisset, sed in eo acquiescendum, de quo conventum fuit.

§. 81.

An hoc facto summitati imperii derogetur.

Quoniam Gens quælibet se alteri sui tuendi causa subjicere potest ea lege, de qua conventum, & ex pacto subjectionis metienda sunt utriusque jura (§. 80.); *si Gens quædam sese alteri in tutelam dat, id fieri potest vel cum imminutione, vel sine imminutione imperii summi.*

Ita sine imminutione summi imperii hoc fit, si saltem quotannis certum tributum solvendum: tunc enim Gens, quæ tutelam debet, non aliud habet jus nisi exigendi tributum tanquam debitum. Obligatio autem solvendi Genti alteri quotannis certam pecuniæ summam, quæ oritur ex contractu do ut facias, non afficit ipsum imperium civile (§. 60. *p.* 8. *Jur. nat.*), multo minus summitati ejus derogat (§. 44. *part.* 8. *Jur. nat.*). Enimvero, si Genti, quæ tutelam debet, concedatur jus nova tributa, prouti visum fuerit, imponendi, vel quædam ad exercitium imperii civilis spectantia sine ipsius consensu fieri nequeant, aut ipsa per se facere talia possit; subjectio utique facta cum imminutione imperii summi, quia exercitium imperii quoad certos actus dependet a voluntate Gentis tutelam debentis.

§. 82.

BIU Cujas

§. 82.

De non præstita tutela.

Si Gens potentior tutelam promissam non præstet, minus potenti se alteri in tutelam dare, seu eidem sui tuendi causa subjicere licet. Etenim si Gens, quæ tutelam debet, non præstet, a pacto discedit, quod per se patet. Sed si unus pacisscentium a pacto recedit, alteri etiam recedere licet (§. 827. *part.* 3. *Jur. nat.*). Quamobrem minus potens pacto stare non tenetur, si potentior tutelam promissam non præstet, consequenter cum jam libera sit ab obligatione, qua ex pacto tenebatur, nil obstat, quo minus sese alteri cuidam Genti in tutelam dare, seu sui tuendi causa subjicere possit (§. 80.).

Non est quod excipias, eidem competere jus cogendi, ut tutela debita præsteturr. Desunt enim Genti minus potenti vires ad cogendum potentiorem: quæ si adessent, facere hoc poterat. Vi per se resistere posset injuriam facienti, ut aliena tutela non indigeret, si quidem vires eidem essent sufficientes Gentem potentiorem ad tutelam sibi debitam præstandum cogendi. Alia longe est ratio, si Gens, cui tutela debetur, non solvat tributum pro ea debitum annuum.

§. 83.

De Gente, quæ tutelam debet, in jus minus potentis involante.

Si Gens, quæ tutelam debet, sibi plus juris arrogat in minus potentem, quam ex pacto habet; vi resistere & auxilium alienum implorare licet. Etenim si Gens, quæ tutelam debet, sibi plus juris arrogat in minus potentem, quam ex pacto habet, hoc fit contra jus minus potentis (§. 239. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), consequenter illa huic injuriam facit (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*), adeoque eandem lædit (§. 920. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem cum unicuique competat jus a quocunque exigendi, ne ipsum lædat, &, ubi lædere conatur, eundem cogendi, ne faciat (§. 914. *part.* 1. *Jur. nat.*), si Gens, quæ tutelam debet, sibi plus juris arrogat in minus potentem, quam ex pacto habet, vi resistere licet (§. 727. *Ontol.*). *Quod erat unum.*

Enimvero cum minus potens resistere per se nequeat potentiori, quod per se patet, cuilibet autem naturaliter competit jus defendendi alterum, immo ad defendendum, quantum in potestate sua positum est, obligatur, si ipse sibi defendendo non sufficit (§. 990. *part.* 1. *Jur. nat.*); auxilium alienum utique implorare licet. *Quod erat alterum.*

Consultum omnino est, pacto subjectionis adjici clausulam commissoriam, ut id sit nullum, si Gens, quæ tutelam debet, sibi plus juris arroget, quam de quo expresse fuit conventum; ita enim jus alieno auxilio resistendi stat fide pactorum, & omnes exceptiones arcentur. Convenit hoc maxime moribus Germanorum antiquorum, qui cum ipsis nihil antiquius esset fide data, omnia fere jura sua pactis stare volebant, nec quicquam turpius habebatur, quam fidem datam fallere.

§. 84.

De præscriptione Gentis tutelam debentis adversus minus potentem.

Si Gens, quæ tutelam debet, sibi plus juris arrogat in minus potentem, quam ex pacto habet, & hæc non contradicit; illa tandem longa patientia hujus jus, quod usurpat, acquirit, immo hæc imperium summum prorsus amittere & illi subjici potest. Quodsi enim Gens, quæ tutelam debet, sibi plus juris arrogat in minus potentem, quam ex pacto habet, nec hæc contradicit, sed longo tempore jus usurpari patitur; ex diuturno silentio jus suum derelinquere, & in usurpationem ejus consentire præsumitur (§. 1058. 1054. *part.* 12. *Jur. nat.*). Quamobrem cum in acquisitionem dominii, in quo etiam sunt res incorporales (§. 216. *part.* 2. *Jur. nat.*), tacite consentiat, qui rem derelinquit (§. 1025. *part.* 3. *Jur. nat.*); Gens quæ tutelam debet, jus in minus potentem, quod sibi arrogat, tandem longa ipsius patientia acquirit. *Quod erat unum.*

Quo-

BIU Cujas

Quoniam vero idem eodem modo valet de jure quocunque ad imperium summum pertinente; Gens minus potens imperium summum eodem modo prorsus amittere & potentiori, quæ tutelam debebat, subjici potest. *Quod erat alterum.*

Nihil in hisce difficultatis, aut obscuritatis supererit, modo satis perspecta sint, quæ de usucapione & præscriptione integro capite demonstravimus in parte tertia Juris naturæ. Ex derelictione nimirum vim novam capit apprehensio, ut, quæ antea erat injusta, cum destitueretur consensu domini, nunc jus pariat, tacito hujus consensu accedente (§. 1015. *p.* 7. *Jur. nat.*). Si dubium moveat, quod vulgo dicitur, quæ ab initio non valent ex post facto convalescere non posse; id jam sustulit *Grotius* de J. B. & P. lib. 2. c. 4. §. 12. Habet nimirum regula ista hanc exceptionem, nisi causa nova jus per se parere idonea interceserit, qualis in præsenti casu est accedens tacitus Gentis minus potentis consensus, in quem potentior jus quoddam usurpat.

§. 85.

De occupatione imperii in regione vacua.

Si Gens quædam regionem vacuam occupat; imperium in ea simul occupat. Etenim cum Gens sit multitudo hominum in civitatem consociatorum (§. 5. *part.* 8. *Jur. nat.*); eidem quoque competit imperium civile (§. 31. 32. *part.* 8. *Jur. nat.*), sive id per se, sive per alium quocunque modo exerceat (§. 37. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quodsi ergo regionem quandam vacuam occupat, ut eam inhabitet & in ea rem suam habeat; quin in eadem imperium habere velit, dubitandum non est. Quodsi vero velit imperium sibi habere in ista regione; haud pati velle intelligitur, ut alius in eadem jus quoddam ad id pertinens exerceat, vel eidem non subsit. Quoniam vero hoc sufficit ad imperii in regione vacua occupationem (§. 219. *part.* 3. *Jur. nat.*); si Gens quædam regionem vacuam occupat, imperium in ea simul occupat.

Nondum hic loquimur de occupatione bellica, quæ fit expulsa Gente, quæ antea regionem occupatam inhabitaverat. De ea enim dicendum suo loco. Absonum vero foret, si quis contendere vellet, imperium saltem Genti competere in eos, qui civitatis membra sunt, non vero terris inhærere, quæ sunt in dominio Gentis. Nemo non facile videt, id adversari tranquillitati publicæ (§. 11. *part.* 8. *Jur. nat.*), quæ ad finem civitatis pertinet (§. 13. *part.* 8. *Jur nat.*). Quamobrem cum imperium civile ex fine civitatis metiendum sit (§. 30. *& seqq. part.* 8. *Jur. nat.*); idem omnino extendendum ad personas quaslibet, quæ in regione quacunque de causa commorantur, vel in eam ingrediuntur. Et ita imperium in tota regione habet populus, qui eandem inhabitat.

§. 86.

Casus alter.

Si familiæ in eadem regione habitantes in civitatem coeunt, imperium in tota ista regione, quo vacabat, conjunctim occupant. Perinde est, sive familiæ in eadem regione habitantes, postquam jam antea singulæ partes quasdam occuparunt, seu occupatio facta fuerit per fundos, in civitatem coeant, sive postquam in societatem coiverunt regionem occupent per universitatem (§. 196. *part.* 2. *Jur. nat.*): dominium enim fundorum semper distinctum manet ab imperio, nec hoc ullo modo afficit. Quamobrem eodem prorsus, quo ante (§. 85.), modo patet, si familiæ in eadem regione habitantes in civitatem coeunt, eas imperium in tota ista regione, quo vacat, occupare.

Occupatio facta supponitur per fundos, si ante imperium civile concipiantur familiæ segregatæ, sive domus liberæ: quæ enim non occupata sunt, in communione primæva relicta sunt. Enimvero quando in civitatem coeunt, imperium occupatur in ea regione & cum eo simul occupantur loca a dominio adhuc vacua, quæ jam subjiciuntur dominio universorum, ac ideo populi sunt.

§. 87.

BIU Cujas

§. 87.

De occupatione regionis.

Si tota quædam regio a Gente quadam occupatur; quæ in singulos non dividuntur, ea universorum sunt. Etenim si tota quædam regio a Gente quadam occupatur, qui Gentem faciunt conjunctim dominium acquirunt (§. 189. *part.* 2. *Jur. nat.*), atque ideo tota regio est Gentis illius (§. 124. *part.* 2. *Jur. nat.*). Quoniam vero ea fiunt singulorum, quæ in singulos dividuntur (§. 191. *part.* 2. *Jur. nat.*); quæ in singulos non dividuntur, ea manent in dominio totius Gentis, adeoque universorum sunt (§. 124. *part.* 2. *Jur. nat.*)

Gens spectatur tanquam persona una (§. 2). Quæ igitur occupat, ea sunt in dominio ipsius (175. *part.* 2. *Jur. nat.*), consequenter si ad actum occupationis nullus alius accedat, omnibus non competit nisi usus rerum occupatarum indifferenter, prouti scilicet unicuique opus fuerit. Quamobrem solo occupationis actu non introducitur nisi communio mixta (§. 129. *part.* 2. *Jur. nat.*): a qua non receditur nisi conventione vel expressa, vel tacita, qua alia transeunt in dominia singulorum, alia in communionem positivam (§. 126. *part.* 2. *Jur. nat.*), quæ vero dominio singulari non subjiciuntur, vel communioni positivæ, ea in mixta relinquuntur. Quodsi vero quædam fuerint in dominio singulorum, antequam imperium in regione occupetur, hoc est, antequam familiæ in civitatem coeunt; cum imperio occupantur cetera, quæ adhuc fuerant in communione primæva (§. 79. *part.* 2. *Jur. natur.*) & in mixtam reducuntur, ex qua ut ante vel in dominia singulorum, vel in communionem quandam positivam transeunt, vel in mixta relinquuntur. Quodsi quædam non occupentur, ea manere in communione primæva, per se patet: quo inprimis spectat jus occupandi res dominio vacuas, veluti feras & pisces, aliasque inanimatas, veluti thesauros, metalla & mineralia, & res omnes a domino derelictas, sive casu quodam dominio exemtas: de quibus abunde diximus cap. 2. part. 2. Jur. nat.

§. 88.

De rerum divisione.

Quæ facta occupatione in communione primæva relicta sunt, a Jctis Romanis dicuntur *Res communes*; quæ in communionem mixtam Gentis totius deducta & in ea manserunt, *Res publicæ*; quæ in communionem quandam certorum cœtuum, aut communitatum mixtam venerunt, *Res universitatis*; quæ denique dominio singulorum subjecta fuerunt, *Res singulorum* appellantur.

Intricata vulgo habetur divisio rerum a Romanis facta, præsertim si res communes a publicis distinguendæ. Quodsi vero perpendas ea, quæ modo diximus de occupatione regionum (*not.* §. 87.); per nostras definitiones res omnes a se invicem, prouti a Romanis dividuntur, satis perspicue distinguuntur, ut nihil obscuritatis supersit. Facile autem patet, multum hic tribuendum esse arbitrio occupantium, ubi enumerandæ sunt res in specie ad hoc vel illud genus pertinentes. Apud Romanos habebantur communes aer, aqua profluens, mare, littora, pisces, aves ac feræ: res enim hæ omnes in communione primæva ab ipsis relictæ sunt. Res publicæ erant flumina omnia, quippe quæ in dominio populi sunt, quoad usum tamen singulis communia censebantur, ita ut cuilibet pro lubitu in iis piscari & navigare liceret. Res universitatis erant theatra, stadia & his similia, veluti fontes, forum, curia, plateæ in urbibus. Huc etiam hodie pertinent in pagis pascua, silvæ cæduæ, nemora communia. Referenda etiam huc sunt templa & res ecclesiasticæ in urbe, vel pago. Res hæ omnes sunt in communione mixta certorum cœtuum, quatenus proprietas est penes certam universitatem, usus autem singulis patet, qui sunt de universitate. Quoniam vero hæc jura facto hominum immutari possunt, prouti inter eos, quorum sunt, convenitur, & quia usus rerum vel universis, vel singulis competit; ideo subtilius adhuc res universitatis subdistingui poterant, ac inde enatæ sunt difficultates, quæ torquent Juris Romani interpretes. Ita vi conventionis ad communionem positivam accedere videntur, quæ per se ad mixtam referenda erant, veluti si in pascuum commune singulis agere non licet nisi certum pecudum numerum, aut fœnum in prato communi nascens certa ratione inter singulos distribuendum. Communio autem mixta nihil mutationis subit, si unicuique eam lignorum quantitatem cædere licet, qua indiget, aut in prato communi gramina falce resecare pro indigentia sua, vel etiam in pascuum commune tot pecora agere, quot libuerit. Similiter usus templorum communis respicit universos, at usus pratorum & pascuorum communium ad singulos pertinet. Immo rerum quoque illarum usus, quem nonnisi universi habere possunt, vel directe universorum est, vel indirecte. Illius exemplum sunt tem-

BIU Cujas

pla, in quibus conjunctim sacris vacant universi; hujus vero sunt bona ad sustentationem pastoris ecclesiæ assignata, quorum usus nonnisi indirecte universorum est. Similis differentia attendenda quoque venit in rebus publicis: id quod fusius persequi superfluum existimamus. Quodsi vero hæc probe consideres in definitionibus nostris, quibus res occupatas a Gente discrevimus, nihil obscuritatis, nihil difficultatis superesse videtur. Si vero subtilius eas subdistinguere libuerit, non refragabimur. Difficulter tamen in sermone latino reperientur vocabula ad res ita discretas significandum apta.

§. 89.

De modo acquirendi derivativo res universitatis.

Quilibet ex re sua rem universitatis sive directe, sive indirecte talem facere potest; vel simpliciter, vel sub certa lege, quomodo visum fuerit. Quilibet enim dominium rei suæ transferre potest in alium, quem voluerit (§. 12. *part.* 3. *Jur. nat.*), & quocunque modo voluerit (§. 11. *part.* 3. *Jur. nat.*). Quamobrem etiam dominium rei suæ in certum quendam cœtum hominum, seu communitatem transferre potest, quomodo ipsi visum fuerit, consequenter cum res universitatis sint, quæ in communionem quandam mixtam, sive directe, sive indirecte talem veniunt (§. 88.); quilibet ex re sua rem universitatis sive directe, sive indirecte talem facere potest, vel simpliciter, vel sub certa lege, quomodo visum fuerit.

Ita dominus rem suam universitati donare, aut vendere, vel morieus legare potest, immo etiam universitatem quandam hæredem instituere. Atque hinc patet, non modo originarie res universitatis acquiri; verum etiam dari modum acquirendi res universitatis derivativum (§. 176. 177. *part.* 2. *Jur. nat.*) Huc etiam pertinet, si quis suo sumtu extrui curet fontem in foro, vel alia area, quæ est universitatis, ad communem usum.

§. 90.

De alienatione & oppignoratione rerum universitatis.

Res universitatis ab universitate alienari nequeunt pro lubitu, nec oppignorari, nisi indispensabilis adsit necessitas, aut manifesta universitatis utilitas id suadeat. Quoniam ecclesia particularis est universitas quædam, seu communitas (§. 484. *part.* 8. *Jur. nat.*), res autem ecclesiasticæ sunt naturaliter ecclesiæ particularis in certo quodam loco (§. 507. *part.* 8. *Jur. nat.*), eædem res universitatis sunt (§. 88.) Quamobrem eodem modo demonstratur, res universitatis alienari & oppignorari pro lubitu non posse, quo idem ostendimus de rebus ecclesiasticis (§. 510. 516. *part.* 8. *Jur. nat.*). *Quod erat primum.*

Eodem etiam modo patet, quod in casu indispensabilis necessitatis alienare, vel oppignorare liceat, quo idem de rebus ecclesiasticis evicimus (§. 514. 516. *part.* 8. *Jur. nat.*). *Quod erat secundum.*

Denique si manifesta universitatis utilitas suadeat, rem universitatis alienari, vel oppignorari, cum nihil fiat in præjudicium universitatis pro tempore futuro, sed eidem potius consulatur; nihil obstat, quo minus alienatio & oppignoratio fieri possit, quippe cum alienationi & oppignorationi nihil obstet, quam præjudicium, quod universitati fit pro tempore futuro, quemadmodum apparet ex demonstratione de restrictione juris ecclesiæ in rebus ecclesiasticis (§. 511. *part.* 8. *Jur. nat.*). *Quod erat tertium.*

Cum in Jure publico universali de rebus ecclesiasticis ageremus, de rebus publicis, quas ad Jus Gentium referre debuimus, nihil adhuc dictum erat. Quamobrem fieri non poterat, ut, quæ de alienatione & oppignoratione rerum universitatis tenenda sunt, primum demonstraremus, & deinde eadem ad res ecclesiasticas applicaremus; sed demonstratio generalis ad casum specialem applicanda erat. Neque hoc aliquid vitii habet. Ita *Eudides* cum in Elementis de circulo tanquam specie quadam curvarum ageret, quæ de omnibus curvis valent, in specie de circulo demonstrat, & ejus exemplo *Apollonius* eadem de singulis sectionibus conicis evincit. Poterant autem eodem modo in genere de curvis eadem demonstrari, & deinde ad circulum & sectiones conicas tanquam ad species sub genere contentas applicari, prouti deinceps generales demonstrationes dedit *Barrovius* in Lectionibus Geometricis. Si rationes fuerint, cur de specie quadam agendum sit, antequam de genere agatur; aliter

aliter fieri nequit; quam ut; quæ in genere demonstrari poterant, in specie etiam ita demonstrentur, ut demonstratio generalis tantummodo ad speciem applicetur. Atque hinc contingit, in genere eodem modo demonstrari quid posse, quomodo idem in specie demonstratum fuit. Talia in gratiam eorum moneri consultum ducimus, quibus accurata methodus curæ cordique est, & ut avertantur præcoces sciolorum censuræ, qui sibi reperisse videntur non quod pueri in faba, si taxent ea, quæ defectu acuminis non satis intelligunt.

§. 91.

Si res universitatis ab universitate alienari vel oppignorari urgeat necessitas, aut manifesta suadeat utilitas; id fieri non debet sine consensu superioris, seu Rectoris civitatis. Quoniam enim Rectori civitatis competit jus vi adigendi subditos, ut minimum actus externos ad legem naturæ componant (§. 395. *part.* 8. *Jur. nat.*); is quoque permittere non debet, ut universitates res, quæ sunt universitatis, pro lubitu alienent & oppignorent, cumque id facere non liceat nisi in casu extremæ necessitatis, aut manifestæ utilitatis (§. 90.), de necessitate & utilitate cognoscere debet Rector civitatis. Quamobrem si res universitatis ab universitate alienari, vel oppignorari urgeat necessitas, aut manifesta suadeat utilitas; necesse est ut id fiat consensu superioris (§. 658. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), consequenter sine ipsius consensu alienatio, vel oppignoratio fieri non debet.

An ad alienationem & oppignorationem requiratur consensus Rectoris civitatis.

Ad publicam omnino utilitatem pertinet prospicere, ne res universitatis alienentur, vel oppignorentur in præjudicium universitatis pro futuro tempore, & ne qui nunc universitatem faciunt jure quodam privent eos, qui eandem facient tempore futuro, cum jus eorum imminuant. Cura autem utilitatis publicæ ad alium non pertinet, nisi ad superiorem, seu Rectorem civitatis, cui etiam subsunt actiones eorum, qui universitatem faciunt, quatenus finem civitatis respiciunt. Universitates, cum ex distantibus constent (§. 489. *part.* 8. *Jur. nat.*) ac ideo eædem maneant, etiamsi decedentibus aliis alii in eorum locum succedant (§. 494. *part.* 8. *Jur. nat.*), consequenter etiamsi omnes fuerint mortui, qui nunc in universitate sunt, hoc respectu minorennibus æquiparantur (§. 768. *part.* 7. *Jur. nat.*), qui curatore opus habent in administratione bonorum suorum (§. 842. *part.* 7. *Jur. nat.*), consequenter sine curatoris consensu res suas alienare, vel oppignorare nequeunt. Curatoris itaque vicem gerit superior, seu Rector civitatis. Hæc vero etiam ratio est, cur leges civiles universitatibus conferant jura minorum. Solent etiam universitates æquiparari pupillis, quorum tutor est Rector civitatis. Obligatio naturalis non alienandi vel oppignorandi res universitatis in præjudicium futuri temporis non sufficit, ut eidem pro futuro tempore sufficienter prospiciatur. Quamobrem necesse est, ut accedat vinculum externum, quale est, si validitas actus alienandi vel oppignorandi suspendatur a voluntate superioris, seu Rectoris civitatis.

§. 92.

Rectori civitatis competit dominium eminens in res universitatis. Etenim Rectori civitatis competit dominium eminens in res civium (§. 111. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem cum res universitatis etiam sint res civium (§. 88. *h.* & §. 6. *part.* 8. *Jur. nat.*); Rectori civitatis competit dominium eminens in res universitatis.

De dominio eminente in res universitatis.

Dominium eminens non confundendum est cum jure Rectoris civitatis, a quo dependet consensus in alienationem & oppignorationem (*not.* §. 91.), quemadmodum ex effectu apparet (§. 93.)

§. 93.

Quoniam Rectori civitatis competit dominium eminens in res universitatis (§. 92.), vi dominii autem eminentis salutis publicæ causa in casu necessitatis de rebus propriis civium disponere is potest (§. 111. *part.* 8. *Jur. nat.*); *Rector civitatis* quoque *de rebus universitatis salutis publicæ causa disponere potest in casu necessitatis.*

Ejus effectus.

BIU Cujas

Respectu utilitatis publicæ utilitas universitatis seu communitatis cujusdam habetur pro privata, sicuti & ipsæ res universitatis cujusdam respectu totius civitatis, seu Reip. pro rebus privatis habentur, etsi alio respectu publicæ quoque dicantur & dici possint (§. 23. *p.* 8. *Jur. nat.*). Atque hinc elucet differentia dominii eminentis Rectori civitatis competentis in res universitatis a jure in eas alias ipsi competente, quam modo diximus (*not.* §. 92.); Vi nimirum dominii eminentis consulitur utilitati publicæ, seu totius civitatis, jure autem reliquo nonnisi utilitati universitatis, seu illius cœtus, cujus sunt res. E. gr. ponamus in urbe aliqua esse granarium publicum, quod ejus defendendæ causa sit destruendum. Id destruere licet vi dominii eminentis, cum interfit Reip. ut urbs optime defendatur.

§. 94.

De usu rerum universitatis.

Rebus universitatis singuli, qui in ea sunt, utendi ac fruendi jus habent & usus vel indifferenter patet singulis, prouti commodum unicuique visum fuerit, vel certa lege circumscriptus. Quoniam enim res universitatis sunt in communione mixta certorum cœtuum, aut communitatum (§. 88.), quæ autem in communione mixta sunt, earum proprietas competit universitati, singulis autem usus earundem indifferenter, prouti scilicet unicuique opus fuerit (§. 129. *part.* 2. *Jur. nat.*); rerum quoque universitatis usus singulis, qui in ea sunt, indifferenter patet, prouti unicuique commodum visum fuerit. *Quod erat unum.*

Enimvero quodsi res eum usum non admittat, qui unicuique commodus visus fuerit, necesse est ut certa lege circumscribatur, de qua inter singulos convenitur. Cumque de usu rerum universitatis singuli conjunctim tanquam de re sua disponere possint pro lubitu (§. 118. 216. *part.* 2. *Jur. nat.*); inter se quoque ob rationes quascunque convenire possunt de modo, quo rebus istis sit utendum & hoc pacto lege quadam usum earundem circumscribere. Quamobrem cum pactis sit standum (§. 789. *part.* 3. *Jur. nat.*); in hoc casu rebus universitatis singuli uti non possunt nisi ea lege, qua usus circumscriptus. *Quod erat alterum.*

Ita in sylvis cæduis, quæ sunt pagi alicujus, singuli tantam lignorum copiam cædere possunt, quanta indigent, si quidem sufficiens fuerit lignorum copia. Quodsi vero in casu oppositio certa lege definitum fuit, quantam unicuique cædere liceat; ea quoque unusquisque contentus esse debet. Ast in theatro publico singulis civibus spectare licet, prouti commodum visum fuerit. Et eodem modo singuli in campo jaculatorio jaculari, in balneo publico lavari possunt.

§. 95.

Quinam ab eo prohibeantur.

Rebus universitatis nemo uti potest, qui extra universitatem est, nisi id eidem consensu universitatis concedatur. Etenim res universitatis sunt in communione mixta universitatis (§. 88. *h.* & §. 112. *part.* 2. *Jur. nat.*). Quamobrem cum qui in communione mixta sunt jure suo excludant omnes, qui sunt extra universitatem (§. 130. *part.* 2. *Jur. nat.*); rebus quoque universitatis nemo uti potest, qui extra universitatem est. *Quod erat unum.*

Quoniam tamen de usu disponere pro lubitu possunt omnes conjunctim, quemadmodum modo demonstravimus (§. 94. *n.* 2.); quin aliquem rerum universitatis usum, qui in universitate sunt, communi consensu extraneo concedere possint, dubitandum non est. *Quod erat secundum.*

Ita nemo in pascuo communi pecudes pascere potest, vel gramina in prato communi resecare falce, qui est extra universitatem, nisi id ipsi ab universitate concedatur. Nihil vero obstat, quominus concedi possit, cum eorum tantummodo interfit, qui nunc in universitate sunt, ne quis extra eandem pecudes suas in pascuo communi pascat, vel in prato communi gramina falce resecet.

§. 96.

BIU Cujas

§. 96.

De uſu conveniente rei univerſitatis prohibito.

Nemo qui eſt in univerſitate prohiberi poteſt citra injuriam, quo minus re univerſitatis utatur eo modo, qui ipſi convenit. Ponamus enim aliquem, qui eſt in univerſitate, arceri ab uſu rei univerſitatis, qualem lex, qua is definitur, permittit. Cum ſinguli, qui in univerſitate ſunt, habeant jus utendi fruendi re univerſitatis vel indifferenter, prouti commodum viſum fuerit, vel ea lege, qua uſus circumſcriptus (§. 94.); invito aufertur jus ſuum. Enimvero invito auferri nequit jus ſuum (§. 336. *part.* 2. *Jur. nat.*). Ergo etiam nemo, qui eſt in univerſitate, prohiberi poteſt, quo minus re univerſitatis utatur eo modo, qui ipſi convenit. *Quod erat unum.*

Quoniam igitur ſi prohibetur, jus ejus tollitur, *per demonſtrata*, conſequenter id fit contra jus ipſius (§. 239. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), quando vero quis facit, quod eſt contra jus ipſius, injuriam ei facit (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*); ſi quis in univerſitate prohibeatur, quo minus re univerſitatis conveniente modo utatur, injuria ipſi fit. *Quod erat alterum.*

Ita citra injuriam prohiberi nequit, ne quis in ſylva cædua lignorum quantitatem cædat, quam ſingulis, qui in univerſitate ſunt, lex permittit, aut ne cædat pro indigentia ſua, ſi indifferenter fuerit permiſſum unicuique eam lignorum quantitatem cædere, qua indiget.

§. 97.

An jus in re univerſitatis in alium transferri poſſit.

Naturaliter nil obſtat, quo minus jus ſuum, quod habet in re univerſitatis, pro lubitu in alium quemcunque & quocunque libuerit modo transferat: poteſt tamen aliter conveniri. Etenim cum unuſquiſque jus ſuum quodcunque in alium quemcunque pro lubitu (§. 12. *par.* 3. *Jur. nat.*) & eo, quo viſum fuerit, modo transferre poſſit (§. 11. *part.* 3. *Jur. nat.*), naturaliter quoque nihil obſtat, quo minus jus, quod quis in re univerſitatis habet, pro lubitu in alium quemcunque & quocunque libuerit modo transferat. *Quod erat unum.*

Quoniam vero quod licitum eſt, ad id agendum non obligamur (§. 170. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), conſequenter neceſſe non eſt, ut faciamus (§. 118. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); libertati noſtræ relictum eſt, ut faciamus, vel non faciamus, prouti commodum viſum fuerit. Quamobrem etſi naturaliter nil obſtet, quo minus quis jus ſuum, quod habet in re univerſitatis, pro lubitu in alium quemcunque & quocunque libuerit modo transferat, *per demonſtrata n.* 1. poteſt tamen aliter conveniri. *Quod erat alterum.*

Patet itaqua naturaliter jus in re univerſitatis non minus in extraneum, quam in conſocium, ſeu alium, qui in eadem univerſitate eſt, transferri poſſe non minus titulo lucrativo, veluti ſi gratis concedatur, vel oneroſo, veluti ſi concedatur, ut viciſſim aliquid præſtetur, tam ad certum tempus, quam revocabiliter, ſive integrum, ſive pro parte. Ita ſi quis in paſcuo communi paſcere poteſt centum oves, alteri concedere poteſt, ut paſcat triginta, ipſe vero ſeptuaginta. Similiter fœnum ex prato communi ſibi debitum vendere, vel donare poteſt alteri, aut cum re alia permutare. Enimvero ſi ita fuerit inſtitutum, ut ultra centum oves paſcere nequeat in paſcuo communi, nec paſcere poſſit niſi ſuas; etiamſi quinquaginta ſaltem habeat oves, non tamen alteri concedere poteſt, ut alias quinquaginta ibidem paſcat, neque jus ſuum paſcendi oves centum locare alii poteſt. Facile autem patet, in hoc caſu jus paſcendi oves quinquaginta, quo non utitur, minime accreſcere ceteris, quippe qui nec ipſi ultra numerum definitum paſcere poſſunt.

§. 98.

De proprietate & uſu rerum publicarum.

Res publicæ ſunt in dominio totius populi, omnibus vero non niſi indifferenter competit uſus earundem prouti ſcilicet unicuique eodem opus fuerit. Etenim res publi-

BIU Cujas

publicæ in communionem mixtam totius Gentis seu populi deductæ sunt & in ea manserunt (§. 88.). Quamobrem cum res in communione mixta sint in dominio universitatis, omnibus tamen non competit nisi usus earundem indifferenter, prouti scilicet unicuique eodem opus fuerit (§. 129. *part. 2. Jur. nat.*); res publicæ sunt in dominio totius populi, omnibus vero nonnisi indifferenter competit usus earundem, prouti scilicet unicuique eodem opus fuerit.

Ita e. g. flumen est in dominio totius populi, seu res populi propria, quilibet tamen e populo pro lubitu in eodem navigare & piscari potest, nisi jus piscandi fuerit occupatum & vel in dominium privati, vel universitatis cujusdam cesserit. Notandum vero est flumen non confundendum esse cum aqua profluente. Etsi enim flumen consistat ex alveo & aqua, aqua tamen non spectatur tanquam profluens, sed quatenus alveum implet. Unde aqua profluens proprie dicitur, quæ nunc est in hac alvei parte, veluti dum hauritur, non vero quatenus continuo alia aliaque eandem alvei partem implet. Hoc enim respectu ad flumen pertinet. Atque ideo non implicat aquam profluentem esse communem, quæ in nullius dominio est (§. 88.); flumen autem, quod sine aqua non concipitur, esse totius populi, seu in dominio ejusdem, vi præsentis, & quod usus aquæ profluentis pateat hominibus omnibus, quacunque ex Gente sint, usus autem fluminis ad certam Gentem restringatur. Ea nimirum differentia est inter res communes & res publicas, ut illæ sint in dominio nullius, hæ vero in dominio certæ cujusdam Gentis, usus vero illarum sit omnium hominum communis, harum vero usus communis alicujus saltem populi. Manifesta vero etiam est differentia, quæ inter res publicas & res universitatis intercedit. Publicæ nimirum sunt in dominio totius populi, & omnibus usus earum indifferenter patet, *vi præsentis*; at res universitatis sunt in dominio certi cujusdam cœtus seu communitatis, & usus communis est singulis, qui sunt in isto cœtu, seu communitate (§. 88. 94.). Differunt itaque res publicæ a rebus universitatis, quemadmodum magis generales a specialibus. Quodsi cœtum quendam hominum spectes tanquam populum, cum uterque sit universitas quædam (§. 112. *part. 2. Jur. nat.*); vi principii reductionis quæ de rebus universitatis demonstrantur facile suo modo applicantur ad res publicas.

§. 99.

De dominio rerum publicarum in Rectorem civitatis translato.

Quoniam res publicæ sunt in dominio totius populi (§. 98.); *populus quoque rerum publicarum dominium in Rectorem civitatis transferre potest* (§. 12. *part. 3. Jur. nat.*), *usu tamen vel omni, vel saltem aliquo manente penes populum.*

Ita dominium fluminis in Rectorem civitatis transferri potest, usu navigandi & piscandi, pecora ad flumen appellendi & ibi potandi lavandique manente apud populum, vel jus etiam piscandi Rectori civitatis adscribi potest, ut de eo disponat, quemadmodum visum fuerit. Similiter viarum publicarum dominium in Rectorem civitatis transferri potest usu eundi & vehendi manente apud populum.

§. 100.

De modo utendi re publica.

Quilibet re publica ita uti debet, ne usui publico, seu omnium communi ullo modo noceatur. Usus enim rei publicæ omnibus indifferenter competit, prouti scilicet unicuique eodem opus fuerit (§. 88.). Quodsi ergo quis re publica ita utatur, ut usui publico omnibus communi quocunque modo noceatur; id fit contra jus omnium commune (§. 239. *part. 1. Phil. pract. univ.*). Quamobrem cum nemo quid facere debeat contra jus alterius (§. 910. *part. 1. Jur. nat.*); nemo quoque re publica ita uti debet, ut usui publico, seu omnium communi ullo modo noceatur.

Ita nemini licet molem in fluvium injicere, vel molendinum in eo extruere, vel aquam ducere in prædium suum, quia navigatio redditur deterior, sive id ipsum navigabile sit, sive aliud navigabile faciat. Ædificare in flumine publico etiam ea de causa non licet privato; quia fundus est totius populi, in quo privatus nullum jus habet, cui tantummodo competit jus ad usum ceteris, qui de populo sunt, minime nocuum. Similiter si quis agrum viæ publicæ adjacentem fossa cingere velit; fossam effodere debet in agro suo, nullo spatio de via publica detracto, nec terræ molem, quæ effoditur, in via publica aggerere licet.

§. 101.

BIU Cujas

§. 101.

De jure piscandi privato in flumine publico.

Si jus piscandi dominio privato subjicitur, ipsum tamen flumen publicum manet. Etenim usus fluminis publici, quorum in numero piscatio est, tales sunt, ut unus subsistere possit sine altero. Quamobrem nihil obstat, quo minus usus aliquis fiat privatus, ceteris manentibus communibus. Quoniam itaque jus piscandi dominio subjici potest (§. 216. *part.* 2. *Jur. nat.*); si jus piscandi dominio privato subjicitur, minime inde sequitur, ipsum flumen esse in dominio privato. Quare si id solum dominio privato subjicitur, ipsum flumen publicum manet (§. 88.).

Pisces in flumine proprie res communes sunt (§. 88.); jus vero eos occupandi, consequenter jus piscandi dominio subjici potest (§. 216. *part.* 2. *Jur. nat.*), & naturaliter cum ipso flumine a populo occupatum videtur. Et ea de causa jus piscandi abiit in rem publicam perinde ac flumen (§. 88.), ac propterea piscatio ad usum fluminis relata, perinde ac si avium in aere volitantium occupationem ad usum aeris; aut si in agris fiat ad agrorum usum referre velis. Quamobrem nil obstat, quo minus flumina fiant res publicæ, & jus piscandi maneat res communis, ita ut cuilibet etiam peregrino in flumine publico piscari liceat. Atque eodem modo jus piscandi fieri potest privatum, ipso flumine manente re publica. Pisces per se ad flumen non pertinent, sicuti nec aves ad aerem, in quo volitant, vel ad agros, quibus insident. nec feræ ad sylvas, in quibus circumvagantur. Usus igitur fluminis qua talis distinguendus est ab eo, quem habere potest, quatenus eidem occupabilia insunt.

§. 102.

De imperio & dominio eminente in rebus publicis.

Rectori civitatis imperium in locis publicis & dominium eminens in rebus publicis competit. Imperium civile, quod Rector civitatis exercet (§. 42. *part.* 8. *Jur. nat.*), proprie est jus in actiones singulorum de populo, quatenus ad commune civitatis bonum, seu publicum refertur (§. 35. *part.* 8. *Jur. nat.*). Et quoniam populus regionem occupando suam fecit (§. 175. *part.* 2. *Jur. nat.*); imperium exercendum in qualibet ejus parte, seu ubivis locorum, sive ea in privata dominia transierint, sive publica manserint. Rectori igitur civitatis imperium competit in quovis loco, qui ad res publicas referendus. *Quod erat primum.*

Quod vero dominium eminens habeat in rebus publicis, eodem modo patet, quo idem de rebus universitatis ostendimus (§. 92.). *Quod erat alterum.*

Ita imperium Rector civitatis habet in fluminibus & viis publicis, in locis desertis, seu nondum cultis, etsi dominium istarum rerum sit penes populum, nec intelligatur in Rectorem civitatis translatum (§. 99.). Imperium enim a dominio semper distinctum manet, nec duo hæc jura unquam necessario per se cohærent. Quamvis itaque dominium rerum publicarum sit penes Rectorem civitatis, non tamen ideo imperium eidem in locis publicis competit, quod per se ad omnia loca extenditur, quatenus in iis homines certas actiones edere possunt, in quas jus est imperium habenti. Quemadmodum vero dominium eminens tanquam pars potentialis in ipso imperio continetur (§. 111 *part.* 8. *Jur. nat.*); ita confundendum non est cum dominio rerum publicarum a populo in Rectorem civitatis translato (§. 99.), & quæ vi hujus facere potest, ea probe distinguenda sunt ab illis, quæ vi dominii eminentis fiunt: id quod tenendum, si singula accurate demonstrare & genuinas omnium eorum, quæ Rector civitatis facit quoad res publicas, rationes assequi volueris. Quælibet enim deducenda sunt ex eo fonte, quo fluunt. Ceterum flumina publica & viæ publicæ duplici modo considerari possunt, vel quatenus homines in iis agere possunt, quæ ad illarum usum minime spectant, veluti si quis alterum in flumine, aut via interficiat, vel plagis afficiat, aut injurias eidem dicat; vel quatenus certum præstant usum, veluti ut in flumine navigetur, aut pecora ad aquandum & lavandum ad id appellantur, & ut in via publica quis eat, aut vehat. Priori respectu flumina publica & viæ publicæ proprie sunt loca publica; posteriori autem respectu res publicæ (§. 88.). Ac ideo in istis imperium habet Rector civitatis tanquam in locis publicis & loca publica pertinent ad territorium ejusdem (§. 166. *part.* 8. *Jur. nat.*). Distinctio ista cum fundetur in notionibus rerum (§. 495. *part.* 1. *Jur. nat.*), & imperii; vi eorum, quæ modo dicta sunt, non temere fingitur.

§. 103.

BIU Cujas

§. 103.

De effectu dominii eminentis in rebus publicis.

Quoniam Rectori civitatis dominium eminens competit in rebus publicis (§. 102.), vi dominii autem eminentis disponitur de rebus publicæ salutis causa in casu necessitatis (§. 111. *part.* 8. *Jur. nat.*); *Rector civitatis de rebus publicis salutis publicæ causa in casu necessitatis disponere potest, prouti ipsi visum fuerit.*

Ita vi dominii eminentis commerciorum causa per alveum artificialem duo flumina navigabilia connectere potest, vel etiam aquas ex uno flumine in aliud ducere, ut id navigabile efficiatur, etiamsi usui communi aliquo modo noceatur. Atque hinc clarius elucescit differentia, quæ intercedit inter dominium eminens in rebus publicis & dominium earundem, quod vel penes populum est, vel in Rectorem civitatis translatum (§. 98. 99.).

§. 104.

De legibus civilibus de usu rerum publicarum & universitatis ferendis.

Rector civitatis leges ferre potest de usu rerum publicarum & universitatis. Rector enim civitatis ex naturaliter licito lege civili debitum vel illicitum; ex eo autem, quod imperfecte debetur, perfecte debitum facere potest, prouti fini civitatis convenit (§. 977. *part.* 8. *Jur. nat.*), &, si quid pluribus modis fieri potest, ut hoc vel illo modo fiat præcipere potest (§. 978 *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem cum usus rerum publicarum & universitatis naturaliter licitus sit (§. 94. 99. *h.* & §. 170. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), & usus iste pluribus modis fieri possit, prouti a posteriori abunde constat; Rector quoque civitatis de usu rerum publicarum & universitatis leges ferre potest, quibus vel ex licito fit illicitum. vel debitum, vel ex imperfecte debito perfecte debitum & quibus usus illarum certo modo definitur.

Ita leges ferre potest de piscatione in fluminibus, veluti ut prohibeatur piscatio communis in certa fluminis parte, vel ne pisciculi minores capiantur, nec uti liceat retibus, nisi ex quibus pisces non justæ magnitudinis elabi possunt, aut ut certo tempore piscatio sit illicita, alio debita. Cum adhuc alii dentur modi, quibus ex legibus naturalibus efficiuntur civiles, & quos (*c.* 5. *part.* 8. *Jur. nat.*) in theoria naturali legum civilium demonstravimus, præter eos, ad quos provocavimus in demonstratione; facile patet, multas admodum leges non modo de piscatione, verum etiam de usu omni rerum quaruncunque publicarum & universitatis ferri posse. Dum vero de rebus publicis & universitatis agimus, in generalibus subsistimus, nec ad specialia descendimus, quæ plerumque per modum corollarii inde inferri, aut non nimis difficili demonstratione deduci possunt. Quodsi enim ad res publicas & universitatis in specie descendere vellemus; tractatio foret prolixior, quam præsens fert institutum. Neque etiam mirum videri debet, si potestatem legislatoriam extendamus ad usum rerum communium vel totius gentis, vel universitatis cujusdam alterius. Etenim ea quoque sese exerit circa dominia privata, seu usum rerum privatarum. Imperio enim civili subjacent omnes actiones subditorum, quatenus ad finem civitatis quomodocunque referuntur, & leges non sunt nisi media, quibus finis civitatis obtinetur, consequenter præscribunt, quomodo subditi actiones suas ad finem civitatis dirigere debeant. Absonum itaque foret, si quis usum rerum publicarum vel universitatis potestati legislatoriæ subducere vellet, ut cuilibet relinquatur liber abusus earundem, aut quod in usu fini civitatis contrariatur.

§. 105.

De usu conveniente rei publicæ prohibito.

Nemo de populo prohiberi potest citra injuriam, ne re publica modo conveniente utatur. Ostenditur eodem modo, quo idem de usu rei universitatis demonstravimus (§. 96.).

Ita nemo prohiberi potest, ne eat in via publica, aut vehat, vel ne in publico flumine naviget. Notavimus jam supra (*not.* §. 98.), res publicas ad res universitatis reduci posse, cum totus populus etiam sit universitas quædam (§. 112. *part.* 2. & §. 5. *p.* 8. *Jur. nat.*)

§. 106.

BIU Cujas

§. 106.

Si flumen duo territoria disterminat, dominium & imperium in flumine erit ejus Gentis, quæ prior id occupavit: dominia & imperia Gentis utriusque ad medietatem fluminis utrinque pertingunt, si simul occupant, & in casu dubio hoc præsumitur. Quodsi res pactionibus definita, iis standum. Etenim occupando acquiritur dominium originarie (§. 178. *part. 2. Jur. nat.*), &, si Gens quædam regionem vacuam occupat, imperium in ea simul occupat (§. 85.). Quodsi ergo flumen duo territoria disterminat, & Gens una idem prior occupavit; dominium & imperium in flumine toto erit istius Gentis. *Quod erat primum.* *De flumine duo territoria disterminante.*

Quodsi duæ Gentes regiones, quod flumen disterminat, eodem tempore occupent, cum fluminum usus utriusque utilitati serviat, hoc quoque simul occupasse intelliguntur. Ac ideo cum naturaliter utriusque Gentis æquale jus sit (§. 78. 81. *part. 1. Jur. nat.*); dominia & imperia utriusque Gentis ad medietatem fluminis utrinque pertingunt *per demonstrata n. 1. Quod erat secundum.*

Quodsi non constet, utrum Gens una prior flumen occupaverit, nec ne, neque etiam num pactionibus de dominio & imperio in flumine aliquid definitum fuerit; id præsumendum, quod magis naturale est. Quamobrem cum natura Genti nulli prærogativam tribuat præ altera (§ 94. *part. 1. Jur. nat. & §. 2. h.*), naturali autem æquitati maxime conveniat, ut dominia & imperia ad medietatem fluminis usque utrinque pertingant; hoc in casu dubio præsumitur. *Quod erat tertium.*

Denique cum pacta sint servanda (§. 789. *part. 2. Jur. nat.*); quicquid de dominio & imperio in flumine pactionibus fuerit definitum, eo standum. *Quod erat quartum.*

Cum nostra tempora longissime absint a prima occupatione; vix dabitur in præsenti casu Jus Gentium aliud, quam pactitium. Equidem concipi quoque poterat casus, quo Gentes utriusque ripæ ejusdem fluminis accolæ flumen reliquerint in communione primæva, vel idem fecerint rem utrique Genti communem; ast cum uterque casus non satis conveniat imperio, quod facile assequi datur, vix dabilis erit, nec difficulter pro moraliter impossibili habetur. Facilius admittitur flumen dominio, quam imperio vacuum, & communio positiva quoad usum fluminis, quam imperii. Ast cum in utroque casu facillime oriantur difficultates nimium molestæ; hæ ipsæ Gentes permovent, ut certi quid pactionibus inter se definiant. Patet vero, sive flumen fuerit Gentis unius, sive utriusque dominia & imperia utrinque ad medietatem ejus pertingant, de usu fluminis & exercitio imperii in eodem varia conveniri posse, quæ tum juris sunt pactitii (§. 23.

§. 107.

Si flumen, quod duo territoria disterminat, derelicto alveo veteri alia irruperit; in alveo dominium & imperium retinet Gens, quod habuerat in flumine, & dominia & imperia utrinque ad medietatem alvei pertingunt, si ad medietatem fluminis pertingebant. Etenim naturalis alveus a flumine ad aliam partem fluente derelictus ejus manet, a quo ante fuerat occupatus (§. 372. *part. 2. Jur. nat.*). Quamobrem si dominium & imperium in flumine, quod duo territoria disterminat, fuerit penes Gentem unam; ubi alveus derelinquitur a flumine, dominium & imperium hujus Gentis in eodem subsistit. *Quod erat unum.* *De alveo fluminis derelicto.*

Et eodem modo patet, dominia & imperia utriusque Gentis ad medietatem alvei pertingere debere, si antea ad medietatem fluminis pertingebant. *Quod erat alterum.*

Grotius de J. B. & P. lib. 2. c. 3. §. 17. hanc reddit rationem, quod ea mens populorum fuisse censenda sit, ut, si flumen esse desiisset, tum quisque teneret, quod tenuisset. Ast non opus esse videtur, ut rationem e longinquo petamus. Cum enim flumen constet ex alveo & aqua profluente; quale jus in flumine Gens habet, tale etiam in alveo habet. Quamobrem etiamsi flumen ad aliam partem fluens alveum in universum derelinquat, consequen-

BIU Cujas

ter intereat; ut nullum amplius flumen sit, ubi ante fuerat; nulla tamen ratio est, quæ jus in parte, quod adhuc supereſt, tollat. Sane si ædificium conflagrat, jus tuum in fundo interitu ejus minime tollitur; sed dominium in eo retines. Par utique ratio est, si flumen alveum in universum derelinquat.

§. 108.

De territoriis arcisiniis.

Si territoria, quæ flumen disterminant, fuerint arcisinia; Gentes utrinque jus alluvionis habent. Patet eodem modo, quo idem ostendimus de agro arcisinio (§. 363. *part.* 2. *Jur. nat.*).

Nimirum quod alluvione territorio alterutri adjicitur, ad territorium pertinet, cui adjicitur. Damnum, quod patitur Gens oppositæ ripæ accola, ex interitu rei suæ nascitur, nec dici potest, Gentem, quæ jus alluvionis habet, locupletiorem fieri ex re alterius: id quod juri naturæ repugnat (§. 585. *part.* 2. *Jur. nat.*). Vide, quæ ea de re annotavimus (*not.* §. 357. 358. *part.* 2. *Jur. nat.*).

§. 109.

An alluvione tum quicquam mutetur in jure fluminis.

Quoniam Gentes, quorum territoria sunt arcisinia, jus alluvionis habent (§. 108.); alluvione non mutatur jus, quod in flumine habent, cum id tanquam terminus naturalis territoria disterminans (§. 362. *part.* 2. *Jur. nat.*), non intereat, sed subsistat, quacunque ex parte alluvio territorium augeat, vel minuat. Quamobrem *si flumen totum fuerit Gentis unius, facta alluvione dominium & imperium in toto retinet; si vero utrinque dominium & imperium ad medietatem pertingat, alluvione facta adhuc ad medietatem fluminis pertinget.*

In casu dubio territoria, quæ flumine aliquo disterminantur, arcisinia præsumuntur, quoniam ad ea distinguenda nihil aptius est, quam id, quod non facile transitur. Ceterum quæ de fluminibus diximus, ea etiam intelliguntur de montibus, qui territoria disterminant, non autem eadem facilitate de sylvis, præsertim vastis: ubi res pactionibus definienda.

§. 110.

De ponte flumini pro parte dimidia ad Gentes accolas pertinenti imponendo.

Si flumen duo territoria disterminans pro parte dimidia pertinet ad Gentes utrinque fluminis accolas; pons eidem imponi nequit nisi utriusque consensu. Quoniam enim dominus jure suo, quod in re habet, excludit omnes alios, in quorum dominio res non est (§. 120. *part.* 2. *Jur. nat.*); Gens quoque, quæ dominium non nisi in dimidia parte fluminis habet, in parte dimidia altera, quæ ad Gentem vicinam pertinet, pontem extruere nequit. Quodsi ergo flumini pons imponendus, id fieri nequit nisi utriusque Gentis consensu.

Idem patet de alio quocunque, quod fieri debet in parte dimidia ad Gentem vicinam pertinente, veluti si per transversum fluminis molendini extruendi causa agger excitandus.

§. 111.

De jure præventionis in usu rei publica, vel universitatis.

Si res publica, vel universitatis non admittit simultaneum omnium usum; qui actu utitur, eum alius ab usu depellere nequit, sed expectare debet, donec usus fuerit absolutus. Etenim si res publica, vel universitatis non admittit usum simultaneum, impossibile est ut uno eodemque tempore omnes, qui jus utendi habent, re utantur. Qui vero actu utitur, jure suo utitur. Quamobrem cum nemo hominum habeat jus impediendi alterum, quominus jure suo utatur (§. 180 *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); nemo quoque eum, qui actu utitur, ab usu depellere potest, consequenter etsi ipsi etiam competat jus utendi re ista, expectare tamen debet, donec usus fuerit absolutus.

Ita si quis ex puteo communi, qui res universitatis est, hauriat actu aquam, vel prior ad

BIU Cujas

ad hauriendum accesserit ; non potes eum depellere , ut prior haurias , sed expectandum , donec hauserit tibique locum fecerit. Similiter si quis in flumine publico actu piscetur , non potes eum depellere ; ut in eo loco pisceris ; sed expectare debes , donec piscatio absoluta fuerit , si in eodem piscari velis.

§. 112.

Idem porro expenditur.

Si res publicæ , vel universitatis non admittant usum nisi qui in abusu consistit , hoc est , si usus consistat in apprehensione rerum , quæ usu consumuntur ; qui actu rem apprehendit , vel ad eam apprehendendam prior venit , is ab ea apprehendenda arceri nequit. Etenim si usus consistit in apprehensione istiusmodi rerum, quæ usu consumuntur ; impossibile est , ut plures , qui jus utendi habent , eandem rem apprehendant. Quamobrem porro ut ante patet (§. 111.) ; qui actu rem apprehendit , vel ad eam apprehendendam prior venit , eum ab ea apprehendenda arceri non posse , ut tu eandem apprehendas.

Ita si in sylva cædua qui jus cædendi ligna habet actu cædit, vel ad ea cædenda prior venit ; tu eum impedire nequis , ut hæc ligna cædat , propterea quod tu eadem cædere malles. Idem intelligitur , si quis gramina falce resecat in prato communi. Obtinet hic idem, quod in communione primæva juris est (§. 35. 36. *part.* 2. *Jur. nat.*). Usus enim rerum publicarum & rerum universitatis cum sit communis populo universo , ac singulis de universitate (§. 88.) , imitatur usum rerum in communione primæva, immo cum eodem convenit.

§. 113.

Leges & pactiones de usu & conservatione rerum publicarum & universitatis faciendæ.

De usu rerum publicarum & universitatis ac conservatione earundem Rector civitatis leges ferre potest , prouti e re populi vel universitatis fuerit , & de usu rerum universitatis ac earum conservatione convenire quoque possunt pactis , qui sunt de universitate. Usus enim rerum publicarum ad commune bonum civitatis pertinet (§. 9. *part.* 8. *Jur. nat.* & §. 88. *h.*). Et cum universitates sint de civitate , usus quoque earundem ad bonum civitatis pertinet. Quamobrem cum leges civiles præscribant media , quibus bonum civitatis obtinetur (§. 969. *part.* 8. *Jur. nat.*) , & Rectori civitatis competat potestas legislatoria (§. 813. *part.* 8. *Jur. nat.* (; Rector quoque civitatis de usu rerum publicarum & universitatis leges ferre potest. *Quod erat primum.*

Quoniam vero usus subsistere nequit , nisi substantia rei salva ; facile porro patet , Rectorem quoque civitatis leges ferre posse de conservatione rerum publicarum & universitatis. *Quod erat secundum.*

Et quia res publicæ utilitati totius populi , res universitatis utilitati universitatis inservire debent (§. 495. *part.* 1. *Jur. nat.* & §. 88. *h.*) ; leges de usu rerum publicarum & universitatis ferendæ sunt , prouti e re populi , vel universitatis fuerit. *Quod erat tertium.*

Denique cum usus rerum universitatis sit universitati proprius (§. 94.) , quilibet autem de re sua pro lubitu disponere possit (§. 118. *part.* 2. *Jur. nat.*) ; de usu rerum universitatis &, ut is haberi possit , de conservatione earundem inter se convenire possunt qui sunt de universitate (§. 698. *part.* 3. *Jur. nat.*) , cumque sese sibi invicem obligare nequeant nisi promittendo (§. 393. *part.* 3. *Jur. nat.*) ; pacta inire (§. 788. *part.* 3 *Jur. nat.*) . *Quod erat quartum.*

In casu particulari dantur rationes particulares , cur & quales leges de rerum publicarum & universitatis usu ac conservatione sint ferendæ. Desumuntur autem ex Jure publico universali , quod in parte octava Juris naturæ explicavimus. Ita constat , Rectori civitatis curæ esse debere , ut quilibet sit tutus ab injuria aliorum (§. 532. *part.* 8. *Jur. nat.*) . Quamobrem si verendum , ne in usu rei publicæ , vel universitatis unus alteri injuriam facile faciat ; usus ea lege circumscribendus , qua cavetur , ne injuria in eodem committatur , & pœna ad cohibendam legis transgressionem sufficiens eidem addenda (§. 585 *part* 8. *Jur. nat.*) . Observanda hic eadem sunt , quæ de theoria legum civilium , seu modo efficiendi leges civiles ex naturalibus (§. 966. *part* 8. *Jur. nat.*) , in genere demonstravimus (*cap* 5. *part.* 8. *Jur. natur.*) Similiter Rector civitatis consulere quoque tenetur universitati pro futuro tempore.

re. Quamobrem cavere debet, ne in usu præsenti quid committatur, quod noceat usui futuro. Quodsi qui sunt in præsenti de universitate negligentes sint in re conservanda; vi eos adigere potest, ut faciant ea, quæ ad conservationem rei necessaria sunt, & ne faciant, quæ eidem adversantur (§. 395. *part.* 8. *Jur. nat.* Ita si in sylva cædua unicuique tantam lignorum copiam cædere licuerit, quantam voluerit; sylvarum conservandarum causa Rector civitatis lege præscribere potest, quantam cædere quotannis liceat & præcipere ea, quæ ad incrementum lignorum promovendum requiruntur. Poterant etiam talia pactionibus definiri, modo omnes satis prompti essent ad ea facienda, quæ æquitati naturali consentanea sunt, nec utilitatem suam præsentem præferrent utilitati futuræ posterorum. Earum igitur defectum supplere debent leges civiles (§. 395. 582. *part.* 8. *Jur. nat.*).

§. 114.

Cujusnam sumtu res universitatis conservanda.

Res universitatis sumtu universitatis sunt conservandæ. Quoniam universitas est multitudo hominum certo fine consociatorum (§. 112. *part.* 2. *Jur. nat.*), ac ideo ex distantibus constat (§. 489. *part.* 8. *Jur. nat.*); ea subsistit, etiamsi decedentibus iis, qui nunc eandem faciunt, alii in ejus locum succedant (§. 494. *part.* 8. *Jur. nat.*), consequenter usus rerum universitatis non modo ad præsentes, verum etiam ad futuros pertinet, ita ut, quam primum quis ad universitatem accedit, usum quoque habeat (§. 94.). Ut igitur res usum habere possint pro futuro etiam tempore, eædem omnino sunt conservandæ. Quamobrem cum per se pateat, rem conservandam esse ab eo, cujus est usus, & qui eadem uti nequit, nisi salva substantia, ne futuro usui præjudicetur; res universitatis sumtu universitatis sunt conservandæ.

Res universitatis respectu totius civitatis habetur pro privata. Quemadmodum itaque res tua privata tuo sumtu conservanda, ut usum habere possis, & absonum foret prætendere, ut alieno sumtu, veluti publico, conserveur; ita quoque res universitatis sumtu universitatis conservanda, nec prætendi potest, ut publico totius populi, vel aliorum quorumcunque, qui extra universitatem sunt sumtu conservetur, nisi sufficientes sint rationes, cur ab aliis beneficium petatur; quod sicubi necessarium fuerit Rector civitatis in perfecte debitum mutare potest (§. 977. *part.* 8. *Jur. nat.* & §. 26. *p.* 4. *Jur nat.*).

§. 115.

De reparatione rerum universitatis.

Quoniam *res universitatis* sumtu universitatis sunt conservandæ (§. 114.), conservari autem nequeunt, nisi reparentur in melius, quando id necesse fuerit; eædem quoque *sumtu universitatis sunt reparandæ.*

E. g. Si fons in foro, ex quo omnibus, qui in urbe sunt, aquam haurire licet, vetustate collabatur, vel quodcunque accidat, quod usui obstet; communi incolarum sumtu reparandus. Censetur autem id fieri, si magistratus oppidanus, qui rerum universitatis curam gerit, ex iis, quæ eo fine incolæ contribuunt, sumtus faciat. Ad sumtus vero in reparationem rei universitatis faciendos etiam referuntur operæ in eam impendendæ. Perinde nimirum est, sive qui de universitate sunt operas ipsimet præstent, sive pro certa mercede operas alienas conducant: in casu enim priori sumtui proprio parcunt.

§. 116.

De tributis rerum universitatis causa imponendis.

Quoniam res universitatis sumtu universitatis conservandæ (§. 114.) & reparandæ (§. 115.); *singuli, qui sunt de universitate, ad res universitatis conservandas & reparandas pro rata contribuere debent, vel ordinarie certo tempore, vel extraordinarie, si quod ordinarie contributum non suffecerit*, consequenter *eo fine tributum imponere licet* (§. 159. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), cumque quod eo fine contribuitur in eundem quoque sit impendendum, quod per se patet; *qui universitatis res curant, rationem administrationis universitati, vel etiam Rectori civitatis reddere tenentur.*

Commodius accidit singulis, si certo tempore modicum quid contribuant, quam si casu emer-

BIU Cujas

emergente multum sit contribuendum. Tributa igitur rerum universitatis causa ferenda juri perfectivo conveniunt (§. 193. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Facile autem patet respectu totius civitatis tributa hæc spectanda esse tanquam pecuniam privatam, in quam populo universo, consequenter Rectori civitatis nullum jus competit, nisi quatenus curam habere is debet, ut pecunia recte administretur (§. 395. *part.* 8. *Jur nat.*).

§. 117.

Cujusnam sumtu res publicæ conservandæ & reparandæ.

Res publicæ publico sumtu conservandæ atque reparandæ. Quoniam rerum publicarum usus indifferenter competit omnibus, qui de populo sunt (§. 98.); eodem modo ostenditur res publicas publico sumtu conservandas esse, ac porro inde infertur, eas quoque sumtu publico reparandas, quo illud demonstravimus de rebus universitatis (§. 114.), & hoc inde intulimus (§. 115.).

Nimirum qui usum rei habet, is quoque rem conservare ac reparare tenetur, ut habere possit.

§. 118.

De tributis rerum publicarum causa impendendis.

Quoniam res publicæ publico sumtu conservandæ atque reparandæ (§. 117.); *populus universus ad res publicas conservandas & reparandas contribuere debet, prouti Rectori civitatis commodum visum fuerit* (§. 777. 778. *part.* 8. *Jur. nat.*), *& quod eo fine contribuitur, in hunc quoque usum impendendum* (§. 954. *part.* 8. *Jur. nat.*): immo *Rector civitatis etiam ad minuendum tributum operas a subditis ad conservationem necessarias exigere potest.*

Rectoris civitatis utique est providere iis, quæ ad publicam utilitatem spectant. Quodsi ergo in eo deprehendatur aliquis defectus, id negligentiæ ipsius tribuendum. Quodsi quæ rerum publicarum conservandarum & reparandarum causa contribuuntur, alium in usum impendat, id ad malum regimen referendum. Si simpliciter quædam contribuantur utilitatis publicæ causa, ne scilicet desint sumtus ad Remp. bene administrandam necessarii; facile patet, ex ærario publico faciendos esse sumtus.

§. 119.

De vectigali solvendo a vehentibus in via publica.

Quia populus universus ad res publicas conservandas & reparandas contribuere debet (§. 118.), viæ autem publicæ sunt res publicæ (§. 88.), & qui usum actu habet, ut habere possit, inprimis contribuere teneatur, pro vectura vero quod solvitur vectigal est (§. 929. *part.* 8. *Jur. nat.*) *ab iis, qui in via publica vehunt, vectigal exigere licet: quod* cum impendendum sit in eum usum, cujus causa imponitur (§. 934. *part.* 8. *Jur. nat.*), *conservationi & reparationi viarum publicarum impendendum.*

Vide, quæ alias ea de re annotavimus (*not.* §. 934. *part.* 8. *Jur. nat.*). Tenenda etiam hic sunt, quæ modo ad præcedentem propositionem annotavimus (*not.* §. 118.).

§. 120.

De usu maris.

Usus maris vasti consistit in navigando & piscando; juxta littora in occupando in littore inventa, veluti conchas, gemmas & alicubi succinum, & in coquendo sale ex aqua marina. A posteriori hoc satis manifestum est, ut ulteriori probatione non indigeat.

Usus prior mari per se competit; posterior vero per accidens. Et qui tam per se, quam per accidens competit usus salv substantia obtineri potest.

§. 121.

An liceat

Quoniam maris vasti usus consistit in navigando & piscando (§. 120.), quod vero

mare dominio suo subjicere.

vero tu in mari naviges, vel piscaris, ideo non nocetur alteri, ne ipse quoque navigare, vel piscari possit, siquidem navigatione, aut piscatione indiget; *mare vastum res usus inexhausti est* (§. 195. *part.* 2. *Jur. nat.*), consequenter cum nemo rerum pure naturalium inexhausti usus dominium acquirere valeat (§. 201. *part.* 2. *Jur. nat.*), aut dominio suo subjicere debeat (§. 199. *part.* 2. *Jur. nat.*), *nulli* quoque *Genti vastum mare, etsi fieri posset, dominio suo subjicere licet, nec salvo jure naturali dominium ejus acquirere valet.* Ac *idem* eodem modo *intelligitur de Gentibus pluribus, quæ divisione dominio suo vastum mare subjicere non valent*, consequenter *nec Gens ulla magnam quandam oceani, vel maris vasti partem dominio suo subjicere valet.* Et quoniam res dominio subjiciuntur propter usum, *nulla* quoque *jus in mari vasto navigandi & piscandi dominio suo subjicere valet.*

Recte hanc rationem moralem vocat *Grotius*, quia desumitur a jure, quæ facultas moralis est (§. 156. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), & opponitur potentiæ agendi physicæ, quam quidem illa supponit, sed non vice versa ab hac supponitur, cum multa agere possis, quæ tamen agere non licet. Ita furtum est actus physice possibilis, quod nemini ignotum; non tamen moraliter, quia furtum committere non licet.

§. 122.

An quis navigationem & piscationem in mari vasto prohibere possit.

Quoniam jus navigandi & piscandi in mari vasto nemini dominio suo subjicere licet (§. 121.); *nemo* quoque *prohibendi jus habet, quo minus alter in mari vasto naviget ac piscetur*, consequenter *cuilibet Genti pro lubitu & navigare, & piscari licet.*

Nimirum jus utrumque universo generi humano commune manere debet, ut unusquisque homo eodem uti possit, quando & quoties libuerit. Domini est excludere alios eo jure, quo ipse utitur (§. 119. *part.* 2. *Jur. nat.*). Qui vero jus proprium non habet, nec alios eodem excludere potest, multo minus autem jure communi.

§. 123.

An arcere ab usu isto sit injuria.

Si qua Gens arcere velit aliam ab usu navigandi & piscandi in vasto mari, injuriam ei facit. Etenim cuilibet Genti in mari vasto navigare & piscari pro lubitu licet (§. 122.). Quodsi ergo Gens aliqua Gentem aliam ab usu navigandi & piscandi arcere velit; hoc fit contra jus ipsius (§. 239. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Quamobrem cum injuriam alteri faciat, qui quid committit, quod est contra jus ipsius (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*); si qua Gens aliam arcere velit ab usu navigandi & piscandi in vasto mari, injuriam ei facit.

Non rationem habemus eorum, quæ vel olim facta sunt, vel hodienum fiunt. Jus enim naturæ rationes intrinsecas habet, nec facta Gentium sunt norma juris, sed potius jus est norma factorum.

§. 124.

An usus iste prabeat justam belli causam.

Quoniam Gens, quæ alteram arcere vult ab usu navigandi & piscandi in mari, injuriam ei facit (§. 123.), injuria vero justa belli causa est (§. 1109. *part.* 1. *Jur. nat.*); *si qua Gens velit aliam ab usu navigandi & piscandi in mari vasto arcere, hæc justam belli causam habet.*

Nimirum quæ bellum gerit, Gens jus suum defendit adversus alteram, quæ id sibi invitæ auferre nititur. Quamobrem illi in hanc jus belli natura competit (§. 1104. *part.* 1. *Jur. nat.*).

§. 125.

BIU Cujas

§. 125.

Ex adverso quia Gens, quæ alteri permittere non vult liberum navigandi & piscandi usum in mari vasto, injuriam ei facit (§. 123.), si vi armorum eandem ab hoc usu arcere velit, justam belli causam non habet (§. 1109. *part.* 1. *Jur. nat.*) Quamobrem cum bellum injustum sit, cujus causa justa non est, sed injusta (§. 1110. *part.* 1. *Jur. nat.*); *si qua Gens alteram vi armorum arcere velit ab usu navigandi & piscandi in mari vasto, bellum, quod infert alteri, injustum est.* *Ex quarum parte tunc bellum sit injustum.*

Contra jus Gentium facit, qui vi armorum sibi asserere vult jus navigandi & piscandi in mari vasto, cum exclusione aliarum Gentium: quod cum tueri intersit Gentium, eidem sese opponere licet Gentibus quibuscunque, immo quatenus Gentes in civitatem maximam coivisse intelliguntur (§. 10.), ad idem tuendum naturaliter obligantur (§ 12.). Jura Gentium communi utilitati consulunt; qui itaque eadem violat, in omnes Gentes injurius est.

§. 126.

Gens una cum altera pacisci potest, ne in mari, aut intra certos terminos maris vasti naviget, vel piscetur. Quoniam enim cuilibet Genti competit jus in mari vasto, ubicunque libuerit, navigandi & piscandi (§. 122.); si qua Gens cum altera paciscitur, ne ea in mari, aut intra certos terminos maris vasti naviget, vel piscetur, hæc juri suo in gratiam illius renunciat (§. 103. *part.* 3. *Jur. nat.*). Quamobrem cum naturaliter quilibet juri suo quæsito renunciare possit (§. 118. *part.* 3. *Jur. nat.*); Gens una cum altera pacisci potest, ne in mari, aut intra certos terminos maris vasti naviget, vel piscetur. *De jure pactitio in usu maris.*

Exclusio igitur Gentis alicujus ab usu navigandi & piscandi libero in mari vasto nonnisi juris pactitii esse potest (§. 23.): ubi talia pacta desunt, nec exclusio locum habet. Cum navigatio & piscatio in mari sit actus meræ voluntatis, ipsum autem jus meræ facultatis (§. 76.), jura autem meræ facultatis præscribi nequeant, si iis longissimo tempore, immo nunquam antea fueris usus (§. 78); nec Gens una adversus alteram præscribere potest jus navigandi & piscandi in mari, utut hæc nunquam antea in mari navigaverit, vel piscata fuerit. Aliter vero sese res habet, si Gens una navigationem vel piscationem prohibuerit, aut ab ea abstinere alteram coegerit, & prohibitioni aut coactioni paritum est cum sufficienti consensus significatione (§. *cit.*). Etenim amissio juris revera nititur pacto tacito, quo eidem in gratiam prohibentis vel cogentis tacite renunciatur (§. 103 *part.* 3. *Jur. nat.* & §. 660. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), & per consequens Gens, quæ prohibitioni, aut coactioni paret, prohibenti aut cogenti sese obligat, quod jure suo adversus ipsam uti nolit, & hæc acquirit jus non patiendi, ut eodem adversus se utatur (§. 104. *part.* 3. *Jur. nat.*).

§. 127.

Mare vastum per se occupabile non est. Ponamus enim mare vastum a Gente quadam occupari, consequenter dominio ejus subjici posse (§. 175. *part.* 2. *Jur. nat.*). Quoniam domino competit jus interdicendi cuivis non domino omni actu vi dominii licito, nec patiendi, ut quis alius quicquam faciat se invito, quod sibi vi dominii facere licet (§. 121. *part.* 2. *Jur. nat.*), consequenter ut re sua utatur (§ 136. *part.* 2. *Jur. nat.*); Gens, quæ mare vastum occupavit, vel magnam quoque ejus partem, pati non tenetur, ut alia quædam Gens, vel quicunque de Gente quacunque alia in eodem, vel magna ejus parte pro lubitu naviget & piscetur (§. 120.). Enimvero impossibile est, ut Gentes omnes, vel quemcunque de Gente alia cogat, ne faciat, si se invita facere velit, ubivis locorum in mari: quod nemo in dubium revocare potest, modo satis circumspecte omnia perpendat. Quamobrem repugnat, ut Gens ulla dominium in mari habeat, consequenter mare vastum non est ex illarum rerum *An mare sit per se occupabile.*

nume-

BIU Cujas

numero, quarum dominium occupando acquiri potest, consequenter per se occupabile non est.

Absonum est, si quis sibi arroget jus, quod tueri nequit. Ratio autem hæc, cur mare e numero rerum occupabilium non sit, physica est, non confundenda cum morali, quæ occupationi obstat, etiamsi ea physice possibilis esset, & de qua dictum antea (*not.* §. 121.). Absit autem, ut tibi persuadeas Gentem dominium maris tueri posse ope classis vel prohibendo, ne ex litoribus regioni suæ adjacentibus in mare descendas; hoc enim non sufficit, ut omnes in universum Gentes & quicunque de quacunque Gente ubivis locorum cogi possint, ne alicubi in mari navigent, vel piscentur. Vi armata agere adversus Gentem unam, vel alteram, aut alicubi in mari vel uno in loco impedire ingressum in mare, non idem est ac excludere ab usu maris omnes in universum Gentes. Mare inhabitari nequit, quemadmodum terra: alia longe ratio est, cur terra inter Gentes dividi potuerit, ac tota occupabilis sit, nec mare præbet istiusmodi usus, quemadmodum terra, singulis hominibus, quibus ut careant impossibile est. Usus maris intra angustos admodum limites continetur (§ 120), nec eodem Gentes omnes, multo minus singuli indigent, vel si indigerent, non una tamen de causa ab eo abstinere coguntur. A terra igitur ad mare non valet consequentia.

§. 128.

Quatenus partes quædam maris sint occupabiles.

Partes maris a Gentibus, quæ idem accolunt, occupari possunt, quousque dominium in iisdem tueri possunt. Idem intelligitur de sinibus & fretis. Etenim in istiusmodi maris partibus prope littora usus, qui in piscatione & collectione rerum in mari nascentium, non in sola navigatione consistit, inexhaustus non est, nec usus, qui in navigatione consistit, semper innoxius, cum mare regionibus maritimis vicem munimenti præbeat, ac ideo interfit accolarum, ne cuilibet ibidem cum armatis navibus versari liceat. Quamobrem ratio moralis minime obstat, cur occupari non possint (§. 198. 199. *part.* 2. *Jur. nat.*). Et quoniam alii ab eodem usu excludi, ac ne ibi versentur prohiberi possunt, *per hypoth.* nec ratio physica obstat, cur dominio subjici nequeant (§. 120. *part.* 2. *Jur. nat.*). Cum igitur utilitatis causa tam Gentes tractus terræ, quam singuli fundos occupaverint; quin eadem de causa quoque Gentes littoribus maris accolæ, tractus maris, quo usque dominium in iisdem tueri possunt, occupare queant, dubitandum non est. *Quod erat primum.*

Idem valere de sinibus & fretis, ex eadem ratione patet. *Quod erat alterum.*

Sinus sunt excavati in terram recessus ad similitudinem diverticulorum fluminis in fundo aliquo privato: fretum vero est locus angustus in mari. Hinc sinus ab alto mari patet, unde in terram intrat; ast exitum non habet: fretum autem utrinque patet. *Grotius* de J. B. & P. lib. 2. cap. 3. §. 8. occupationem partium maris restringit, ut cum terris, quas Gentes occuparunt, comparatæ portio earum videri possit. Ast restrictionis hujus nulla datur ratio, sed ea mere arbitraria est. Ratio enim occupationis est utilitas occupantis, quatenus aliorum usui necessario non præjudicatur (§ 180. *part.* 2. *Jur. nat.*), & absurdum est plus occupare velle, quam in quibus dominium tueri permissum, prouti ex demonstratione propositionis præsentis clarissime eluceſcit. Quatenus mare occupabile sit, seu dominio subjici possit, nihil omnino difficultatis habet, modo citra præjudicium ac partium studium rem consideres. Non enim aliæ sunt rationes, quam quæ in terræ partibus a Gentibus occupandis attendendæ veniunt. Quodsi mare inhabitari posset, quemadmodum terra; nulla prorsus differentia inter occupationem tractuum maris atque terræ intercederet. Et occupatio partium maris, prouti in propositione restringitur, cum occupatione fluminum prorsus convenit, ut, si quis negare ausit, mare ita occupari posse, is etiam occupationem fluminum concedere non debeat. Atque hinc non male ait *Grotius* loc. cit. sinus & freta occupari potuisse ad exemplum fluminum. Unde duo populi, qui fretum & sinum interfitum habent, dominia & imperia sua ad medietatem extendere possunt, aut in sinu pro rata territorii (§. 106.).

§. 129.

An imperium in partibus maris simul occupetur.

Quoniam Gentes terras vacuas occupantes cum dominio imperium in iis simul occupant (§. 85.), maris autem quædam partes perinde ac terræ occupari

BIU Cujas

pari possunt (§. 128.); *si qua Gens partem quandam maris occupat, cum dominio imperium in iis simul occupat.*

Ad imperium civile referri nequit jus arcendi alios ab usu maris: hoc enim ex dominio nascitur, nec sine eo intelligitur (§. 121. *p.* 2. *Jur. nat.*), etsi imperium civile tueatur dominia (§. 4. 32. *part.* 8. *Jur. nat.*), ac per consequens ex eo nascentia quælibet jura.

§. 130.

Quia loca, in quibus Gens, aut Rector civitatis imperium habet, de territorio ejus sunt (§. 166. *part.* 8. *Jur. nat.*), in partes autem maris occupatas Gens, aut Rector civitatis imperium habet (§. 129.); *partes maris occupatæ ad territorium illius Gentis pertinent, quæ eas occupavit.* *An partes istæ pertineant ad territorium.*

Perinde nimirum hic sese res habet ac in fluminibus, quæ non minus ad territorium pertinent, quam terræ.

§. 131.

Quoniam partes maris occupatæ ad territorium illius Gentis pertinent, quæ eas occupavit (§. 130.); *quales jus Rector civitatis in suo territorio habet, tale etiam ipsi competit in partibus maris occupatis, &* per consequens *qui in iis versantur, iisdem legibus subsunt, quam qui in terris habitant, aut commorantur, etiam peregrini admissi* (§. 167. *part.* 8. *Jur. nat.*). *Quale jus in iisdem competat Rectori civitatis.*

Si quis Princeps imperium haberet in toto oceano, vel magna ejus parte; tale jus ipsi in oceano, vel parte hac ipsi competeret, quale in territorio suo. Sed affectare istiusmodi jus, inanis omnino ambitionis est.

§. 132.

Cum in partibus maris occupatis Rector civitatis tale jus habeat, quale in territorio suo habet (§. 131.), in territorio autem suo ipsi competat potestas legislatoria (§. 813. *part.* 8. *Jur. nat.*), ut possit ferre leges (§. 812. *part.* 8. *Jur. nat.*), prouti e re civitatis visum fuerit (§. 969. *part.* 8. *Jur. nat.*), *Rector* quoque *civitatis in partibus maris occupatis leges ferre potest, quales ut ferat e re civitatis videtur.*

Non igitur solum de usu maris & iis, quæ ad eundem pertinent, leges ferre potest, verum de actionibus eorum, qui in istis commorantur quacunque de causa, vel per eas navigant, sive subditi fuerint, sive peregrini. Immo leges ferri in mari possunt, quæ ab iis, quæ in terris de iisdem actionibus latæ sunt, differunt. Ita delicta in mari commissa gravius puniri possunt, quam si eadem in terris committantur.

§. 133.

Qui ex parentibus civibus nascuntur sive in mari non occupato, sive in parte ejus occupata, indigenæ sunt. Qui enim sunt cives, tales manent, ubicunque versentur negotii cujusdam causa, consequenter per hoc jus civitatis non amittunt, quod vel in mari non occupato, vel parte ejus occupata versentur. Quamobrem cum civitas conservetur per liberos, qui ex iis nascuntur; liberi quoque per nativitatem fiunt membra civitatis, consequenter cives (§. 6. *part.* 8. *Jur. nat.*), cumque ideo indigenæ sint, qui cives sunt in ea regione, in qua habitant (§. 411. *part.* 8. *Jur. nat.*); qui ex parentibus civibus nascuntur sive in mari non occupato, sive in parte ejus occupata, indigenæ sunt. *An jus indigenatus habeant, in mari nati.*

Relegenda hic sunt, quæ alibi annotavimus (*not.* §. 411. 414. *part.* 8. *Jur. nat.*). Nimirum quemadmodum propterea jus indigenatus non amittit civis, quia negotii cujusdam causa e territorio

BIU Cujas

ritorio abest; ita nec jus per nativitatem cum liberis idem communicandi amittit, ac per consequens etiam absens e territorio quovis in loco alio liberis cum nascentibus communicat. Si qua lege populi aliter fuerit statutum, id mere civile est, & a naturali lege abhorret, quippe quæ ex natura civitatis liberos esse jubet ejus status, cujus sunt parentes. Quod controversiæ ea de re fuerint motæ, non aliunde est, quam quod vulgo ex distinctis notionibus de rebus judicium minime feratur. Notiones confusæ sicuti errorum, ita quoque perplexitatum causæ existunt.

§. 134.

Naturalisatio quid sit.

Naturalisatio est collatio juris indigenatus in advenam, vel peregrinum. Et *naturalisari* dicitur is, cui jus indigenatus confertur. *Naturalisatus* itaque fictione juris *habetur pro nato ex parentibus civibus, seu indigenis.*

Ita in Gallia Astronomus ille præclarus *Dominicus Cassini*, natione Italus, naturalisatus uit, & descendentes ejus nunc sunt indigenæ, quasi ex parentibus Gallis genus suum deducerent. Nimirum ubi jus indigenatus receptum est, indigenis certa competunt jura, quibus non fruuntur advenæ, aut peregrini. Facile autem patet, a voluntate populi dependere, consequenter Rectoris civitatis, qui populi jus habet, seu exercet (§. 34. 42. *part.* 8. *Jur. nat.*), utrum jurium illorum, quæ ab indigenatu pendent, participem facere velit advenam, vel peregrinum, nec ne. Etsi autem libera voluntate populi, vel ejus, qui jus populi habet, jura ista nativitati fuerint tributa; modus tamen acquirendi eadem per nativitatem, quatenus lex naturæ istiusmodi jura tuetur, naturalis habetur, & natura eadem tributis iis, qui juxta leges patriæ nascuntur eorundem capaces. Modus vero acquirendi extraordinarius est, si contra legem alicui conferantur: quæ ut integra servetur, fingitur quasi ex parentibus civibus natus, qui non est. Et ita lex non tollitur, sed subsistit fictione juris.

§. 135.

De obligatione Gentis seipsam diligendi & amore patriæ.

Quælibet Gens seipsam, & quilibet de Gente Gentem suam diligere debet. Etenim quælibet Gens uuam repræsentat personam (§. 2.), ac ideo ad eam applicanda sunt, quæ lege naturæ singulis præcipiuntur, atque in hoc jus Gentium necessarium constitit (§. 4.). Quoniam itaque quilibet homo seipsum diligere debet (§. 607. *part.* 1. *Jur. nat.*); Gens etiam quælibet seipsam diligere debet (§. 607. *part.* 1. *Jur. nat.*). *Quod erat unum.*

Enimvero si civitas constituitur, consequenter Gens quædam oritur (§. 5. *part.* 8. *Jur. nat.*), singuli se obligant universis, quod commune bonum, consequenter felicitatem Gentis suæ (§. 9. *part.* 8. *Jur. nat.*) promovere velint (§. 28. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem cum alterum diligat is, cui constans & perpetua voluntas est felicitatem ejus promovendi, seu omni studio id agendi, ut is sit felix, ac cavendi, ne fiat infelix (§. 617. *part.* 1. *Jur. nat.*); singuli, qui de Gente sunt, Gentem suam diligere debent. *Quod erat alterum.*

Dilectio utraque refertur ad amorem patriæ tanquam ad fontem suum. Qui enim patriam amat, ex felicitate Gentis suæ voluptatem percipit (§. 634. *Psych. empir.*), atque hæc ipsa voluptas stimulus est, ut bene de patria mereatur. Quodsi vero singuli in felicitatem Gentis suæ ferantur; Gens seipsam amat & ideo quoque diligit, ut ideo ad amorem quoque patriæ referendum, si Gens seipsam diligat. Vix dabitur aliqua Gens, quæ amorem patriæ non virtutem maxime præclaram esse existimaverit, ac ideo videmus ab omnibus vehementer laudari, qui se patriam amare probarunt, eorumque facta, quibus de patria præclare meriti sunt, extolluntur.

§. 136.

De patria non nocendo.

Quoniam quilibet, qui est de Gente, diligere debet Gentem suam (§. 135.), consequenter omni studio cavere, ne ea fiat infelix (§. 617. *part.* 1. *Jur. nat.*); *nemo quicquam committere debet, quo Genti suæ quomodocunque noceri possit* (§. 722. *part.* 1. *Jur. nat.*).

Qui in patriam injurii sunt, merito omnium proborum indignationem merentur. Accedit enim

enim ingratitudo, vitium turpissimum. Nemo nimirum est, qui non multis bonis cumuletur, propterea quod in civitate vivat, consequenter quod iis fruatur, id Genti suæ debeat. Gratum igitur in patriam animum habere debemus: & ideo amor patriæ humanitati maxime convenit, ac ex adverso naturam humanam exuisse videtur, qui patriam odit.

§. 137.

Domicilium dicitur habitatio aliquo in loco constituta perpetuo ibidem manendi animo. Idiomate patrio dicitur die Behausung. Quoniam ad domicilium constituendum requiritur animus perpetuo manendi; *domicilium constitutum non intelligitur, nisi animus perpetuo manendi vel expresse, vel tacite sufficienter declaretur*, consequenter *domicilium ibi non habet, ubi quis negotii cujusdam causa commoratur*. Quoniam tamen unicuique permittendum, ut voluntatem suam mutet, quamdiu nil agit contra jus alterius (§. 377. *part. 2. Jur. nat.*); *domicilium mutari potest, seu in se immutabile non est*. *Domicilium quid sit.*

Ita legatus, etsi per multos, immo plurimos annos, cum familia sua degat in aliqua aula, & in urbe domum propriam possideat, non tamen propterea domicilium ibi habet. Similiter qui commerciorum causa alicubi per longum tempus habitat, non tamen ibi domicilium habet, sed peregrinus manet.

§. 138.

Domicilium naturale dicitur, quod quis nativitate consequitur ibidem, ubi pater domicilium habet. *Adscititium* vocatur, quod quis propria voluntate sibi constituit. Quamobrem *domicilium naturale tamdiu quis retinere censetur, quamdiu propria voluntate sibi nullum constituit, aut id non derelinquit*. *De domicilio naturali & adscititio.*

§. 139.

Vagabundus dicitur, qui nullibi domicilium habet. *Vagabundi* itaque *nunc hic, nunc alibi commorantur, nullibi tamen animum perpetuo manendi habent* (§. 137.). Quoniam tamen domicilium naturale tamdiu quis retinere censetur, quamdiu propria voluntate sibi nullum constituit (§. 138.); *vagabundi* quoque *domicilium naturale vulgo retinere censentur*. Sed cum non repugnet, ut quis domicilium naturale derelinquat, & animum habere possit nullibi locorum perpetuo manendi; *vagabundi domicilium naturale non retinent, si animo nullibi perpetuo manendi id derelinquunt*. *De vagabundis.*

Ita sacularii, fures, aleatores, histriones, medici circumforanei, mendicantes vagabundi esse solent. Inde est, quod vocabulo vagabundi, Germanico inprimis Landläuffer / vel Landstreicher / ignominiosi quid vulgo adhæreat. Non tamen repugnat, ut etiam, qui honestum vitæ genus sequuntur, subinde sint vagabundi. Sane Apostoli, qui nullibi domicilium sibi constituerunt vagabundi erant. Similiter mercator potest commerciorum causa nunc hic, nunc alibi commorari, & nullibi domicilium habere: tunc igitur vagabundis accensendus.

§. 140.

Patria dicitur locus, nimirum terra, vel urbs, in qua parentes, dum quis nascitur, domicilium habent, respectu habito ad Gentem, vel certam quandam de Gente universitatem, cujus terra, vel urbs ista est. Idiomate patrio in significatu latiori dicimus das Vaterland; in strictiori die Vaterstadt / quasi terra, vel urbs, in qua habitarunt patres nostri, a quibus genus deducimus. Differt autem a patria *Locus nativitatis*, qui est locus, in quo nati sumus. *Quando quis in patria nascitur*, id quod plerumque contingit, *locus nativitatis cum patria in significatu inprimis strictiori idem est*; *at si quis nascitur in* *Patria quid sit.*

BIU Cujas

itinere, aut in loco peregrino, ubi parentes negotii cujusdam causa commorantur, patria a loco nativitatis differt. Notandum praeterea *locum nativitatis* spectari sine respectu ad Gentem, ad quam pertinet, ac ideo ibidem *nato nullum tribuere jus.*

Non sine ratione in Jure Gentium attenditur patria, quoniam inde dependent certa jura, quibus non fruuntur nisi hanc patriam habentes. Quamobrem cum haec jura alicui competant, quatenus natus ex parentibus vel in hac regione, vel in hac urbe, aut pago hoc domicilium habentibus; haec ratio est, cur patria significatum latiorem & strictiorem admittat. Jura autem ista cum voluntate hominum constituantur, etsi principiis Juris naturalis convenienter, naturalia non sunt, sed mere positiva, ac ideo non necessaria, nec apud omnes Gentes eadem. Immo nec repugnat, ut apud Gentem aliquam sint nulla. Locus autem nativitatis cum nullum tribuat jus, in Jure quoque Gentium per se nullam attentionem meretur, nisi quatenus per inconstantiam loquendi pro patria accipitur. Mihi patria in sensu latiori *Silesia*, in strictiori *Vratislavia*, Silesiae metropolis est: unde *Vratislavienses & Silesius*, seu *Vratislavia Silesius* audio & amorem quendam patriae quasi naturalem in me sentio, vi cujus tam prospera, quam adversa, quae eidem accidunt, animum meum movent. Similiter natus ex parentibus, qui domicilium suum Londini in Anglia habent, Londinensis & Anglus vocatur, etiamsi parentes tempore nativitatis alio in loco extra Angliam fuerunt commorati, veluti si militiae causa fuerint in Germania, vel pater munere legati functus sit in aula Regis christianissimi.

§. 141.

De natis ex vagabundis.

Quoniam patria locus est, ubi parentes tempore nativitatis domicilium habent (§. 140.), vagabundi autem domicilium nullibi habent (§. 139.); *Qui ex parentibus vagabundis nascitur, ei patria nulla est, nisi quatenus vagabundi domicilium naturale retinuisse censentur*, consequenter *patria parentum ipsorum quoque patria censetur.*

Ita ex Cingaris qui nascuntur, patriam nullam habent, qualis nec est parentibus.

§. 142.

Qualis sit amor patriae.

Quoniam patria respectum habet ad Gentem, vel certam quandam de Gente universitatem (§. 140.); *amor patriae* (amamus enim etiam res inanimatas §. 655. *Psych. empir.*) *amorem Gentis, vel certae cujusdam universitatis de Gente involvit.*

Res inanimatas amamus, quatenus ex iis, vel his, quae iisdem insunt, aut accidunt, voluptatem percipimus (§. 657. *Psych. empir.*). Ea autem talia sunt, quae hominum commodo inserviunt eorumque felicitatem promovent. Unde amor patriae indirecte respicit homines, quibus bene est, si regio & urbes in eadem omni bonorum genere abundant. Atque inde est, quod patria maxime accipi videatur de hominibus, non de terra.

§. 143.

An amor patriae sit juris naturalis?

Quoniam amor patriae involvit amorem Gentis, vel certae cujusdam universitatis de Gente, consequenter hominum in ea viventium (§. 142.), quilibet autem Gentem suam diligere, consequenter amare (§. 606. *part.* 1. *Jur. nat.*), debet (§. 135.); *quilibet etiam patriam suam amare debet.*

Amor patriae & amor hominum in patria viventium universim sumtorum a se invicem separari nequeunt. Quamobrem cum amor Gentis suae sit juris naturalis, etiam amor patriae juris naturalis est. Atque ideo in legem naturae delinquit, qui patriam non amat, multoque magis qui eandem odit.

§. 144.

De immutabilitate patriae.

Cum patria nobis obtingat per nativitatem (140.), factum autem infectum fieri

BIU Cujas

fieri nequeat; *patria tua manet patria, etiamsi extra eam domicilium tuum constituas, vel eam relinquas, aut etiam ex eadem ejiciaris.*

Ita Anglia, vel Gallia manet patria Angli, vel Galli, etiamsi extra Angliam, vel Galliam domicilium sibi constituit nunquam in Angliam, vel Galliam rediturus. Et quamvis ex Gallis in Germania aut Batavia nati adhuc Galli vocentur, quatenus genus suum a Gallo deducunt; patria tamen ipsorum Germania, vel Batavia est, aut urbs, in qua nati fuerunt in significatu strictiori. Distinguendum nimirum est, an Galli nomen alicui tribuatur a patria, an vero a majoribus & parentibus, ex quibus originem suam deducit. Idem intelligitur de Judæis. Unde idiomate Germanico, quod ad omnia exprimenda admodum aptum est, dicimus Deutsche Juden / vel Polnische Juden / prouti patriam habent vel Germaniam, vel Poloniam. Et eodem modo ex Gallis in Germania, vel Batavia nati dici possunt Deutsche / vel Holländische Franzosen.

§. 145.

Exul dicitur, qui ex urbe, vel terra, ubi domicilium habet, ejicitur, vel discedere cogitur absque infamiæ nota. Idiomate patrio vocatur ein Vertriebener / item ein Erulante. Quoniam jus quodlibet in pœnam auferri potest (§. 589. *part.* 8. *Jur. nat.*); *exilium* quoque *pœna esse potest*. Dividitur *Exilium* in *voluntarium*, si quis pœnæ aut calamitatis subterfugiendæ causa sua sponte ex loco, ubi domicilium habet, discedit; atque *invitum*, si judicis sententia, vel jussu superioris discedere cogitur. In priori casu idiomate patrio dicimus, er sey flüchtig worden / vel er habe müssen flüchtig werden. *Si quis in patria domicilium habet, exilium est ejectio ex patria, seu privatio soli patrii*, ac ideo *exul est, qui ex patria ejicitur, seu solo patrio privatur.* *De Exilio.*

Cicero pro Domo: Quid est, inquit, exul? ipsum per se nomen calamitatis, non turpitudinis. Ac ideo in definitione exulis infamiæ notam removimus. Quid Romanorum moribus conveniebat, nostrum jam non est uberius exponere, quibus magis curæ cordique est, ut notiones sint usui apud nos recepto loquendi convenientes, & magis universales & a peculiaribus gentium quarundam moribus separatæ. Sane Romanorum moribus convenienter dicebatur exul, qui e patria ejectus est, cum non perinde ac apud nos domicilium sibi constituerent ubivis locorum plurimi peregrini. Apud Romanos in exilium ibant qui pœnam aliquam subterfugere volebant, vel etiam multam solvere non poterant, & necesse erat ut abirent, si iis aqua & igni interdiceretur; quibus itaque tecto exilium irrogabatur. Sed quamvis etiam apud nos contingat exilium præferri pœnæ capitali, aut infami: plerumque tamen exilium irrogari solet, veluti si ex terra, ubi domicilium habent, expelluntur, qui religionem mutare nolunt, aut sententias defendunt minime probatas, vel in magistratum injurii existimantur, immo quacunque de causa alia sive justa, sive injusta. Immo in exilium quoque eunt nonnulli ob calamitatem temporum, vel fortunam adversam, quam experiuntur, veluti ob belli incendia, ob intolerabilem famem, ob extremam egestatem, in quam casu quodam funesto inciderunt.

§. 146.

Quoniam exilium invitum judicis sententia, vel jussu superioris irrogatur (§. 145.), etiam pœnæ nomine (§. *cit.*), superioris autem est statuere de iis, quæ ad bonum publicum ipsi facere videntur (§. 811. *part.* 8. *Jur. nat.*) & determinare pœnas ex circumstantiis præsentibus (§. 833. 636. *part.* 8. *Jur. nat.*), eidemque competit jus pœnas remittendi & mitigandi (§. 842. *part.* 8. *Jur. nat.*); *exilium invitum restringi potest ad certum locum, tum a quo abesse, tum in quo commorari debet exul, & ad certum tempus.* *De restrictione exilii inviti.*

Ita exilium irrogari potest in decennium. Expelli quis potest ex urbe & territorio ejus, vel ex certa provincia. Cogi potest, ut exulet in provincia quadam remota, vel in loco aliquo certo intervallo ab urbe distante. Apud Anglos mittuntur in Indiam orientalem; apud Russos in Siberiam. Regnat hic superioris arbitrium, quod salus publica, suprema civitatis lex (§. 86. *part.* 8. *Jur. nat.*), moderatur. Determinationes itaque istæ mere civiles sunt, æsti-

BIU Cujas

æſtimandæ ex iis, quæ de theoria legum civilium in parte octava Juris naturæ demonſtravimus. Juſſus nimirum ſuperioris pro præſenti caſu jus facit, & legis inſtar eſt reſpectu perſonæ, cui exilium irrogatur, Non obſtat, exilium quoque irrogari poſſe ſine juſta cauſa. Dantur enim etiam leges civiles injuſtæ atque iniquæ, quatenus juxta theoriam legum civilium naturalem non fuerunt conditæ. Id ubi contingit, ſuperior jure ſuo abutitur. Abuſus autem a ſubditis tolerandus (§. 1043. *part. 8. Jur. nat.*), & privato ferenda ſunt, quæ mutare non poteſt.

§. 147.

De jure exulis alicubi terrarum habitandi.

Exuli competit natura jus alicubi terrarum habitandi. Exules enim non deſinunt eſſe homines, propterea quod in exilium aguntur, conſequenter ex loco, ubi domicilium habent, diſcedere coguntur (§. 145.), quod per ſe patet. Quamobrem cum natura res omnes ſint communes (§. 7. 2. *Jur. nat.*), in communione primæva autem homini unicuique ubivis terrarum habitare liceat (§. 66. *part. 2. Jur. nat.*), nec introductione dominiorum alicui auferri potuit penitus uſus rerum neceſſarius (§. 562. *part. 6. Jur. nat.*), & per conſequens jus habitandi alicubi terrarum; exuli natura competit jus alicubi terrarum habitandi.

Jus homini natura competens ſeu connatum nemini auferri potuit (§. 64. *part. 2. Jur. nat.*), & ea de cauſa dominia introduci non potuerunt, conſequenter nec certi terræ tractus dominio ſubiici, niſi cum tacita hac reſtrictione, ut, ſi in caſu emergente contingat alicui penitus auferri neceſſarium rerum uſum, eidem jus aliquod competat in eas res, quæ ſunt in dominio (§. 563. *part. 6. Jur. nat.*), conſequenter ut habitare poſſit in terra dominio Gentis cujuſdam ſubjecta, etiamſi habitare prohibeatur cum Gente ſua. Exules ejiciuntur, aut diſcedere coguntur e loco, ubi domicilium habent (§. 145.), adeoque cum Gente ſua habitare iiſdem non conceditur. Quamobrem iiſdem natura competit jus alicubi terrarum habitandi, quæ alii cuidam Genti ſubjectæ ſunt. Qui in exilium agitur, non ex toto terrarum orbe ejicitur, neque enim hoc phyſice fieri poteſt, niſi vita erepta, nec moraliter poſſibile, cum ſuperiori non competat jus in terris niſi imperio ejus ſubjectis.

§. 148.

De receptu quærendo.

Quoniam exuli competit natura jus alicubi terrarum habitandi (§. 147.), a voluntate autem populi, ſive ejus, qui jus populi habet, unice dependet, utrum extraneum in civitatem ſuam recipere velit, nec ne (§. 409. *part. 8. Jur. nat.*); *exul receptum quærere tenetur, nec prorſus pro arbitrio ſuo domicilium ſibi conſtituere poteſt, ubi libuerit, &, ſi receptus denegatur, id ferendum.*

Alibi jam monuimus plures poſſe eſſe rationes, ob quas receptus denegari poteſt, & eas deſumendas a civitate (§. 693. *part. 6. Jur. nat.*). Quamobrem cum integro capite tertio partis octavæ oſtenderimus, quænam in Rep. conſtituenda obſervanda ſint; ſi quis ſingula rite expendere voluerit, is haud difficulter cauſas juſtas denegati receptus deprehendet. Pertinet huc numerus juſto major ſubditorum, quam ut iis proſpici poſſit ſufficienter de his, quæ ad vitæ neceſſitatem, commoditatem ac jucunditatem requiruntur, cum univerſim, tum in ſpecie eorum, qui idem vitæ genus ſequuntur (§. 400. *part. 8. Jur. nat.*). Pertinet huc etiam, ſi metuendum ſit, ne mores ſubditorum corrumpantur (§. 456. *part. 8. Jur. nat.*), aut religioni præjudicium creetur (§. 475. *part. 8. Jur. nat.*), vel etiam ne ſcelerati admittantur, a quibus nocumentum imminet Reip. & quæ ſunt alia ſaluti publicæ adverſa.

§. 149.

An exules ſint recipiendi.

Exulibus perpetua habitatio a Gente in terris ſuis denegari nequit, niſi obſtent rationes ſingulares. Etenim cum exules loco, ubi domicilium habebant, conſequenter habitabant (§. 137.), ſint expulſi (§. 145.); receptum alibi quærere tenentur (§. 148.). Quamobrem cum his, qui ſedibus ſuis expulſi receptum quærunt, perpetua habitatio in terris dominio ſuo ſubjectis denegari nequeat, niſi obſtent rationes ſingulares (§. 693. *part. 6. Jur. nat.*); exulibus perpetua habitatio a Gente in terris ſuis denegari nequit, niſi obſtent rationes ſingulares.

Quæ-

BIU Cujas

Quænam sint rationes obstantes, quo minus recipiantur exules modo indicavimus (*not.* §. 148.) Gentes autem cum liberæ sint (§. 2.); ipsis quoque de iisdem relinquendum est judicium, eoque standum (§. 156. *part.* 1. *Jur. nat.*). Exuli competit jus alicubi terrarum habitandi, sed nullum competit jus in hisce præcise terris habitandi; quippe quod dominio adversatur (§. 121. *part.* 2. *Jur. nat.*). Et jus hoc si referatur ad hasce terras imperfectum est (§. 906. *part.* 1. *Jur. nat.*), consequenter Gens nulla cogi potest, ut exules recipiat (§. 237. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*)

§. 150.

Erga exules misericordes esse debemus. Etenim exules e loco, ubi domicilium habebant, expulsi, aut ob delicta discedere coacti sunt (§. 145.), consequenter nullam habent fixam sedem, ut alicubi habitare & se honeste sustentare possint (§. 137.). Quamobrem cum se ipsos ab hoc malo, quo affliguntur, liberare nequeant, erga eos vero, qui a malo, quo affliguntur, seipsos liberare nequeunt, misericordes esse debeamus (§. 259. *part.* 4. *Jur. nat.*); erga exules misericordes esse debemus. *De misericordia erga exules.*

Non est quod excipias, exilium quoque irrogari in pœnam, immo quosdam metu quoque pœnæ fuga sibi consulere volentes exulare, nec hos esse misericordia dignos. Misericordia enim non restringitur ad eos, qui absque culpa sua in calamitatem inciderunt, sed cum ex amore oriatur (§. 652, *Psych. empir.* & §. 256. *part.* 4. *Jur. nat.*), qui ad omnes promiscue homines extenditur (§. 619. *part.* 1. *Jur. nat.*), omnes quoque promiscue miseros respicit, sive culpa sua, sive mero infortunio in miseriam inciderint. Nec verendum est, ne propterea crimina & delicta probemus, si quis ob ea exulet: amamus enim personam, odio habemus crimina, vel delicta, quæ commiserit. Cum factum nec a nobis, nec ab ipsis infectum fieri possit; nobis potius incumbit, ut eos ad meliorem frugem reducamus, nec in causa simus, ne, si sua sponte redire velint, id fieri possit: id quod utique fieret, si misericordiæ nullus esset locus (§. 256. *part.* 4. *Jur. nat.*). Non tamen ideo negamus, misericordia magis dignos esse eos, qui absque culpa sua exulant, vel injusta de causa in exilium acti fuerunt. Illud quoque hic probe notandum, quod, cum malum in se tale non sit, ut puniri debeat (§. 642. *part.* 8. *Jur. nat.*), a Gente alia non attendendum esse, si quis pœnæ subterfugiendæ causa in exilium abiit: quod ut evidentius appareat, sequentem addere lubet propositionem.

§. 151.

Qui apud Gentem unam deliquit, aut crimen aliquod perpetravit, puniri ob id nequit a Gente alia, ad quam venit. Cum enim malum per se tale non sit, ut puniri debeat (§. 642. *part.* 8. *Jur. nat.*), & natura homini competat jus puniendi eum, qui ipsum læsit (§. 1061. *part.* 1. *Jur. nat.*); natura quoque Genti nulli competit jus puniendi eum, qui ipsam minime læsit. Quamobrem etsi jus puniendi sit pars imperii civilis (§. 832. *part.* 8. *Jur. nat.*), ac per consequens competat Genti, apud quam quis deliquit, vel crimen aliquod perpetravit (§. 34. *part.* 8. *Jur. nat.*); non tamen propterea Gens alia eum punire potest, qui apud aliam deliquit, vel crimen aliquod perpetravit. Patet itaque, qui apud Gentem unam deliquit, aut crimen aliquod perpetravit, puniri non posse ab alia Gente, ad quam is venit. *An quis puniri possit a Gente, apud quam non deliquit.*

Maleficia puniuntur in civitate, vel quia membrum aliquod civitatis (§. 559. *part.* 8. *Jur. nat.*), vel ipsa universitas læsa (§. 579. *part.* 8. *Jur. nat.*). Qui vero pœnæ subterfugiendæ causa exulans ad aliam Gentem venit, nec ibidem membrum aliquod civitatis, seu privatum quendam, nec ipsam universitatem læsit. Cessat itaque utraque ratio, cur quis a Gente quadam puniri possit, consequenter maleficium in hac civitate perpetratum ad aliam minime pertinet, nec ex eo ipsi in exulem ullum jus nascitur.

§. 152.

Supplices dicuntur profugi, qui aliam Gentem, seu eum, qui populi jus habet, orant, ut se adversus Gentem suam, seu Rectorem civitatis, unde venit, defendat. *Supplices quinam dicantur.*

Distin-

BIU Cujas

Distinguendi nimirum sunt supplices ab exulibus: quamvis enim exules supplices esse possint, non tamen omnes exules sunt supplices, sive voluntarii fuerint, sive inviti. Ita si quis ob religionem e patria pulsus ad aliam gentem venit ibidemque receptum quærit, supplex quoque orare potest Rectorem civitatis, ut bona sua, quæ relinquere coactus fuit, sibi extradi curet. Similiter si quis immerito odio accusatur, quasi bona publica non fideliter administrasset; supplex orare potest Rectorem civitatis altetius potentem, ut se adversus injurias intentatas defendat. Quænam vero sint supplicum jura, tum rectius patebit, ubi officia Gentium erga se invicem ac inde nascentia jura demonstraverimus. Sumitur nimirum hic vocabulum in significatu strictiori, quamvis significatus latior ferat, ut supplex dicatur, quicunque alterum orat, ut se adversus alium defendat.

§. 153.

Jus emigrandi quid sit.

Jus emigrandi est permissio exilii voluntarii.

Ita jus emigrandi competit subditis, quibus e civitate discedere permittitur, quia religioni, quam Rector civitatis tolerare non vult, addicti sunt. Necesse enim non foret, ut discederent, si ab ea desistere vellent. Non omni exuli voluntario competere jus emigrandi, facile patet. Etenim voluntarium exilium est; si quis pœnæ subterfugiendæ causa exul fit, non tamen is jus emigrandi habet: neque enim in exilium abit nisi contra voluntatem superioris, qui id permittere dici nequit.

§. 154.

Fons hujus juris.

Quoniam jus emigrandi est permissio exilii voluntarii (§. 153.), Rector autem civitatis vel proprio motu id permittere potest (§. 407. *part.* 8. *Jur. nat.* & §. 145. *h.*), vel vi pacti cum aliis Gentibus initi (§. 789. *part.* 3. *Jur. nat.*), aut legis fundamentalis hoc facere tenetur (§. 77. *part.* 8. *Jur. nat.*); *jus emigrandi nascitur vel ex pacto, aut lege fundamentali, vel a voluntate superioris dependet.*

In statu naturali nullum datur jus emigrandi; hoc enim supponit civitates esse constitutas, consequenter a jure civitatis dependet. Quæ igitur de jure emigrandi tenenda sunt, ex eodem tanquam fonte suo deducenda, attenta simul causa, ob quam id concedendum. Jura autem civitatis pactis immutari & legibus fundamentalibus restringi posse, satis manifestum est ex principiis Juris naturæ generalibus & juris publici universalis specialibus.

§. 155.

De injuria iis facta, qui jus emigrandi habent.

Si Rector civitatis permittere nolit, ut e civitate discedant, qui jus emigrandi habent; injuriam iis facit. Qui enim jus emigrandi habet, cum id consistat in permissione exilii voluntarii (§. 153.), eidem e civitate discedere licet (§. 145.). Quodsi ergo Rector civitatis hoc permittere nolit, id fit contra jus ipsius (§. 239. *part. Phil. pract. univ.*). Quamobrem cum injuriam alteri faciat, qui facit, quod est contra jus ipsius (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*); si Rector civitatis permittere nolit, ut e civitate discedant, qui jus emigrandi habent, injuriam iis facit.

Contingit hoc; si jus emigrandi venit ex pacto cum aliis Gentibus inito, vel ex lege fundamentali. Quodsi dicas jus emigrandi etiam competere posse ex pacto cum Rectore civitatis in delatione imperii inito; facile est videre, pacto hoc constitui legem fundamentalem (§. 77. *part.* 8. *Jur. nat.*)

CA-

BIU Cujas

CAPUT II.

De Officiis Gentium erga ſe invicem ac inde naſcentibus Juribus.

§. 156.

Quænam Gens una debeat ceteris.

Quælibet Gens alteri cuicunque Genti debet, quod ſibi, quatenus altera id non habet in poteſtate ſua, ipſa autem citra neglectum officii erga ſeipſam hoc alteri præſtare poteſt. Etenim jus Gentium originarie non eſt niſi jus naturæ ad Gentes applicatum (§. 3.), quæ ſpectantur tanquam perſonæ ſingulares in ſtatu naturali viventes (§. 2.). Quoniam itaque quilibet homo alteri cuicunque homini debet, quod ſibi, quatenus alter id non habet in poteſtate ſua, ipſe autem citra neglectum officii erga ſeipſum hoc alteri præſtare poteſt (§. 608. *part.* 1. *Jur. nat.*); quælibet etiam Gens alteri cuicunque Genti debet, quod ſibi, quatenus altera id non habet in poteſtate ſua, ipſa autem citra neglectum officii erga ſeipſam hoc alteri præſtare poteſt.

Principium hoc generale eſt, quod ambitu ſuo officia omnia erga gentes alias in ſe complectitur. Quodſi ergo intellexeris ea, quæ de officiis Gentium erga ſeipſas in capite præcedente demonſtravimus; haud difficile erit perſpicere, quænam Gentibus aliis debeantur. Quemadmodum vero ſuperius monuimus, perſonam moralem diſtinguendam eſſe ab individuis phyſicis (*not.* §. 28.), hoc eſt, Gentem ſpectandam eſſe qua Gentem, non vero eos, qui de Gente quadam ſunt, ſigillatim; ita quoque hic cavendum, ne, quæ debentur ſingulis, qui ſunt de Gente aliena, tanquam hominibus, confundantur cum iis, quæ Gentibus debentur, quatenus ſcilicet omnes, qui eandem faciunt, univerſim ſpectantur. Qui enim de Gente alia eſt, alterius civitatis membrum (§. 5. *part.* 8. *Jur. nat.*), peregrinus eſt (§. 7. *p.* 8. *Jur. nat.*), & is citra reſpectum ad Gentem ſuam ſpectatur tanquam æque homo, conſequenter eadem ſunt erga ipſum officia, quæ hominis erga hominem. Perverſa olim multas Gentes obſedit opinio, quaſi tantummodo amici noſtri ſint, qui nobiſcum ejuſdem civitatis membra ſunt, inimici autem omnes peregrini, & quod illos ſaltem amare, hos autem odio proſequi debeamus. Sed eam eſſe legi naturæ adverſam, quæ promiſcue univerſalem omnium erga omnes amorem præcipit (§. 619. *part.* 1. *Jur. nat.*), evidens eſt, & Chriſtus, optimus Juris naturæ interpres, eundem errorem redarguit in Judæis & correxit. Error hic ad barbariem Gentium recte refertur (§. 52.), quamvis fieri potuerit, ut apud Gentes alias minus barbaras retineretur: neque enim ſtatim quod barbariem ſapit, Gentem barbaram facit, nec ſi quid a cultis moribus abhorret, Gentem ſtatim facit incultam (§. 53.). Nulla Gens concipi poteſt tam perfecta, ut nulli prorſus imperfectioni obnoxia ſit. Relegenda hic vero ſunt, ut error iſte intimius perſpiciatur, quæ alias de eodem jam annotavimus (*not.* §. 618 *part.* 1. *Jur. nat.*)

§. 157.

Cujuſnam fit judicium, num Gens aliqua alteri citra neglectum officii erga ſeipſam quid præſtare poſſit.

Quoniam Gens quælibet alteri cuicunque Genti debet, quod ſibi, quatenus altera id non habet in poteſtate ſua, ipſa autem citra neglectum officii erga ſeipſam hoc alteri præſtare poteſt (§. 156.), Gens autem quælibet libera eſt (§. 2.) & vi libertatis naturalis unicuique permittendum, ut in determinandis actionibus ſuis ſuo ſtet judicio (§. 156. *part.* 1. *Jur. nat.*); *Genti* etiam *unicuique permittendum, ut num alteri quid præſtare poſſit citra officii erga ſeipſam neglectum ſuo ſtet judicio*, conſequenter *ſi quod petitur, denegatur, id ferendum; & jus Gentium ad ea, quæ aliæ Gentes ipſis naturaliter debent, imperfectum eſt* (§. 906. *part.* 1. *Jur. nat.*).

Ita ob annonæ caritatem Gens, quæ frumento abundat, frumentum vendere debet alteri, quæ eodem caret. Quodſi vero verendum, ne, ſi frumentum venderetur, eandem calamitatem ſubiret; permittere non tenetur, ut ex ſua regione frumentum ſibi comparet. Judicium vero, num abſque periculo vendi poſſit, Genti relinquendum, a qua altera ſibi frumentum comparare vult, & hæc eodem ſtare debet. Jus igitur ob annonæ caritatem frumentum emendi ab alia Gente imperfectum eſt. Eadem eodem modo intelligitur de officio alio quocunque Gentis unius erga ceteras.

BIU Cujas

§. 158.

An Gens una alteram cogere possit ad ea, qua naturaliter ipsi debet.

Quoniam jus ad ea, quæ Gens una alteri naturaliter debet, imperfectum est (§. 157.) ad ea autem præstanda, ad quæ nonnisi jus imperfectum habet, nemo alterum cogere potest (237. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); *Gens quoque nulla alterum cogere potest, ut sibi præstet ea, ad quæ præstanda naturaliter sibi invicem obligantur Gentes.*

Ita ob annonæ caritatem Gens nulla aliam cogere potest, ut sibi frumentum vendat, si vel maxime frumento abundat, & naturaliter vendere obligatur.

§. 159.

De officio naturali denegato.

Si Gens una alteri præstare nolit, ad quod præstandum ipsi naturaliter obligatur, cum possit; id quidem iniquum est, sed nullam alteri injuriam facit. Etenim jus ad ea, quæ Gentes sibi invicem præstare naturaliter obligantur, imperfectum est (§. 157.), & per consequens si præstare nolit, cum possit, consequenter cum debeat (§. 156.), id fit contra jus imperfectum Gentis alterius. Quamobrem cum iniquum sit, quod fit contra jus imperfectum alterius (§. 239. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); si Gens una alteri præstare nolit, ad quod præstandum ipsi naturaliter obligatur, cum possit, id ipsum iniquum est. *Quod erat unum.*

Enimvero per se patet, quod est contra jus imperfectum, id non esse contra jus perfectum alterius (235. 237. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Quoniam itaque alteri injuriam non facit, qui quid facit, quod non est contra jus perfectum alterius (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*); si Gens una alteri præstare nolit, ad quod præstandum ipsi naturaliter obligatur, cum possit, nullam ipsi injuriam facit. *Quod erat alterum.*

Charitati adversatur, si Gens una desit officio suo erga alteram; non justitiæ. Quamvis itaque injuriam non faciat; tamen peccat.

§. 160.

De limitibus officiorum erga Gentes alias.

Gens nulla alteri præstare tenetur, quod in potestate sua non est. Etenim Gens nulla alteri obligatur naturaliter ad aliquid præstandum, nisi quatenus id fieri potest absque neglectu officii erga seipsam (§. 156.). Quamobrem cum in potestate tua non sit, quod alteri præstare non vales nisi cum neglectu officii (§. 610. *part.* 1. *Jur. nat.*); nec Gens ulla alteri præstare naturaliter tenetur, quod in potestate ipsius non est.

In potestate nostra non est, quod usu facultatum, virium ac rerum nostrarum consequi non possumus (§. 175. *part.* 1. *Jur. nat.*). Impedimentum vero vel physicum est, quod actum reddit impossibilem physice, ut a nobis proficisci minime possit, etsi maxime vellemus; vel morale, quod eundem moraliter impossibilem reddit, ut a nobis proficisci quidem possit, sed non debeat. Facile patet, nobis hic tantummodo sermonem esse de impedimento morali, cum ad impossibile nulla detur obligatio (§. 209. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), consequenter per se pateat, quæ usum facultatum & virium nostrarum superant, a nobis fieri minime posse. Impedimentum autem morale, de quo hic nobis sermo est, id quod moraliter impossibile reducit quasi ad impossibilitatem physicam. Etenim si usus facultatum, virium ac rerum tuarum impendendus in officium erga teipsum, perinde omnino est, ac si nullæ tibi essent facultates, vires atque res, quarum usum in officium erga alium impendere posses. Nihil ideo in eo reprehendi potest, quod a nonnullis in rebus moralibus sub impossibili comprehendatur, quod moraliter saltem impossibile est. Nimirum per ea, quæ modo diximus, moraliter impossibile physice tali æquiparatur.

§. 161.

BIU Cujas

§. 161.

Dè amore mutuo Gentium.

Gens quælibet Gentem quamcunque aliam amare ac diligere debet tanquam seipsam, etiam inimicam. Etenim quilibet hominem quemcunque alium amare ac diligere debet tanquam seipsum (§. 618. 619. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quoniam itaque jus Gentium originarie non est, nisi jus naturæ ad Gentes applicatum (§. 3.), Gens quoque quælibet Gentem quamcunque aliam amare ac diligere debet tanquam seipsam. *Quod erat unum.*

Et quoniam etiam inimicum amare ac diligere debemus tanquam nos ipsos (§. 632. *part.* 1. *Jur. nat.*); eodem modo patet, quod Gens quælibet aliam etiam sibi inimicam amare ac diligere debeat tanquam seipsam. *Quod erat alterum.*

Falluntur oppido, qui amorem universalem omnium erga omnes intra limites privatorum coercent, quasi Gentibus liberum sit sibi saltem prospicere, aliarum vero Gentium curam prorsus abjicere, immo suam promovere utilitatem cum detrimento earundem. Quemadmodum magnæ illius societatis naturalis, quam ipsa natura inter homines instituit (§. 138. *p.* 7. *Jur. nat.*), finis est mutuum adjutorium in se & statu suo perficiendo (§. 144. *p.* 7. *Jur. nat.*) ita idem finis est societatis, quam natura inter omnes Gentes instituit & ad quam colendam eas obligat. Utramque autem amor universalis continet, nimirum illam amor singulorum erga singulos, hanc vero amor Gentium erga Gentes.

§. 162.

De cura felicitatis Gentium aliarum.

Quoniam qui alterum diligit, ei constans & perpetua voluntas est felicitatem alterius promovendi, ac omni studio id agit, ut alter sit felix, & cavet, ne fiat infelix (§. 617. *part.* 1. *Jur. nat.*); Gens autem quælibet Gentem aliam quamcunque diligere debet (§. 161.); *Genti unicuique constans & perpetua esse debet voluntas felicitatem aliarum Gentium promovendi, ac omni studio id agendi, ut fiant felices, & cavendi, ne fiant infelices.*

Quemadmodum homo nullus sibi soli nascitur, ac nihil homine utilius esse debet aliis hominibus; ita quoque Gentes non sui tantummodo causa in societates civiles coaluerunt, & Genti uni nihil utilius esse debet Gentibus aliis. Nulla suam tantummodo felicitatem curæ habere debet, sed etiam eam, quæ est aliarum. Sicuti amor universalis hominum prospicit felicitati omnium; ita quoque amor universalis Gentium felicitati omnium consulit. Inhumanum est hominem non amare hominem, multoque magis odisse; ferinum vero Gentem non amare Gentem, multoque magis eam odisse. Amor neminem esse sinit infelicem nisi culpa sua; ita quoque idem Gentem nullam infelicem esse sinit nisi sua culpa. Quodsi Gentes vim ejus penitus perspicerent, omnes esse poterant felices, multoque minus in Annalibus legeremus, unam fecisse alteram infelicem.

§. 163.

De charitate Gentium.

Similiter quia charitas est virtus, qua alios diligimus tanquam nosmetipsos (§. 620. *part.* 1. *Jur. nat.*), & ad eam ipsa naturæ lege obligamur (§. 621. *part.* 1. *Jur. nat.*), Gens autem quælibet Gentem quamcunque aliam diligere debet tanquam seipsam (§. 161.); *charitas* quoque *inter Gentes vigere debet*, consequenter *quod charitati adversum juri Gentium necessario, seu interno repugnat* (§. 4.).

Charitati rarus locus est inter Gentes. Omnium fere animos occupavit perversa illa opinio, quasi fons juris Gentium sit utilitas propria: unde contingit, id potentiæ coæquari. Damnamus hoc in privatis, damnamus in Rectore civitatis; sed æque idem damnandum est in Gentibus. Charitas autem Gentium Gentes qua tales respicit, ac ideo differt a charitate singulorum, prout jam ante insinuavimus (*not.* §. 28. 161.

BIU Cujas

§. 164.

De officiis humanitatis Gentis erga Gentem.

Quoniam Gens quælibet felicitatem Gentis alterius promovere debet (§. 162.), officia autem humanitatis sunt, quibus alterius felicitas promovetur (§. 655. *part.* 1. *Jur. nat.*); *officia* quoque *Gentis erga Gentes alias, quibus earum felicitas promovetur, officia humanitatis sunt.*

Patet itaque dari officia humanitatis Gentium erga Gentes, quæ vulgo parum attenduntur. Proficiscuntur ea ex mutuo Gentium amore (§. 161. *h.* & §. 633. *Psych. empir.*). Quod igitur negligantur, ex erronea ista opinione nascitur, quasi officia Gentium erga se invicem saltem metienda sint ex utilitate propria (*not.* §. 163.)

§. 165.

Quæ de iis tenenda.

Quia officia Gentis erga Gentes alias, quibus earum felicitas promovetur, humanitatis sunt (§. 164.); *quæ de officiis humanitatis demonstrata sunt in Jure naturæ, ea etiam valent de officiis Gentium erga Gentes alias, quibus earum felicitas promovetur.*

Superfluum foret ea hic repetere velle, cum quilibet per se eadem ad Gentes facile applicare possit. Præter necessitatem itaque prolixiores esse nolumus.

§. 166.

Quatenus Gens una alteram conservare & perficere obligetur.

Quicquid Gens una ad conservationem & perfectionem alterius in eo, in quo sibimetipsi non sufficit, conferre potest; ad id conferendum eidem naturaliter obligatur. Etenim Gens quælibet se conservare (§. 31.), seque atque statum suum perficere obligatur (§. 35.). Quamobrem cum Gens quælibet alteri cuicunque debeat, quod sibi, quatenus altera id non habet in potestate sua, ipsa autem citra neglectum officii erga seipsam hoc alteri præstare potest (§. 156.); quicquid Gens una ad conservationem & perfectionem alterius in eo, quo sibimet ipsi non sufficit, conferre potest, ad id conferendum obligatur.

Perversa est opinio, quam Gentes plerumque fovent, quasi interitus Gentis alterius faciat ad conservationem sui. Quodsi ea ex animis Gentium omnium eradicari posset, & quælibet sorte sua contenta esset; conservatio unius minime noceret conservationi alterius. Idem dicendum est de perfectione Gentium aliarum & statu earundem.

§. 167.

Idem ulterius expenditur.

Quoniam Gens una ad perfectionem alterius conferre debet, quod potest, in eo, quo sibimetipsi non sufficit (§. 166.), nullum autem tibi competit jus cogendi alterum, ut, ubi perfectionem ejus promovere velis, id a te fieri patiatur (§. 666. *part* 1. *Jur. nat.*); *si alterius Gentis perfectionem Gens aliqua promovere velit, eam cogere non potest, ut id fieri patiatur* (§. 165.).

Gentes nimirum spectandæ sunt tanquam personæ liberæ ac per consequens uniuscujusque judicio relinquendum, quid fieri velit (§. 156. *part.* 1. *Jur. nat.*). Obtrusio beneficii repugnat libertati naturali. Gens satisfecit officio suo, si opem suam in perficiendo alteri obtulerit (§. 665. *part.* 1. *Jur. nat.* & §. 165. *h.*)

§. 168.

De officio erga Gentes barbaras & incultas.

Quidquid Gens docta & culta conferre potest, ut barbaræ ac incultæ fiant doctæ atque cultiores; id facere debet. Etenim Gentes doctæ & cultæ, non barbaræ et se debent (§. 54.). Quamobrem cum Gens quælibet alteri cuique debeat, quod sibi, quatenus id altera non habet in potestate sua, ipsa autem citra neglectum officii

BIU Cujas

officii erga seipsam hoc præstare potest (§. 156.); quicquid Gens docta & culta conferre potest, ut barbaræ ac incultæ fiant doctæ atque cultiores, id facere debet.

E. gr. ponamus, Gentem aliquam abundare viris doctis & cultis moribus præditis. Permittere ea debet, ut quidam eorum doctrinam & bonos mores apud Gentem barbaram & minus cultam propagent. Cumque etiam, altero non petente, opem nostram eidem offerre debeamus (§. 664. *part.* 1. *Jur. nat.*); per legatos quoque Gens propensionem suam alteri insinuare debet, multo magis autem petitioni ejusdem annuere.

§. 169.

An coactionem admittant.

Quoniam Gens docta & culta, si quid conferre potest, ut barbara & inculta fiat docta atque cultior, id facere debet (§. 168.), si qua vero Gens perfectionem alterius promovere velit, eam cogere non potest, ut id fieri patiatur (§. 167.); *si Gens quædam barbara & inculta opem ab alia sibi oblatam ad barbariem tollendam & mores cultiores efficiendos acceptare nolit, ut acceptet eam cogere non potest*, consequenter *eam vi adigere nequit, ut animum doctrina excolat, quæ barbariem delet & sine qua culti esse nequeunt mores.*

Barbaries & inculti mores nullum tibi dant jus in Gentem. Vide, quæ modo paulo ante annotavimus (*not.* §. 167.) Injustum igitur est bellum, cujus prætextus inde sumitur. Minus probanda est sententia *Grotii*, quod Regibus & qui par Regibus jus obtinent habeant jus pœnas poscendi a quibusvis, qui jus naturæ aut Gentium immaniter violant, de J. B. & P. lib. 2. c. 20. §. 40., nec opus est, ut ad mitigandam eam adhibeantur cautiones, quas §. 41. & seqq. affert. Fons erroris in eo consistit, quod malum ipsi videatur tale, ut puniri possit, & rationi admodum conveniens sit, ut puniatur ab eo, qui eidem obnoxius non est. Cum in parte prima juris naturæ fontem juris puniendi ostenderimus, & præterea demonstraverimus, malum in se tale non esse, ut puniri debeat (§. 642. *part.* 8. *Jur. nat.*); verendum non est, ne *Grotii* rationes, quas pro sententia sua adducit, ullam nobis facessant difficultatem, quippe quæ cum juribus homini connatis minime cohæret, tantum abest, ut inde deduci possit.

§. 170.

De jure Gentium petendi officia humanitatis.

Cuilibet Genti competit jus perfectum officia humanitatis ab alia Gente petendi, si quod petit ipsa facere nequit. Nemini enim competit jus petendi ab altero officium quoddam humanitatis, nisi quando, quod petit, ipsemet facere nequit (§. 661. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem cum Gentes officia humanitatis sibi invicem præstare debeant, quando iisdem opus habent (§. 164.), Genti quoque cuilibet competit jus officia humanitatis ab alia Gente petendi, si quod petit ipsa facere nequit (§. 165.). *Quod erat unum.*

Enimvero jus petendi ab altero officia humanitatis jus perfectum est (§. 904. *part.* 1. *Jur. nat.*). Jus igitur hoc, quod etiam gentibus competit *per demonstrata*, perfectum est. *Quod erat alterum.*

Officia humanitatis debentur Genti a Gente pro indigentia (§. 156.). Quæ ergo aliquo indiget, ea alteri indigentiam suam significare tenetur. Quoniam tamen nemo hominum habet jus ad officia humanitatis alterum cogendi (§. 658. *part.* 1. *Jur. nat.*); Genti quoque uni ab altera officium humanitatis non quidem exigere, tamen petere licet.

§. 171.

An citra injuriam impediri possit.

Quoniam cuilibet Genti competit jus perfectum officia humanitatis ab alia Gente petendi, si quod petit ipsa facere nequit (§. 170.) & de indigentia judicium est petentis (§. 156. *part.* 1. *Jur. nat.*), quod vero fit contra jus perfectum alterius injuria est (859. *part.* 1. *Jur. nat.*); *Genti unicuique permittendum, ut ab alia officium humanitatis petat; nec citra injuriam ne petat prohiberi potest, vel etiam male tractari, quod petat.*

Ute-

BIU Cujas

Utemur hoc principio inferius in demonstrandis aliis, ne ad merum arbitrium Gentium referatur, quod ipsa lex naturæ imperat.

§. 172.

De amicitia Gentium. *Gentes amicitiam inter se colere debent, & unicuique danda est opera, ne alias sibi inimicas reddat.* Gentes enim se invicem amare debent tanquam seipsas (§. 161.). Quamobrem cum in mutuo amore amicitia consistat (§. 625. *part.* 1. *Jur. nat.*); Gentes amicitiam inter se colere debent. *Quod erat unum.*

Quoniam itaque qui ad hoc faciendum obligatur, ad contrarium non faciendum simul obligatur (§. 722. *part.* 1. *Jur. nat.*); unicuique etiam Genti danda est opera, ne alias sibi reddat inimicas. *Quod erat alterum.*

Dantur fœdera amicitiæ, de quibus infra suo loco dicemus. Absit autem ut existimes amicitiam Gentium hoc unice fulcro niti: est enim ea juris naturalis, & jus naturæ violatur, si qua Gens quid committit, quod amicitiæ adversatur.

§. 173.

De læsione Gentium prohibita. *Gens nulla alteram lædere debet.* Quælibet enim Gens perfectionem alterius promovere debet pro virili (§. 166.), consequenter nil committere, quo hæc vel status ejusdem imperfectior reddatur (§. 722. *part.* 1. *Jur. nat*). Quamobrem cum alterum lædat, qui eum ejusve statum imperfectiorem reddit (§. 669. *part.* 1. *Jur. nat.*); Gens nulla alteram lædere debet.

Poterat idem ostendi etiam hoc modo. Nemo lædendus (§. 695. *part.* 1. *Jur. nat.*). Ergo etiam Gens nulla alteram lædere debet (§. 3.).

Quoniam læsio consistit in actibus, quibus Gens vel status ejusdem imperfectior redditur (§. 669. *part.* 1. *Jur. nat.*); prohibitio de Gente non lædenda continet obligationem generalem de iis, quæ Gens Genti facere non debet.

§. 174.

Perfectio Gentis in quo consistat. *Perfectio Gentis consistit in aptitudine finem civitatis suæ consequendi.* Gens enim est multitudo hominum in civitatem consociatorum (§. 5. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem cum perfectio societatis consistat in aptitudine finem societatis consequendi (§. 171. *part.* 7. *Jur. nat.*); perfectio Gentis in alio consistere nequit nisi in aptitudine finem civitatis suæ consequendi.

Sæpius jam monuimus, quando de Gente nobis sermo est, nos non considerare singulos sigillatim, qui sunt de Gente quadam; sed omnes, qui eandem faciunt, universim sumtos, ne officia, quæ debentur homini quatenus homo est, confundantur cum officiis, quæ Genti qua Genti debentur. Gens persona moralis est, ac ideo sibi propriam habere debet perfectionem. Gentem facit consociatio in civitatem (§. 5. *part.* 8. *Jur. nat.*), quæ cum fiat certo fine (§. 4. *part.* 8. *Jur. nat.*), ex eo utique Gentis perfectio æstimanda. Quemadmodum perfectio corporis humani in aptitudine ad consequendum finem, qui consentiente usu singulorum organorum corporis obtineri potest (§. 317. *& seqq. part.* 1. *Jur. natur.*), ac idem dicendum de perfectione animæ (§. 201. *part.* 1. *Jur. nat.*), qua utraque conjuncta nascitur perfectio totius hominis; ita quoque perfectio Gentis consistit in aptitudine finem obtinendi, cujus gratia in civitatem coiverunt.

§. 175.

Quomodo ea promoveatur. Cum perfectio Gentis consistat in aptitudine finem civitatis suæ consequendi (§. 174.), quæ vero Gens una in eo, in quo sibimetipsi non sufficit ad perfectionem Gentis alterius conferre potest, ad id conferendum eidem naturaliter obligetur (§. 166.); *quæ Gens una ad hoc conferre potest, ut altera finem civitatis suæ consequatur, ubi sibimetipsi non sufficit, id conferre debet.*

E. gr.

BIU Cujas

E. g. Ponamus Gentem aliquam carere legibus civilibus, nec nosse, quomodo recte condantur; aliam vero optimis uti legibus. Quodsi igitur illa petat, ut eædem secum communicentur, communicatio earum denegari minime debet. Idem dicendum est de aliis, quæ utiliter in Rep. constituta sunt, veluti de modo celeriter ac absque nimio sumtu terminandi lites civiles, vel etiam de œconomia publica rite administranda. Huc etiam pertinent, quæ superius de barbarie delenda & moribus ad rationis normam componendis annotavimus (*not.* §. 168.).

§. 176.

Quoniam Gens una prompte conferre debet, quod potest, ut Gens altera, quæ sibimetipsi non sufficit, finem civitatis suæ consequatur (§. 175.), quæ vero ad hunc obtinendum faciunt, per ea patet, quæ de Rep. constituenda prolixe demonstravimus in Jure publico universali (§. 393. *part.* 8. *Jur. nat.*); *ad quænam Gens una alteri naturaliter obligetur, per ea patet, quæ de Rep. rite constituenda demonstrata fuerunt* (§. 394. *& seqq. part.* 8. *Jur. nat.*). *Unde singula pateant.*

Nimirum ex iis, quæ de Rep. constituenda demonstrata fuerunt, patet, quænam Gens sibimetipsi debeat. Quamobrem cum, quæ naturaliter Gens una alteri debet, non sint diversa ab iis, quæ sibimetipsi debet (§. 176.); evidens omnino est, hæc hauriendo esse ex iis, quæ de Rep. constituenda demonstrata fuerunt.

§. 177.

Cum Gens una conferre debeat, quicquid potest, ut Gens alia finem civitatis suæ consequatur, ubi sibi ipsi non sufficit (§. 175.), finis autem civitatis in sufficientia vitæ, tranquillitate & securitate consistat (§. 13. *part.* 8. *Jur. nat.*); *quicquid Gens una ad sufficientiam vitæ, tranquillitatem & securitatem alterius conferre potest, id conferre debet, ubi sibi ipsi non sufficit*, consequenter cum vitæ sufficientia consistat in abundantia eorum, quæ ad vitæ necessitatem, commoditatem & jucunditatem requiruntur, & remediis felicitatis (§. 10. *part.* 8. *Jur. nat.*), tranquillitas in vacuitate a metu injuriarum (§. 11. *part.* 8. *Jur. nat.*), securitas vero in vacuitate a metu vis præsertim externæ (§. 12. *part.* 8. *Jur. nat.*); *quicquid Gens una conferre potest, ut altera abundet iis, quæ ad vitæ necessitatem, commoditatem ac jucunditatem requiruntur, atque remediis felicitatis, & ut sit vacua tam a metu injuriarum, quam vis præsertim externæ, id conferre debet, ubi ea sibimetipsi non sufficit.* *Fons officiorum Gentis erga Gentem apertus.*

Quemadmodum ex fine civitatis deduximus ea, quæ Gens quælibet sibimetipsi debet; ita inde quoque deduci possunt, quæ Gens una alteri debet (§. 160.). Quodsi ergo aliqua sese offerat occasio, qua Gens una alteri inservire potest; hinc facile perspicitur, num naturaliter ad id obligetur. Ratio enim obligationis inde petenda. Non tamen opus est, ut ad principium hoc remotum semper recurramus, si supponamus ea, quæ de officiis Gentis erga seipsam inde deducta fuerunt (§. 176.). Ex principiis vero generalibus, quæ hic demonstrantur, manifestum est, officia Gentium erga se invicem longe latius patere, quam vulgo putatur. Quemadmodum vero vulgo non agnoscitur omnis amplitudo juris naturæ, quam habet intuitu omnium hominum in se spectatorum; ita mirum non est, si nec Juri naturali Gentium omnis tribuatur amplitudo, quam habere potest. Quodsi fieri posset, ut Gentes in universum omnes eandem agnoscerent, & officiis suis pro virili satisfacere omni studio enitterentur: Gentium omnium saluti abunde prospectum esset, & civitas illa maxima, quam natura inter Gentes instituit (§. 9.), non dissociaretur. Sed hæc magis optanda, quam speranda sunt. Absit tamen, ut propterea existimes, omnem de officiis Gentium erga se invicem doctrinam esse inutilem. Ecquis enim defendere ausit, non urgenda esse officia, quæ lex naturæ urget, propterea quod homines ea negligant, nec fieri possit, ut omnes iisdem satisfacere studeant? Sane amor inimicorum rara omnino avis est: ecquis vero reprehendit, amorem inimicorum inculcari? Et quemadmodum bene sperandum est de hominibus, ut saltem aliqui officiis suis satisfaciant, si ea norint: ita similiter idem sperandum de nonnullis saltem Gentibus.

§. 178.

BIU Cujas

§. 178.

Imperfectio Gentis in quo consistat.

Imperfectio Gentis consistit in ineptitudine finem civitatis suæ consequendi. Imperfectio enim opponitur perfectioni, eidemque contraria est, quod per se patet. Quamobrem cum perfectio Gentis consistat in aptitudine consequendi finem civitatis suæ (§. 174.); ita ex adverso imperfectio consistit in ineptitudine finem civitatis suæ consequendi.

Quemadmodum Gens perfecta comparatur corpori sano, in quo omnia corporis organa apta sunt ad functionem suam rite obeundam; ita Gens imperfecta comparanda corpori morbido, in quo organa quædam inepta sunt ad functionem suam obeundam, aut prorsus deficiunt: quo in casu corpori mutilo æquiparatur. Similitudo hæc non vaga est, sed, si ea rite uti noveris, ea inprimis adhibita cautione, ne simile ultra suum tertium extendatur, ad inveniendum & demonstrandum apta est. Similitudines enim veræ sunt notiones generales, ex æquo rebus diversis convenientes, seu ea continentes, quæ iisdem simul insunt, ac ideo ad usum principii reductionis, quod maximi momenti est in arte inveniendi, plurimum adjumenti afferunt.

§. 179.

Læsio Gentis in quo consistat.

Quoniam alterum lædit, qui eum ejusve statum imperfectiorem reddit (§. 669. *part.* 1. *Jur. nat.*), imperfectio autem Gentis in ineptitudine finem civitatis suæ consequendi consistit (§. 178.); *si Gens quædam committit, quæ alteram ineptam reddit ad finem civitatis consequendum*, consequenter *fini ejusdem adversa, Gentem hanc lædit*, ac ideo cum *Gens* nulla alteram lædere debeat (§. 173.), *nulla* quoque *quicquam committere debet, quod fini civitatis alterius adversum*, seu *impedire nullo modo debet, quo minus Gens alia finem civitatis suæ consequi possit.*

Qui Gentem lædit impedit perfectionem ejus, aut alteram privat eo, quod ad perfectionem ejus requiritur. Qui vero negligit perfectionem alterius, nec eam curæ habet, minime lædit; denegat officium humanitatis (§. 170.), cujus denegatio læsio non est (§. 671. *part.* 1. *Jur. nat.*). Impeditur vero perfectio Gentis alterius vel directe, quatenus actus, quo impeditur, proficiscitur ab ipso impediente; vel indirecte, quatenus impeditur, ne alius perfectionem alterius promoveat. Aliud vero est concurrere ad impedimentum, quod alter objicit: hoc enim ad impeditionem directam pertinet. De concursu ad actionem alterius alibi egimus (§. 106. *& seqq. part.* 2. *Phil. pract. univers.*), & ibidem fusissime demonstrata ad Gentes facile applicantur. Ea quoque cautione opus est, ne quod casu emergit ex actione in se licita, quod obstat, quo minus Gens altera eam perfectionem consequi possit, quam alias poterat, ad impeditionem ejusdem, consequenter ad læsionem referas. Qui enim agit, quod sibi, vel aliis debet, aut jure suo utitur; is nec directe, nec indirecte intendit imperfectionem alterius, ideoque nec perfectionem alterius impedire dici potest. In moralibus probe considerandæ sunt omnes circumstantiæ, quarum vel minima jus variat, quemadmodum dudum observatum est. Habemus autem hic principium generale, vi cujus de læsionibus Gentium judicium facile fieri potest, modo juris publici universalis non fueris ignarus. Et quamvis læsiones Gentium non sint prorsus eædem cum læsionibus privatorum, qui sunt de Gente quadam; ea tamen, quæ de læsione aliorum independenter a statu civili demonstravimus (§. 673. *& seqq part.* 1. *Jur. nat.*), læsionibus quoque Gentium lucem affundunt (§. 5.)

§. 180.

De officiis erga seipsam a Gente cum sensu officii erga Gentes alias præstandis.

Quælibet Gens non modo sibi, verum etiam aliis Gentibus hoc debet, ut se statumque suum perficiat. Gens enim quælibet ad perfectionem alterius in eo, in quo sibimetipsi non sufficit, conferre debet, quod potest (§. 166.). Quamobrem cum hoc facere nequeat, nisi ipsa se statumque suum perficiat; se statumque suum etiam ideo perficere debet, ut officii erga Gentes alias partes omnes adimplere possit. Igitur non modo sibi (§. 35.), verum etiam aliis Gentibus hoc debet, ut se statumque suum perficiat.

Ho-

BIU Cujas

Homo homini, civis Reip. Gens Genti utilis esse debet. Quamobrem sicuti homo seipsum perficere debet, ut aliis quoque ope ipsius indigentibus prodesse possit in se ac statu suo perficiendo, ac idem intelligitur de cive Reip. respectu; ita etiam Gens se ac statum suum perficere debet, ut aliis Gentibus ope ipsius indigentibus in se ac statu suo perficiendo prodesse possit. Quemadmodum itaque hominis est, praestare officia erga seipsum cum sensu officii erga alios, & civis cum sensu officii erga Rempubl. ita quoque Gens officia erga seipsam praestare debet cum sensu officii erga Gentes alias. Non deerunt forsitan nonnulli, quibus, quod hic adstruitur, paradoxum videbitur: sed hi erunt, quorum animus adhuc vacuus est ab amore universali omnium erga omnes, & qui societatem, quam ipsa natura inter omnes instituit, animo nondum comprehenderunt; (§. 138. *part. 7. Jur. natur.*), ac multo minus agnoscunt eam, quæ eadem natura inter Gentes omnes institutisse intelligitur (§. 7.). Cum Gentes omnes in civitatem coiviſſe intelligantur, cujus singula membra sunt singulæ gentes, seu civitates particulares (§. 9.); si quis negare non ausit, civi unicuique incumbere, ut officia erga seipsum adimpleat cum sensu officii erga Remp. quod boni civis est, is ultro concedere tenetur, Gentem quamlibet officiis erga seipsam satisfacere debere cum sensu officii erga Gentes alias. Facere quod est officii erga seipsum cum sensu officii erga alios justitiæ utique universalis est (§. 934. *part. 1. Jur. nat.*), quæ cum lege naturali sit præcepta (§. 935. *part. 1. Jur. nat.*), non minus Gentem quamlibet, quam hominem quemcunque tenet.

§. 181.

Quoniam Gens non modo sibi, verum etiam aliis hoc debet, ut se statumque suum perficiat (§. 180.), exempla autem modum agendi optime docent (§. 275. *part. 2. Phil. pract. univ.*) & motivum agendi præbent (§. 277. *part. 2. Phil. pract. univ.*), ut de vi exemplorum reliqua dudum demonstrata (§. 259. 260. 265. 266. 269. 270. *part. 2. Phil. pract. univ.*) nihil dicamus; *Gens quælibet alias exemplo suo docere debet, quomodo se statumque suum perficere debeant*, & per consequens *ad exempla bona aliis præbenda*, ac ideo quoque *ad mala non prodenda obligatur* (§. 722. *part. 1. Jur. nat.*). *De exemplis Gentium.*

Quemadmodum homo quilibet omnes actiones suas referre debet ad alios, ut exemplo suo iisdem prosit, minime vero noceat, vi justitiæ universalis (§. 934. 935. *part. 1. Jur. nat.*); ita quoque Gens una aliis, cum inter ipsas non minus justitia universalis vigere debeat (*not.* §. 180), exemplo suo in se statuque suo perficiendo esse debet, sibique cavere, ne pravo exemplo seducat alias.

§. 182.

Gens quælibet exemplis bonis aliarum Gentium se addere, mala vero sequi minime debet. Etenim Gens quælibet aliis exempla bona in se & statu suo perficiendo præbere, mala vero minime prodere debet (§. 181.). Quamobrem cum quævis etiam Gens se atque statum suum perficere teneatur (§. 40.), & per consequens sibi cavere debet ab iis, quibus ipsa vel status ejusdem imperfectior redditur (§. 722. *part. 1. Jur. nat.*); Gens quælibet exemplis bonis aliarum Gentium se addere, mala vero sequi minime debet. *Obligatio Gentis quoad exempla aliarum Gentium.*

Frustra foret obligatio ad exempla bona præbenda, mala vero non prodenda (§. 181.), nisi etiam Gentes obligarentur, ut bonis se adderent, mala vero minime sequerentur. Cum vi obligationis illius Gentibus consulatur, quæ per se perficere nequeunt, quæ ad salutem suam requiruntur; lex quoque naturæ, quatenus Gentes respicit, urgeat necesse est, ut eædem exemplis bonis sese addant, mala minime sequantur.

§. 183.

Quoniam *Gens* quælibet exemplis bonis aliarum Gentium se addere, mala vero sequi minime debet (§. 182.); *quælibet etiam operam dare debet, ut cognoscat tam perfectionem, quam imperfectionem Gentium aliarum ac status earundem.* *De perfectione & imperfectione aliarum.*

Inquirendum scilicet est, non modo quibus moribus Gentes aliæ sint præditæ, verum etiam

BIU Cujas

iam quænam ab iis bene, vel male constituta sint. Atque hinc de Gente sua bene merentur, qui Gentium aliarum mores & ea, quæ in Rep. ab iis constituta sunt, describunt.

§. 184.

De imitatione Gentium.

Quoniam Gens exemplis bonis aliarum Gentium se addere (§. 182.) consequenter actiones suas in se & statu suo perficiendo ad actiones earum conformare debet (§. 181.), alterum vero imitatur, qui actionem suam ad alterius actionem conformat (§. 204. *part. 2. Phil. pract. univ.*); *Gens una alteram in iis, quæ bene & recte ab ea constituta sunt, vel fiunt imitari debet* (§. 30.). Quoniam tamen non alio sine Gens una alteram imitari debet, quam ut se statumque suum perficiat *per demonstrata*; *ideo in rationes actionum Gentium aliarum & eorum, quæ in Rep. ab iis constituta sunt, inquirere, nec alias imitari debet, nisi quatenus eæ sunt rationi conformes*, ac per consequens cum istiusmodi imitatio rationalis sit, non cœca (§. 208. *part. 2. Phil. pract. univ.*), *Gentium imitatio rationalis, non cœca esse debet.*

Gentium aliarum imitatio non infrequens est, præsertim in Europa; ast plerumque cœca esse solet, non rationalis. Quoniam plerique, quibus rerum publicarum cura demandata est, omnia ex utilitate, aut, si mavis, ex quæstu metiuntur: ideo imitari solent ea, quæ a Gentibus aliis utiliter constituta vident. Sed cœca plerumque est imitatio, cum non perpendantur singulæ circumstantiæ, ob quas quid utiliter fuit constitutum, ut imitatio non fiat nisi in casu simili, id quod requiritur, si rationalis esse debet (§. 508. *Psych. empir. & seqq.* §. 208. *part. 2. Phil. pract. univ.*). Immo hinc etiam contingit gentem unam inficiri pravis aliarum moribus, præsertim si præconcepta quædam de Gente aliqua opinio menti nebulam offudit. Ad cœcam quoque imitationem, statui Reip. adversam, ducit perversa illorum opinio, qui omnia utilitate Principis metiuntur. Laudant hi, quæ ab aliis Gentibus recte ac prudenter constituta sunt, sed ad non imitanda ea rejiciunt, quod Principis utilitas ea si non disuadeat, saltem non suadeat.

§. 185.

De studio gloriæ Gentium aliarum.

Gens quælibet studere debet, quantum potest, ut etiam aliæ gloriam mereantur. Quælibet enim Gens studere debet, ut ipsa gloriam mereatur (§. 49.). Quamobrem cum Gens quælibet alteri debeat quod sibi, quatenus altera id non habet in potestate sua, ipsa autem citra neglectum officii erga seipsam hoc alteri præstare potest, (§. 156.); ideo studere etiam debet, ut aliæ Gentes gloriam mereantur, quantum potest (§. 160.).

Ostendi etiam potest hoc modo. Gens quælibet ad perfectionem Gentis alterius conferre debet, quod potest (§. 166.). Quamobrem cum gloria Gentis vera & solida a perfectione ipsius dependeat (§. 49.); Gens quælibet studere debet, quantum potest, ut etiam aliæ gloriam mereantur.

Absit, ut tibi persuadeas, nos legem naturæ quoad officia Gentium erga se invicem in minimum extendere: ejus enim limites non transgredimur, quamdiu nil admittitur, nisi quod ex principiis illius evidenter colligitur. Ceterum non est, ut existimes, officia Gentis erga aliam restringenda esse ad Gentes vicinas: quodsi enim Gens adeo remota fuerit, ut ad perfectionem ipsius, vel status ejusdem nihil conferre possis, si vel maxime velles, id in potestate tua non est (§. 610. *part. 1. Jur. nat.*, consequenter nec id præstare teneris (§. 366.). Non cessat, si rem penitus inspicias, obligatio, sed saltem suspenditur, quatenus casu invincibili actus redditur impossibilis, qui eidem subest. Sane si Genti etiam remotæ inservire quocunque modo possis, non minus eidem obligaris, quam si fuerit vicina. Locorum distantia in ipsum jus & obligationem ipsam minime influit, cum illa ex Gentium natura fluant. Immo si Gentes omnes officia erga alias ex omni parte adimplerent, si vel maxime vicinæ saltem consulerent vicinis; hoc tamen modo consuleretur etiam remotissimis. Cum Gentes omnes coaluisse intelligantur in civitatem maximam, cujus singula membra sunt singulæ Gentes, seu civitates particulares (§ 9); hæc ipsa recte confertur cum corpore humano. Sicuti ergo in eodem observamus, quod, etsi non singula organa functione sua influant in functionem remotorum, sed vicina saltem juvent vicina, eo ipso tamen organorum quoque remotorum functionibus consulatur organis remotis; ita idem obtineret inter Gentes, siquidem

BIU Cujas

dem omnes naturæ legem sequerentur. Urget ea eundem nexum in humano genere, quem exacte custodit in universo, ubi nihil est in uno, quod non dependet ab iis, quæ maximo quovis intervallo remota sunt. Leges naturæ, quæ hominibus præscribuntur, ab iis, quæ in universo observantur; minime dissonæ sunt. Urget natura analogiam inter universum & civitatem maximam inter Gentes institutam (§. 8. 9.), quæ amplissimum dicendi campum aperiret, si eam distincte exponere vellemus, nec præsentis instituti ratio id prohiberet.

§. 186.

Gentem unamquamque tanti existimare debemus, quanti meretur, & tantum ei tribuere laudis, quantum meretur. Etenim unusquisque alterum tanti existimare debet, quanti meretur (§. 647. *part.* 1. *Jur. nat.*), & tantum tribuere laudis, quantum meretur (§. 648. *part.* 1. *Jur. nat.*): Quamobrem cum ea, quæ sunt juris naturalis, etiam ad Gentes applicanda sint (§. 3.); Gentem quoque unamquamque tanti existimare debemus, quantum meretur, & tantum ei tribuere laudis, quantum meretur. *De existimatione & laude Gentium aliarum.*

Non opus est, ut explicemus disertius, quantum existimationis atque laudis Gens aliqua mereatur: etenim cum existimatio consistat in judicio de perfectione alicujus (§. 538. *part.* 1. *Jur. nat.*), laus vero in oratione, qua judicium illud significatur (§. 541. *part.* 1. *Jur. nat.*); existimatio quantitatem recipit a quantitate perfectionis Gentis, & existimationi proportionanda est laus, quæ Genti tribuitur. Cum perfectio Gentis consistat in aptitudine finem civitatis suæ consequendi (§. 174.), quæ aliunde quam per facta innotescere aliis minime potest: quantum Gens existimari mereatur & quanta eidem tribuenda sit laus, ab eo demum penitus intelligitur, qui, quæ de Rep. rite constituenda demonstrata sunt, immo universum Jus publicum universale in parte octava Juris naturæ demonstratum animo comprehendit. Vera igitur existimatio Gentis veraque laus non adeo facilis, quemadmodum videri poterat. Quamobrem illi, qui Gentem aliquam tanti existimare norunt, quanti meretur, & laudem meritam eidem tribuere: hi laudem ejus ad alios propagare debent. Officium hoc inprimis peregrinantium & eruditorum est, qui quæ in Gentibus etiam remotis laudanda sunt, in vulgus emittunt & quasi omnibus communia faciunt. Eo ipso simul studium imitandi Gentes alias in iis, quæ bene in Rep. ab iisdem instituta sunt, vel fiunt, promovetur, & exempla bona a cognitione nostra alias procul remota innotescunt. Officia nimirum aliis debita cum officiis erga seipsum ita cohærent, ut mutuo in se invicem influant.

§. 187.

Gentes commercia invicem exercere naturaliter obligantur, quantum in potestate est. Quicquid enim Gens una conferre potest, ut altera abundet iis, quæ ad vitæ necessitatem, commoditatem ac jucunditatem requiruntur, id conferre debet (§. 177.), & cuilibet Genti competit jus res, quibus indiget, ab aliis Gentibus, quæ ipsæmet iisdem opus non habent, æquo pretio sibi comparandi (§. 58.). Quamobrem cum commercia consistant in jure emendi vendendique invicem res quascunque mobiles & moventes, tam necessarias, quam utiles & voluptuarias (§. 60.), consequenter medium sint ea obtinendi, quæ ad vitæ necessitatem, commoditatem & jucunditatem faciunt (§. 499. & *seqq. part.* 1. *Jur. nat.*), Gentes autem in regione sua non habent; Gentes commercia invicem exercere naturaliter obligantur, quantum in potestate est. *De naturali obligatione commercia exercendi.*

Si communio primæva inter Gentes subsisteret, res omnes essent communes (§. 24. 29. *part.* 2 *Jur. nat.*), consequenter quælibet Gens ab alia qualibet petere posset res mobiles atque moventes, quibus indiget, altera autem carere potest. Enimvero cum imperia civilia sine dominiis, saltem communione mixta apud quamlibet Gentem, quæ dominia supponit (§. 129. *part.* 2 *Jur. natur.*), introduci minime potuerint, quod facile patet iis, quibus imperii civilis & dominii vis satis perspecta est; in locum illius juris successit jus res, quibus Gens aliqua indiget ad vitæ necessitatem, commoditatem & jucunditatem, æquo pretio sibi comparandi a Gente alia, quæ ipsamet iisdem opus non habet (§. 58.), prouti ex demonstratione hujus juris clarius elucescit. Ac ita patet origo obligationis naturalis exercendi commercia, quæ Gentes tenet, sicuti ex ipso fonte, primæva nimirum communione, fluit. Ipsa autem hæc communio tuetur dominia Gentium. Etenim vi communionis primævæ nemo rem alteri, quam usus necessarii gratia apprehendit, consequenter etiam quam industria

BIU Cujas

ſua produxit, vel arte fecit in uſum ſuum, invito eripere poteſt (§. 36. *part.* 2. *Jur. nat.*). Quamobrem cum Gentes ſpectentur inſtar perſonæ ſingularis (§. 2.); nulli quoque Genti invitæ res uſui ejus deſtinatas vi eripere licet. Quoniam itaque regionem occupavit uſus perpetui cauſa & rerum naturalium proventum induſtria ſua promovet atque artificiales parat ſui uſus cauſa, niſi tanta earum proveniat copia, ut omnibus ipſamet non indigeat; jus illud, quod ex communione primæva fluit, ſua quaſi ſponte tranſit in dominium Gentis. Et hoc pacto, quo Gentes ortæ ſunt (§. 5. *part* 8. *Jur. nat.*), cum imperio orta quoque ſunt dominia Gentium (§. 4. *part.* 8. *Jur. nat.*), reſervata tamen obligatione in propoſitione præſenti ſtabilita. Quando vero in eadem obligatio ita reſtringitur ad id, quod in poteſtate eſt, abſit ut exiſtimes, non aliud hic attendendum eſſe, quam num rebus, quibus alia Gens indiget, Gens aliqua carere poſſit. Quoniam enim in poteſtate noſtra non eſt, quod alteri præſtare non valemus, niſi cum neglectu officii erga noſmetipſos (§. 610. *part.* 1. *Jur. nat.*); hic etiam conſideranda ſunt cetera officia Gentis erga ſemetipſam, qualiacumque tandem fuerint. Ita Sinenſes, cum formam Reip. quantum fieri poterat optimam introducere, ac ideo eandem continuo magis magiſque perficere, & mores Gentis ſuæ integros ac incorruptos ſervare vellent, omne commercium cum Gentibus aliis prohibuerunt, nec exteris aditum in terras ſuas conceſſerunt, etſi abundarent rebus ad commercia cum Gentibus aliis exercenda ſufficientibus. Nec dici poteſt, quod in eo violaverint jus naturale Gentium. Removenda enim erant impedimenta, quæ obſtare poterant, quo minus ſe ſtatumque ſuum perficerent, quemadmodum fieri debebat. Multa cautione opus eſt, ne judicium de factis Gentium præcipitetur.

§. 188.

Cujusnam ſit judicium, num commercium ſit in poteſtate.

Quoniam Gens quælibet cum aliis commercia exercere debet, quantum in poteſtate ſua eſt (§. 187.), Gens autem quælibet libera eſt (§. 55. *part.* 8. *Jur. nat.*), conſequenter ipſi permittendum, ut in negotiis ſuis determinandis ſuo ſtet judicio (§. 156. *part.* 1. *Jur. nat.*); *utrum in poteſtate Gentis cujuſdam ſit commercia cum aliis exercere, nec ne, ipſius judicio relinquendum*. Et eodem modo porro patet, *quod judicii hujus rationem non teneatur reddere Gentibus aliis*, conſequenter *hiſce ſola voluntate illius ſtandum*.

Libertas naturalis jus inviolabile eſt non minus inter Gentes, quam inter ſingulos homines. Et hæc inviolabilitas in ſingulis officiis erga Gentes alias ſemper attendenda, ne Gens una plus ſibi juris in alteram arroget, quam lex naturæ, ſibi per omnia conſentiens, concedit. Nec eſt, quod objicias excipiendum eſſe caſum; in quo manifeſtum eſt commercia exerceri poſſe abſque neglectu ullius officii erga ſeipſam. Quoniam enim difficile eſt hoc judicium, nec per id libertati naturali conſtare poteſt ſua integritas; in Gentis cujusliber voluntate acquieſcendum, ſi vel maxime libertate ſua abuti videatur.

§. 189.

Quale naturaliter ſit jus commerciorum.

Quoniam judicium de eo, num in Gentis alicujus poteſtate ſit commercia cum alia miſcere, ipſi relinquendum (§. 188.), jus vero, cui reſpondens obligatio a judicio alterius pendet, imperfectum eſt (§. 906. *part.* 1. *Jur. nat.*); *jus commercia exercendi cum Gente alia imperfectum eſt*, & per conſequens *Gens nulla alteram cogere poteſt, ut commercia ſecum exerceat* (§. 237. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*).

Quoniam jus ad commercia cum Gente alia exercenda eſt jus ad id, ad quod alter dandum, vel faciendum tibi obligatur, quando re vel opera ipſius indiges (§. 60.), jus autem hoc imperfectum eſt (§. 355 *part.* 3. *Jur. nat.*), inde etiam oſtendi poteſt, jus commercia exercendi cum Gente alia, quod ſcilicet naturaliter Gentibus competit, nonniſi imperfectum eſſe. Imo inde ſtatim idem infertur, quod dominiis rerum introductis jus res ſibi comparandi ab alio nonniſi imperfectum ſit (§. 356 *part.* 3. *Jur. nat.*).

§. 190.

Qualis ſit naturalis,

Cum Gens nulla alteram cogere poſſit, ut commercia ſecum exerceat (§. 189.), etſi naturaliter obligetur, ſi in poteſtate ſit (§. 187.), perfecte autem nemo

BIU Cujas

nemo alteri obligetur, si non habeat jus illum cogendi, ut obligationi suæ satisfaciat (§. 236. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); *Gentes* quoque *ad commercia invicem exercenda sibi invicem perfecte non obligantur.* *Gentium obligatio ad commercia.*

Apparet itaque, solo jure, quod naturaliter Gentibus ad commercia competit, ea stare minime posse, cum ferendum sit, si qua Gens commercia cum alia exercere nequit (§ 409. *part.* 3. *Jur. nat.* & §. 189. *h.*). Quoniam obligatio ad commercia pertinet ad obligationem mutuam dandi & faciendi (§. 60.), obligatio autem mutua dandi & faciendi naturalis imperfecta est (§. 354. *part.* 3. *Jur. nat.*); obligationem Gentium naturalem ad commercia exercenda imperfectam esse, etiam inde patet,

§. 191.

Gens nulla alteram perfecte sibi obligare potest ad commercia nisi per pacta, nec aliter jus perfectum ad ea consequi datur. Etenim Gentes nonnisi imperfecte ad commercia exercenda sibi mutuo obligantur (§. 190.), consequenter quod ex ista obligatione debetur, nonnisi imperfecte debetur (§. 401. *part.* 3. *Jur. nat.*). Quamobrem cum mutuo consensu efficiatur, ut, quod imperfecte debebatur, jam debeatur perfecte (§. 404. *part.* 3. *Jur. nat.*); Gentes quoque sese sibi invicem perfecte obligare possunt ad commercia exercenda mutuo consensu, consequenter inter se de iis conveniendo (§. 698. *part.* 3. *Jur. nat.*). Cum vero nemo se se alteri perfecte obligare possit, nisi promittendo (§. 393. *part.* 3. *Jur. nat.*); Gens quoque nulla alteram perfecte sibi obligare potest ad commercia nisi per pacta. *Quod erat unum.* *Quomodo jus perfectum ad commercia acquiratur.*

Quoniam ex obligatione perfecta nascitur jus perfectum ad id, ad quod alter nobis obligatur (§. 235, 236. *part.* 1. *Phil. pract. univ.* & §. 23. *part.* 1. *Jur. nat.*). Gentes autem sese sibi invicem perfecte obligare non possunt nisi per pacta, *per demonstrata n.* 1. jus quoque ad commercia perfectum aliter consequi non datur, nisi per pacta. *Quod erat alterum.*

Patet hinc necessitas pactorum inter Gentes de commerciis, quæ iis solis firmitatem suam debent. Unde jus perfectum commerciorum inter Gentes pactitium est (§. 23.), ac ideo controversiæ, quæ de eodem oriuntur, ex pactis definiendæ.

§. 192.

Quoniam Gens nulla alteram sibi perfecte obligare potest ad commercia nisi per pacta, nec aliter jus perfectum ad ea consequi datur (§. 191.), nemo autem alterum sibi obligare potest ad quid dandum, vel faciendum ultra voluntatem suam, nec ab eo acceptatione sua plus juris acquirere, quam is in eum transferre vult (§. 382. *part.* 3. *Jur. nat.*); *a voluntate Gentium de commerciis paciscentium unice dependet, quomodo de iis inter se convenire velint*, consequenter *omne istud jus commerciorum mere pactitium est* (§. 23.). *Norma pactorum de commerciis unde desumenda.*

Jus igitur commerciorum inter certas Gentes aliter cognosci ac dijudicari nequit, nisi ex pactis earundem.

§. 193.

Cum a voluntate Gentium de commerciis paciscentium unice dependeat, quomodo de iis inter se convenire velint (§. 192.), commercia autem in jure emendi & vendendi res mobiles ac moventes consistant (§. 60.); *Gentes* quoque *ea lege convenire possunt, ut uni saltem liceat res parata pecunia emere, non vero alias suas apud eandem vendere, aut contra*, vel etiam *emere tantummodo, & vel emere ac vendere res certas, non vero promiscue quaslibet*, & per consequens *ubi pactum ad res certas fuerit restrictum, aliarum emtio & venditio*, cum hic nullum jus violetur, *citra injuriam prohiberi potest* (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*). *De restrictione commerciorum ad solam emtionem & res certas.*

Etsi

BIU Cujas

Etsi enim communiter commercia in jure emendi ac vendendi consistant (§. 60.), non tamen ea jura ita cohærent, ut a se invicem separari nequeant. Quamobrem cum pacta dent commerciis legem; nihil prorsus obstat, quo minus commercia ad solum jus emendi, vel vendendi restringantur, prouti Genti alterutri commodum visum fuerit. Ac idem etiam intelligitur de rebus, quæ in commercium veniunt.

§. 194.

De modo ineundi pacta commerciorum causa.

Eadem ratione patet, *pacta commerciorum iniri posse vel in perpetuum, vel ad certum tempus, & iis adjici posse conditiones quascunque, clausulas quoque certas commissorias, prouti contrahentibus e re sua esse visum fuerit* (§. 35. 36.).

Qui ea novit, quæ demodo transferendi jus quoddam in alium demonstravimus (§. 14 *& seqq. part. 3. Jur. nat.*), & cum de contractibus privatorum ageremus, passim tradidimus; ei nihil prorsus obscuritatis in propositione præsente supererit. Quoniam tamen pacta etiam Gentium, consequenter ea, quæ de commercis fiunt, Jus naturæ regere debet; curæ omnino habendum, ne quid committatur, quod officiis Gentium erga seipsas & erga alias repugnat. Quamvis enim commercia externa non modo prospiciant indigentiæ, verum etiam ad augendas opes faciant (§. 63. 67.); non tamen ita vellificandum utilitati, ut officiis erga seipsum & erga alios officiatur. Id ipsum autem ut præcaveatur, probe consideranda sunt, quæ de Republ. rite constituenda demonstravimus (§. 176.). Ceterum in superioribus jam ostendimus, a voluntate Gentis cujuslibet dependere, utrum cum Gente alia commercia exercere velit, necne, & qua lege velit exercere (§. 73.) nec aliter jus perfectum ad commercia cum alia Gente exercenda acquiri posse, quam per pacta (§. 191.). Quod vero valet de Gentibus singulis in se spectatis, id etiam valet de duabus vel pluribus Gentibus de commerciis inter se convenientibus.

§. 195.

De revocatione commerciorum.

Si Gentes sibi invicem saltem permittunt, sive tacite, sive expresse, ut commercia exerceantur, ea vero pacto nullo firmantur; eadem revocari possunt, quandocunque visum fuerit. Etenim si Gens una alteri saltem commercia sive tacite, sive expresse permittit; ex nuda permissione jus perfectum ad commercia non consequitur hæc, cui ea permittuntur (§. 75.), consequenter idem quoque valet de duabus Gentibus reciproce sibi invicem commercia permittentibus. Quoniam itaque neutri competit jus Gentem alteram cogendi, ut commercia secum exerceat (§. 235. *part. 1. Phil. pract. univ.*): semper unicuique liberum manet, utrum exercere velit, nec ne (§. 73.). Quodsi ergo diutius exercere nolit, id permittere amplius non tenetur. Quamobrem cum jus aliquod, quale sunt commercia (§. 60.) revocetur, si qui contulit, aut usum ejus permittit, declarat se amplius permittere nolle (§. 741. *part. 3. Jur. nat.*); si Gentes sibi invicem commercia saltem permittunt sive tacite, sive expresse, ea vero pacto nullo firmantur, ex quo solo nascitur jus perfectum (§. 74.), quod invito adimi non potest (§. 336. *part. 2. Jur. nat.*); ea revocari possunt, quandocunque visum fuerit.

Tacite permittuntur commercia, si qua Gens res suas in regionem peregrinam advectas ibidem vendit & alias emit, vel alterutrum facit, ac hac occasione data Gens quoque altera similiter facit. Expresse autem permittuntur, si petenti conceduntur, nuda quasi conventione (§. 698. *part. 3. Jur. nat.*), quæ per se nullam obligationem producit (§. 701. *p. 3. Jur. nat.*), nisi accedat promissio (§. 702. *p. 3. Jur. nat.*), ut in pactum abeat (§. 788. *part. 3. Jur. nat.*). Exemplum tacitæ permissionis habemus in Gentibus vicinis, quæ sibi invicem res suas vendunt, prouti libuerit, absque ullo prævio pacto, vel expressa etiam permissione. Commercia sive tacite, sive expresse permissa manent jura meræ facultatis, & eorum exercitium consistit in actibus meræ voluntatis (§. 77.), ac ideo salva semper manet libertas voluntatis, utrum ea permittere, vel permissa exercere velit Gens aliqua, nec ne. Mutatio nimirum voluntatis permittenda, quamdiu nil fit contra jus alterius (§. 377. *part 2 Jur. nat.*), perfectum scilicet (§. 235. *part. 1. Philos. pract. univ.*), quamvis jure interno destituta (§. 375. *part. 3. Jur. nat.*). Ceterum a commerciis, quæ nuda permissione niuntur, distinguenda sunt precaria, pro lubitu revocabiliter concessa (§. 1125. *part. 5. Jur. nat.*), utut significatus apud Romanos receptus ferat, ut etiam illa precaria vocentur (*not.* §. 1124. *part. 5. Jur. nat.*).

BIU Cujas

nat.). Pertinent autem commercia precaria, cum per pacta constituantur (§. 1141. *part.* 5. *Jur. nat.*), ad jus Gentium pactitium (§. 23.), cum nude permissa maneant intra terminos officiorum erga se invicem (§. 187). Atque ea ratio est, cur precaria a nude permissis distinguere voluerimus, licet in eo conveniant, ut pro lubitu revocari possint. Ne verò dubium soriatur circa commercia reciproce permissa, tenendum est, duas esse posse permissiones diversas, sive eodem tempore factas, quando scilicet petens alteri sua sponte idem offert, quod petit, vel diverso, quando eodem jure postea utitur concedens, quod hactenus parti alteri concesserat, hac non contradicente. Immo nec obstat, ut permissio fiat sub conditione; ut sibi vicissim permittatur res suas vendere apud petentem, modo in terminis meræ conventionis subsistatur. Neque enim permissioni repugnat adjectio conditionis cujuscunque, quæ etiam parte altera invita quocunque tempore fieri potest (§. 75.): standum nimirum semper est voluntati permittentis. Qui actus obligatorios a non obligatoriis distinguere novit, ei nihil difficultatis in hisce supererit, ut opus non sit esse prolixioribus. Obligatorius actus non intelligitur, nisi animus alteri sese obligandi sufficienter fuerit significatus (§. 127. *part.* 3. *Jur. nat.*). Præsumtio in casu dubio cum sit pro libertate, quippe quæ naturaliter Gentibus competit (§. 73.): eadem militat pro nuda permissione.

§. 196.

Contra pacta quæcunque, consequenter & commerciorum cum Gente una inita alteri nihil concedi potest, ad quod alias Gentes sibi invicem naturaliter obligantur. Cum enim pacta sint servanda (§. 789. *part.* 3. *Jur. nat.*); Gens, quæ commerciorum causa aut de alia quacunque cum altera contraxit, id in potestate sua non habet, ut tertiæ cuidam Genti quid concedat, quod pacto commerciorum causa, vel alias inito adversatur (§. 175. *part.* 1. *Jur. nat.*). Nulla vero Gens alteri præstare tenetur, quod in potestate sua non est (§. 160.). Quamobrem nec contra pacta quæcunque, consequenter nec contra pacta commerciorum cum Gente una inita alteri concedere quicquam potest, ad quod alias Gentes sibi invicem naturaliter obligantur.

An contra pacta commerciorum tertio quid concedi possit.

Nimirum ad quæ Gentes sibi invicem naturaliter obligantur, ea hanc habent restrictionem, si in potestate sit (§. 156 *h.* & §. 610. *part.* 1. *Jur. nat.*). Debet quælibet Gens hoc etiam sibimetipsi, ne fidem datam fallat, ita ut pacta servet non modo necessitatis causa, verum etiam cum sensu officii tum erga seipsam, tum erga Gentes alias, cum quibus contraxit. Jubet hoc ipsa famæ conservatio (§. 553. *part.* 1. *Jur. nat.*), quam lex naturæ præcipit ut hominibus singulis (§. 557. *part.* 1. *Jur. nat.*), ita etiam Gentibus (§ 3.). Ceterum quæ hic de Gentibus demonstrantur, ea etiam in genere valent de privatis quibuscunque: id quod ne ullo modo in dubium vocari possit, sequentem addere *lubet* propositionem.

§. 197.

Contra pactum cum altero initum nemo quicquam tertio cuidam præstare potest, ad quod alias naturaliter ipsi obligatur. Cum enim pacta sint servanda (§. 789. *part.* 3. *Jur. nat.*); si quis cum altero contraxit, in potestate sua non habet, ut tertio cuidam quid præstet, quod pacto adversatur (§. 175. *part.* 1. *Jur. nat.*). Enimvero naturaliter nemo hominum perfectionem alterius promovere ac imperfectionem præcavere, consequenter præstare quid (§. 80. *part.* 3. *Jur. nat.*) tenetur, quod in potestate sua non habet (§ 611. *part.* 3. *Jur. nat.*). Nemo igitur contra pactum cum altero initum tertio cuidam quicquam præstare potest, ad quod alias naturaliter eidem obligatur.

Idem generaliter expenditur.

Nimirum officia omnia erga alios hanc habent restrictionem, ut præstentur, si in potestate sit (§. 611. *& seqq. part.* 1. *Jur. nat.*): Alias enim naturalis obligatio extenderetur usque ad id, quod impossibile (§. 79. *Ontol.*): quod utique absurdum (§. 209. *part.* 1. *Philos. pract. univ.*). Quæ igitur de Gentibus modo annotavimus, ut pacta cum sensu officii erga seipsas, & erga Gentes, cum quibus contraxerunt, servent; ea etiam intelligenda sunt de privatis quibuscunque. Equidem non ignoro, id vulgo parum attendi; non tamen propterea cessat obligatio naturalis, quæ a lege naturæ venit, nec adeo male sentiendum de toto genere humano, ut omnes in universum homines credendi sint vacui a sensu isto officiorum ad servanda pacta requisito. Male omnino faciunt, qui sensum officiorum ab obligatione externa separant, aut saltem in præstatione eorum, quæ huic conveniunt, de eodem parum cogitant. Poterat hæc propositio præcedenti præmitti, & ex ea præcedens per modum corollarii inferri.

§. 198.

BIU Cujas

§. 198.

De contractu, ut res certæ non vendantur nisi uni Genti, aut ab ea emantur.

Si Gens cum alia contraxerit, ut nonnisi ipsi res certas vendat, aut ab ea emat; res istiusmodi alii adhuc Genti vendere, aut ab ea emere nequit, sine consensu Gentis, quæ cum ea contraxit. Ponamus enim Gentem, quæ cum alia contraxit, ut nonnisi res certas ipsi vendat, aut ab ea emat, res istiusmodi alii adhuc Genti vendere, aut ab ea emere: nemo non videt, hoc fieri contra pactum, quod commerciorum causa initum (§. 60.). Quamobrem cum contra pacta commerciorum causa inita cum Gente una non liceat alii quid præstare, quod eidem adversatur, etsi alias naturaliter ad id præstandum obligetur (§. 196.); si qua Gens cum alia contraxerit, ut nonnisi ipsi res certas vendat, aut ab ea emat; res istiusmodi alii adhuc Genti vendere, aut ab ea emere nequit. *Quod erat unum.*

Enimvero si qua Gens cum alia contraxerit, ut nonnisi ipsi res certas vendat, aut ab ea emat; evidens est, huic competere in casu priori jus prohibendi, ne alii vendat, in casu posteriori jus non patiendi, ut emat (§. 235. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Quoniam vero quilibet jus suum remittere potest, quando nil fit contra jus tertii (§. 117. *part.* 3. *Jur. nat.*); quin contra pactum Gens, quæ contraxit cum alia, ut nonnisi ipsi res certas vendat, aut ab ea emat, res istiusmodi cum consensu hujus alii adhuc Genti vendere, aut ab ea emere possit, dubitandum non est. *Quod erat alterum.*

Multi dari possunt casus particulares, ubi Gens, cum qua contractum, facile consentit, ut res alii Genti vendantur, vel ab ea emantur, aut etiam consentire præsumitur. Ponamus e. gr. Gentem quandam cum alia contraxisse, ut nonnisi sibi frumentum vendat. Ponamus eam frumentum saltem emere in usum sui, non vero commercii cum vicinis exercendi causa. Nullum inde nascitur eidem præjudicium, si in casu necessitatis frumentum vendatur etiam Genti vicinæ, aut ubi commercii causa cum Gentibus vicinis emit, ut vendatur remotis, cum quibus ipsi commercium nullum intercedere potest. Quamobrem nil obstat, quominus consensus præsumatur, immo etiam istiusmodi casus excepti tacite intelligantur (§§. 515. 530. *part.* 6. *Jur. nat.*).

§. 199.

De jure naturali ad commercia Gentium.

Naturaliter unicuique competit jus ad commercia cum Gente quacunque alia exercenda. Gentes enim omnes naturaliter commercia invicem exercere obligantur, quantum in potestate est (§. 187.). Quamobrem cum ex obligatione passiva unius nascatur jus parti alteri (§. 23. *part.* 1. *Jur. nat.*); naturaliter Gentium cuique competit jus ad commercia cum Gente quacunque alia exercenda.

Natura Gentes omnes inter se æquales sunt (§. 16.), ac ideo omnium eadem sunt jura (§. 17.), & quod uni licet, id etiam licet alteri (§. 18.). Quamobrem etiam naturaliter Gens nulla jus quoddam ad commercia prætendere potest cum exclusione alterius cujuscunque, nisi quatenus jus quoddam proprium per pacta sibi acquisivit (§. 194.).

§. 200.

An usus juris istius impediri possit.

Quoniam naturaliter Genti unicuique competit jus ad commercia alia quæcunque exercenda (§. 199.), nemini autem jus suum invito auferri possit, quod natura ipsi competit (§. 64. *part.* 1. & §. 336. *part.* 2. *Jur. nat.*); *Gens nulla prohibere potest, ne qua alia cum Gente quadam, veluti cum sepositæ, commercia exerceat*, ac per consequens *si impedire velit* cum jus ejus violet (§. 239. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), *injuriam eidem facit* (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*).

Propterea Gens jus suum, quod naturaliter ipsi competit, minime amittit, quod eo non fuerit usa, alia autem per longum tempus eodem usa fuerit, si vel maxime usus juris nulla urgente necessitate fuerit intermissus. Convenit libertati naturali Gentium, utrum jure suo, quod

BIU Cujas

quod natura ipſis competit, uti nolint, an velint. Iſtiuſmodi autem jus, quod Gentibus naturaliter competit, recte aſſimilatur juri hominum connato. Quemadmodum enim hoc jus connatum ponitur, poſita natura & eſſentia hominis (§. 28. *p. 1. Jur. nat.*); ita jus naturaliter Gentibus competens ponitur, poſita natura & eſſentia Gentis, quæ in ſe ſingulæ ſpectantur tanquam perſona una (§. 2.), ut ideo ad eas applicari poſſint, quæ de ſingulis in Jure naturæ demonſtrantur (§. 3.), attenta tamen differentia, quæ inter eſſentiam atque naturam hominis, & Gentis intercedit (*not. §. cit.*).

§. 201.

Quoniam Gens nulla prohibere poteſt, ne qua alia cum Gente quadam ſepoſita commercia exerceat (§. 200.) & ne in mari vaſto naviget (§. 122.); Gens quoque *nulla prohiberi poteſt, ne qua alia commerciorum cauſa ad Gentes remotas per mare vaſtum naviget.* *De commerciis maritimis.*

Nulla Gens commercia maritima occupando ſibi propria facere poteſt, ut vi juris proprii deinceps alias excludat (§. 119. *part. 2. Jur. nat.*): id enim repugnat principio Juris naturæ ab omnibus conceſſo, ſaltem concedendo, quod nemini invito jus ſuum naturaliter competens auferri poſſit. Jura ſingularia nonniſi pacto acquiruntur, ſeu facto quodam humano intercedente, obligationes & iura producere apta, a natura autem nemini conferuntur, quæ rationem ſufficientem in eadem nonniſi tanquam communia habent.

§. 202.

Gens una cum altera paciſci poteſt, ne cum certa Gente commercium exerceat, aut commerciorum cauſa ad certa loca naviget, vel etiam commercia ſua in gratiam alterius quomodocunque reſtringere. Naturaliter Genti unicuique competit jus ad commercia cum quacunque alia exercenda nullo modo reſtrictum (§. 199.), nec ulla Gens prohibere poteſt, ne per mare vaſtum commerciorum cauſa navigetur (§. 201.). Quamobrem cum quilibet juri ſuo renunciare poſſit (§. 118. *part. 3. Jur. nat.*), conſequenter alteri ſe obligare, quod jure ſuo adverſus ipſum uti nolit §. 104. *part. 3. Jur. nat.*), alteri autem obligemur per pacta (§. 789. *part. 3. Jur. nat.*); Gens quoque una cum altera paciſci poteſt, ne cum certa Gente commercium exerceat, aut commerciorum cauſa ad certa loca naviget, vel etiam commercia ſua in gratiam alterius quomodocunque reſtringere. *De pactis commercio. rum negativis.*

Nituntur hoc principio pacta commerciorum negativa. Dicuntur nimirum *pacta negativa*, quæ obligant ad non faciendum, vel etiam ad non dandum, & opponuntur *affirmativis*, quæ ad dandum, vel faciendum obligant. Unde porro oriuntur *mixta*, quæ ex parte affirmativa, ac ex parte negativa ſunt. Quoniamvero pacta commerciorum negativa nituntur renunciatione juris ſibi alias competentis, quemadmodum ex demonſtratione propoſitionis præſentis patet, a voluntate autem renunciantis unice pendet, quomodo renunciare velit (§. 106. *p. 3. Jur. nat.*), an ſcilicet pure, num ſub certa conditione, an in totum, num ſaltem ex parte; facile quoque hinc intelligitur, qua lege pactiones commerciorum negativæ fieri poſſint. Nemini equidem jus ſuum invito auferri poteſt; quilibet tamen per pactum pro lubitu poteſt imminuere.

§. 203.

Quoniam Gens una cum altera paciſci poteſt, ne cum Gente certa commercium exerceat, aut commerciorum cauſa ad certa loca naviget, vel etiam commercia ſua in gratiam alterius quomodocunque reſtringere (§. 202.), pacta autem ſervanda ſunt, ſeu naturaliter obligant (§. 789. *part. 3. Jur. nat.*); ex hac ipſa obligatione naſcitur Genti, cum qua contractum, jus non patiendi, ut fiat, de quo ne fiat, conventum fuit, conſequenter *ex pactis commerciorum negativis parti alteri naſcitur jus non patiendi, ut altera cum Gente quadam commercia exerceat, aut commerciorum cauſa ad certa loca naviget, vel commercia ultra reſtrictionem conventam extendat.* *Quodnam jus inde oriatur.*

BIU Cujas

Falluntur, qui sibi persuadent, hoc pacto mari imponi servitutem. Mare enim quoad usum equidem omnium commune est; nullius tamen res propria: servitus autem alteri constituitur in re sua (§. 1276. *part.* 5. *Jur. nat.*). Aliud vero est alteri sese obligare, ne jure quodam tuo in gratiam alterius utaris; aliud eidem servitutem negativam in re tua constituere.

§. 204.

Libertas commerciorum in quonam consistat.

Libertas commerciorum dicitur independentia in iis exercendis a voluntate alterius. Unde *inter Gentes viget libertas commerciorum, si Gens quælibet cum quacunque alia commercia exercere potest pro lubitu.*

Retinemus hic generalem libertatis significatum (§. 153) *part.* 1. *Jur. nat.*), eamque ad commercia in specie applicamus, a communi loquendi usu in eo minime recedentes.

§. 205.

An ea sit juris naturalis.

Quoniam Gentes naturaliter obligantur commercia invicem exercere, quantum in potestate est (§. 187.), nec ulla prohibere, aut impedire potest, ne qua alia cum quacunque alia commercia exerceat (§. 200.); *naturaliter* quoque *libertas commerciorum inter Gentes, quantum fieri potest, illibata relinquenda.* Cumque in civitate singulorum libertas saltem restringatur quoad eas actiones, quæ ad bonum publicum promovendum faciunt, quoad ceteras vero illibata maneat (§ 47. *part.* 8. *Jur. nat.*); *libertas* quoque *commerciorum internorum, quantum datur, illibata manere debet, non restringenda ultra id, quod bonum publicum exigit* (§. 61.).

Diximus, libertatem commerciorum inter Gentes illibatam esse relinquendam, quantum fieri potest. Restrictio autem hæc pro insufficienter determinata minime habenda. Ex anterioribus enim intelligitur, quid in eo dijudicando attendi debeat. Etenim Gentes non obligantur ad commercia exercenda invicem, nisi quantum in potestate est (§. 187.), consequenter quælibet Gens ex fine civitatis hanc obligationem naturalem metiri debet (*not. §. cit.*). Cumque naturaliter Gentes omnes æquales sint (§. 16.) cavendum quoque, ne libertati commerciorum communi præjudicetur. Quod commercia interna attinet, haud difficile est judicium, utrum restringantur ultra id, quod bonum publicum exigit, nec ne, modo ad notionem boni publici animum attendas (§. 9. *part.* 8. *Jur. nat.*), nec utilitatem Principis tanquam ab illo separatam eidem opponas, quod subinde fieri solet. Quoniam Gentes omnes in civitatem coaluisse intelliguntur (§. 9.), quæ perinde ac singuli in civitatem particularem consociati ad commune bonum promovendum sibi invicem obligantur (§. 12.); restrictio libertati commerciorum inter Gentes adjecta ex communi Gentium omnium bono non minus definitur, quam in commerciis internis. Vigent in civitate maxima naturaliter eadem officia inter Gentes, quæ locum habent inter cives, seu membra civitatis cujusdam particularis.

§. 206.

De collisione officiorum Gentium erga seipsas & erga alias.

Si officium Gentis erga seipsam colliditur cum officio erga Gentem aliam; officium Gentis erga seipsam vincit. Enim si officium erga seipsum colliditur cum officio erga alios, officium erga seipsum vincit (§. 229. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Quamobrem cum, quæ sunt juris naturalis inter privatos, ea etiam ad Gentes applicanda sint (§. 3.); si officium Gentis erga seipsam colliditur cum officio erga Gentem aliam, officium Gentis erga seipsam vincit.

Principium hoc generale multum utilitatis habet in Jure Gentium, cum ad decidendas multas quæstiones faciat, quæ eo non attento magnis difficultatibus obnoxiæ videntur.

§. 207.

De imminuta libertate

Libertati commerciorum inter Gentes naturali minime adversatur, si per pacta libertas Gentis cujusdam tertiæ imminuatur. Etenim jus perfectum ad commercia

BIU Cujas

cia cum aliqua Gente exercenda aliter acquiri nequit, nisi per pacta (§. 191.), & Gens etiam quædam cum alia pacisci potest, ut sibi soli res certas vendat (§. 192.), immo etiam ne cum certa Gente commercia exerceat (§. 202.). Quamobrem cum Gentes pacta de commerciis ineant utilitatis suæ causa, ad quam promovendam ipsa ducit obligatio naturalis (§. 35. 63.); si per pactionem de commerciis duarum Gentium libertas Gentis cujusdam tertiæ imminuitur, officium erga seipsam colliditur cum officio erga Gentes alias (§. 206. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Quoniam itaque in collisione officiorum Gentium erga seipsas & erga alias officium erga seipsam vincit (§. 206.). libertati naturali commerciorum inter Gentes minime adversatur, si per pacta de commerciis libertas Gentis cujusdam tertiæ imminuatur. *Gentis tertiæ per pacta duarum de commerciis.*

Libertas paciscendi de commerciis non minus naturalis est quam libertas commerciorum. Cumque in superioribus ostenderimus, Gentes ad commercia invicem exercenda non obligari, nisi quantum in potestate est (§. 187.); facile patet, si Gens quædam cum altera de commerciis pactum ineat & propterea cum tertia quadam Gente commercium exercere nequeat, hoc tum non esse in potestate sua. Sane si hoc iniquum existimandum foret inter Gentes; nec inter privatos liceret per pacti sibi acquirere jus perfectum ad quasdam præstationes ab alio, propterea quod tunc non amplius officium humanitatis quoddam præstare poterat tertio cuidam petenti, vel eodem indigenti, nec in casu particulari liceret rem suam vendere uni, quia tertius quidam eandem emturus fuisset. Non nego, pactiones, quæ inter duas Gentes de commerciis fiunt, subinde quædam continere posse, quæ respectu Gentis cujusdam tertiæ iniqua sunt, quatenus pactio fieri poterat absque præjudicio hujus; sed quis in pactionibus hominum requisiverit summum æquitatis rigorem? Cum itaque nihil sit in rebus humanis perfectum, sufficit ut a pactionibus intuitu valoris earundem removeatur injustitia, ne scilicet per eas violetur jus quoddam perfectum tertii: cetera, quæ charitatis sunt, conscientiæ uniuscujusque relinquenda.

§. 208.

Quoniam libertati commerciorum inter Gentes naturali non adversatur, si per pacta Gentis cujusdam tertiæ libertas quoad ea imminuitur (§. 207.), commercia vero sunt lucrosa (§. 63.); *per pacta commerciorum Genti uni lucrum alteri prævertere licet*, cumque nullum jus alterius perfectum violetur (§. 189. 191.), *absque ulla injuria* (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*). *An licent Genti alteri lucrum prævertere.*

Vidimus superius (§. 193.), Gentem cum Gente pacisci posse valide, ut sibi soli res certas vendat. Quodsi ergo Gens quædam tertia res istas aliunde habere nequit, nisi ut eas emat ab illa Gente, quæ pactionem fecit de iis sibi soli vendendis, lucrum ipsi ab hac prævertitur, præsertim si plures fuerint Gentes, quæ eadem necessitate tenentur (§. 63.). Cum hoc sit consequens pacti in se non illiciti, quippe dominio nitentis (118. *part.* 2. *Jur. nat.*) & officio Gentis erga seipsam (§. 69. 70.); nec illicitum censeri potest, si hoc pacto lucrum Genti alicui prævertatur. Quod hic de Gentibus demonstratur, idem quoque valere de hominibus singulis, seu personis privatis, facile patet (§. 3.). Rationes nimirum eædem utrobique subsistunt, etsi non obstent, quo minus in Rep. monopolia concedantur (§. 875. *p. 7. Jur. nat.*), quæ quando in se illicita non sint, alias demonstravimus (§. 876. *p. 8. Jur. nat.*). Ut lucrum ab uno alteri prævertatur per pactiones sæpissime ac multis modis contingit, nec fieri aliter potest, nisi pactiones omnes eliminare velis, quod, postquam dominia rerum introducta sunt, prorsus impossibile.

§. 209.

Si qua Gens commercia exercendo, quæ ante non exercuerat, lucrum alterius Gentis abrumpit; nullam ipsi injuriam facit. Etenim Gens quælibet naturaliter obligatur statum suum perficere (§. 35.), & pro virili studere debet, ut sit potens (§. 70.). Quamobrem cum commercia externa Gentem faciant divitem (§. 67.), consequenter potentem (§. 69.), libertas commerciorum naturaliter illibata relinquenda, quantum fieri potest (§. 205.), consequenter cuilibet Genti commercia exercere pro lubitu licet, quando & quomodo voluerit, modo nil committatur contra jus perfectum alterius (§. 910. *part.* 1. *Jur. nat.*), *De lucro abrupto.*

BIU Cujas

nonnisi ex pacto acquirendum (§. 191.), immo cum naturaliter Genti unicuique competat jus ad commercia cum quacunque alia exercenda (§. 199.); si qua Gens commercia exercet, quæ ante non exercuerat, jure suo utitur (§. 37.), quod ideo præscribi non potuit, quia antea eodem usa minime fuit (§. 79. Quamobrem cum per hoc jus alterius non violetur, quod jure tuo utaris, faciendo nimirum quod tibi licet (§. 170. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), consequenter alteri nullam facias injuriam (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*), & quamvis aliarum quoque Gentium status perficiendus, quantum datur (§. 166.), in casu tamen collisionis officium Gentis erga seipsam vincat officium erga alias (§. 206.); si qua Gens commercia exercendo, quæ ante non exercuerat, lucrum alteri abrumpit, nullam tamen ipsi injuriam facit.

Non uno modo contingit, ut commercia exercendo, cum antea id factum non esset, lucrum alterius Gentis abrumpatur, tam per pacta commerciorum, quam sine iisdem. Accidit hoc, si qua Gens, quæ res quasdam ab alia emerat, ipsamet commerciorum causa cum Gente illa, unde venerant, vel etiam cum alia, a qua eædem haberi possunt, pactum ineat, vel etiam sine pacto prævio eas emat. Pertinet huc etiam, si nundinæ instituantur, ad quas opportunitate loci, vel alia quacunque de causa alliciuntur emtores, qui alias certas res a Gente quadam sibi comparare solebant. Etsi hoc displiceat Genti, cujus lucrum abrumpitur, non tamen justam de eo eadem habet conquerendi causam, immo querelæ sunt parum æquæ. Damnum, quod Gens in lucro sentit, fortunæ adversæ imputandum, non Genti, quæ modo non illicito commoda sua promovet. Nec per se charitati adversatur, si hoc modo lucrum alterius Gentis abrumpatur, nisi accedant alia, quæ eidem contrariantur: actus enim in se liciti, immo boni, aliis illicitis, aut pravis accedentibus contaminari, atque in illicitos & pravos verti posse, satis exploratum est.

§. 210.

De mōnopōliis Gentium iniquis.

Si qua Gens cum altera contraxit, ut sibi soli res certas vendat, quæ aliunde nisi ab ea haberi possunt, & easdem aliis, quæ iisdem indigent, pretio parum æquo vendit; peccat equidem, non tamen injuriam facit. Quoniam enim Gentes ad commercia invicem exercenda naturaliter obligantur, quantum in potestate est (§. 187.), res quoque suas, quibus ipsæmet non indigent, aliæ autem opus habent, vendere debent (§. 60.), pro æquo pretio (§. 322. *part.* 4. *Jur. nat.*), non vero exigere licet pretium æquo majus, seu iniquum (§. 323. *part.* 4. *Jur. nat.*). Quodsi ergo Gens, quæ cum altera contraxit, ut sibi soli res certas vendat, quæ aliunde haberi non possunt, & easdem deinceps aliis, quæ iisdem indigent, pretio parum æquo vendit; id omnino agit, quod legi naturæ adversatur, consequenter peccat (§. 440 *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). *Quod erat unum.*

Quoniam tamen cuilibet vi dominii integrum est, utrum rem suam alteri vendere velit, nec ne, & pro quo pretio vendere velit (§. 118. *part.* 2. *Jur. nat.*), & ipsi quoque permittendus est juris sui abusus, etsi lege naturali prohibitus (§. 170. *part.* 2. *Jur. nat.*), quamdiu nil facit contra jus alterius (§. 169. *part.* 2. *Jur. nat.*), quale hic non est (§. 191.); in hypothesi propositionis præsentis Genti ementi injuria nulla fit (§. 859. *part.* 2. *Jur. nat.*). *Quod erat alterum*

Absit vero, ut tibi persuadeas, quasi defendamus, talia jure fieri, quæ jure a nobis impediri nequeunt. Dudum enim ostendimus, quantum interfit inter impunitatem agendi & jus agendi (§. 418. *p.* 3. *Jur' nat.*). Multa impune etiam a Gentibus fiunt, quæ minus recte, nec ullo jure faciunt. *Grotius* de J. B. & P. lib. 2. c. 2. §. 24. statuit licere populo alicui cum alio populo pacisci, ut populus certi generis fructus, qui alibi non nascuntur, sibi soli vendat, si is, qui emit populus, paratus sit aliis vendere æquo pretio. Restrictionem vero utique addit, quatenus rationem habet officiorum, quæ lex naturæ Genti erga Gentes præscribit: unde etiam addit, talem coemtionem, animo isto, quem dixit, factam legi naturæ non repugnare. Quodsi quæratur, quidnam conveniat officio, quod Gens una alteri debet, aut quilibet homo generi humano, tum utique coemtio rerum eo animo facta, ut aliis æquo pretio vendantur, nihil continet, quod illi contrarietur, cum, ut recte ait *Grotius*, aliarum Gentium non interfit, a quo emant, lucrum autem alter alteri prævertere licite possit (§. 208).

§. 211.

BIU Cujas

§. 211.

De studio commercia inter Gentes promovendi.

Quicquid Gens quælibet ad commercia mutua inter Gentes promovenda conferre potest, id conferre naturaliter obligatur. Gentes enim commercia invicem exercere naturaliter obligantur, quantum in potestate est (§. 187.) &, quatenus in civitatem maximam coivisse intelliguntur, commune bonum promovere (§. 12.). Quicquid igitur earum quælibet ad commercia mutua inter Gentes promovenda conferre potest, id conferre naturaliter obligatur.

Sicuti in civitate nemo civium tantummodo quærere debet, quod suum est, sed quilibet tenetur pro virili promovere commune omnium bonum (§. 28. *p.* 8. *Jur. nat.*); ita quoque Gens nulla tantummodo suæ prospicere debet saluti, verum quælibet pro virili consulere debet saluti omnium. Supra vero jam annotavimus, quod, si quælibet Gens officia naturaliter debita saltem præstet gentibus vicinis, id influat in bonum commune universarum (*not.* §. 185.).

§. 212.

De tollendis impedimentis commerciorum.

Quoniam *Gens quælibet* ad *commercia* mutua inter Gentes promovenda conferre debet, quod potest (§. 211.); ea *nullo modo impedire, sed, quæ iisdem obesse possunt, ea quantum datur removere debet* (§. 722. *part.* 1. *Jur. nat.*).

Non uno modo hic peccatur sane non alia de causa, quam quod vulgo Gentes nonnisi utilitate sua omnia metiuntur, nec ad se pertinere arbitrantur, quod est Gentium aliarum, nisi & ipsæ utilitatem quandam præsentem inde percipiant. Qui utilitate unice ducuntur, commerciis plurima obstacula objiciunt, si inexatiabilis accedat cupido habendi, & in propria haud raro viscera sæviunt contradictorii ingenii homines. Sed talia rectius expendenda remittuntur ad prudentiam civilem seu Politicam.

§. 213.

De modo promovendi commercia.

Cum *Gens quælibet* ad commercia mutua inter Gentes promovenda conferre debeat, quæ potest (§. 211.), & ea removere, quantum datur, quæ iisdem obesse possunt (§. 212.); ideo *curæ habere debet, ut res, quæ in commercium veniunt, commode ac secure importari & exportari suoque loco facile commutari possint*, consequenter *ut tutus sit navibus atque plaustris accessus & discessus, ne desit opportunitas res permutandi & vendendi atque emendi, nec mora teneat importantes, vel exportantes, aut transeuntes, ne nimii ab iisdem impendendi sint sumtus, ut lites inter mercatores ortæ sine mora dirimantur, ut nihil committatur, quod juri ex pactis commerciorum quæsito quomodocunque contrariatur, & quæ sunt alia hujus generis plura.*

Si quis casus emergit, in quo commercia vel promoveri possunt, vel obstaculum quoddam iisdem objicitur, vi principiorum generalium, unde particularia quædam deduximus, facile perspicietur, quid fieri debeat, quid non, modo invisa illa commerciis utilitas, quam paulo ante notavimus (*not.* §. 212), mentem judicantium non obnubilet.

§. 214.

De vectigali mercibus imponendo.

Vectigal mercibus vel transeuntibus, vel importatis, aut exportatis imponi potest in ratione onerum commerciorum causa sustinendorum, tum etiam lucri ex earum venditione percepti. Etenim cum nemo alteri gratis dare teneatur, si is vicissim dare possit (§. 268. *part.* 4. *Jur. nat.*); Gens quoque nulla gratis facilitandorum, aut quocunque modo juvandorum commerciorum causa impensas facere tenetur. Quamobrem cum vectigal solvatur pro mercibus & vectura ferendorum onerum Reip. causa (§. 929. *part.* 8. *Jur. nat.*); vectigal quoque mercibus vel transeuntibus, vel importatis imponi potest in ratione eorum commerciorum causa sustinendorum. *Quod erat unum.*

Et

BIU Cujas

Et quoniam commodum, quod ex Reip. conſtitutione percipiunt cives, participant etiam peregrini, qui merces ſuas iiſdem vendunt, quod, cum facile pateat, ſumi poteſt, cives vero onera Reip. ideo ferre tenentur (§. 775. *part. 8. Jur. nat.*), ac præterea opportunitas res ſuas vendendi peregrinis præſtatur, quod gratis fieri opus non eſt (§. 268. *part. 4. Jur. nat.*); iniquum ſane non eſt, ut in ratione lucri ex mercium venditione a peregrinis percepti vectigal quoque mercibus venditis imponatur. *Quod erat alterum.*

Nemo alteri gratis facere tenetur, ſi viciſſim dare aut facere poſſit (§. 268. *part. 4. Jur. nat.*), ac per conſequens nemo quoque lucrum alterius gratis promovere tenetur, ſi is quodammodo eundem participem facere poſſit, pro modo ſcilicet adjumenti, quod præſtitit. Atque propterea æquitati naturali maxime convenit, ut reſpectu lucri ex venditione percepti vectigal quodpiam ſolvatur, ea tamen cautione, ne pretium rerum nimis augeatur (§. 931. *part. 8. Jur. nat.*), ut non deficiant qui emere velint, vel poſſint (§. 213.), niſi damnum dari debeat venditori.

§. 215.

Qualia onera mercibus imponi nequeant.

Onera mercibus imponenda non ſunt, quæ nullum reſpectum ad eas habent. Cum enim vectigalia imponere liceat ob onera commerciorum cauſa ferenda, & ob præſtitam opportunitatem res ſuas vendendi, prouti ex demonſtratione propoſitionis præcedentis apparet; ſi qua onera mercibus imponuntur, quæ nullum reſpectum ad eas habent, ceſſat omnino ratio, cur imponere liceat. Quamobrem hac ceſſante, ceſſare quoque debet impoſitio (§. 70. *Ontol.*). Onera igitur, quæ reſpectum nullum ad merces habent, iiſdem imponere minime licet.

Ita tributa, quæ militiæ, vel calamitatis cujuſdam publicæ, aut negotii cujuſdam publici cauſa ſolvuntur, nullum reſpectum ad merces habent, ac ideo nec mercibus imponi poſſunt, ſeu ab iis exigi, quorum merces tranſeunt, vel qui eas important ac vendunt. Ex fine igitur onerum civibus impoſitorum facile innoteſcit, utrum reſpectum ad merces habeant, nec ne. Vectigalia vero num imponantur mercibus in ratione onerum commerciorum cauſa ferendorum exinde intelligitur, ſi non plus petatur, quam onera iſta exigunt, & num imponantur in ratione lucri percepti, æſtimanda eſt vendendi opportunitas & præſtita ſecuritas, quæ quidem difficilem habere videtur æſtimationem, ex eo tamen eam recipit, quod venditor lubenter dat, ut merces vendere poſſit. Maſſilienſes, referente *Strabone* lib. 4. foſſa ex Rhodano in mare ducta, vectigal ab iis, qui navibus aſcenderent aut deſcenderent, exigebant. Cum foſſa ſine ſumtu duci & conſervari minime poſſet; vectigal æquum erat, quod adæquabat uſuras ſortis in foſſam impenſæ & ſumtus in conſervationem faciendos. Similiter Corinthii vectigal percipiebant de mercibus, quæ terra de mari Ægeo in Jonium & viciſſim transferebantur, ne circumeunda eſſet Poloponeſus, & pericula circa Maleum promontorium vitarentur. Hoc enim modo conſulebatur ſecuritati mercium & commercia facilitabantur. Huc etiam pertinet, ſi navigationis cauſa in flumine fiunt canales, per quos navibus patet tranſitus, per aggeres in eodem excitatos alias impeditus. Idiomate patrio Schleuſſen appellamus.

§. 216.

Emporii definitio.

Emporia dicuntur loca commerciis continuis inter Gentes deſtinata, conſequenter *merces venales in ea quovis tempore importare & emtas ex iis exportare licet* (§. 60.).

In emporiis commercium inter Gentes quotidie viget, nec ad certum anni tempus reſtrictum eſt. Merces venales in iis congeruntur, ut quovis tempore a peregrinis emi & exportari poſſint, & ex adverſo Gentibus peregrinis merces ſuas quovis tempore importare ibidemque vendere conceditur. Significatus hic paulo reſtrictior eſt, quam fert Latii uſus, ac apud nos quoque vocabulum Handel-Stadt; ſed is, qui convenit commerciis Gentium hodiernis quoque moribus, ac per conſequens præſenti inſtituto. In ſignificatu latiori denotat locum quemvis, in quo merces venales exponuntur.

§. 217.

BIU Cujas

§. 217.

De obligatione emporia erigendi.

Quoniam in emporiis prostat copia mercium exteris Gentibus vendendarum & in ea importantur merces ab iisdem ibidem vendendæ aut permutandæ (§. 216.), ac per consequens emporia commercia inter Gentes promovent atque facilitant (§. 66.), Gens autem quælibet conferre obligatur, quod ad commercia inter Gentes promovenda & facilitanda conferre potest (§. 211. 212; *Gentes emporia erigere debent.*

Consulunt emporiorum erectione Gentes non modo aliis, sed etiam sibi: vergunt enim commercia in mutuum commodum. Quamobrem emporia erigi debent non modo ex necessitate, quatenus Gens commercia sibi utilia experitur, verum etiam ut prospiciatur commoditati aliarum Gentium. Absit autem, ut existimes sensum officii erga Gentes alias esse superfluum, cum ad ea erigenda ducat propria utilitas. Ut enim taceam, parum convenire juri naturæ, ut sensus officii erga alias Gentes exulet, quemadmodum jam supra notavimus (*not.* §. 180.); si ad ea descendimus, quæ in emporiis commerciorum causa instituenda sunt, facile patebit, si utilitatis saltem propriæ ratio habeatur, non æque prospectum iri Gentibus commercia inter se exercentibus.

§. 218.

Quæ in iis erigendis observanda.

Quia emporia commerciis inter Gentes destinantur (§. 216.), Gentes autem commercia quovis modo promovere & impedimenta omnia removere debent (§. 211. 212. 213.); *non modo curæ habendum est, ut in emporiis res commode ac secure importari & exportari, ibidemque facile commutari possint, ut tutus sit accessus & discessus navibus atque plaustris, ne desit opportunitas res permutandi atque emendi, ne mora teneat importantes vel exportantes, aut transeuntes, ne nimii ab iisdem impendendi sint sumtus, ut lites inter mercatores ortæ sine morâ dirimantur, ut nihil committatur, quod juri ex pacto commerciorum quæsito quomodocunque adversatur; verum etiam privilegia ad commercia promovenda utilia exteris Gentibus impertienda* (§. 853. *part.* 8. *Jur. nat.*), *veluti ut exteris ibi concedatur perpetua habitatio, rerum immobilium possessio, liberum religionis exercitium, juris patrii inter se usus, immunitas vectigalis a mercibus importatis, vel exportatis, aut saltem eo minoris, quod ordinarie solvitur, solvendi & quæ sunt alia hujusmodi plura.* Sed quoniam jus perfectum ad ea, quæ ad commercia spectant, non acquiritur nisi pacto (§. 191.), quæ vero pacto non firmantur, sed saltem a Gente nude permittuntur, revocari possunt, quandocunque visum fuerit (§. 195.); *Gens una alteram, cum qua commercia exercere vult, ad ea, quæ in emporiis ad promovenda commercia, aut ea facilitanda, sibi conducere videtur, pacto sibi obligare tenetur.* Et quia promissa sunt servanda (§. 431. *part.* 3. *Jur. nat.*); *si qua Gens ad commercia facilitanda exteris quædam promittit, ea etiam servare debet.*

Cum hic saltem agatur de Jure, non attenduntur rationes, quas prudentia suggerit, utpote in Politica expendendæ, ad quam pertinet omnis quæstio, utrum hoc civitati conducat, nec ne. Ceterum hic brevitatis causa quasi coacervavimus ea, quæ in pactis commerciorum ineundis quoad emporia attendenda sunt, vel proprio etiam motu Gentes permittere debent, cum ex principiis generalibus a nobis demonstratis sua sponte fluant.

§. 219.

Portus quid sit.

Portus dicuntur loca concluſa ad litora maris, in quibus navibus importantur merces & inde exportantur. Atque adeo patet, *commerciorum maritimorum causa portus fieri.*

Habent etiam portus hunc usum accidentalem, ut, tempestate furente in alto mari, navibus in eosdem delatis præstetur securitas, & ut ibidem naves hiemare possint.

§. 220.

BIU Cujas

§. 220.

De portubus faciendis & muniendis. Quoniam *Gentes* ad commercia facilitanda obligantur (§. 213.), ad commercia autem maritima facilitanda faciunt portus (§. 219.); *maritimorum commerciorum causa portus facere obligantur &*, ut contra vim hostilem defendi, sicque mercantibus securitas præstari possit, *eos munire.*

Obligatio naturalis ad faciendos portus a lege naturæ venit, quæ commune bonum Gentibus promovendum præcipit (§. 8.) & ab hoc communi bono desumuntur rationes eorum, quæ ad portus spectant: ast necessitas physica illa sepulta ducit ad portus faciendos, quatenus qui vult finem media etiam velit necesse est (§. 941. *Ontol.*), & rationes eorum, quæ ad portus spectant, desumuntur a fine, ac voluntas movetur utilitate propria, quæ in casu pugnæ appetitus & aversationis efficit, ut appetitus vincat. Quamvis itaque Gentes sine sensu officii portus faciant, & fini convenienter omnia ordinent atque instituant; propterea tamen credendum non est, id non fieri ex officio, quasi lex naturæ hoc minime curet, aut sensum officii prorsus inutilem esse (*not.* §. 180.)

§. 221.

Quatenus ab emporiis ad portus argumentari liceat. Quoniam portus eodem fine fiunt, quo emporia eriguntur (§. 216. 219.); *quæ de emporiis demonstrantur, ad portus quoque applicanda sunt, quatenus fert eorum conditio.*

Nascuntur quoque in his Gentibus peregrinis jura perfecta ex pacto, quemadmodum in emporiis (§. 218.), quædam vero nuda concessione Gentis, cujus sunt portus, nituntur, atque ideo a sola concedentis voluntate pendent.

§. 222.

Nundinæ quid sint. Per *Nundinas* intelligimus exercitium commerciorum ad certum tempus, vel etiam simul res venales restrictum, veluti ad certos hebdomadæ dies & res ad victum necessarias, vel ad certum anni tempus & merces quascunque. In casu priori idiomate patrio appellantur Marckt-Tage; in posteriori Jahrmärcke, &, si in gratiam mercatorum potissimum fuerint institutæ, Messen.

Romanis nundinæ ita institutæ, ut octo diebus in agris rustici opus facerent, nono autem die urbem ad mercatum repeterent. Hinc *Festus*: nundinis, ait, rustici conveniebant mercandi & vendendi causa.

§. 223.

De obligatione naturali instituendi nundinas. Quoniam nundinæ tam ad promovenda commercia interna quam externa faciunt (§. 62. 63. 222.), *Gentes* autem tam interna (§. 64.), quam externa commercia exercere obligantur (§. 187.); eædem quoque *nundinas instituere naturaliter obligantur.*

Ducit ad nundinas instituendas ipsa necessitas, quatenus inserviunt domesticæ civitatis utilitati & sufficientiæ vitæ singulorum iisdem consulitur. Necessitas tamen ista non tollit obligationem naturalem, quemadmodum modo annotavimus (*not.* §. 217.) & aliquoties jam inculcavimus.

§. 224.

Unde ea determinanda, quæ de nundinis instituenda. Quoniam nundinæ in exercitio commerciorum consistunt (§. 222.), consequenter ad comparandas res quascunque mobiles & moventes tam necessarias, quam utiles & voluptuarias faciunt (§. 60.), in qualibet autem civitate salus publi-

BIU Cujas

publica suprema lex est (§. 86. *part.* 8. *Jur. nat.*); *quæ de nundinis instituendæ, ex earum fine saluti civitatis convenienter determinanda sunt.*

Qui finem nundinarum attente perpendit & salutem civitatis, quæ in non impedita fruitione vitæ sufficientiæ, tranquillitatis & securitatis consistit (§. 17. *part.* 8. *Jur. nat.*), secum constanter in animo considerat, ei haud difficile erit in casu quocunque definire, quid circa nundinas naturaliter licitum sit, nec verendum est, ut quicquam committatur, quod cum officiis Gentium cum erga seipsas, tum erga alias pugnet: quomodo enim facienda sit in casu collisionis eorundem officiorum exceptio, ex anterioribus patet (§. 206.).

§. 225.

Propolium quid sit.

Propolium (idiomate patrio der Vorkauf) dici solet privilegium, quo civibus aut certis quibusdam personis conceditur ante emere res importatas, quam eas emere licet peregrinis, aut personis aliis. Quamobrem cum in emporia, portus & ad nundinas res importentur, ut vendantur (§. 216. 219. 222.); *propolia conceduntur in emporiis, portubus ac nundinis.* Juri huic agnatum est, si cui conceditur privilegium, ut emtor in gratiam emtoris alterius jure suo ex contractu emtionis venditionis acquisito cedere & mercem emtam eidem relinquere teneatur, si idem pretium, de quo is cum venditore convenit, solvere velit. Agnatum quoque est jus, quo in nundinis, vel etiam emporiis, aut portubus res certas civibus, aut certis personis aliis vendere licet, antequam id permittatur peregrinis, aut promiscue quibuscunque.

Propolium sumimus in eo significatu, qui tanquam termino technico hodie recepto tribuitur. A Romanis *Propola* dicebatur, qui, antequam emant alii, res minoris emit seu præemit, ut postea pluris vendat, idem, qui sermone patrio ein Aufkäuffer appellatur. Quoniam propolæ pretia rerum augent præter necessitatem, facile patet, eos in Repub. non esse tolerandos, in nundinis præsertim hebdomadariis.

§. 226.

Propolianon concedenda.

Propolia non sunt concedenda, nisi bonum publicum ea suadeat ob singularem quandam rationem. Idem intelligitur de juribus, quæ propoliis agnata sunt. Cui enim propolium concessum, eidem competit jus res importatas emendi, antequam aliis emere licet (§. 225.), consequenter cum libertas commerciorum consistat in independentia in iis exercendis a voluntate alterius (§. 204.), per propolia libertas commerciorum restringitur. Quamobrem cum ea illibata sit relinquenda, quantum fieri potest, nec commercia interna sint restringenda ultra id, quod commune bonum civitatis exigit (§. 205.), ac idem intelligatur de externis, quatenus Gentes in civitatem maximam coaluisse intelliguntur (§. 12.), præterea vero etiam Gentes commercia quovis modo facilitare debeant (§. 211.), nec ullo modo eadem impedire, sed quæ iisdem obesse possunt, ea, quantum datur, removere (§. 212.); propolia non sunt concedenda, nisi ob singularem quandam rationem bonum publicum ea suadeat. *Quod erat unum.*

Quoniam jura agnata in eo consistunt, ut venditor rem emtam alii emtori tradere cogatur, si idem pretium solvat, vel ut certis personis permissum sit res suas vendere, antequam liceat aliis (§. 225.); eodem quo ante modo intelligitur, istiusmodi jura non esse concedenda, nisi ob singularem quandam rationem ea suadeat bonum publicum. *Quod erat alterum.*

Rationes singulares a bono publico petendæ, ut propolia concedantur, quo illæ sunt rariores, eo parcius quoque hæc concedenda: neque enim æqualitati civium atque Gentium derogare licet, nisi in casu collisionis officiorum, ob quam facienda exceptio.

BIU Cujas

§. 227.

Jus stapulæ quid & quale sit. *Jus stapulæ*, idiomate patrio Stapel-Recht, est privilegium prætereuntes cum mercibus in flumine publico sistendi necessitate vendendi injuncta, aut, si vendere nolint, tributum solvendi, prouti definit *VVachterus* in Glossario Germanico. Significatus vero etiam extenditur, ut comprehendat jus, vi cujus certæ merces in certum locum importandæ ibidemque vendendæ, vel etiam merces advectæ in alias naves, vel plaustra transportandæ. Patet itaque *jus stapulæ libertati commerciorum maxime obstare* (§. 204.).

Stapula est vocabulum origine Germanicum, a Jctis in disciplinam Juris receptum, deficiente Latino, quod idem significat, prouti alia istiusmodi plura concurrunt; veluti in Jure Saxonico gerada, heergevvettum, vvehrigeldum.

§. 228.

An sit concedendum. Quoniam *Jus stapulæ* libertati commerciorum maxime obstat (§. 227.); eodem, quo ante (§. 226.), modo ostenditur, id *non esse concedendum, nisi singulares prorsus rationes a bono publico promovendo desumtæ id urgeant.*

Ita nulla in eo iniquitas est, si lana omnis ex tota quadam provincia certo anni tempore in emporium quoddam importanda mercatoribus ibidem vendenda: id enim facit ad commercia promovenda; nullum vero ipsis obstaculum objicit, prouti vi antecedentium haud obscurum est.

§. 229.

Consules in emporiis maritimis quinam sint. *Consules* dicuntur personæ, quibus in emporiis maritimis, seu portubus demandatum est, ut privilegia & jura nationis, seu Gentis suæ custodiant & lites mercatorum definiant.

Nostro ævo, quo Gentes Europææ maris accolæ commercia maritima cum Gentibus peregrinis exercent, in emporiis earum suos quoque habent consules.

§. 230.

De consulibus constituendis & recipiendis. *Consules a Gentibus commercia maritima cum sepositis exercentibus in emporiis maritimis, seu portubus sunt constituendi & ab his recipiendi.* Consules enim eo fine constituuntur, ut privilegia & jura Gentis suæ custodiant & lites mercatorum definiant (§. 229.). Quamobrem cum jura perfecta ad commercia non acquirantur nisi per pacta (§. 191.), privilegia vero sint jura singularia mercantibus concessa, quibus alias carent (§. 853. *part.* 8. *Jur. nat.*), & commerciorum facilitandorum causa concedatur, ut mercatores peregrini in emporiis perpetuo habitent, etiam in contractibus inter se aliisque negotiis, quæ ad Remp. Gentis concedentis nullum momentum habent, patrio utantur jure (§. 213.), consequenter controversiæ inter ipsos ortæ juxta idem definiantur, pacta autem servanda sint (§. 789. *part.* 8. *Jur. nat.*), ac per consequens jura inde quæsita, perinde ac privilegia tuenda; consules a Gentibus commercia maritima cum sepositis exercentibus in portubus & emporiis maritimis sunt constituendi. *Quod erat unum.*

Quoniam consules facilitandorum commerciorum causa constituuntur, quemadmodum ex demonstratis liquet, quælibet autem Gens ad promovenda, consequenter facilitanda commercia conferre debet, quod potest (§. 211.), & quæ iisdem obstare poterant, removere (§. 212.); Gentes quoque in emporiis maritimis, seu portubus consules recipere naturaliter obligantur. *Quod erat alterum.*

Con-

BIU Cujas

Consulum utilitatem ac necessitatem abunde loquitur experientia, eamque fuse exponit *Conringius* in Tractatu de commerciis maritimis. Inde autem elucescit; quantum illorum constitutio & receptio commerciis facilitandis inserviat.

§. 231.

Quoniam Commerciorum causa in emporiis maritimis constituendi & recipiendi sunt consules (§. 230.), jus autem perfectum ad ea, quæ ad commercia spectant, aliter acquiri nequit, nisi per pacta (§. 191. 192.); *jus* quoque *perfectum constituendi consules ex parte una & eidem respondens obligatio ex parte altera*, consequenter *etiam ad ea, quorum causa consules constituuntur, aliter acquiri nequit nisi per pacta*. *Quomodo jus perfectum consules constituendi & obligatio eos recipiendi acquiratur;*

Non est, quod existimes, constitutionem & receptionem consulum per se inesse pactis de commerciis initis: neque enim per se iisdem insunt, nisi ea, sine quibus commercia locum habere nequeunt, minime autem hæc, quæ ad ea facilitanda tantummodo faciunt. Distinguendæ vero hic etiam veniunt nudæ conventiones, quæ ex parte recipientis nonnisi permissionem inferunt, jus autem perfectum ex parte constituentis minime pariunt. Quodsi ergo de consulibus nihil dictum in pacto commeciorum, nec de iis postea pactum perfectum accessit; jus quoque constituendi perfectum & obligatio constitutos recipiendi non existit. Receptio igitur officium meræ humanitatis est.

§. 232.

Consules manent subditi constituentis. Constituuntur enim consules non alio fine, quam ut privilegia & jura nationis suæ in emporiis maritimis custodiant & lites mercatorum ex regione constituentis adventantium ibique commorantium, vel degentium definiant (§. 229.), & per consequens qui eos recipit, in hoc consentit. Funguntur itaque officio publico a constituente in ipsos collato (§. 884. *part.* 8. *Jur. nat.*), ac ideo si eodem negligenter, vel fraudulenter fungantur, removeri ab eo possunt (§. 915. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem juri constituentis subjecti sunt, ad cujus nutum fungi tenentur officio sibi demandato, Enimvero cum subditus quis sit ejus, cui in actiones suas jus competit (§. 141. *part.* 8. *Jur. nat.*), consequenter cujus juri subjectus est (§. 134. *part.* 8. *Jur. nat.*); consules, qui erant subditi constituentis tempore constitutionis, etiam tales manent, postquam constituti sunt. *An consules maneant subditi constituentis.*

Officium consulis concipi nequit sine potestate civili constituentis in eundem. Ponamus enim, eum esse subditum recipientis. Quoniam huic obedire tenetur (§. 1043. *part.* 8. *Jur. nat.*), consequenter facere, quæ is jubet, non facere, quæ vetat (§. 105. *part.* 7. *Jur. nat.*); si is contra privilegia & jura nationis, cujus consul constitutus est, agit, vel etiam vult, ut lites mercatorum suo nutu definiat, acquiescendum ipsi erit in ejus voluntate. Quamobrem officium ejus, quod in eo consistit, ut privilegia & jura nationis custodiat & lites mercatorum definiat (§. 229.), revera nullum erit. Absurdum itaque foret fingere consulem, qui non sit subditus constituentis, sed recipientis. Et qui eos recipit, non aliter quam subditos constituentis recipere potest.

§. 233.

Cum consules maneant subditi constituentis (§. 232.); *constituenti in consules idem jus competit, quod in subditos ceteros*, consequenter *eos juxta leges patrias etiam punire* (§. 832. 833. *part.* 8. *Jur. nat.*), *& ab iis onera, civibus ceteris ferenda* (§. 775. *part.* 8. *Jur. nat.*), *tam ordinaria, quam extraordinaria imponere potest* (§. 925. *part.* 8. *Jur. nat.*). *Quodnam jus constituenti competat in consules.*

Jus superiori competens in eum, qui officio publico fungitur aliud generale est, quatenus nimirum is est subditus, aliud speciale, quatenus officio hoc fungitur. Ac ideo quoque constituenti in consulem competit jus tanquam in subditum & præterea quoque jus tanquam in consulem. Illud manifestum est ex principiis communibus Juris publici universalis; hoc

BIU Cujas

vero metiendum est ex officio consulis, seu fine, cujus gratia is constitutus. Unde etiam eum punire potest constituens, cum si in patrias leges delinquit, tum si officio sibi demandato male fungitur. Ex. gr. ponamus apud eam gentem, ubi quis consul constitutus, permissam esse polygamiam, tolerari etiam incestum, cum secundum patrias leges tam polygamia, quam incestus certa pœna coerceatur. Si consul plures ducit uxores, vel incestum committit, a constituente juxta leges patrias puniri potest.

§. 234.

De revocatione consulis puniendi causa.

Quoniam *constituens consulem* juxta leges patrias punire potest (§. 233.); eum, *quando accusatur, revocare potest, ut in delictum inquiratur & pœna merita ab eo exigatur.*

Omnia nimirum licita sunt in consulem; quæ licita sunt in reum fugientem, nisi quod ex emporio, ubi commoratur, abduci possit inconsulto eo, qui imperium in eodem habet. Quoniam enim eundem is recepit tanquam subditum constituentis; jurisdictio ipsius minime violatur, si tanquam reus capitur & abducitur, cum jus hoc recipiens concessisse intelligatur constituenti. Qui in hoc consentit, ut quis alteri subjectus maneat & ab eo puniatur; is etiam consentit in ea, sine quibus pœna exigi non potest.

§. 235.

Quale jus recipienti in consules competat.

Similiter cum *consules* maneant subditi constituentis (§. 232.); *in territorio recipientis considerantur tanquam peregrini negotiorum suorum causa in eodem commorantes*, consequenter *recipienti in consules idem competit jus, quod in peregrinos in territorio ejus commorantes, nisi quatenus per pacta aut ipsum officium consulis eidem derogatur.*

Cum paulo post agendum sit de jure in peregrinos, qui in territorio alieno commorantur, jus recipientis in consulem inde patebit.

§. 236.

De protectione consulum.

Quoniam *consules* manent subditi ejus, a quo constituuntur (§. 232.); *constituens* quoque eos *protegere tenetur* (§. 532. *part.* 8. *Jur. nat.*).

Proteguntur nimirum tum contra injurias illorum, a quibus recipiuntur; tum contra injurias mercatorum, quorum causa constituuntur (§. 229.). Quod enim civibus debetur, seu subditis singulis; id etiam debetur consulibus.

§. 237.

An detur prærogativa naturalis Gentium.

Naturaliter Genti nulli prærogativa ulla competit. Gentes enim spectantur tanquam personæ singulares liberæ in statu naturali viventes (§. 2.). Quamobrem cum natura homini nulli prærogativa ulla competat (§. 94. *part.* 1. *Jur. nat.*); nec Genti ulli naturaliter prærogativa ulla competit.

Gentes singulæ qua Gentes sunt individua ejusdem speciei. Quamobrem cum sub eadem definitione contineantur, & ex ea deducenda sint, quæ ipsis competunt; nulla omnino ratio est, cur Genti uni prærogativa quædam competere possit. Naturaliter Gentes inter se tuntur communi jure, perinde ac homines qua homines. Quemadmodum itaque absurdum est, si quis homo prærogativam quandam prætendere velit, quasi alter non sit æque homo; ita non minus absurdum est, si qua Gens prærogativam prætendere audeat, quasi alia non sit æque Gens. Et sicuti nemo hominum prærogativam quandam naturaliter prætendere potest, quia major vel robustior, vel ditior, vel virtute quadam excellit sive intellectuali, sive morali; ita quoque Gens nulla naturaliter prærogativa quadam gaudet, quia potentior, cultior, aut alia quacunque de causa.

§. 238.

BIU Cujas

§. 238.

Quoniam naturaliter Genti nulli prærogativa ulla competit (§. 237.), prærogativa autem consistit in jure, quod alicui præ aliis eodem jure ceteroquin utentibus competit (§. 93. *part.* 1. *Jur. nat.*); *Gens* quoque *nulla naturaliter jus quoddam sibi arrogare potest, quod aliis Gentibus non competit, & quod juris uni Genti est in alias, id etiam ceteris singulis commune est.* *An Gens una præ altera jus quoddam sibi arrogare possit.*

Fluit nimirum hoc ex naturali Gentium omnium æqualitate (§. 16.), vi cujus omnium eadem sunt jura eædemque obligationes (§. 17.), ac per consequens eadem omnium erga omnes officia (§. 225. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*)

§. 239.

Prærogativæ a Gentibus acquiri possunt per pacta. Naturaliter Gentium omnium eadem sunt jura (§. 17.). Quoniam tamen quilibet naturaliter jus suum remittere potest (§. 117. *part.* 3. *Jur. nat.*); Gens quoque una in gratiam alterius jus quoddam suum remittere potest, servato eodem quoad ceteras. Ac idem intelligitur de Gentibus pluribus simul. Quamobrem cum necesse sit, ut de eo conveniant (§. 698. *part.* 3. *Jur. nat.*), & Gens una, vel plures alteri sese obligent, quod prærogativam quandam eidem concedere velint, id quod aliter fieri nequit nisi promittendo (§. 393. *part.* 3. *Jur. nat.*), istiusmodi autem conventiones pacta sint (§. 788. *part.* 3. *Jur. nat.*); prærogativæ a Gentibus acquiri possunt per pacta. *Quomodo prærogativa acquirantur.*

Prærogativæ igitur Gentium, si quæ dantur, juris mere pactitii sunt (§. 23.). Non est, quod excipias, posse eas etiam esse juris consuetudinarii (§. 24.): facile enim patet, istiusmodi consuetudines inter Gentes non aliter introduci posse, quam tacito quodam pacto, quatenus nimirum tacentes, quando quædam Gens prærogativam quandam sibi arrogat, consentire præsumuntur (§. 1054. *part.* 3 *Jur. nat.*).

§. 240.

Naturaliter Genti nulli præcedentia competit. Quoniam natura homini nulli præcedentia competit (§. 106. *part.* 1. *Jur. nat.*); eodem prorsus modo patet, naturaliter Genti nulli præcedentiam competere, quo paulo ante ostendimus, eidem nullam competere prærogativam (§. 237.). *An præcedentia Gentis sit naturalis.*

Repugnat nimirum præcedentia Gentis æqualitati Gentium (§. 16.), quæ perinde eam tollit, ac æqualitatem hominum (§. 107. *p* 1. *Jur. nat.*).

§. 241.

Quoniam naturaliter Genti nulli præcedentia competit (§. 240.), consequenter prioritas in ordine a pluribus observando (§. 104. *part.* 1. *Jur. nat.*), in conventibus autem necessario observandus est aliquis ordo, nec non in pactis, quæ scriptura perficiuntur; *necesse omnino est ut Gentes convenientes, vel paciscentes de præcedentia inter se conveniant.* *De præcedentia in conventibus vel pactis scriptura perfectis.*

Id, de quo convenitur, valere pro præsenti, non vero in consequentiam produci posse facile patet. Nec minus liquet, meri arbitrii esse, quomodo inter se convenire velint. Conventio enim ista remissionem juris sui continet (§. 95. *part.* 3 *Jur. nat.*), quæ mere arbitraria (§. 117. *part.* 3 *Jur. nat.*). Prudentiæ vero est, ut ab æqualitate tam parum recedatur, quantum fieri potest: id quod in conventibus contingit, si observetur is ordo, quo quis accesserit, vel si in pactis in scripturam redactis nunc pars una, nunc altera præponatur. Maxime naturale est, ut præcedat, qui prior dignitatem meruit, vel etiam ut ætatis Gentium habeatur ratio.

§. 242.

BIU Cujas

§. 242.

Quomodo præcedentia a Gente acquiratur.

Præcedentia a Gente acquiri potest pacto. Eodem modo idem demonstratur, quo ante ostendimus, prærogativam pacto acquiri (§. 239.). Immo cum præcedentia prærogativa quædam sit (§. 108. *part.* 1. *Jur. nat.*), prærogativæ vero a Gente per pacta acquiri possint (§. 239.); evidens omnino est, præcedentiam quoque a Gente per pacta acquiri posse.

Quæ paulo ante de prærogativa annotavimus (*not.* §. 239.); ea etiam tenenda sunt de præcedentia (§. 108. *part.* 1. *Jur. nat.*).

§. 243.

Num præcedentia vel ordo Gentium immutetur mutata Reip. forma.

Si status popularis mutetur in monarchiam, vel regnum, aut in aristocratiam; monarcha vel Rex, aut optimates inter Gentes eum habent locum, quem habuerat Gens in statu populari & contra. Etenim in monarchia monarcha (§. 160. *part.* 8. *Jur. nat.*), consequenter etiam Rex respectu Gentium aliarum (§. 139. *part.* 1. *Jur. nat.*), & optimates conjunctim in aristocratia populum repræsentant (§. 160. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem si Genti cuidam præcedentia competit, ea etiam competere debet monarchæ, vel Regi, aut optimatibus, & per consequens si status popularis mutetur in monarchiam, vel regnum, aut in aristocratiam; monarcha, vel Rex, aut optimates inter Gentes eum habent locum, quem habuerat Gens in statu populari. *Quod erat unum.*

Enimvero si loco monarchiæ, vel regni, aut aristocratiæ introducatur status popularis; jus populi, quod habuerat monarcha, vel Rex, aut quod habuerant optimates, ad populum redit. Immo quia hæ personæ Gentem suam repræsentabant *per demonstrata*; præcedentia quoque, quæ ipsis inter Gentes competebat, jus erat Gentis, quam repræsentabant. Quodsi ergo monarchia, vel regnum, aut aristocratia mutetur in statum popularem; præcedentia, quæ monarchæ, vel regi, aut optimatibus competebat, nunc competit Genti, & per consequens Gens ista inter ceteras Gentes eum habebit locum, quem ante habuerat monarcha, vel Rex, aut habuerant optimates. *Quod erat alterum.*

Gentes naturaliter liberæ sunt (§. 55. *p.* 8. *Jur. nat.*), ac ideo imperium civile, consequenter modus idem exercendi, seu Reip. forma ab aliis Gentibus prorsus independens est (§. 153. *part.* 1. *Jur. nat.*). Forma igitur Reip. nullum momentum affert ad ea, quæ Genti competunt, nec hæc ullo modo ab ea dependet. Quamobrem si de præcedentia Gentis alicujus certi quid fuerit definitum, vel de loco, quem inter alias Gentes habere debet; id idem erit, qualiscunque tandem fuerit Reip. forma, cumque Rector civitatis jus Gentis, cui præest, habeat (§. 39.), parum refert, quantum juris populus in eum contulerit, aut sibi reservaverit, aut quomodocunque exercitium ejus limitatum fuerit. Relegenda hic sunt, quæ de charactere repræsentativo Rectorum civitatis supra annotavimus (*not.* §. 39.)

§. 244.

De appellatione Rectorum civitatis & honorum titulis ipsis tribuendis.

Cuilibet Genti naturaliter liberum est, quo nomine Rectorem civitatis suæ appellare velit, & quosnam honorum titulos eidem tribuere. Cum enim a populi voluntate unice dependeat, qua lege imperium in Rectorem civitatis transferre velit (§. 36. *part.* 8. *Jur. nat.*) & Rector civitatis persona moralis est, quæ per jura in ipsum collata determinatur (§. 70. *part.* 1. *Jur. nat.*), nomina autem, quibus personæ morales designantur, arbitraria sunt (§. 959. *Ontol.*); Genti quoque unicuique liberum est, quo nomine Rectorem civitatis suæ appellare velit. *Quod erat unum.*

Et quoniam populus eum, in quem imperium transtulit, pro Rectore civitatis suæ agnoscere tenetur, quod per se patet, consequenter actibus quoque externis significare, quod pro eo eum agnoscat, adeoque eum tanquam Rectorem

BIU Cujas

rem civitatis suæ honorare (§. 841. *part.* 1. *Jur. nat.*), inter hæc signa vero etiam pertinent tituli honorum, quæ itidem arbitraria signa sunt (§. 959. *Ontol.*); a voluntate quoque populi dependet, quosnam honorum titulos ad significandam dignitatem ejus eidem tribuere velit. *Quod erat alterum.*

Cum nomen, quo Rector civitatis appellatur, significet personam moralem, quam sustinet, dignitas vero ejus æstimetur ex jure, quod eidem competit in populum; nomen, quo appellatur, nec auget, nec minuit dignitatem ejus, sed quatenus opinione hominum dignitati ejus quicquam accedere, vel decedere putatur, nomen inane est. Idem prorsus sentiendum de honorum titulis, qui non valent ultra id, quod significant. Quatenus vero vocabula inania sunt, nihil certi atque determinati significantia, & tamen facere putantur ad augendam dignitatem Rectoris civitatis, vanitati litatur. Idem hic obtinet, quod in titulis & appellationibus aliarum personarum publicarum, quæ certo quodam officio in Rep. funguntur, vel etiam privatarum aliarum. Ideo nos contenti sumus nomine generali Rectoris civitatis, qui rerum, non vocabulorum rationem habemus. Sive eum, qui imperium absolute summum in populum magnum & potentem habet, dixeris Imperatorem, sive Regem, sive Principem, sive Ducem, sive Dominum, sive quocunque alio nomine eum appelles; vocabula ista semper eundem habebunt significatum, nec dignitati illius quicquam accedit, vel detrahitur, quocunque illorum nomine appelletur. Quodsi ex istiusmodi nominibus æstimare velis dignitatem Rectoris civitatis; haud raro continget, ut major putetur, quam revera est, & eidem tribuatur, quod minime competit. Ast mundus hic, quod dicitur vulgo, quam maxime regitur opinionibus.

§. 245.

Si Rector civitatis jubeat, ut certo nomine compelletur a subditis, & certi honorum tituli sibi tribuantur; subditi nomine isto eum compellare ac titulos istos tribuere obligantur, nisi lex fundamentalis obstet. Populus enim Rectori civitatis obedire tenetur, quatenus non imperat legibus fundamentalibus adversa (§. 1043. 1046. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem cum nomina, quibus certæ personæ morales appellantur, ac tituli honorum arbitrarium habeant significatum (§. 995. *Ontol.*), consequenter perinde sit, sive hoc, sive alio nomine appelletur Rector civitatis, & num hi, an alii honorum tituli ipsi tribuantur, si Rector civitatis jubeat, ut certo nomine compelletur a subditis, & certi honorum tituli ipsi tribuantur, subditi nomine isto eum compellare ac titulos istos tribuere obligantur, nisi lex fundamentalis obstet. *Num Rector civitatis nomen & titulos sibi tribuendos determinare possit.*

Per nomen, quo appellatur Rector civitatis, & titulos honoris, qui ipsi tribuuntur, non plus juris in populum acquirit, quam habet, consequenter si veritatem spectes, non vanam imperitorum opinionem, nec magis, nec minus honoratur; sive hoc, sive alio nomine compelletur, & sive hi, sive alii tituli eidem tribuantur. Nulla igitur prorsus adest ratio cur obedientiam detrectare liceat subditis.

§. 246.

An Gentes aliæ eodem nomine appellare velint Rectorem alicujus civitatis, quo eum appellant subditi, & eosdem tribuere honoris titulos, a voluntate ipsarum unice pendet, & ut hoc faciant, ab iis impetrandum. Etenim meri arbitrii est, quo nomine Gentes Rectorem civitatis suæ appellare velint, & quosnam honoris titulos eidem tribuere (§. 244.), vel Rector etiam civitatis subditis suis imperare potest, ut hoc nomine se appellent atque hos honoris titulos tribuant (§. 245.). Ast cum Gentes omnes liberæ sint (§. 55. *part.* 8. *Jur. nat.*), consequenter nulla in agendo a voluntate alterius dependeat (§. 153. *part.* 1. *Jur. nat.*); non ideo Gentes aliæ eodem nomine appellare tenentur Rectorem alicujus civitatis, quia subditis placet eum hoc nomine appellare, nec eosdem honoris titulos eidem tribuere, quia hisce placet eosdem ipsi tribuere. Cum Rector civitatis nonnisi imperium in populum suum habeat, ut id exerceat (§. 42. *part.* 8. *Jur. nat.*); eodem modo intelligitur, quod aliis Gentibus imperare nequeat, *De jure circa nomen Rectoris civitatis & honoris titulos.*

BIU Cujas

queat, ut ipsum hoc nomine appellent, quo subditi sui eum appellare tenentur, & eosdem titulos honoris ipsi tribuant, quos subditi tribuere tenentur. Quamobrem patet, an Gentes aliæ hoc facere velint, ab ipsarum unice voluntate dependere. *Quod erat unum.*

Quoniam Genti unicuique liberum est, num Rectorem alicujus civitatis eodem nomine appellare velit, quo eum appellat populus suus & eosdem honoris titulos tribuere, quos hic ipsi tribuit, *per demonstrata n.* 1.; ut hoc facere teneantur Gentes aliæ, necesse est ut se ad id obligent, consequenter hoc ab iis impetrandum. *Quod erat alterum.*

E.g. Ponamus, Rectorem quendam civitatis imperium summum habentem appellari velle Regem & ut titulus Majestatis sibi tribuatur. Imperare hoc potest subditis, & hi eum Regem appellare & titulum Majestatis tribuere tenentur. Ast ut idem faciant Gentes aliæ, & ab iis jus perfectum acquiratur, vel petitione, vel pactione impetrandum. Si petenti denegatur, data occasione pactionibus conficitur, quod non uno modo fieri potest, vel ut pactio non ineatur, nisi sub hac conditione, si ante nomen Rectoris civitatis & tituli ipsi competentes agnoscantur. Praxi hæc consentanea sunt, & ex annalibus exemplis facile confirmantur. Habemus sane exempla nostri temporis, quibus dictis fides conciliatur. Sed in re manifesta non opus est, ut ad ea provocetur.

§. 247.

Denegatio nominis & titulorum quando sit injuria.

Si qua Gens jus perfectum acquisivit, ut Rector civitatis ab alia hoc nomine appelletur & hi honoris tituli eidem tribuantur, & ea posthac facere omittit, injuriam committit. Cum enim omissio fiat contra jus perfectum *per hypoth.* quod vero fit contra jus perfectum alterius injuria sit (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*); patet, si in hypothesi propositionis præsentis Rectori cujusdam civitatis non tribuatur nomen, nec tribuantur tituli competentes, injuriam committi.

Cum liberi arbitrii sit, utrum Gens aliqua Rectorem civitatis alterius eo nomine appellare velit, quo appellari vult, & hos tribuere titulos, quos sibi tribui vult, nec ne (§. 246.); ubi petenti hoc denegat, injuriam ei minime facit. Sed postquam petenti promisit, vel de eo pactio inita fuit, cum tunc facere obligetur, non faciendo injuriam committit. Quoniam moribus Gentium convenit, ut nomina & tituli significent dignitatem Rectoris civitatis; si nomen Rectori civitatis competens cum suis titulis antea ipsi tributum non tribuatur, id fieri nequit nisi ex contemtu (§. 787. *p.* 1. *Jur. nat.*). Quando enim quis se obligat ad nomen & titulos tribuendum; eum, cui se obligat, nomine ac titulis dignum censeri intelligitur. Quodsi ergo tribuere nolit, perinde omnino est, ac si declaret, se eum pro indigno habere, nec tanti existimare, ut tribuat, manifesto contemtus indicio (§. *cit.*)

§. 248.

De significatu nominum & titulorum ex usu loquendi inter Gentes recepto.

Si usus loquendi inter Gentes vicinas receptus certis vocabulis, quæ inserviunt nomini & titulis Rectoris civitatis, significatum tribuit, qui certa requisita in Rectore civitatis supponit; his deficientibus nomen istud ac tituli isti eidem a Gentibus aliis tribui nequeunt, neque illud, neque hos sibi arrogare citra temeritatem is potest. Vocabula enim cum sint ad significandum res inventa, si usus loquendi inter Gentes vicinas receptus certis vocabulis certum tribuit significatum; inter se tacite conveniisse videntur, ut nomen aliquod vel titulus quidam non tribuatur, nisi ei, cui sunt ista requisita. Eo ipso itaque, dum alicui nomen, vel titulus tribuitur, indicatur, ei adesse hæc requisita (§. 349. *Log.*). Revera igitur absurdum est contra receptum inter Gentes loquendi usum alicui tribuere velle nomen, vel titulum quendam, consequenter deficientibus requisitis, quæ usus loquendi supponit, tribui nequit a Gentibus aliis. *Quod erat unum.*

Cumque temere fiat, quod nullo fine fit (§. 277. *part.* 3. *Jur. nat.*); eodem modo patet deficientibus requisitis, quæ diximus, nomen aut titulum citra temeritatem neminem sibi arrogare posse. *Quod erat alterum.*

§. 249.

BIU Cujas

§. 249.

An denegatio in illo casu sit contra officium humanitatis.

Quando in hypothesi propositionis præcedentis Rectori civitatis petenti denegantur nomen & tituli honoris, quos affectat; nihil committitur, quod est contra officium humanitatis. Etenim cum nomen istud, quod sibi tribui petit, una cum titulis honoris, quos affectat, eidem tribui nequeant (§. 248.); legi naturæ, quæ unicuique honorem exhiberi jubet, quem meretur (§. 648. *part.* 1. *Jur. nat.*), non repugnat, si petenti ut tribuatur id denegetur. Quamobrem cum actus legi naturæ minime repugnans contra officium humanitatis non sit (§. 224. *part.* 1. *Phil. pract. univ.* & §. 655. *part.* 1. *Jur. nat.*); nec contra officium humanitatis quicquam committitur, si in hypothesi propositionis præcedentis petenti denegentur nomen & tituli, quos affectat.

Nomen & tituli incompetentes recte denegantur, deficientibus requisitis, quæ significatus vocabulorum usu loquendi introductus supponit. Immo si inde æstimetur dignitas ejus, cui tribuuntur, & non merenti tribuantur, tandem vilescunt, ipso usu significatu eorundem immutato: id quod perinde valet de titulis privatorum, si in abusum trahantur. Laudandi omnino sunt Galli hoc nomine, quod vanitati titulorum minime litent, quemadmodum apud nos moris est; sed paucis utantur vocabulis, quibus omnis differentia dignitatum civilium exprimitur, & quorum constantem retinent usum. Ceterum ut Rectoribus civitatis is exhibeatur honor, quem merentur, non confundenda sunt, quæ a se invicem distinguenda. Etenim Rector civitatis duplicem repræsentat personam, quatenus spectatur tanquam persona, quæ Remp. regit, & quatenus consideratur tanquam persona privata, quoad eos scilicet actus, qui ad regimen minime spectant. In casu priori autem porro distinguendus est honor, qui eidem debetur, quatenus est persona, in quam imperium civile translatum, ab honore, quem meretur, quatenus Remp. bene administrat. Influunt autem in actus regiminis virtutes, quæ privatæ ipsius personæ propriæ. Nomina, quæ tribuuntur Rectoribus civitatis, atque tituli proprie non denotant nisi dignitatem, quam inde habent, quod imperio civili sint instructi & per consequens non gloriam pariunt, sed fortunam illorum loquuntur. Gloria demum venit a bono regimine, quod virtutes regias supponit, & a virtutibus privatis in istud influentibus. Quodsi animum ad hæc probe attenderent, qui de honore Rectoribus civitatis ferendo judicare sibi sumunt; nihil definirent, quod sit a veritate alienum. Adulatorum est utilitatis suæ causa omnia confundere. Quamprimum vero a veritate receditur, nihil amplius certi est, ac plurima inde consequuntur mala & absurda.

§. 250.

Quomodo Rector unius civitatis spectare debeat Rectorem civitatis alterius.

Quilibet Rector civitatis Rectorem alterius civitatis spectare debet tanquam sibi naturaliter æqualem. Etenim naturaliter Gentes omnes æquales sunt (§. 16.). Quamobrem cum Gentem suam repræsentet Rector civitatis, quando ipsi negotium est cum aliis (§. 39.); omnes quoque Rectores civitatis naturaliter æquales sunt. Quilibet igitur alterum spectare debet tanquam sibi naturaliter æqualem.

Ne æqualitas Rectorum civitatis dubitationi obnoxia sit, nec in abusum trahatur, non modo probe perpendendum est, imperium civile, per quod constituitur persona Rectoris civitatis (§. 42. *p.* 8. *Jur. nat.*), in omni Gente esse idem (§. 60. *p.* 1. *Jur. nat.*), & per consequens dignitatem naturalem, quæ ex notione Rectoris civitatis fluit, omnium esse eandem; sed cavendum quoque est, ne quæ ex accidente superveniunt, confundantur cum iis, quæ per se Rectori civitatis insunt. Quamvis itaque Rectores civitatis omnes inter se æquales sint, ac ideo quilibet alterum agnoscere teneatur tanquam æque Rectorem civitatis, consequenter eidem tribuere honorem, qui Rectori cuidam civitatis per se competit; non tamen inde consequitur, non agnoscendam esse præcellentiam unius præ altero, quæ ex accidente est, & ejus in honore exhibendo rationem habendam esse. Cum enim unusquisque alterum honorare debeat, quantum meretur (§. 648. *p.* 1. *Jur. nat.*), in honore autem Rectoribus civitatis exhibendo attendenda quoque veniant, quæ ex accidente superveniunt, prouti abunde intelligitur ex iis, quæ modo annotavimus (*not.* §. 249.); ex agnitione æqualitatis nondum fluit honoris exhibendi identitas. Minime autem inde inferri potest aliqua Gentis prærogativa & præcedentia. Immo quæ ex accidente veniunt, cum non semper eadem maneant, nec constans aliquod jus, si vel maxime tantummodo ut imperfectum spectetur, parere possunt. Si qua vero non ita insint personæ Rectoris civitatis, ut cum eo mutentur, sed ma-

BIU Cujas

maneant etiam apud successorem, veluti si is præsit Genti præpotenti & regno vasto; quin in nomine, quo appellandus, ac titulis eidem tribuendis, & in prærogativis atque præcedentia per pacta concedendis haberi possit ratio, dubitandum non est. Naturaliter tamen ab æqualitate non recedendum, ubi spectanda sunt officia, quæ Rector civitatis unus Rectori civitatis alteri debet, & quamdiu spectatur honor, qui Rectori civitatis qua tali debetur. Nihil vero in hisce singulare est, quod non æque observandum veniat in personis quibuslibet privatis ob naturalem hominum æqualitatem, quæ in exhibendo honore non tollit ea, quæ ex accidente homini uni præ altero insunt.

§. 251.

Quando contraria ratione agendo injuria committatur.

Quoniam quilibet Rector civitatis Rectorem civitatis alterius spectare debet tanquam sibi æqualem (§. 250.); *omnes* quoque *actus illiciti sunt, quibus Rector aliquis civitatis indicat, se alterum non spectare tanquam naturaliter sibi æqualem* (§. 722. *part.* 1. *Jur. nat.*), hoc est, *tanquam æque Rectorem civitatis*, consequenter *multo magis illiciti sunt actus, quibus declarat, se alterum indignum judicare, qui habeatur pro Rectore civitatis, & cui ideo debeantur officia, quæ Rector civitatis Rectori civitatis debet.* Quoniam vero istiusmodi actus vergunt in contemtum (§. 787. *part.* 1. *Jur. nat.*) & contumeliam alterius (§. 812. *part.* 1. *Jur. nat.*); *omnes actus, qui vergunt in contemtum & contumeliam Rectoris civitatis alterius, illiciti sunt*, & per consequens cum contemtus & contumeliæ injuriæ sint (§. 860. *part.* 1. *Jur. nat.*), *qui istiusmodi actus edit, injuriam alteri facit.*

Propositio hæc, quemadmodum cæteræ omnes, quæ de injuria a Gentibus in alias commissa agunt, probe notanda ob usum, quem habet cum ceteris in sequentibus. Ne vero cuipiam mirum videatur, cum ad officia humanitatis, quale est exhibitio honoris, nemini competat nisi jus imperfectum, actibus iisdem contrariis committi injuriam, quæ in violatione juris perfecti consistit (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*); probe notandum, distinguendum esse inter actus officiis contrarios privativos, qui in nuda omissione consistunt, & inter actus officii contrarios positivos, qui lege naturali prohibiti (§. 722. *p.* 1. *Jur. nat.*), & in quibus ideo libertati naturali locus nullus relictus est (*not.* §. 912. *part.* 1. *Jur. nat.*).

§. 252.

De Jure non patiendi læsionem.

Genti unicuique competit jus non patiendi, ut ab altera lædatur, idque perfectum. Etenim Gens nulla alteram lædere debet (§. 173.). Quamobrem cum ex obligatione passiva partis unius oriatur jus parti alteri (§. 23. *part.* 1. *Jur. nat.*), nimirum, si pars una obligatur ad non faciendum, jus non patiendi, ut faciat; Genti quoque unicuique competit jus non patiendi, ut ab altera lædatur. *Quod erat unum.*

Enimvero Gentes spectantur tanquam personæ singulares in statu naturali viventes (§. 2.), consequenter quale est jus homini cuilibet naturaliter competens non patiendi, ut ab altero lædatur, tale est etiam jus Gentis unicuique competens non patiendi, ut lædatur a Gente alia (§. 3.). Quamobrem cum jus non patiendi, ut quis lædatur ab alio, homini unicuique naturaliter competens perfectum sit (§. 913. *part.* 1. *Jur. nat.*; jus quoque, quod Genti unicuique competit, non patiendi, ut ab alia Gente lædatur, perfectum est. *Quod erat alterum.*

In Jure civili non agitur nisi de jure perfecto, & ideo inter fontes juris hujus ab Imperatore refertur principium: Neminem læde. Quemadmodum itaque ex hoc fonte fluit jus perfectum non patiendi læsionem inter singulos in Jure privatorum; ita quoque idem ex eodem fluit inter Gentes, ad quas lex prohibitiva læsionis non minus pertinet, quam ad singulos.

§. 253.

De jure lædenti resi-

Quoniam jus non patiendi læsionem jus perfectum est (§. 282.), jus autem perfectum involvit jus cogendi partem alteram, ne faciat (§. 235. *part.* 1. *Philos. pract.*

BIU Cujas

pract. univ.); Gens quælibet alteri lædere intentanti non modo vi resistere, verum etiam postquam læsit vi adigere potest, ne denuo lædere audeat. *stendi & læsionem præcavendi.*

Jus non patiendi læsionem involvit etiam jus ad media illud exequendi, & ideo vim, quæ ad læsionem avertendam & præcavendam necessaria, licitam facit (§. 170. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*),

§. 254.

Similiter quia Genti unicuique competit jus perfectum non patiendi, ut ab altera lædatur (§. 252.), jus autem non patiendi, ut quis te lædat, jus securitatis est (§. 917. *part.* 1. *Jur. nat.*); *Genti unicuique competit jus securitatis, & si qua Gens alteram lædit, vel lædere intendit, contra jus securitatis hoc facit, omnisque læsio juri securitatis adversatur.* *De jure securitatis.*

Non confundendum est jus cum executione juris sui, quæ nullam involvit obligationem, ut ideo licitum a debito sit distinguendum (§. 170. *part.* 1. *Phil. pract. univers.*). Quamvis itaque jus non patiendi læsionem nullam admittat restrictionem, cum alias quoque læsionem simpliciter prohibere non posset lex naturæ; non tamen inde sequitur, nullam læsionem esse tolerandam: juris enim executionem non solum defectus virium sæpe impossibilem reddit, verum etiam prudentia moderatur, ut recte non facias, quod facere licebat. Facile patet, quæ hic dicuntur de jure securitatis Gentium, ea de quovis jure valere. Physica impossibilitas, quæ ex defectu virium nascitur, facile agnoscitur, modo animus impetu affectuum non perturbetur, sed tranquilla mentis circumspectione & accurata consideratione utamur; prudentia vero requirit, ne, dum jure tuo utaris, desis officio cuidam erga teipsum vel etiam alios, consequenter quæ prudentiæ sunt, ea penitior officiorum perscrutatio manifestat.

§. 255.

Genti nulli naturaliter competit jus ad aliquem actum, qui ad exercitium imperii alterius Gentis pertinet. Etenim imperium, prouti in populo, seu Gente originarie est, summum est (§. 57. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem cum summitas imperii consistat in independentia exercitii ejusdem ab alterius cujusdam voluntate (§. 44. *part.* 8. *Jur. nat.*); actus omnes Gentis cujusdam, qui ad exercitium imperii civilis pertinent, prorsus independentes sunt a voluntate Gentis cujusdam alterius. Naturaliter itaque Genti nulli competere potest jus ad aliquem actum, qui ad exercitium imperii alterius Gentis pertinet (§. 156. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). *De jure ad actum, qui ad exercitium imperii Gentis alterius pertinet.*

Imperium civile originarie res populi propria est (§. 34. *part.* 8. *Jur. nat.*), ut ideo jus ad actum quemcunque, qui ad illius exercitium pertinet, libertati Gentium naturali repugnet (§. 55. *p.* 8. & §. 153. *par.* 1. *Jur. nat.*); Istiusmodi itaque jus cum contradictionem involvat (§. 43. *Ontol.*) impossibile (§. 79. *Ontol.*), adeoque nullum est. Quamobrem nullum datur Jus Gentium naturale ad actus, qui ad exercitium imperii Gentis alterius pertinent; sed quemadmodum vi libertatis naturalis homini unicuique permittendum, ut in agendo, consequenter etiam in exercitio juris sui, suo stet judicio, quamdiu nil agit, quod est contra jus tuum (§. 156. *p.* 1. *Jur. nat.*), ita etiam vi libertatis naturalis Gentium unicuique ea rum permittendum, ut in exercitio imperii suo stet judicio. Immo cum imperium civile oriatur ex pacto, quo homines in civitatem coivere (§. 4. *p.* 8. *Jur. nat.*), & vi cujus singuli se obligarunt universis, quod commune bonum promovere velint (§. 28. *p.* 8. *Jur. nat.*); singulorum obligatio non respicit nisi universos & jus universorum in singulos, quod imperium est (§. 31. *p.* 8. *Jur. nat.*), non pertinet nisi ad universos, qui inter se contraxerunt, consequenter nulla prorsus ratio naturalis est, cur Gens quædam alia quicquam hujus juris participare possit.

§. 256.

Quoniam Genti nulli naturaliter competit jus ad aliquem actum, qui ad exercitium imperii alterius Gentis pertinet (§. 255.); *si Gens quædam quid face-* *De injuria Genti facta*

BIU Cujas

Sese immiscendo regimini ejus.

re audet, quod ad exercitium imperii alterius Gentis pertinet, nullo jure & contra jus alterius Gentis hoc facit, ac per consequens injuriam eidem facit (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*).

Sese immiscere regimini alieno, quomodocunque tandem fiat, libertati naturali Gentium adversatur, vi cujus prorsus independens est a voluntate aliarum gentium in agendo (§. 153. *part.* 1. *Jur. nat.*) Gentes autem qua tales quicquid agunt, id vi imperii agunt.

§. 257.

De se non immiscendo regimini alieno.

Quoniam Genti nulli naturaliter competit jus ad aliquem actum, qui ad exercitium imperii alterius Gentis pertinet (§. 255.), Rector autem civitatis imperium exercet (§. 42. *part.* 8. *Jur. nat.*), & regimen in exercitio imperii consistit (§. 218. *part.* 7. *Jur. nat.*); *nullus Rector civitatis habet jus regimini alieno se immiscendi*, consequenter *urgere nequit, ut alter in civitate sua quid constituat, vel faciat, aut non faciat, nec regimen Rectoris unius civitatis subest judicio Rectoris alterius cujusdam.*

Si qua talia fiunt, ea absque omni jure fiunt. Et quamvis minus potens tandem cedere cogatur potentiori: potentia tamen non dat jus; quod hic aliunde non habet.

§. 258.

Si Rector civitatis nimium oneret, aut nimis duriter tractet subditos.

Si Rector civitatis nimium oneret subditos, aut eos nimis duriter tractet; Rector alterius civitatis vi resistere nequit; pro iis tamen intercedere potest. Nullus enim Rector civitatis habet jus regimini alieno se immiscendi, nec hoc judicio ejus subest (§. 257.). Quamobrem cum regimini alieno sese immiscat, si Rector alius civitatis nimium oneret subditos, aut eos nimis duriter tractet, & ipse eidem vi resistat, quod per se patet; in hypothesi propositionis præsentis eidem vi resistere nequit. *Quod erat unum.*

Quoniam Gens quælibet omni studio id agere debet, ut aliæ quoque Gentes sint felices (§. 162.), non autem tenetur ultra id, quod in potestate sua est (§. 160.); cum vi male imperanti resistere non possit, *per demonstrata*, consequenter nil supersit, quam ut precibus eum permovere studeat, ut animum mutet, seu pro subditis nimium oneratis, aut nimis duriter tractatis intercedat, quin pro iis intercedere recte possit, dubitandum non est. *Quod erat alterum.*

Mittimus ea, quæ in intercessione prudentiæ habenda ratio est, haud raro contingit, ut ipsa quoque interceſsio non sit in potestate, consequenter petentibus recte denegetur (§. 160.). sunt: ea enim ad prudentiam civilem spectant, de qua in Politica agitur. Quoniam prudentiæ

§. 259.

An Gens quadam cogi possit ad religionem Gentis alterius amplectendam.

Gens nulla alteram vi adigere potest ad religionem suam in Rep. sua introducendam, vel ad eam amplectendam. Etenim cum Rectori civitatis curæ esse debeat, ut subditi Deum colant (§. 458. *part.* 8. *Jur. nat.*), modus autem colendi Deum religio sit (§. 512. *part.* 2. *Theol. nat.*); disponere de iis, quæ ad religionem pertinent, ad exercitium imperii civilis, seu regimen (§. 218. *part.* 7. *Jur. nat.*) pertinet. Quamobrem cum Genti nulli competat jus ad aliquem actum, qui ad exercitium imperii alterius Gentis pertinet (§. 255.); Gens quoque nulla alteram vi adigere potest ad religionem suam in Rep. sua introducendam, vel ad eam amplectendam.

Non jam quæstio est de eo, num religio vi propagari possit; sed de jure Gentis in Gentem agitur. Neque hic attendenda est distinctio inter religionem veram & falsam, ut in casu collisionis juris Gentium officium erga Deum vincere dicatur: nulla enim gens est, quæ non existimet religionem suam esse veram. Vis vero medium aptum non est ad veritatem persuadendam.

§. 260.

BIU Cujas

§. 260.

Quoniam *Gens nulla* alteram vi adigere potest ad religionem suam amplectendam (§. 259.); nec *religionis causa Gentem aliam subigendi & imperio suo subjiciendi jus habet.*

An religionis causa Gentem imperio suo subjicere liceat.

Agitur hic de jure, quod Gentibus naturaliter competit. Quamobrem nostram non facimus litem Theologorum de religione propaganda, qui non ex principiis rationis, quæ Juris naturæ doctor est (§. 259. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), sed revelationis eandem definiunt.

§. 261.

Quicquid Gens una ad persuadendum aliis verum Dei cultum conferre potest; ad id conferendum naturaliter obligatur. Quodsi tamen ea ad eundem amplectendum adduci nequeat; id ferendum. Quoniam enim homines Deum colere obligantur (§. 1231. *part.* 1. *Jur. nat.*), consequenter etiam Gentes (§. 2. 3.), vitanda vero est tam superstitio (§. 1256. *part.* 1 *Jur. nat.*), quæ ex erroneis de Deo & providentia divina opinionibus quoad ea, quæ homini bona vel mala evenire possunt, nascitur (§. 1255. *part.* 1. *Jur. nat.*, quam idololatria (§. 1262. *part.* 1. *Jur. nat.*), quæ in cultu divino falsorum Deorum consistit (§. 1258. *part.* 1. *Jur. nat.*), & quod Gens quælibet sibi debet, id etiam debet alteri cuicunque, quantum in potestate est (§. 156. 160.); quicquid Gens una conferre potest ad promovendum verum Dei cultum apud Gentes alias, ad id conferendum naturaliter obligatur. Enim vero Gens nulla alteram vi adigere potest ad religionem suam amplectendam (§. 259.), consequenter nil restat, quam ut eam persuadeat aliis. Quicquid igitur ad persuadendum religionem, seu verum Dei cultum conferre potest; ad id conferendum naturaliter obligatur. *Quod erat unum.*

De officiis Gentis circa verum Dei cultum.

Sunt vero officia Gentis erga Gentes alias, quibus earum felicitas promovetur, officia humanitatis (§. 164.). Quamobrem cum quoad officia humanitatis obligationi tuæ satisfeceris, si ea obtuleris, ubi alter eadem recusat (§. 655. 665. *part.* 1. *Jur. nat.*); si qua Gens alteri verum Dei cultum persuadere conetur, ea vero ad eundem amplectendum se adduci minime patiatur, id ferendum. *Quod erat alterum.*

Ubi a vi discesseris, non alia suppetunt media verum Dei cultum promovendi, quam ut homines eum doceantur sive per doctores vivos, qui, si ad exteras Gentes mittuntur, *Missionarii* appellantur, sive per mortuos, qui sunt libri de vero Dei cultu conscripti. Persuasio vero fit argumentis, quibus partim veritas adstruitur, vel falsitas errorum oppositorum ostenditur, partim motiva suppeditantur ad religionem amplectendam. Variant autem tam argumenta priora pro diversa capacitate illorum, quibus veritas persuaderi debet, quam posteriora pro diversitate inclinationum & morum eorundem, qui in assensum influunt, ubi quoque præjudicia multum momenti habent. Quoniam vero Gens in iis, quæ ad religionem amplectendam pertinent, a seipsa unice dependet, nec cogi potest; si missionarios admittere & in regione sua tolerare nolit, nec permittere ut libri apportentur, in quibus cultus divinus alius, quam apud eam receptus est, docetur & inculcatur, id ferendum. Cautione autem haud exigua opus est, si qua Gens ad amplectendam religionem suam aliam adducere velit. Naturalis enim obligatio, de qua loquitur propositio præsens, supponit cultum divinum verum: alias nulla est, immo cum nemo hominum animis aliorum errores insinuare debeat (§. 708. *part.* 1. *Jur. nat.*), si qua Gens falsum Dei cultum aliis persuadere velit, peccat (§. 440. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), eamque lædit (§. 693. *part.* 1. *Jur. nat.*). Arduum vero cum sit de vero Dei cultu seu vera religione judicium, ad eam aliis persuadendam nonnisi omnibus probe expensis procedendum, in casu dubio ab hoc proposito desistendum. Considerandum hic quoque est, quænam sint prudentiæ partes, ne nihil agendo nobis noceamus. Atque ideo multa circumspectione opus est, quam nemo non admittit, quando inter privatos res agitur. Jus autem Gentium ab eo non differt, quo privati inter se utuntur (§. 3.). Obiter quasi sicuti alibi, ita etiam hic talia monemus, cum quæ ex instituto facienda tractatio ad Jus naturæ ac Gentium minime pertineat.

§. 262.

BIU Cujas

§. 262.

De jure Gentium in missionarios.

Gens nulli competit jus missionarios puniendi, vel male tractandi; sed si eos tolerare nolit, jus saltem jubendi, ut e terris suis discedant, nisi publicam quietem turbaverint, aut refractarii discedere nolint. Etenim Gens nulla ad religionem alterius Gentis amplectendam cogi potest (§. 259.), & si ad eam amplectendam persuaderi nequit, id ferendum (§. 261.), consequenter a voluntate Gentis uniuscujusque dependet, utrum missionarios, hoc est, eos, qui religionem ipsi persuadere volunt ab ea diversam, qua utitur, tolerare velit, nec ne. Quoniam vero si tolerare nolit, sufficit, ut discedere jubeantur, id quod per se patet; nullum quoque competit Genti jus eos puniendi, vel male tractandi, sed saltem jubendi, ut e terris suis discedant. *Quod erat primum.*

Enimvero si missionarii quietem publicam turbent, cum ea in civitate sit conservanda (§. 19. *part.* 8. *Jur. nat.*), consequenter qui eandem turbant, Remp. lædant, qui vero hoc faciunt, puniri possint (§. 579. *part.* 8. *Jur. nat.*); missionarii, quoque puniri possunt, non tanquam missionarii, sed tanquam turbatores quietis publicæ, seu tranquillitatis. *Quod erat secundum.*

Denique cum missionarii ferre debeant, si Gens non patiatur ad religionem, quam ipsi persuadere volunt, amplectendam se adduci (§. 261.); si e terris discedere jubentur, discedere quoque debent, consequenter obedire jubenti (§. 205. *part.* 7. *Jur. nat.*). Quamobrem cum istiusmodi jussus habeat rationem legis (§. 131. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), legibus autem addendæ sint pœnæ, quæ ad cohibendam legum transgressionem, quantum datur, sufficiunt (§. 585. *part.* 8. *Jur. nat.*); quin missionarii refractarii, qui scilicet jussi discedere e terris nolunt, puniri possint, ob detrectatam scilicet obedientiam, quam debent, dubitandum non est. *Quod erat tertium.*

Supra jam annotavimus (*not.* §. 259.), non valere hic distinctionem inter religionem veram & falsam. Cum enim quælibet Gens, nisi contrarii convincatur, vel persuadeatur, putet, religionem suam esse veram; veritas religionis minime apta est ad jus Gentium circa religionum diversitatem determinandum inter partes dissentientes. Qui vero missionarios tolerare non vult, ei non plus juris in eos competit, quam sufficit, ut non tolerentur. Ac ideo quivis facile videt, nullo prorsus jure eos pœnis coerceri, multo minus pœnis capitalibus eos affici posse, nisi accedat delictum, quod tanta pœna, quanta in eosdem statuitur, coerceri meretur. Notandum vero etiam hic est, quod paulo ante annotavimus (*not.* §. 260.), nos hic non progredi ultra ea, que ex principiis Juris naturalis demonstrari possunt, nec nostrum facere, quod ad forum Theologorum spectat.

§. 263.

An diversitas religionis obstet officiis Gentium erga se invicem.

Ob diversitatem religionis Gens nulla alteri officia humanitatis, quæ Gentes sibi invicem debent, denegare potest. Etenim officia, quæ Gentes Gentibus debent, non supponunt identitatem religionis, sed citra respectum ullum ad eandem demonstrantur, quemadmodum ex singulorum demonstratione abunde patet. Quamobrem ad ea sibi invicem præstanda obligantur Gentes citra ullum ad religionem respectum. Ob religionis itaque diversitatem Gens nulla alteri officia humanitatis, quæ Gentes sibi invicem debent, denegare potest.

Nihil hic peculiare deprehenditur in Jure Gentium, quod non idem obtineat inter privatos. Dilectio hominum, seu charitas (§. 620. *part.* 1. *Jur. nat.*), quæ omnia officia hominis erga alios complectitur (§. 654. *part.* 1. *Jur. nat.*), ad quoscunque homines extenditur simpliciter, sine ullo religionis respectu (§. 618. *part.* 1. *Jur. nat.*). Et nemo nostrum est, qui hoc non agnoscat, & perversam opinionem veterum non damnet, quæ odio haberi jubet alii religioni addictos (*not.* §. 618. *part.* 1. *Jur. nat.*). Qui vero hoc agnoscit inter homines singulos, idem etiam admittere tenetur inter Gentes (§. 3.).

BIU Cujas

§. 264.

Gens una quælibet alteri jus suum tribuere debet. Etenim unicuique jus suum tribuendum (§. 922. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem cum naturaliter Gentes sibi invicem ad eadem obligentur, ad quæ singuli obligantur singulis (§. 3.); Gens quoque unaquælibet alteri jus suum tribuere debet. *Fundamentum justitiæ inter Gentes.*

Nec naturæ lex jura Gentibus frustra dat, nec frustra sibi invicem ea acquirunt. Nulla autem juris foret utilitas, si ab arbitrio alterius dependeret, utrum tibi jus tuum tribuere vellet, necne, & tu in voluntate ipsius acquiescere deberes. Unde facile intelligitur, perfectam esse Gentium ad tribuendum sibi mutuo jus suum obligationem.

§. 265.

Quoniam Gens unaquælibet jus suum tribuere alteri debet (§. 265.), virtus autem, qua cuique jus suum tribuitur, justitia est (§. 926. *part.* 1. *Jur. nat.*); *Gentes inter se justitiam colere debent*, consequenter *sollicite sibi cavere, ne quid committant, quod sit justitiæ adversum* (§. 722. *part.* 1. *Jur. nat.*). *De justitia a Gentibus colenda.*

Etsi justitia non sit colenda utilitatis causa, sed cum sensu debiti atque officii; multa tamen utilitas in Gentem redundat, si justam se præbeat aliis, nec a justitiæ tramite se abduci patiatur. Multum quoque consuleretur generi humano, si Gentes in universum omnes earumque Rectores justitiæ amantes essent, sicuti ex adverso injustitia plurimorum malorum causa est.

§. 266.

Gens quælibet sibi cavere debet, ne alias vere offendat. Quoniam enim nemo alterum vere offendere debet (§. 939. *part.* 1. *Jur. nat.*); eodem, quo ante (§. 264.), modo patet, Gentem quamlibet sibi cavere debere, ne alias vere offendat. *De offensa Gentibus vitanda.*

Nihil magis adversatur societati, quam ipsa natura inter omnes Gentes instituit & ad quam colendam eas obligat (§. 7.), quam offensa atque injustitia. Quamobrem e re esse duximus, ut utriusque disertam faceremus mentionem, ut ut per ea jam patere poterat, quæ supra in genere (§. 3. 165.) demonstrata fuerunt. Ceterum non sine ratione diximus, Gentes sibi a vera offensione cavere debere. Etenim non nisi hæc illicita est: ab ea vero, quæ perperam pro tali habetur a Gente, quæ revera offensa minime fuit, nec cavere sibi Gens potest, immo haud raro, si possit, nequaquam debet, prouti satis intelligitur ex iis, quæ de offensæ veræ & putatitiæ differentia alias inculcavimus (§. 936. *part.* 1 *Jur. nat.*). Nemo est, qui nesciat, multos se ab alio offensos existimari, cum nulla veræ offensionis causa subsit. Quemadmodum vero prudentiæ est hoc quoque evitare, quantum officiorum ratio permittit; ita eidem maxime locus est inter Gentes, quæ tamen & ipsæ recte agendo neminem timere debent.

§. 267.

Genti unicuique competit jus non patiendi, ut alia quædam jus quoddam suum sibi auferat. Gens enim quælibet alteri jus suum tribuere (§. 264.), consequenter minime auferre debet (§. 922. *part.* 1. *Jur. nat.*). Ex hac igiiur obligatione partis unius cum nascatur alterius jus in actum negativum alterius (§. 23. *part.* 1. *Jur. nat.* & §. 24. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); jus istud aliud esse non potest, quam non patiendi, ut jus suum ipsi auferatur. Quamobrem Genti cuilibet competit jus non patiendi, ut alia quædam jus quoddam suum sibi auferat. *De Jure Gentium auferendo.*

Equidem jam supra monuimus (*not.* §. 252.) lege prohibitiva induci jus perfectum; non tamen inconsultum videtur, ut id in genere demonstretur, cum principium hoc sit longe utilissimum inprimis in definiendis causis belli justis, & in jure perfecto ab imperfecto discernendo.

§. 268.

BIU Cujas

§. 268.

De jure quod nascitur ex obligatione lege prohibitiva inducta.

Ex obligatione partis unius, quæ inducitur lege prohibitiva, oritur parti alteri jus non patiendi ut illa faciat, ad quod non faciendum obligatur, idque perfectum. Etenim ex obligatione partis unius jus quoddam nascitur parti alteri (§. 23. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem cum lex prohibitiva obliget ad non faciendum (§. 163. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); cum interfit partis alterius, ne faciat, jus, quod ex obligatione hac lege inducta oritur, aliud esse nequit, quam jus non patiendi, ut pars obligata faciat, ad quod non faciendum obligatur. *Quod erat unum.*

Quoniam tibi competit jus non patiendi, ut pars altera faciat, ad quod non faciendum tibi obligatur, *per demonstrata*; licita quoque sunt media, sine quibus impediri nequit, ne pars altera faciat, ad quod tibi non faciendum obligatur, consequenter tibi competit jus eam cogendi ne faciat. Quamobrem cum jus, quod conjunctum est cum jure cogendi alterum, si obligationi suæ satisfacere nolit, perfectum sit (§. 235. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); jus, quod ex obligatione partis unius lege prohibitiva inducta nascitur parti alteri, perfectum est. *Quod erat alterum.*

Cum leges prohibitivæ naturales omnes sub hoc generali contineantur, ne faciamus, quod nos statumque nostrum imperfectiores reddit (§. 152 *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), demonstraverimus vero homini competere jus perfectum non patiendi, ut alter faciat, quod ipsum & statum ejus imperfectiorem reddit, vel ut faciat, quo impeditur ipsius & status ejusdem perfectio (§. 912. *part.* 1. *Jur. nat.*); si rem ipsam intimius spectes, quod hic demonstramus, revera jam ibidem evictum est, prout quoque intelligitur ex iis, quæ ibidem annotavimus. Non tamen utilitate sua destituitur, ut terminis generalibus enunciatum ex ipsis eorundem notionibus demonstretur, quod alias non facile applicatur, nec sine ambagibus, ad casus quoscunque particulares. Sane non modo ea, quæ de jure non patiendi ut alter quid faciat in casibus particularibus hactenus demonstravimus, sub præsenti propositione subsumi possunt, sed eodem principio uti quoque dabitur in casibus particularibus aliis. Immo si dicendum, quod res est, generalia ista principia revera sunt leges naturales, quarum applicatione definiuntur casus particulares, & mirifice augent scientiam non sine magno memoriæ levamento. Sane si disciplinæ satis fuerint excultæ; opera danda erit, ut omnia ad principia generalia reducantur, quæ particularibus, aut, si mavis, specialibus penitius intellectis insunt.

§. 269.

De jure non patiendi, ut qua Gens alterius regimini se immiscat.

Genti unicuique competit jus perfectum non patiendi, ut alia quædam se regimini ipsius quomodocunque immiscat. Enim si qua Gens regimini alterius sese immiscet, hoc contra jus ipsius facit (§. 256.). Quamobrem cum nemo quicquam facere debeat, quod fit contra jus alterius (§. 910. *part.* 1. *Jur. nat.*), ex obligatione autem partis unius, quæ inducitur lege prohibitiva, oriatur jus parti alteri non patiendi, ut illa faciat, ad quod non faciendum obligatur, idque perfectum (§. 268.); Genti unicuique competit jus perfectum non patiendi, ut alia quædam se regimini ipsius quomodocunque immiscat.

Ex demonstratione præsente abunde patet, quomodo jus non patiendi, ut alter quid faciat nobis, vi principii generalis præcedentis inferatur, ut idem eadem facilitate præstetur in casibus aliis. Ceterum tam hic, quam in omnibus casibus aliis, quando de jure nostro adversus alterum agitur, notanda sunt ea, quæ supra annotavimus (*not.* §. 254.). Jure enim suo non esse utendum, quando officia erga nos, vel alios, aut etiam erga Deum, aliud exigunt, principium generale est (§. 211. *p. t. Phil. pract. univ.*).

§. 270.

De jure Gentis in

Si qua Gens certo pacto alteri subjecta est, jus ejus, cui subjecta est, ultra actus conventos non extendendum. Etenim si Gens quædam alteri subjicitur, huic in illam

BIU Cujas

illam jus quoddam competit (§. 134. *part.* 1. *Jur. nat.*). Enimvero cum Gens quælibet naturaliter libera sit (§. 55. *part.* 8. *Jur. nat.*), nulli Genti jus quoddam in eam competit (§ 135. *part.* 1. *Jur. nat.*). Idem inde patet, quod naturaliter Genti nulli competat jus ad aliquem actum, qui ad exercitium imperii alterius Gentis pertinet (§. 55.). Quamobrem cum acceptatione nemo plus juris ab altero acquirere possit, quam is in ipsum transferre voluit (§. 382. *part.* 3. *Jur. nat.*); si qua Gens certo pacto alteri subjecta est, non plus juris huic in alteram competit, quam de quo in pacto fuerit conventum, consequenter jus hoc ultra actus conventos extendendum non est. *alteram; qua certo pacto eidem subjicitur.*

Jus igitur Gentis unius in alteram ex pacto subjectionis metiendum. Cum eodem convenit pactum quodcunque, quod fit cum diminutione imperii alterutrius Gentis: etenim tum certi actus ad exercitium imperii civilis spectantes juri alterius Gentis subjiciuntur, hæc autem nonnisi in eos actus jus habet. Istiusmodi jus est, ut Gens una nequeat eligere sibi Regem, nisi cum consensu bellum inchoare nequeat, ut tolerare cogatur subditos certæ cuidam religioni addictos & ita porro. Pactis restringuntur jura, ut actus certi fiant illiciti, qui antea liciti erant, & debiti, qui erant saltem liciti, ut & committi & omitti possent.

§. 271.

Genti unicuique competit jus adversus alterum jus suum vi persequendi, si id tribuere non vult. Etenim unicuique Genti competit jus non patiendi, ut alia quædam jus suum sibi auferat (§. 267.), consequenter etiam ut id sibi non tribuat. Quamobrem necesse est, ut, ubi tribuere non vult, eandem ad tribuendum vi adigat. Ipsi igitur competit jus adversus alteram jus suum vi persequendi, si id tribuere non vult. *De jure vi persequendi jus suum.*

Jus hoc revera jus belli est (§. 1103. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem de eo plene agemus inferius, ubi de jure belli acturi sumus. E. gr. Si Gens una alteri damnum dedit, ad id resarciendum eidem tenetur (§. 580. *part.* 2 *Jur. nat.*). Quodsi resarcire nolit, huic competit jus illam vi adigendi, ut resarciat. Similiter si Gens una alteri tributaria facta, tributum autem solvere nolit; hæc solutionem tributi vi persequi potest.

§. 272.

Genti unicuique competit jus puniendi alteram, quæ ipsam læsit. Cuilibet enim homini natura competit jus puniendi eum, qui ipsum læsit (§. 1061. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem cum idem jus ad Gentes quoque sit applicandum (§. 3.); Genti unicuique competit jus puniendi alteram, quæ ipsam læsit. *De jure puniendi Gentium.*

Ostenditur etiam hoc modo. Genti unicuique competit jus non patiendi, ut ab altera lædatur (252.). Quamobrem cum pœnis obligemus alios ad actiones omittendas (§. 288. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); Genti quoque unicuique competit jus puniendi alteram, quæ ipsam læsit.

Propositio præsens non parvam utilitatem habet in jure belli penitius enucleando, ut ideo prætermitti minime debuerit. Poterat vero multis adhuc modis aliis demonstrari; sed demonstrationes cumulari opus non est. Cuilibet Genti competit jus securitatis & omnis læsio eidem adversatur (§. 253.). Quodsi ergo Gens quædam lædentem punit, jus securitatis suum adversus eam vi persequitur: id quod omnino facere potest (§. 271.).

§. 273.

Genti unicuique competit jus se & jus suum adversus alteram defendendi. Etenim cuilibet competit jus se defendendi (§. 973. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem cum idem jus ad Gentes quoque sit applicandum (§. 3.); Genti quoque unicuique competit jus se adversus alteram defendendi. *Quod erat unum.* *De jure se jus suum defendendi.*

Jam vero unicuique etiam Genti competit jus non patiendi, ut alia quædam

BIU Cujas

jus quoddam sibi auferat (§. 267.) Quamobrem si jus, quod ea actu habet, Gens alia eidem auferre intendat, vel conetur, vi eidem resistere licet (§. 727. *Ontol.*). Quare cum in eo jus defendendi jus suum consistat (§. 972. *part.* 1. *Jur. nat.*); Genti unicuique competit jus adversus alteram jus suum defendendi. *Quod erat alterum.*

Propositio hæc principium est belli defensivi, quemadmodum suo loco videbimus. Poterat ipsa defensio sui ad defensionem juris sui reduci. Etenim Gentem facit pactum, quo in civitatem coaluerat (§. 45. *part.* 8 *Jur. nat.*), quod cum legi naturæ convenienter fuerit factum (§. 26. *part.* 8. *Jur. nat.*), jure suo hoc fecit. Quodsi ergo Gens quædam alteram qua Gentem impugnat, in jus ipsius involat, consequenter dum se defendit, jus suum defendit. Immo quando Gens se defendit adversus alteram, jus quoque securitatis suæ defendit. Sed nolumus in hisce esse prolixiores.

CAPUT III.

De Dominio Gentium & Juribus cum eodem connexis.

§. 274.

Quanam sint originarie in dominio Gentis.

Si Gens regionem quandam occupavit, omnis terra & quæ in ea sunt in dominio ipsius sunt. Etenim si plures conjunctim eandem rem occupant, dominium in eadem conjunctim acquirunt (§. 189. *part.* 2. *Jur. nat.*). Quamobrem cum Gens sit multitudo hominum in civitatem consociatorum (§. 5. *part.* 8. *Jur. nat.*), si Gens quædam regionem quandam occupat, omnes qui Gentem faciunt conjunctim eandem occupant, consequenter omnes conjunctim, hoc est, tota Gens dominium in iis, quæ occupantur, acquirunt. Quoniam itaque, quando regio occupatur, omnis terra & quæ in ea sunt, occupantur, ea in dominio Gentis sunt.

Modus originarius acquirendi dominium occupatio est (§. 178. *p.* 2. *Jur. nat.*). Quamobrem & Gens dominium in certis terris & iis, quæ in eadem regione sunt, rebus originarie acquirere non potuit nisi occupando. Quemadmodum vero, si a communione primæva recedatur, jus occupandi rem quandam omnibus indifferenter competit, qui eadem indigent (§. 179. *part* 2 *Jur. nat.*); ita etiam Gentes terras domicilio vacuas perpetui usus causa occupare potuerunt, & hoc modo dominium in terris & rebus, quæ in iisdem sunt, acquirere. Duo autem concipiuntur casus. Aut enim homines nondum sedem fixam habentes, vel sede sua non contentæ in societatem civilem coiverunt & illam quærentes regionem quandam occuparunt, quemadmodum olim contigisse constat in migrationibus Gentium, aut familiæ segreges in eadem regione habitantes societatem civilem contrahere & sic eandem totam occupare possunt. In casu priore divisione certæ terræ partes atque res fiunt singulorum; in posteriore autem manent, quæ fuerant & quæ adhuc nullius erant transeunt in dominium Gentis. Casus istos jam supra distinximus (§. 86 87.) Nimirum Gens, quæ perpetui sui usus causa regionem occupat, non modo omnem terram, sed etiam res omnes, quæ in ea sunt, sibi habere velle intelligitur: qui animus ad occupationem, qua dominium acquiritur (§. 175. *part.* 2. *Jur. nat.*), necessario requiritur (§. 174. *part.* 2. *Jur. nat.*). Etsi enim ob ignorantiam, vel alia quacunque de causa rei cujusdam nullum faciat usum, aut de præsenti eum non curet; usus tamen, quem habere possunt, etiam ad Gentem illam pertinet, & quatenus usus perpetui gratia regionem occupat, eum quoque intendisse censetur, quem forte in futurum habere possunt. Præterea certum est, neminem propterea dominium in re sua amittere, quod eam negligenter tractet, nec omnem faciat usum, quem habere potest.

§. 275.

De locis desertis, sterilibus & inculti regione a Gente inhabitata.

Quoniam omnis terra & res omnes, quæ sunt in regione a Gente occupata, in dominio ipsius sunt (§. 274.); *si qua sunt in regione, quam Gens inhabitat, loca deserta & sterilia, aut inculta, ea Gentis sunt*, consequenter *de iis disponere nequit nisi Gens, aut Rector civitatis, siquidem in eum jus suum transtulit* (§. 118. 120. *part.* 2. *Jur. nat.*); *quod fecisse intelligitur, si imperium absque ulla re-*

strictio-

ſtrictione, vel limitatione, conſequenter *ſine ulla lege fundamentali* (§. 77. *part.* 8. *Jur. nat.*), *fuerit translatum.*

Iſtiuſmodi loca ſunt ſylvæ immenſæ, quæ nullum Genti uſum præbent, terræ incultæ, ad quas nimirum colendas nulla indigentia compellit incolas, terræ ſteriles, quas ob nimium laborem ac ſumtus faciendos nemo colere vult, lacus ingentes, loca paludoſa & quæ alia ſunt his gemina.

§. 276.

Quoniam loca deſerta & ſterilia, aut inculta Gentis ſunt, quæ regionem inhabitat (§. 275.); *nemo ſive exterorum, ſive incolarum ea occupare & dominio ſuo ſubjicere poteſt* (§. 338. *part.* 2. *Jur. nat.*). *An loca in regione inhabitata deſerta, ſterilia & inculta pro lubitu occupare liceat.*

Dominia rerum uſus cauſa introducta ſunt & appetuntur: an vero uſum facere velit, an nolit dominus, arbitrio ipſius relictum eſt, nec propterea licet alteri rem ſuam auferre, aut eadem uti. Quod vero nemo in dubium vocat inter privatos; id etiam concedendum inter Gentes. Eadem dominii Gentis vis eſt, quæ privati.

§. 277.

Similiter cum de locis deſertis, ſterilibus & incultis in regione inhabitata nemo diſponere poſſit, niſi Gens, aut qui ejus jus habet, veluti Rector civitatis (§. 255.); *dominium illorum in privatos transferri nequit niſi conſenſu populi, aut ejus, qui populi jus habet, veluti Rectori civitatis.* *Quomodo dominium privatis in iis acquiratur.*

Dominium rerum, quæ jam ſunt in dominio, ab alio acquiri nequit niſi domini voluntate, jus nimirum ſuum in acceptantem transferentis (§. 13. *part.* 8 *Jur. nat.*). Quamobrem cum dominium in locis deſertis, ſterilibus atque incultis Gens habeat (275.); nec ſine ipſius voluntate in privatum quendam idem tranſire poteſt. Quando enim dominium in privatum transfert Rector civitatis, id populi voluntate fieri cenſetur (§. 158. *part.* 8. *Jur. nat.*). Ceterum quia Gentes imperium cum dominio ſimul occupant, hæc vero jura a ſe invicem diſtincta ſunt, quod de jure uno, veluti dominio dicitur, non trahendum eſt ad alterum.

§. 278.

Quoniam Gens in locis deſertis, ſterilibus atque incultis dominium habet (§. 275.), imperium autem cum dominio a Gentibus ſimul occupatur (§. 85.); *Gens etiam, & per conſequens Rector civitatis in locis deſertis, ſterilibus atque incultis, quæ ſunt in regione ſua, imperium habet & licet dominium transferatur in privatos, imperium tamen in iisdem retinetur.* *De dominio in locis deſertis & incultis.*

Non hic loquimur de alienatione, quæ fit inter Gentes, & alienationem quoque imperii in parte quadam regionis, qualia ſunt loca, de quibus ſermo eſt, continet: id quod ex materia ſubſtrata facile intelligitur. Poteſt dominium transferri ſine imperio; transferri etiam poteſt jus utrumque ſimul. Translatio tamen dominii in privatum, etiam extraneum, non intelligitur facta cum translatione imperii ſummi, ita ut ipſum imperii ſummi, ita ut ipſum imperium alienatum cenſeri debeat.

§. 279.

Advenis loca deſerta & inculta ſunt concedenda, ut eadem colant. Etenim ſi loca deſerta & incnlta ex ſterilibus, aut nullius ſaltem uſus, cultura efficiuntur fertilia & utilia, cum hoc modo res induſtriales multiplicentur, & rerum naturalium proventus induſtria ac labore promoveatur, id utique ad perfectionem ſtatus Gentis pertinet (§. 30. *b.* & §. 421. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem cum Gens quælibet ſtatum ſuum perficere debeat (§. 35.), advenis loca deſerta & inculta ſunt concedenda, ut eadem colant. *De locis inculcis concedendis ad culturam advenis.*

BIU Cujas

Concessio illa non uno modo fieri potest, vel ut pro labore & impensis conferatur ad certum tempus usufructus, vel ut dominium gratis transferatur iis, qui colere voluerint, immo etiam culturam suscipientibus certa privilegia dentur, veluti immunitas ab oneribus ad certum tempus, vel ut feudum, aut emphyteusis constituatur in iis fundis, & aliis adhuc modis, prouti circumstantiæ tulerint. Quodsi advenæ fuerint exules, beneficium in concessione consistit, cum sic habeant, unde se sustentent. Quodsi loca sterilia & inculta colantur, terra quoque plures alere potest, & consequenter si advenis colenda tradantur, id facit ad augendam potentiam (§. 69), cujus incrementum curæ habere debent Gentes (§. 70.).

§. 280.

De jure occupandi res, quæ in nullius adhuc dominium venerunt.

A voluntate Gentis dependet, utrum res, quæ in nullius adhuc dominium venerunt, in communione primæva relinquere, an jus occupandi dominio suo subjicere velit. In casu dubio hoc voluisse præsumitur. Quodsi jus occupandi occupavit, denuo arbitrii ipsius est, utrum id rem publicam, aut rem universitatis, an rem singulorum facere velit. Dari res, quæ in nullius adhuc dominium venerunt, occupando tamen eidem subjici possunt, haud obscurum est. Tales enim sunt pisces, aves & feræ quadrupedes. Tales sunt etiam margaritæ, conchæ, corallia, succinum, quæ colliguntur in litoribus maris occupatis. Immo huc quoque referuntur fructus arborum & fruticum sylvestrium. Rerum igitur istarum dominium cum originarie acquirendum sit (§. 176. *part. 2. Jur. nat.*), occupando acquiritur (§. 178. *part. 2. Jur. nat.*). Quoniam vero jus occupandi res domino adhuc carentes dominio subjici potest (§. 316. *part. 2. Jur. nat.*), actus occupationis autem voluntarius est, quod per se patet; a voluntate utique Gentis regionem quandam occupantis unice dependet, utrum etiam jus occupandi res, quæ in nullius adhuc dominium venerunt, occupare velit, nec ne, consequenter cum idem maneat omnium hominum commune, si non occupet, res, quæ in nullius adhuc dominium venerunt, in communione primæva relinquere (§. 9. *part. 2. Jur. nat.*). *Quod erat primum.*

Enimvero cum Gens utilitatis suæ causa regionem occupet, quod per se patet, e re autem ipsius sit, si jus occupandi res, quæ in nullius adhuc dominium venerunt, in dominio ejusdem sit, ut non modo de eo pro lubitu inter suos disponere possit (§. 118. *part. 2. Jur. nat.*), verum etiam exteros excludat ab exercitio hujus juris (§. 120. *part. 2. Jur. nat.*), ne in terris suis istas sibi acquirant; in dubio Gens jus occupandi res dominio suo subjecisse præsumitur (§. 244. *part. 2. Jur. nat.* & §. 578. *Log.*). *Quod erat secundum.*

Quodsi Gens occupavit jus occupandi res in regione sua, quæ in nullius adhuc dominium venerunt, id in dominio ipsius est (§. 175. *part. 2. Jur. nat.*). Quamobrem cum dominus de re sua disponere possit, prouti visum fuerit (§. 118. *part. 8. Jur. nat.*); si Gens jus occupandi occupavit, arbitrii ipsius est, utrum id velit toti Genti commune esse, an in certas universitates, vel etiam singulos transferre, consequenter utrum id rem publicam, an rem universitatis, vel singulorum facere velit (§. 88.). *Quod erat tertium.*

Præsumtio pro occupatione maxime naturalis est. Nisi enim expressa lege, qualis erat apud Romanos, cautum, ut res, quæ in dominium nondum venerunt, occupare liceat, quibus visum fuerit, nec dominio universitatum, vel singulorum subjectum sit; vix quispiam erit, qui non iniquum judicet, si quis peregrinus pisces, aves, vel alias feras capiat. Quando vero de jure occupandi disponit Gens, prudentia jubet, ut attendatur, quid maxime e re civitatis sit.

§. 281.

De vi dominii eminentis in jus occupandi singulis competens.

Si jus occupandi res, quæ in nullius adhuc dominium venerunt, sit singulorum, & e re civitatis fuerit, ne sit singulorum; Rector civitatis singulis id auferre potest. Etenim Rector civitatis dominium eminens habet in rebus subditorum (§. 111. *part. 8. Jur. nat.*), consequenter etiam in jure occupandi res, quæ in nullius

lius adhuc dominium venerunt, iisdem competente. Quoniam itaque vi dominii eminentis de rebus propriis civium salutis publicæ causa in casu necessitatis disponere potest (§. 111. *part.* 8. *Jur. nat.*); vi hujus dominii quoque ipsis jus occupandi res, quæ in nullius adhuc dominium venerunt, auferre potest, si e re civitatis sit, ut non maneat singulorum.

Istiusmodi casus necessitatis est, si singuli jus istud in abusum trahant, ut ipsis magis noxium sit, quam utile, ac manifestum damnum ex promiscuo ejus usu in Remp redundet: id quod non uno modo fieri posse, haud difficulter intelligitur, Prævalet tum omnino salus publica, suprema civitatis lex (§. 86. *p* 4. *Jur. nat.*), & dominio eminenti locum facit (§. 110. *p.* 8. *Jur. nat.*).

§. 282.

Genti nulli competit jus alteram ex regione, quam incolit, expellendi, ut sedem ibidem figat. Gens enim, quæ regionem incolit, non modo dominium in terris & rebus, quæ in illa sunt (§. 274.), verum etiam imperium habet (§. 85.). Quodsi ergo ex regione, quam incolit, expellitur, jus suum eidem aufertur. Quamobrem cum Gens nulla alteri jus suum auferre debeat (§. 264. *b.* & §. 722. *part.* 1. *Jur. nat.*); nulli quoque competit jus alteram ex regione, quam incolit, expellendi, ut sedem ibidem figat (§. 170. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*).

An liceat Gentem ex regione, quam incolit, expellere.

Non est, quod excipias, id tum esse licitum, si Gens, quæ expellitur, antea idem fecerit. Tum enim perinde est, ac si rem furtivam aut raptam possessori aut quasi eripere velles eo animo, ut sit tua. Nemo autem est, qui nesciat, hoc modo dominium in eo acquiri minime posse. Nec factum illicitum alterius factum tuum licitum efficit, veluti jure talionis, cui tamen, si vel maxime jus talionis admittatur, in præsenti locus non est. Notandum vero hic est, quamvis imperium proprie loquendo sit jus in actiones hominum competens (§. 194. *part.* 7. *Jur. nat.*); idem tamen referri ad loca, in quibus commorantur homines, qui imperio subjecti sunt. Quodsi ergo vel maxime consociatio Gentis non tollatur, quando expellitur, id quod tamen fieri necesse est, si regionem vacuam invenire non possit, quam occupet; aufertur tamen eidem etiam quoad imperium jus idem exercendi in iis locis, ex quibus expellitur. Nihil itaque in demonstratione infertur, quod inferri non poterat, qualemcunque tandem casum fingas. Lex naturæ non minus jura Gentium, consequenter etiam earum dominium & imperium tuetur, quam singulorum (§. 3.). Quemadmodum privatorum quilibet sorte sua contentus esse debet; nec inhiare alienis, quia hæc suis meliora; ita quoque Gens quælibet sede sua contenta esse debet, nec ideo sedibus suis exuere aliam, quod ea sit melior. E diametro hoc adversum est justitiæ, quæ cuique jus suum tribui vult (§. 926. *part.* 1. *Jur. nat.*), consequenter fieri vetat, quod salvo jure alterius fieri nequit (§. 722. *part.* 1. *Jur. nat.*).

§. 283.

Nulli Genti competit jus fines imperii propagandi. Etenim quæ imperii fines propagat, idem extendit ultra limites in loca Gentis vicinæ. Quamobrem cum Gens vicina in iisdem dominium & imperium habeat (§. 274. 85.); eodem prorsus, quo ante (§. 282.), modo patet, nulli Genti competere jus fines imperii propagandi.

An liceat fines imperii propagare.

Casus præsens spectari potest tanquam sub præcedente comprehensus, quamvis aliqua dissimilitudo intercedat, quatenus qui loca, ad quæ extenditur imperium, incolunt, sede sua non expelluntur. Quamvis enim his non auferatur dominium privatum in fundis, aufertur tamen dominium, quod in illa terrarum parte Genti competit. Valet hic idem jus, quod obtinet inter possessores fundorum vicinorum.

§. 284.

De limitibus territoriorum definiendis.

Quoniam nulli Genti competit jus fines imperii propagandi (§. 283.), seu ultra limites regionis imperium suum extendendi, consequenter necesse est, ut

BIU Cujas

ut limites hi sint certi; *limites regionum, aut, si mavis, territoriorum* (§. 166. *part.* 8. *Jur. nat.*), *sunt definiendi inter Gentes vicinas.*

Ita præscinduntur lites, quæ inter Gentes vicinas oriri possunt. Ceterum quando de non propagandis finibus imperii hic agitur, nemo non videt, nobis jam non esse sermonem de iis casibus, in quibus justa quadam de causa alteri eripitur, quod suum est. De hoc demum agendum erit, ubi jus belli demonstraturi sumus.

§. 285.

De concordia Gentium. *Gentes inter se concordes esse debent.* Sunt enim membra civitatis maximæ, in quam coivisse intelliguntur (§. 9. 10.), consequenter spectandæ tanquam cives (§. 6 *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem cum cives inter se concordes esse debeant (§. 1083. *part.* 8. *Jur. nat.*); Gentes quoque inter se concordes esse debent.

Gentibus nihil magis utile concordia; raram tamen eandem esse satis exploratum est Gentium vicinarum momentum affert concordia; sicuti ex adverso multorum tædiorum causa est & multum nocumentum affert discordia.

§. 286.

De discordiis vitandis. Quoniam Gentes inter se concordes esse debent (§. 285.); *omni studio ea vitare tenentur, quæ discordiis locum faciunt, aut iis fovendis inserviunt* (§. 722. *part.* 1. *Jur. nat.*).

Urget igitur etiam concordia Gentibus præcepta, ut limites territoriorum inter vicinas determinentur, & quælibet imperium suum intra eos coerceat. Haud exiguum ad felicitatem

§. 287.

In quo concordia Gentium consistat. Quoniam Gentes inter se concordes esse debent (§. 285.), concordes autem sunt, quorum eadem voluntas & noluntas (§. 132. *part.* 7. *Jur. nat.*); *Gentium* quoque, *inprimis vicinarum, eadem esse debet voluntas & noluntas: quæ qualis esse debeat, officia earum* in anterioribus demonstrata *loquuntur.*

Identitas voluntatis & noluntatis, in qua concordia consistit, suas habet leges, ut sit recta. Non sufficit idem velle ac nolle, cum velle ac nolle quidvis nobis liberum non sit, sed alia velle, alia nolle debeamus. Concordia virtus non est naturaliter præcepta, nisi quatenus voluntas & noluntas legi naturæ, consequenter officiis congruit. Atque hinc etiam dignoscitur, quinam sit discordiarum causa. Nimirum si tu vis, quod velle debes, alter autem non vult; discordiæ causa minime tu es, sed potius alter, qui voluntatem suam ad tuam componere debebat. Quodsi vero uterque vult, quod velle non debebat, contraria tamen voluntate, veluti si uterque sibi mutuo tædia creare intendit; culpa quoque in utroque hæret.

§. 288.

Lex generalis de concordia conservanda. Quoniam Gentium eadem esse debet voluntas & noluntas, quam officia mutua exigunt (§. 287.); *Quod officiis convenienter Gens quædam sibi fieri vult ab altera, id etiam alteri facere, quod autem fieri non vult, id alteri non facere debet.*

Si Gentes omnes officii partes erga alias explerent, nulla foret discordia, sed constans ac perpetua concordia. Cum lex naturæ, quæ officia Gentium erga se invicem tam positiva, quam negativa, hoc est, tam ea quæ sibi mutuo facere, quam quæ non facere debent, præscribat (§. 225. *part.* 1. *Phil. pract. univ.* & §. 3. *h.*), eadem autem utilitati Gentium consulat (§. 263. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); non datur modus alius, quo concordia facilius conservetur, & ex adverso discordia evitetur, quam si Gens una alteri non faciat, quæ sibi fieri non

BIU Cujas

non vult; utilitate nimirum movente voluntatem, nocumento autem noluntatem. Aſt quoniam utilitas non eſt ratio ſufficiens juris (§. 265. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), ne voluntas & noluntas a veri tramite aberret, officiis congrua eſſe debet. Vide, quomodo alias hæc officia limitaverimus & quæ de iiſdem annotavimus (§. 98. 99. *part.* 1. *Jur. nat.*). Cum nemo velit, rem ſuam ſibi ab altero auferri, aut ſe quomodocunque in exercitio dominii ſui turbari: id non facilius præcavetur, quam ſi quis habet animum alteri non faciendi, quod ſibi fieri non vult. Quoniam itaque in præſenti id agimus, ut dominia & imperia Gentium in tuto collocentur; apprime hic locus fuit, in quo officium præſens inculcaretur & de concordia Gentium, quæ eodem conſervatur, ageretur.

§. 289.

Reſpectu Gentium exterarum bona omnia ſingulorum ſimul ſumta habenda pro bonis Gentis, ſeu bona civium pro bonis civitatis, Gentes enim inter ſe ſpectantur tanquam perſonæ ſingulares (§. 2.). Quamobrem cum omnes conjunctim, qui Gentem faciunt, a Gentibus exteris non ſpectentur niſi perſona una; bona etiam illorum ſimul ſumta aliter ſpectari nequeunt, quam bona hujus perſonæ, hoc eſt, Gentis. Patet itaque reſpectu Gentium exterarum bona omnia ſingulorum ſimul ſumta habenda eſſe pro bonis Gentis, ſeu, quod perinde eſt, cum ſinguli, qui Gentem faciunt, ſint membra ejuſdem civitatis (§. 4. *part.* 1. *Jur. nat.*), bona civium reſpectu Gentium exterarum habenda pro bonis civitatis. *Quomodo Gentes exterra bona ſingulorum reſpicere debeant.*

Dominia privata non attenduntur niſi inter privatos: inter Gentes autem de eo quæſtio eſt, quod eſt Gentis. Ut vero facilius intelligatur, inter Gentes bona civium habenda eſſe pro bonis civitatis; cogita in civitate dari communionem bonorum, qualem eſſe voluit *Campanella* in Rep. Solis. Nemo ſane erit, qui dubitet hæc bona, quæ ſunt in dominio civium conjunctim ſumtorum (§. 129. *part.* 1. *Jur. nat.*), eſſe bona civitatis. Nonne autem a voluntate Gentis dependet, utrum communionem bonorum introducere velit in Repub. an vero dominiis privatis locum relinquere? Quoniam itaque Genti nulli competit jus ad aliquem actum, qui ad exercitium imperii alterius Gentis pertinet (§. 255.); nulla quoque attendere debet, quid de dominio rerum conſtituerit Gens altera in Rep. utrum voluerit, ea eſſe communia, an vero ſingulis propria. Quamobrem ſi vel maxime poſterius placuerit, Gentes tamen exteræ bona ſingulorum aliter ſpectare nequeunt quam bona Gentis. Quæ vero dicuntur de Gentibus, ea non producenda ad ſingulos, qui ſunt de Gente, ita ut privatus quidam de Gente una ſpectare poſſit bona privati cujuſdam de Gente alia tanquam bona Gentis hujus: neque enim ſinguli, qui Gentem faciunt, jus Gentis habent, quippe quod eſt univerſorum, vel ejus, in quem id fuit translatum. Utemur autem propoſitione præſenti in demonſtrandis aliis in ſequentibus tanquam principio.

§. 290.

Quoniam reſpectu Gentium exterarum bona civium habenda ſunt pro bonis civitatis (§. 289.); *ſi Genti cuidam jus eſt ad bona quædam alterius Gentis, eidem jus eſt ad bona civis cujuſque promiſcue intra terminos ſcilicet debiti.* *De jure ad bona alterius Gentis.*

Nimirum ſi jure ſuo Gens uti velit adverſus alteram, non quærit, num ſit hujus, vel illius privati, ſed num pertineat ad Gentem, ad cujus bona jus quoddam habet. Non tamen propterea plus juris eidem competit ad res civis privatas, quam habet ad bona civitatis aut, ſi mavis, Gentis alterius. Jus enim hoc æſtimandum eſt ex debito civitatis, ſeu Gentis alterius. Clariora hæc evadent, ubi in ſequentibus ad particularia applicabuntur.

§. 291.

Inſulæ in oceano ortæ vel detectæ aliæque terræ dominio & imperio vacuæ, ſeu inhabitatæ a Gente qualibet occupari & coloniæ in iis condi poſſunt. Inſulæ enim in oceano ortæ vel detectæ, aliæque terræ inhabitatæ, ſeu dominio & imperio vacuæ, cum nulli adhuc Genti jus proprium ad eas competat, res nullius ſunt (§. 6. *part.* 2. *Jur. nat.*), conſequenter natura adhuc ſunt communes omnium hominum (§. 7. *part.* 7. *Jur. nat.*). Quamobrem cum rerum, quæ ſunt in communione primæva, dominium occupando acquiratur (§. 175. *part.* 2. *Jur. nat.*), & quan- *De occupatione terrarum inhabitatarum.*

BIU Cujas

& quando ab ea receditur, ſicuti introductis dominiis atque imperiis jam receſſum eſt, jus occupandi omnibus competat, qui re quadam indigent, indifferenter (§. 179. *part.* 1. *Jur. nat.*); inſulæ in oceano ortæ, vel detectæ aliæquæ terræ inhabitatæ, ſeu dominio & imperio vacuæ a Gente qualibet occupari poſſunt. *Quod erat unum.*

Enimvero quoniam occupando acquiritur dominium (§. 175. *part.* 1. *Jur. nat.*); & ſi Gens quædam regionem vacuam occupat, imperium ſimul occupat (§. 85.); in inſula in oceano orta vel detecta aliaque terra dominio & imperio vacua Gens, quæ occupavit, dominium & imperium habet. Quia vero utrumque jus nullius uſus eſt, niſi inſula, & terræ occupatæ inhabitentur, quod per ſe patet; neceſſe eſt ut coloniæ in iis condantur. Quamobrem cum Gens quælibet inſulam & terras iſtiuſmodi occupare poſſit, *per demonſtrata n.* 1. poſtquam occupavit, colonias quoque ibidem condere poteſt. *Quod erat alterum.*

Coloniæ Romanis dicebantur urbes minores, ad quas habitandas ex majoribus urbibus mittebantur incolæ. Unde etiam eodem ſenſu vocabulum trahi poteſt ad integros diſtrictus terrarum, ad quas habitandas a Gente quadam mittuntur incolæ. Immo parum refert, an qui illuc mittuntur ſint incolæ, an peregrini. Quamprimum enim peregrini imperio civili Gentis, a qua mittuntur, ſe ſubjiciunt; incolis æquiparantur. Conſtat olim Romanos hoc modo urbem pauperibus exoneraſſe, qui cenſui ſolvendo non ſufficerent, ſicque egeſtati eorundem ſimul conſuluiſſe, cum iis, qui in novam coloniam deduci volebant, duo, quatuor, ſex aut ſeptem jugera agri, & quandoque plus darent.

§. 292.

An ad territorium Gentis pertineant.

Quoniam Gens quælibet inſulas aliaſque terras inhabitatas occupare poteſt (§. 291.), ſi qua vero Gens regionem quandam occupat, omnis terra & quæ in ea ſunt, in dominio ipſius ſunt (§. 274.), & imperium in iſta terra ſimul occupatur (§. 85.); *Gens, quæ prior inſulam, aut terram inhabitatam occupavit, dominium & imperium in ea habet*, & per conſequens *inſulæ & terræ inhabitatæ, in quas a Gente occupante coloniæ deductæ ſunt, territorii illius Gentis acceſſorium ſunt, quantocunque intervallo ab eodem diſtent, ut ideo perinde ſit, ac ſi eidem eſſent contermin æ, aut intra eoſdem limites continerentur.*

Diſtantia locorum non attenditur. Territorium enim conſtituitur per imperium civile (§. 166. *part.* 8. *Jur. nat.*). In quibus itaque locis idem imperium civile eſt, ea ad idem territorium pertinent, ſeu tanquam partes ejuſdem conſiderantur. Sermo autem hic eſt de territoriis Gentium. De dominio nullum eſt dubium, quin haberi poſſit in rebus quantocunque intervallo a ſe invicem remotis. Unde terræ, in quibus Gens imperium habet, etſi procul remotæ ſint, ad ejus dominium pertinent cum ceteris, & ſub communi dominii Gentis nomine comprehenduntur. Abſit autem ut exiſtimes, hæc abſque ulla utilitate moneri: patebit enim uſus in ſequentibus, præſertim ubi de belli jure acturi ſumus.

§. 293.

De jure extraneis non competente in territorio alieno.

In territorio alieno Gens nulla, nec privatus ullus peregrinus jus quoddam ſibi arrogare poteſt. Etenim territorium, cum in eo imperium habeat (§. 166. *part.* 8. *Jur. nat.*), atque dominium Gens, cujus eſt terra habitata (§. 274.), vel Rector civitatis (§. 42. *part.* 8. *Jur. nat.*), juri proprio Gentis, vel Rectoris civitatis ſubjecta eſt (§. 34. *part.* 8. & §. 118. *part.* 2. *Jur. nat.*). Quamobrem cum vi juris proprii excludantur ceteri omnes, quicunque fuerint, jure omni ad jus iſtud proprium pertinente (§. 119. *part.* 2. *Jur. nat.*); in alieno quoque territorio Gens nulla, nec privatus peregrinus ullus jus quoddam ſibi arrogare poteſt.

Monuimus jam ſuperius eandem eſſe vim dominii Gentis, quæ privati (*not.* §. 276.). Quemadmodum itaque privatus pati non tenetur, ut alius quid faciat in fundo ſuo ſine conſenſu ſuo; ita etiam Gens nulla pati tenetur, ut Gens quædam alia in territorio ſuo quid faciat ſine conſenſu ſuo, conſequenter jus quælecunque in eodem ſibi arroget (§. 156. *p. u. Phil. pract. univ.*): id quod eadem facilitate intellig itur de peregrino privato quocunque.

§. 294.

BIU Cujas

§. 294.

Quoniam in territorio alieno Gens nulla jus quoddam sibi arrogare potest (§. 293.), *vi armata in territorium alienum ingredi & reum fugientem, vel in eo latitantem inde abstrahere minime licet.* *De reo in territorium alienum fugiente.*

Non est quod objicias, ex ædibus privatorum ipsis inconsultis reos ibidem latitantes abduci. Ad dominium enim Gentis pertinet, quod vi imperii habet in fundis privatorum. Etenim Genti, & per consequens ei, qui jus Gentis habet, vel cui idem exercendum demandatum est, in fundis privatorum competit omnis usus, sine quo imperium civile exerceri nequit, qui vel reservatus est in concessione dominiorum privatorum, vel in quem tacite consenserunt, qui fundos privatos possidentes in civitatem coiverunt.

§. 295.

Similiter quia nemo peregrinus jus quoddam sibi arrogare potest in territorio alieno (§. 293.); *contra prohibitionem domini territorii nemini peregrino in idem ingredi licet, sive simpliciter, sive certi negotii causa, prouti tulerit prohibitio.* *De ingressu in alienum territorium prohibito.*

Eadem vis est dominii Gentis, quæ privati (*not.* §. 276.). Quemadmodum itaque dominus fundi privati prohibere potest, ne quis alius in eundem ingrediatur, quod nemo non concedit; ita quoque dominus territorii prohibere potest, ne quis peregrinus in id ingrediatur.

§. 296.

Quoniam contra prohibitionem domini territorii nemini peregrino in id ingredi licet (§. 295.), prohibitionis vero effectus nullus est, nisi pœnis ad non faciendum obligentur, qui quid facere prohibentur (§. 292. *part.* 3. *Phil. pract. univ.*); *si dominus territorii prohibet, ne quis peregrinus territorium ingrediatur, pœnam in ingredientem decernere, seu sub certa pœna id prohibere potest.* *De prohibitione ingressus in alienum territorium sub certa pœna*

Ita olim Sinenses, quibus rationes sufficientes erant prohibendi, ne peregrini in territorium suum ingrederentur, pœnam capitalem statuerant in eum, qui ingredi auderet. Facile autem patet prohibitionem notam esse debere iis, qui ingredi prohibentur, una cum pœna, cujus metu deterreri debent, ne ingrediantur. Alias enim ingressum tentantes seu ingredi volentes monendi saltem sunt, ut recedant, & prohibitio cum pœna, quæ eidem adjuncta, patefacienda. Qui contra prohibitionem sibi notam ingredi audet; is sibi imputet, si pœna illi adjecta afficiatur.

§. 297.

Quia dominus territorii prohibere potest sub certa pœna, ne quis peregrinus certi negotii causa in id ingrediatur (§. 295. 296.), missionarii vero idem ingrediuntur religionis suæ incolis persuadendæ causa (*not.* §. 261.); *dominus territorii quin sub certa pœna prohibere possit, ne missionarii in id ingrediantur, dubitandum non est.* *De prohibitione sub pœna, ne missionarii accedant.*

Vidimus jam superius (§. 262.), a voluntate Gentis uniuscujusque pendere, utrum missionarios tolerare velit, an nolit. Quodsi tolerare nolit, prohibere etiam potest, ne territorium suum ingrediantur, idque sub pœna, ne prohibitio effectu suo destituatur: id quod etiam supra jam indicavimus, cum demonstraremus, missionarios tanquam refractarios puniri posse, si discedere jussi discedere nolint (§. *cit.*). Relegenda hic quoque sunt, quæ ibidem annotavimus.

§. 298.

A domini territorii voluntate unice dependet, sub qua lege accessum peregrinis permittere velit. Per se patet, accessum ad territorium pertinere ad usum lo- *De accessu peregrinorum ad territorium alienum.*

BIU Cujas

ci, in quo imperium civile domino ejus competit. Quoniam itaque dominus de usu rei suæ pro arbitrio suo disponere potest (§. 118. 136. *part.* 2. *Jur. nat.*); a domini quoque territorii voluntate unice dependet, sub qua lege accessum peregrinis permittere velit.

Vix opus est, ut observemus, ne hic committatur quod iniquum est, violanda non esse officia humanitatis. Hoc enim observandum est in omni juris proprii translatione, atque concessione actuum ad id pertinentium: fit ita, quod domino permittendus sit juris sui etiam abusus, quamdiu nil agit contra jus alterius perfectum (§. 169. *part.* 2. *Jur. nat.*). Atque hinc facile dijudicatur, num lex, sub qua accessus permittitur, iniqua sit. Si vero vel maxime lex fuerit iniqua, de injuria tamen sibi facta conqueri nequit, qui sub ea lege in territorium alienum ingreditur, cum ab ipsius voluntate dependeat, utrum sub ea lege ingredi, nec contra prohibitionem domini ingredi liceat (§. 295.).

§. 299.

Sub qua conditione accessus peregrinis permissus intelligatur.

Dominus territorii non permittere intelligitur peregrinis, ut in territorio suo versentur, vel ibidem commorentur, nisi sub hac conditione, ut legibus loci subsint eorum actiones. In territorio enim imperium civile habet (§. 166. *part.* 8. *Jur. nat.*) & vi potestatis legislatoriæ, quæ ad idem pertinet (§. 813. *part.* 8. *Jur. nat.*), leges ferre potest de iis, quæ in territorio suo, aut locis certis ad idem pertinentibus fieri, aut non fieri vult. Quoniam vero contraria voluntas, quæ exceptionem parit, non præsumitur; dominus territorii non præsumitur velle, ut peregrinorum actiones sint a lege exemtæ. Quamobrem peregrinis non permittere intelligitur, ut in territorio suo versentur, vel ibidem commorentur, nisi sub hac conditione, ut legibus loci subsint eorum actiones.

In territorio alieno nullum jus competit Genti cuidam exteræ, seu Rectori alterius civitatis. Quamobrem quando civis tuus in alieno territorio versatur, ibidem juri tuo non subest. Absurdum vero foret, ut tunc liberum ipsi esse deberet facere, quid velit. Quilibet agnoscere tenetur, in hoc loco huic imperium civile competere, consequenter si in eo versari, vel commorari velit, juri quoque ejus se subjicere debet. Non est, quod urgeas leges civiles non obligare nisi membra ejus civitatis, in qua feruntur (§. 967. *part.* 8. *Jur. nat.*): id enim obtinet, quamdiu quis extra territorium penes Gentem suam est, ubi domino territorii nihil juris in ipsum competit. Accessus vero ad territorium alienum parit jus quoddam in eum, quod alias domino competebat.

§. 300.

Quomodo peregrini in territorio alieno legibus loci subjiciantur.

Quoniam a domini territorii voluntate unice dependet, sub qua lege accessum peregrinis permittere velit (§. 298.), nec is permittere intelligitur, ut peregrini in territorio suo versentur, vel ibidem commorentur, nisi sub hac conditione, ut legibus loci subsint eorum actiones (§. 299.); *Si peregrini ad territorium alienum accedunt, in eoque versantur, vel commorantur, tacite promittere intelliguntur*, consequenter *sese obligant* (§. 363. *part.* 3. *Jur. nat.*), *quod actiones suas legibus loci subjicere velint*, & per consequens *eadem vis legum in ipsos est, quæ in cives.*

Nihil in eo est, de quo Gens aliqua conqueri possit. Jus enim hoc omnium Gentium commune est. Et quemadmodum Gens una vult, ut peregrini subjecti sint legibus suis, quamdiu in territorio suo versantur, vel commorantur: ita etiam velle debet, ut, si subditi sui in Gentis alterius territorio versantur, aut commorantur, iidem legibus ejusdem subjiciantur (§. 288.).

An peregrini in alieno territorio delinquentes ibidem & quomodo puniendi.

§. 301.

Quia actiones peregrinorum, quamdiu in alieno territorio versantur, vel commorantur, subjacent legibus loci, in quo sunt (§. 300.); *si peregrini in territorio alieno delinquunt, juxta leges loci puniendi sunt.*

Non

Non igitur neceſſe eſt, ut mittantur ad Gentem ſuam ab ea puniendi, quamvis non negem, ita conveniri poſſe inter Gentes vicinas: per pacta enim jura immutari poſſe, cui ſit qui neſciat? Vix tamen credendum eſt, ullum proſtare iſtiuſmodi conventionis exemplum. Suis enim difficultatibus non caret, ſi iſtiuſmodi pacto ſtandum eſſet, quemadmodum utique ſtari deberet (§. 789. *part.* 3. *Jur. nat.*). Hinc ſi civis tuus furatus eſt in alieno territorio & ibidem deprehenditur; pati debes, ut e patibulo ſuſpendatur, vel ſi homicidium commiſit, ut decolletur, vel ob minus quoddam delictum mulctetur.

§. 302.

Similiter quia peregrini in territorio alieno legibus loci, in quo verſantur, vel commorantur, ſubjecti ſunt (§. 301.); *ſi inter ipſos & cives, vel duos etiam peregrinos, quædam de jure controverſiæ oriantur, eædem a judice loci juxta leges loci ſunt definiendæ.* *De controverſiis peregrinorum in alieno territorio definiendis.*

Nec obſtat leges civiles patrias ab iis differre: illis enim in territorio, in quo verſantur, locus non eſt, cum dominus territorii eas attendere non teneatur, qui in ferendis legibus in territorio ſuo prorſus independens eſt a Gente quacunque alia, vel Rectore civitatis cujuſcunque alterius, prouti ex ſuperioribus & jure publico univerſali ſatis ſuperque conſtat.

§. 303.

Peregrini, quamdiu in territorio alieno verſantur, aut commorantur, ſunt cives temporarii. Quando enim in territorium alienum ingrediuntur, tacite ſeſe obligant, quod actus ſuos legibus loci ſubjicere velint & legum in eos eadem vis eſt, quæ in cives (§. 300.). Cum a Domini territorii voluntate unice dependeat, ſub qua lege acceſſum peregrinis permittere velit (§. 298.), leges quoque ferre poteſt, quæ ſolos peregrinos tenent. Quamobrem cum leges civiles non obligent niſi membra ejus civitatis, in qua feruntur (§. 967. *part.* 8. *Jur. nat.*); peregrini, quamdiu in territorio alieno verſantur, vel commorantur, ſpectandi ſunt tanquam membra ejus civitatis, cujus eſt territorium, conſequenter cum membra civitatis cives ſint (§. 6. *part.* 8. *Jur. nat.*); peregrini, quamdiu in territorio alieno verſantur, aut commorantur, ſunt cives temporarii. *De civibus temporariis.*

Qui in territorio alieno verſatur, aut commoratur, cum id fieri nequeat niſi conſenſu domini territorii (295.), civibus ſeſe aſſociat non quidem perpetuo, ſed ad certum ſaltem tempus. Atque non aliter ſpectari poteſt, quam tamquam in civitatem certa lege ad certum tempus receptus (§ 409. *p.* 8. *Jur. nat.*). Notio igitur civis temporarii, quales peregrinos concipimus, quamdiu in territorio alieno verſantur, aut commorantur, nihil abſurdi continet & nemo eſt, qui neſciat, peregrinos quoque in territorio alieno commorantes cives temporarios dici.

§. 304.

Quoniam *peregrini*, quamdiu in territorio alieno verſantur, aut commorantur, cives temporarii ſunt (§. 303.); *nonniſi ad ea facienda, & non facienda obligantur, quæ civibus iſto tempore ſub iiſdem circumſtantiis facienda, vel non facienda eſſent, niſi quatenus leges particulares de peregrinis aliud inſinuant* (§. 298.). *Ad quænam obligentur peregrini in alieno territorio.*

Differunt utique cives temporarii a perpetuis & per conſequens differentia hæc attendenda quoque venit in metienda obligatione peregrinorum & metiendo jure domini territorii in peregrinos. E. gr. ſi iſto tempore injuria affeciſſet civis civem, puniretur (§. 651. *part.* 8. *Jur. nat.*). Puniri igitur etiam poteſt peregrinus ob injuriam civi, vel peregrino alteri illatam. Similiter ſi civis cum cive contraxiſſet, ad contractum adimplendum cogi a judice poſſet pars invita (§. 540. *p.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem ſi peregrinus cum cive, aut peregrino alio contraxit; a judice quoque ad contractum adimplendum pars invita adigi poteſt. Eodem modo patet, ſi cives certas merces iſto tempore vendentes onera quædam ferre deberent;

BIU Cujas

ea quoque ferenda sunt a peregrinis istiusmodi merces vendituris, nisi peculiares de peregrinis latæ leges contrarium præcipiant. Ast si qua onera, quæ civibus imponuntur, nullum respectum habent ad negotium, cujus causa in territorio alieno commorantur, aut versantur peregrini, ea quoque ab ipsis exigi minime possunt. Ita quæ defendendæ civitatis causa imponuntur, peregrinis imponere minime licet. Sicuti in civitate jus Rectoris civitatis metiendum est ex fine, cujus gratia in eandem coiverunt singuli (§. 30. 4. *part.* 8 *Jur. nat.*); ita jus in peregrinos metiendum est ex fine, cujus causa civibus sese ad tempus iidem associarunt. Inter peregrinos & Rectorem civitatis tacitum quoddam pactum intercedit; cujus objectum est id, ob quod peregrinus in territorio ipsius commoratur vel versatur, &, si quæ leges peculiares de peregrinis fuerint latæ, eædem vim conditionum pacto isti adjectarum habent. Ad quæ igitur ducit recta istius pacti interpretatio, ad ea cogi potest peregrinus (§. 466. *part.* 6. *Jur. nat.*). Facile autem patet, ut leges peculiares vim conditionum pacto tacito adjectarum habeant, necesse esse, ut peregrinis in territorium alienum adventantibus notæ sint, ne ignorantia invincibili laborent (§. 28. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), quæ ipsis imputari nequit (§. 550. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Ab æquitate nimium abhorret, ut peregrinus sentiat damnum ex eo, quod noscere minime potuit. Quamobrem si peregrinis permissum esse non debet, ut certas merces ad nundinas apportent, quales vendere alias licuit; curæ omnino habendum est Rectori civitatis, ut tempestive voluntas ipsius iisdem innotescat. Ex iis, quæ diximus, abunde intelligitur, ex fonte, quem aperuimus, multa particularia deduci posse, quæ prolixitatis evitandæ causa jam commemorare minime lubet. Id unice notandum, a civibus temporariis, quos peregrinos in territorio alieno versantes, vel commorantes esse ostendimus (§. 303.), distinguendos esse eos, qui nocendi animo in territorium ingrediuntur. Jus enim in eos nascitur ex jure se adversus injurias extraneorum defendendi, quod ex ipso fine civitatis fluit (§. 12. 13. *part.* 8 *Jur. nat.*).

§. 305.

De nexu inter dominium Gentis & imperium.

Dominium Gentis cum imperio connexum est. Etenim in ea regione, quam Gens occupavit, omnis terra & quæ in ea sunt, in dominio Gentis sunt (§. 274.), & quæ in singulos distributa non sunt, in dominio universorum, seu totius Gentis manserunt (§. 87.), & siqua in singulos distributa sunt, in iis tamen dominium eminens retentum (§. 110. 111. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quoniam vero Gens, quando regionem occupat, imperium simul occupat (§. 285.), & dominium eminens tanquam pars potentialis imperii considerandum (§. 111. *part.* 8. *Jur. nat.*); ratio, cur imperium in omnibus locis, quæ ad terram a Gente inhabitatam pertinent, & cur dominium eminens in fundis privatorum habeat, non alia est, quam quod ea omnia sint in Gentis dominio & dominium eminens in fundis privatorum fuerit reservatum (§. 56. *Ontol.*). Quamobrem cum inter se connexa sint, quorum unum continet rationem sufficientem coexistentiæ alterius (§. 10. *Cosmol.*); dominium Gentis cum imperio connexum est.

Datur itaque naturalis nexus dominii Gentis cum imperio, ita ut posito dominio ponatur etiam imperium, sublato autem imperio tollatur etiam dominium. Quodsi enim exteræ cuidam Genti competat imperium ex. gr. in viis publicis, Gens regionem inhabitans, in qua sunt viæ publicæ, de iis pro lubitu disponere nequit, consequenter nec dominium in iis habet (§. 118. *p.* 2. *Jur. nat.*).

§. 306.

De translatione dominii Gentis in Rectorem civitatis.

Quoniam dominium Gentis cum imperio connexum (§. 305.); *quando imperium in Rectorem civitatis transfertur, dominium Gentis simul transfertur, & eadem lege translatum intelligitur qua imperium, nisi specialiter quid dictum fuerit.* Hinc porro sequitur, *si imperium saltem sit in usufructu, res quoque, quæ in dominio sunt Gentis, non nisi in usufructu esse, sive fuerint corporales, sive incorporales, & si imperium fuerit in patrimonio ut hæ quoque in eodem sint, & ita porro.*

Leges fundamentales de imperio etiam pertinent ad dominium Gentis. Ex iis igitur & modo habendi imperium definitur jus Rectoris civitatis in rebus, quæ subjacent dominio Gen-

BIU Cujas

Gentis', respectu nimirum Gentis istius. Actus quidam ad exercitium hujus dominii spectantes adeo cum actibus ad exercitium imperii pertinentibus cohærent, ut a se invicem separari minime possint: unde nexus imperii & dominii Gentis clarissime in oculos incurrit. E. g. viæ publicæ sunt in dominio Gentis. Cura autem reficiendarum viarum publicarum & exactio vectigalium pro vectura ad imperium civile pertinet. Leges quoque de viis publicis ferre potest superior quoad actus, qui domini arbitrio subsunt. Immo ex dominio Gentis fluit, quod vi imperii etiam Rectori civitatis competat jus in certos actus ad dominium singulorum spectantes. Trahit imperium istiusmodi actus ad se, quemadmodum vicissim dominium singulorum actus imperii. Atque inde est, quod imperium, quod proprie est jus in personam, aut personarum certas actiones, inhæreat fundis privatorum. Acutiores itaque facile perspicient, quam sit necesse, ut, qui jus publicum universale intimius inspicere voluerit, ad ea, quæ diximus, animum attendere debeat.

§. 307.

Intelligitur jam, quo sensu Rector civitatis dicatur *Dominus regionis*, idiomate patrio der Landes-Herr / scilicet, quatenus dominium Gentis habet. *Dominus regionis cur dicatur Rector civitatis.*

Unde cum nomine Rectoris civitatis recte conjungitur a subditis nomen Domini, ita ut e. gr. dicatur Rex & Dominus, etsi non sit dominus fundorum, qui sunt privati juris. Appellatione Regis jam agnoscitur, eidem competere jus determinandi actiones subditorum, prouti e re Reip. ipsi visum fuerit. Quodsi igitur appellatio Domini esse non debeat sine mente sonus, necesse est, ut eadem denotetur jus quoddam in res, quæ sunt vel universorum, vel singulorum. Hoc autem jus aliud esse nequit, quam dominium Gentis, cujus quædam pars est dominium eminens, ideo contentum sub imperio, quatenus imperium influit in actus dominii Gentis & jus unum cum altero connexum est. Possent hæc uberius declarari; sed ne simus prolixiores, quam fert instituti ratio, propriæ uniuscujusque meditationi ea relinquimus.

§. 308.

Si Gentes duæ, vel plures simul insulam, aut terram aliam vacuam occupent; quælibet earum in ea parte imperium & dominium habebit, quam occupavit: consultius tamen est, ut de divisione inter se conveniant. Immo naturaliter occupare etiam potest privatus, modo sufficiens adsit hominum multitudo, qui imperium ejus subire & sedem ibi figere velint. Quoniam jus occupandi insulam, aut terram aliam vacuam indifferenter omnibus Gentibus competit (§. 291.): si duæ vel plures simul, seu eodem tempore occupent, idem jus habent, nec Gens una alteram in usu juris sui impedire potest. Quamobrem cum Gens insulam occupans dominium in ea & rebus omnibus, quæ in ea sunt, acquirat (§. 274.) & cum eo simul imperium (§. 85.); quælibet Gens dominium & imperium habet in ea insulæ, vel terræ parte, quam occupavit. *Quod erat primum.* *De terra vacua a Gentibus pluribus simul, vel a privato occupata.*

Enimvero cum facile inde oriantur lites, Gentes autem inter se concordes esse debeant (§. 285.); ut de divisione inter se conveniant, consultius est. *Quod erat secundum.*

Denique cum consociatio hominum in civitatem a libera eorundem voluntate dependeat (§. 3. *part.* 8. *Jur. nat.*), insula autem & regio vacua occupetur tum quoad dominium, tum quoad imperium, *per demonstrata*, privatus autem destituatur jure occupandi quoad imperium solum (§. 179. *part.* 2. *Jur. nat.*); si quis privatus permovere possit sufficientem hominum multitudinem, qui imperium ejus subire & sedem in terra occupata figere velint, quin eam occupare & dominium ac imperium in ea acquirere possit, dubitandum non est. *Quod erat tertium.*

Ad conventionem de divisione insulæ aut terræ alterius simul a duabus Gentibus occupatæ neutra cogi potest, etsi eam suadeat concordia. Unde diximus, consultius esse, ut de divisione inter se consentiant, quam ut unaquæque sibi habere velit, quod occupavit. Ista enim' conventio quasi transactio quædam est (§. 882. 883. *part.* 5. *Jur. nat.*), ad quam nemo invitus cogi potest (§. 886. *p.* 5. *Jur. natur.*). Si duo ad rem nullius occupandam concurrant, Germanis placuit, ut ea utriusque sit pro parte dimidia; hinc in actu occupandi concurrentes

BIU Cujas

tes dicere solent, Halbpart / quod idem sonat, ac mihi pro parte dimidia. Et constat Athenienſibus eundem fuiſſe morem. Quamvis vero in occupatione rerum mobilium, vel etiam immobilium in uſum privatum æquitati admodum convenire videatur mos iſte, in occupatione tamen regionum & inſularum vacuarum, qua non ſolum dominium, verum etiam imperium acquiritur, non idem tuto pronunciatur; cum variæ ſeſe offerre poſſint circumſtantiæ, ob quas diviſio in partes inæquales præferenda ſit diviſioni in æquales, ne dicam quod diviſio terrarum in partes æquales non æquiparanda ſit diviſioni rerum mobilium in tales partes, quæ certo quippe pretio æſtimantur, ut unus tantundem accipiat, quantum alter. Jus privati occupandi inſulam, vel terras alias non habitatas non minus perſpicuum eſt, modo omnia accurate perpendantur. Cum enim civitates conſtituantur legi naturæ convenientes §. 26. *part. 8. Jur. nat.*); animus civitatem conſtituendi licitus eſt. Quoniam vero hoc fieri nequit, niſi proſtet terra, in qua habitare poteſt multitudo hominum in civitatem coeuntium; qui animo conſtituendi civitatem terram vacuam occupat, eam non occupat, niſi quia eadem indiget. Unde omnino patet, eidem jus occupandi competere (§. 178. *p. 2. Jur. nat.*). Quodſi vero ſufficientem numerum hominum reperire non poſſit, qui imperium ejus ſubire & ſedem ibidem figere velint; non minus patet, occupationem temerariam eſſe (§. 277. *par. 3 Jur. nat.*), quæ nullum juris effectum parere poteſt (§. 278. *part. 3. Jur. nat.*).

§. 309.

An regiones a Gente habitatas occupare liceat, quia incognitæ.

Terras incognitas a Gente habitatas occupare exteris Gentibus non licet. Cum enim Gens, quæ terram inhabitat, eandem occuparit (§. 174. *part. 2. Jur. nat.*); & terra in dominio ipſius eſt (§. 274.) & imperium in ea res ipſius propria (§. 85. *h.* & §. 34. *part. 8. Jur. nat.*). Quamobrem cum nemini rem ſuam auferre liceat (§. 519. *part. 2. Jur. nat.*), nec dominium & imperium Genti, quod habet in terra, quam inhabitat, auferre licet. Quoniam itaque hoc facit, qui terram antea ſibi incognitam, ſed a Gente habitatam occupat (§. 174. *part. 2. Jur. nat.*); terras incognitas a Gente habitatas occupare exteris Gentibus non licet.

Repugnat ipſa notio occupationis, quæ ſupponit rem occupabilem eſſe nullius (§. 174. *part. 2. Jur. nat.*), nec ignorantia jus dare poteſt ad id, ad quod alias tibi jus nullum competit. Pone tibi non conſtare, alicubi degere Sempronium opibus abundantem. Ecquis affirmare auſit, tibi eſſe jus opes ſuas Sempronio eripiendi? Nonne vero Gentes eodem jure naturali inter ſe utuntur, quo privati (§. 3.)? Notandum vero, nos vocabulum Gentis ſumere in ſignificatu fixo, quem eidem tribuimus, quatenus ſcilicet denotat multitudinem hominum, qui in ſocietatem civilem coiverunt (§. 5. *p. 8. Jur nat.*), ut adeo Gens nulla concipi poſſit ſine imperio civili (§. 31. *par. 8 Jur. nat.*). Cœtus enim hominum in certis terris cohabitantium, ſed imperio civili carentium Gentes non ſunt, niſi quod per inconſtantiam loquendi abuſive ita dicantur. Diſtinguendæ utique ſunt familiæ ſegreges in eadem terra habitantes a Gentibus, nec ad eas applicari poſſunt quæ de Gentium jure & officiis demonſtrantur. Quodſi cupido habendi mentem obnubilet, quo minus veritatem propoſitionis præſentis perſpicere poſſis, ad animum revoca id, quod ſupra demonſtravimus (§. 288.), Gentem nullam alteri facere debere, quod ſibi fieri non vult. Sane ſi Genti uni licet occupare terras ab alia Gente occupatas, quia eidem hactenus incognitæ fuerunt; ex eadem ratione licebit etiam Genti huic terras Gentis illius occupare, vel alteri cuicunque exteræ. Quoniam vero eidem jus tale non concedet, ecqua, quæſo, ratio eſt, cur ſibi hoc jus competere debeat, cum Gentium omnium natura eadem ſint jura eædemque obligationes (§. 17.)? Abſurdum itaque eſt fingere jus terras a Gente inhabitatas occupandi ea ſolummodo de cauſa, quod tibi hactenus fuerint incognitæ, id quod idem omnino eſt, ac res, quæ nobis incognitæ ſunt, licet ſint in dominio alicujus, propterea pro rebus nullius habere, quod ignoremus, eas in rerum natura exiſtere.

§. 310.

De familiis ſegregibus in regione quadam cohabitantibus.

Si familiæ ſegreges in regione quadam cohabitant & fundos privatos poſſident; in iis dominium habent, ſed loca cetera ſunt res nullius, ſeu in communione primæva adhuc relicta. Quodſi vero familiæ iſtæ ſedem fixam non habeant, ſed per incultas ſolitudines errent; fundi, qui ipſorum uſui inſervire poſſunt, ſunt in communione mixta, ceteris in primæva manentibus. Quodſi enim familiæ ſegreges ſedes

BIU Cujas

ſedes fixerunt ſibi in regione quadam, fundos, quos poſſident, ab initio omnino occuparunt (§. 174. *part. 2. Jur. nat.*), ac per conſequens dominium in ipſis acquiſiverunt (§. 175. *part. 2. Jur. nat.*), quod poſtea tranſiit in poſteros. Fundi igitur privati, quos poſſident, ſunt in dominio ipſarum. *Quod erat primum.*

Enimvero cum natura res omnes ſint communes, quælibet vero earum nullius (§. 7. *part. 2. Jur. nat.*), conſequenter in communione primæva exiſtant (§. 9. *part. 2. Jur. nat.*), modus vero originarius acquirendi dominium occupatio ſit (§. 178. *part. 2. Jur. nat.*); quæ a familiis iſtis occupata non ſunt, ea in communione primæva adhuc relicta ſunt, ſeu adhuc nullius ſunt. *Quod erat ſecundum.*

Quodſi familiæ ſedem fixam non habeant, ſed per incultas ſolitudines errent; in id tamen tacite conſenſiſſe intelliguntur, ut fundi in ea regione, in qua ſedes pro lubitu mutant, uſui ſingulorum inſervientes ſint communes, & quin is ipſis ſit animus, ne ab exteris uſu iſto priventur, dubitandum non eſt. Quamobrem regionem iſtam quoad fundos uſui ipſorum inſervientes occupaſſe (§. 174. *part. 2. Jur. nat.*), ac per conſequens conjunctim in iis dominium acquiſiviſſe cenſentur (§. 175. *part. 2. Jur. nat.*), ita ut omnibus nonniſi indifferenter competat eorundem uſus. Fundi igitur iſti in communione mixta ſunt (§. 129. *part. 2. Jur. nat.*). *Quod erat tertium.*

Quod vero cetera loca præter hoſce fundos in communione primæva manſerint, eodem prorſus modo patet, quo idem in caſu priore *n.* 2. demonſtravimus. *Quod erat quartum.*

Uſus cauſa res occupantur. Unde dominio ſingulari a familiis ſegregibus non ſubjiciuntur niſi res, quarum uſus omnibus promiſcue quovis tempore patere nequit: quæ vero uſum iſtiuſmodi habere poſſunt, immo neceſſario habere debent vi communionis primævæ, juris omnibus æque competentis, non modo fruſtra, ſed etiam non ſine injuria in dominium ſingulare deducerentur, immo ceteri, qui hoc uſu indigent, id minime paterentur. Occupatio autem per univerſitatem facta non concipi poteſt in familiis ſegregibus, quas ſola cohabitatio in eadem regione nullo modo unit. Quodſi vero familiæ ſegreges Scytharum more per incultas ſolitudines paſcendi potiſſimum pecoris, aut alterius cujuſdam uſus cauſa errare ſoleant; animus errandi, qui uſu illo intento regitur, occupationem fundorum uſui ſuo inſervientium ſufficienter prodit, utut ſedem in iis non fixerint ſtabilem. Nihil igitur magis naturale eſt, quam ut in iis concipiatur communio mixta familiarum ſegregum. Immo ponamus exteras familias iſtorum fundorum aliquos dominio ſingulari ſubjicere velle; dubitandum non eſt fore, ut familiæ ſegreges hinc inde errantes reſiſtant, ſicque ſufficienter prodant animum fundos iſtos ſibi communes habendi cum excluſione exterorum. Propoſitio itaque præſens principiis Juris naturæ apprime convenit, modo ſingula rite trutinari noveris.

§. 311.

Quoniam familiæ ſegreges in regione quadam cohabitantes fundos in dominio habent, quos occuparunt, loca vero cetera res nullius ſunt (§. 310.); *ſi in terra, in qua familiæ ſegreges fundos proprios habent, adhuc ſunt fundi alii, quorum uſus privatus ſeu ſingularis eſſe poteſt, iidem a quocunque occupari poſſunt* (§. 173. *part. 2. Jur. nat.*). *De occupatione fundorum vacuorum in regione, in qua familiæ ſegreges proprios poſſident.*

Nullius hic in occupando jus violatur, conſequenter occupatio fit ſine ullius injuria (§. 859. *part. 1. Jur. nat.*), quin potius occupans ſuo jure utitur (§. 179. *part. 2. Jur. nat.*), eodem ſcilicet, quo familiæ ſegreges ibidem habitantes uſæ ſunt, cum fundos dominio ſuo ſubjicerent. Cumque Gens proprie loquendo non ſit hominum multitudo, qui ſine imperio civili vivunt (§. 4. *part. 8. Jur. nat.*); nullus quoque, qui in regionem iſtam venit, proprie loquendo peregrinus dici poteſt (§. 7. *part. 8 Jur. nat.*), conſequenter quæ de peregrinis in regionem aliquam adventantibus demonſtrantur, ad eos applicari minime poſſunt. Terra omnis unicuique patet, quamdiu a nemine imperium in ea occupatum, & unuſquiſque occupare poteſt, quæ ſunt in ea dominio vacua, qui iiſdem indiget.

§. 312.

BIU Cujas

§. 312.

De familiis segregibus hinc inde errantibus.

Quoniam *fundi usui privato*, seu singulorum *inservientes in ea regione, in qua familiæ segreges hinc inde errant*, in communione mixta earumdem sunt (§. 310.), & per consequens qui in numero istarum familiarum non sunt, dominio, quod illæ in fundis istis habent, excluduntur (§. 130. *part.* 2. *Jur. nat.*); fundi isti *a nullo adventante in regionem a familiis hisce habitatam occupari possunt, etiamsi in præsenti actu iisdem non utantur, qui regionem incolunt.*

Non usu non amittitur dominium. Et si familiæ segreges per loca inculta errent, usum fundorum nonnisi alternis vicibus intendunt: id quod facile patet, modo animum ad rationem attendas, quæ eas ad errandum per loca inculta permovet.

§. 313.

An familiæ segreges imperio civili subjici possint.

In utraque hypothesi nemini competit jus imperio civili subjiciendi familias segreges. Natura homines omnes liberi sunt (§. 146. *part.* 1. *Jur. nat.*), nec introductione dominiorum status libertatis tollitur (§. 147. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem cum jus connatum nemini hominum auferri possit (§. 64. *part.* 1. *Jur. nat.*), auferatur vero saltem ex parte, si qui contra voluntatem suam imperio civili subjiciantur (§. 152. *part.* 1. & §. 28 *part.* 8. *Jur. nat.*), in utraque hypothesi nemini competit jus imperio civili subjiciendi familias segreges in regione quadam habitantes, vel commorantes.

Non est quod objicias, si familiæ segreges in civitatem redigantur, eas fieri cultiores & saluti ipsarum magis prospici, quam si sine imperio civili cohabitent. Quamobrem officiis erga alias maxime convenire, ut imperio subjiciantur civili. Hinc enim nullum jus nascitur libertate sua naturali contra voluntatem suam alterum privandi, vel eam in commodum ipsius restringendi, quantum finis civitatis exigit: nullum enim tibi competit jus cogendi alterum, ut, ubi perfectionem ejus promovere vis, id a te fieri patiatur (§. 666. *p.* 1. *Jur. nat.*). Nec est, quod porro urgeas, si terræ non maneant incultæ, Gentium exterarum commoda promoveri posse, quibus carere coguntur nullo commodo illorum hominum, qui sine imperio civili illas occuparunt quoad fundos usui suo inservientes: neque enim jus tibi nascitur ad id, quod alterius est, quia is re sua non ita utitur fruitur, quemadmodum poterat, si vel maxime tibi prodesset, si aliter uteretur frueretur. Quod vero de singulis nemo non admittit, id etiam de integris familiis segregibus sine imperio civili in regione aliqua degentibus admittere tenetur. Et quomodo quæso ostendas, tui vel alterius Gentis commodi causa familias invitas imperio subjicere licere; cum ex eo, quod tibi utile est, nullum nascatur jus (§. 265. *part.* 1. *Phil. pract. univers.*)? Sane si hæ rationes valerent, liceret quoque Gentes barbaras & incultas imperio suo subjicere, ut quod ipsis melius est subirent. Quamvis enim hic obstare videatur imperium, quod vel Genti, vel Rectori ejus aufertur; non tamen inde nascitur aliqua differentia, quia in casu propositionis præsentis aufertur libertas invitis. Utrobique itaque subjectio injuria non vacat (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*). Ceterum eodem redit, si quis jus inde derivare velit, quod Gentium interfit vicinos habere bene moratos. Quamdiu enim vicini te non lædunt, nec jus quoddam in eos tibi nascitur (§. 252.). Quod vero religionis causa alios imperio suo subjicere non liceat, per ea patet, quæ supra demonstravimus (§. 260. 261.). Quæ enim de Gentibus in causa religionis demonstrata sunt, facile quoque ad familias segreges regionem quandam inhabitantes applicantur. Aliud vero est, si iis persuadeas, ut imperium civile subeant. Tum enim civitas constituitur pacto, quæ origo civitatum est (§. 3 *part.* 8. *Jur. nat.*) & fons imperii civilis (§. 31. 32. *p.* 8 *Jur. nat.*).

§. 314.

De læsionibus privatis civium diversarum Gentium.

Si civis Gentis unius civem Gentis alterius lædit proprio ausu, aut quomodocunque eidem injuriam facit, id Genti imputari nequit, nisi factum lædentis, aut injuriam inferentis ratihabeat, vel approbet Rector civitatis. Etenim quod civis proprio ausu facit respectu Gentis, cujus civis est, factum alienum est, propterea quod civis unus & Gens universa non sunt una eademque persona:

quod

BIU Cujas

quod per se patet. Quamobrem cum factum alienum nemini imputari possit, nisi quatenus idem a voluntate sua dependet (§. 650. 528. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); si civis Gentis unius civem Gentis alterius proprio ausu lædit, aut quomodocunque eidem injuriam facit, id Genti imputari nequit. *Quod erat unum.* Enimvero quoniam factum alienum imputatur approbanti (§. 673. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); si Rector civitatis factum lædentis, vel injuriam inferentis ratihabet, id ipsum quoque eidem imputatur, consequenter cum is Gentem suam, quando cum aliis ipsi negotium, repræsentet (§. 39.), ipsi etiam Genti. *Quod erat alterum.*

In Jure Gentium plurimum refert, ut læsiones privatorum non confundantur cum læsionibus Gentium. Quamobrem necesse est, ut constet, quandonam Gens læsisse putanda sit civem Gentis alterius, aut si mavis, subditum alienum, ubi privatus quidam injuriam intulit. Nascuntur enim ex maleficio jura adversus lædentem, de quibus statui nequit, nisi certo constet, quinam pro lædente habendus.

§. 315.

Quoniam *si civis Gentis unius civem Gentis alterius proprio ausu lædit, aut quomodocunque eidem injuriam facit*, id Genti imputari nequit (§. 314.); *Gens illa hanc læsisse, aut injuria affecisse dici nequit.* *Quando ob lasionem istam dici nequeat Gens alteram lasisse.*

Actus civis privati non sunt actus Gentis, cui subditus est, cum non fiant tanquam a subdito, seu quatenus subditus est. Nullum igitur respectum ad civitatem habent, cujus agens est membrum. Aliter sese res habet, si faciat jussu Rectoris civitatis, cui tanquam superiori obedit.

§. 316.

Ex adverso quia Genti imputatur factum, quo civis Gentis alterius civem læsit, vel injuriam eidem intulit, si ratihabet, vel approbat Rector civitatis (§. 314.); *si Rector civitatis, cujus membrum est pars lædens, factum lædentis aut injuriam inferentis civi alterius Gentis ratihabeat, vel approbet, Gens, de qua est pars lædens, ipsa læsisse aut injuriam intulisse putanda est.* *Quando dicenda sit.*

Nimirum tum Rector civitatis, & per consequens Gens ipsa (§. 29.), concurrit ad factum civis, & ita factum, quod antea erat factum hominis privati, abit in factum Gentis. Nimirum ex post facto accedens ratihabitio æquipollet jussui, cum ratihabens, vel approbans etiam jussurus fuisset, si intentio agentis antea ipsi innotuisset, ut adeo quasi perinde sit, ac si Gens ipsa per civem suum fecisset, quod is fecit, & per consequens recte per se idem fecisse putetur.

§. 317.

Rector civitatis ferre non debet, ut quis subditorum civi alterius Gentis damnum det, aut injuriam faciat. Etenim nemo alteri damnum dare (§. 533. *part.* 2. *Jur. nat.*), aut injuriam afferre debet (§. 911. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem cum Rector civitatis vi adigere debeat subditos, ut minimum actus externos ad legem naturæ componant (§. 395. *part.* 8. *Jur. nat.*), consequenter minime ferre, ut actus eidem contrarios edant; ferre etiam non debet, ut quis subditorum civi alterius Gentis damnum det, aut injuriam faciat. *De non ferendo, ut subditi alienis subditis injuriam faciant.*

Ne dubium suboriatur, quasi observantia legis naturæ a Rectore civitatis promovenda saltem respiciat cives, minime vero extendenda sit ad peregrinos, quemadmodum ex demonstratione (§. 395. *p.* 8. *Jur. nat.*) colligi posse videtur, ac inde quoque inferri, quod imperium civile extendi nequeat ultra eas actiones, quæ ad commune bonum civitatis consequendum pertinent (§. 35. *part.* 8. *Jur. nat.*); probe notandum est, interesse Gentium, ne Rectores civitatum ferant, ut subditus unius lædat subditos alterius. Quodsi enim istiusmodi læsiones ab utraque parte tolerandæ forent, quemadmodum tolerandæ essent, si Rectori unius

BIU Cujas

civitatis ferre liceret, ut subditi sui alterius subditos impune læderent; nec is tutos suos præstare posset ab injuria aliorum: id quod communi bono civitatis utique adversatur (§. 9. *part.* 8. *Jur. nat.*). Accedit, quod Gentes, quatenus in civitatem maximam coivisse intelliguntur, singulæ quoque universis sese obligasse censeantur, quod commune bonum promovere velint (§. 12.). Ecquis vero non videt, ad hanc ipsam obligationem quoque pertinere, ne Rector civitatis ferat, ut subditi sui subditis alienis damnum dent, aut injuriam faciant? Quodsi ergo non satisfacit demonstratio, quam attulimus; ex hoc ipso principio eandem facile aliter adhuc demonstrare datur.

§. 318.

De damno subditis alienis dato resarciendo & subdito ob injuriam alienis subditis illatam puniendo.

Quoniam Rector civitatis ferre non debet, ut quis subditorum civi alterius Gentis, seu subdito alieno damnum det, aut injuriam faciat (§. 317.), qui autem damnum dedit, is resarcire tenetur (§. 580. *part.* 2. *Jur. nat.*), & qui alterum læsit jure punitur (§. 1071. *part.* 1. *Jur. nat.*), quique faciunt, quæ in Rep. permittenda non sint, pœnis coercendi (§. 647. *part.* 8. *Jur. nat.*); *si quis subditorum subdito alieno damnum dedit, aut injuriam fecit, Rector civitatis in casu priore eum adigere debet, ut damnum datum resarciat, in casu autem posteriore eum punire.*

Si subditus tuus lædatur a subdito alieno, non vis, ut id faciat impune, & si damnum detur, utique vis, ut id resarciatur. Quamobrem nec permittere debes, ut subditus tuus alienum lædat, & ubi dederit damnum, ut resarciatur curandum (§. 288.). Introductione civitatum non tolluntur officia hominum erga se invicem (§. 142. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); sed id potius agitur, ut omnes eorum partes magis adimpleantur, quam si singuli mansissent sui juris.

§. 319.

De jure in Gentem sui perpetuus mos est alienos subditos lædendi.

Si Genti cuidam perpetuus fuerit mos alienos subditos pro lubitu lædendi & damnum ipsis dandi; Gentibus ceteris jus est eandem vi adigendi, ut morem mutet. Etenim Gens nulla ferre debet, ut subditi sui alienos subditos pro lubitu lædant iisque damnum dent (§. 317.), quin potius lædentes punire & ut damnum datum resarciatur curare tenetur (§. 318.). Quoniam itaque universis Gentibus competit jus cogendi singulas, si obligationi suæ satisfacere nolint, aut in eo negligentes se præbeant (§. 13.); si Genti cuidam perpetuus fuerit mos alienos subditos pro lubitu lædendi & damnum ipsis dandi, Gentibus ceteris jus est eandem vi adigendi, ut morem mutent.

Constat fuisse, & olim, & hodienum quoque adhuc esse Gentes nonnullas, quæ sibi persuadent, quasi in Gentem aliam quidvis impune liceat, veluti ut liceat in territorium alienum irruere, pecudes inde abigere, res quascunque pro lubitu auferre, immo subditos alienos in servitutem abducere. Perversum hunc morem tam supra (*not.* §. 156.), quam alias notavimus (*not.* §. 618. *part.* 1. *Jur. nat.*). Eum Gentibus ferendum non esse, nemo negaverit, qui principia Juris naturæ atque Gentium perspecta habet. Immo notioni civitatis maximæ, quæ fundamentum est felicitatis totius generis humani, mos iste e diametro adversatur. Quamobrem si quædam Gentes conjunctis viribus Gentem eundem servantem vi adigant ad eundem immutandum, jure suo hoc faciunt, immo non faciunt, nisi quod officio erga se & Gentes alias convenit.

§. 320.

De jure Genti alteri in territorio suo constituto.

Gens quælibet alteri jus quoddam in territorio suo constituere potest. Etenim Gens in ea regione, quam occupavit, omnem terram & quæ in ea sunt, in dominio habet (§. 274.) & in fundis privatorum dominium eminens retinet, dum juris singulorum facti sunt (§. 110. 111. *part.* 8. *Jur. nat.*). Cumque imperium quoque in eadem habeat (§. 85.), consequenter eadem territorium ipsius sit (§. 166. *part.* 8. *Jur. nat.*); territorium quoque in dominio Gentis, consequenter res ipsius propria est (§. 132. 736. *part.* 2. *Jur. nat.*), aut, si mavis, res sua

(§. 124.

BIU Cujas

(§. 124. *part. 2. Jur. nat.*). Quoniam itaque quilibet in re ſua alteri jus quodcunque conſtituere poteſt (§. 982. *part. 3. Jur. nat.*), quale nimirum voluerit (§. 984. *part. 2. Jur. nat.*); quælibet etiam Gens alteri jus quoddam in territorio ſuo conſtituere poteſt.

Intereſt haud raro Gentis vicinæ, ut jus quoddam ipſi competat in territorio alieno. Quamobrem officiis Gentium erga ſe invicem convenit, ut una in utilitatem alterius jus quoddam in territorio ſuo eidem conſtituat, ut ideo conſtitutio iſtiuſmodi juris ad abuſum dominii Gentium minime ſit referenda.

§. 321.

Quoniam *Gens quælibet alteri* jus quoddam in territorio ſuo conſtituere poteſt (§. 320.); eidem *concedere poteſt jus piſcandi in flumine ſuo, vel etiam in maris parte, quæ in dominio ipſius eſt, jus fortalitium habendi in ſolo ſuo, vel præſidium in certo munimento, juriſdictionem in certis locis intra territorium, vel etiam in certis cauſis, aut in certas perſonas, immo certas urbes, aut terræ partes dominio ejus & imperio ſubjicere valet, & quæcunque alia jura Genti vicinæ, aut exteræ cuicunque utilia concipi poſſunt.* *Exempla iſtiuſmodi jurium.*

Quodſi exempla hæc jurium Genti exteræ in territorio ſuo conſtitutorum conſideres, non amplius dubitabis, intereſſe Gentium vicinarum, non modo, ſed etiam ſepoſitarum, ut ipſis in territorio alieno certa jura conſtituantur. Quæ vero de juribus iſtis porro tenenda ſunt, patent ex iis, quæ de conſtitutis juribus in re aliena in genere (c. 6. *part. 3 Jur. nat.*), & de ſervitutibus in ſpecie demonſtravimus (c. 6. *part. 5. Jur. nat.*) : iſtiuſmodi enim jura pro ſervitutibus territorium haberi, ex ſervitutis definitione patet (§. 1267. *part. 5. Jur. nat.*). Non igitur opus eſt, ut ad ſpecialia deſcendamus.

§. 322.

Si qua Gens in regione quadam adhuc vacua certa loca, aut jura quædam occupavit; Gens alia regionem iſtam poſtea occupans eadem occupare nequit. Etenim quamdiu regio adhuc vacua eſt, Genti unicuique occupare licet in eadem, quæ voluerit (§. 291.), & quæ occupavit ipſius ſunt (§. 175. 124. *part. 2. Jur. nat.*), ac per conſequens jus in iis acquiſitum nulla Gens alia ipſi invitæ auferre poteſt (§. 336. *part. 2. Jur. nat.*). Quamvis itaque Gens alia regionem adhuc vacuam occupare poſſit (§. 291.) & dum occupat, dominium in omni terra & omnibus, quæ in ea ſunt (§. 274.), una cum imperio acquirat (§. 85.); non tamen occupare poteſt illa loca, aut etiam jura, quæ ab alia Gente jam antea occupata fuerant. *De modo originario acquirendi iſtius modi jura.*

E. gr. ponamus, Gentem quandam in inſula vacua extruxiſſe fortalitium, aut occupaſſe jus venandi certas feras; hoc minime obſtat, quo minus inſula ab alia Gente occupari poſſit cum quoad dominium, tum quoad imperium. Pari tamen tenetur, ut Gens extera fortalitium habeat in iſta inſula, vel ut jus venandi certas feras cum excluſione ipſius exerceat. Atque hinc patet, iſtiuſmodi jura, quæ ſervitutis ſpeciem habent, originarie quoque acquiri poſſe. Nil vero obſtat, quo minus etiam ſimilia jura acquirantur a Gente in ea regione, in qua habitant familiæ ſegreges fundos privatos poſſidentes (§. 310.) ut ideo opus non ſit idem demum demonſtrari.

§. 323.

Quoniam Gens regionem vacuam occupans occupare nequit loca & jura in eadem ab alia Gente jam antea occupata (§. 322.); *Si Gens quædam in regione quadam vacua occupet certa loca & jura, poſtea vero alia integram regionem, loca iſta & jura manent Gentis, quæ prior occupavit, cum quoad dominium, tum quoad imperium, nec quicquam juris in ea competit Genti alteri*, ac per conſequens *loca non ſunt de territorio Gentis alterius, eadem vero pati tenetur, ut illa* *De jure inde naſcente.*

BIU Cujas

intra territorium ſuum jura ſibi competentia pro lubitu exerceat & de iiſdem diſponat, cumque jura hæc exercere non poſſit, niſi in territorium alterius ingrediatur, *liber* quoque *eidem competit ad territorium alienum acceſſus*, & quia exercitium juris ſui prorſus independens eſt a voluntate domini territorii, *quoad actus ad exercitium juris ſui ſpectantes legibus loci ſubjectus non eſt, qui exercet*, cum vero *quoad actus ceteros* aliter ſpectari non poſſit quam tanquam peregrinus, qui in territorio alieno verſatur, aut commoratur, propterea quod jus ipſius ad eos non extenditur, quoad eoſdem *legibus loci ſubjectus eſt* (§. 300.), &, *ſi delinquit, juxta leges loci puniendus* (§. 301.), *ſi inter ipſum & cives oriatur controverſia, a judice loci juxta leges loci definienda* (§. 302.), & *eadem quoad facienda & non facienda obligatio ipſum tenet, quæ peregrinos alios*) (§. 304.).

Utriuſque Gentis jura ſarta tecta conſervanda ſunt. Quamobrem actus ad exercitium juris alicujus requiſiti probe diſcernendi ſunt ab aliis, ad quos jus iſtud non exporrigitur, ne pars una involet in jus alterius, & jura diverſa inter ſe confundantur: Ne tamen facile controverſiæ oriantur, concordiæ a Gentibus colendæ (§. 285.) inimicæ; conſultius eſt, ut pacta ea definiantur.

§. 324.

An civis maneat, qui in alieno territorio verſatur.

Peregrini in territorio alieno verſantes, vel commorantes manent cives, ſeu ſubditi Gentis ſuæ. Etenim cum peregrini in territorio alieno verſantes, vel commorantes a Gente ſua non eo diſceſſerint animo, ut domicilium mutent (§. 137.), quin potius animum redeundi ad Gentem ſuam habeant, membra quoque civitatis ſuæ, conſequenter cives (§. 6 *part.* 8. *Jur. nat.*), ſeu ſubditi Gentis ſuæ manent.

Aliud omnino eſt a ſocietate, qualis etiam civitas eſt (§. 3. *part.* 8. *Jur. nat.*), diſcedere, & ipſo facto declarare, quod quis ſocietatis illius membrum eſſe nolit, aliud vero per aliquod tempus abeſſe a loco, in quo ſocietas ſedem ſuam habet. Abſentia a loco domicilii neminem privare poteſt jure, quod in eodem habet, nec liberare ab obligatione, qua ibidem tenetur. Nec obſtat, quod peregrinus, quamdiu in territorio alieno verſatur, aut commoratur, ſit civis temporarius (§. 303.): obligatio enim, qua tanquam civis temporarius tenetur in territorio alieno, ad certas ſaltem actiones ad certum tempus reſtringitur, quæ obligationi, qua quis Genti ſuæ tanquam civis tenetur & juri quod apud eandem ipſi competit, nihil detrahit. Ex. gr. ponamus in Republ. recepti moris eſſe, ut ſuo ordine ad certam dignitatem cives quidam aſcendant. Quodſi abſentem ordo tangat, abſentia minime obſtat, quo minus ejus compos fiat, ſi vel maxime tunc temporis in alieno territorio commoretur. Similiter ſi quis moritur, cui ſecundum leges loci hæres exiſtit; propterea quod in territorio alieno verſatur ibidemque tanquam civis temporarius conſideratur, hæreditatem non amittit. Similiter ponamus capitationem conſtitui; tributum in caput ſuum conſtitutum abſens perinde, ac ſi præſens eſſet, ſolvere tenetur, etſi in alieno territorio verſetur, aut certi negotii cauſa ibidem commoretur. Obligatio peregrini in territorio alieno conſiſtit cum obligatione, qua quis tenetur Genti ſuæ; nec una alteri contradicit, modo intime utramque perſpicias.

§. 325.

De obligatione & jure civium, qui tanquam peregrini in alieno territorio commorantur.

Quoniam peregrini in territorio alieno verſantes vel commorantes cives, ſeu ſubditi Gentis ſuæ manent (§. 324.); *obligatio, qua tenentur Genti ſuæ non tollitur, nec iure, quo apud eandem fruuntur, privantur cives, ſeu ſubditi, propterea quod per aliquod tempus in territorio alieno verſantur, aut negotii cujuſdam cauſa in eodem commorantur*, ac per conſequens *ſi in territorio alieno civis concivem lædit, & lædens ad ſuos redit, ibidem ſecundum leges loci puniri poteſt, & ad damnum reſarciendum adigi.*

Equidem quæ in corollario præſenti dicuntur jam ſatis patent per ea, quæ ad propoſitionem præcedentem annotavimus (*not.* 9. 324.); non tamen inconſultum duximus, ut id in numerum propoſitionum referatur. Exemplum puniendi eum, qui concivem in territorio alie-

BIU Cujas

no interfeciſse, & fuga ſibi conſuluiſse, ne ibidem puniri poſſet. Quodſi in patriam redeat, quin puniri poſſit ob homicidium perpetratum, dubitandum non eſt. Aliter vero ſeſe res habet, ſi in loco delicti a pœna ordinaria abſolutus in patriam redit: neque enim ob idem delictum bis puniri quis poteſt, & quælibet Gens juriſdictionem alterius in territorio ſuo agnoſcere tenetur, conſequenter in ſententia, quam jure ſuo uſa tulit, acquieſcere. Quoniam enim Gens ſine imperio civili non concipitur (*not.* §. 309.); ſi Gens una juriſdictionem alterius in territorio ſuo agnoſcere nollet, id perinde eſſet, ac ſi eam pro Gente nollet habere: id quod utique exiſtimationi, quam Gens una alteri debet (§. 186.), e diametro adverſatur (§. 538. *part.* 1. *Jur. nat.*).

§. 326.

De teſtamento in alieno territorio facto.

Quoniam peregrinus *in territorio alieno verſans* adhuc manet civis Gentis ſuæ (§. 324.), conſequenter actus ejus, qui ad territorium alienum nullum reſpectum habent, legibus patriis ſubſunt; *ſi teſtamentum condit, id ſecundum leges in loco domicilii præſcriptas facere tenetur, nec aliter validum eſſe poteſt.* Quatenus tamen Gens una juriſdictionem alterius agnoſcere tenetur (*not.* §. 325.); *teſtamentum valet ut judiciale, ſi in loco judicii ibi, ubi factum, fuerit depoſitum.*

Ita teſtari nequit ſine ſolemnitatibus, quas leges patriæ requirunt ad validitatem teſtamenti, ſi vel maxime eædem non requirantur juxta leges loci, in quo id conditur, nec portio ſtatutaria viduæ diminui poteſt, etiamſi leges iſtius loci aliter eandem definiant. Valere teſtamentum debet in loco domicilii. Quamobrem rationi nihil magis conſentaneum, quam ut de valore ejus ſtatuatur ſecundum leges hujus loci.

§. 327.

De bonis peregrini in alieno territorio mortui.

Si peregrinus moritur in territorio alieno, naturaliter bona, quæ ibidem habet, ſunt ejus, qui ipſi in patria hæres exiſtit; non vero fiſco cedunt, nec teſtamenti factio eidem adimi poteſt. Etenim ſi peregrinus in territorio alieno verſatur, aut commoratur, civis manet Gentis ſuæ (§. 324.), conſequenter hæres ipſi exiſtit, qui ſecundum leges loci, in quo domicilium habet, vel ab inteſtato ſuccedit, vel quem in teſtamento legitime facto (§. 326. 332.) hæredem inſtituit. Quoniam itaque Rectori civitatis in peregrinum, qui in territorio ſuo verſatur, vel commoratur nonniſi jus in eas actiones competit, quæ reſpectum quendam ad finem civitatis habent (§. 299. 304. *h.* & §. 35. *part.* 8. *Jur. nat.*); rerum quoque ſuarum dominus eſt, quæ ſecum habet, vel ibidem poſſidet, eaque ſpectantur tanquam bona ad Gentem exteram pertinentia (§. 289.). Quamobrem quia cum bonis ceteris, quæ in loco domicilii habet, vel in terra patria, in eundem cenſum veniunt; ſi in territorio alieno moritur, naturaliter bona, quæ ibidem habet, ſunt ejus, qui ipſi in patria hæres exiſtit. *Quod erat unum.*

Cum bona, quæ peregrinus in territorio alieno moriens habet, ſint ejus, qui ipſi in patria hæres exiſtit, *per demonſtrata n.* 1. quod naturaliter fiſco cedere nequeant, in aprico eſt. *Quod erat ſecundum.*

Quoniam denique peregrinus, qui in territorio alieno, ſeu Gentis exteræ verſatur aut commoratur, rerum ſuarum dominus eſt, quas ibidem habet, vel poſſidet, *per demonſtrata n.* 1. nec ea, ſi moritur, fiſco cedere naturaliter poſſunt, *per demonſtrata n.* 2. domino autem naturaliter teſtamentum facere licet (§. 999. *part.* 7. *Jur. nat.*); peregrino in territorio alieno verſanti, aut commoranti quoad bona, quæ ibidem habet, vel poſſidet, teſtamenti factio naturaliter adimi nequit. *Quod erat tertium.*

Si vel maxime peregrinum in territorio alieno, ſeu exteræ cujuſdam Gentis verſantem, aut commorantem conſideres tanquam civem temporarium (§. 303.), non tamen inde inferre licet, quod bona ejus poſt mortem habenda ſint pro rebus nullius, quæ jure occupationis in Rectorem civitatis translato fiſco cedunt; Neque enim civi teſtamenti factio ademta, conſequenter nulla ratio eſt, cur ea adimi debeat ei, qui ad tempus civi æquiparatur. Contrarium itaque potius inde infertur. Tenendum præterea, teſtamenti factionem eſſe jus homi-

ni

ni naturaliter competens (§ 999. *part.* 7. *Jur. nat.*), quod ipsi propterea ademtum minime intelligitur, quod per aliquod tempus in territorio Gentis cujusdam exteræ versatur, aut commoratur. Non urgemus officia alia Gentium erga se invicem, quibus minime convenit, ut bona peregrini in territorio alieno mortui fisco cedant.

§. 328.

Jus albinagii quid sit.

Jus albinagii dicitur, quo exteri jure successionis in bonis defuncti civis, vel peregrini excluduntur, & per consequens nec in testamento institui possunt hæredes, nec legata iisdem relinqui.

E. gr. Sumamus tibi esse fratrem, qui in Anglia domicilium habet, ibidemque improlem mori. Eidem, si in loco domicilii tui moreretur, ab intestato succederes. Quodsi Angli te excludant tanquam exterum jure successionis; hoc fieri dicitur jure albinagii. Similiter, si idem, vel etiam Anglus quidam te institueret hæredem, vel tibi legatum relinqueret; testamentum vero declararetur pro nullo, nec tibi hæreditatem vel etiam legatum capere permitteretur; jure albinagii hoc itidem fieri diceretur. Constat jus albinagii inter Gentes quasdam etiam cultiores esse receptum. Quamobrem instituti nostri ratio postulat, ut ostendamus, utrum juri naturali conveniat, an vero ab eodem abhorreat.

§. 329.

De successione exterorum in bonis defuncti civis & legato exteris relicto.

In bonis defuncti civis naturaliter succedere possunt exteri tum ab intestato, tum si hæredes in testamento instituantur, immo ipsis quoque legata relinqui possunt. Cum jure naturali testamentum facere liceat (§. 999. *part.* 7. *Jur. nat.*), naturaliter succedit in bonis defuncti, qui hæres institutus est (§. 994. *part.* 7. *Jur. nat.*), vel testamento non facto ab intestato succedit (§. 1021. *part.* 7. *Jur. nat.*), veluti liberi (§. 975. *part.* 7. *Jur. nat.*), aut, si nulli fuerint ascendentes, vel descendentes in vivis, certo ordine, qui sunt in familia patris, vel matris, vel parentum superioris gradus (§. 1034. *part.* 7. *Jur. nat.*). Successio igitur in bonis defuncti nititur voluntate defuncti expressa (§. 994. *part.* 7. *Jur. nat.*), aut præsumta (§. 1031. *part.* 7. *Jur. nat.*), consequenter cognatione (§. 562. *part.* 7. *Jur. nat.*). Quamobrem cum Rectori civitatis in res civium nonnisi dominium eminens competat (§. 111. *part.* 8. *Jur. nat.*), vi cujus de iis in casu necessitatis salutis publicæ causa disponere potest (§. *cit.*), qualis in præsenti non existit, quod per se patet, & præterea Gens una alteri (§. 165.), consequenter etiam civibus Gentis alterius officia humanitatis præstare teneatur (§. 654. 655. 620. *part.* 1. *Jur. nat.*), ac ideo non impedire, quo minus etiam exterus consequatur, quæ ad vitam commode ac jucunde transigendam faciunt (§. 702. *part.* 1. *Jur. nat.*); naturaliter omnino in bonis defuncti civis succedere possunt exteri tum ab intestato, tum si hæredes in testamento instituantur. *Quod erat unum.*

Quoniam legata legi naturæ convenienter relinquuntur (§. 1004. *part.* 7. *Jur. nat.*), sunt vero donationes rei cujusdam, vel etiam certæ pecuniæ summæ ultima voluntate factæ (§. 1003. *part.* 7. *Jur. nat.*), consequenter perinde est, ac si legatarius in parte quadam bonorum succederet defuncto, in bonis autem defuncti civis naturaliter succedere etiam possunt exteri *per demonstrata n.* 1. iisdem quoque legata relinqui possunt. *Quod erat alterum.*

Dominium est jus nobis in rebus competens (§. 118. *part.* 2. *Jur. nat.*), imperium vero est jus in actiones hominis vi pacti competens universis (§. 331. *part.* 8. *Jur. nat.*), quatenus ad commune civitatis bonum consequendum diriguntur (§. 35. *part.* 8. *Jur. nat.*). Dominium natura prius concipitur imperio, quod illius tuendi causa introductum (§. 1. *part.* 8. *Jur. nat.*), atque ideo per se ab imperio prorsus independens est. Etsi itaque introductis dominiis imperium accedere concipiatur, jura tamen ex dominio descendentia intacta manent, & in actus dominii vim suam illud non exerit, nisi quatenus iidem bono publico adversantur, aut sine iis id promoveri nequit. Neque imperium tollit officia hominum erga se invicem lege naturali præscripta, propter immutabilitatem hujus legis (§. 142. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Homines, cuicunque imperio civili subjecti sunt, manent æque homines. Quæ igitur officiis eorum erga se invicem conveniunt, ea per imperium civile naturaliter non mutantur.

BIU Cujas

tur? Et ea de causa; cum constet, successionem in bonis defuncti rationem sufficientem in dominio & officiis hominum erga se invicem habere, quemadmodum abunde constat ex iis, quæ de illa demonstravimus in parte septima Juris naturæ, successio in bonis defuncti, quam lex naturæ approbat, introductione imperiorum minime tollitur. Quamobrem nihil magis naturale est, quam ut cives diversarum Rerumpublicarum sibi invicem succedant eodem modo, quo succederent, si essent cives. Non est, quod objicias, admissa ista successione in bonis defuncti, bona Gentis unius venire ad Gentem alteram, propterea quod respectu Gentium bona singulorum pertineant ad bona Gentis (§. 289.). Quoniam enim Gentes, quatenus in civitatem maximam coiviſſe intelliguntur, universæ singulis sese obligasse censentur, quod ipsarum bono prospicere velint (§. 12.), & jure quoque Gentium necessario Gens una alterius commoda promovere debet, quantum citra neglectum officii erga seipsam fieri potest (§. 156.); pro absurdo id minime habendum, quod bona quædam Gentis unius veniant ad Gentem alteram. Qui tale quid sibi persuadere possunt, imbutum possidere videntur animum perverso illo errore, quasi imperia civilia amicitiam hominum universalem ad certum numerum restrinxerint, & eos, qui natura amici esse debebant, effecerint inimicos, aut saltem legem charitatis limitent juxta vulgatum illud male intellectum: ordinatam charitatem incipere a seipso, cum ejidem nonnisi locus sit, quando collisio officiorum erga se & erga alios exceptionem parit (§. 229. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*)

§. 330.

An jus albinagii sit juris Gentium.

Jus albinagii juri Gentium minime convenit. Jure enim albinagii jure successionis in bonis defunctis civis, vel etiam peregrini in territorio alieno mortui excluduntur exteri, nec in testamento institui possunt hæredes, nec iisdem legata relinqui (§. 328.), ac per consequens si in loco non sit, qui juxta leges istius loci hæres existere potest, bona defuncti tanquam res nullius jure occupationis Rectori civitatis competente fisco cedunt. Enimvero si peregrinus moritur in territorio alieno, naturaliter bona, quæ ibidem habet, sunt ejus, qui ipsi in patria hæres existit, non vero fisco cedunt, nec testamenti factio eidem adimi potest (§. 327.), & in bonis civis naturaliter succedere possunt etiam exteri tum ab intestato, tum si hæredes in testamento instituantur, immo ipsis quoque legata relinqui possunt (§. 329.). Jus igitur albinagii juri Gentium minime convenit.

Ubi igitur jus istiusmodi receptum est, id nonnisi ex instituto venit, & æquitati adversatur (§. 239. *p.* 1. *Phil. pract. univ.* & §. 156 *h.*). Quamvis enim lex civilis efficiatur ex naturali, quatenus aliquid additur, vel demitur; quod tamen addendum, vel subtrahendum, rationem sufficientem habere debet vel in statu civitatis in genere, vel hujus, in qua fertur, in specie (§. 991. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem jus albinagii admitti non potest nisi per modum exceptionis in casibus particularibus collisionis officiorum Gentium erga seipsas & erga alias, qui tamen rarissimi sunt & difficilis inter Gentes disquisitionis, ut jure ex notione civitatis maximæ derivando non attendi mereantur (). 987. *part.* 8. *Jur. nat.* & §. 22. *h.*).

§. 331.

De bonis immobilibus, quæ peregrinus in alieno territorio possidet.

Si peregrinus in territorio alieno bona immobilia possidet; ea sunt sub jurisdictione loci, in quo jacent, & leges vel statuta quoad illa dominum obligant. Etenim cum dominus territorii imperium habeat in territorio suo (§. 166. *part.* 8. *Jur. nat.*); si permittit, ut peregrinus in eodem bona immobilia possideat, non alia lege id permittere intelligitur, quam ut maneant sub jurisdictione loci, in quo jacent, & legibus quoque vel statutis loci eadem afficientibus subjectus sit eorum dominus. Quamobrem cum nisi sub hac lege dominium in iis acquirere non potuerit peregrinus (§. 382. *part.* 3. *Jur. nat.*); eadem quoque sub jurisdictione loci, in quo jacent, sunt & leges vel statuta dominum, perinde ac si esset civis, seu domino territorii subjectus ibidemque domicilium suum haberet, obligant.

E. g. Si subditus Brunsvvicensis possidet bona immobilia in Saxonia electorali; eum quoad hæc bona obligant leges Saxonicæ, & statuta, si qua dantur, ejus loci, in quo sita sunt, & quoad eadem jurisdictionem loci agnoscere tenetur. Absurdum utique foret in gratiam extero-

terorum, quibus conceditur, ut bona in territorio suo acquirant, mutari jura, quæ res afficiunt, easque subjici juri alieno: id quod non concipitur sine diminutione imperii civilis; quod Rectori civitatis competit independenter ab omni alia Gente.

§. 332.

De juribus particularibus quoad eadem.

Quoniam bona immobilia in territorio alieno a peregrino possessa sunt sub jurisdictione loci, in quo jacent, & leges vel statuta quoad illa dominum obligant (§. 331.), *hæredes ejus, qui bona immobilia in alieno territorio habet, in iis succedere nequeunt, nisi secundum leges loci, in quo jacent, onera, quæ respectum ad ea habent, etiam a domino eorundem ferenda, & actus omnes, qui ad ea quomodocunque referuntur, jurisdictioni loci subsunt.*

Nimirum eadem respectu istorum bonorum conditio est civis & peregrini. Quicquid igitur valet de cive, idem etiam valet de peregrino. Ita subditus Brunsvvicensis in bonis immobilibus, quæ in Saxonia sita sunt, succedere non potest, nisi secundum jus Saxonicum, non attenta differentia, si qua detur inter jus Saxonicum & Brunsvvicense. Hinc contingit, ut, qui excluditur in loco domicilii, succedere tamen possit quoad immobilia in loco rei sitæ. Jura peregrina valere nequeunt in territorio alieno: cum enim potestas legislatoria ad imperium spectet (§. 813. *part.* 8. *Jur. nat.*), id fieri non posset nisi cum diminutione imperii. Ecquis vero sibi persuaserit, facto privato, quo dominium rei immobilis in territorio alieno acquiritur, diminui imperium domini territorii, ita ut pati cogatur in eo, quæ imperio suo adversa sunt? Onera, quæ imponuntur rebus immobilibus, præstantur ab eorum possessoribus, quia possident. Immunitas privilegium est (§. 853. *part.* 8. *Jur. nat.*), quæ cum concedi nequeat nisi a superiore (§. 855. *p.* 8. *Jur. nat.*), a cujus voluntate unice dependet, num concedere velit (§. 856. *part.* 8. *Jur. nat.*), nemini ideo competere potest, quod domicilium alibi, quam in loco rei sitæ habeat. Domicilium possidentis in impositione istiusmodi onerum minime attenditur. Qui rem immobilem acquirit, cui certa onera imposita sunt, vel imponi a superiore possunt; is eam non aliter acquirit quam cum onere suo tam actuali, quam possibili. Imo absurdum omnino foret peregrinos bona immobilia acquirentes immunes esse ab oneribus, quæ a civibus præstanda essent, si ea possiderent. Onera rebus inhærentia (spectatur vero etiam tanquam onus jus onus rei imponendi) transeunt cum rebus ad quemlibet possessorem. Similiter si contractus emtionis venditionis, vel hypotheca judiciali autoritate confirmari debeat, ut valeat; confirmatio obtineri nequit nisi ab eo, qui jurisdictionem in loco rei sitæ habet, nec actio adversus debitorem morosum, qui hypothecam alteri constituit, alibi quam in foro rei sitæ institui potest, etiamsi is alibi domicilium habeat. Nisi hæc omnia ita se haberent, dominio ac imperio Gentium multis modis præjudicaretur, cum quo contraria consistere minime possunt.

§. 333.

De jure possidendi bona immobilia in territorio alieno.

A voluntate Rectoris civitatis dependet, utrum permittere velit, nec ne, ut peregrini bona immobilia in terris suis possideant. In territorio alieno nemo peregrinus jus quoddam sibi arrogare potest (§. 293.), consequenter nec jus possidendi bona immobilia. Quamobrem jus hoc acquirere nequit, nisi concessione domini territorii, seu Rectoris civitatis. A voluntate igitur Rectoris civitatis dependet, utrum permittere velit, nec ne, ut peregrini bona immobilia in terris suis possideant.

Non obstat, quod naturaliter in bonis civis succedere possint exteri (§. 327.), nec jus albinagii, quo successione excluduntur (§. 328.), conveniat juri Gentium (§. 330.). Quodsi enim contingat, peregrinum jure hæreditario acquirere rem immobilem, cum possidere nequeat, eam vendere tenetur. Neque est, quod existimes prohibitionem, ne quis peregrinus, seu qui alibi locorum domicilium habet, bona immobilia possideat, juri naturali Gentium adversari. Quemadmodum enim a superiore accessus ad territorium suum peregrinis prohiberi potest naturaliter, si e re civitatis sit (295. *h.* & §. 30. *part.* 8. *Jur. nat.*); ita ex eadem ratione prohibere etiam potest, ne quis peregrinus bona immobilia possideat. Quamvis enim negari nequeat, concessionem possessionis convenire officiis Gentium erga se invicem; si tamen hæc collidantur cum officiis erga seipsas, collisio exceptionem parit. Non desunt rationes a fine civitatis desumtæ, cur possessio sit concedenda, nec desunt rationes, cur suo inde non sit concedenda. Sed de iis judicandum est Rectori civitatis & ejus judicio standum, ne libertas naturalis civitatis violetur (§. 50. *part.* 8. & §. 156. *p.* 1. *Jur. nat.*).

§. 334.

BIU Cujas

§. 334.

Quoniam a voluntate Rectoris civitatis dependet, utrum permittere velit, nec ne, ut peregrini in terris suis bona immobilia possideant (§. 333.), a voluntate autem jus aliquod in alium transferentis pendet, quomodo & qua lege id transferre velit (§. 11. *part.* 3. *Jur. nat.*); *Rector* quoque *civitatis ferre potest legem, sub qua peregrinis concessa esse debeat immobilium possessio in terris suis.* *An jus possidendi certa lege concedi possit.*

E. gr. Imponere potest onus possessori peregrino, a quo sunt immunes cives sui, & ex adverso concedere quoque potest certas immunitates aut jura alia, quibus cives non fruuntur, prouti e re civitatis seu Reip. esse existimaverit. Rationes alterutrum suadentes ad prudentiam civilem pertinent: hic loci vero saltem agitur de Jure, & rationes æquitatis discutiuntur, quæ stricto juri seu externo haud raro contrariantur, quatenus scilicet permittendus quoque est domino juris sui abusus, ne libertas naturalis violetur. Sæpius enim jam monuimus, rationes illas attendendas esse in juris sui usu, ut eodem cum sensu officii utamur.

§. 335.

Cum *Rector civitatis* ferre possit legem, sub qua peregrinis concessa esse debeat immobilium possessio (§. 334.); *prohibere* quoque *potest, ne qui alii religioni addictus est, quam quæ in terris suis recepta, bona immobilia possideat*, consequenter *si peregrinus alii religioni fuerit addictus, is arcetur non qua peregrinus, sed quatenus religioni alii addictus est.* *An non concedi nisi certa religioni addictis.*

Ita in Saxonia electorali prohibitum, ne alius, quam Lutheranus immobilia possidere queat. Quamobrem si peregrinus, seu in alio territorio domicilium habens, prædium emat, contractus non confirmatur, nisi ante probaverit, se Lutheranorum sacris addictum esse. Nec obstat legi istiusmodi, si ab sacris hisce alieni tolerentur; immo etiam si exercitium religionis ipsis permittatur. Domicilium enim habere in aliquo loco & frui exercitio religionis atque possidere bona immobilia a se invicem minime dependent, nec desunt rationes fini civitatis convenientes, ob quas illud concedatur, etiamsi hoc non permittatur.

§. 336.

Naturaliter peregrinis permissum est matrimonia ambire & contrahere apud Gentes, nisi e re civitatis fuerit, ut a Gente quadam id non permittatur. Etenim per se patet, naturaliter liberum unicuique esse, cum qua fœmina matrimonium contrahere velit. Enimvero quando in civitatem coeunt homines, universis competit imperium in singulos (§. 31. *part.* 8. *Jur. nat.*), & libertas singulorum restringitur quoad eas actiones, quæ ad bonum publicum promovendum faciunt (§. 47. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem si e re civitatis fuerit, ut a Gente quadam non permittatur peregrinis matrimonia apud se ambire & contrahere; libertatem hanc ipsis permittere non tenetur: si vero libertas ista nihil detrimenti afferat Reip. naturaliter quoque eadem minime restringitur. Peregrinis itaque permissum est matrimonia ambire & contrahere apud vicinas Gentes, nisi e re civitatis fuerit, ut a Gente quadam id non permittatur. *De contrahendis matrimoniis apud Gentes vicinas.*

In iis, quæ ad Gentes pertinent, rationes naturales desumendæ sunt a fine civitatis, ex quo metiendum est Jus universorum in singulos (§. 30. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quod itaque naturaliter liberum unicuique est, id naturaliter quoque tale manet in civitate, nisi idem fini ejusdem adversetur. Lex vero naturæ, quæ salutem publicam supremam civitatis legem facit, (§. 86. *part.* 8. *Jur. nat.*), libertatem quoque naturalem restringit in iis, quæ fini civitatis adversantur, si vel maxime ignorantia, aut negligentia gentis, seu ejus, qui jus Gentis habet, id permittatur. Deest nimirum Gens officio suo erga seipsam, nec jure suo utitur, quo uti poterat, sicuti ex adverso jure suo abutitur, si finis civitatis minime exigat, ut libertas naturalis restringatur, non tamen permittatur, quod unicuique naturaliter liberum.

BIU Cujas

§. 337.

De jure Gentium quoad matrimonia. Quoniam peregrinis naturaliter permissum est matrimonia ambire & contrahere apud vicinas Gentes, nisi e re civitatis fuerit, ut a Gente quadam id non permittatur (§. 336.), de eo autem statuere ad imperium civile pertinet (§. 60. *part. 8. Jur. nat.*), in cujus actum nullum Genti ulli naturaliter jus aliquod competit (§. 255.); *a voluntate Gentis cujuslibet dependet, utrum peregrinis permittere velit, nec ne, & qua lege permittere velit, ut apud se matrimonia ambiant & contrahant, atque in ea Gentibus ceteris acquiescendum.*

Quodsi juxta Jus naturæ rationes prohibitionis ponderare volueris, ad collisionem officiorum Gentium erga seipsas & erga alias attendendus quoque est animus, & excutiendæ inprimis sunt rationes particulares, ob quas a peregrinis ambiuntur matrimonia: Circumstantiæ cum in casibus particularibus admodum variant, multa disquisitione haud raro opus est, ut de actus rectitudine judicium minime fallax feratur.

§. 338.

De jure necessitatis Gentium. *Naturaliter Genti exteræ competit aliquod jus in eas res, quæ sunt in dominio Gentis alterius, si in casu emergente contingat alicui penitus auferri usum necessarium illarum rerum.* Dominia enim introducta intelliguntur cum tacita hac restrictione, ut, si in casu emergente contingat alicui penitus auferri necessarium rerum usum, eidem jus aliquod competat in eas res, quæ sunt in dominio (§. 563 *part. 6. Jur. nat.*). Quoniam itaque idem intelligendum est de rebus, quæ in dominium Gentium venerunt (§. 3.); naturaliter quoque Genti exteræ competit aliquod jus in eas res, quæ sunt in dominio Gentis alterius, si in casu emergente contingat ipsi penitus auferri usum illarum necessarium.

Ne jus necessitatis Gentium ultra limites suos in infinitum extendatur, probe expendenda sunt, quæ de eodem tradidimus alibi (§. 564. *& segg. part. 6. Jur. nat.*).

§. 339.

Quale sit jus necessitatis Gentium. Quoniam naturaliter Genti exteræ competit aliquod jus in eas res, quæ sunt in dominio Gentis alterius, si in casu emergente contingat, ipsi penitus auferri usum rerum illarum necessarium (§. 338.), consequenter juri huic locum non facit nisi extrema necessitas, quæ alio modo evitari nequit, hæc ipsa autem necessitas jus petendi in jus cogendi vertit, ut Gens altera faciat, vel det (§. 599. *part. 6. Jur. nat.*); *jus necessitatis Gentium jus perfectum est* (§. 235. *part. 1. Phil. pract. univ.*), consequenter *vis, quæ adhibetur ad obtinendum, quod petenti denegatur, aut ob periculum præsens peti nequit, sive clandestina, sive aperta, licita est.*

Jus hoc necessitatis in bello haud raro locum habet: sed de eo dispiciendum, ubi de jure belli & in bello agitur. Occurrere tamen quoque possunt casus pacis tempore, quamvis rarius, quorum unum vel alterum in medium afferre lubet in iis, quæ mox sequuntur.

§. 340.

De jure ad frumentum Gentis vicinæ alterius in casu intolerabilis famis. Cum naturaliter Genti exteræ competat aliquod jus in eas res, quæ sunt in dominio Gentis alterius si in casu emergente contingat ipsi penitus auferri usum rerum istarum necessarium (§. 338.), & hoc jus perfectum sit (§. 339.); *si tanta sit frumenti penuria, ut fame plurimis pereundum sit, nisi a Gente vicina copia frumenti ipsi fiat, hæc ipsa Gens ad frumentum æquo pretio sibi vendendum cogi potest, immo frumentum vi auferre licet, si vendere nolit.*

Fa-

BIU Cujas

Facile autem patet; extremam neceſſitatem nondum adeſſe, quamdiu ſuperior ſubditis proſpicere poteſt. Ita laudandus omnino eſt mos Imperatorum Sinarum, qui ex granariis ſuis ſubditorum indigentiam ſublevant, ſi qua in provincia fame laborant ſubditi. Quod enim a Gente ſua haberi poteſt, id ab alia vi extorquere non licet. Poterant hic alia adhuc moneri, ſed quæ ſilentio præteriri & propriæ cujuſque meditationi relinqui ratio non una jubet. Quæ vero de frumento demonſtrantur, ea facile intelliguntur etiam de rebus aliis cibo inſervientibus.

§. 341.

Ex eadem ratione patet, *ſi virorum populo matrimonia contrahere cum fœminis vicinarum Gentium denegetur*, cum ſine matrimonio ſe conſervare nequeat, *neceſſitatem virginum raptum facere licitum*. *De jure neceſſitatis raptus virginum.*

Exemplum habemus in Romanis, qui ab initio erant virorum populus, nec ſine raptu virginum ſe conſervare poterant.

§. 342.

Ex eadem quoque ratione intelligitur, *ſi qua Gens ad avertendum periculum præſens indiget navibus, plauſtris, equis vel opera peregrinorum, uſum neceſſarium eidem naturaliter patere*. Res nimirum civitatis, quibus introductis dominiis etiam æquiparantur operæ (§. 437. *part.* 2. *Jur. nat.*), reſpectu Gentis habentur pro rebus, quæ ſunt in dominio Gentis (§. 289.). *De uſu navium, plauſtrorum, equorum, & operarum peregrinorum.*

Immo cum in extrema neceſſitate jus commune ad res reviviſcat (§. 600. *p.* 6. *Jur. nat.*); nil obſtat, quo minus ſingulos, qui ſunt diverſarum Gentium cives, immo etiam eos, qui iiſdem imperant, quoniam Gentes ſpectantur inter ſe tanquam perſonæ liberæ in ſtatu naturali viventes (§. 2.), ſpectes tanquam in ſtatu naturali adhuc viventes. Sane non alia de cauſa, quæ de jure neceſſitatis reſpectu ſingulorum demonſtrantur, ad integras Gentes applicanda veniunt (§. 3.). Ponamus ex. gr. incendium ſævire aliquo in loco & deſiderari equos, ut aqua eidem reſtinguendo ſufficiens advehatur; quin prætervehentes cogi poſſint, ut equorum ſuorum uſum concedant, dubitandum non eſt. Similiter ſi in flumine, qui terminus arcifinius eſt, periculum ſubmerſionis immineat, quin liceat navibus, quæ ſunt ad littora alterius territorii, ad ſervandum homines & merces uti, inſcio, vel etiam invito domino, non eſt quod dubitemus.

§. 343.

Naturaliter Gentibus promiſcue competit jus ad res innoxiæ utilitatis, quæ ſunt in dominio alterius Gentis. Etenim hoc ipſum jus innoxiæ utilitatis eſt (§. 685. *part.* 6. *Jur. nat.*). Quamobrem cum dominia rerum introduci non potuerint niſi ſalvo jure innoxiæ utilitatis (§. 686. *part.* 6. *Jur. nat.*), & Gentes inter ſe utantur jure naturali (§. 3.); naturaliter quoque Gentibus promiſcue competit jus ad res innoxiæ utilitatis, quæ ſunt in dominio Gentis alterius. *De jure innoxiæ utilitatis Gentium.*

Cum de juribus innoxiæ utilitatis particularibus, veluti de tranſitu ad cauſas juſtas per terras & flumina, de jure commorandi in terris, quæ ſunt in dominio Gentis, de receptu eorum, qui ſedibus ſuis expulſi ſunt, de jure res æquo pretio ſibi comparandi, quibus Gentes aliæ non indigent, & quæ ſunt his gemina, jam ſatis prolixe egerimus (§. 689. *& ſeqq. part.* 6. *Jur. nat.*); eadem hic repeti ſupervacaneum foret. Aliqua tamen ibidem non dicta addere lubet, ut appareat, quomodo in caſibus emergentibus principiis generalibus ſit utendum.

§. 344.

Peregrinis permittendum eſt, ut ſtudiorum cauſa in ſcholis & academiis noſtris commorentur, nulla habita ratione religionis. Quicquid enim Gens docta & culta conferre poteſt, ut barbaræ & incultæ fiant doctæ atque cultiores, id facere debet (§. 168.), conſequenter non impedire debet, ſut ſcientiæ atque libe- *De acceſſu peregrinorum ad academias noſtras.*

BIU Cujas

rales artes & virtutes floreant apud Gentes alias. Quamobrem cum in scholis & academiis ea discantur, quæ cognitu ac scitu necessaria sunt atque utilia (§. 433. 434. *part.* 8. *Jur. nat.*), &, si peregrinis quoque patet ad eas aditus, eo ipso obtineatur, ut scientiæ quoque atque liberales artes virtutesque propagentur apud Gentes exteras, quod per se patet, jus vero commorandi in terris nostris studiorum causa jus innoxiæ utilitatis sit, exteris non denegandum (§. 692. *part.* 6. *Jur. nat.*); peregrinis utique permittendum, ut studiorum causa in scholis & academiis nostris commorentur. *Quod erat unum.*

Quoniam vero Gens nulla alteram vi adigere potest ad religionem suam amplectendam (§. 259.), nec ob diversitatem religionis Gens ulla alteri officia humanitatis, quæ sibi invicem debent, denegare potest (§. 263.), multoque minus privare jure mittendi pueros, adolescentes & juvenes suos in scholas & academias nostras studiorum causa ipsis competente, *per demonstrata*; permittendus utique est peregrinis ad scholas & academias nostras studiorum causa accessus nulla habita ratione religionis. *Quod erat alterum.*

Ponamus aliquem peregrinum accedere ad academiam nostram, Matheseos, philosophiæ aut medicinæ addiscendæ causa. In numerum studiosorum recipiendus, a quacunque Gente veniat & cuicunque religioni tandem addictus sit, si vel maxime lege fundamentali constitutum, ne toleretur alia, quam recepta religio, nec bona immobilia possidere possit nisi qui eam publice profitetur. Aliud enim est eorum quorundam studiorum causa, quibus nihil cum religione commune est, commorari in his terris, aliud vero ibidem habere liberum religionis exercitium & bona immobilia possidere. Illud nimirum pertinet ad jus commorandi justa de causa in alieno territorio, quod sub jure innoxiæ utilitatis comprehenditur; hoc vero minime.

§. 345.

De jure commorandi valetudinis causa in terris alienis.

Peregrinis permittendum, ut valetudinis recuperandæ causa apud nos commorentur, nulla habita ratione diversitatis religionis. Etenim in terris dominio alieno subjectis ob justas causas aliquantisper commorari licet (§. 692. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem cum unusquisque operam dare teneatur, ut valetudinem recuperet (§. 413. *part.* 1. *Jur. nat.*), consequenter eidem jus competat ad actus, sine quibus valetudinem recuperare nequit (§. 159. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), jusque hoc perfectum sit (§. 905. *part.* 1. *Jur. nat.*); valetudinis recuperandæ causa commorari in territorio alieno, seu in terris dominio alterius Gentis subjectis justa omnino causa est (§. 240. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Peregrinis igitur permittendum, ut valetudinis recuperandæ causa apud nos commorentur. *Quod erat unum.*

Quod vero nulla hic habenda sit ratio diversitatis religionis, non absimili modo demonstratur, quo idem in propositione præcedente ostendimus. *Quod erat alterum.*

Variæ sunt rationes, cur quis in terris alienis valetudinis recuperandæ causa commorari teneatur, veluti si in itinere in morbum incidit, si in morbo depellendo consilio & auxilio medici cujusdam prudentis ac circumspecti uti voluerit, si ei in acidulis aquis aut thermis tanta fiducia fuerit, ut sine earum usu se non reconvalescere posse credat. In casu primo jus necessitatis concurrit cum jure innoxiæ utilitatis: quo in casu tanto turpius foret peregrino concedere nolle, ut in terris nostris commoretur (§. 758. *p.* 1. *Jur. nat.*), immo injustissimum (§. 748. *p.* 1. *Jur. nat.* & §. 159 *p.* 1. *Phil. pract. univ.*).

§. 346.

De transitu commerciorum causa personis & mercibus concedendo.

Qui commercia expetunt cum Gente sepositа, iis atque mercibus permittendus est transitus per terras, flumina & partes maris, quæ sunt in dominio Gentis alicujus. Etenim naturaliter nnicuique competit jus ad commercia cum Gente quacunque alia exercenda (§. 199.), nec Gens prohibere potest, ne qua alia cum Gente sepositа commercia exerceat (§. 200.). Quoniam itaque commercia cum

Gen-

BIU Cujas

Gente ſepoſita exerceri nequeunt, niſi concedatur tranſitus per terras, flumina, aut partes maris, quæ ſunt in dominio Gentis cujuſdam alterius, vi autem juris innoxiæ utilitatis Gentibus promiſcue naturaliter competentis (§. 343.), tranſitus ob juſtas cauſas per terras & flumina, conſequenter & partes maris, quæ in dominio ſunt, tam perſonis (§. 689. *part.* 6. *Jur. nat.*), quam mercibus concedendus, niſi metus juſtus damni adſit, (§. 690. *part.* 6. *Jur. nat.*), qualis in caſu propoſitionis præſentis non adeſt; qui commercia expetunt cum Gente ſepoſita, iis atque mercibus per terras, flumina & partes maris, quæ ſunt in dominio Gentis alicujus, permittendus eſt.

[Facile patet ex demonſtratione propoſitionis præſentis, quando in caſu particulari quæſtio incidit de tranſitu per terras, flumina & partes maris, quæ ſunt in dominio Gentis alicujus, exteris concedendo, duo evincenda eſſe, nimirum adeſſe juſtam tranſitus cauſam, nec Genti, per cujus territorium tranſitus conceditur, ullum metuendum ex tranſitu damnum.

§. 347.

Si quis ſtudiorum cauſa in academiam Gentis ſepoſitæ proficiſcitur, ei permittendus eſt tranſitus per terras, quæ ſunt in dominio Gentis cujuſdam. Etenim cum in academiis juvenes ad ſcientiam rerum ſcitu neceſſariarum & utilium perducantur (§. 434. *part.* 8. *Jur. nat.*), nemo autem impedire debeat, quo minus alter conſequatur virtutes intellectuales (§. 696. *part.* 1. *Jur. nat.*), conſequenter ut addiſcat ſcitu neceſſaria atque utilia (§. 547. 220. *part.* 1. *Jur. nat.* & §. 275. *Pſych. empir.*); juſta omnino cauſa eſt, cur quis in academiam proficiſcatur. Quamobrem quia vi juris innoxiæ utilitatis Gentibus naturaliter promiſcue competentis (§. 343.) tranſitus per terras dominio alieno ſubjectas ob juſtas cauſas ſit concedendus, niſi metus juſtus damni adſit (§. 699. *part.* 6. *Jur. nat.*); qualem in præſenti caſu nullum adeſſe per ſe patet; ſi quis ſtudiorum cauſa in academiam Gentis ſepoſitæ proficiſcitur, ei permittendus eſt tranſitus per terras, quæ ſunt in dominio Gentis cujuſdam. *Item ſtudiorum cauſa in academiam proficiſcenti.*

Non eſt, quod excipias fieri poſſe, ut interſit Gentis, per cujus terras tranſeundum, ut Gens vicina, unde venit qui in academiam proficiſcendi animum habet, maneat barbara atque inculta. Cum enim Gens quælibet conferre debeat, quicquid poteſt, ut barbara & inculta quædam alia fiat docta atque cultior (§. 168.); non impedire licet, ne ſcientia rerum neceſſariarum atque utilium ad eandem propagetur (§. 722. *part.* 1. *Jur. nat.*). Dantur equidem plures adhuc cauſæ juſtæ aliæ, ob quas per terras, quæ ſunt in dominio Gentis alterius, tranſeundum; ſed de his haud difficile erit in caſibus obviis judicium, modo quis officia tam hominum, quam Gentium erga ſeipſam animo comprehenderit, & una perpendat, legem naturæ nobis dare jus ad ea, ſine quibus iiſdem ſatisfacere minime valemus (§. 159. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), in cujus uſu aliquem impedire juſtitiæ utique adverſatur (§. 926. *part.* 1. *Jur. nat.*). Non igitur opus eſt, ut ad plures caſus particulares deſcendamus.

§. 348.

Si qua Gens promiſcue Gentibus aliis jus quoddam ad certos actus in terris ſuis permittit; id Genti uni negari non poteſt, niſi delictum præceſſerit. Etenim ſi qua Gens promiſcue Gentibus aliis jus ad certos actus in terris ſuis permittit, non ſub alia conditione id ipſis permittitur, quam quia Gentes ſunt, quibus idem debet, quod ſibi, quatenus altera id habet minime in poſtetate ſua, ipſa autem citra neglectum officii erga ſeipſam hoc alteri præſtare poteſt (§. 156.). Quodſi ergo Genti uni idem negare velit, perinde omnino eſt, ac ſi eam pro Gente non haberet, aut, cum tamen omnes Gentes natura inter ſe æquales ſint (§. 16.), eandem ceteris non æquipararet. Quamobrem cum hoc in contemtum ejus vergat (§. 787. *part* 1. *Jur. nat.*), Gens vero nulla contemnere debeat alteram (§. 790. *part.* 1. *Jur. nat.* & §. 3. *h.*), quin potius quælibet tanti æſtimare alteram, quanti meretur (§. 186.), conſequenter in hypotheſi propoſitionis præſentis habere pro æque Gente; ſi qua Gens promiſcue Gentibus aliis *De jure Gentium communi actus ex ſuppoſitione.*

jus

BIU Cujas

jus quoddam ad certos actus in terris suis permittit, id Genti uni negari non potest. *Quod erat unum.*

Enimvero si Gens quædam erga concedentem deliquit, cum ipsi competat jus eam puniendi (§. 272.), in pœnam vero adimi quoque possint jura (§. 589. *part.* 8. *Jur. nat.*), Genti quoque, si delictum præcesserit, negari potest jus ad certos actus, quod aliis promiscue permittitur. *Quod erat alterum.*

Grotius lib. 3. c. 2. §. 22. vocat *Jus commune ad actus ex suppositione*, quia supponit factum Gentis, nimirum promiscuam permissionem, in oppositione ad *Jus commune ad actus simpliciter tales*, quod naturaliter Gentibus competit sine ullo facto Gentis, quale est jus ad actus tales, quibus ea comparantur, sine quibus vita commode duci nequit. Vid. l. cit. §. 19. Poterat illud quoque dici *hypotheticum*, hoc vero *absolutum*. Exempla prioris recenset *Grotius* l. cit. §. 22. si externis alicubi venari, piscari, aucupari, margaritas legere, ex testamento capere, res vendere, extra penuriam fœminarum conjugia contrahere liceat.

§. 349.

De jure ad actus per modum beneficii concesso.

Si a Gente quadam certis quibusdam Gentibus aliis conceditur jus ad certos quosdam actus ob rationes quasdam singulares; Gentibus ceteris id negare potest. Si enim fuerint rationes singulares, ob quas Gens quædam Gentibus certis quibusdam aliis jus quoddam ad certos actus concedit; Gentes hæ non amplius spectantur tanquam Gentes simpliciter, nec jus, quod ipsis conceditur, tanquam jus innoxiæ utilitatis, quod ex communione primæva residuum (§. 687. *part.* 6. *Jur. nat.*) introductis dominiis commune Gentium mansit (§. 686. *part.* 6. *Jur. nat.* & § 3. *h.*), cum vi libertatis naturalis Gentibus competentis (§. 55. *part.* 8. *Jur. nat.*) de innoxia utilitate unicuique statuere liceat & ceteris in judicio isto fit acquiescendum (§. 156. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quodsi ergo a Gente quadam certis quibusdam Gentibus aliis conceditur jus ad certos quosdam actus ob rationes quasdam singulares, Gentibus ceteris id negari potest.

Agitur hic de jure innoxiæ utilitatis, quod cum Gentibus promiscue competat naturaliter (§. 343.), negari nulli potest nisi in casu collisionis officiorum Gentis erga seipsam & erga Gentes alias (§. 206.). Quoniam vero ea in re standum est Gentis negantis judicio vi libertatis naturalis (§. 156. *par.* 1 *Jur. nat.*); ideo videndum, quomodo voluntatem suam declaret. Quodsi ergo Gentibus aliis promiscue concedit jus ad certos quosdam actus innoxiæ utilitatis, ipso facto declarat, officium erga seipsam nullum collidi cum officio erga alias Gentes (§. 472. *p.* 3. *Jur nat.*), consequenter sibi nullum esse jus negandi alicui Genti jus quoddam innoxiæ utilitatis. Enimvero si id promiscue concedere nolit, contrarium utique ipso facto significat, standumque est ceteris Gentibus ejus judicio (§. 157.). In casu itaque priori viget libertas Gentium naturalis, vi cujus jure innoxiæ utilitatis uti pro lubitu possunt; in casu autem posteriori libertas naturalis extendi nequit ad istiusmodi actus, qui non amplius innoxiæ utilitatis censentur jure innoxiæ utilitatis sublato. Ideo *Grotius* recte dicit, in casu priori vi libertatis naturalis Gentibus promiscue permissum esse jus ad certos actus, quod nimirum tamdiu subsistit, quamdiu jus istud innoxiæ utilitatis manet; in posteriori autem jus istud permitti per modum beneficii, cum non amplius id Gentibus ceteris competat, ut eodem pro lubitu uti possint, & per consequens in priori casu violari jus naturaliter competens, & jus libertatis, vi cujus eodem pro lubitu Gens quælibet uti potest, in quo utique injuria consistit (§. 859. *p.* 1. *Jur. nat.*); in posteriori autem cum negatio beneficii ferenda sit (§. 28. *p.* 4. *Jur. nat.*) & arbitrio dantis relinquendum, cuinam dare velit (§. 29. *part.* 4. *Jur. nat.*), injuriam nullam committi. Notandum vero quamdiu jus occupandi res nullius a Gente quadam in terris suis, vel etiam parte maris occupata occupatum non est, jus occupandi competere naturaliter Gentibus omnibus, ad jus autem innoxiæ utilitatis referri accessum ad territorium alienum, ut jure isto uti possint: id quod ideo tenendum, ne quenquam confundant exempla ex *Grotio* ante allata (*not.* §. 348.). Quando actus quidam promiscue Gentibus permittuntur, non agitur de eo, quod permittentis proprium est, sed quod naturaliter ipsis competit, nec negari debet, nisi in casu collisionis officiorum erga seipsam & erga Gentes alias, & libertas in permittendo locum non habet, nisi quatenus de collisione ista standum permittentis, aut permittere nolentis judicio. Acute haud raro distinguenda sunt in Jure naturæ & Gentium, quæ alias facile confunduntur, ne quod veritati consentaneum pro erroneo habeatur, vel contra.

§. 350.

BIU Cujas

§. 350.

Gentibus curæ habendum, ne desint domus, in quibus iter facientes & peregrini, quibus transitus permittitur, cum rebus suis commode ac secure pernoctare, ciboque ac potu salubri frui possunt, & equis pabulum suppeditatur ac operæ, quibus illi indigent, præstantur pro æquo pretio. Etenim in transitu per terras peregrini commodæ quietis causa in domum recipiendi, ubi commode recipi possunt, cibusque ac potus salubris una cum operis, quibus indigent, pro æquo pretio præstari debet (§. 699. *part.* 6. *Jur. nat.*) Quamobrem cum peregrinis constare nequeat, in quibusnam domibus commode recipi possint & ipsis ea, quibus indigent, præstari, immo de eo judicium vi libertatis naturalis sit penes dominum (§. 156. *part.* 1. & §. 118. 121. *part.* 2. *Jur. nat.*); necesse est ut eo fine peculiares prostent domus. Ne igitur Gentes desint officio suo, curæ iisdem habendum, ne tales desint domus, in quibus peregrini, quibus transitus permittitur, cum rebus suis commode, &, quod per se intelligitur, etiam secure pernoctare, ciboque ac potu salubri frui possunt, ac operæ, quibus indigent, iisdem præstantur, pabulum vero equis suppeditatur pro æquo pretio. *Quod erat unum.* De diversoriis & hospitiis.

Enimvero quoniam iter facientes quicunque, sive peregrini fuerint, sive populares, seu earundem terrarum incolæ, qui respectu incolarum certi loci pro peregrinis haberi possunt, opus habent, ut commodæ quietis causa in domum recipiantur, ciboque ac potu salubri & operis alienis in eadem indigent, quod per se patet; quin idem valeat de iter facientibus quibuscunque, quæ de transeuntibus per territorium alterius Gentis demonstrata sunt, nemo in dubium revocabit. *Quod erat alterum.*

Vocantur istiusmodi domus, in quas recipiuntur iter facientes & peregrini per terras nostras transeuntes, *Diversoria* & *Hospitia*, sermone vernaculo Gasthöfe, Wirthshäuser. Eorum necessitas respectu popularium pertinet ad Jus publicum universale, respectu autem peregrinorum, quibus transitus permittitur, ad Jus Gentium. In priori casu illas requirit finis civitatis, vi cujus nihil negligendum, quod ad vitæ necessitatem, & commoditatem quomodocunque facit (§. 4. *part.* 8. *Jur. nat.*); in posteriori autem easdem exigit jus ex communione primæva residuum a Gentibus non temere negligendum, prout ex anterioribus abunde intelligitur. Resp. igitur bene constituta dici non meretur, quæ diversoriis & hospitiis commodis destituitur, & ubi itineris vel transitus causa nimius fieri debet sumtus.

§. 351.

Erga peregrinos apud nos commorantes, vel per terras nostras transeuntes officiosi esse debemus, & Rectori civitatis curæ esse debet, ut simus. Etenim officiosi esse debemus in omnes (§. 899. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem cum officiosus sit, qui ad officia humanitatis aliis quibuscunque præstanda semper paratus est (§. 898. *part.* 1. *Jur. nat.*), consequenter prompte quodlibet officium præstat, quantum in potestate sua est; erga peregrinos quoque apud nos commorantes, vel per terras nostras transeuntes officiosi esse debemus (§. 156.). *Quod erat unum.* De officiositate erga peregrinos.

Quoniam in Rep. constituenda opera danda est, ut subditi actus minimum externos ad legem naturæ componant (§. 395. *part.* 8. *Jur. nat.*), subditi autem erga peregrinos officiosi esse debent *per demonstrata n.* 1. Rectori civitatis, cui competit in civitate imperium, ut id exerceat (§. 42. *part.* 8. *Jur. nat.*), curæ etiam esse debet, ut subditi erga peregrinos in terris suis commorantes, vel per eas transeuntes sint officiosi. *Quod erat alterum.*

Officia erga alios non debentur alia de causa, quam quia ipsi sunt æque homines. Non igitur tolluntur, etsi non eidem nobiscum imperio civili subjecti sint: inde enim nonnisi in casu collisionis officiorum aliis præstandorum, ceteris paribus, nascitur prælatio concivis

(§. 668.

BIU Cujas

(§. 668. *part. 1. Jur. nat.*). Alias officiositas absque ulla differentia viget inter concives & peregrinos, nec aliud datur meritum, ob quod præstandum, nisi indigentia ejus, cui præstandum (§. 667. *part. 1. Jur. nat.*).

§. 352.

Quomodo latus officiositatis erga peregrinos in Gentem derivetur.

Si erga peregrinos apud se commorantes, vel per terras suas transeuntes saltem plurimi officiosi sint; Gens laudem officiositatis meretur. Etenim quæ de majore parte Gentis prædicanda sunt, ea derivantur in ipsam Gentem & de ea prædicanda sunt (§. 43.). Quodsi ergo plurimi erga peregrinos apud se commorantes, vel per terras, quas incolunt, transeuntes officiosi fuerint; laus quoque officiositatis in Gentem ipsam derivatur, & ea officiosa dicenda est erga peregrinos.

Officiositas erga peregrinos Gentem maxime commendat & gloriam ejus ad exteros propagat. Quamobrem cum gloria Gentis suæ etiam Rectori civitatis curæ esse debeat (§. 51.); hoc quoque nomine curæ habere tenetur, ut subditi peregrinis sese præbeant officiosos.

§. 353.

De officiositate Gentium.

Gentes erga se invicem officiosæ esse debent. Etenim homines erga se invicem ut sint officiosi naturaliter obligantur (§. 899. *part. 1. Jur. nat.*). Quamobrem cum Gentes eodem inter se jure utantur, quod naturaliter viget inter singulos homines (§. 3.); Gentes quoque erga se invicem officiosæ esse debent.

Officiositas, quæ prædicatur de Gente per se, non confundenda est cum ea, quæ a singulis in eam derivatur (§. 352.). Etenim vi hujus diversarum Gentium cives officia humanitatis sibi invicem præstant; vi autem illius Gens una universa alteri universæ, vel, quod perinde est, Rectores civitatum, quæ Gentes repræsentant (§ 39.), sibi invicem qua Rectores civitatum, seu quatenus Gentes suas repræsentant.

§. 354.

In quo ea consistat.

Quoniam Gentes erga se invicem officiosæ esse debent (§. 353.), officiositas vero in promptitudine præstandi alteri officia humanitatis consistit (§. 898. *part. 1. Jur. nat.*); *Gentium officiositas consistit in promptitudine præstandi sibi invicem ea officia, quæ Gentes naturaliter sibi invicem debent.*

Quoniam itaque in antecedente capite abunde ostendimus, quænam officia Gens Genti debeat, virtus autem requirit constantem & perpetuam voluntatem committendi actiones legi naturæ conformes (§. 328. *p. 1. Phil. pract. univ.*), quæ sunt officia naturalia (§. 225. *part. 1. Phil. pract. univ.*); qualis esse debeat voluntas Gentium, &, qui eas repræsentant (§. 39.), Rectorum civitatis, hinc intelligitur. Non sufficit in Gentibus actus externus, licet inde Gens una alterius voluntatem colligere teneatur, sed requiritur, ut idem cum internis actibus, præsertim voluntate recte determinata consentiat. Gentes enim virtuosæ esse debent, etiam qua Gentes, ut cum sensu officii alteri faciant, quod faciunt. Quamvis enim Gens una alteri non aliter prosit quam actu externo, magis tamen consulitur felicitati Gentium, si actus externus ex virtute proficiscatur, quam si per rationes extrinsecas, quæ non in omni casu adsunt, quo una alterius ope indiget, nec semper eædem sunt, determinatur. Virtus Gentium in Rectoribus civitatum residet, qui eas repræsentant (§. 39).

§. 355.

De jure navigandi per maria occupata.

Unicuique Genti liberum jus est navigandi per maria etiam occupata, nisi adsit metus justus damni. Quoniam naturaliter Gentibus competit jus ad res innoxiæ utilitatis, quæ sunt in dominio alterius (§. 343.); jus liberum navigandi per maria occupata Genti unicuique competens eodem prorsus modo demonstratur, quo ostendimus transitum ad justas causas per terras & flumina domi-nio subjecta denegari non posse (§. 689. *part. 6. Jur. nat.*). *Quod erat unum.*

Enim-

BIU Cujas

Enimvero si justus metus damni ex permissione navigationis fuerit Genti, in cujus dominio est pars maris; eodem quoque modo ostenditur, eam navigationem permittere non teneri, quo ostendimus transitum per flumina dominio subjecta prohiberi posse (§. *cit.*). *Quod erat alterum.*

Equidem cum nulla adsit differentia inter transitum per flumina dominio subjecta ob justas causas & inter navigationem per maria occupata; non opus esse videbatur, ut jus liberum navigandi per maria occupata Gentibus demum peculiariter vindicaretur. Quoniam tamen controversias ea de re motas inter Gentes fuisse & hodienum moveri posse indubium est; disertam ejus mentionem fieri consultum duximus, ne quid prætermisisse videamur, quod ad definiendas Gentium controversias facit. Relegenda autem hic sunt, quæ de transitu innoxio per terras & flumina dominio subjecta alias annotavimus (*not.* §. 689. *part.* 6. *Jur. nat.*).

Jus alterius non tollitur nisi in casu collisionis legis permissivæ cum præceptiva, aut prohibitiva (§. 211. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Quamobrem nec metus tuus tollit jus meum, nisi is conveniat vel officio erga teipsum, vel erga alios, veluti si damnum, aut periculum a te avertendum (§. 493. *part.* 2. *Jur. nat.*), vel etiam ab aliis (§. 495. *part.* 2. *Jur. nat.*); id quod non minus de Gentibus intelligendum, quam de singulis hominibus (§. 3.). Quamobrem cum metus oriatur, si quod malum nobis tanquam eventu possibile repræsentamus (§. 822. *Psych. empir.*); is demum metus justus erit, quando minimum probabiles adsunt rationes, damnum nobis, vel aliis datum iri, permisso transitu navium per mare occupatum, quod avertere obligamur. Constat enim homines quosdam natura esse meticulosos, ut metu inani urgeantur. Metus justus metiendus ex probabilitate eventus mali, qui exigit, ut quædam adesse certum sit ad determinandum actum illius requisita. Uberiorem lucem affunderet Logica probabilium, si ea sufficienter foret exculta & in formam artis redacta. Hactenus igitur contenti esse debemus seminibus, quæ in Logica sparsimus (§. 578. *& seqq. Log.*). Sæpius jam provocavimus ad Logicam probabilium, unde utilitas ejus intelligitur, immo necessitas eam in formam artis redigendi. Existimandum tamen non est, perfunctoria opera rem tam arduam confici posse: Logica enim probabilium magis inaccessa est, quam demonstrativa, quæ scientiam parit & in formam artis dudum redacta.

§. 356.

De modo concedendi transitum per mare occupatum.

Quoniam unicuique Genti liberum est jus navigandi per maria etiam occupata, nisi adsit metus justus damni (§. 355.); *si qua Gens prohibere velit, ne quædam alia per mare a se occupatum naviget, naturaliter rationes allegare debet, cur id concedere nolit, &, ubi justus metus adest, cautionem exigere potest, ut transitus sit innoxius, immo etiam præscribere legem, sub qua is concessus esse debet*, consequenter *si suspicio esse potest, ne noxia sit navigatio, veluti si armata fuerit, concessio petenda.*

Quamvis enim vi libertatis naturalis, quæ etiam Gentibus competit (§. 55. *p.* 8. *Jur. nat.*), standum sit judicio ejus, in cujus dominio pars maris est, quamdiu nil fit contra jus alterius (§. 156. *par.* 1. *Jur. nat.*); in præsenti tamen id non valet, quia navigationis innoxiæ prohibitio est contra jus navigantis (§. 355.). Et qui jure suo utitur, pati minime tenetur, ut sine justa causa, qualis hic est justus damni metus, in usu ejus impediatur. Quoniam facilius contingit, ut transitus per terras & flumina territorio inclusa noxius sit, quam per mare; jus quoque domini latius patet in casu priori, quam in posteriori, & per consequens transitus facilius negatur (§. 336. *part.* 2. *Jur. nat.*).

§. 357.

De mari quoad imperium saltem occupato.

„ *Si pars maris saltem quoad imperium occupatum, usus Gentium communis manet.* Quoniam imperium & dominium sunt duo jura distincta, quorum unum absque altero subsistere potest; imperium maris sine dominio occupari potest. Usus rerum ad dominium pertinet (§. 136. *part.* 2. *Jur. nat.*), & natura usus rerum necessarius unicuique patet, prout cuique opus est (§. 27. *part.* 2. *Jur. nat.*), rebus omnibus communibus existentibus (§. 24. *part.* 2. *Jur. nat.*). Quodsi ergo

BIU Cujas

in parte quadam maris saltem imperium occupetur, usus Gentium communis manet.

Hinc cuilibet ibidem pro lubitu navigare; piscari, corallia & conchas colligere licet, nec sine injuria ab usu maris quis prohiberi potest. Atque jus hoc non confundendum est cum eo, quod in mari occupato ex communione primæva adhuc residuum est & de quo ante egimus. Recte autem observat *Grotius* de Jur. B. & P. l. 2. c. 3. §. 13. n. 2. imperium acquiri in partem maris tam ratione personarum, ut si classis, qui maritimus exercitus est, aliquo in loco maris se habeat; cum quicquid intra fines imperii est imperio occupantis subsit, quam ratione territorii, quatenus ex terra cogi possunt, vel etiam classe, qui maris parte versantur, nec minus, quam si in ipsa terra reperirentur. Patet autem imperium maris classe occupatum temporarium esse, quamdiu scilicet ea ibidem versatur. Ceterum vide, quæ supra demonstravimus (§. 131. 132.).

§. 358.

An usucapio & præscriptio locum habeat inter Gentes.

Usucapio & præscriptio etiam locum habet inter Gentes. Usucapio juris naturalis est (§. 1023. *part.* 2. *Jur. nat.*). Quamobrem cum Gentes inter se utantur jure naturali (§. 3.); usucapio quoque inter Gentes locum habet. *Quod erat unum.*

Enimvero cum præscriptio sit amissio juris ex consensu præsumto (§. 1024. *part.* 3. *Jur. nat.*), usucapio vero dominii acquisitio ex derelictione rei præsumta (§. 1021. *part.* 7. *Jur. nat.*), & jura, tanquam res incorporales (§. 497. *part.* 1. *Jur. nat.*), etiam in dominio sint (§. 216. *part.* 2. *Jur. nat.*); ex præsumta derelictione non minus præscribuntur jura, quam dominium acquiritur. Quamobrem cum usucapio locum habeat inter Gentes, *per demonstrata n.* 1. præscriptio quoque inter eas locum habet. *Quod erat alterum.*

Differentiam usucapionis & præscriptionis satis perspicue explicavimus (§. 1021. *part.* 3. *Jur. nat.*). Ea igitur observata, jus, quod in re habuerat, qui eam dereliquisse præsumitur, præscribitur, & idem possessor acquirit, consequenter rem usucapit. Quodsi ergo jura considereres tanquam rem incorporalem, quæ est in dominio; idem quoque facile intelligitur de Jure, veluti de imperio, quod derelinquenti præscribitur, possidenti acquiritur, quatenus scilicet in illo animus derelinquendi & consensus in acquisitionem a possessore factam præsumitur.

§. 359.

An inter Gentes usucapio & præscriptio procedat ex silentio diuturno.

Usucapio & præscriptio ob silentium diuturnum inter Gentes non tam facile præsumitur, quam inter privatos. Usucapio nimirum nititur derelictione rei præsumta (§. 1021. *part.* 3. *Jur. nat.*); ac inde quoque pendet præscriptio, consensu nimirum in amissionem juris præsumto ex præsumto animo derelinquendi (§. 1024. *part.* 3. *Jur. nat.*). Quamobrem cum rei derelictio ex silentio diuturno præsumatur, nisi manifestæ rationes in contrarium prostent (§. 1058. *part.* 3. *Jur. nat.*), ac ideo silentium, ex quo consensus præsumitur, debeat esse scientis ac volentis (§. 1055. *part.* 3. *Jur. nat.*), ut taceat, quando loqui poterat & debebat (§. 1054. *part.* 3. *Jur. nat.*), Gentes vero jus suum persequi nequeant nisi vi armorum, id quod non semper in potestate, nec consultum est; usucapio & præscriptio ob silentium diuturnum inter Gentes non tam facile locum habet, quam inter privatos.

Qui non ignorat, quantos bellum sumtus requirat & quantum cumulum malorum post se trahat, & quam parum valeant vires adversus potentiorem; is in dubium minime revocabit, haud raro silendum esse, quod loqui non sit consultum, & commodam expectandam esse occasionem, qua oblata jus suum vi persequi datur adversus reddere nolentem. Accedit præterea, quod silentium quoque unius scientis ac volentis nocere nequeat aliis, quibus is facto suo jus quæsitum auferre nequit (§. 368. *part.* 8. *Jur. nat.*): id quod inprimis in imperiis obtinet, cum possessor imperii regnum derelinquere nequeat sine consensu populi & eorum, qui jus suo ordine succedendi habent. Præscriptio igitur inter Gentes, si ex solo silentio diu-

BIU Cujas

diuturno procedere debet, utique maximis difficultatibus obnoxia est, præsertim cum his subjudice nullo sit, utrum silentium fuerit scientis ac volentis, nec ne.

§. 360.

Præscriptio immemorialis dicitur, quæ nititur possessione immemoriali, seu si initii præsentis possessionis memoria non extat, consequenter *si possessio immemorialis fuerit, probari nequit, utrum possessio a domino, an a non domino ad præsentem possessorem continuata fuerit.* *Præscriptio immemorialis quanam sit.*

Recte monet *Grotius* l. 2. c. 4. §. 7. tempus memoriam excedens non plane idem esse cum centenario: memoria enim facti ultra centum annos scriptis conservari potest. Quando igitur extant scripta fide digna, quibus initium possessionis præsentis probari potest, possessio immemorialis non est, cum jam constet a quonam possessio ad præsentem possessorem continuata fuerit.

§. 361.

Præscriptio immemorialis juris naturæ est. Naturaliter enim quilibet possessor præsumitur dominus rei, nisi prostent rationes probabiles in contrarium (§. 1033. *part.* 3. *Jur. nat.*). Enimvero si præscriptio immemorialis fuerit, ea nititur possessione immemoriali, ac per consequens probari nequit, utrum possessio a domino, an a non domino ad possessorem præsentem continuata fuerit (§. 360.), atque ideo prostare nequeunt rationes probabiles, quod præsens possessor dominus non sit, consequenter quo minus recte præsumatur. Quamobrem præscriptio immemorialis juris naturæ est. *An ea sit juris naturæ.*

Effectus nimirum præscriptionis immemorialis est, ut res in statu suo relinquatur, seu ut qui possidet maneat in possessione. Quodsi enim vel maxime contingat, ut possessio ad præsentem possessorem a non domino continuata fuerit, de quo tamen constare nequit *per hypothesin*; possessio tamen juri naturæ minime adversatur, cum nemo rem a se possessam restituere teneatur, nisi qui restitutionem petit dominium sufficienter probaverit (§. 545. *p.* 2. *Jur. nat.*), qualis probatio hic deficit *per hypothesin*. Alia vero est ratio, si constat, possessionem a prædone, seu non domino ad præsentem possessorem fuisse continuatam: tunc enim initium possessionis vitiosæ non amplius obscurum est, consequenter nec possessio immemorialis. Atque tum salvum manet jus domini, seu ejus, ad quem dominium pertinet, quod quantumcunque tempus, cujus quippe in dominiorum & jurium quorumcunque translationem vis nulla est, eidem auferre minime potuit.

§. 362.

Quoniam præscriptio immemorialis juris naturæ est (§. 361.), jus vero naturæ obtinet inter Gentes (§. 3.), *præscriptio* quoque *immemorialis inter Gentes locum habet.* *An locum habeat inter Gentes.*

Non video, quicquam difficultatis in eo superesse, modo significatus præscriptionis immemorialis non mutetur, & ad certum annorum numerum restringatur. Neque enim qui possidet, sed qui rem petit, dominium sufficienter probare tenetur (§. 545. *p.* 2 *Jur. nat.*). Cumque constare in casu præscriptionis immemorialis nequeat, possessionem a prædone, seu non domino ad præsentem possessorem fuisse continuatam (§. 153. *part.* 2. *Jur. nat.*), ac per consequens in peccato minime versatur, cum non adsit, cui rem restituere obligetur (§. 471. *part.* 8. *Jur. nat.* & §. 440. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*).

§. 363.

Qui silentii diuturni rationes allegat, adversus eum non valet præscriptio. Cum enim silentium esse debeat scientis ac volentis, ut derelictio, unde pendet consensus in amissionem juris, præsumi possit (§. 1055. *part.* 3. *Jur. nat.*); ex diuturno silentio ideo præsumitur derelictio, quod credibile non sit, tanto *Quando non noceat diuturnum silentium.*

BIU Cujas

temporis ſpatio parti adverſæ jus ſuum in notitiam venire non potuiſſe, aut nullam oblatam fuiſſe occaſionem interpellandi. Quodſi igitur rationes ſilentii diuturni allegantur, ratio præſumtionis ceſſat, conſequenter etiam præſcriptio (§. 1024. *part.* 3. *Jur. nat.*), ac ideo non valet adverſus eum, qui ſilentii diuturni rationes allegat.

Nemo ad eo absurdus erit, ut putet, ſolo lapſu temporis invito domino jus transferri poſſe. Quamobrem qui animum derelinquendi in altero præſumit, rationes probabiles, cur præſumat, habere debet (§. 244. *p.* 2. *Jur. nat.*). Quodſi ergo hæ refutentur contrarium oſtendendo, præſumtio utique cadit: immo ſi pars adverſa rationes ſaltem probabiliores allegare valet, ob quas præſumi poteſt vel ignorantia juris ſui, vel defectus occaſionis jus ſuum perſequendi, aut poſſeſſionem ſaltem interpellandi, præſumtio fortior vincit debiliorem. Leviſſima vero omnino eſt præſumtio, quæ ſola temporis diuturnitate nititur. Atque ideo patet, quod ſupra jam monuimus (*not.* §. 359.), præſcriptionem inter Gentes, quæ ex ſolo diuturno ſilentio procedere debet, maximis difficultatibus implicari, ut vix unquam ullius ſit uſus. Abſit autem ut eam confundas cum præſcriptione immemoriali (§. 360.).

§. 364.

De eo, qui ſigno quodam indicat, ſe jus ſuum remittere nolle.

Si quis ſigno quocunque ſufficienter indicat, ſe jus ſuum remittere nolle, etiamſi id non perſequatur, adverſus eum non valet præſcriptio. Etenim quod quis ſufficienter indicat, quando ad verum dicendum obligatur, id adverſus ipſum pro vero habetur (§. 427. *part.* 3. *Jur. nat.*). Quamobrem ſi quis ſigno quocunque ſufficienter indicat, ſe jus ſuum remittere nolle, pro vero quoque contra ipſum haberi nequit, quod ideo remittere velit, quia id non perſequitur (§. 28. *Ontol.*). Quamobrem cum nemo jus ſuum amittat, ac per conſequens adverſus eum non valeat præſcriptio, niſi conſenſus in amiſſionem juris præſumi poſſit (§. 1024. *part.* 3. *Jur. nat.*); ſi quis ſigno quocunque ſufficienter indicat, ſe jus ſuum remittere nolle, etiamſi id non perſequatur, adverſus eum præſcriptio non valet.

Pertinet huc proteſtatio, quando ſcilicet quis contradicit, ſi quid committitur juri ſuo adverſum. Unde vulgo dicitur, proteſtando conſervari jus ſuum. Similiter huc pertinet, ſi, qui imperium remittere nolit., titulum & inſignia regia uſurpat, quamvis regnum non poſſideat. Ne lites inextricabiles inter Gentes oriantur, nonniſi vi armorum terminandæ, immo ne quidem hoc modo ſemper terminandæ; conſultum omnino eſt, ut, qui jus ſuum conſervare velit, remittere autem nolit, voluntatis quoque ſuæ ſigna manifeſta edat, quantum in poteſtate eſt. Controverſiæ enim de cauſis ſilentii diuturni inter Gentes, quarum lites ſub judice nullo ſunt, & rationes probatu difficiles utplurimum habent, difficillime dirimuntur, nec bellum modus aptus eſt ad eas definiendas, etſi huc tandem tanquam ad ſacram anchoram ſit confugiendum.

§. 365.

Quomodo ob factum, vel non factum alterius jus præſcribatur.

Si quis ea facit, vel non facit, quæ facere minime poterat aut non facere, niſi jus ſuum remitteret; adverſus eum valet præſcriptio. Etenim ſi quis ea facit, vel non facit, quæ facere minime poterat, aut non facere, niſi jus ſuum remitteret, is ſufficienter indicat, ſe jus ſuum conſervare nolle: quodſi enim conſervare vellet, opus omnino foret, ut diceret, ſe hoc facere, vel non facere, ſalvo jure ſuo. Quoniam itaque quod quis ſufficienter indicat, quando ad verum dicendum obligatur, id contra ipſum pro vero habetur (§. 427. *part.* 3. *Jur. nat.*); ſi quis ea facit, vel non facit, quæ facere minime poterat, aut non facere, niſi jus ſuum remitteret, adverſus eum pro vero habetur, quod remittere velit, ac per conſequens in amiſſionem juris ſui conſentiat. Valet igitur adverſus eum præſcriptio (§. 1024. *part.* 3. *Jur. nat.*).

Excipi nimirum non poteſt, ſe hoc feciſſe, vel non feciſſe, ſalvo jure ſuo. Cum enim mens alterius nemini pateat, niſi ſignis manifeſtis indicetur; neceſſe omnino erat, ut ſufficien-

BIU Cujas

cienter indicaret, factum hoc, vel non factum juri suo nocere minime debere. Alias admittendæ forent reservationes mentales (§. 231. *part.* 3 *Jur. nat.*), quibus omnis negotiis humanis demeretur certitudo, & quæ illicitæ ipsaque naturæ lege prohibitæ sunt, quando ad animi nostri sensa alteri indicanda obligamur (§. 237. *part.* 3. *Jur. nat.*). Immo si tacitæ istiusmodi exceptiones in verbis & factis admittendæ essent, constare minime posset, quid contra loquentem, vel facientem pro vero habendum sit. Qui ergo mentem suam alteri sufficienter non indicat, quando indicare debet; is sibi imputet, quod juri suo nocuerit. Præsumtionem derelictionis ex facto positivo jam alibi demonstravimus (§. 1053. *p.* 3. *Jur. nat.*).

§. 366.

An præscriptio longissimi temporis conveniat juri Gentium voluntario.

Præscriptio ob silentium longissimi temporis convenit juri Gentium voluntario. Etenim cum Gentes singulæ, quatenus in civitatem maximam coiviſſe intelliguntur, universis quoque sese obligasse intelliguntur, quod commune bonum promovere, & universæ singulis, quod ipsarum bono in particulari prospicere velint (§. 12.), in hoc quoque consentire debent, ut unaquæque jure suo quiete fruatur (§. 4. *part.* 8. *Jur. nat.*), consequenter ut imperia aliaque jura tandem sint certa, nec semper maneant in incerto. Quamobrem cum lex naturæ det jus ad eos actus, sine quibus dominiorum, consequenter etiam aliorum jurium quorumcunque, quæ non minus ac res corporales in dominio sunt (§. 216. *part.* 2. *Jur. nat.*), certitudo obtineri nequit (§. 1050. *part.* 3. *Jur. nat.*), præscriptione autem ob silentium longissimi temporis inter Gentes non admissa, imperia & jura alia Gentium incertitudini obnoxia maneant, quæ post longissimum tempus causſam bello dare potest, quo nihil magis saluti Gentium adversari nemo in dubium revocare ausit; in præscriptionem ob silentium longissimi temporis Gentes, quatenus in civitatem maximam coiviſſe intelliguntur, consentire debent. Quoniam itaque jus Gentium voluntarium est, quod ex notione civitatis maximæ derivatur (§. 22.); præscriptio ob silentium longissimi temporis juri Gentium voluntario convenit.

Grotius præscriptionem inter Gentes ad jus Gentium voluntarium refert, quas ad eam provocasse ex Annalibus probat. Quoniam is jus Gentium voluntarium ex consensu Gentium moratiorum deducit (*not.* §. 20.), ac ideo ab aliis id pro figmento habetur, quia expressus Gentium consensus probari nequit, immo nec consensus nonnullarum alias obligare valet; præscriptio quoque inter Gentes non admittitur, quam tamen nos etiam naturaliter in certis casibus valere ostendimus (§ 358. *& segq.*). Quodsi vero a jure naturæ recesseris, quia præscriptio ob silentium diuturnum difficilis est probationis, si ea hoc solo nitatur; non tamen a vero aberrat *Grotius* affirmans, jus Gentium voluntarium eidem minime obstare. Rationes enim eorum, quæ ad jus Gentium voluntarium referuntur, non intrinsecæ sunt, quales in Jure naturæ requiruntur, ex ipsis dominii, seu proprietatis, atque imperii notionibus petitæ, sed extrinsecæ, a fine civitatis maximæ desumtæ (§. 14.), non diversæ ab iis, ob quas jus civile ex naturali efficiendum (§. 22.). Quemadmodum itaque dantur rationes legum civilium, quæ a fine civitatis in genere civitatum omnium communi desumtæ pariunt jura civilia cuivis civitati convenientia, & per quas earum rectitudo definienda; ita quoque rationes ex fine civitatis maximæ, in quam ipsa natura Gentes coegit (§. 9.), quatenus nimirum certa officia præscribit Gentibus ipsa lex naturæ, in anterioribus demonstrata, desumtæ pariunt jus inter Gentes, quod illius obtinendi causa admittendum, utut a jure naturæ perinde ac civile recedat. Nimirum cum civitas maxima non minus conveniat juri naturæ (§. 9.), quam civitates particulares (§. 26. *part.* 8. *Jur. nat.*), ipsa lex naturæ Gentes obligat ad finem civitatis maximæ consequendum, consequenter jus dat ad ea constituenda, sine quibus finis pro conditione humana obtineri nequit, licet a rigore juris naturæ abeant. Quare cum absonum non videatur, ut præscriptio valeat inter cives in Rep. bene constituta, cum interſit Reipne dominia maneant in incerto; nec absurdum existimari potest, ut præscriptioni longissimi temporis inter Gentes sit locus, cum multo magis eorum interſit, ne ipsarum dominia & imperia semper sint incerta. Obligatio, quæ tenet singulos, ne negligentes sint (§. 1046. *part.* 3. *Jur. nat.*), sed potius diligentes in inquirendo in res suas, quæ forsan in alterius potestatem venerunt, nec non in jura sibi competentia (§. 1047. *part.* 3. *Jur. nat.*), & ut operam dent pro virili, ne dominia aliorum maneant in incerto (§. 1052. *part.* 3. *Jur. nat.*), tenet etiam Gentes (§. 3.), consequenter etiam lex naturæ dat jus ad ea Gentibus, sine quibus dominiorum & imperiorum certitudo inter ipsas obtineri nequit (§. 159.) *part.* 1. *Phil. pract. univers.*). Atque ideo Gentes recte in ea consensisse præsumuntur, quia consentire debuerunt, prout ex supra jam annotatis (*not.* §. 9. *& not.* §. 12.) abunde liquet. Lex naturæ non

mi-

BIU Cujas

minus consulit felicitati Gentium, quam singulorum, etiam quatenus minus malum tolerandum, ut evitetur majus. Jus igitur Gentium voluntarium non magis figmentum dici meretur, quam si quis jura mere civilia figmentis non tolerandis accensere vellet. Jus Gentium voluntarium adversari rigori juris naturalis; nemo sanus diffitetur; ast inde minime sequitur, inter Gentes minime tolerandum esse, ut ab eodem ne latum quidem unguem recedatur, si eum cum salute Gentium collidi in casu emergente contingat.

§. 367.

De jure Gentium pactitio quoad præscriptionem.

Si Gentes vicinæ de præscriptione inter se conveniunt; eo modo valebit præscriptio, quo conventum fuerit. Quoniam pacta sunt servanda, seu naturaliter obligant (§. 789. *part.* 3. *Jur. nat.*); si gentes vicinæ de præscriptione inter se conveniant, in se invicem jus exigendi transferunt, ut valeat præscriptio & ea, de quibus conventum fuit (§. 430. *part.* 3. *Jur. nat.*). Cumque jus aliquod in alterum transferens prouti sibi visum fuerit definire possit, quomodo translatum esse debeat (§. 11. *part.* 3. *Jur. nat.*); si Gentes vicinæ de præscriptione inter se conveniunt, eo modo valebit præscriptio, quo conventum fuerit.

Conventione Gentium de præscriptione non modo quasi pactum, quo nititur jus Gentium voluntarium, mutatur in pactum perfectum; verum etiam eidem addi possunt, quæ jure isto definita non sunt, aut saltem difficillime definiuntur, vel ob circumstantias latentes, aut non satis certas in casu emergente definiri nequeunt. Quamobrem cum præscriptio inter Gentes ob diuturnum silentium difficulter præsumatur (§ 359.) & præsumtio tota nitatur rationibus nonnisi probabilibus (§. 244. *part.* 2. *Jur. nat.*), quibus aliæ probabiles opponi possunt (§. 578. *Log.*), æstimatio autem graduum probabilitatis disceptationi obnoxia sit; consultum utique est, ut Gentes vicinæ de præscriptione inter se conveniant, juri itaque pactitio consentaneum est, ut perinde ac lege civili præscriptio ad certum annorum numerum restringatur, quamvis non eundem, quem leges civiles volunt: neque enim quæ sunt arbitrii humani destituuntur ratione, cur ita potius, quam aliter determinentur, & hæc non eadem præcise est inter Gentes & inter singulos. Suadet etiam conventiones de præscriptione inconstantia hominum in admittendo jure etiam sibi non incognito, nisi ex pactis manifestis ortum trahat. Is enim esse solet mos plerorumque hominum, ut jus aliquod valere velint contra alios, non vero contra se. Etsi itaque Rector alicujus civitatis, quando ipsi præscriptio opponitur, regerat se nullam inter Gentes agnoscere præscriptionem; non tamen inde inferri potest, quod eandem in genere rejiciat. Quodsi enim præscriptio ipsi utilis foret, vix dubitandum est, quin eandem pro se allegaturus sit. Absonum igitur est per istiusmodi exempla probare velle, quod inter Gentes nec naturaliter, nec jure Gentium voluntario valeat præscriptio. Et si opinione Rectorum civitatis standum; eccur ejus testimonium plus valere debet, contra quem allegatur præscriptio, quam hujus, qui eam pro se allegat? Facile itaque patet, per istiusmodi exempla nihil definiri posse, sed quæ dubia sunt in disceptationem deduci. Obiter quasi monemus, eos, qui jus Gentium voluntarium pro figmento habent, multa tamen admittere, quæ nonnisi ad hoc jus referri possunt, prouti luculenter constabit, ubi de jure belli acturi sumus.

CA-

BIU Cujas

CAPUT IV.

De Fœderibus & aliis pactionibus Gentium, ac sponsionibus.

§. 368.

Potestates simpliciter, in oppositione autem ad minores *Potestates summæ* dicuntur personæ, quibus imperium summum in civitate competit. Itaque *Potestates summæ sunt Rectores civitatis, qui summum imperium habent* (§. 42. *part.* 8. *Jur. nat.*), *ac populi liberi in democratia* (§. 131. *part.* 8. *Jur. nat.*). Idiomate patrio vocantur die Gewaltigen. *Potestates minores* appellantur personæ, quæ partem quandam imperii dependenter a potestate summa & ejus nomine exercent, veluti magistratus (§. 162. *part.* 8. *Jur. nat.*) & belli duces, de quibus inferius. Idiomate patrio die Obern appellantur. *Potestates summa & minores quanam dicantur.*

Quoniam significatus vocabuli potestas Latio convenit & apud *Grotium* aliosque autores, qui de Jure Gentium agunt, usurpatur, ideo quoque in præsenti materia eadem appellatione uti voluimus. Quamvis vero potestatis vocabulum sine adjecto indifferenter de Rectoribus civitatum ac populis liberis atque magistratibus a scriptoribus Romanis adhibeatur, id quod etiam accidit vocabulo Germanico die Obern; cum tamen in præsenti argumento potestates summæ a minoribus sollicite sint distinguendæ, nos quoque cum *Grotio* vocabulo non utemur nisi cum adjecto.

§. 369.

Fœdus dicitur pactum a summis potestatibus boni publici causa in perpetuum, vel longius saltem tempus inter se initum. Pacta vero, quæ præstationes transitorias, seu non iterandas continent, *Pactionum* nomen retinent. *Fœdera quid sint: quid pactiones.*

E. gr. Si duæ Gentes de auxiliis in bello sibi invicem præstandis conveniunt; pactum hoc dicitur fœdus: ast si Gens una alteri permittit, ut ob annonæ caritatem frumentum in regione sua coemat, pactio erit. Istiusmodi quoque pactio sunt induciæ mortuorum sepeliendorum causa post prælium factæ.

§. 370.

Quoniam fœdus pangitur a summis potestatibus (§. 369.) consequenter ab iis, qui imperium summum habent (§. 368.), in democratia autem imperium summum est penes populum (§. 131. *part.* 8. *Jur. nat.*), in monarchia penes monarcham (§. 133. *part.* 8. *Jur. nat.*), in aristocratia penes optimates (§. 135. *part.* 8. *Jur. nat.*), in Regno autem certo modo limitatum, vel diminutum esse potest (§. 139. *part.* 9. *Jur. nat.*), ita ut Rex quædam facere vel non possit, vel saltem sine populi, aut certorum aliorum consensu facere nequeat; *in statu populari fœdera pangi nequeunt nisi a populo, in monarchia a monarcha, in aristocratia ab optimatibus, in regno vel a Rege, aut cum populi vel certorum aliorum consensu, vel sine eo, vel a populo, aut certis quibusdam aliis, prouti legibus fundamentalibus fuerit definitum.* *Quinam fœdera pangere possint.*

Mixtarum Rerump. formæ continentur legibus fundamentalibus, ac ideo ex his patet, cuinam jus fœdera pangendi competat, aut si in Regem, vel optimates translatum certa lege, quomodo Rex, vel optimates jus istud exercere debeant. Quemadmodum originarie imperium civile est penes populum universum (§. 33. *part.* 4. *Jur. nat.*): jus quoque percutiendi fœdera originarie penes eundem est. Quemadmodum vero populus pro lubitu imperium in personam unam, vel plures conjunctim transferre potest, & a voluntate ipsius dependet, qua lege idem transferre velit (§. 36. *p.* 8. *Jur. nat.*) ex modo translationis dijudicandum, quantum sit jus Rectoris civitatis in fœderibus feriendis.

§. 371.

BIU Cujas

§. 371.

Qualis consensus populi ad fœdus in democratia requiratur.

Quia in democratia seu statu populari fœdera iniri nequeunt nisi a populo (§. 370.), in hac autem Reip. forma pro totius populi voluntate habendum, quod parti majori visum fuerit, nisi expresse de nonnullis aliter fuerit conventum, scilicet ut nonnisi vota unanimia concludant, vel certus votorum numerus vincat (§. 157. *part.* 8. *Jur. nat.*); *in statu populari validum est fœdus, in quod pars major populi consentit, nisi expresse fuerit conventum, ut ad faciendum fœdus unanimia vota adsint, vel certus votorum numerus vincat.*

Etsi in statu populari imperium plenum & summum sit penes populum (§. 131. *p.* 8. *Jur. nat.*); modus tamen exercendi imperium certis legibus adstringi potest. Ac ideo in statu popu-lari dari quoque possunt leges fundamentales (§. 77. *p.* 8. *Jur. nat.*), ex quibus judicium fieri debet de jure faciendi fœdera.

§. 372.

De mandato faciendi fœdus.

Cum fœdera sint pacta, quæ fiunt a summis potestatibus (§. 269.), perinde vero sit, sive quis per se, sive per alium quid faciat, ut mandatum faciendi fœdus habeat, cui id faciendum nomine suo a potestate summa committitur (§. 640. *part.* 4. *Jur. nat.*); *fœdus facere possunt, qui mandatum a summa potestate habent.*

Nec Gentes ipsæ convenire possunt fœderum pangendorum causa, nec eorum Rectores facile ipsi hujus rei causa conveniunt. Quamobrem negotium hoc aliis mandant, veluti legatis, de quibus infra agetur. Unde *Livius* dicit fœdera fieri jussu potestatis summæ. Quantum vero sit jus eorum, quibus hoc negotium mandatur, ex mandato definiendum, cujus fines excedere nequit qui mandatum habet. Quamobrem quæ dudum alibi, parte nimirum quarta Juris naturæ, de mandato demonstrata sunt; ea ad præsens quoque negotium applicanda veniunt.

§. 373.

De pactis privatis summarum potestatum.

Porro quia fœdera boni publici causa fiunt (§. 369.); *si summæ potestates, veluti Reges, inter se paciscuntur de rebus privatis, seu ad privatam ipsarum utilitatem spectantibus, vel etiam summa potestas cum homine quodam privato extraneo, pactum hoc fœdus non est.*

Nimirum ad fœdus utrumque requiritur, ut paciscentes sint summæ potestates & ut materia, de qua fit pactio, ad bonum publicum pertineat. Quodsi alterutrum deficiat, fœdus non erit, sed pactum privatum censetur. Ita si Rex quidam cum Rege alio paciscatur, ut certam vini quantitatem pro certo pretio sibi vendat; pactum hoc non erit nisi privatum. Considerandæ hic est differentia, quæ inter actus Regis regios, & privatos intercedit (§. 284. *part.* 8. *Jur. nat.*), cum quoad actus privatos is spectetur tanquam privatus, nec alio jure, quam jure privatorum fruatur (§. 285. *part.* 8. *Jur. nat.*). Similiter si Rex quidam cum quibusdam subditis alterius contrahit, ut certas merces in regionem suam convehant; pactum hoc privatum est, etsi ob utilitatem publicam initum.

§. 374.

Quænam de fœderibus tenenda.

Denique cum foedera pacta sint (§. 369.), promissa continentia (§. 788. *part.* 3. *Jur. nat.*), Gentes autem & earundem Rectores, in quos jus populi translatum (§. 32. 33. *part.* 8. *Jur. nat.*), jure naturæ inter se utantur (§. 3.); *Quæ de pactis atque promissis in Jure naturæ demonstrata sunt, de fœderibus quoque valent.*

Superfluum itaque foret ea repetere, quæ in parte tertia Juris naturæ de pactis atque promissis, quæ pacta continent (§. 788. *part.* 3. *Jur. nat.*), prolixe demonstrata sunt.

§. 375.

BIU Cujas

§. 375.

Quenam de eorum interpretatione.

Cum de fœderibus valeant, quæ de pactis in Juræ naturæ demonstrata sunt (§. 374.), in pactis autem nemo verborum suorum interpres esse possit (§. 461. *part. 6. Jur. nat.*), nec promissario permittendum, ut verba promittentis interpretetur eo sensu, quo eadem intellecta velit (§. 463. *part. 6. Jur. nat.*), sed eidem jus sit cogendi promissorem ad id, quod recta interpretatio suggerit (§. 466. *part. 6. Jur. nat.*); *in fœderibus* quoque *neutra pars verborum suorum interpres esse potest; nec promissario permissum verba promittentis eo sensu interpretari, quo eadem intellecta velit, sed competit jus cogendi promissorem ad id, quod recta interpretatio suggerit*, consequenter *ea, quæ fit per regulas interpretandi* cap. 6. Jur. nat. (§. 465. *part. 6. Jur. nat.*).

Quoniam fœdera utilitatis publicæ causa pangunter (§. 369), cum qua utilitas Rectoris civitatis arctissimo vinculo cohæret, etiamsi seponatur pseudopoliticorum insulsa opinio, quasi populus sit propter Rectorem civitatis & ideo in Rep. omnia sint metienda ex utilitate ejusdem privata; nihil facilius contingit, quam ut fœderatorum pars utraque tam verba sua, quam alterius ita interpretari velit, prouti sibi utilius. Fieri itaque nequit, quam ut oriantur controversiæ inter fœderatos de eo, quod promissum est in fœdere, aut exceptum, non aliter terminandæ, nisi admissa interpretatione juxta regulas facta, quas utraque fœderatorum pars tanquam veras admittere tenetur (§. 464. *part. 6. Jur. nat.*). Sane qui interpretationem hanc rejicit, injuriam parti alteri facit (§. 466. *part. 6.* §. 859. *part. 1. Jur. nat.*); propterea vero dici nequit, interpretationem fœderum esse inutilem, & controversias non nisi vi armorum terminandas. In Jure Gentium quæritur, quid rectum sit & quid Gentes earumque Rectores facere debeant, non vero quid faciant necesse sit, si veritati manus victas dare nolint: alias omne Jus Gentium dicendum foret inutile, & Gentibus tribuenda foret licentia agendi, quasi in statu ipsarum valeat bellum omnium contra omnes, ita ut unicuique liceat, quod potest, insuper habita justitia in Gentibus earumque Rectoribus, quæ a civibus exigitur.

§. 376.

De fœderibus & promissis servandis a Gentibus earumque Rectoribus, nec fide data fallenda.

Gentes earumque Rectores fœdera & promissa servare, nec fidem datam fallere naturaliter obligantur. Fœdera enim pacta sunt (§. 369.) & pacta promissiones continent (§. 788. *part. 3. Jur. nat.*). Quamobrem cum naturaliter obligemur servare pacta (§. 789. *part. 3. Jur. nat.*) & promissa (§. 431. *part. 3. Jur. nat.*), nec fidem datam fallere (§. 765. *part. 3. Jur. nat.*; quæ vero de pactis & promissis in Jure naturæ demonstrata sunt, de fœderibus quoque, quæ a summis potestatibus (§. 369.), consequenter a Gentibus earumque Rectoribus pangunter (§. 368. *b.* & §. 33. 42. *part. 8. Jur. nat.*), valeant; Gentes quoque earumque Rectores fœdera & promissa servare, nec fidem datam fallere naturaliter obligantur.

Nihil magis laudem Gentibus earumque Rectoribus conciliat, quam fides integra & illibata, cum maxime intersit, ne fides data fallatur, si fœdera fuerint inita. Quamobrem cum non modo Gentes (§. 49.), verum etiam inprimis earum Rectores studere debeant, ut eædem gloriam mereantur, nec quicquam committere, quod eandem imminuere, aut labefactare possit (§. 51.); Gentibus quoque earumque Rectoribus curæ habendum, ut sint fidei pleni, constantes atque tenaces. Nihil magis famam Gentis, aut Rectoris Gentis apud Gentes exteras inquinat quam perfidia. Insulsa est eorum ambitio, qui cum inter Gentes alias eminere volunt & ad nominis gloriam contendunt, potentia freti fidem fallere religioni sibi minime ducunt. Aversantur perfidiæ nomen, merito exosum inter Gentes, quasi vero perfidus non sit, qui contrarium ejus facit, ad quod faciendum fidem suam adstrinxit (§. 766. *p. 3. Jur. nat.*). Sed ea est hominum temeritas, cujus etiam labe inficiuntur summæ potestates, ut esse non erubescant, qui nominari nolunt.

§. 377.

Qualis obligatio con-

Ex fœderibus perfecta nascitur obligatio & jus perfectum acquiritur. Fœdera enim pacta sunt (§. 369.), consequenter promissiones ab una parte factas, ab alte-

BIU Cujas

trahatur & quale jus acquiratur ex fœderibus.

altera acceptatas continent (§. 788. *part.* 3. *Jur. nat.*). Quamobrem cum promissor promissario perfecte sese obliget (§. 363. *part.* 3. *Jur. nat.*), & promissario ad id, quod promissum est, jus perfectum competat (§. 364. *part.* 3. *Jur. nat.*); ex fœderibus perfecta nascitur obligatio & jus perfectum acquiritur.

Pacta & per consequens fœdera inter Gentes non alio fine introducta, quam ut homo unus alium & Gens una aliam sibi perfecte obligaret ad quid præstandum, quo indiget, ita ut jure perfecto ad id, quod præstandum, cum jam gaudeat, id non amplius petere, sed exigere, & præstare nolentem ad præstationem vi adigere possit (§. 235. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Fœdera igitur maximæ utilitatis sunt inter Gentes, quæ tamen in casum it, si fidem fallere liceat fiducia potentiæ.

§. 378.

An violatio fœderis sit injuria.

Quoniam ex fœderibus acquiritur jus perfectum (§. 377.), qui fœdus violat, jus perfectum alterius partis violat. Quamobrem cum violatio juris perfecti injuria sit (§. 859. *part.* 8. *Jur. nat.*) *Qui fœdus violat, parti alteri injuriam facit.*

Hoc notandum est, ut constet, quale jus competat fœderato in violatorem fœderis. Me vero vel tacente patet, *violari fœdus*, si committatur, quod eidem contrarium, vel non præstetur, quod vi ejusdem præstandum.

§. 379.

Gentes fœderatæ quænam sint.

Gentes fœderatæ dicuntur, quæ fœdus quoddam iniverunt. Et eodem significatu *Rectores* quoque *civitatum fœderati* dicuntur. Idiomate patrio Bundsgenossen appellantur.

Sumitur vocabulum subinde in significatu strictiori pro iis, qui fœdere se tuendi juncti sunt, seu fœdus de auxiliis in bello sibi invicem præstandis pepigerunt.

§. 380.

Ad quidnam Gentes fœderatæ sibi invicem teneantur.

Quoniam Gentes fœderatæ fœdus quoddam iniverunt (§. 379.), ex fœderibus autem perfecta nascitur obligatio (§. 377.) servandi scilicet quod in fœdere promissum (§. 376.); *Gentes fœderatæ sibi invicem perfecte obligantur ad præstanda ea, de quibus in fœdere conventum* (§. 430. *part.* 3. *Jur. nat.*), consequenter cum fidem datam fallere non debeant (§. 376.), ne fallere velle videantur, *sibi invicem ea prompte præstare debent.*

Fides laudem conciliat Gentibus earumque Rectoribus. Maxime autem elucet ex promptitudine præstandi ea, de quibus in fœdere conventum. Quamobrem cum hæc ipsa promptitudo probet, Gentem esse fidei plenam atque tenacem; Gens, quæ eadem plurimum præstat, gloria maxime excellit, & ex adverso gloriæ ejus multum decedit, si ægre ac difficile ad illud præstandum adducitur. Constat autem præstationes esse duplices, affirmativas & negativas, quarum istæ in dando & faciendo, hæ in omittendo consistunt.

§. 381.

An fœdera faceré liceat antea jam factis contraria.

Fœdera inire non licet fœderibus cum alia Gente jam contractis contraria. Si enim fœdera ineuntur fœderibus cum alia Gente jam contractis contraria; in iis promittuntur, quæ vi fœderis antea contracti præstare non licet. Quamobrem cum fœdera sint servanda (§. 376.), consequenter ea præstanda, quæ in fœdere promissa sunt (§. 430. *part.* 3. *Jur. nat.*), impossibile est, ut utrumque fœdus servetur, consequenter fides data fallenda: quod cum sit illicitum (§. 376.), nec fœdera inire licet fœderibus cum alia Gente jam contractis contraria.

E. gr.

BIU Cujas

E.g. ponamus conventum esse in priori fœdere, ut mihi soli certas merces vendas; non licet fœdus inire cum alio, ut eidem quoque merces istiusmodi emere apud te liceat. Similiter si promiseris te tertio cuidam auxilia non missurum, si bello implicetur; fœdus cum eo pangere non licet de mutuis auxiliis mittendis, si alteruter vestrum bello impetatur. Quodsi enim pactum prius servandum, in casu priori nemini nisi mihi merces conventæ vendendæ sunt; in posteriori tertio auxilia non mittenda, si bello impetitur: in utroque igitur casu posterius fœdus iniri nequit absque animo fidem datam fallendi in fœdere priori, immo fœderis prioris violatione. Quando quis fœdus init, cum se perfecte obliget ad præstandum id, quod promittit (§. 377.), libertatem suam quoad actum contrarium promisso alienat (§. 360. *p.* 3. *Jur. nat.*). Quamobrem non amplius a voluntate ipsius dependet, utrum contrarium tertio cuidam promittere velit, nec ne.

§. 382.

Si diverso tempore *fœdera* pangantur cum diversis Gentibus, quæ prius ineuntur, dicuntur *priora*; quæ post alia jam facta demum fiunt, *posteriora*. *Fœdera quanam priora, quæ nam posteriora dicantur.*

Quamvis hæc sine explicatione intelligi posse videantur, brachyologiæ tamen causa explicanda erant, ne in sequentibus aliquid obscuritatis supersit. Opus etiam habemus in disciplinis terminis, ne concise dicta videantur non sufficienter determinata.

§. 383.

Fœdera posteriora prioribus contraria injusta sunt, nec naturaliter valida. Etenim ex fœderibus jus perfectum acquiritur (§. 377.). Quodsi ergo fœdera ineantur, quæ prioribus contraria sunt, cum, quod posterioribus promittitur, præstari nequeat, nisi priora violentur fœdera; posteriora fiunt contra jus perfectum ejus, cum quo priora inita sunt (§. 239. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Quamobrem cum injustum sit, quod est contra jus alterius (§. *cit. part.* 1. *Phil. pract. univ.*); fœdera posteriora prioribus contraria injusta sunt. *Quod erat unum.* *De fœderibus posterioribus, quæ prioribus contraria.*

Quodsi fœdera posteriora contraria fuerint prioribus, in iis promittuntur, quæ salvis fœderibus prioribus promitti nequeunt, consequenter perinde est, ac si rem, quam non amplius habet qui fœdus posterius init, promitteret. Quamobrem cum promissio invalida sit, si quis promittit rem, quam se non amplius habere novit (§. 637. *part.* 3. *Jur. nat.*); fœdera posteriora, quæ prioribus contraria sunt, naturaliter invalida sunt. *Quod erat alterum.*

Patet per ea, quæ paulo ante annotata sunt (*not.* §. 381.), fœdere priori inito libertatem promittendi contrarium ejus, quod in isto promissum fuit, fuisse alienatam, cum antea eadem polleret promissor (§. 386. *p.* 3. *Jur nat.*). Paradoxum igitur videri minime debet, quod in demonstratione partis posterioris contrarium ejus, quod in fœdere priori promissum, æquiparetur rei, quam non amplius habemus. Poterat etiam æquiparari rei, si mavis, quæ alteri jam antea promissa: quo in casu promissio posterior etiam invalida (§. 681. *part.* 3. *Jur. nat.*). Nimirum quando tibi promitto me hoc facturum, utique simul promitto me non facturum contrarium, quod salvo isto fieri nequit. Quamobrem si contrarium alteri promitto, perinde omnino est, ac si quod tibi me daturum promisi, tibi non dare, sed alteri potius vellem. Ast quoniam hoc non adeo evidens videtur, quam si contrarium promisso priori æquiparetur rei, quam non amplius habemus, in demonstratione hoc potius subsidio uti maluimus. Ceterum si in fœdere posteriore contineatur, quod salvo priori præstare nequit, promissio quoque facta intelligitur de eo, quod moraliter impossibile, ac ideo fœdus invalidum reddit.

§. 384.

Quoniam fœdera posteriora prioribus contraria naturaliter non valent (§. 383.); *si fœdus posterius præstationes multiplices contineat, quarum aliæ fœderi priori non contradicunt, aliæ autem contradicunt*, ita ut utrumque fœdus quoad hasce simul servari non possit, *fœdus quoad illas subsistit, quoad hasce vero non valet.* *De fœderibus, quæ ex parte valent, ex parte non valent.*

BIU Cujas

Nimirum fœdus posterius vitio tantummodo laborat quoad præstationes posteriores, non autem quoad priores. Quamobrem ratio nulla est, cur quoad priores subsistere non debeat, licet quoad posteriores subsistere non possit: Juri tertii tantummodo adversatur fœdus posterius, quatenus continet quidpiam, quod salvo jure tertii præstari nequit.

§. 385.

De fœdere inito cum duobus eadem de causa.

Fœdera de eadem causa cum duobus inire licet, si idem duobus præstari potest. Quodsi enim de eadem causa cum duobus fœdus pangatur, cum fœdus pactum sit (§. 369.), ac ideo promissionem contineat (§. 788. *part.* 3. *Jur. nat.*), idem bis promittitur. Quamobrem cum promissio utraque valeat, si idem bis promittatur & bis præstari possit (§. 682. *part.* 3. *Jur. nat.*); fœdera quoque de eadem causa cum duobus inire licet, si idem duobus præstari potest.

Ita cum duobus fœdus commerciorum causa inire licet, si id fiat sine præjudicio fœderati prioris, cum merces exteris vendendæ utrique fœderatorum sufficiant, aut saltem nihil fuerit in priori fœdere dictum, quo jus fœderati ad certam mercium quantitatem extenditur. Similiter auxilia in bello duobus promitti possunt, si vel duobus simul mitti possint, vel non contingat eodem tempore utrumque fœderatorum bello implicari. Quoniam posterius non præsumitur, fœdus posterius propterea injustum non est, quod contingere possit, ut uterque fœderatorum bello uno eodemque tempore implicetur. Sed casus hic particularis in sequentibus accuratius discutiendus erit.

§. 386.

Quinam in casu collisionis præferendus.

Quodsi in hypothesi propositionis præcedentis casus emergat, in quo utrique fœderatorum simul præstari nequit, quod promissum; fœderatus prior præfertur posteriori. Quoniam enim fœdus inire non licet fœderi cum alia Gente contracto jam antea contrarium (§. 381.); quando fœdus de eadem causa cum duobus pangitur, posterius tacitam hanc habet clausulam, si salvo jure prioris præstari possit, quod promittitur, aut, quod perinde est, quamdiu idem utrique fœderato præstari potest. Quodsi ergo casus emergat, in quo utrique fœderatorum simul præstari nequit, quod promissum est, cum exceptio sit facienda (§. 539. *part.* 6. *Jur. nat.*), per pactum posterius autem jus ex priori quæsitum tolli non possit, *per demonstrata*, fœderatus prior præferendus posteriori.

Promissio fœderato posteriori facta æquipollet conditionatæ, cum subsit tacita hæc exceptio, si per jus fœderati prioris fieri licuerit, seu nisi jus fœderati prioris obstet: ast quæ facta est fœderato priori, ea absoluta est & omnem tacitam exceptionem respuit. Quodsi ergo fœderatus posterior præferretur priori, id foret contra jus hujus, adeoque eidem injuria fieret (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*), quod in casu altero, quo idem postponitur, non metuendum. Confer, quæ alibi demonstravimus (§. 546. *part.* 6. *Jur. nat.*).

§. 387.

Si fœdus posterius contrarium priori, quod jam expiravit.

Si fœdus prius jam expiravit, id minime obstat, quo minus contrarium cum alio pangatur. Etenim si fœdus prius expiravit, jus quoque ex eo quæsitum omne extinctum est: id quod per se patet. Quamobrem si pangatur fœdus cum alio priori contrarium, eo ipso tamen nihil committitur, quod sit contra jus illius, cui antea fœdere junctus quis erat (§. 239. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Quamobrem si fœdus prius jam expiravit, id minime obstat, quo minus contrarium cum alio pangatur.

E. g. ponamus conventum esse, ut certæ quædam merces per decennium non vendantur certæ cuidam Genti. Quodsi decennium fuerit præterlapsum, fœdus prohibitionem continens expiravit, consequenter tibi jam liberum est Genti huic merces istas vendere. Quodsi ergo cum hoc fœdus ineas ut merces istas nonnisi ipsi vendas, nihil fit contra fœdus prius, sed hoc potius minime obstat, quo minus fœdus posterius ineas: Dico non sine ratione, fœdus prius, quod expiravit, minime obstare, quo minus posterius, quod cum alio pangitur, sed ea

BIU Cujas

ei contrarium! neque enim jam quæritur de eo, quod æquitati consentaneum. Hoc nimirum per alias rationes ab officiis Gentium erga se invicem in casu particulari desumendas definiendum. Hic tantummodo quæritur, quid salvo jure ex priori fœdere quæsito fieri possit: quod cum nullum sit, quamprimum fœdus expiravit, nullam quoque attentionem meretur, nec in pactione fœderis posterioris aliquod momentum habet. Ita fieri potest, ut, qui erat in bello socius, finito fœdere, ex socio fiat hostis, cum hoste fœdus iniens.

§. 388.

Si quod ex fœdere debetur sit ex numero officiorum Gentium erga Gentes & tu eodem ipsemet indigeas ad Gentis tuæ conservationem; Gentem tuam Genti alteri præferre debes, nec violatur fœdus, si quod promissum non præstes. Etenim in casu propositionis præsentis officium Gentis erga seipsam colliditur cum officio Gentis erga alias (§. 206. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Quamobrem cum naturaliter officium Gentis erga seipsam vincat officium erga aliam (§. 206.); si cum quadam Gente conveniatur, ut ipsi præstetur, quod Gentes sibi invicem naturaliter per modum officii debent, tacite huic conventioni inest, ut excipiatur casus, quo eodem, quod alteri præstandum, necessario indiges ad Gentis tuæ conservationem. Quamobrem non obstante fœdere Gentem tuam præfers alteri, cum qua initum fuit fœdus, cumque in casu hoc collisionis Gens altera nullum jus acquirere potuerit ex fœdere, si non præstetur, quod promissum est, fœdus minime violatur. *Quando non præstando, quod in fœdere continetur, idem non violetur.*

Ponamus in fœdere contineri, ut frumentum apud te emat Gens fœderata. Quodsi ejus tanta fuerit penuria, ut idem vix sufficiat Genti tuæ, fœdus minime obstat, quo minus prohibeatur, ne Genti fœderatæ frumentum vendatur. Nimirum nemo promittere intelligitur, quod in potestate sua non habet. Quamobrem in istiusmodi fœderibus excipiendus omnino est casus, quem quin excepturus fuisset fœdus pangens dubitari nequit, si quæsitum ex eo fuisset, num casum istum exceptum, an sub fœdere contentum esse velit.

§. 389.

Si fœdera panguntur de eo, quod naturaliter debetur, jus ad id perfectum acquiritur. Jus Gentium ad ea, quæ sibi invicem naturaliter debent, imperfectum est (§. 157.), fœderibus autem jus perfectum acquiritur ad id, quod iisdem contentum (§. 377.). Quodsi ergo fœdera pangantur de eo, quod naturaliter debetur; jus ad id perfectum acquiritur. *De fœderibus, quæ panguntur de eo, quod naturaliter debetur.*

Patet hinc ratio, cur fœdera de iis panguntur, quæ naturaliter jam debentur, nimirum ut jus proprium ad id acquiratur, & exigi possit, quod antea peti saltem debebat. Accedit ad obligationem naturalem per fœdus obligatio positiva, qua libertas quoad præstationes conventas alienatur, ut, quod erat libertatis, nunc sit necessitatis. Ex. gr. Gentes commercia invicem exercere naturaliter obligantur, quantum in potestate est (§. 187), jus vero ad commercia nonnisi imperfectum est (§. 189), nec ad ea exercenda Gentes sibi invicem perfecte obligantur (§. 190). Jus perfectum ad ea acquiri nequit nisi per pacta (§. 191). Pacta hæc cum fœdera sint (§. 369.); si fœdera commerciorum causa panguntur, jus ad commercia cum Gente alia exercenda perfectum erit. Facile autem patet, nobis hic tantummodo esse sermonem de fœderibus affirmativis, quæ continent præstationes affirmativas, qualis est concessio commerciorum, quemadmodum quoque superius de actibus positivis intelligimus ea, quæ Gentes sibi invicem naturaliter debent, & de quibus unice valet, quod vulgo dicitur, ultra posse neminem obligari, seu, ut supra diximus, Gentem nullam alteri præstare teneri, quod in potestate sua non est (§. 160.): quæ restrictio naturaliter debitorum, quatenus scilicet in actibus positivis consistunt, alias est juris imperfecti ad ista.

§. 390.

Quoniam per fœdera jus perfectum acquiritur ad id, quod Gens una alteri naturaliter debet (§. 389.), jus autem perfectum involvit jus cogendi præstare nolentem, quod conventum est, ut præstet (§. 235. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); *fœdera de eo, quod naturaliter jam debetur, pangenda sunt, ut præstatio fiat certa.* *De fine illorum fœderum.*

Ete-

BIU Cujas

Etenim si denegatur, quod naturaliter Gentes sibi invicem debent, id ferendum (§. 157.), etiamsi iniquitas sit in negatione (§. 159.). Quodsi ergo soli æquitati confidendum, nulla erit in iis certitudo, quæ a concursu Gentium exterarum dependent. Quamvis itaque supponas quod tamen supponi non posse certum est, Gentes omnes esse officiosas, consequenter ad quævis officia humanitatis sibi invicem præstanda promptissimas (§. 898 *part. 1. Jur. natur.*), quemadmodum esse debebant (§. 353.), easdemque se invicem amare atque diligere, quemadmodum debebant (§. 161.), ita ut obligatio naturalis, quæ, ubi efficax est, parit voluntatem constantem ac perpetuam felicitatem aliarum Gentium promovendi, ac omni studio id agendi, ut sint felices, & cavendi, ne fiant infelices (§. 162.), non novo indigeret robore ab obligatione positiva acquirendo; non tamen fœdera forent superflua, cum ne quidem in isto statu negotia Gentium, quæ a concursu aliarum Gentium dependent, certa forent. Etenim officia, quatenus naturaliter a Gente una alteri debentur, non restringuntur ad certam Gentem tanquam ad individuum, vires tamen Gentis nullius sunt inexhaustæ, ut omnibus promiscue sufficiant, quæ auxilio ejus indigent, & per se non extenduntur ultra id, quod in potestate est (§. 160.). Quamobrem cum ignores, utrum a Gente quadam tibi, quod petis, præstari possit citra neglectum officii erga seipsam, nec ne, & per fœdus si in potestate sit, de quo judicium est penes ipsam (§. 157.), præstatio ad te tanquam ad individuum restringatur, ut alteri cuidam Genti cui naturaliter æque obligatur, idem præstare non amplius sit in potestate ipsius, consequenter recte denegetur petenti (§. 156.); certitudo quoque in iis, quæ a concursu aliarum Gentium in Rep. dependent, in eo, quem supposuimus, statu acquiri minime posset nisi per fœdera. Absit itaque, ut tibi persuadeas, obligationem naturalem per contractum in eo tantummodo firmari debere, quia plus valet opprobrium perfidiæ ac præsentis ultionis metus, quam pudor & Numinis religio, aut virtutis amor, quamvis non negemus, pro præsenti Gentium statu, in quo amor æquitatis & virtutis non prævalet adversus impetum affectuum, qui ad propriam utilitatem Gentes plerasque & earum Rectores rapiunt, opprobrium perfidiæ ac præsentis potissimum ultionis metum magis continere Gentes in officio, quam pudorem & Numinis religionem. Inde autem tantummodo evincitur fœderum in hoc Gentium statu major necessitas, quam in eo, quem supposuimus & qui juri naturali convenit, ut ideo fœdera non solummodo sint introducta pro præsenti Gentium statu, sed juris quoque naturalis, quatenus Gentes spectantur, quales secundum hoc jus esse debent, non quatenus pravis affectibus in contrarium aguntur. Interest omnino Gentium, ut de eo, quod ab aliis expectandum, sint certæ ac securæ, & hæc potissimum causa est, cur fœdera ineunda & ad ea ineunda jus det lex naturæ, etiamsi non supponas, eas esse improbas.

§. 391.

Si fœdera panguntur de eo, quod naturaliter debetur; addere licet, quæ jure naturali determinata non sunt. Etenim per fœdera Gens una in alteram transfert jus quoddam, quod ante non habuerat (§. 377. 157.). Enimvero a transferentis voluntate dependet, quomodo jus quoddam in alterum transferre velit (§. 11. *part. 3. Jur. nat.*). Quamobrem Gentes fœdera percutientes convenire possunt, qua lege ad id præstandum, de quo convenitur, obligati esse velint. Quodsi ergo fœdera pangunt de eo, quod naturaliter debetur, addere licet, quæ jure naturali determinata non sunt.

De addendis, quæ jure naturali determinata non sunt.

Cum Jus naturæ regat omnes actus humanos, quin etiam regat actus quoad addenda in fœderibus de eo, quod naturaliter jam per modum officii debetur, factis dubitandum non est. Quamvis enim ea in genere determinata non sint, ex circumstantiis tamen particularibus, quæ ex utraque pacisicentium parte in casu dato occurrunt, definiri possunt, & quatenus lex naturæ ad rectitudinem actus cujuslibet obligat (§. 189. *part. 1. Phil. pract. univ.*), definiri debent. Quoniam tamen determinatio ista difficilis, immo plerumque captum pacisicentium transcendit, ac præterea in eo standum sit judicio proprio Gentis uniuscujusque (§. 157.); in fœderibus percutiendis, regnat pacisicentium arbitrium, nec pars una ab altera plus juris acquirere potest, quam hæc in illam transferre voluit, nec una alteram ultra voluntatem suam sibi obligare valet ad aliquid præstandum (§. 382. *p. 3 Jur. nat.*). Atque hinc patet, cur in fœderibus, perinde ac in pactis, multa sint admittenda, quæ officiis non satis congruunt, neque ideo omni iniquitatis labe carent, nec eam rectitudinem habent, quam ratio præscribit. Hoc vero tribuendum est partim infirmitati humanæ, cujus omnino habenda est ratio, partim vero tolerandum, ut negotia humana exitum habere possint, nec jura, quæ acquiruntur, perpetuis disceptationibus obnoxia fiant.

§. 392.

BIU Cujas

§. 392.

Quoniam *in fœderibus, quæ de eo panguntur, quod naturaliter debetur* per modum officii, addere licet, quæ jure naturali in genere determinata non sunt (§. 391.); *omnes circumstantiæ negotii mutuo pacisscentium consensu determinari possunt, prout visum fuerit, vel conveniri datur*, ac per consequens *fœdera restringi possunt ad personas pacisscentium, ad certum tempus, ad certos actus & adjici conditiones, sub quibus aliquid præstandum, de quo convenitur, exceptiones certorum casuum, certa onera, clausulæ commissoriæ, pœnæ non adimpleti fœderis, cautiones de fœdere non violando & si qua præterea alia fuerint hujus generis.* *Quænam addi possint.*

Ita si commerciorum causa fœdus initur, hoc saltem percuti potest cum Rege præsente, ita ut eo mortuo expiret. Restringi idem potest ad certum annorum numerum, veluti ad annos decem & ad certas res, veluti ad frumentum, lanam, pecudes, aut jumenta. Conveniri potest, ut certæ merces advehantur, & pro mercibus, quæ advehuntur, vel etiam avehuntur, certum vectigal solvatur, vel ut merces advectæ cum avehendis conventa lege permutentur, ut de certis mercibus advectis nullum vectigal solvatur; ut, si commercium concedens bello implicetur, durante bello id cessare debeat, veluti si in fœdere concessum sit frumentum & equos coemere. Similiter conveniri potest, ne merces emtæ Genti alii extraneæ vendantur, & ubi hoc factum fuerit, fœdus statim nullum esse debeat, aut pœnæ loco certa pecuniæ summa solvenda. Cum fœdera pangantur utilitatis publicæ causa, quæ ex fine civitatis metienda (§. 393. *part.* 8. *Jur. nat.*); inde pacisscentibus determinanda sunt ea, quæ in fœdere adjicienda: ut tamen utilitas intra terminos æqui contineatur, ratio habenda est officiorum Gentium erga se invicem. Atque hinc abunde patet, saltem perspicacioribus, arbitrium pacisscentium regi jure naturæ in conscientia & iniqua esse posse, quæ vi fœderis pro jure valent, quamvis etiam idem jam inde manifestum sit, quod libertas naturalis, unde pendet libera dispositio de eo, quod suum est, non tollat obligationem naturalem (§. 159. *p.* 1. *Jur. nat.*), etsi uniuscujusque conscientiæ relinquendum, quid agere velit (§. 157. *part.* 1. *Jur. nat.*), modo non faciat, quod est contra jus perfectum tuum (§. 156. *part* 1. *Jur. nat.*. Non omnia recta sunt, quæ vi libertatis naturalis alteri permittenda, & in quæ consentire indigentia, impotentia, aut dura lex necessitas partem alteram cogit, ut ideo jura perfecta, quæ acquiruntur, haud raro æquitati adversentur, & si rigorem juris naturalis, quod unice in conscientia valet, spectes, nihil minus quam juris nomen mereantur. Quemadmodum itaque vulgo dicitur, sine magna injuria nullam regi Remp. ita etiam recte dicitur, sine iniquitate sæpissime non acquiri jus perfectum, præsertim inter Gentes. Neque vero hoc a sensu communi adeo abhorret, quemadmodum primum videri poterat. Si qui enim in negotiis cum aliis conscientiæ rationem habent, quatenus nimirum officiis ex amore universali hominum erga homines & Gentium erga Gentes fluentibus locum dant; laudantur minimum ab illis, qui obtentu juris lucri cupiditatem excusare necesse minime habent. Plura non addo, ne quid durius dictum videatur in alios, qui viri boni habentur. Videant ipsi, qui tales haberi volunt, num revera sint (§. 967. *& seqq p.* 5. *Jur. nat.*). Ceterum hinc quoque patet ratio, cur, quo quis jurium apprime peritus fuerit acutior, eo magis noceat in administratione justitiæ, nisi idem fuerit vir bonus, ac per consequens veritatis amans (§. 971. *par.* 5. *Jur. nat.*).

§. 393.

Fœdera inire de non lædendo necesse non est: quodsi tamen Gentis cujusdam mentem pervaserit perversa hæc opinio, quasi Gentes exteras pro lubitu lædere liceat, fœdera de non lædendo recte panguntur. Etenim homini, consequenter etiam Genti cuique (§. 3.), competit jus perfectum non patiendi, ut lædatur (§. 913. *part.* 1. *Jur. nat.*) &, si quis lædere conetur, jus eum cogendi ne faciat (§. 914. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem cum fœdera non pangantur alio fine, quam ut jus perfectum acquiratur (§. 377.), jura autem perfecta acquirantur, ut nolentem ad idem tibi tribuendum cogere possis (§ 235. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); fœdera de non lædendo demum inire necesse non est. *Quod erat unum.* *De fœderibus de non lædendo.*

Enimvero si Gentis cujusdam mentem pervaserit perversa hæc opinio, quatenus Gentes exteras pro lubitu lædere liceat, cum eandem animo ejus evellere nequeas, non vero semper consultum sit vi armorum injurias vindicare; alio modo prospicere tibi nequis, quam per fœdera, quæ servanda esse Gens

ista

BIU Cujas

ista in dubium minime vocat. Quamobrem cum quilibet, consequenter etiam Gens quælibet (§. 3.), omne damnum a se avertere debeat, quantum potest (§. 493. *part. 2. Jur. nat.*); quin fœdera de non lædendo recte pangantur, si cujusdam Gentis mentem pervaserit perversa hæc opinio, quasi Gentes exteras pro lubitu lædere liceat, dubitandum non est. *Quod erat alterum.*

Cum Genti unicuique competat jus perfectum non patiendi, ut ab altera lædatur (§. 252. 253.); ex fœdere de non lædendo non acquirit jus, nisi quod jam habet. Non tamen propterea fœdus de non lædendo inutile existimandum. Quodsi enim obligatio contracta firmior deprehendatur naturali, præstat de læsione esse securam Gentem, quam uti jure vi armorum eam vindicandi, aut intentatam repellendi. Et quamvis istiusmodi fœdera recte pudenda dicantur, quatenus Gentem pudere debet, ut lædat aliam; pudor tamen iste nullus est in Gente, cujus mens perversa illa opinione imbuta, quasi liceat Gentes exteras pro lubitu lædere, etsi fœdera servanda esse credat. Quamdiu itaque errorem istum ex animo ejusdem evellere non potes, eidem quoque aliquid dandum est, veluti ut pacto fœdere certo tributo redimantur injuriæ, vel alia quacunque præstatione utili, quæ motivum esse potest servandi pactum.

§. 394.

Fœdera amicitiæ quænam sint.

Fœdera amicitiæ dicuntur, quæ de officiis humanitatis præstandis, aut de non lædendo contrahuntur.

Quid de fœderibus istis tenendum sit, ex iis patet, quæ in proxime præcedentibus demonstrata & uberius exposita fuerunt.

§. 395.

Fœdera æqualia quænam sint.

Fœdera æqualia dicuntur, quando partes pacisœntes sibi invicem eadem, aut æquivalentia promittunt. Quamobrem cum eadem sint, quæ sibi invicem substitui possunt, salvo omni respectu (§. 181. *Ontol.*), *in fœderibus æqualibus promissum partis unius substitui potest in locum promissi alterius, observata* scilicet *æquivalentium æstimatione, non mutata promittentium conditione*, ac per consequens *fœdus æquale ineuntium eadem est conditio, neutrius partis conditio eodem redditur deterior.*

Istiusmodi fœdus est, quo continetur, ut utrique parti liberum sit commercii exercitium, nec majus vectigal solvatur ab una, quam ab altera, aut ut ab utraque parte nullum solvatur. Tale etiam est, quo convenitur, ne intra certos terminos munimenta extruere liceat, vel ut jam extructa subvertantur. Huc porro refer, si conveniatur, ne alter transitum hosti alterius per terras suas permittat, aut ne eidem auxilia ferat.

§. 396.

Unde pendeat diversitas fœderum.

Quoniam diversa sunt negotia publica, in quibus Gens una alteri prodesse potest, quod a posteriori satis notum; *pro diversitate negotiorum publicorum variant fœdera æqualia, quæ inter Gentes fiunt.*

Grotius de J. B. & P. lib. 2. c. 15. §. 6. fœdera æqualia dividit in æqualia pacis & æqualia societatis. Ad illa refert, quæ fiunt de restituendis captivis, rebus captis & ad securitatem: de quibus infra suo loco erit agendum. Hisce vero accenset, quæ pertinent ad commercia, veluti ne vectigal ullum solvatur, aut ne majus solvatur, quam in præsens, aut ad certam quantitatem, ad belli communitatem, veluti ut præstentur auxilia paria equitum, peditum, navium, sive ad omne bellum, sive ad certum, aut in certos hostes, aut in omnes quidem, sed exceptis sociis. Non diffitetur tamen fœdus etiam ad res alias pertinere, id quod exempla paulo ante commemorata (*not.* §. 395.) docent. Quoniam nobis propositum non est de singulis fœderum speciebus figillatim agere, sed in generalibus subsistere nos jubet instituti ratio; ideo necessarium esse non duximus, ut genera in suas species dividamus, sed nobis sufficit indicasse, differentiam specificam petendam esse ab objecto, seu materia fœderum.

§. 397.

BIU Cujas

§. 397.

Si in potestate Gentium fœdus ineuntium fuerit, ut paria sibi invicem præstent; naturaliter fœdus æquale inire debent, nisi subsit singularis ratio, cur ab æqualitate recedatur. Quoniam enim nemo tenetur alteri gratis dare vel facere, si is vicissim dare, vel facere possit (§. 268. *part.* 4. *Jur. nat.*); Gentes quoque sibi invicem ad præstationes gratuitas naturaliter non obligantur, si in earum potestate fuerit, ut paria sibi invicem præstent (§. 3. *h. &* 80. *part.* 3. *Jur. nat.*). Quia fœdera pacta sunt (§. 369.), ac per consequens nonnisi de dando & faciendo, seu de certis præstationibus fiunt (§. 797. *part.* 3. *Jur. nat.*); si in potestate Gentium fœdus ineuntium fuerit, ut paria sibi invicem præstent, naturaliter fœdus æquale inire debent. *Quod erat unum.* *Quando fœdera æqualia inæqualia fiunt.*

Enimvero si singularis quædam fuerit ratio, cur ab æqualitate recedatur, necesse est, ut Gens una alteri ex alia causa vel naturaliter per modum officii, vel jure perfecto obligata sit ad aliquid præstandum, etiamsi ab altera vicissim eidem nihil præstetur. Quamobrem patet æquitati naturali, quæ jubet æqualitatem in fœdere observari, *per demonstrata*, minime repugnare, ut in eo pangendo ab æqualitate recedatur (§. 240. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). *Quod erat alterum.*

E. gr. Ponamus societatem bellicam contrahi. Quodsi gentes fuerint æque potentes, ut paria sibi invicem auxilia præstent in bello; æquitati naturali maxime convenit, ut fœdus sit æquale. Ponamus vero Gentem unam alteri in summa annonæ caritate subministrasse frumentum pro æquo pretio, etsi ipsamet eodem non abundaret. Quodsi posthac societas bellica ineatur, cum etiam Gentes ad beneficium reddendum occasione oblata sibi invicem obligentur (§. 41. *part.* 4. *Jur. nat. &* §. 3. *h.*); iniquum dici nequit, si Gens, quæ beneficium accepit, sese obliget ad majorem numerum militum præstandum in bello, quam quæ beneficium dedit. Casus alius esse potest, si Gens una alteri remittat debitum sub hac conditione, ut milites, quos mittit, suo sumtu sustentet, cum ipsa ab hoc onere libera sit. Nemo non agnoscit, in contractibus onerosis observandam esse æqualitatem, ut unus contrahentium tantundem recipiat ab altero, quantum ipse dat (§. 898. *part.* 4. *Jur. nat.*), immo ut recte monuit *Grotius* lib. 2. cap. 12. §. 13. in contractibus quoque beneficis quandam spectari rei æqualitatem ex suppositione ejus, quod agitur, ne quis scilicet ex beneficio damnum sentiat, veluti ut commodatarius damnum resarcire teneatur commodanti, si res commodata fuerit deteriorata vel prorsus destructa (§. 446. *part.* 4 *Jur. nat.*); ut damnum sit mutuatarii, si res mutuo data ante usum interierit, vel deteriorata fuerit (§ 574 *p.* 4. *Jur. nat.*), ut deponens restituat impensas in rei depositæ conservationem factas a depositario (§. 592. *part.* 4 *Jur. nat.*), ut mandatarius præstetur indemnis (§. 682. *part* 4. *Jur. nat.*), & quæ sunt alia hujus generis citra violationem æquitatis non omittenda. Quoniam itaque Gentes naturaliter inter se non utuntur alio jure, quam naturali, quod natura competit singulis hominibus (§. 3.); nemo non agnoscere tenetur, Gentes in fœderibus eadem religione æqualitatem spectare debere, quæ in contractibus privatorum observatur, quatenus id in potestate est. Immo si ab æqualitate recedatur ob singularem quandam rationem, etiamsi in potestate foret, ut utrinque paria præstentur, ubi rem penitius inspicere lubet, ipsa æqualitas observatur, qua quod plus præstatur ab una parte, compensatur per id, quod ab altera parte antea jam præstitum fuit, aut alio modo vel in præsens præstatur, vel in posterum præstitum iri spes est citra fœdus.

§. 398.

Fœdera inæqualia sunt, in quibus ab utraque pacisentium parte eadem, aut æquivalentia non promittuntur. Unde patet, *in fœderibus inæqualibus partem unam alteri quid promittere, nec vicissim sibi idem, aut quod æquivaleat restipulari, vel plus promittere, quam sibi repromittitur.* Unde porro consequitur, *ut unius pacisentis conditio fœdere reddatur deterior*, seu *fœdus inæquale ineuntium conditio non sit par.* Dividuntur fœdera inæqualia in inæqualia ex parte digniori & inæqualia ex parte minus digna. *Fœdus inæquale ex parte digniori* est, si qui potentior est seu plus præstare valet, præstationes vel gratuitas, *Quænam fœdera sint inæqualia.*

BIU Cujas

vel majores promittit. *Fœdus* autem *inæquale ex parte minus digna* est, si qui impotentior est, aut præstatione aliqua nimium oneratur, præstationes vel gratuitas, vel majores, aut tales, quæ eum valde gravant, promittat.

Ita fœdus inæquale ex parte digniori est, si fœderatus potentior promittat auxilia alteri, nec restipuletur, aut si majora promittat auxilia suo sumtu sustentanda, ipsi vero æqualia proprio sumtu sustentanda repromittuntur. Huc etiam refer, si potentior commercia concedit sine solutione vectigalis, impotentior autem certum vectigal sibi stipuletur. Ex adverso fœdus inæquale ex parte minus digna est, si quis promittere tenetur, ne absque consensu partis alterius bellum alicui faciat, ut hostes & amicos habeat, quos velit pars altera, ne munimenta aliquo in loco construat, ne militem certis locis conscribat & quæ sunt alia hujus generis a *Grotio* loc. cit. §. 7. commemorata, vel aliunde iisdem addenda.

§. 399.

De fœderibus cum imminutione imperii, & sine ejus imminutione.

Fœdera inæqualia ex parte indigniori alia sunt cum imminutione imperii, alia sine ejusdem imminutione. Nimirum conveniri potest, ut actus aliqui ad exercitium summi imperii spectantes subjiciantur juri partis alterius pacisentis, ut vel suspendatur ab ejus consensu, vel pars quædam imperii potentialis parti huic conveniat. In utroque vero casu imperium summum imminui patet, cum in utroque actus quidam ad exercitium imperii spectantes a parte altera irriti fieri possint, quod utique summitatem imperii imminuit (§. 44. *part.* 8. *Jur. nat.*), & in casu præsertim posteriori populus, seu ejus Rector pati tenetur, ut pars altera sese immiscat regimini ipsius, id quod vi summi imperii, quæ a libertate Gentium naturali dependet, pati alias minime tenetur (§. 269.). Manifestum itaque est, fœdera inæqualia ex parte indigniori conjuncta esse posse cum imminutione imperii. *Quod erat unum.*

Non tamen omnia, de quibus in fœdere inæquali convenitur & quæ partem indigniorem nimis gravant (§. 398.), sunt actus ad exercitium summi imperii spectantes, sed saltem tales, ut pars indignior quædam facere in utilitatem dignioris, aut non facere teneatur, veluti si exercitui, cui cum parte altera bellum est, transitum per terras suas, aut commeatum dare non debet, vel socios illius non oppugnare, aut si moenia diruenda, vel certa pecuniæ summa solvenda. Hos enim & similes actus non pertinere ad imperii civilis exercitium, ex ipsa ejus definitione patet (§. 32. *part.* 8. *Jur. nat.*). Evidens itaque est, non omnia fœdera inæqualia ex parte indigniori cum imminutione imperii esse conjuncta, sed dari etiam alia plurima, quæ sine ejusdem imminutione sunt. *Quod erat alterum.*

Exemplum fœderis cum imminutione imperii est, ne cui bellum faciat pars indignior sine consensu, aut injussu partis dignioris. Ast sine imminutione imperii erit fœdus, si parti minus dignæ non liceat sine permissu partis dignioris bellum facere certæ cuidam Genti. In casu nimirum priori omne exercitium alicujus juris ad imperium civile spectantis juri alieno subjicitur, quo ipso utique potestas civilis minuitur; in casu autem posteriori pars minus digna fœderis saltem sese obligat ad aliquid singulare non faciendum, quod alias vi imperii summi facere poterat, quo in casu potestas civilis nulla ex parte imminuitur. Ad differentiam hanc animum non advertunt, qui putant fœdus omne inæquale ex parte indigniori imminuere imperium summum, aut plurima saltem fœdera istiusmodi in eorum numerum referunt, quibus imperium summum imminuitur, cum tamen saltem factum aliquod imperantis faciant vel illicitum, vel necessarium, quod alias ipsi erat liberum, sive onus fuerit transitorium, veluti si moenia diruenda, aut certis locis decedendum, sive permanens, veluti si urbem condere non liceat, vel militem certis locis non conscribere, aut in certum locum non navigare. Confusio hæc ut evitetur, subjicere libet definitiones fœderum inæqualium cum imminutione imperii & sine eadem.

§. 400.

Definitiones illorum fœderum.

Fœdus inæquale ex parte indigniori cum imminutione imperii est, quo jus quoddam ad imperium civile spectans, seu pars quædam imperii potentialis quoad exer-

exercitium, vel etiam substantiam seu proprietatem transfertur in partem digniorem, aut saltem jus in omnes actus ad exercitium juris istius spectantes. Ast ex adverso *inæquale sine imminutione imperii* est, quo pars minus digna sese saltem obligat ad certum quid faciendum, vel non faciendum, quod alias vi summi imperii, vel libertatis naturalis, aut juris qua Genti sibi competentis non facere, vel facere licebat.

Veritas harum definitionum patet ex iis, quæ ad propositionis præcedentis veritatem evincendam dicta sunt, & exempla, quæ ibidem dedimus, easdem illustrant. Qui animo comprehendit ea, quæ de imperio civili in Jure publico universali parte octava Juris naturalis & de promissionibus atque pactis parte tertia ejusdem abunde dicta sunt; ei nihil obscuritatis quoad definitiones præsentes supererit. Patet inde, si imperium civile plenum, aut, si mavis totum, in alterum transferatur, id transferri posse vel quoad exercitium, vel quoad ipsam substantiam (§. 39. *part.* 8. *Jur. nat.*). Et idem intelligitur de parte qualibet potentiali (§. 64. *part.* 8 *Jur. nat.*). Quamobrem nil obstat, quo minus etiam fœdere pars quædam potentialis imperii in fœderatum transferatur quoad substantiam, licet id non præsumatur, cum in pactis non præsumatur onus majus, sed minus, ne quis magis gravetur, quam gravari voluit, ne immerito dubitetur, an unquam fœdus istiusmodi fuerit initum, quo fœderato digniori ab indigniori pars quædam imperii potentialis propria facta fuerit, ut de eadem pro lubitu disponere eamque libere alienare potuerit. Ast cum in Jure Gentium non agatur de eo, quod factum est, vel hodienum fit, sed quod fieri potest; ut in definitione fœderis cum imminutione imperii habeatur ratio translationis quoad substantiam, seu proprietatem, sufficit utique, translationem hanc esse possibilem. Acutiores quoque facile prævident, emergere posse casus, in quibus alienationem suadet utilitas habentis, si jure fieri possit. Quoniam vero imperium in partes potentiales divisum summum esse potest pro qualibet parte divisa (§. 65. *part.* 8. *Jur. nat.*); summitas imperii utique imminuitur, si pars quædam potentialis imperio subducitur: id quod adeo evidens est, ut qui id negare ausit, concedere teneatur partem majorem totius in duas partes admodum inæquales divisi esse toti æqualem. Summitas imperii pleni utique major est summitate minus pleni (§. 62. *part.* 8. *Jur. nat.*). Attendenda vero hic inprimis est differentia quoad translationem ipsius partis potentialis imperi, sive quoad exercitium tantummodo, sive quoad ipsam substantiam & quoad translationem juris in actus ad exercitium juris spectantes. In casu enim priori fœderato digniori competit jus imperandi indigniori pro lubitu, ut faciat, ac prohibendi ne faciat, tumque dicitur indignior facere non posse injussu dignioris; in casu autem posteriori digniori fœderato saltem jus est non permittendi, ut indignior quid faciat, se inscio ac inconsulto, nec consensu suo requisito, vel etiam non faciat. Quemadmodum vero plures sunt partes imperii potentiales, in quod imperium summum dividi potest & quæ jura majestatis appellantur (§ 207. *part.* 8. *Jur. natur.*); ita quoque fœdera plura fieri possunt, quæ sunt cum imminutione imperii conjuncta. Ita ex. gr. in fœdere contineri potest, ne sine consensu partis dignioris minus digna leges novas ferre, aut veteres immutare & ne nova tributa imponere possit, vel etiam ut jussu illius legem novam ferre, aut veterem quandam abrogare, vel tributum novum imponere debeat. Obiter monemus, quando possibilitas intrinseca demonstratur a priori, quemadmodum fieri a nobis solet ac scientia ut fiat jubet, non opus esse exemplis ex historia petitis, ea tamen hunc adhuc habere usum, ut pateat, casum esse dabilem, quem possibilem cognovimus, cum quod semel, vel aliquoties jam factum est, iterum fieri posse præsumatur. Minime igitur improbamus, exempla ex veterum & recentiorum Annalibus adduci in Jure publico universali & Jure Gentium inprimis, etsi ab aliis jam allata coacervari consultum minime ducamus, ne præter necessitatem simus prolixiores, nec nova conquirere nobis vacet.

§. 401.

De differentia juris ex fœdere inæquali cum imminutione imperii.

Quoniam in fœdere inæquali cum imminutione imperii in fœderatum digniorem jus quoddam ad exercitium imperii spectans transfertur sive quoad exercitium, sive quoad substantiam, vel saltem jus quoddam in singulos actus ad exercitium juris cujusdam majestatici spectantes (§. 400.), quando vero imperium, consequenter etiam saltem jus quoddam ad idem pertinens (§. 61. *part.* 8. *Jur. nat.*), in alterum transfertur quoad exercitium, is idem habet in usufructu, si vero quoad substantiam idem jure proprietatis possidet (§. 40. *part.* 8. *Jur. nat.*), & quando jus saltem alicui conceditur in actus singulos ad exercitium juris alicujus majestatici pertinentes, ut scilicet ad eos consensu ipsius sit opus, jus majestaticum limitatur (§. 66. *part.* 8. *Jur. nat.*); *si in fœdere*

BIU Cujas

inæquali jus quoddam majestaticum transfertur, quoad exercitium in fœderatum dignorem) is idem in usufructu habet, si quoad substantiam, jure proprietatis idem possidet; si vero saltem jus in singulos actus ad exercitium juris cujusdam majestatici spectantes, scilicet ut ad eos requiratur consensus fœderati dignioris, *jus istud majestaticum limitatur*, ac per consequens *in casu primo valent ea, quæ in Jure publico universali (part. 8. Jur. nat.) de imperio usufructuario, in secundo, quæ de patrimoniali, in tertio, quæ de limitato demonstrata sunt.*

Imperium civile est complexus multorum jurium, quæ simul sumta idem conficiunt, perinde ac partes simul sumtæ totum constituunt (§. 61. *part.* 8. *Jur. nat.*). Sive igitur imperium plenum, seu omnia illa jura simul in aliquem transferantur, sive saltem unum; jus accipientis metiendum est ex modo, quo id in eum transferre voluit transferens (§. 382. *p.* 3. *Jur. nat.*). Quamobrem quæ de imperio civili in alium translato demonstrata sunt; ea utique etiam valent de jure quodam majestatico in alium translato. Qui contendunt, imminutionem imperii per fœdus inæquale non afficere summitatem imperii, animum non attendunt ad notionem summitatis imperii, quæ consistit in independentia exercitii ejusdem ab alterius cujusdam voluntate, ita ut nemini in actus ad idem pertinentes jus quoddam competat (§. 44. *part.* 8. *Jur. nat.*), nec ullus horum actuum ab alio irritus reddi possit (§ 45. *p.* 8. *Jur. nat.*).

§. 402.

Ejus effectus.

Quia in fœdere inæquali cum imminutione imperii vel jus quoddam majestaticum transfertur in fœderatum dignorem, vel jus quoddam in singulos actus ad exercitium juris cujusdam majestatici spectantes (§. 400.), ac per consequens in casu priori fœderatus dignior inferiori imperare potest, quæ pars indignior facere, aut non facere debet, in casu posteriori requirendus est fœderati dignioris consensus ad ea, quæ fieri debent; *fœdere inæquali cum imminutione imperii actus quidam ad exercitium imperii civilis spectantes efficiuntur dependentes a voluntate fœderati dignioris* (§. 851. *Ontol.*).

Atque hinc patet ratio, cur fœdera ista dicantur fieri cum imminutione imperii, quia scilicet imperans quædam imperare nequit, quæ vi imperii civilis imperari possunt, vel saltem nequit ea imperare pro lubitu. Verborum igitur complexui, quo fœdera ista designantur & ab aliis distinguuntur, inest veritas, nec opus est, ut a significatu recepto vocabuli imminutionis recedatur. Nonne enim jus ejus imminuitur, qui minus facere potest, quam vi juris istius facere poterat?

§. 403.

Quousque is extendatur.

Cum nemo ab altero plus juris acquirere possit, quam in eum transferre voluit transferens (§. 382. *part.* 3. *Jur. nat.*), in fœdere autem inæquali cum imminutione imperii in fœderatum dignorem transferatur vel jus aliquod majestaticum, vel jus in actus singulos ad exercitium ejus juris spectantes (§. 400.), & per hoc actus quidam ad exercitium imperii civilis spectantes efficiantur dependentes a voluntate dignioris fœderati (§. 402.), consequenter summitati imperii ex parte fœderati indignioris detrahatur (§. 44. *part.* 8. *Jur. nat.*); *jura majestatica reliqua omnia, quæ fœdus inæquale cum imminutione imperii non attingit, illibata manent*, consequenter *imperium civile quoad ea omnia ex parte fœderati indignioris manet summum, nec ultra id, quod conventum est, ejus regimini sese immiscere potest fœderatus dignior* (§. 269.).

E. g. Si fuerit conventum, ne cui bellum faciat fœderatus indignior sive injussu, sive sine consensu fœderati dignioris; fœderatus indignior tamen se defendere potest adversus aggressorem, inconsulto fœderato digniori, quia fœdus tantummodo intelligitur de bello offensivo, non defensivo. Similiter si conventum fuerit, ut bellum jussu fœderati dignioris facere debeat indignior, facere non tenetur manifesto injustum, cum pactum de re illicita initum non valeat, consequenter fœdus intelligi nequeat nisi de bello justo. Ceterum si tantummodo conventum de jure belli, non potest sibi fœderatus dignior jus quoddam arrogare in actus

BIU Cujas

actus ad exercitium juris majestatici alterius cujuscunque spectantes, veluti prohibere nequit, ne foederatus indignior nova quædam tributa indicat subditis, aut alio modo eosdem nimis oneret, etiamsi subditi ejus opem implorent. Quamvis nimirum male imperet, fœdus tamen federati dignioris judicio regimen indignioris non subjicit, multo minus tribuit eidem jus coercendi male imperantem.

§. 404.

Si qua Gens plura præstare possit alteri, quam ea vicissim ipsi præstare potest; fœdera inæqualia ex parte digniori legi naturæ maxime conveniunt. Idem intelligitur, siqua Gens alteri quid præstare possit, etiamsi ab altera nihil vicissim præstari queat. Quælibet enim Gens alteri cuicunque debet, quod sibi, quatenus altera id non habet in potestate sua, ipsa autem citra neglectum officii erga seipsam hoc alteri præstare potest (§. 156.). Quamobrem cum fœdera de eo, quod naturaliter debetur pangenda sint, ut præstatio fiat certa (§. 390.), gratis vero alteri præstare quid non teneamur, si is vicissim præstare possit (§. 268. *part.* 4. *Jur. nat.*); si qua Gens plura præstare possit alteri, quam ea vicissim ipsi præstare potest, plura præstare naturaliter debet. Quoniam itaque fœdera ex parte digniori inæqualia sunt, si Gens, quæ plura alteri præstare valet, quam ea vicissim ipsi præstare potest, plura promittit, quam ipsi repromittuntur (§. 398.); si qua Gens plura præstare possit alteri, quam ea vicissim ipsi præstare potest, fœdera inæqualia ex parte digniori legi naturæ maxime conveniunt. *Quod erat unum.* *Quando fœdera inæqualia ex parte digniori æqua sint.*

Eodem modo ostenditur, fœdus inæquale ex parte digniori legi naturæ maxime convenire, si qua Gens alteri quid præstare possit, pro quo vicissim hæc ipsi nihil præstare valet. *Quod erat alterum.*

Quæstio hic est de æquitate fœderum inæqualium ex parte digniori, ut cum sensu officii pangantur, nec quicquam fiat, quod in conscientia reprehendi possit. Quamobrem rationes desumendæ sunt ab officiis Gentium erga se invicem & a modo, quo debentur, ne quis observetur rectitudinis defectus. Quamvis enim utilitatis causa pangantur fœdera, & ejus quoque in iis pangendis habenda sit ratio; consideratio tamen juris interni præcedere debet, & eam sequitur consideratio utilitatis, quæ sine isto fœdus labe quadam inficit, & alterutri parti non iniquam conquerendi causam præbet, aut justam reprehensionem in eo, qui perfectioni status sui minus prospicit, quam poterat atque debebat. Ponamus, fœdus societatis bellicæ contrahi a Gente potente cum minus potente. Fit istud recte inæquale ex parte digniori, quia potens majora auxilia præstare potest minus potente. Ponamus porro Gentem minus potentem sibi non sine ratione tuere, ne a Gente vicina præpotente opprimatur. Fœdus cum alia Gente potente inæquale recte contrahitur, ut sibi præstentur auxilia in bello, etiamsi ipsa vicissim nulla promittere possit. Accedit vero ad hoc fœdus utilitas ex parte digniori, si hujus interfit, ne Gentem præpotentem habeat vicinam, consequenter ne minus potens ab ea opprimatur. Atque hinc patet, quomodo in pangendis fœderibus ratio habenda sit utilitatis, etiamsi ante expendatur eorum æquitas, ne quid fiat, nisi quod officiis ex asse conveniat. Si quis objiciat anxiam istiusmodi scrupulositatem parum probatum iri Gentibus earumque Rectoribus; objectionem istam non moramur, cum veritati unice litantes quæramus, quid rectum sit, non vero quid placeat iis, qui, cum ex utilitate propria omnia metiantur, salutem communem Gentium pessum dant, & salutis suæ munimenta tandem evertunt. Sunt enim homines ac inprimis Rectores civitatis miseriarum fabri, quatenus non sunt tenaces officiorum, quæ urget lex naturæ, & quæ sunt media felicitatis tam singulorum, quam Gentium, totiusque generis humani.

§. 405.

Si qua officia Gentis erga seipsam, vel etiam erga aliam exigunt, ut ab alia Gente quædam ipsi præstentur, pro quibus vicissim ipsa nihil præstet, quamvis præstare possit, aut ut præstentur plura, vel ut ipsa alteri hoc faciat; fœdus inæquale legi naturæ minime repugnat, seu non erit iniquum. Cum enim officia lege naturæ præscribantur (§. 225. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), ad quam servandam obligantur etiam Gentes (§. 3. *h.* & §. 136. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); lex quoque naturæ *De æquitate fœderis inæqualis ex parte digniori.*

BIU Cujas

turæ dat nobis jus ad ea, sine quibus iisdem satisfacere non possumus (§. 159. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Quodsi ergo officia Gentis erga seipsam exigunt, ut ab alia Gente quædam ipsi præstentur, pro quibus vicissim nihil præstat, vel etiam, ut præstentur plura; de iis ita pacisci legi naturæ minime repugnat. Quamobrem cum pacta istiusmodi sint fœdera inæqualia ex parte indigniori (§. 369. 398.); pacta inæqualia ex parte indigniori legi naturæ non repugnant, consequenter iniqua non sunt (§. 240. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), si qua officia Gentis erga seipsam exigunt, ut ab alia Gente quædam ipsi præstentur, pro quibus vicissim ipsa nihil præstet, quamvis præstare posset, aut ut præstentur plura. *Quod erat primum.*

Non absimili modo ostenditur, fœdus inæquale ex parte indigniori legi naturæ minime repugnare, seu iniquum non esse, si officium aliquod erga Gentem aliam exigat, ut quædam ipsi præstentur gratis, vel ut saltem plura præstentur, quamvis Gens altera paria præstare posset. *Quod erat alterum.*

Nimirum in utroque casu singularis adest ratio Juri naturæ probata, cur in fœdere non observetur æqualitas, quæ observari poterat, & ratione ista cessante debebat observari. Exemplum in casu priori est, si periculosum sit Genti uni, ut altera certo loco munimenta habeat, cum illa damnum, quantum potest, a se avertere debeat (§. 493. *part.* 2. *Jur. nat.*), recte in fœdere stipulatur, ut munimenta diruantur, vel ut ne eo in loco condantur. Exemplum in casu posteriori est, quod supra dedimus de eo, quod ad significandum animum gratum præstatur (*not.* §. 397.).

§. 406.

De fœderis inæqualis punitivi æquitate.

Si qua Gens læsa cum altera convenit, ut pœnæ nomine certi quid præstet intra æqui terminos; fœdus inæquale ex parte indigniori licitum est. Etenim Genti unicuique competit jus puniendi alteram, quæ ipsam læsit (§. 272.). Quamobrem cum pœna exigatur læsionis ulterioris avertendæ causa (§. 1062. *part.* 1. *Jur. nat.*), & tantundem liceat in lædentem, quantum ad avertendum sufficit (§. 1059. *part.* 1. *Jur. nat.*); si qua Gens ab altera læsa fuit, eidem quoque cum altera convenire licet, ut pœnæ nomine certi quid præstet, sed quia pœna gravior illicita est, ubi levior sufficit (§. 1065. *part.* 1. *Jur. nat.*), intra æqui terminos (§. 240. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Fœdus istiusmodi inæquale est ex parte indigniori (§. 400.). Quamobrem fœdus inæquale ex parte indigniori licitum est, quo Gens læsa cum altera convenit, ut pœnæ nomine certi quid præstet.

Non est, quod existimes, propositionem præsentem non esse sufficienter determinatam, quando dicitur, de eo, quod pœnæ nomine præstandum, conveniendum esse intra æqui terminos. Jus enim puniendi per se infinitum est (§. 1063. *part.* 1. *Jur. nat.*), consequenter limites eidem præscribi nequeunt nisi ex circumstantiis singularibus (§. 977. *part.* 1. *Jur. nat.*). Ex his enim judicium fieri debet, quid læsioni ulteriori præcavendæ sufficiat, ultra quod pœnam extendere non licet (§. 1059. *p.* 1. *Jur. nat.*). Pœnæ nimirum exemplari, quatenus ulterius quid permittit (§. 1068. *part.* 1. *Jur. nat.*); vix locus est inter Gentes. Et ubi eadem opus esse videtur, sufficere potest, ut onus pœnæ nomine imponendum sit manens, non transitorium, ut memoria pœnæ conservetur, quamvis etiam inter transitoria esse possint subinde, quæ eidem fini serviunt, veluti si mœnia cujusdam urbis sint dirurenda, aut, si locus maritimus non sit muniendus ex ea parte, quæ mare respicit.

§. 407.

Quid ad validitatem fœderum requiratur inter Gentes.

Fœdera inter Gentes valida sunt, si in modo paciscendi nihil vitii hæret, non attenta eorum æquitate, vel iniquitate. Ex fœderibus enim acquiruntur jura peracta (§. 377.), quæ nempe Gens una in alteram transfert, dum ad ea præstanda, de quibus convenitur, sese obligat (§. 380.), cumque de fœderibus valeant, quæ de pactis & promissis in Jure naturæ demonstrantur (§. 374.), quæ ob vitium modo paciscendi inhærens pacta & promissa infirmant, ea etiam fœ-

BIU Cujas

fœdera inter Gentes invalida reddunt. Enimvero qui jus aliquod in alterum transfert, ab ejus voluntate dependet, num & quomodo, seu qua lege jus istud in alterum transferre velit (§. 11. 12. *part.* 3. *Jur. nat.*), & num promissor omnia probe expenderit, quæ ipsi expendenda sunt, antequam promittat, de eo non statuendum est promissario (§. 422. *part.* 3. *Jur. nat.*). Quamobrem fœdera inter Gentes valida sunt, si in modo paciscendi nullum vitium hæreat, nec de eorum æquitate, vel iniquitate tum quæritur, consequenter hæc non attenditur.

Probe a se invicem distinguendæ sunt validitas pacti & æquitas. Illa æstimatur ex modo paciscendi, ad quem sufficit consensus mutuus paciscentium sufficienter declaratus. Quod enim promissor sufficienter indicat, id contra ipsum pro vero habetur (§. 428 *part.* 3. *Jur. nat.*), & acceptatione acquirit promissarius jus, quod promissor in eum transferre voluit (§. 381. *p.* 3. *Jur. nat.*), cui permittendus est etiam abusus juris sui, dum de translatione ejus disponit (§. 169. *part.* 2. *Jur. nat.*). Æquitas autem pacti æstimatur ex officiis cum erga seipsum, tum inprimis erga alios. Ut rigor æquitatis observetur, præsertim in statu naturali, in quo vivunt Gentes, fieri non potest, quamvis in statu civili legibus positivis præcaveri possit, ne nimium ab æquitate recedatur. Quamobrem ne pacta destituantur sua firmitate, inter Gentes præsertim, quæ nullum superiorem agnoscunt, standum est libertati dominorum de re sua disponentium, sive recte disponant, sive minus, si, quomodo disponant, secundum officia examines. Atque inde est, quod vulgo dicatur, voluntatem paciscentium efficere jus. Absit autem, ut existimes, inutilia propterea esse, quæ de æquitate fœderum inæqualium demonstrata sunt, cum ab æquitate minime dependeat eorundem validitas. Paciscentes enim in conscientia obligantur animum attendere ad æquitatem, ne conveniendo de eo, quod præstandum, ab eadem recedatur. Vir bonus, cum sit veritatis amans (§. 971. *part.* 5 *Jur. nat.*), in paciscendo quoque veritatem spectat, ne quid committat ipse, aut ab altera parte sua culpa quid committi permittat, quod officiis minime convenit, nec ideo reprehendi possit. Vir bonus nec injustus, nec inhonestus videri vult aliis, ac ideo ea quoque omittit, quæ jure facere poterat, siquidem metuendum sit, ne quibusdam suspicionem famæ suæ adversam præbeat (§. 968. *p.* 5. *Jur. natur.*). A viri boni officio nec alieni esse debent Rectores civitatis; quod ubi faciunt, omnium optime gloriæ suæ ac Gentis suæ, quæ ab ipsis in eam derivatur, consulunt. Optandum omnino foret, ut Rectoribus civitatis ea ab ineunte ætate inculcarentur, quemadmodum singulis hominibus inculcari debebant. Quodsi enim officii boni viri in fœderibus pangendis partes omnes, quantum datur, adimplere studerent; felicitati Gentium consuleretur. Sed hoc magis optandum, quam sperandum.

§. 408.

Quoniam fœdera inter Gentes valida sunt, si in modo paciscendi nihil vitii hæret, non attenta eorum æquitate, vel iniquitate (§. 407.); *ob læsionem inter Gentes nullum rescinditur fœdus, si in modo paciscendi vitium nullum hæret.*

An fœdera ob læsionem rescindi possint.

Quamvis enim Gens nulla alteram lædere debeat (§. 173.), ac per consequens peccet, si hoc faciat (§. 430. *part.* 1. *Jur. nat.*); læsio tamen, in quam consensit pars altera, toleranda, nec pro tali habetur, quia quilibet de jure suo remittere potest, quantum vult (§. 117. *p.* 3. *Jur. nat.*), si vel maxime non remittere mallet, sed tempori serviendum sit. Nec tollit validitas fœderis partis læsæ querelas easque injustas facit, & pars lædens bonorum ac recte sentientium reprehensionem incurrit. Non omnia, quæ impune fieri debent inter homines singulos atque inter Gentes, etiam recte fiunt. Toleranda sunt iniqua & injusta tanquam minus malum, ne locus sit magnis injuris tanquam malo majori, maxime inter Gentes, ut vitentur bella, generi humano adeo infesta.

§. 409.

Gentes in pangendis fœderibus æquitatem servare debent. Etenim Gentes naturaliter obligantur ad officia humanitatis sibi invicem præstanda (§. 165.) & unicuique constans & perpetua esse debet voluntas felicitatem aliarum Gentium promovendi, ac omni studio id agendi, ut sint felices, & cavendi, ne fiant infelices (§. 162.), nulla autem alteram lædere (§. 173.), nec quicquam committere debet, quod fini civitatis alterius adversum (§. 179.) Quoniam itaque hæc æquitati conveniunt (§. 240. *part.* 1. *Phil. pract. univ.* & §. 157. *h.*); Gentes in pangendis fœderibus æquitatem servare debent.

De æquitate in pangendis fœderibus servanda.

Cum

Cum lex naturæ non dicis gratia præscribat Gentibus officia, quæ in superioribus a nobis demonstrata sunt; quin eadem etiam velit, ut cum sensu officii pangantur fœdera, ec. quis dubitet, nisi contradictorii ingenii homo? Quamvis itaque fœdera valida sint, si nihil in modo paciscendi desideretur, quod lex naturæ ad pactionem validam requirit; non tamen ideo tollitur obligatio naturalis quoad officia, quæ cum a lege naturæ veniant immutabilis est (§. 142 *part.* 1. *Phil pract. univ.*). Sunt quædam toleranter justa, quæ impune fieri necesse est (*not.* §. 408.), nullam tamen excusationem habent in conscientia. Pseudopolitici sunt, qui ex aulis conscientiam proscribunt & in provincias ad privatos relegant, utilitatis studium ab æquitate sejunctum sub specioso prudentiæ titulo in ejus locum substituentes; quique malitiam, quæ prudentiam imitatur, Gentibus quoque propriam faciunt. Rideant illi conscientiam sensumque officii, quem commendamus Rectori civitatis in omnibus ejus actibus ejusque ministris, ac ideo quoque Gentibus, quarum jus Rectores civitatis exercent; nobis abunde sufficit, quod penes nos stet veritas, cujus amans esse debet vir bonus (§. 971. *part* 5. *Jur. nat.*), & sine qua Gentium tam in se, quam inter se spectatarum felicitas minime consistit. A veritate qui animum alienum habet, genus humanum minime amat, & pro hoste ejus merito habetur. Dolendum omnino est, quod veritas & sensus officii ignotum, aut saltem obscurum nomen sit inter eos, qui mundum regere debent. Hinc illæ populorum lachrymæ!

§. 410.

Quanam Gens tributaria sit.

Gens tributaria dicitur, quæ quotannis certum tributum solvere tenetur alteri. Quoniam naturaliter Gentes omnes liberæ sunt (§. 55 *part.* 8. *Jur. nat.*), consequenter nulli jus quoddam perfectum in alteram competit (§. 134. 135. *part.* 1. *Jur. nat.*), *jus exigendi tributa pacto fœdere acquirendum* (§. 377.), ac per consequens *Gens una alteri tributaria est vi fœderis*.

§. 411.

An habeat summum imperium:

Gens tributaria facta summitatem imperii non amittit. Si enim Gens quædam tributaria fit, Genti alteri quotannis certum tributum solvere tenetur, nec huic vi fœderis aliud jus competit quam tributum istud exigendi (§. 410.). Enimvero cum imperium civile constitat in jure determinandi ea, quæ ad bonum publicum promovendum in civitate requiruntur (§. 60. 35. *part.* 8. *Jur. nat.*); vi fœderis, quo tributaria facta, nullum jus acquisivit Gens altera in actus ad exercitium imperii spectantes. Quamobrem cum imperii summitatem minime amittat, qui alteri nullum jus in actus ad exercitium imperii pertinentes dat (§. 44 *part.* 8. *Jur. nat.*); Gens tributaria facta summitatem imperii non amittit.

Vi fœderis, quo Gens quædam tributaria facta, alteri, cui tributum solvendum, non licet sese immiscere illius regimini, sed si hoc facere ausit, injuriam ei facit (§. 256.), nec hæc id pati tenetur (§. 269.). Aliud est esse debitorem alterius; aliud vero eidem esse subjectum. Illud ex dominio, hoc ex imperio originem suam trahit. Dominium vero ac imperium duo sunt distincta jura, quorum unum ab altero minime dependet.

§. 412.

De fœderibus personalibus & realibus.

Fœdera vel personalia sunt, vel realia. Fœdera enim pacta sunt (§. 369.). Quamobrem cum pacta vel personalia sint, vel realia (§. 801. *part.* 3. *Jur. nat.*); fœdera quoque vel personalia sunt, vel realia.

Plurimum interest, utrum fœdus tantummodo personale sit, an vero reale, cum diversi sint utriusque fœderis effectus.

§. 413.

Quanam valeant de

Quoniam fœdera vel personalia sunt, vel realia (§. 412.), utraque autem pacta sunt (§. 369.); *quæ de pactis personalibus & realibus valent, ea etiam valent de*

BIU Cujas

de fœderibus personalibus & realibus, atque ideo *vi fœderis personalis sibi tantummodo obligantur personæ, quæ fœdus iniverunt* (§. 801. *part.* 3. *Jur. nat.*), *& una illarum mortua fœdus extinguitur* (§. 803. *part.* 3. *Jur. nat.*). *fœderibus istis & quamdiu personale duret.*

Fœdera personalia, sub hac conditione inita intelliguntur, ut desinant, quando pars una contrahentium moritur, ut personæ contrahentes ad dies vitæ sese sibi invicem obligent.

§. 414.

Quoniam fœdus personale finitur, fœderato uno mortuo (§. 413.), perinde vero est, sive is moriatur, sive regnare quacunque de causa desinat; *fœdus personale expirat, si fœderatus unus quacunque de causa imperare desinat, nec ad successores pertinet.* *De fine fœderis personalis notanda.*

Pactio fœderis actus regius est (§. 284. *part.* 8. *Jur. nat.* §. 369. *h.*). Quamobrem illud factum intelligitur cum Rege qua Rege. Enimvero Rex persona moralis est, quæ determinatur per imperium, quod habet (§. 70. *part.* 1. *&* §. 42. *part.* 5. *Jur. nat.*). Quando igitur imperium habere desinit, Rex qua Rex moritur. Conditio ideo, sub qua fœdus personale factum intelligitur, etiam ita explicari potest, ut stet fœdus, donec fœderatorum unus imperare desinat: id quod non modo contingit *morte* naturali, verum etiam *morali*, qua persona moralis interit, quæ cum naturali conjuncta est, veluti si imperium tradat filio, aut successori, si deponatur. Per se patet conditionem istam in fœdere etiam exprimi posse: quo in casu per se evidens est, finiri fœdus, quamprimum fœderatorum unus imperare desinit. Ita si promissa sint auxilia in bello, successori mittenda non sunt, nec is mittere tenetur fœderato alteri.

§. 415.

Quoniam fœdera personalia pacta personalia sunt (§. 413.), pacta vero personalia non sunt, si in pactis tantummodo mentio fiat personarum, quæ eadem ineunt, ut constet, a quibusnam pactio fuerit facta (§. 802. *part.* 3. *Jur. nat.*), *fœdus personale non est, si nomina paciscentium saltem fuerint adjecta, ut demonstretur, a quibusnam fœdus factum fuerit.* *De nominibus paciscentium demonstrationis causa fœderi adjectis.*

Non ex personu fœdus pangentium, sed ex animo, quo idem ineunt, sive verbis sufficienter declarato, sive ex re, de qua conventum, colligendo, æstimandum est, num personale, an reale sit fœdus. Quamobrem cum interfit scire, utrum fœdus sit personale, an reale, & in casu præsertim dubio de eo oriri possint controversiæ inter Gentes; unde pateat animus contrahentium disertius explicandum.

§. 416.

Si fœdus cum populo libero fiat, reale est, & subsistit, mutata Reip. forma, nisi causa fuerit statui populari propria. Populus enim idem manet, etiamsi decedentibus aliis hominibus alii in eorum locum succedant (§. 495. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem etiam si omnes fuerint mortui, qui eo tempore vivebant, quo fœdus agebatur, fœdus tamen cum populo libero factum cum his factum intelligitur, qui nunc vivunt, ac per consequens non expirat, mortuis iis qui fecerant. Quoniam itaque fœdus personale non est, sed reale, quod ad personas paciscentium non restringitur, sed in quo non tam personarum, quam rerum præstandarum ratio habetur (§. 801. *part.* 3. *Jur. nat.*); fœdus cum populo libero factum reale est. *Quod erat primum.* *De fœdere cum populo libero facto.*

Manet vero populus idem, etiam mutata Reip. forma (§. 505. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem cum fœdus cum populo libero factum subsistat, quamdiu populus idem manet, *per demonstrata n.* 1. fœdus cum populo libero factum subsistit, mutata licet Reip. forma. *Quod erat secundum.*

Enimvero si in fœdere conventum sit, quod statui nonnisi populari proprium

BIU Cujas

est; per se patet, sublato statu populari tolli etiam fœdus, ac per consequens mutata Reip. forma idem finiri. *Quod erat tertium.*

Patet hinc, quam necessarium scitu sit, quamdiu populus idem maneat, cum plurimum interfit pacta realia a personalibus distingui. Non vero est, quod excipias, si imperium transfertur vel in Regem, vel in optimates, perinde esse ac si qui huc usque regnavit regnare desinat, cum individuum physicum, in quo subsistit persona moralis, mutetur & per consequens imperans quasi moriatur (*not.* § 414: a Rege enim ad populum in præsenti casu non valet consequentia. Cum enim imperium sit originarie res populi propria (§. 34. *part.* 8. *Jur. nat.*); non tamen propterea esse desinit populi, quia per Regem aut optimates exercetur (§. 42. *p.* 8. *Jur. nat.*). Nec difficultatem facessit, si imperium fuerit patrimoniale, consequenter Rex jure proprietatis idem possideat (§. 40. *p.* 8. *Jur. nat.*). Cum enim imperium ad populum redeat, si nemo adsit qui jus ad idem prætendere possit (§. 304. *p.* 8 *Jur. nat.*); imperium in Regem cum potestate alienandi translatum non tamen definit esse populi, qui, quamdiu populus manet, sine imperio concipi nequit (§. 31. *part.* 8. *Jur. nat.*). Potestas alienandi imperium, & per consequens formam Reip. immutandi minime efficit, ut imperium non sit populi, quod per alium, vel alios, veluti per Regem, aut optimates exercetur. Etenim potestas alienandi non aliud infert, quam ut imperium exercens pro lubitu designare possit eum, qui idem post se exerceat.

§. 417.

De fœdere in perpetuum, ad certum tempus, & cum successoribus facto.

Si fœdus fiat in perpetuum, aut ad certum tempus, aut cum eo, cum quo agitur, & ejus successoribus; fœdus non personale, sed reale est. Etenim in omni casu facile intelligitur, fœdus non restringi ad personam pacisentium, ita ut nonnisi una alteri pro se obligata esse velit ad præstationem, de qua conventum est, sed rerum potius præstandarum rationem haberi. Quoniam itaque tum fœdus reale est, non personale (§. 801. *part.* 3. *Jur. nat.* & §. 413. *h.*); si fœdus fiat in perpetuum, aut ad certum tempus, aut cum eo, cum quo agitur, & ejus successoribus, fœdus personale non est, sed reale.

Si fœdus ad successores extenditur, verbis expressis animus pacisentium declaratur, quod id restringi minime debeat ad ipsorum personam. Idem quoque sufficienter indicatur, si factum dicatur in perpetuum, aut ad certum tempus, tum quod certum sit, pacisentes non perpetuo fore in vivis, tum quod incertum sit, quanto tempore sint victuri.

§. 418.

De fœderibus in bonum regni factis.

Si fœderi adjectum sit, ut factum sit in bonum regni; fœdus reale est. Si enim fœdus factum dicatur in bonum regni, sufficienter omnino indicatur, in pangendo fœdere ejus, quod præstandum est, potissimum rationem haberi. Quamobrem cum pactum istiusmodi, consequenter etiam fœdus (§. 369.), reale sit (§. 801. *part.* 3. *Jur. nat.*); si fœderi adjectum sit, ut factum sit in bonum regni, id reale est.

Bonum enim publicum seu civitatis suæ promovere debet omnis civitatis Rector (§. 85. 995. *part.* 8. *Jur. nat.*), cui prospicere debet non modo in præsenti, verum etiam providere, quantum potest, in futurum. Quodsi ergo fœdus iniens expresse dicat, se hoc facere in regni bonum; ad dies vitæ suæ id restringere minime intelligitur, quin potius animum, qui sibi est, sufficienter his ipsis verbis declarat, scilicet ut fœdus sit perpetuum, ut ideo perinde sit ac si diceret, fœdus factum esse debere in perpetuum, seu cum se & successoribus: quorum alterutrum si dictum fuerit, fœdus reale est (§. 417.).

§. 419.

De fœdere ob utilitatem civitatis manentem facto.

Si fœdus sit ob utilitatem civitatis manentem; reale est. Eidem si fœdus sit ob utilitatem civitatis manentem, satis patet, in eo potissimum rationem haberi ejus, de quo præstando in fœdere convenitur, minime autem personarum fœdus ineuntium. Quamobrem patet ut ante (§. 418.); fœdus esse reale.

Stu-

BIU Cujas

studio dico, fœdus fieri ob utilitatem civitatis manentem: dantur enim etiam utilitates transitoriæ, aut per breve tantummodo tempus durantes, quæ commode etiam ad personam paciscentium restringuntur, siquidem appareat, utilitatem istam respectum quendam habere ad personam eorundem. Sed talia dijudicanda sunt ex circumstantiis particularibus. Quodsi vero manifestum sit utilitatem civitatis, ob quam fit fœdus, eandem manere, si vel maxime Rex præsens moriatur, & alius ipsi succedat; nulla ratio suadet, cur fœdus ad personam paciscentium restringatur, & per consequens pro personali habeatur. Ita fœdera commerciorum realia sunt, cum in iis spectetur utilitas manens civitatis, nec pro personalibus habenda, nisi diserte ad vitam vel personam paciscentium restringantur.

§. 420.

In casu dubio fœdus præsumitur personale quoad odiosa; reale quoad favorabilia. In pactis enim, consequenter etiam in fœderibus (§. 369.), favorabilia sunt, quæ ad communem utilitatem spectant & utrique parti æqualiter consulunt (§. 495. *part.* 6. *Jur. nat.*), odiosa vero, quæ partem alteram tantum onerant, aut plus onerant altera (§. 496. *part.* 6. *Jur. nat.*). Quodsi in casu posteriori fœdus extendatur ad successores, nec ad vitam paciscentium restringatur, in casu dubio, utrum fœdus personale, an reale sit, verendum est, ne ultra animum paciscentium partis alterius onus in nimium extendatur: quod utique nullo jure fieret. In priori autem casu tale quid metuendum non est, ne immo paciscentium neutri parti ulla fit injuria, etiamsi pactum ad ipsorum personam minime restringatur. Quamobrem in casu dubio fœdera quoad odiosa præsumuntur personalia, quoad favorabilia vero realia. *Quid in casu dubio præsumendum.*

Casus dubius est, si in utramque partem contradictionis scilicet tam pro fœdere personali, quam reali pares fuerint rationes, ut ideo, quid præsumendum sit merito hæsitemus. Quamobrem nil restat, quam ut ex ipsa materia fœderis conjectura capiatur de animo paciscentium, qui supponuntur Genti suæ optimo modo prospicere voluisse, nequaquam vero ultra quam necesse est eandem onerare. Id igitur voluisse censentur, quod huic intentioni convenit. Quamvis ex. gr. dubium reddatur, utrum fœdus commerciorum simpliciter, seu nulla addita lege initum, quæ disparem facit conditionem partis utriusque, sit personale, an reale; cum commercia utique inter favorabilia sint referenda, fœdus habendum pro reali, ita ut mortuo Rege, qui pactum fecit, adhuc subsistat. Aliter vero sese res habet, si duræ admodum sint fœderis conditiones, veluti si pars una ob concessionem commerciorum injussu concedentis bellum facere nequeat, aut prorsus jussu ipsius facere teneatur. Quæri hic solet, num bellum referendum sit ad odiosa, an ad favorabilia quoque referri queat. Qui bellum omne ad odiosa simpliciter referunt, judicium omnino deproperant. Cum enim absque contradictione utilitatis publicæ sit Remp. defendere contra hostes; bellum defensivum favorabile omnino est. Ac propterea fœdera de mutuis auxiliis in bello defensivo inita in casu dubio realia potius, quam personalia præsumuntur. Secus vero sese res habet, si auxilia promittantur in bello offensivo, cum nemo sese lubenter alienæ liti immiscear. Sunt equidem, qui in casu dubio fœdus omne promiscue pro reali habendum esse contendunt, ne forsan contingat fœdera non servari, quæ servanda erant; quæ ratio recte attenditur in iis, quæ favorabilia sunt. Sed durius utique videtur ad præstandum onus, quod valde gravat, cogi, ad quod præstandum obligati minime sumus. Quamobrem nobis sententiam *Grotii* lib. 2. cap. 16. §. 26. in propositione præsente præferri consultius visum fuit. Si præsumtio fallit, priori sententia admissa præstandum est, ad quod præstandum non obligamur, & quod præstantem valde gravat; posteriori autem probata, non præstatur, quod præstandum erat, sed pars altera a præstatione sua itidem liberatur. Probe autem notandum est, favorem & odium in distinguendo pacto reali a personali non admitti, nisi in casu dubio, quemadmodum sumitur in propositione præsente, ubi propter rationes in utramque partem præstantes hæret animus, quid statuendum sit. Deficientibus enim rationibus ex verbis a causa vel natura negotii desumendis ad extrinsecas omnino confugiendum, ut certi quid statuatur, cum alias lis inter dissentientes non habeat exitum, qui tamen admittere tenentur, quod recta interpretatio suggerit (§. 466. *part.* 6. *Jur. nat.*). Absit enim, ut existimes, *Grotium* & nos adeo absurdos esse, ut credamus odium & favorem in pactis aliquid operari: ultro conceditur jus tantum oriri ex voluntate declarata (*not* §. 415.); ast ubi ea sufficienter declarata non est, quæritur quid de ea præsumi debeat. Nemo autem reprehendet, si præsumatur id, quod æquitati ex officiis æstimandæ maxime convenit. Quodsi Logica probabilium in formam artis esset redacta; præsumtiones forent evidentiores, cum in iis non sumeretur, nisi quod in illa tanquam ad præsumendum sufficiens demonstratum.

BIU Cujas

§. 421.

An fœdus pro reali habendum, donec contrarium probetur.

Quoniam in casu dubio fœdus quoad odiosa præsumitur personale, quoad favorabilia reale (§. 420.); *non omne fœdus pro reali habendum, donec contrarium ex verbis, vel re, de qua conventum, probetur.*

Quodsi enim in utramque partem, hoc est, tam pro fœdere personali, quam reali pares afferuntur rationes; nulla sane ratio est, cur fœdus potius reale, quam personale præsumatur, ac ideo, ut diximus (*not.* §. 420), recurrendum ad rationes extrinsecas, quæ præsumtionem de voluntate pacisentium fundant. Ratio nimirum esse debet, cur pars una dissentientium alteri cedere debeat. Sed cum in casu dubio rationes utrinque allatæ sint pares *per hypothesin*; cur prævalere debeant, quæ pro fœdere reali afferuntur, ratio nulla est. Aliud vero dicendum, si rationes pro alterutra parte allatæ fuerint fortiores: tum enim præsumtio fortior vincit, nec ideo dubium manet, quid ex verbis, vel re conventa sit colligendum. Ceterum hic non quæritur, quinam controversiam inter Gentes componere debeant, cum judicem habeant nullum; sed quid veritati consentaneum sit. Quis dissentientes coget, ut admittantur, fœdus pro reali habendum, donec ex verbis vel re conventa contrarium probetur? Multa non admittunt tam Gentes, quam privati, qui affectuum impetu, non ratione reguntur, quæ tamen propterea non desinunt esse vera.

§. 422.

De fœdere manente cum Rege regno pulso.

Si fœdus factum sit ad defensionem Regis ac familiæ regiæ; manet, etiamsi Rex aut successor regno pulsus fuerit. Etenim si Rex regno pellatur, possessionem amittit, non vero jus, quod invito auferri nequit (§. 336. *part.* 2. *Jur. nat.*). Quamobrem cum fœdus initum sit ad defensionem ejus ac familiæ regiæ, *per hypothesin*, consequenter etiam ad successorem pertineat, defensione autem tum maxime opus sit, si Rex, cum quo fœdus initum, vel ejus successor regno fuerit pulsus; quin jus ejus sit defendendum a fœderato, adeoque fœdus maneat, dubitandum non est.

Perinde omnino est, sive Rex a subditis rebellibus regno pellatur, sive ab invasore. Non minus contra illos, quam hunc fœderatus eum recte defendit &, cum fœdera sint servanda (§. 390. *h.* & §. 789. *part.* 3. *Jur. nat.*), defendere debet.

§. 423.

Fœdus a Rege initum ad Gentem pertinere.

Si Rex fœdus init, idem cum Gente factum intelligitur. Etenim fœdus initur boni publici causa vi imperii (§. 368. 369.), consequenter pactio fœderis ad actus regios pertinet (§. 284. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem cum Rex jus populi, seu Gentis habeat, & quando cum aliis negotium ipsi est, Reip. scilicet causa, Gentem suam repræsentet (§. 39.); si fœdus init, Gentem per Regem id fecisse dicendum est, adeoque idem cum Gente ipsa factum intelligitur.

Imperium summum originarie penes populum est (§. 34. *part.* 8. *Jur. nat.*) & res populi manet, si vel maxime in Rectorem civitatis quoad substantiam fuerit translatum (*not.* §. 416.) Fœdera igitur omnia fiunt jure populi, sive Gentis, nec Rex suo nomine, sed Gentis suæ nomine fœdus fecisse intelligitur. Si vero de rebus suis privatis pacisci tur; id fœdus non est, sed pactum privatum (§. 369. *h.* & §. 284. *part.* 8. *Jur. nat.*)

§. 424.

De obligatione & jure ex fœdere.

Quoniam *fœdus a Rege initum* cum ipsa Gente factum intelligitur (§. 423.), *Gentem* quoque *obligat, & si non personale saltem fuerit* (§. 414.); *etiam successores, & in hos quoque jus ex fœdere quæsitum transit.*

Fœdera etiam personalia, licet ad personam Regis restringantur (§. 413.), Gentem ipsam obligant & jus ex eo quæritur Genti. Quando enim ad personam Regis restringi dicuntur,

BIU Cujas

tur, id ita intelligendum, ut fœdus subsistat, seu tamdiu duret, quamdiu Rex vixerit, aut Rex manserit. Hoc autem minime obstat, quo minus cum ipsa Gente initum intelligatur: est enim fœdus temporarium. Perinde nimirum est, sive tempus determinetur per certum annorum numerum, sive per casum certo eventurum, incerto licet die, quo extiturus.

§. 425.

De fœdere jurato nemini tanda.

Quoniam juramentum non novam producit obligationem aliquid præstandi ei, cui juratur (§. 903. *part.* 3. *Jur. nat.*), sed jurans tantum confirmat, se animum præstandi, quem habet, mutaturum non esse (§. 902. *part.* 3. *Jur. nat.*), consequenter juramentum in ipso fœdere nil immutat, fœdera vero realia successores quoque obligant & Gentem, atque iisdem ex eodem jus quæritur (§. 424.); *fœdus etiam juratum successores & Gentem obligat atque jus ex eo quæsitum in eos transit, licet juramentum personam jurantis non egrediatur, ac ideo respectu Gentis & successoris fœdus habendum pro non jurato.*

Fœdera jurata tantummodo fiunt majoris securitatis causa, quia turpius censetur fidem juratam fallere, quam non juratam, nec jurans ob vindictæ divinæ metum tam facile fœdus non servaturus præsumitur. Cessat autem hæc securitas, mortuo Rege, qui juravit, cum nec in animam populi, aut successoris valide jurare possit, nisi expressum mandatum habeat (§. 941. 942. *p* 3. *Jur nat.*), consequenter tale juramentum nec tacite factum dici, nec præsumi possit.

§. 426.

Si populus Rege mortuo fiat liber.

Quia si Rex fœdus init, id cum Gente factum intelligitur (§. 423.); *si Rege mortuo populus fit liber, fœdus subsistit.* Item etiam patet, *si Rege expulso, aut deposito fiat liber, vel Regem alium eligat, nisi fœdus initum personæ ejus defendendæ causa* (§. 421.).

Vide, quæ supra annotavimus (*not.* §. 414.) de morte naturali & morali. Neque refert, an injusta de causa expulsus, vel depositus fuerit. Cum Gens quælibet libera sit (§. 55. *p.* 8. *Jur. natur.*); fœderato standum ejus judicio (§. 156. *par.* 1 *Jur nat.*). Rex pro fœderato non agnoscendus a fœderato, nisi quatenus Gentem suam repræsentat & hæc jus suum per eum exercet (§. 39); quodsi ergo jus suum vel per se, vel per alium exercet, Regis expulsi aut depositi a fœdere nulla habetur ratio, si personam ejus minime respicit: neque enim ex fœdere acquisivit jus sese immiscendi negotiis Gentis in eo non comprehensis.

§. 427.

An fœdus juratum posterius priori non jurato præferendum.

Fœdus posterius non præfertur priori, quia juratum. Juramentum enim non aliam inducit obligationem, quam quæ ex fœdere oritur (§. 902. *part.* 3. *Jur. nat.*). Quamobrem cum in casu collisionis fœdus prius præferendum sit posteriori (§. 386.); idem adhuc præferendum, etiamsi posterius juramento fuerit confirmatum, consequenter posterius priori præferri nequit, quia juratum.

Jus prælationis competit fœderato priori (§. 386.). Eidem igitur juramento auferri nequit. Quodsi casus collisionis demum emergat, eo, qui juravit, mortuo; ex anterioribus jam patet, fœdus juratum abire in non juratum (§. 425.), tumque quæstionem prorsus esse inutilem, num ideo præferendum, quia juratum.

§. 428.

An juramentum fœdus priori contrarium efficiat validum.

Fœdus posterius priori contrarium non ideo fit validum, quia juramento confirmatur. Etenim fœdera posteriora prioribus contraria naturaliter invalida sunt (§. 383.), consequenter actus minime obligatorii. Quamobrem cum actus non obligatorius per juramentum non fiat obligatorius (§. 904. *part.* 3. *Jur. nat.*); nec fœdus posterius priori contrarium ideo fit validum, quia juramento confirmatur.

Jura-

BIU Cujas

Juramentum istud prorsus illicitum est (§. 915. *part.* 3 *Jur. nat.*), & in casu præsenti eo magis, quod præstetur animo fallendi fidem fœderato priori datam (§. 758. *part.* 3. *Jur. nat.*). Jus ex fœdere fœderato priori quæsitum, quod invito auferri nequit, juramento auferri nequit. Alias fœderatus sese a quavis obligatione pro lubitu liberare posset: quod quam sit absurdum, manifestum est (§. 674. *p.* 3. *Jur. nat.*). Cum pacta sint servanda (§. 789. *part.* 3. *Jur. nat.*), juramentum accedens pacto posteriori, quod priori contrarium, sit de re illicita, adeoque ad præstandum non obligat (§. 913. *part.* 3. *Jur. nat.*) & ipsum illicitum est (§. 914. *p.* 3. *Jur. nat.*).

§. 429.

De fœderibus cum Gente alii religioni addicta initis.

Fœdus inire licet cum Gente alii cuicunque religioni addicta. Fœdera enim panguntur boni publici causa (§. 369.), consequenter Gentes per ea sese invicem sibi obligant, ut una alteri quid conferat, quod ad conservationem & perfectionem ipsius facit (§. 9. 23. *part.* 8. *Jur. nat.* & §. 174. *b.*). Quamobrem cum Gens quælibet naturaliter obligetur ad conservationem & perfectionem alterius in eo conferre, in quo sibimetipsi non sufficit, quod potest (§. 166.), ut ea finem civitatis suæ consequatur (§. 175.), ex fœdere autem nascatur peculiata obligatio talia præstandi & jus perfectum ad istiusmodi præstationes (§. 377.); in fœderibus pangendis nulla habenda ratio est religionis, cui Gentes addictæ sunt. Fœdus igitur inire licet cum Gente qualibet, cuicunque tandem religioni addicta fuerit.

Ut fœdera sint licita, necesse est ut ineantur de eo, quod illicitum non est. Quodsi ergo vitium nullum inhæret in materia, nec in modo, quo factum; fœdus naturaliter validum est. Errores contrahentium alii, qui in intellectu hærent, vel vitia, quæ voluntatem labe afficiunt, cum in pactionem non influant, in contractu quoque nullum momentum habent, sed perinde est ac si abesent. Religio cum sit certus Deum colendi modus, cum pacto nihil commune habet, nec pactum ab ea ullo modo dependet. Paciscentium tantum interest, ut pacta serventur. Obligatio vero servandi pacta oritur ex promissis (§. 393. *part.* 3. *Jur. nat.*), quæ pacta continent (§. 788. *part.* 3. *Jur. nat.*), non ex modo colendi Deum, seu religione. Quodsi vero supponas, Genti cuidam vi religionis suæ persuasum esse, ut fidem datam fallere liceat, si is, cum quo contractum est, a religione sua fuerit alienus, tum fœdus non vitiat religio, ut licite iniri non possit, sed erit saltem inutile, aut parum tutum, quatenus qui cum illa contraxit, non securus est, ne fides data fallatur. Neque est ut distinguas cum *Grotio* inter fœdera, quæ fiunt non nocendi causa, qualia sunt fœdera commerciorum, & quæ fiunt nocendi causa, ut non satis circumspecte loquitur, seu quæ adimpleri nequeunt, nisi cum aliorum damno, qualia sunt fœdera belli non minus defensiva, quam offensiva, licet *Grotius* ad hæc ea restringat. Quando enim bella licita sunt, fœdera quoque belli licita. Et nihil refert, utrum is, a quo damna dantur in bello inevitabilia, huic religioni addictus sit, an alii, utrum Turca sit, an christianus. Effectus belli a vi armorum pendent, non a religione. Vulgo quæritur, an fœdus inire liceat cum Gente a vera religione aliena. Verum cum Gens quælibet putet religionem suam esse veram, & aliam quamcunque, quæ eidem addicta non est, a vera religione alienam judicet; consultus nobis visum fuit demonstrare, quod fœdus inire liceat cum Gente alii cuicunque religioni addicta. Hinc enim ultro sequitur, si qua Gens veram religionem habet, eam quoque fœdus quodcunque alias licitum inire posse cum alia quacunque ab ea aliena. Ita nil obstat, quo minus Gens sacris Christianorum addicta fœdus ineat cum Gente Muhamedanæ religionis, veluti cum Turcis, vel Persis. Sunt qui quæstionem restringunt ad Gentes idololatras & in verum Deum blasphemas. Sed ex demonstratione propositionis præsentis patet, nec hac restrictione esse opus. Ob diversitatem religionis Gens nulla alteri officia humanitatis, quæ sibi invicem debent Gentes, negare potest (§. 263.), adeoque nec prohibitum naturaliter est, ut ad ea præstanda Gens una alteram sibi perfecte obliget per fœdus, etiam si hæc diversæ religioni sit addicta. Gens nulla alteram ad religionem suam amplectendam cogere potest (§. 259.). In negotiis itaque, quæ uni cum altera intercedunt, non quæritur, cujusnam sint religionis, nec ante conveniendum est de religione, quam de re alia conveniri possit. Quodsi circumstantiæ particulares obstent, quo minus cum Gente alii religioni addicta fœdus ineatur; id non diversitas religionis, sed quod eidem aliunde superaccedit vitiat. Huc pertinet, quod *Grotius* monet l. c. cap. 15. §. 11. cavendum esse, ne nimia commixtio contagium afferat infirmis, hoc est, religione non admodum imbutis, vel intellectus vi imbecilliori præditis. Id enim non caveri, repugnat officio Rectoris civitatis, qui curæ habere debet, ut subditi Deum colant (§. 458. *part.* 8. *Jur. nat.*), eo utique modo, quo coli vult, & ut sint pii (§. 457. *part.* 8. *Jur. nat.*). Illud autem notandum est, quando quæritur, an liceat fœdera contrahere cum

BIU Cujas

cum profanis Gentibus a religione nostra alienis; quæstionem esse de moralitate eorum intrinseca, ne scilicet quid committatur in iis pangendis, quod obligationi naturali, quæ in foro conscientiæ attendenda, contrarium, minime autem de eo, quod salva naturali libertate cuilibet integra relinquenda (§. 156. 157. *part.* 1 *Jur. nat.*) fieri potest, unde etiam pendet libera dispositio de jure proprio. Qui animum ad hæc non attendunt, multa proferunt, quæ ad rem minus faciunt. Advertendum autem huc esse animum nemo dubitare potest, quia omnes ultro concedunt, fœdera cum Gente profana inita valida esse, ac ideo servanda: vix enim puto quenquam fore, qui contendat, ea non servanda esse. Hinc *Grotius* loc. cit. recte ait, nullam hic esse intrinsecam pravitatem.

§. 430.

Si pars una fœdus violaverit, pars etiam altera ab eo discedere potest. Valet hoc de pactis (§. 827. *part.* 3. *Jur. nat.*). Quamobrem cum de fœderibus quoque valeant, quæ de pactis demonstrata sunt (§. 374.); si pars una fœdus violaverit, pars etiam altera ab eo discedere potest. *De fœdere a parte una violato.*

Non dicimus, quod discedere debeat, quam quod discedere liceat, si ita visum fuerit. Qui negant, eum discedere posse, & contendunt, eum alterum saltem compellere debere ad implendum promissum, non perpendunt omnem obligationem, quæ ex pacto mutuas præstationes continente oritur, esse conditionatam (§. 826. *part.* 3. *Jur. nat.*). Vide, quæ alibi annotavimus (§. 827. *part.* 3. *Jur. natur.*). Sed ne quis scrupulus supersit, paulo subtilius hæc discutienda sunt. Majoris perspicuitatis gratia ponamus, contrahentes esse Sempronium atque Grachum. Sempronius promisit se præstiturum, de quo conventum, si Grachus præstet, quod repromisit, qui vicissim promisit se præstiturum ex parte sua, de quo conventum, si Sempronius stet promissis. Quamdiu itaque Sempronius habet animum standi promissis, Grachus seipsum ab obligatione sua liberare nequit, consequenter ipsi competit jus adigendi Grachum ad implendum promissum, si stare nolit. Quoniam tamen ipse non obligatur stare promissis, si Grachus non stet; eidem competit jus a pacto recedendi, consequenter nec ipsi præstandi, quod promisit. Atque ita liberum est Sempronio, quo jure velit uti, utrum Grachum malit vi adigere ut promissum præstet, an a pacto recedere. Jus adigendi Grachum ad implendum promissum acquisivit Sempronius ex pacto, quippe quod oritur ex obligatione Grachi, qui promittendo se eidem obligavit, & a qua ipse pro lubitu se liberare nequit; jus vero recedendi ex promissione conditionata, ut præstare non teneatur, si Grachus non vicissim præstet, quod repromisit. Pactum igitur, quando etiam ab eo recedit Sempronius, non dissolvitur solo dissensu Grachi, quem facto suo, vel etiam verbis declaravit, sed accedente etiam dissensu Sempronii, qui consultius judicat pactum dissolvi, quam adigere velle Grachum ad idem adimplendum: id quod cum inter Gentes aliter fieri non possit quam vi armorum, interesse haud raro potest, ut potius recedatur a pacto, seu idem tollatur, quam ut, qui prior recessit, ei bellum inferatur. Distinguendæ sunt promissiones reciprocæ, quarum una alteram per modum conditionis supponit, a promissione simplici condionata, in quam pars utraque consensit. Illæ igitur non idem operantur, quod hæc, prouti satis patet ex iis, quæ modo dicta sunt. Aliud nimirum est, si pactum evanescat, quod in casu posteriori contingit, conditione non existente: aliud vero, si pactum quidem subsistit, mihi vero liberum est, utrum ab eo recedere, an alterum adigere velim, ut servet. Quilibet jus suum remittere potest ex pacto quæsitum (§. 117. *part.* 3. *Jur. nat.*). Ubi vero hoc facit, promissum evanescit ex parte sua, quod adimpletionem pacti ex parte altera per modum conditionis supponebat. Tum enim demum revera existit conditio, ubi consentit alterum non servare promissum; quem consensum utique sufficienter indicat, dum animum alterum adigendi ad præstandum, quod promisit, deponit, & recedendo a pacto sufficienter declarat.

§. 431.

Si fœderatus unus in alio fœdere præstare noluit, quod debebat; non licet alteri recedere a fœdere alio. Etenim si fœderatus unus præstare noluit, quod debebat, fidem fefellit (§. 790. *part.* 3. *Jur. nat.*). Ast si quis fidem fefellit in alio pacto, consequenter in fœdere alio (§. 369.), non licet tibi recedere a pacto alio (§. 834. *part.* 3. *Jur. nat.*). Quamobrem si fœderatus unus in alio fœdere præstare noluit, quod debebat, non licet alteri recedere ab alio fœdere. *Si fœderatus in alio pacto fidem fefellit.*

Inter duas Gentes duo vel plura fœdera diversis temporibus iniri possunt, quorum prius continuatur juxta posterius. Fieri etiam potest, ut, ubi temporarium fuerit fœdus prius, tem-

BIU Cujas

tempore eidem præstituto jam elapso posterius pangatur. Quodsi alterutrum horum fœderum servare nolit; aut olim fœdus non servavit fœderatus, nullum parti alteri jus est recedendi a fœdere non violato. Obligatio, quæ est ex fœdere uno, nullo modo dependet ab obligatione, quæ ex altero orta; quemadmodum obligationes reciprocæ in eodem fœdere a se invicem dependent. Manifestum omnino est, ea, quæ de eodem fœdere uberius exposita sunt (*not.* §. 430.), non posse applicari ad duo fœdera diversa.

§. 432.

De violatione fœderis de rebus diversis initis quoad partem unam.

Quoniam si fœderatus unus in alio pacto præstare noluit, quod debebat, non licet alteri recedere a pacto alio (§. 431.), fœdera autem, quæ de rebus diversis inita sunt, quarum una ab altera nullo modo dependet, spectanda sunt tanquam fœdera diversa eodem tempore inita; *si fœderatus unus quoad unam præstationem fœdus violat, propterea alteri nondum jus est a toto fœdere recedendi, sed vel præstare non licet, quod hac in parte repromissum, vel ille adigi potest ad id præstandum, si adhuc præstari possit, aut, ubi hoc fieri nequit, ad reparandum damnum violatione fœderis datum*, & per consequens *ad hoc compelli potest sub comminatione a toto fœdere discedendi*, cumque violator fœderis in hoc consentiat, si spreta comminatione præstare nolit, quod vi fœderis debet, aut damnum datum reparare, *ubi læso satisfacere non vult, comminatione spreta, a pacto, seu fœdere recedere licet* (§. 840. *part.* 3. *Jur. nat.*).

Quæcunque hic dicuntur, principiis Juris naturæ consona sunt. Damnum enim datum resarciendum est (§. 580. *part.* 2. *Jur. nat.*), & qui jus perfectum habet, quale ex fœdere acquiritur (§. 377.), is alterum compellere potest ad præstandum id, quod debet, si sponte præstare nolit (§. 235. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Hoc vero jus per se infinitum esse facile intelligitur (§. 677. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quare cum motivo quodam opus sit ad determinandum voluntatem violatoris (§. 889. *Psych. empir.*), quin permissa sit comminatio a toto fœdere discedendi, dubitandum non est (§. 890. *Psych. empir.*). Nullius vero foret comminationis hujus effectus, nisi etiam eadem spreta a toto fœdere discedere liceret. Si majus inde damnum sentit fœderatus perfidus; sibi imputet, quod dando alteri minus damnum in majus incurrere voluerit, quod evitare poterat & debebat (§. 493. *part.* 2. *Jur. nat.*). In jure naturæ una concordia, una consonantia est, modo nexum legum naturalium intime perspectum habeas, quem in Opere nostro manifestum fecimus. Ceterum plura huc spectantia non repetimus, quæ jam alias de pactis demonstravimus (§. 819. *& seqq. part.* 3. *Jur. natur.*).

§. 433.

De fœdere tacite renovato.

Finito tempore fœdus tacite renovatum non intelligitur, nisi ex actibus, qui nullam aliam interpretationem recipiunt. Etenim sine mutuo consensu pactio nulla renovatur (§. 819. *part.* 3. *Jur. nat.*), quodsi tamen ab uno contrahentium pacto temporario finito fiat, quod nonnisi vi ejusdem fieri poterat, altero conscio, nec dissentiente, consequenter tales prostent actus, qui nullam aliam interpretationem recipiunt, quam quod in renovationem pacti consentiatur, pactum renovatum tacite intelligitur (§. 820. *part.* 3. *Jur. nat.*). Quamobrem cum idem valeat de fœderibus (§. 374.); finito tempore fœdus tacite renovatum non intelligitur, nisi ex actibus, qui nullam aliam interpretationem recipiunt.

Tempore finito, in quod fœdus initum, idem expirat (§. 844. *part.* 3. *Jur. nat.*). Pars igitur neutra alteri ad præstandum quidpiam, de quo in fœdere conventum, amplius obligatur. Quodsi ergo obligatio continuari debeat, necesse est ut uterque consensum suum declaret (§. 382. *part.* 3 *Jur. nat.*). Voluntas vero declarari potest tam verbis expressis, quam factis, quales sunt actus, qui nullam aliam interpretationem recipiunt, quam ut fœdus sit renovatum. Me vel tacente vero patet, ne circa interpretationem oriantur difficultates controversiarum non facile terminandarum causæ, consultius esse, ut fœdus tempestive renovetur. Dico tempestive: fieri enim potest, ut fœderatus alter fœdus eidem contrarium pangat cum alio, antequam tempus omne elapsum, etsi non valiturum, nisi tempore elapso, quo in casu nisi fit contra fœdus prius; vel ut finito fœdere extemplo faciat, quod eidem contrarium, ipsique facere licet, quam primum illud finitum, absque ulla mora.

§. 434.

BIU Cujas

§. 434.

Nemo ad fœdus ineundum cogi potest. Etenim fœdera pacta sunt (§. 369.), consequenter promissiones continent (§. 788. *part.* 3. *Jur. nat.*). Quamobrem cum in voluntate tua positum sit, utrum alteri quid promittere velis, nec ne (§. 386. *part.* 3. *Jur. nat.*), consequenter nemo ad promittendum cogi possit, nemo quoque ad fœdus ineundum cogi, seu vi adigi potest. *An quis ad fœdus ineundum cogi possit.*

Libertati naturali summarum potestatum repugnat, ut vi adigantur ad fœdus ineundum: quæ cum sit jus perfectum (§ 878. *part.* 1. *Jur. nat.*), qui hoc facere audet, injuriam alteri facit (§. 859. *p.* 1 *Jur. nat.*). Ita injuriam committit, qui Genti bellum infert, ut fœdus commerciorum cum ipso ineat.

§. 435.

Quoniam fœdus renovatur, si fœderatus uterque in continuationem fœderis consentit (§. 826. *part.* 3. *Jur. nat.*), consequenter si fœdus renovatur, perinde est, ac si tale fœdus, quale erat prius, denuo pangatur, nemo autem ad pangendum fœdus cogi potest (§. 434.); *nemo* quoque *ad fœdus renovandum cogi potest*. *An ad renovandum.*

Equidem non opus esse videtur talia demonstrari, quæ per se satis manifesta sunt; non tamen superfluum existimandum, cum constet, non deesse exempla Gentium, quæ alias ad pangenda & continuanda fœdera vi armorum adigere religioni sibi minime duxerunt. Et quod hoc facile contingere possit, non obscurum est, cum nihil sit frequentius, quam ut Gentes præpotentes jus suum utilitate metiantur, licitum existimantes, quod sibi utile, modo potentia sua id consequi possint. Veritates igitur pestilentissimo huic errori oppositæ in Jure Gentium demonstrandæ, silentio non prætereundæ.

§. 436.

Si populus interit, fœdus evanescit. Fœdera enim, etsi pangantur cum Rege, cum populo tamen facta intelliguntur (§. 423.), vi imperii summi (§. 369.), & non minus Gentem, quam Regem jure ejus paciscentem (§. 42. *part.* 8. *Jur. nat.*), obligant. Quodsi itaque populus intereat, & per consequens imperium, quod est jus universorum in singulos (§. 32. *part.* 8. *Jur. nat.*), evanescat, atque ideo qui fuerat Rector civitatis & populum repræsentabat (§. 39.), Rector civitatis esse desinat (§. 42. *part.* 8. *Jur. nat.*), nec populum amplius repræsentare possit; nemo amplius existit, qui parti contrahentium alteri obligatus esse possit. Quamobrem nec fœdus subsistere potest, sed evanescit. *De fœdere intuitu populi sublato.*

Quoniam Gentes in Jure Gentium spectantur tanquam personæ singulares (§. 2.), fœdera quoque respectu Gentium assimilantur personalibus, quippe ad Gentem, cujus jure inita sunt (§. 369. *h.* & §. 34 *part.* 8. *Jur. nat.*), perinde restricta, ac fœdera personalia ad personam Regis. Quemadmodum itaque Rege mortuo fœdus personale extinguitur (§. 413.); ita etiam fœdus quodlibet extinguitur populo intereunte. Præstationes, de quibus in fœdere conventum, personales sunt, quæ persona ad præstandum obligata deficiente impossibiles fiunt. Quando vero populus intereat, in Jure publico universali demonstravimus (§. 497. *& seqq. p.* 8 *Jur. natur.*).

§. 437.

Gens quædam sese alteri in tutelam dare nequit, nisi salvo fœdere cum Gente alia facto. Etenim ponamus eam se in tutelam dare alteri, ea lege, qua fœdus tollitur; cum ex eo fœderato suo obligata sit (§. 424.), seipsam ab obligatione sua liberat, & jus ex fœdere quæsitum invito aufert. Quod utrumque absurdum est (§. 674. *part.* 3. & §. 336. *part.* 2. *Jur. nat.*). *An Gens fœderata se in tutelam dare possit lege fœderi contraria.*

BIU Cujas

Quamdiu nimirum Gens eadem manet, fœdus servare tenetur. Quamobrem nec id violare potest, si se in tutelam Gentis alterius det. Quoniam sese in tutelam alteri Genti dare nequit, nisi pacto vi potestatis summæ, quæ ipsi competit, consequenter fœdere cum gente ista inito, cui se in tutelam dat; id fieret ea lege, cum qua fœdus subsistere nequit; adeoque fœdus contraheret fœderi priori contrarium: id quod facere non licet (§. 381.) Fœdus protectionis quoad ea, quæ priori fœderi repugnant, injustum foret, nec naturaliter validum (§. 383.).

§. 438.

An pactum servare non debeat fœderatus, quia alter se in tutelam tertio dat.

Si Gentium fœderatarum una se in tutelam dat Genti cuidam tertiæ; fœderata altera eidem obligata manet. Ponamus enim ut ante, fœderatam alteram eidem amplius obligatam esse nolle. Patebit, ut ante (§. 437.), eam seipsam ab obligatione sua liberare velle & jus alteri invitæ auferre: quod utrumque absurdum esse, patet ut ante (§. *cit.*).

Vidimus ante, Gentem, quæ se in tutelam dat alteri, fœdus servare teneri (*not.* §. 437.). Quamobrem cum pactum, consequenter fœdus (§. 369.), a contrahentibus non dissolvatur nisi mutuo dissensu, minime autem dissensu unius (§. 839. 840. *part.* 3. *Jur. nat.*); Gens quoque, quæ federata alteri sese in tutelam dat, fœdus adhuc servare tenetur.

§. 439.

An fœdus subsistat, si Gens fœderata se in tutelam det tertiæ.

Si Gentium fœderatarum una sese in tutelam dat Genti cuidam tertiæ; fœdus subsistit. Etenim hoc non obstante, Gentes fœderatæ sibi invicem obligatæ manent (§. 437. 438.). Quamobrem cum fœdus subsistat, quamdiu obligatio eadem contracta non tollitur, ut idem ab utraque contrahentium parte sit servandum (§. 340. *part.* 3. *Jur. nat.*); fœdus quoque subsistit, si Gentium fœderatarum una sese in tutelam dat Genti cuidam tertiæ.

Si fœdus subsistere debet, quando Gentium fœderatarum una se in tutelam dat tertiæ, necesse utique est ut sibi invicem obligatæ maneant Gentes fœderatæ, quemadmodum fuerant ante. Quamobrem nobis utique, ut hoc pateret, demonstrandum erat, nec Genti se in tutelam danti licitum esse, ut a fœdere recedat, nec alteri hoc esse permissum. Neutri autem, invita parte altera, licitum esse, ut a fœdere discedat, manifesto manifestius inde est, quod nemo sese ipsum ab obligatione sua liberare, nec jus alteri invito auferre possit. Quodsi vero Gens federata consentiat, ut altera sese in tutelam det tertiæ; tum mutuo dissensu fœdus dissolvitur, quod facere utique licet (§. 839. *part.* 3. *Jur. nat.*).

§. 440.

De jure pangendi fœdera Gentis, quæ se in tutelam alterius dedit.

Si qua Gens se in tutelam dat Genti cuidam alteri; fœdus cum alia Gente quodcunque inire potest, fœderi protectionis minime contrarium, nisi jus pangendi fœdera in eodem fuerit restrictum, vel adentum. Quoniam enim Gens se in tutelam dare potest Genti alteri, vel cum imminutione, vel sine imminutione imperii (§. 81.) & jura utriusque metienda sint ex pacto subjectionis (§. 80.), vel, quod perinde est, fœdere protectionis (§. 369.), si in fœdere hoc de jure pangendi fœdera nihil fuerit dictum, fœdus cum alia Gente quodcunque inire potest. *Quod erat primum.*

Cum tamen fœdus posterius contrarium esse nequeat priori (§. 381.); nec Gens, quæ sese in tutelam dedit alteri cuidam, fœdus cum tertia inire potest, quod fœderi protectionis contrarium. *Quod erat secundum.*

Quoniam vero fœderi protectionis repugnat, si Gens, quæ se in tutelam dedit alteri, fœdus faciat, si expresse fuerit conventum, ne faciat, aut si jus pangendi fœdera extendat ultra legem, qua id limitatum, vel restrictum est, quod per se patet, Gens autem, quæ se in tutelam dedit alteri, fœdus cum tertia inire nequit, quod fœderi protectionis contrarium *per demonstrata n.* 2. Gens, quæ se in tutelam dedit alteri cuidam, fœdus cum alia Gente inire

potest

BIU Cujas

potest quodcunque alias fœderi protectionis minime contrarium, nisi jus pangendi fœdera in eodem fuerit restrictum, vel ademtum. *Quod erat tertium.*

Fœdus, quod initur a Gente, quæ sese alteri in tutelam dedit, cum tertia, duplici modo repugnare potest fœderi protectionis, vel quia id, de quo in eo convenitur, repugnat ei, de quo conventum est in fœdere protectionis, aut ei, quod fœderi omni protectionis per se inest, vel quia pactio fœderis sive simpliciter, sive certo modo prohibita in fœdere protectionis. Ita si in fœdere protectionis conventum, ut sibi soli vendantur merces certæ, non licet fœdus commerciorum cum alia Gente inire, quo eidem conceditur merces istiusmodi emere. Fœderi omni protectionis per se inest, ne Gens, quæ sub tutela est, quicquam committat, quod protectori qualicunque modo nocumento esse possit. Ita hosti ejus cum exercitu per terras suas transitum permittere, aut eidem frumenta, arma, equos subministrare nequit. Quodsi in fœdere protectionis simpliciter dictum fuerit, ne injussu, vel sine consensu suo fœdus cum alia Gente faciat, aut ne faciat fœdus commerciorum cum certa quadam Gente; neutrum facere licet.

§. 441.

Si tertius quidam promittit fœderato utrique, vel alterutri, conventa servatum iri; nihil omittere debet, quod ut id fiat facere potest. Etenim si tertius quidam fœderato utrique, vel alterutri promittit, conventa servatum iri, factum alienum promittit, quod per se patet. Enimvero qui factum alienum promittit, nihil omittere debet, quod ad idem obtinendum facere potest (§. 602. *part.* 3. *Jur. nat.*). Quamobrem si tertius quidam promittit fœderato utrique, vel alterutri, conventa servatum iri; nihil omittere debet, quod ut id fiat facere potest. *Obligatio nascens ex promissione tertii in fœdere conventa servatum iri.*

Interponere tertius fidem suam solet, ut caveatur securitati fœderatorum, si forte uterque, vel unus vereatur, ne fœdus violetur.

§. 442.

Promissio hæc fœderato utrique vel alterutri facta, conventa servatum iri, *Guaranda*, vel ab aliis *Guarantia* appellari solet, idiomate patrio die Gewehr. Et qui promittit, conventa ab aliis servatum iri, *Guarandus* appellatur. *Guaranda vel Guarantia quid sit.*

Vocabulo hoc barbaro utuntur Jcti. Sponsionis quædam species est, quæ *sponsio fœderis* appellari poterat. Et tunc Guarandi sponsores fœderis dicendi. Sed cum rerum veritas nobis unice curæ cordique sit, in verbis non sumus scrupulosi. Et ut illa facilius intelligatur ab iis, quorum interest eam perspicere; nos parum movet barbarismus Jctorum, barbarismo licet scholasticorum audacior.

§. 443.

Quoniam guaranda est promissio fœderato utrique, vel alterutri facta, conventa servatum iri (§. 442.), guarandus nihil omittere debet, quod ut id fiat facere potest (§. 441.); *guarandus obligatur ad ferendum auxilium contra eum, qui conventa servare non vult, si eodem indiget.* *Obligatio guarandi.*

Nimirum fœderatus ex fœdere acquisivit jus perfectum (§. 377.), consequenter vi adigendi alterum ad servandum in fœdere conventa (§. 225. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Quodsi ergo is servare nolit, eum ad servandum vi compellere potest. Si solus sibi non sufficit, auxilio alieno indiget. Quamobrem cum guarandus nihil eorum omittere debeat, quod facere potest, ut conventum servetur (§. 440. 441.); auxilium is ferre tenetur. Atque ideo facile patet, guarandum non esse obligatum ad ferendum auxilium, si eodem is minime indiget, cui promissio facta. Sane guaranda in se spectata officium humanitatis est (§. 353. 354.), quod Gens una alteri non debet naturaliter, nisi quando ope aliena hæc indiget (§. 156.). Quamobrem guarandus ad auxilium ferendum sese non obligasse intelligitur, nisi quando eodem promissarius habuerit opus, cum ad id, quod naturaliter debebat, perfecte sese obligaverit (§. 363. *part.* 3 *Jur. nat.*).

BIU Cujas

§. 444.

Quando auxilium ferre tenetur.

Cum guarandus obligetur ad ferendum auxilium contra eum, qui conventa servare non vult, si eodem indiget (§. 443.); *auxilium ferre non tenetur, nisi id imploretur.*

Nimirum is, cui guaranda præstita, judicare tenetur, num auxilio guarandi opus habeat. De eo autem huic constare nequit, nisi guarandus auxilium ejus imploret.

§. 445.

De fœdere tacito in guaranda contento.

Quoniam guarandus obligatur ad ferendum auxilium contra eum, qui conventa servare non vult, si eodem indiget (§. 443.), consequenter cum ipso conveniisse intelligitur de auxilio præstando, si eodem habuerit opus ad consequendum id, quod a fœderato debetur, istiusmodi autem conventiones pacta (§. 788. *part.* 3. *Jur. nat.*), adeoque inter Gentes fœdera sunt (§. 369.); *guaranda continet fœdus tacitum de ferendo auxilio contra eum, qui in fœdere conventa præstare non vult, sub hac conditione facta, si auxilio ipsius fuerit opus.*

Guarandus interponit fidem suam, ut caveatur securitati fœderatorum (*not.* §. 441.), consequenter consentit in ea, quæ ad præstandam securitatem requiruntur. Quamobrem cum securitas aliter præstari non possit, nisi ut is auxilium ferat adversus conventa servare nolentem, si alter solus ad hoc eum compellere non possit; de eo utique conventum fuisse intelligitur, quando guaranda facta. Quodsi ergo eam inter fœdera retuleris, minime absonum videri debet. Est nimirum fœdus ad fœdus aliud accedens, hujus firmandi causa. Id enim intenditur, ut metu guarandi compellatur ad servandum conventa, qui alias ob impotentiam alterius fœderati servare nollet. Vis enim major magis metuitur, quam minor.

§. 446.

Guaranda generalis & specialis.

Guaranda dicitur *generalis*, si præstatur de iis omnibus, de quibus in fœdere fuit conventum: *specialis* vero, quæ saltem de nonnullis, aut uno, vel altero convento. Cum guaranda sit promissio (§. 442.), a promissoris autem voluntate dependeat, quid promittere velit (§. 386. *part.* 3. *Jur. nat.*), & quia guaranda præstatur majoris securitatis causa, servatum iri conventa (§. 442.), a voluntate ejus, cui præstatur, dependet, ob quænam eandem sibi præstari velit; *guaranda tam generalis, quam specialis fœderi accedere potest, prout consultum videtur ei, in cujus gratiam præstatur.*

In demonstranda realitate definitionum entium moralium non sufficit ostendere possibilitatem physicam, sed requiritur ut etiam possibilitas moralis in aprico collocetur. Quamvis itaque illa per se pateat, hoc tamen non obstante hæc adhuc evincenda.

§. 447.

Fœdus guarandigiatum.

Pactum vel *Fœdus guarandigiatum* dicitur, ad quod guaranda vel generalis, vel specialis accedit.

Si tuta esset fides, fœdera guarandigiata forent inutilia: ast fides nusquam tuta iis locum fecit. Cum perfidus sit, qui promissa non servat (§. 268. *part.* 3. *Jur. nat.*), consequenter fidem fallit (§. 759. *p.* 3. *Jur. nat.*); ob metum perfidiæ guaranda exigitur, quæ remedium contra perfidiam est, quia operatur metum potentiæ guarandi, quæ conjuncta cum potentia ejus, in cujus gratiam præstatur, superat potentiam illius, contra quem præstatur, seu cujus fides suspecta est. Atque hinc facile intelliguntur, quæ circa guarandam prudentiæ civilis sunt.

§. 448.

BIU Cujas

§. 448.

An consensus ejus ad guarandam requiratur, contra quem praestatur.

Ad guarandam non requiritur consensus ejus, contra quem praestatur. Etenim guaranda continet fœdus, quod initur inter eum, qui eandem præstat, & hunc, cui præstatur, de auxilio ferendo contra eum, qui in fœdere conventa servare non vult (§. 443.). Quamobrem cum fœdus, tanquam pactum (§. 369.), perficiatur mutuo id ineuntium consensu (§. 788 *part. 3. Jur. nat.*); ad guarandam non requiritur consensus ejus, contra quem præstatur.

Qui guarandam petit, sui defendendi causa hoc facit adversus eum, de cujus fide dubitat. Petentis ideo interest, ut præstetur, non ejus, contra quem præstatur, quamvis etiam contingat præstantis interesse, ut in fœdere conventa serventur. Quod si igitur hi utilitatis suæ causa de guaranda conveniant, cum vi libertatis sibi competentis fœdera inire possint pro lubitu, & de guaranda convenientes nihil committant, quod est contra jus illius, contra quem præstatur (§. 442.); hujus quoque consensum requirere minime tenentur.

§. 449.

An eodem inscio ac inconsulto praestari possit.

Quoniam ad guarandam non requiritur consensus ejus, contra quem præstatur (§. 448.); *guaranda præstari potest, inscio ac inconsulto eo, contra quem præstatur.*

Quamvis vero inscio eo, contra quem præstatur, guaranda præstari possit; necesse tamen est, ut a petente impetrata ad notitiam hujus perveniat ob effectum, quem habere debet (§. 443.). Necessitas tamen absoluta non est. Ponamus enim emergere casum, in quo consultum videtur guarando, ne is, contra quem guaranda præstatur, sit hujus rei conscius; cum fœdus de auxilio ferendo, quod continet, validum sit, etiamsi nemo præter pacisentes ejus sit conscius, nihil sane obstat, quo minus tecta maneat guaranda.

§. 450.

An ejusdem fœderis guarandi plures esse possint.

De eadem re guarandam plures simul praestare possunt, seu ejusdem fœderis plures esse possunt guarandi. Guaranda enim præstatur securitatis causa, in fœdere conventa servatum iri (§. 442.) & guarandi obligantur ad ferendum auxilium adversus eum, qui conventa servare recusat (§. 443.). Quamobrem cum major securitas sit conventa servatum iri, si plures simul guarandam præstent; ejusdem fœderis plures guarandi esse possunt.

Metus potentiæ guarandorum remedium esse debet contra perfidiam (*nor.* §. 447.), qui quo major fuerit, eo major quoque est securitas, conventa servatum iri. Plures igitur guarandi recte ad fœdus idem accedunt, prouti vel Præpotens fuerit fœderatus, de cujus fide dubitat alter, vel ejus fides aliunde jam sit suspecta, vel id, de quo conventum est, tale fuerit, ut non vanus sit metus, fœderatum facile adduci posse ad fallendam fidem. Cum unusquisque securitati suæ recte prospiciat, quantum datur, quia damnum quodvis, quantum fieri potest, a se avertere debet (§. 493. *part. 3. Jur. nat.*); recte quoque a pluribus guarandam sibi præstari petit, qui eadem indiget, ubi circumstantiæ id suadent. Eligenda sunt media ad finem consequendum necessaria: id quod sapientiæ est (§. 678. *Psych. rat.*), ad quam naturaliter quoque obligamur (§. 254. *part. 1. Jur. nat.*), ne quid in actus rectitudine reprehendi possit. Præstaret utique, tutam esse Rectorum civitatis fidem, quos, cum integras gentes repræsentent, nihil magis dedecet, quam fidem datam fallere. Et quam maxime omnis perfidiæ suspicio a christianis procul abesse deberet. Docet tamen experientia inter gentes christianas haud raro fidem minus tutam esse, quam inter alias, maxime subinde barbaras.

§. 451.

De guaranda a fœderatis sibi invicem praestita.

Si plures fœdus ineunt, singulis universi guarandam praestare possunt. Cum enim guaranda contineat pactum de auxilio ferendo contra eum, qui conventa non servat (§. 445.); si plures fœdus ineant & singulis universi guarandam præstent,

BIU Cujas

ſtent, omnes inter ſe conveniunt, quodſi unus conventa non ſervet, ceteri conjunctim eundem vi adigere velint ad ſervandum, aut, ſi fœdere violato, non amplius integrum ſit, præſtare id, de quo conventum fuerat, ad damnum datum reſarciendum. Quoniam itaque guaranda præſtatur ſecuritatis gratia, conventa ſervatum iri (§. 442.), & hoc pacto univerſi proſpiciunt ſecuritati ſingulorum; quin ita convenire poſſint, dubitandum non eſt. Quodſi ergo plures fœdus ineant, ſingulis univerſi guarandam præſtare poſſunt.

Ponamus, Cajum, Sejum, Sempronium & Grachum fœdus quoddam ſimul inire; perinde omnino eſt, ac ſi unuſquiſque eorum fœdus iniret cum tribus ceteris ſeparatim, veluti Cajus cum Sejo, cum Sempronio & cum Gracho. Quodſi ergo ſingulis univerſi guarandam præſtent; perinde eſt, ac ſi Sempronius & Grachus guarandam præſtarent Cajo & Sejo, Sejus & Grachus guarandam Cajo & Sempronio, Sejus & Sempronius Cajo & Gracho. Quamobrem ſi fidem fallat Cajus, Sejo auxilium ferre tenentur Sempronius & Grachus contra Cajum, atque ita Cajus ceteros fœderis ſocios adverſos ſibi experietur. Et idem eodem modo intelligitur de Sejo, Sempronio & Gracho fidem fallente. Guarandæ igitur idem prorſus effectus eſt, quem ea habet, ſi ab aliis præſtatur, qui non ſunt fœderis ſocii. Nihil autem refert, an de re eadem conveniatur, an ſingulæ de re ſibi propria conveniant, modo non conveniant de re communi, ut vi ſocietatis contractæ univerſi ſingulis & ſinguli univerſis obligentur: quo in caſu guaranda ſingulis ab univerſis inutiliter præſtaretur.

§. 452.

De extraneo guarando cum guarandis fœderatis concurrente.

Quoniam ejuſdem fœderis guarandi plures eſſe poſſunt (§. 450.), tot ſcilicet, quot eſſe conſultum fuerit & impetrari poſſunt, ſi vero plures fœdus ineunt, univerſi ſingulis guarandam præſtare poſſunt (§. 451.); *ad fœdus, cujus guarandam ſibi invicem præſtant fœderati, guaranda etiam aliorum, ad quos fœdus non pertinet, accedere poteſt; immo nil obſtat, quo minus guarandam uni ſaltem fœderatorum in cauſa ipſum concernente præſtet extraneus.*

Quo plures quis habet guarandos, eo magis ſecuritati ejus proſpicitur. Quamobrem cum uniuſcujuſque judicio relinquendum ſit, quomodo ſecuritati ſuæ ſufficienter proſpectum ſit (§. 156. *p.* 1. *Jur. natur.*); unicuique etiam permittendum, ut, etiamſi confœderatos habeat guarandos, aliorum præterea guarandam impetrare ſtudeat. Quodſi guaranda de toto fœdere præſtanda ab extraneo; per ſe patet, eam impetrandam eſſe ab omnibus, qui fœdus inierunt, cum alias non ſingulis obligaretur guarandus.

§. 453.

De guaranda in gratiam cujuſdam fœderi inſita.

Si fœdus ineuntes præter cetera, quorum cauſa id pangitur, etiam inter ſe conveniunt de guaranda alii cuidam, qui fœdus non una contrahit, præſtanda; ſinguli non modo huic, verum etiam univerſis fœdus ineuntibus obligantur ad ferendum auxilium contra eum, qui ipſi conventa ſervare non vult. Etenim cum per ſe pateat, guarandam fœderi non inferi niſi ad petitionem ejus, cujus intereſt eam præſtari; evidens quoque eſt, dum ſinguli inter ſe conveniunt, ut inferatur, eandem huic, cujus intererat, ut inſereretur, ab iiſdem actu præſtari. Quamobrem cum guarandus obligetur ad ferendum auxilium contra eum, qui iſti; cui præſtita eſt, conventa ſervare non vult (§. 443.); ſinguli quoque, qui fœdus fecere, ei, in cujus gratiam guaranda fœderi inferta, obligantur ad ferendum auxilium contra eum, qui ipſi conventa ſervare non vult. *Quod erat unum.*

Enimvero quoniam qui fœdus inierunt ſibi invicem promittunt, quod ea, de quibus inter ſe convenerunt, præſtare velint, conſequenter ſinguli univerſis ſeſe ad hoc obligant (§. 363. *part.* 3. *Jur. nat.*), præter cetera vero inter ſe conveniunt de guaranda alii cuidam, qui cum iis non contrahit, præſtanda, *per hypotheſin*; ſinguli quoque univerſis fœdus ineuntibus obligantur ad ferendum auxilium contra eum, qui ipſi conventa ſervare non vult. *Quod erat alterum.*

Po-

BIU Cujas

Ponamus Cajum, Sejum, Sempronium & Grachum fœdus inire de re quacunque, & eos in eodem quoque convenire de guaranda præstanda Florenti contra Celsum. Cajus, Sejus, Sempronius & Grachus obligantur Florenti, ut auxilium ipsi ferant, si Celsus id, de quo conventum, eidem præstare recuset, tum etiam omnes sibi invicem obligantur ad auxilium conjunctis, viribus ferendum: quæ posterior obligatio hunc habet effectum, ut unus ab altero exigere possit adimoletionem promissi, & ut communicatis consiliis auxilium ferant.

§. 454.

Si quis alteri promittit auxilia contra eum, qui jus quoddam ipsius eidem auferre conatur; fœdus cum ipso pangit, proprie loquendo guarandam non præstat. Conventio enim ista promissionem continet, consequenter pactum est (§. 788. *part.* 3. *Jur. nat.*). Quamobrem cum eadem fieri supponatur a potestatibus summis, fœdus est (§ 369.). *Quod erat unum.*

De auxilio promisso contra eum, qui jus alterius violare andet.

Quoniam vero guaranda proprie loquendo præstatur de eo, de quo in fœdere aliquo conventum (§. 442.), id quod in hypothesi propositionis præsentis non supponitur; promissio in casu præsenti facta guaranda non est (§. 349. *Log.*). *Quod erat alterum.*

Si id, de quo in fœdere conventum, non servatur, jus fœderati violatur. Guaranda igitur præstatur contra eum, qui jus alicujus violare potest. Quamobrem inconstantia loquendi facile fit, ut etiam guaranda vocetur promissio facta de auxilio ferendo contra eum, qui jus quoddam alteri cuidam auferre, vel alio quocunque modo violare conatur. Immo si guaranda ad conventa in fœdere non restringatur, sed generaliter extendatur ad jura quælibet, quæ ab alio violari possunt, & ubi non vanus est violationis metus, ne temere præstetur, significatu proprio promissio ista guaranda dici potest. Placuit nobis in Jure Gentium retinere significatum famosiorem, quo guaranda de fœderibus præstari dicitur. Quamobrem nec rationem habuimus garandæ, quam actor jure Saxonico præstare debet petente reo, tam in causis civilibus, quam criminalibus, & de qua vide *Carpzovium* in Processu Juris in foro Saxonico tit. 9. art. 4. ubi §. 4 duplicem effectum guarandæ recenset, nimirum 1. ne actor ulterius libellum mutare valeat, 2 ut reum, si is postea ejusdem causæ nomine ab alio conveniatur, in judicio defendat.

§. 455.

Si qua Gens promittit, se præstituram id, quod Gens altera præstare debet, si ipsa vel præstare non possit, vel nolit; pro ea fidejubet. Patet ex definitione fidejussionis (§. 782. *part.* 4. *Jur. nat.*);

Fidejussio Gentis pro Gente altera.

Actus hic etiam a nonnullis ad guarandam referri solet. Sed cum non alius sit, quam fidejussio; nulla sane ratio nos cogit, ut vocabulo barbaro eundem designare malimus, quam proprio suo nomine appellare. Accedit, quod, si hæc promissio sub guaranda simul comprehendatur, revera duo actus prorsus diversi eodem nomine insigniantur, de quibus eadem non valent, ut tanquam diversæ species guarandæ generalius definiendæ haberi debeant. Inutile autem est in has ambages delabi, cum de fidejussione Gentium tenenda sint, quæ de eadem eadem alibi in Jure naturæ demonstravimus (§. 783. *p.* 4. *Jur. nat.*), nec opus sit, ut sub alio nomine repetantur. Potest etiam expromissio locum habere inter Gentes (§. 865. *p.* 4. *Jur. nat.*), quæ cum perinde securitatem præstet creditori, ac fidejussio & guaranda in significatu strictiori accepta, eodem jure ad hanc referri posset, quam fidejussio. Nimirum in genere *guaranda* definienda foret per actum, quo gens una alteram securam reddit de præstando eo, quod eidem a tertia quadam debetur: id quod fieri posse patet tum fidejussione & expromissione, quam promissione auxilii ferendi contra eum, qui obligationi suæ satisfacere recusat.

§. 456.

Guaranda tertio jus suum, si quod habet, adimi nequit. Etenim nemini invito quisquam jus suum auferre potest (§. 336. *part.* 2 *Jur. nat.*). Quamobrem nec guaranda jus tertio, si quod habet, adimi potest.

An guaranda jus suum tertio adimi queat.

Quodsi ergo contingat, tertio cuidam competere jus ad id, vel in eo, de quo guaranda fuit

BIU Cujas

fuit præstita; ea non obstante, jus ipsius salvum manet. Quatenus guaranda præstatur contra eum, cui jus quoddam competit; illicita est, consequenter nec naturaliter valida; etsi guarandus injuriam non faciat, si jus tertii ignorat, vel id ipsi satis exploratum non est.

§. 457.

Quando præstita intelligatur. Quoniam *guaranda* tertio jus suum, si quod habet, adimi nequit (§. 456.); ea *præstita non intelligitur, nisi salvo jure tertii.*

Non præsumitur Gens in gratiam alterius injuriam facere velle tertiæ. Quamobrem nec guaranda aliter ab ea præstita intelligitur, nisi salvo jure tertii.

§. 458.

Quando non obliget. Cum guaranda præstita non intelligatur, nisi salvo jure tertii (§. 457.); *si, qui jus ad id habet, de quo guaranda præstita, idem persequi velit*, cum hic casus tacite fuerit exceptus, *guarandus contra eum auxilium ferre non obligatur.*

Nemo quicquam facere debet, quod est contra jus alterius (§. 910. *p.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem si casus emergat, quo promissio a guarando servari nequit, nisi committere velit, quod est contra jus tertii; eam servare non tenetur. Perperam nimirum promissio ad hunc casum extenditur, quem ipsa lex naturæ excipit, ut ideo tacite exceptus recte intelligatur. Per se autem patet, jus tertii vel manifestum esse debere, vel saltem rationes admodum probabiles habere, quas pars altera solide refutare nequit.

§. 459.

De guaranda ad fœdus accedente, quo conventa ad singulos contrahentes sigillatim pertinent. *Si plures fœdus ineunt de rebus ad singulos sigillatim pertinentibus, & guaranda præstatur de omnibus in fœdere contentis; guarandus unicuique fœderatorum obligatur quoad id, quod ad ipsum pertinet.* Etenim si plures fœdus ineunt de rebus ad singulos sigillatim pertinentibus; tot fœdera inita intelliguntur, de quot rebus in iisdem disponitur, quæ sigillatim ad singulos pacisentes pertinet. Quodsi ergo guarandus fidem suam de toto fœdere, seu omnibus in eodem contentis interponit; guaranda ad singula ista fœdera accessisse intelligitur, perinde ac si unum quodque sigillatim fuisset factum. Quamobrem patet guarandum unicuique fœderatorum obligari quoad id, quod ad ipsum pertinet.

§. 460.

De auxilio guarando denegato. *Si guarandi auxilium imploratur; id citra injuriam denegari nequit.* Guaranda enim continet fœdus tacitum (§. 445.). Quamobrem cum ex fœdere nascatur jus perfectum ad id, de quo in eo conventum (§. 377.); si guarandus auxilium imploratum denegat, jus perfectum ei acquisitum, cui guaranda præstita, violat. Enimvero violatio perfecta juris alterius injuria est (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem si guarandi auxilium imploratur, id citra injuriam denegari nequit.

Non servare fœdus & denegare auxilium ei, cui guaranda præstita, unum idemque est. Utroque fides data fallitur. Excipiendus tamen est casus, quo tertius jus suum persequitur, cum nonnisi eo salvo guaranda præstita fuerit (§. 457.). Per se autem patet, hic supponi, quod in guarandi potestate sit, ut auxilium ferat: neque enim sese obligare potuit ultra id, quod in potestate ipsius est. Sed de eo disertius dicendum erit inferius.

§. 461.

Quando guaranda finiatur. *Finito fœdere, guaranda finitur* Guaranda enim præstatur securitatis causa in fœdere conventa servatum iri (§. 442.), consequenter ea non amplius opus est, si fœdus fuerit finitum. Finito igitur fœdere etiam ipsa finitur.

§. 462.

BIU Cujas

§. 462.

Quotuplex sit guaranda.

Guaranda vel personalis est, vel realis; personalis tamen non præsumitur. Guarandæ enim præstatio fœdus quoddam est a guarando cum eo, cui præstatur, initum (§. 445.). Quamobrem cum fœdera tam personalia sint, quam realia (§. 412.); guaranda quoque vel personalis est, vel realis. *Quod erat unum.*

Enimvero qui guarandam sibi præstari petit, id facit eo animo, ut sit securus, conventa servatum iri (§. 442.), consequenter rei potissima habetur ratio, non vero saltem personarum de guaranda convenientium. Quamobrem cum guaranda personalis non sit, nisi pactum ad personas paciscentium restringatur, ut in casu præsenti guarandus nonnisi pro se obligetur ei, cui præstita, aut nonnisi personæ ejus, cui præstatur (§. 801. *part.* 3. *Jur. nat.*); guaranda personalis non præsumitur. *Quod erat alterum.*

In præsumtione attenditur, quinam fuerit animus guarandam petentis in casu dubio, quantum se eidem obligaverit guarandus. Nullum vero est dubium, quin is, qui guarandam petit, securitati servatum iri conventa prospectum esse velit tamdiu, quamdiu fœdus durat. Quodsi ergo non expresse dicatur aliud, promissio guarandi utique extendenda ad durationem fœderis, nulla vero ratione restringi potest ad personas, quæ de guaranda convenerunt. Nunquam igitur guaranda præsumitur personalis.

§. 463.

Quot modis guaranda personalis esse possit.

Quoniam guaranda personalis esse potest (§. 462.), pactum autem personale ad personas paciscentium restringitur (§. 801. *part.* 1. *Jur. nat.*); *guaranda restringi potest tum ad personam guarandi, tum ad personam ejus, cui præstatur, tum ad personam utramque*, consequenter *in casu primo guaranda expirat, guarando mortuo, in secundo mortuo eo, cui præstita, in tertio mortuo alterutro.*

Nimirum in casu primo guarandus auxilium promittit, quamdiu ipse vixerit, in secundo quamdiu vixerit is, cui guaranda præstatur, in tertio denique, quamdiu vixerit alteruter.

§. 464.

De pactionibus Gentium.

Pactiones fiunt vel ab ipsis summis potestatibus, vel a potestatibus minoribus sive ex mandato summarum potestatum, sive intra fines præpositionis, quatenus scilicet natura negotii, cui præpositi sunt, id permittit. Gentes enim earumque Rectores pactiones inire possunt, quæ fœderibus contradistinguuntur (§. 369.). Fieri hoc potest vel jussu eorum, veluti cum legatus unius nomine mittentis pactum init cum ministris ejus, ad quem mittitur. Et tunc pactio ab ipsis summis potestatibus facta dicitur. Possunt vero etiam pactiones quasdam facere potestates minores de rebus publicis, veluti magistratus & belli duces, jure ejus, a quo negotio cuidam publico præfecti sunt. Tum vero vel mandatum habent sive generale, sive speciale istiusmodi pactiones faciendi, aut ex natura negotii, cui præpositi sunt, sequitur, ut facere possint, præsertim in tali casu, in quo consensus summæ majestatis requiri nequit, veluti quando dux belli cum hoste paciscitur de deditione urbis obsessæ. Atque in hisce casibus pactiones fiunt a potestatibus minoribus (§. 368.), vel ex mandato summarum, vel intra fines præpositionis, quatenus scilicet natura negotii, cui præpositi sunt, id permittit.

Quoniam pactiones minorum potestatum potissimum in bello fiunt; de iisdem quoque commode agemus infra, ubi de jure belli & in bello acturi sumus. Quamobrem plura de iisdem in præsenti non addimus. Consultius nimirum videtur, generalia ibidem tradi, ubi specialia ex iis deducenda & iisdem superaddenda.

BIU Cujas

§. 465.

Sponsio quid sit. *Sponsio* est pactum sine mandato potestatis summæ, nec intra fines præpositionis factum de re publica. Facile autem intelligitur, *sponsorem promittere, se effecturum, ut potestas summa id, quod promittitur, ratum habeat*, cum alias cum eo non contraheretur.

Istiusmodi sponsiones fieri possunt a legatis atque belli ducibus, & fiunt spe ratihabitionis.

§. 466.

Obligatio in sponsione contenta. Quoniam *sponsor* promittit se effecturum, ut potestas summa, seu is, cujus nomine quid promittit, ratihabeat (§. 465.); *se obligat ad efficiendum, ut promissum a se ratihabeatur, seu consensus ejus, ad quem res conventa pertinet, accedat.*

Fieri equidem potest, ut sponsor plus esse credat in potestate sua, quam in ea est; sed de eo judicium penes ipsum est, non penes alterum, cum quo contrahit (§. 424. *part.* 3. *Jur. nat.*), & qui ideo fidem dictis sponsoris habet non temere. Quodsi enim sibi diffideret sponsor, non nisi sub conditione ratihabitionis promittere poterat atque debebat. Ipsi adeo imputandum, si crediderit plus in potestate sua esse, quam in ea revera erat, & alterum induxerit, ut secum pacisceretur. Inde autem intelligitur, sponsionem non esse simplicem promissionem facti alieni, ac ideo multo strictiorem obligationem parere.

§. 467.

De materia sponsionum. *Sponsionum tot esse materiæ possunt, quot fœderum.* Etenim cum fœdera pacta sint, quæ fiunt de rebus ad Remp. pertinentibus a summis potestatibus (§. 369.), vel mandato earundem (§. 372.), sponsiones autem pacta, quæ fiunt de iisdem rebus sine mandato summæ potestatis, nec intra limites præpositionis (§. 463.); sponsiones a fœderibus non differunt materia, sed in eo saltem, quod illæ fiant jure imperii summi (§. 368.), ac mandatum habentis, illæ autem sine hoc jure & absque mandato. Quamobrem sponsionum tot esse materiæ possunt, quot fœderum.

Ponamus de quacunque re publica pactum iniri a ministro. Quodsi id faciat jussu summæ potestatis, aut intra fines mandati, erit fœdus; si absque mandato, sponsio. Differentiam igitur non facit materia pacti, nec persona contrahens, sed jus, quo contrahitur, quod in fœdere est jus summæ potestatis; in sponsione nullum. Eadem itaque esse potest & fœderis, & sponsionis materia.

§. 468.

An sponsio obliget summam potestatem. *Sponsio non obligat summam potestatem, nisi eandem ratihabeat vel expresse, vel tacite, faciendo nimirum, postquam illa eidem innotuit, quod ad aliam causam probabiliter referri nequit.* Sponsio enim fit absque mandato, consequenter absque voluntate (§. 640. 642. *part.* 4. *Jur. nat.*), summæ potestatis (§. 465.). Quamobrem cum nemo alterum sibi, consequenter multo minus tertio obligare possit ultra voluntatem suam (§. 382. *part.* 3. *Jur. nat.*); sponsio non obligat summam potestatem. *Quod erat primum.*

Enimvero si summa potestas eam ratihabet, hoc est, declarat, se præstare velle, quod sponsor promisit, cum jam ad sponsionem accedat consensus summæ potestatis, consequenter pactum ea volente initum intelligatur, sponsio in fœdus abit (§. 369.). Quamobrem cum ex fœdere nascatur perfecta obligatio (§. 377.); sponsio a summa potestate expresse ratihabita eandem obligat. *Quod erat secundum.*

De-

BIU Cujas

Denique si summa potestas facit, postquam sponsio eidem innotuit, quod ad aliam causam probabiliter referri nequit, consensum suum tacite declarat (§. 660. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), consequenter cum consensus tacitus sit verus consensus (§. 662. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), consensus summæ potestatis ad sponsionem accedit. Quamobrem cum sponsio potestatem summam obliget, quando consensus ejus ad eandem accedit *per demonstrata n.* 2. sponsio tacite ratihabita, hoc est, faciendo, postquam ea innotuit, quod probabiliter ad aliam causam referri nequit, summam potestatem obligat. *Quod erat tertium.*

Conventio ministri non ante fit valida, nisi quando eandem ratihabuit potestas summa, si sub conditione ratihabitionis facta: promissio enim ejus in hoc casu conditionata est. Immo quamdiu pendet conditio, consequenter quamdiu potestas summa voluntatem suam non declaravit de eo, quod conventum est, nihil ex parte ejus actum videtur. Enimvero quando ratihabitio facta, ac ideo consensus summæ potestatis accedit, actus demum perficitur & validus efficitur. Cum minister de suo nihil promittat, ejus quoque promissio, quomodocunque fiat, quoad summam potestatem per se nullum habet effectum. Perinde vero est, sive consensus potestatis summæ ad conventionem statim accedat, sive ex intervallo, ac sive in casu posteriori expresse, sive tacite declaretur. Et sponsio respectu potestatis summæ conventioni sub conditione ratihabitionis factæ æquipollet. Quamobrem ex parte potestatis summæ de sponsione eadem valent, quæ de conventione sub conditione ratihabitionis facta.

§. 469.

Quoniam sponsio non obligat summam potestatem nisi ea eandem ratihabeat (§. 468.), id vero non fiat, si dissensum suum expresse declaret; *si summa potestas dissensum suum de sponsione expresse declarat, sponsio eam non obligat.* *Si summa potestas dissensum suum expresse declaret.*

Sponsio non ante abit in fœdus, ut fiat actus obligatorius ex parte summæ potestatis, quam consensus ejus ad eandem accedit (*not.* §. 466.). Contrarium vero fit, si potestas summa dissensum suum declarat (§. 658 659. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*).

§. 470.

Similiter quia sponsio non obligat summam potestatem, nisi eandem ratihabeat (§. 468.), consequenter obligatio non demum dissensu declarato tollenda, cum scilicet nulla adsit, is vero demum consentire præsumatur, qui tacet, quando loqui poterat & debebat (§. 1054. *part.* 3. *Jur. nat.*); *ex notitia & silentio solo colligi nequit, potestatem summam sponsionem ratihabere.* *An ex notitia & silentio ratihabitio colligatur.*

Hinc patet ratio, cur ad notitiam & silentium accedere debeat factum, ex quo consensus colligi possit, nisi idem expresse declaretur (§. 468). Consultius vero omnino est, ut, ubi sponsio ad notitiam summæ potestatis pervenit, dissensus expresse declaretur, certa enim in omni casu præferenda sunt iis, quæ dubitationi forsan obnoxia fieri possunt: sed hoc non pertinet ad Jus Gentium, verum ad prudentiam civilem.

§. 471.

Sponsor promittit factum proprium, non tantummodo alienum. Sponsor enim promittit se effecturum, ut potestas summa ratihabeat conventum, non tantummodo, quod conventum ea sit præstitura (§. 465., licet altera promissio priori vel tacite insit, vel expressa accedat. Quamobrem cum factum sponsoris proprium sit efficere, ut potestas summa a se nomine ipsius promissum ratihabeat: sponsor promittit factum proprium, non tantummodo alienum. *Qualis proprie sit sponsoris promissio.*

Quamvis itaque sponsio sit promissio conditionata respectu potestatis summæ, cujus validitas suspenditur ab eventu (§. 468.); pura tamen est respectu sponsoris, quæ obligationem præsentem producit, nimirum adimplendi promissum, & extemplo valida est.

BIU Cujas

§. 472.

An ſponſor liberetur diligentiam adhibendo.

Quoniam ſponſor promittit factum proprium (§. 471.), nimirum ſe effecturum, ut ſumma poteſtas conventa ratihabeat (§. 465.), *ex promiſſione facti proprii tenetur ei, cui ſponſio facta, non ex promiſſione alieni*, conſequenter *non ſufficit omnem operam adhibuiſſe, ut ſumma poteſtas conventa ratihabeat* (§. 602. *part.* 3. *Jur. nat.*).

Nimirum cum pacta ſint ſervanda (§. 789. *p.* 3. *Jur. nat.*), id præſtandum eſt, quod promiſſum (§. 430. *part.* 3. *Jur. natur.*). Promiſit autem ſponſor, ſe effecturum, ut ſumma poteſtas ratihabeat conventa. Diligentiam vero adhibere & efficere, ut quid fiat, non unum idemque ſunt. Quamobrem ſponſor nondum liberavit fidem ſuam diligentiam adhibendo, ſicuti qui factum tertii ſaltem promiſit.

§. 473.

Ad quid teneatur ſumma poteſtas ſponſione non ratihabita.

Si ſumma poteſtas ſponſionem non ratihabeat; ei, cui ſponſio facta eſt, ad nihil tenetur, niſi ad reſtitutionem, ſi forte contingat, eam ex ſponſione factam fuiſſe locupletiorem. Si enim ſponſionem non ratihabeat ſumma poteſtas, ea eandem non obligat (§. 468.). Quamobrem nec neceſſe eſt, ut ob ſponſionem ei, cui facta eſt, aliquid præſtet (§. 118. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), conſequenter eidem ad nihil prorſus tenetur. *Quod erat unum.*

Enimvero cum locupletior nemo fieri poſſit cum damno alterius (§. 585. *part.* 2. *Jur. nat.*), conſequenter ſi res, quam accepit, reſtituenda ſit, quando vero res, ex qua locupletior factus, non amplius extat, tantundem reſtituere tenetur, in quantum locupletior factus (§. 586. *part.* 2. *Jur. nat.*); ſi forte contingat, poteſtatem ſummam ex ſponſione factam fuiſſe locupletiorem, ad reſtitutionem ea tenetur. *Quod erat alterum.*

Prius etiam oſtenditur hoc modo. Quoniam ſponſio facta ſine mandato, conſequenter ſine conſenſu (§. 640. *part.* 4. *Jur. nat.*), poteſtatis ſummæ (§. 465.), & ubi eam non ratihabet, nec conſenſus ex poſt facto accedit; poteſtas quoque ſumma ei, cui ſponſio facta, nihil promiſit. Quamobrem cum alteri obligari non poſſimus, niſi promittendo (§. 393. *part.* 3. *Jur. nat.*); ſi ſumma poteſtas ſponſionem non ratihabeat, ei, cui ſponſio facta, ad nihil tenetur.

Ad nihil ſcilicet tenetur ex ſponſione, qui eſt actus ad ſummam poteſtatem non pertinens, quamdiu ejus conſenſus non accedit. Quando vero diximus, eandem teneri ad reſtitutionem, ſi forte contingat eam ex ſponſione factam fuiſſe locupletiorem, id non ex ſponſione venit, ſed ex obligatione naturali. Quamobrem propoſitio, quod ex ſponſione non ratihabita ad nihil teneatur ſumma poteſtas, per hoc non reſtringitur. Obligatio naturalis non venit ex ſponſione, utut eidem occaſionem dederit ſponſio, quatenus ſine ea non extitiſſet.

§. 474.

An teneatur ad id quod intereſt, vel ad reſtituendum rem in ſtatum priſtinum.

Quoniam *ſumma poteſtas ſponſione non ratihabita* ad nihil tenetur (§. 473.); ideo *nec tenetur ad id, quod intererat ex vi negotii ratum haberi, nec ad rem reſtituendam in eum ſtatum in quo fuerat ante ſponſionem.*

Summa poteſtas, ſine cujus mandato ſponſio facta (§. 465.), in cauſa non eſt, ſi is, cui ſponſio facta, eadem non ratihabita damnum quoddam incurrat, vel lucrum quoddam, quod ratihabita habere poterat, ceſſet. Ac ideo manifeſtum eſt, nullam eſſe rationem, cur teneatur ad id, quod intereſt (§. 622. *part.* 3. *Jur. nat.*), ut præſtet æſtimationem commodi, quod is, cui ſponſio facta, ex effectu habuiſſet, vel damni, quod emergit, ſponſione non ratihabita (§. 625. *part.* 3 *Jur. nat.*). Ex facto ſuo, non alieno tenemur ad id, quod intereſt (§. 623. *part.* 3. *Jur. nat.*). Facile autem apparet æſtimationem ejus, quod intereſt, plerumque admodum incertam eſſe.

§. 475.

BIU Cujas

§. 475.

Si sponsio non fuerit ratihabita; sponsor ei, cui spopondit, tenetur ad id, quod intereſt. Etenim cum ſponſor promittat ſe effecturum, ut ſponſio ratihabeatur (§. 465.), & ex promiſſione facti hujus proprii teneatur ei, cui ſponſio facta (§. 471. 472.); utique promittere intelligitur, quod eundem indemnem præſtare velit, niſi efficiat, ut ſponſio ratihabeatur. Quodſi ergo poteſtas ſumma ſponſionem ratihabere nolit, ſponſor tenetur ei, cui ſpopondit, ad id quod intereſt (§. 625. *part.* 3. *Jur. nat.*). *Ad quid teneatur ſponſor.*

Aliud nimirum eſt promittere ſub conditione ratihabitionis, aliud promittere ſe operam daturum, ut ſponſio ratihabeatur, aliud denique ſe effecturum, ut ea ratihabeatur. In caſu primo fidem ſuam liberavit, quam tacite dedit, ſi ſummæ poteſtatis voluntatem exploraverit; in ſecundo autem, ſi omnem diligentiam adhibuerit, ut ſponſio ratihaberetur. In tertio caſu cum conſenſus ſummæ poteſtatis tanquam certus fuerit ſuppoſitus, ac ideo conventio perfecta; recte ſponſor promiſiſſe intelligitur, ſe præſtiturum quod intereſt, niſi ſponſio ratihabeatur, cum alias cum ipſo non contraxiſſet is, cui ſponſio facta. Neque in eo quicquam iniqui eſt, cum jam naturaliter ex facto ſuo, ſcilicet quod ſine mandato contraxerit ſi vel maxime culpoſum ſaltem fuerit, ſponſor teneatur ad id, quod intereſt (§. 623. *part.* 3. *Jur. nat.*).

§. 476.

Quoniam ſponſor ei, cui ſponſio præſtita, tenetur ad id quod intereſt, ratihabitione non ſecuta (§. 475.), præter bona autem ſua & poteſtatem in ſeipſum, adeoque libertatem (§. 135. *part.* 1. *Jur. nat.*) natura ipſi competentem (§. 146. *part.* 1. *Jur. nat.*), nil habeat ſponſor; *ſponſione non ratihabita, ei, cui præſtita fuerat, præſtandum ex bonis ejus, quod intereſt, aut ipſe dedendus, in ſervitutem ſcilicet perfectam* (§. 1094. *part.* 7. *Jur. nat.*). *Quomodo ſponſor ſatisfaciat obligationi ſuæ ſponſione non ratihabita.*

Cum olim exiſtimaretur, homini competere jus in vitam ſuam, quod tamen verum non eſt (§. 351. *part.* 1. *Jur. nat.*); non modo ſponſoris bona & libertas obligata ei credebantur, cui ſponſio facta erat, verum etiam vita. Putabant igitur, ſponſorem jure interfici poſſe, ſponſione non ratihabita. Aſt hæc ſententia falſa merito rejicitur.

§. 477.

Si ſponſor promiſerit certi quid ei, cui ſpopondit, ſi poteſtas ſumma ſponſionem ratihabere recuſaverit; ultra id eidem non tenetur. Etenim cum nemo alteri ſe obligare poſſit niſi promittendo (§. 393. *part.* 3. *Jur. nat.*), nec promiſſi acceptatione promittentem ſibi quis obligare poſſit ultra voluntatem ſuam (§. 382. *part.* 3. *Jur. nat.*); ſi ſponſor ei, cui ſpopondit, certi quid promiſerit, ubi poteſtas ſumma ſponſionem ratihabere recuſaverit, præter id, quod promiſit, nihil quoque eidem præſtare obligatur, conſequenter eidem ultra id non tenetur. *Quando ſponſor teneatur ad certi quid præſtandum.*

Cum æſtimatio ejus, quod intereſt, admodum difficilis ſit (*not.* §. 474.), ac nemo ſit, qui id inter ſponſorem & alterum, cui ſponſio facta, determinet, conſequenter cedendum eſt vi majori; conſultius utique foret de eo, quod præſtandum, ſponſione non ratihabita, conveniri. Enimvero ſi hanc conditionem offerret ſponſor, cum videatur adhuc dubitare de ratihabitione, eandem non facile acceptaret is, cui ſponſio fit, & qui fiducia ratihabitionis cum ſponſore contrahit. Cum tamen non impoſſibile ſit, ut eandem acceptet; caſum quoque hunc ſilentio præterire debuimus.

§. 478.

Pactum a Rectore civitatis utilitatis publicæ cauſa cum privatis initum; Gentem quoque & ſucceſſores obligat. Eodem modo oſtenditur, ſi pactum init Rector civi- *De pacto Rectoris ci-*

BIU Cujas

vitatis cum privatis Reip. causa.

civitatis cum privatis, id cum ipsa Gente factum intelligi, quo supra idem de fœdere ostendimus (§. 423.). Unde porro sequitur, ut Gentem quoque atque successores, qui eandem repræsentant (§. 39.), obliget.

Nulla hic differentia est, sive contrahatur cum exteris, sive cum subditis. Exemplum esto, si Rector civitatis Reip. causa, veluti impensarum bellicarum causa, æs alienum suscipit a privatis. Hinc istiusmodi debita civitatis debita, idiomate patrio Staats-Schulden appellantur.

§. 479.

De debitis civitatis solvendis.

Quoniam pactum a Rectore civitatis utilitatis publicæ causa cum privatis initum Gentem quoque & successores obligat (§. 478.); *si Rector civitatis æs alienum, a privatis Reip. causa suscipit, successores quoque & populus ad id luendum & usuras*, utpote in se non illicitas (§. 1406. *part.* 4. *Jur. nat.*), *conventas solvendum tenentur.*

Non omnes usuræ naturaliter licitæ sunt, prouti abunde patet ex iis, quæ alibi demonstravimus (§. 1407. *& seqq. part.* 4. *Jur. nat.*). Quoniam vero difficillimum est quantitatem usurarum determinare juxta æquitatem naturalem (§§. *cit.*); legibus civilibus certa quantitas determinanda (§. 986. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quodsi Gens quædam ab alia Gente æs alienum suscipit, cum utraque Gens sit libera (§. 55. *part.* 8 *Jur. nat.*), consequenter neutra subjecta legibus alterius, & vi libertatis naturalis unicuique relinquendum, quid facere velit, (§. 156. *part.* 1. *Jur. nat.*); de quantitate usurarum ut conveniant necesse est. Ast quæritur, quid liceat, si Gens, vel Rector civitatis, qui jus Gentis habet, pecuniam suscipit a privatis, aut subditis, aut extraneis. Si a subditis mutuo sumatur pecunia, cum hi legibus civilibus teneantur, quantitas usurarum ex iis determinanda videtur & simpliciter promissæ non majores, nec minores intelliguntur, quam leges permittunt (§. 512. *part.* 6. *Jur. nat.*). Nihil tamen obstat, quo minus de minoribus conveniatur, cum etiam privatus cum privato de minoribus convenire possit, quia lex saltem prohibet, ne majores exigantur. Quoniam tamen fieri potest, ut usuræ majores non repugnent æquitati naturali, prouti abunde patet ex iis, quæ de earum quantitate alibi demonstravimus (§. 1407. *& seqq. part.* 4. *Jur. nat.*), & Rector civitatis circa leges civiles dispensare potest (§. 824. *part.* 8 *Jur. nat.*); non repugnat, ut de usuris quoque majoribus conveniatur. Quodsi denique pecunia mutuo accipiatur a privatis exteris, cum nec hi subjecti sint legibus civilibus Gentis, cui creditur, nec Gens teneatur legibus, quibus creditores subjecti sunt; conventio intra terminos juris naturalis continetur. Quamobrem patet ut ante, necesse esse, ut de usuris conveniant. Ubi leges civiles non obstant, unicuique liberum est de suo disponere pro lubitu, & conventio jus facit, si vel maxime ab æquitate naturali recedat. Talia nimirum toleranda, ut negotia exitum habere possint, & in dispositione de suo permittendus etiam est abusus libertatis naturalis (§. 157. *p.* 1. *Jur. nat.*).

§. 480.

De tributis solutionis causæ imponendis.

Quoniam si *Rector civitatis æs alienum suscipit a privatis Reip. causa*, populus ad idem luendum & usuras conventas solvendum obligatur (§. 479.); *idem ejus luendi & usurarum conventarum solvendarum causa civibus tributa imponere potest.*

Quodsi jus tributa nova indicendi per leges fundamentales Rectori civitatis ademtum, facile patet, id fieri debere vel cum consensu populi, vel eorum, quos leges istæ designant.

§. 481.

De fœderibus & pactis oppignoratione firmandis.

In fœdere, vel alia pactione conventa servatum iri pignoribus caveri potest. Etenim oppignoratio fit in securitatem debiti (§. 1142. 1143. *part.* 5. *Jur. nat.*). Quamobrem cum ad ea præstanda obligentur Gentes, de quibus in fœderibus, vel pactionibus aliis convenerunt (§. 377.), & quod præstandum debitum sit (§. 401. *part.* 3. *Jur. nat.*); in fœdere, vel alia in pactione conventa servatum iri, pignoribus caveri potest.

Equi-

BIU Cujas

Equidem inter privatos pignora & hypothecæ plerumque constituuntur in securitatem vel mutui, veluti pecuniæ creditæ ut, si debitor non solvat, vel morosus sit, ex re oppignorata eidem satisfiat; per se tamen ad omne pactum accedere possunt (§. 1194. *part.* 5. *Jur. nat.*) cum non minus securitatem debiti cujuscunque quam rei, vel pecuniæ mutuo datæ præstent. Nec inter Gentes ignotæ sunt istiusmodi oppignorationes.

§. 482.

An id inter Gentes naturaliter licitum.

Quoniam pignoribus caveri potest, in fœdere, vel alia pactione conventa servatum iri (§. 481.), naturaliter vero damnum tam a nobis, quam ab aliis avertere obligamur (§. 493. 495. *part.* 2. *Jur. nat.*); *oppignoratio ad fœdera & pactiones quascunque inter Gentes naturaliter licite accedit.*

Ex fœderibus nascitur jus perfectum ad id, de quo in eodem conventum (§. 377.). Et idem obvium est de pactionibus aliis quibuscunque. Id igitur, quod conventum est, exigere & præstare nolentem vi compellere possumus ad præstandum (§. 235. *part.* 1. *Phil. pract. univers.*). Licita igitur sunt media, quibus id, quod conventum est, omnium facillime consequi possumus, si debitor non solvat, aut si ex eo, quod non servet, nobis enascatur damnum, æstimationem ejus, quod interest. Patet hinc, non moribus saltem Gentium oppignorationem esse introductam; sed jure naturali, quo Gentes inter se utuntur (§. 3.), eandem ad fœdera & pactiones alias Gentium accedere posse, ubi refert, ut præstationes conventæ in tuto collocentur præsertim quæ transitoriæ sunt. Cum jus Gentium demonstrandum nobis sit, non sufficit recensere ea, quæ fieri possunt & solent; sed ex principiis juris naturalis deducendum, quod Gentibus licitum: neque enim possibilitas physica jus facit, nec Gentibus licitum esse potest, quod officiis repugnat.

§. 483.

Quale sit jus Gentium in re oppignorata.

Jus in re oppignorata Genti competens tum ex iis, quæ in Jure naturæ de oppignoratione demonstrantur, tum ex his, quæ de eadem in specie conventa sunt, metiendum. Gentes inter se utuntur jure naturali (§. 3.). Quamobrem quæ in Jure naturæ part. 5. cap. 5. de jure pignoris & hypothecæ, seu oppignoratione demonstravimus, respectum ad privatos habeant, ad Gentes quoque pertinent. Quoniam tamen Gentes de suo disponere possunt, prouti sibi visum fuerit (§. 1. 12. *part.* 3. *Jur. nat.*); de oppignoratione quoque specialiter quædam convenire possunt, tumque non plus juris competit Genti, cui res oppignorata, quam eidem concessum (§. 382. *part.* 3. *Jur. nat.*). Jus igitur in re oppignorata Genti competens tum ex iis, quæ de oppignoratione in Jure naturæ demonstrantur, tum ex his, quæ de eodem specialiter conventa sunt, metiendum.

Si oppignorationes inter Gentes fiunt, de jure quoque, quod ei, cui res oppignoratur, in ea competere debeat, conveniri solet, nisi ex ipsa natura pignoris per se sit manifestum. Prospicitur vero in eo etiam securitati ejus, quæ rem oppignorat, ne scilicet res oppignorata deterioretur, & ut omnes difficultates, quæ circa restitutionem moveri poterant, præcaveantur. Sed specialis horum discussio ad prudentiam civilem spectat. Amor ille universalis omnium erga omnes, qui etiam Gentibus lege naturæ præceptus (§. 161.), exigit, ut in conventionibus Gens una non minus rationem habeat utilitatis alterius, quam suæ, sit ita quod nonnullis forsitan hoc paradoxum videatur, qui Jura Gentium non nisi ex utilitate & potentia metiuntur.

§. 484.

Quanam a Gentibus oppignorari possint.

A Gente oppignorari possunt urbes, certæ territorii partes, integræ provinciæ, jura sibi competentia & res pretiosæ, quæ civitatis sunt: potest tamen Rector civitatis etiam res suas privatas pro debitis Gentis oppignorare. Quoniam enim nemo oppignorare potest nisi rem suam (§. 1164. *part.* 5. *Jur. nat.*); a Gente quoque oppignorari non potest, nisi quod suum est, consequenter quod suum est, oppignorari potest. Quamobrem cum terræ, quas Gentes inhabitant, sint in dominio ipsarum una cum omnibus, quæ in iis sunt (§. 274.), nec minus jura

ipsis

BIU Cujas

ipsis competentia (§. 216. *part.* 2. *Jur. nat.*), & de rebus pretiosis, quæ civitatis sunt, idem per se pateat; a Gente oppignorari possunt urbes, certæ territorii partes, integræ provinciæ, jura sibi competentia & res pretiosæ, quæ civitatis sunt. *Quod erat unum.*

Quoniam vero dominus rem suam oppignorare potest pro alieno debito (§. 1164. *part.* 5. *Jur. nat.*), debitum vero Gentis non est debitum Rectoris civitatis privatum, etsi ab eo jure Gentis contrahatur, consequenter spectandum tanquam debitum alienum respectu rerum privatarum ipsi propriarum; Rector civitatis res quoque suas privatas pro debitis Gentis oppignorare potest. *Quod erat alterum.*

Traduntur in securitatem debiti urbes, districtus, provinciæ ei, cui oppignorantur, vel etiam instrumento saltem scripto jus in iis constituitur, prouti negotii naturæ, de quo conventum, alterutrum fuerit convenientius. Aſt jura aliter oppignorari nequeunt, quam si eorum exercitium alteri permittatur. Res autem pretiosæ tanquam mobiles semper tradendæ.

§. 485.

De pacto antichresticogentium.

Si integra provincia, aut certa territorii pars in securitatem pecuniæ creditæ, vel alia quacunque de causa debitæ traditur; pactum antichresticum ad oppignorationem accedit. Quodsi enim provincia, aut pars territorii oppignorata in securitatem pecuniæ creditæ, vel alia quacunque de causa debitæ traditur; Gens illa, cui traditur, possessionem acquirit (§. 23. *part.* 3. *Jur. nat.*). Quoniam vero ad securitatem debiti sufficit, ut hypotheca in terris oppignoratis constituatur (§. 1143. *part.* 5. *Jur. nat.*), &, si ea sufficere non credatur, creditor milites præsidiarios in iisdem habeat; non alio fine terræ oppignoratæ traduntur, quam ut reditus ex domaniis, tributa & vectigalia in compensationem usurarum percipiantur (§. 757. 926. 929. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quoniam itaque pactum antichresticum est, quo jus re oppignorata utendi fruendi in compensationem usurarum in creditorem confertur (§. 1205. *part.* 5. *Jur. nat.*); si integra provincia, aut certa territorii pars in securitatem pecuniæ creditæ, vel alia quacunque de causa debitæ traditur, pactum antichresticum ad oppignorationem accedit.

Pactum antichresticum accedit ad contractum pignoris, ut consulatur securitati usurarum, quemadmodum hoc consulitur securitati crediti (*not.* §. 1205. *part* 5. *Jur. nat.*). Dubium vero oriri poterat, an in pacto antichresticо etiam contineantur tributa & vectigalia, cum ea impendi debeant in eum usum, cujus causa imposita sunt (§. 934. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem cum onera in Rep. imponantur subditis, ne desint sumtus Reip administrandæ ac defendendæ causa faciendi (§. 774. 778 *part* 8. *Jur. nat.*); tributa & vectigalia non videntur in compensationem usurarum alteri cedi posse. Enimvero a subditis quoque sumtus suppeditandi Rectori civitatis ad sustentandum se familiamque regiam & obtinendum dignitatis regiæ splendorem sufficientes (§. 784. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem quæ hoc nomine contribuuntur, ea non minus quam reditus ex domaniis oppignorari possunt. Et, siquidem tributa ordinaria superant sumtus Reipub administrandæ causa faciendos, in eum finem quod eos excedit contribui intelligitur. Quodsi ergo tributa & vectigalia separatis ærariis non inferantur, quæ suos habent administratores; Rectoris civitatis saltem est, ut ex iis, quæ contribuuntur, faciat sumtus ad Rempub. administrandam necessarios, & tum cum hoc onere etiam transeunt vi pacti antichretici ad creditorem. Talia igitur ex circumstantiis particularibus definienda, & de iis in pacto antichresticо, quod ad contractum pignoris adjicitur, conveniendum: ubi tamen jure naturali dispiciendum, ne subditi vi oppignorationis nimium onerentur (§. 778. *part.* 8. *Jur. nat.*); nec ultra quam necesse est onera extraordinaria sint imponenda (§. 779. 780. *part.* 8. *Jur. nat.*). Non diffiteor, istiusmodi scrupulositatem a Gentibus, eorumque Rectoribus minime attendi. Aſt aliquoties jam monuimus, nos hic non loqui de eo, quod facti, sed quod juris est secundum immutabilem naturæ legem. Dudum enim observatum est, sine injuria nullam regi Remp. nec omnia juri interno, quod ex immutabili ista lege fluit, convenire, quæ inter Gentes pro jure habentur, immo habenda sunt ob easdem rationes, cur leges civiles juri naturali non in totum consonæ esse possunt, vi eorum, quæ de theoria naturali legum civilium part. 8. c. 5. Juris naturæ demonstravimus (§. 22.).

§. 486.

BIU Cujas

§. 486.

Si integra provincia, aut certa territorii pars in securitatem pecuniæ creditæ, vel alia de causa debitæ traditur Genti; jus ejus æstimandum est tum ex iis, quæ de antichresi in Jure naturæ demonstrata sunt, tum ex iis, de quibus specialiter fuit conventum. Ostenditur eodem modo, quo idem de jure Gentis, cui oppignoratio facta, demonstravimus (§. 483.). *Unde æstimandum sit jus Gentis in casu isto.*

Absit, ut tibi persuadeas, nos negotia Gentium ex Jure civili definire velle. Neque enim ad ea hic provocamus, quæ in Jure civili de antichresi traduntur, sed ad ea, quæ ex principiis Juris naturæ de eadem demonstrantur: id quod etiam tenendum de jure pignoris (§. 483.). Quamvis enim non negemus, plurima coincidere cum iis, quæ in Jure civili continentur; non tamen ad ea hic provocatur, quatenus in Jure civili Romano occurrunt, quæ cum Jure naturæ eadem sunt. Nemo est, qui nesciat, si utriusque Juris notitiam habet, & ex collatione Juris naturæ a nobis fusissime expositi cum Jure Romano statim patescit.

§. 487.

Si integra provincia, aut certa territorii pars in securitatem pecuniæ debitæ traditur Genti; imperium simul oppignorari potest, vel non. Etenim cum imperium sit jus quoddam Genti competens (§. 32. 34. *part.* 8. *Jur. nat.*), a Gentibus vero etiam jura oppignorari possint (§. 484.), & jus Gentis, cui oppignoratio facta, metiendum sit ex conventione (§. 483.), si integra provincia traditur aut certa territorii pars in securitatem pecuniæ debitæ, imperium simul oppignorari potest, vel non potest. *De oppignoratione imperii.*

Equidem in hypothesi propositionis præsentis imperium simul oppignorari solet; non tamen simpliciter necesse est, cum etiam sine eo pactum antichreticum, de quo dictum (§. 484.), subsistere possit. In hoc autem casu quam maxime opus est, ut conveniatur, quatenus exercitium imperii creditori permissum esse debeat, & Juri naturæ convenit, ut subditorum commodis prospiciatur, in quos creditor imperium exercet. Quamvis enim ex iis, quæ circa oppignorationem & pactum antichreticum Juris naturæ sunt, etiam demonstrari possit, quid in casu oppignorati imperii conveniat; cum tamen id non adeo apertum sit omnibus, consultius est ut de ejus exercitio conveniatur. Certa semper sunt præferenda iis, quæ in disceptationem cadere possunt.

§. 488.

Si in terris traditis in securitatem pecuniæ debitæ ac usurarum imperium simul oppignoratur, nec specialiter de eo quidpiam fuerit conventum; imperium exerceri debet eodem modo, quo id exercebat Rector civitatis, & omnia manere debent in eo statu, in quo sunt. Per se patet, si in terris traditis in securitatem pecuniæ debitæ ac usurarum imperium simul oppignoratur, non alienari imperium (§. 1152. *part.* 5. & §. 662. *part.* 2. *Jur. nat.*), sed saltem ejus exercitium concedi. Quodsi ergo nihil specialiter de eo fuerit conventum, quo utique standum (§. 382. 789. *part.* 3. *Jur. nat.*); exercitium imperii eo modo concessum intelligitur, quale obtinuit tempore concessionis (§. 512. *part.* 6. *Jur. nat.*). Quamobrem is, cui conceditur, eodem modo id exercere debet, quo id exercebat Rector civitatis, & omnia manere debent in eo statu, in quo sunt. *Quomodo imperium oppignoratum exerceatur.*

Nullum itaque ex oppignoratione imperii ei, cui oppignoratum est, competit jus quicquam immutandi in Rep. sine consensu oppignorantis. Immo si summitas imperii pleni fuerit sine exceptione penes oppignorantem, eadem apud eundem manet. Quamobrem si ipse quid immutare velit, absque præjudicio creditoris, is resistere nequit. Quamvis enim creditori obedire teneantur & eatenus ejus juri subjecti sunt subditi, quatenus exercitium imperii in eos ipsi concessum; manent tamen adhuc subditi oppignorantis, qui jus suum in eosdem per creditorem exercet. Ceterum multa sunt, quæ de exercitio imperii oppignorati conveniri possunt, quatenus nimirum certa jura ad imperium civile spectantia sibi reservat oppignorans.

BIU Cujas

rans, veluti jus conferendi munera publica, potestatem legislatoriam, jus pangendi fœdera, jus conscribendi militem; vel exercitium eorum limitatur, aut ad certas leges restringitur, veluti ut non possit extraneo munus aliquod publicum conferre, ut monopolia nemini concedat, ut merces certas importari, vel exportari non permittat, ut ultra numerum conventum militem præsidiarium non habeat, ut publicum religionis exercitium certæ sectæ non concedat, & quæ sunt hujus generis plura.

§. 489.

De modo exigendi tributa & vectigalia vi antichretici pacti concessa.

Si antichresis sit sine oppignoratione imperii; tributa & vectigalia a debitoribus morosis exigere nequit creditor antichreticus, nisi auxilio magistratus, qui jurisdictionem habet; ipse vero nullum sibi jurisdictionis actum arrogare potest. Etenim cum nemo plus juris ab altero acquirat, quam in eum transferre voluit transferens (§. 382. *part.* 2. *Jur. nat.*), vi pacti antichretici vero saltem tributa & vectigalia conceduntur in compensationem usurarum (§. 1205. *part.* 5. *Jur. nat.*), jurisdictio autem ab imperio venit, quæ judicibus & aliis magistratibus competit (§. 162. 538. *part.* 8. *Jur. nat.*); si antichresis sit sine oppignoratione imperii, creditor antichreticus tributa & vectigalia a debitoribus morosis exigere nequit, nisi auxilio magistratus, qui jurisdictionem habet, nullum vero jurisdictionis actum sibi arrogare potest.

Nimirum cum vi antichreseos is, cui certa provincia, aut certæ terræ oppignoratæ sunt sine imperio, saltem habeat jus in iis exigendi reditus ex domaniis, tributa & vectigalia (*not.* §. 485.); certas quidem constituere potest personas, quæ exigunt, sed quoties casus emergit, in quo judicis auxilio opus est, aut magistratus alterius, idem id implorare tenetur. Neque enim plus permissum intelligitur, quam ut creditor antichreticus accipiat, quod ipsi tribuendum. Nullo vero modo sese immiscere potest regimini debitoris: quod nec naturaliter ipsi competit (§. 256.), nec vi pacti concessum.

§. 490.

De locatione reditum ex domaniis, tributorum & vectigalium in territorio oppignorato.

Si pactum antichreticum ad oppignorationem accessit; reditus ex domaniis, tributa & vectigalia aliis locari possunt. Etenim creditor antichreticus jus utendi, ac fruendi pignore etiam alii concedere potest (§. 1217. *part.* 5. *Jur. nat.*); Quare cum hoc jus, si pactum antichreticum ad oppignorationem provinciæ, vel partis cujusdam territorii accedit, consistat in perceptione reditum ex domaniis, tributorum & vectigalium, prout scilicet conventum fuerit (§. 485.); si pactum antichreticum ad oppignorationem Genti factam accedit, creditor antichreticus, hoc est, ipsa hæc gens reditus ex domaniis, tributa & vectigalia aliis locare potest.

Supponitur nimirum, non aliter esse conventum. Quodsi enim conventum fuerit, ne reditus domaniorum, tributa & vectigalia locari possint; locatio quoque locum non habet (§. 486.). Ceterum si subditi habuerint, quod de conductoribus conquerantur, cum nullus actus jurisdictionis competat creditori antichretico (§ 489.) querelæ deferendæ sunt ad judicem, qui in eo loco jurisdictionem habet, & is super iis cognoscere tenetur: qui si parti uni magis faveat, quam par est, querelæ contra ipsum deferri possunt ad superiorem, a quo jurisdictionem habet (§. 547. *part.* 8. *Jur. nat*), ut adeo de impartialitate securi esse possint conductores.

§. 491.

De pacto antichretico effini.

Si certa provincia, aut certa territorii pars una cum imperio tradatur Genti ea lege, ut loco pecuniæ creditæ, vel alterius debiti ad certum tempus possideat; eadem valent, quæ de antichresi cum oppignoratione imperii. Quamvis enim hoc pactum, quo convenitur, ut re oppignorata tamdiu fruatur creditor, donec ex fructibus perceptis tam de sorte, quam usuris ipsi fuerit satisfactum, proprie antichresis non sit (§. 1215. *part.* 5. *Jur. nat.*); cum tamen ab eo nonnisi in eo differat,

BIU Cujas

differat, quod in hac percipiantur reditus ex domaniis, tributa & vectigalia in compensationem usurarum saltem, in pacto autem istiusmodi simul in compensationem sortis *per hypothesin*, ab ea nulla manat juris differentia. Quamobrem quæ de antichresi cum oppignoratione imperii facta valent; ea etiam valent de pacto præsenti.

Equidem cum de pacto hoc antichretico affini ageremus, monuimus, si non ad certum tempus restringatur, sed dicatur, donec de sorte & usuris creditori fuerit satisfactum, fructuum perceptorum rationem reddendam esse (*not.* §. 1215. *part.* 5. *Jur. nat.*); non tamen facile inter Gentes ita contrahetur, propterea quod negotium rationum reddendarum multis difficultatibus obnoxium sit. Quam maxime autem inter Gentes curandum, ne controversiis non facile terminandis materia præbeatur. Assimilatur pactum præsens territorii conductioni ad certum tempus contractæ, in qua totum locationis pretium ab initio statim solvitur, ac per consequens minus esse debet, quam si particulariter certo die solveretur. Quemadmodum enim reditus ex domaniis, tributa & vectigalia privatis locari possunt; ita nil obstat, quo minus etiam locentur Genti, nec tum absurdum est, ut locatio sit conjuncta cum imperii concessione.

§. 492.

Quamprimum id præstitum fuit, cujus causa certa provincia, vel territorii pars, aut certus quidam locus, vel jus certum oppignoratum fuit; pignus solvitur & antichresis, quæ accesserat, extinguitur. Etenim quando præstitum id fuit, cujus causa certa provincia, vel territorii pars, aut certus quidam locus, vel jus certum oppignoratum fuit; per se patet debitum sublatum esse. Enimvero debito sublato, pignus solvitur (§. 1244. *part.* 5. *Jur. nat.*). Ergo etiam solvitur, quamprimum id præstitum, cujus causa certa provincia, vel territorii pars, aut certus quidam locus, vel jus certum oppignoratum fuit (§. 3.). *Quod erat unum.*

Quando oppignorationes inter Gentes finiantur.

Quamprimum pignus luitur, antichresis extinguitur (§. 1218. *part.* 5. *Jur. nat.*). Quamobrem cum debito soluto, consequenter præstito eo, quod debebatur (§. 659, *part.* 5. *Jur. nat.*, pignus luatur (§. 1159. *part.* 5. *Jur. nat.*); quamprimum præstitum fuit id, cujus causa oppignoratio facta, antichresis, quæ accesserat, extinguitur (§. 3.). *Quod erat alterum.*

Soluto debito, cessat ratio oppignorationis, cessat quoque ratio antichreseos. Quamobrem cum nulla amplius ratio sit, cur jus quoddam Genti uni in re alterius competere debeat; nullum quoque competere potest (§. 170. *Ontol.*). Patet itaque ex primis philosophiæ primæ principiis ubique ambagibus deduci posse, quæ prolixius demonstrantur in Jure naturæ. Notandum præterea, principium rationis sufficientis non minus dominari in Jure naturæ, quam in disciplinis aliis, utpote quod violari nullibi potest, nisi rationem ejurare, consequenter insanire velis. Quamvis vero nolim, ut ex primis Ontologiæ principiis demonstrentur, quæ inde deduci possunt, propterea quod demonstrationes ex principiis proximis petitæ majorem lucem affundant, & nexum veritatum (id quod systematis proprium est) manifestent; deductionem tamen ex principiis Ontologiæ utilem existimo ad inveniendum, & hic eorum usus esse quoque debet; cum sint notiones directrices, quæ viam monstrant, qua in inveniendo sit eundum. Usum ea præterea hunc habet, ut multorum cognitionem memoriam minime onerando in potestatem tuam redigere possis.

§. 493.

Quoniam pignus solvitur, & antichresis, quæ accesserat, extinguitur, quamprimum præstitum fuit id, cujus causa oppignoratio facta (§. 492.), consequenter Genti, cui res alterius oppignorata fuit, nullum amplius jus in ea competit; *quamprimum præstitum fuit id, cujus causa oppignoratio facta, provinciæ, territorii partes vel loca alia oppignorata sunt restituenda, & usus juris oppignorati statim cessare debet.*

De restitutione rei oppignoratæ.

Cum soluto debito, cesset ratio oppignorationis & antichreseos (*not.* §. 492.); quæ sunt Gentis alterius jam sine causa sunt apud Gentem, cui oppignorata fuerant & antichresis con-

concessa. Quamobrem restituenda (§. 467. *p.* 2. *Jur. natur.*). Cum jura non tradantur, nisi quatenus dominus eadem exerceri ab alio patitur (§. 39. *part.* 3. *Jur. nat.*); ea quoque aliter restitui nequeunt, quam si qui ea exercuit ab exercitio desistat.

§. 494.

Quando pignus, quod luitur, retineri possit.

Pignus, quod luitur, pro alio debito a Gente, cui oppignoratio facta, retineri potest, nisi expresse aliter fuerit conventum. Etenim si pignus luitur, naturaliter pro debito alio retineri potest (§. 1239. *part.* 5. *Jur. nat.*). Quamobrem cum Gentes inter se non alio jure utantur, quam naturali (§. 3.); si pignus luitur, idem pro alio debito a Gente, cui oppignoratio facta, retineri potest. *Quod erat unum.*

Enimvero si expresse conveniatur, ut pro alio debito retineri non possit; qui pignus accipit, juri naturaliter sibi competenti *per demonstrata* renunciat (§. 103. *part.* 3. *Jur. nat.*). Quamobrem cum naturaliter quilibet juri suo renunciare possit, quamdiu nil fit contra jus tertii (§. 118. *part.* 3. *Jur. nat.*), quale in præsenti casu nullum adesse patet, qui vero juri suo renunciat, ei, cui renunciat, sese obligat, quod jure suo adversus ipsum uti nolit (§. 104. *part.* 3. *Jur. nat.*); si expresse fuerit conventum, ut pignus pro alio debito retineri non possit, quando pignus luitur, statim restituendum, nec pro alio debito retineri potest. *Quod erat alterum.*

Non contrariatur retentio pignoris pro debito alio propositioni præcedenti (§. 493.). Ibi enim tacite supponitur, non aliam adesse causam, cur pignus, quod luitur, penes eum manere debeat, cui constitutum (*not. §. cit.*). Hinc patet utilitas principiorum generalium, quæ haud raro lucem affundunt, ne contradicere sibi videantur, quæ simul vera sunt. Consultum vero est, ut in oppignorationibus, quæ a Gentibus fiunt, de restitutione conveniatur; ne quod oppignoratum fuit in causam aliam retineri possit. Tum enim Gens, cui oppignoratio fit, renunciat oppignorationi invitæ natura ipsi competenti (§. 1118. *part.* 1. *Jur. nat.*), & per consequens juri ex eadem sibi quæsito *vi præsentis*, ac per consequens eodem adversus alterum uti nequit (§. 104. *part.* 3. *Jur. nat.*).

§. 495.

De bonis civium pro debitis civitatis obligatis.

Bona civium seu subditorum obligata sunt naturaliter pro debitis civitatis, seu Gentis. Etenim naturaliter bona debitoris obligata sunt creditori pro debito illius (§. 1177. *part.* 5. *Jur. nat.*). Quamobrem cum respectu Gentium extranearum bona omnia singulorum simul sumta habenda sint pro bonis civitatis (§. 289.); bona quoque civium seu subditorum naturaliter obligata sunt Genti pro debitis civitatis, seu Gentis alterius.

Vide, quæ alibi annotavimus (*not.* §. 1177. *part.* 5. *Jur. nat.*), & confer, quæ supra annotata sunt (*not.* §. 289.).

§. 496.

An idem valeat de bonis Regis privatis?

Quoniam bona civium naturaliter obligata sunt pro debitis civitatis, seu Gentis (§. 496.), bona vero Regis privata, qui quoad ea tanquam persona privata spectatur, æquiparantur bonis civium, quæ itidem privata sunt (§. 22. *part.* 8. *Jur. nat.*); *bona* etiam *Regis privata pro debitis civitatis seu Gentis obligantur naturaliter.*

Debitum hic & in propositione præsenti sumitur in significatu generali pro eo omni, ad quod præstandum alteri obligamur (§. 170. *p.* 3 *Jur. nat.*), undecunque obligatio ista descendat

§. 497.

BIU Cujas

§. 497.

Obsides dicuntur personæ, quæ in securitatem debiti traduntur, scilicet conventum servatum, vel debitum præstitum iri. Quoniam oppignoratio in securitatem debiti fit (§. 1142. 1143. *part.* 5. *Jur. nat.*); *obsides revera oppignorantur*, consequenter *quæ de pignoribus demonstrata sunt in Jure naturæ, ad obsides quoque applicari possunt, quantum fert differentia inter res & personas intercedens.* *Obsides quid sint.*

Quemadmodum res ita & personæ oppignorantur, consequenter obsides dantur, ubi fides ejus, qui quidpiam præstare obligatus, suspecta est. Quodsi ubivis fides esset tuta, obsidibus non esset opus; cum nulla foret eorum utilitas.

§. 498.

Quoniam *obsides* dantur in securitatem debiti (§. 497.); *tamdiu retinentur, donec præstitum fuerit, quod debebatur.* *Quamdiu obsides retinendi.*

Obsidibus nimirum cavetur conventum servatum, vel quod debetur præstitum iri. Hac cautione opus est, donec id præstitum fuerit. Atque ideo tamdiu retinendi, donec debitum fuerit solutum. Sermo vero hic est tantummodo de jure; qui vero obsides accepit, eos tamdiu retinere non obligatur: Quodsi enim fides dantis suspecta ipsi esse desinat, cum quilibet jus suum remittere possit (§. 117. *p.* 3. *Jur. nat.*), eos dimittere potest: immo si ita visum fuerit, potest etiam dimittere alia quacunque de causa.

§. 499.

Similiter quoniam obsides dantur in securitatem debiti (§. 498.), consequenter accipientis interest, ne aufugiant, *accipienti competit jus eos custodiendi, quantum sufficit, ne aufugere possint*, consequenter *durior custodia illicita.* *De Jure custodiendi obsides.*

Ita non licet obsides in vincula & carcerem conjicere: nulla enim causa est, cur hoc modo fuga ipsorum sit impedienda. Accedit, quod, si non duriter tractentur nec nimis aspere, id quod fieri minime debet, non est, cur de fuga sint suspecti. Differt autem custodia rei oppignoratæ a custodia obsidum. Creditor enim constituenti obligatur ad pignus diligenter custodiendum, ne pereat, vel deterioretur (§. 1184. *part.* 5. *Jur. natur.*) & resarcire eidem tenetur damnum, si dolo vel culpa ejus res oppignorata interierit, vel deteriorata fuerit (§. 1185. *par.* 5. *Jur. nat.*); ast obsides custodiuntur ejus, qui accepit, causa. Illius custodia debita; horum custodia saltem licita.

§. 500.

Obsides ad nullas operas præstandas cogi possunt. Etenim obsides oppignorantur ei, qui eosdem accipit. Quamobrem cum creditori pignore uti non liceat (§. 1182. *part.* 5. *Jur. nat.*), obsidibus autem aliter uti non datur, nisi quatenus certæ operæ præstandæ ipsis injunguntur; iidem ad nullas operas præstandas cogi possunt. *An obsides ad operas præstandas cogi possint.*

Obsidum datio non aliud tribuit jus accipienti, quam ut retineantur, donec debitor ipsis satisfecerit (§. 498.), & per consequens jus ad media, sine quibus retineri non possint, quales est custodia (§. 499.). Nullum igitur jus competit ad operarum præstationem, aut ut duriter ac nimis acerbe tractentur obsides, dum loco pignoris sunt.

§. 501.

Si obsides dantur, libertas naturalis eorum oppignoratur, non vero vita oppignorari potest. Etenim natura homines liberi sunt (§. 146. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem cum res quælibet oppignorari possit, libertas vero in numero rerum *Quid in datione obsidum oppignoretur.*

BIU Cujas

rum incorporalium sit (§. 498 *part.* 1. *Jur. nat.*), si obses datur, libertas ejus oppignoratur. *Quod erat unum.*

Enimvero nec homini in vitam suam (§. 351. *part.* 1. *Jur. nat.*), nec alteri ulli in eandem jus quoddam competit (§. 743. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quam obrem nec vita oppignorari potest, ac per consequens si obses datur, vita ejus oppignorari nequit. *Quod erat alterum.*

Homo nil habet præter bona sua & libertatem natura ipsi competentem, cum jus in vitam nullum eidem competat (§. 351. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quando obses datur, pignoris jus accipienti non constituitur in bonis ejus, ea enim non traduntur, nec quicquam de iis dicitur, sed in persona, quæ traditur. Quamobrem non bona ejus, sed libertas oppignoratur; vita autem oppignorari nequit. Monuimus jam supra (*not.* §. 476.), olim eam fuisse opinionem, quasi homini natura quoque competat jus in vitam suam. Et tunc vita quoque obsidum oppignorata credebatur. Sed sententia ista a Jure naturæ abhorret.

§. 502.

De dimissione obsidum.

Quamprimum præstitum fuit id, ob quod dati sunt obsides, iidem sunt dimittendi. Etenim quamprimum pignus luitur, consequenter debitum solvitur (§. 1159. *part.* 5. *Jur. nat.*), adeoque præstatur quod debebatur (§. 659. *part.* 5. *Jur. nat.*), pignus restituendum (§. 1160. *part.* 5. *Jur. nat.*). Quoniam itaque obsides oppignorantur (§. 497.) & tamdiu retineri debent, donec debitum solvatur (§. 498.); quamprimum præstitum fuit id, ob quod obsides dati, iidem dimittendi sunt.

Eo ipso igitur momento, quo solutio fit, obsides quoque liberantur, consequenter custodia eorum cessat (§. 459.), ac liber abitur ipsis concedendus.

§. 503.

An obsides in aliam causam retineri possint.

Obsides in unam causam dati in aliam retineri possunt, nisi expresse aliter fuerit conventum, scilicet ut reddantur, ubi id, cujus nomine dati, expletum fuerit. Quoniam enim obsides sunt pignoris loco (§. 497.) & pignus luitur, quando præstatur id, cujus nomine dati sunt (§. 1159. *part.* 5. *Jur. nat.*), quando vero pignus luitur, pro alio debito retineri potest etiam inter Gentes, nisi expresse aliter fuerit conventum (§. 494.); obsides quoque pro alio debito retineri possunt, quamvis præstitum fuerit id, cujus nomine dati, nisi expresse aliter conveniatur, scilicet ut reddantur, ubi id, cujus nomine dati, impletum fuerit.

Sunt equidem qui putant, mere civile esse, ut pignus pro alio debito, quando luitur, retineri possit; contrarium tamen alibi jam ostendimus (§. 1239. *part.* 5. *Jur. nat.*). Ibidem vero jam observavimus, quod ipsa quoque demonstratio aperte loquitur, jus retinendi pignus in causam aliam non venire ex contractu pignoris, ad quem unice animum advertunt, qui pro mere civili idem habent, sed ex jure oppignorationis invitæ unicuique naturaliter competente (§. 1118. *part.* 5. *Jur. nat.*). Quamobrem opus non est, ut controversia de jure retinendi obsides in aliam causam definiatur ex pacti interpretatione, cum satis manifestum sit, ex eo plus juris in obsides accipientem acquirere non potuisse, quam dans in eum transferre voluit (§. 382. *part.* 3. *Jur. nat.*), contra eum autem pro vero haberi non posse, nisi quod sufficienter indicavit (§. 427. *part.* 3. *Jur. nat.*), nimirum ut obsides teneantur in eam causam, in quam dantur: aliud enim præsumi, ne interpretatio quidem admittit (§. 512. *part.* 6. *Jur. nat.*). Ubi vero id, de quo conventum, manifestum est, nullus interpretationi locus est (§. 460. *part.* 6. *Jur. nat.*). Retentionem vero obsidum ex eo jure, quo ex facto imperantium detineri possunt subditi κατ' ἀνδραποδισμὸν, seu, ut *Gronovius* interpretatur, per pignoris captionem, ipse *Grotius* admittit lib. 3. c. 20. §. 55. sit ita quod ad jus Gentium voluntarium hoc jus referat. Parum igitur refert, utrum dicas eos retineri ut obsides, an vero neges eos ut obsides retineri & affirmes retineri saltem ut subditos dantis. De eo enim quæritur, num qui in unam causam dati fuerant obsides, in aliam causam, seu in securitatem alterius cujusdam debiti retineri possint. Neque tamen minus recte dicuntur tanquam obsides retineri, cum revera retineantur pignoris loco, nimirum non ut obsides dati, quales desinunt esse, quamprimum debitum solutum, pro quo obligatur eorum libertas (§. 501.).

sed

BIU Cujas

sed ut capti, vi pignoris capionis, quemadmodum modo dictum. Ceterum ἀνδρολη̃ψίαν vi vocis viricapionem denotat, quæ apud Athenienses lege permissa erat, si civis athenienſis in alieno territorio fuerat occisus, occisi nimirum proximis ac necessariis competebat jus homines tres, non ultra, prehendendi, donec aut pœna sumeretur de cæde, aut homicida dederetur. Ne tamen quicquam difficultatis superſit, jus invitæ oppignorationis aut, si mavis pignoris capionis inter Gentes ad ipsas quoque personas extendi posse; idem mox demonstrare lubet. Per ea vero, quæ diximus, patet, quando expresse convenitur, ne in aliam causam retineri possint obsides, renunciari juri pignoris capionis naturaliter competenti (§. 104. *p. 3. Jur. nat.*).

§. 504.

De impensis in alimenta obsidum & debitis abitu contractis.

Qui obsides dedit restituere tenetur impensas in alimenta eorum factas, & obses debita, quæ contraxit, solvere debet, antequam dimittatur. Etenim debitor restituere obligatur impensas necessarias in pignus factas (§. 1199. *part. 5. Jur. nat.*). Quamobrem cum obsides sint loco pignoris (§. 497.), & sine alimentis nemo vivere possit, ac per consequens impensæ in alimenta obsidum factæ æquiparentur impensis necessariis in pignus factis (§. 604. *part. 2. Jur. nat.*); qui obsides dedit restituere tenetur impensas in alimenta eorum factas. *Quod erat unum.*

Quoniam ad debitum solvendum obligamur (§. 170. *part. 2. Phil. pract. univ.* & §. 659. *part. 5. Jur. nat.*); extra omnem dubitationis aleam positum est, quod obses solvere debeat debita, quæ eo in loco contraxit, in quo ut obses detentus fuit. Enimvero solutio fieri debet eo loco, de quo conventum est; quodsi vero de loco solutionis nihil expresse dictum, locus contractus censetur locus solutionis (§. 693. *part. 5. Jur. nat.*). Quamobrem sive obses expresse promiserit solutionem ante abitum, sive de tempore ac loco solutionis nihil fuerit dictum; obses tamen eo in loco solvere tenetur, ubi ut obses detentus fuit. Quoniam vero interpretatio facienda de eo, de quo verisimiliter fuit cogitatum (§. 512 *part. 6. Jur. nat.*), qui cum obside contraxit, utut de loco & tempore solutionis nihil expresse fuerit objectum, non aliter tamen contraxisse intelligitur, quam ut solvat, antequam abeat. Obses igitur debita, quæ contraxit, solvere tenetur, antequam dimittatur. *Quod erat alterum.*

Interesse creditori, ut obses solvat, antequam dimittatur, nemo est qui nesciat, aut negare ausit. Sed ex eo, quod tua interest, non tibi ad id nascitur jus, quod aliunde non habes (§. 265 *part. 1. Phil. pract. univ.*). Quamobrem in demonstratione animum non attendimus ad rationes, quæ inde petuntur.

§. 505.

Quod obses ob ea retineri possit.

Quoniam qui obsidem dedit restituere tenetur impensas in alimenta factas & obses quoque solvere debita, quæ contraxit, antequam dimittatur (§. 504.); *quamdiu impensæ in alimenta factæ non fuerint restitutæ, nec debita, quæ obses contraxit, soluta, obses retineri potest ut debitor.*

Jus retinendi obsidem, etsi id, cujus nomine datus, fuerit impletum, ex duplici causa venit, nimirum ex causa dationis, ad quam pertinent impensæ in alimenta factæ, & ex contractibus, quos obses iniit cum civibus loci, ubi detentus fuit. Priori respectu dici poterat retineri ut obses, nisi obsidis dationem stricte interpretari velis: at posteriori respectu non aliter quam ut debitor ex contractu retineri potest, & retentio æquipollet arresto. Parum equidem referre videtur, utrum obses retineri dicatur ut obses, an ut debitor; necesse tamen est, ut hoc discrimen animus attendatur, ne jus retentionis asserturn contrariari putetur obsidum dimissioni ante demonstratæ (§. 502.), & ne exceptionem a regula dicamus, quasi ea universaliter vera non sit, si non causa jus priori contrarium parere apta accedat. Quamvis itaque sæpe dicamus, aliquid ita se habere, nisi adsit aut fiat aliud; id tamen non ita intelligendum est, quasi illud, quod asseritur, non sit universaliter verum, sed restringatur per id, quod adjicitur, aut, ut vulgo dicitur, quasi regula hanc habeat exceptionem, sed tantummodo asseritur, novam accedere posse causam, quæ jus priori contrarium parit, quo exe-

BIU Cujas

executio prioris vel differtur, seu suspenditur, vel jus prius prorsus tollitur. Id satis evidens est ex ipsa demonstratione illarum propositionum, quæ speciem restrictionis mentiuntur. Ipsa enim propositio universaliter demonstratur, id quod fieri minime posset, nisi revera esset universaliter vera; quod vero per modum restrictionis adjicitur peculiariter demonstratur tanquam propositio a priori diversa, quippe in qua alia quam in hac sumuntur. Atque ideo quoque posterius tanquam peculiaris propositio ab altera separari & seorsim demonstrari potest, quemadmodum etiam a nobis haud raro fit.

§. 506.

De effectu obsidum.

Obsidum datio non novam producit obligationem, sed fidem dantis ei, cui dantur, magis adstringit. Obsides enim dantur in securitatem debiti, scilicet conventa servatum vel debitum præstitum iri (§. 497.). Quoniam itaque obsidum datio non obligat ad aliquid præstandum, nisi quod dans præstare jam antea obligabatur; evidens est, dationem non novam producere obligationem. *Quod erat unum.*

Enimvero cum obsides dentur in securitatem debiti (§. 497.), ac per consequens petantur ab eo, cujus fides suspecta est, seu quando qui petit veretur, ne is fidem fallat; qui obsidem dat ad fidem servandam se alteri obligat. Quamobrem cum fidem alterius adstringat, qui ipsum obligat ad fidem servandam (§. 758. *part.* 3. *Jur. nat.*); obsidum datio ei, cui dantur, fidem dantis magis adstringit. *Quod erat alterum.*

Nimirum liberatio obsiduum motivum esse debet adimplendi id, cujus nomine iidem dantur. Atque ideo patet, obsidum datione dantem sibi obligare ad adimplendum id, cujus nomine dantur, qui eos accipit (§. 118. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Ceterum cum obsides in dante non novam obligationem producant, sed eam, cujus nomine dantur, tantummodo firment; obsides tantummodo dicuntur accessio obligationis.

§. 507.

De obligatione personæ civium pro debitis civitatis.

Personæ civium obligatæ sunt naturaliter pro debitis civitatis, sive Gentis. Et enim bona civium obligata sunt naturaliter pro bonis civitatis (§. 495.). Quamobrem cum in bonis etiam sint jura homini competentia (§. 451. *part.* 2. *Jur. nat.*), consequenter etiam libertas, natura ipsi competens (§. 146. *part.* 1. *Jur. nat.*), hoc ipsum vero jus personæ ita inhæreat, ut ab ea separari minime possit; personæ quoque civium naturaliter obligatæ sunt pro debitis civitatis.

Atque ita ostendimus, quod paulo ante nos demonstrare promisimus (*not.* §. 501.). Hinc vero nascitur Genti, cui præstare, quod debet, altera non vult, jus in personas civium; quemadmodum in bona ipsorum, prouti suo loco evidentius patebit.

§. 508.

Quinam obsides dentur.

Obsides dantur personæ, quas liberatum iri maxima spes est, non minus fœminæ ac pueri, quam viri. Quoniam personæ civium obligatæ sunt naturaliter pro debitis civitatis, seu Gentis (§. 507.), quando vero quis obses datur, ejus libertas naturalis, consequenter persona, cui ea inseparabiliter inhæret, pro debito Gentis obligatur (§. 508. *h.* & §. 1163. *part.* 5. *Jur. nat.*), & in numero civium non minus fœminæ ac pueri, quam viri esse intelliguntur (§. 6. *part.* 8. *Jur. nat.*); naturaliter personæ quæcunque, non minus fœminæ ac pueri, quam viri obsides dari possunt. Dantur vero obsides in securitatem debiti, scilicet conventa servatum, aut quod debetur præstitum iri (§. 497.). Quamobrem cum interfit accipientis, ne promiscue quælibet personæ obsides dentur; tales omnino dentur necesse est, quas liberatum iri maxima spes est.

Securitati accipientis obsiduum datione unice consulitur, qui sine iis fidem habere non vult debitori. Cui vero suspecta est fides alterius, ne stet promissis, ei non minus suspecta est ob-

sidis

BIU Cujas

sidis liberatio. Hæc autem suspicio aliter tolli nequit, quam si obsides dentur personæ, quas liberatum iri maxima spes est: id quod ex earum qualitatibus dijudicandum & prodatis circumstantiis facile dijudicatur.

§. 509.

Quia obsides dantur personæ, quas liberatum iri maxima spes est (§. 508.); ideo *obsides dantur personæ charissimæ, dignitate aut meritis in Remp. eminentes, aut maximis opibus præditæ, si vero tales haberi non possunt, fiducia in multitudine est.* *De qualitate obsidum.*

Ipsi sane Reges ac Principes, liberos suos obsides dederunt, veluti *Franciscus I. Carolo V.* Non vero solummodo a voluntate ejus, cui obsides dantur, & cujus maxime interest ut dentur, dependet, quales accipere velit, aut petere; verum etiam subinde dans in signum sinceritatis atque tenacitatis servandæ fidei tales offert obsides, in quibus maxima fiducia collocari potest: id quod convenit officio viriboni, qui omnem suspicionem injustitiæ & inhonestatis a se amoliri pro virili studet (§. 968. *part. 4 Jur. nat.*). Absit itaque ut reprehendas, si quis personas sibi charissimas obsides sponte offerat, veluti proprios liberos, circumstantiis ita exigentibus.

§. 510.

Summis potestatibus competit jus dandi obsides & potestatibus minoribus intra terminos præpositionis. Obsides enim dantur in securitatem publice conventa servatum iri, vel quod alias debetur præstitum iri (§. 497.), consequenter pactionum publicarum causa (§. 369.), eumque is, cui dantur, sine iis fidem habere nolit nudis promissis, necessitas eos exigit. Quamobrem cum potestatibus summis competat imperium summum in civitate (§. 368.), adeoque etiam potestas eminens in personam civium, vi cujus salutis publicæ causa in casu necessitatis de persona civium disponere possunt (§. 114. *part. 8. Jur. nat.*); iisdem quoque competit jus obsides dandi. *Quod erat unum.* *Cuinam competat jus dandi obsides.*

Enimvero potestates minores partem quandam imperii dependenter a summa potestate & ejus nomine exercent (§. 368.). Quamobrem cum intra terminos præpositionis idem facere possint, quod ipsa potestas summa facere deberet, potestas autem summa, quando necessitas exigit, obsides dare potest, *per demonstrata n.* 1. potestates quoque minores intra terminos præpositionis obsides dare possunt. *Quod erat alterum.*

Tantundem nimirum juris a summa potestate in minores concessum intelligitur, quanto opus habent, ut negotia, quibus præpositi sunt, perficere possint. In bello, in quo obsidum datio inprimis recepta est, haud rari sunt casus, in quibus necesse est, ut obsides dentur a potestatibus minoribus: in bello enim maxime suspecta esse solet fides. Non desunt tamen etiam casus, in quibus extra bellum obsides recte petuntur & petentibus dantur, etsi rariores.

§. 511.

Quoniam summis potestatibus competit jus dandi obsides & potestatibus minoribus intra terminos præpositionis (§. 510.); *Qui obses datur, obses ire tenetur, nec ab ejus voluntate dependet, utrum ire velit, nec ne.* *An qui obses ire teneatur?*

Nullum foret jus dantis, si ab ejus, qui obses datur, voluntate dependeret, utrum obses ire velit, nec ne. Eundi igitur obligatio conjuncta est cum jure dandi, & originem suam deducit ex pacto, quo civitates constitutæ (§. 4. *part. 8 Jur. nat.*), & vi cujus singuli se obligarunt universis, quod commune bonum promovere velint (§. 28. *part 3. Jur. nat.*), unde manat imperium publicum (§. 29. 32. *part. 8. Jur. nat.*), quod potestatem eminentem continet (§. 114. *part 8. Jur. nat.*), vi cujus obsides dari ex demonstratione propositionis præcedentis liquet.

BIU Cujas

§. 512.

An quis obses invitus dari possit. Quoniam *qui obses datur*, obses ire tenetur, minime autem a voluntate ipsius dependet, utrum ire velit, nec ne (§. 511.); *ut eat cogi potest.*

Per se patet, obsidem ire maxime odiosum esse, consequenter fore perpaucos, qui obsides ire velint, ac non potius ab hoc onere liberari malint, Quoniam vero hoc est officii ipsorum; ideo a summa potestate, quæ jus populi, seu universorum in civitate habet, & ejus nomine a potestatibus minoribus cogi possunt, ut satisfaciant obligationi suæ, si facere nolint (§. 29. *part.* 8. *Jur. nat.*).

§. 513.

Quando sorte dirimendum, quis obses ire debeat? *Si plures sint, quorum quis obses eat Reip. nihil interest; sorte res dirimenda.* Quodsi enim plures sint, quorum quis obses eat Reip. nihil interest, ratio electionis deficit, consequenter nec ratio ulla est, cur hic potius, quam alter cogatur, ut eat (§. 512.). Quamobrem cum sorte electrice definiatur, quid ex duobus, vel pluribus sit eligendum (§. 297. *part.* 5. *Jur. nat.*), atque ea tantummodo sorte dirimenda non sint, quæ certo consilio fieri possunt (§ 296. *part.* 5. *Jur. nat.*), id quod in casu præsenti fieri nequit *per demonstrata*; si plures, sint, quorum quis obses eat Reip. nihil interest, sorte utique res dirimenda.

Probe notandum est, sorte ut res dirimatur, necesse esse, ut nihil interfit Reip. quorum quis obses eat. In casu enim oppositio non deficit electionis ratio, quæ locum sorti non facit (§. 296. *part.* 5. *Jur. nat.*).

§. 514.

Quãdo vasallus obses dari non possit. *Feudi domino non competit jus vassallum obsidem dandi, si subditus non sit.* Etenim jus dandi obsidem potestati summæ competit (§. 510.), consequenter vi imperii summi (§. 368.), quod etiam potestatem eminentem, seu jus disponendi de persona civium utilitatis publicæ causa in casu necessitatis continet (§. 114. *part.* 5. *Jur. nat.*), obses datur. Enimvero si vassallus subditus non sit, nec feudi dominus potestatem eminentem in ipsum habet. Et quoniam jus domini feudi metiendum est ex contractu feudali (§. 172. *part.* 6. *Jur. nat.*), in hoc autem saltem conveniatur de certis præstationibus, quæ feudo per se non insunt (§. 173. *& seqq. part.* 6. *Jur. nat.*), quod saltem requirit fidelitatem domino præstandam (§. 155. *part.* 6. *Jur. nat.*), consequenter ut damna ab eo avertere & commoda ejus promovere non negligat &, quæ specialiter conventa sunt, præstet (§. 154. *part.* 6. *Jur. nat.*); nec feudi dominus quicquam juris in vassallum sibi arrogare potest, quod ad exercitium potestatis eminentis pertinet, nec jus ipsius huc pertingit. Quodsi ergo vassallus subditus non sit, feudi domino non competit jus vassallum obsidem dandi.

Aliud est esse subditum, aliud esse vassallum, nec jus domini feudi in vassallum ex eodem fonte fluit, ex quo jus potestatis summæ in subditum. Quamobrem jura potestati summæ in subditum competentia tribui nequeunt domino feudi. Et si contingat, jus quoddam Domino feudi in vasallum competere, quod etiam habet potestas summa in subditum; id ex accidente est, nec ob eandem rationem utrique competit, ac ideo quod utrique competat ex diversis principiis demonstrandum.

§. 515.

Obsidi dato fugere an liceat. *Obsidi dato fugere non licet.* Etenim obsides dantur jure summæ potestatis (§. 511.), cumque jam naturaliter obligati sint pro debitis civitatis (§. 507.), tanto magis ipsis standum est illius voluntate. Quamobrem cum dentur in securitatem conventa servatum, vel debitum præstitum iri (§. 497.); non alia inten-

BIU Cujas

intentione dati intelliguntur, quam ut manere debeant, donec præstitum id fuerit, cujus nomine dati, adeoque manere debent, nequaquam vero iis fugere licet.

Cum subditus consentire debeat in ea, quæ summa potestas vi potestatis eminentis facit; obses ab ea, vel jure ejus datus nunquam invitus dari censetur. Nulla igitur hinc est distinctio utrum obses sua sponte se dederit, an a summa potestate vel jure ejus datus fuerit, ita ut in casu priore fugere non liceat, quia ex facto proprio tenetur, non autem in posteriore, quia quoad jura privata habendus saltem pro capto, civitate jus suum imperii saltem transferente, juribus privatis integris relictis. Neque enim hoc convenit cum potestate eminente, qua si utitur superior, eidem non minus parendum, quam si jure ordinario alia imperet. Quod vero *Grotius* l. cit. c. 20. §. 54. ait, non videri animum fuisse civitatis civem ne aufugeret obligandi, sed hosti dandi facultatem, qualis vellet custodiæ; id candori repugnat, quo negotia inter Gentes agenda, & duriorem omnino efficeret conditionem obsidum, qui cum merito essent de fuga suspecti, acerbe quoque ac nimis aspere jure custodirentur.

§. 516.

An obses fugiens a civitate recipi & retineri possit.

Obsidem fugientem civitas recipere ac retinere nequit. Civitas enim obsidem dedit in securitatem conventa servatum, vel id, cujus nomine is datur, præstitum iri (§. 497.), consequenter cum securitas tollatur, nisi obses maneat, eo animo ut manere debeat. Enimvero si fugientem reciperet ac retineret, factum ejus approbaret, fidemque falleret (§. 758. *part.* 3. *Jur. nat.*). Quamobrem cum fidem fallere non liceat (§. 765. *part.* 3. *Jur. nat.*), nec civitas obsidem fugientem recipere ac retinere potest.

In obsidum datione continetur tacita promissio, obsidem fugientem non receptum, nec retentum iri, qua dans non modo accipienti se obligat ad eum non recipiendum, verum etiam motivum manendi, non aufugiendi præbetur obsidi, ubi novit, se a civitate non receptum iri. Atque ita obsidum datio integra fide perficitur, qua vix quicquam magis Gentes decet.

§. 517.

An in locum obsidis mortui alius dandus.

Si obses moritur, ejus loco alius dandus non est. Obsides enim sunt pignoris loco (§. 497.), consequenter si obses moriatur, perinde est, ac si pignus interceat. Enimvero si pignus interit, idem solvitur (§. 1255. *part.* 5. *Jur. nat.*). Quamobrem si obses moritur, jus quoque tuum, quod in eo habebas, extinguitur (§. 1240. *part.* 5. *Jur. nat.*). Quoniam vero in datione obsidis conventum non est, ut, si qui obses datur moriatur, ejus loco detur alius, nemo autem plus juris acquirere potest, quam alter in eum transferre voluit (§. 382. *part.* 3. *Jur. nat.*), nec contra eum pro vero haberi potest, nisi quod sufficienter indicavit (§. 427. *part.* 3. *Jur. nat.*); si obses moritur, ejus loco alius dandus non est.

Non est quod urgeas, morte obsidis tolli securitatem, quam accipienti præstare voluisti. Neque enim tollitur tua culpa, sed vi majori, cui tu resistere minime potes. Casum igitur, quem nulla tua culpa præcessit, præstare haud obligaris. Sane si pignus interit, securitas quoque evanescit, quam in eo habebat creditor. Non tamen properes eidem obligaris ad pignus aliud dandum. Fidendum sine pignore. Aliter vero sese res habet, si expresse convenatur, ut, ubi obsidem mori contingat, ejus loco detur alius: tum enim obligatio dandi alium ex pacto, non ex datione pignoris descendit.

§. 518.

Cur plures dandi.

Quoniam si obses moritur, ejus loco alius dandus non est (§. 517.), mortis vero hora incerta est, securitati accipientis magis prospicitur, præsertim si in longius tempus detur obses, si plures dentur, ac ideo *plures obsides dari recte petitis, cui suspecta est debitoris fides.*

BIU Cujas

Obsides plures dantur majoris securitatis causa: ut verò per pluralitatem personarum major præstetur securitas, non una eademque ratio est. Etenim aut ea compensatur valor personæ (§. 509.), aut prospicitur securitati in eventum mortis, *vi præsentis*, aut denique eandem exigit nimia diffidentia petentis.

§. 519.

Si obses datus fiat successor dantis, antequam id præstetur, cujus nomine datur; alio idoneo in locum sui substituto ipse liberatur. Quoniam qui obses datur, non est ipse summa potestas; per se patet, non id actum esse, ut ipse Rex sit obsidis loco, & per consequens is, cui datur, prætendere nequit, ut ipse sit obses. Quamobrem tacite exceptum intelligitur, ut, si contingat eum fieri successorem, persona alia idonea in ejus locum substituatur. Casu igitur existente, si persona alia in ipsius locum substituatur, qui ab initio fuerat datus liberatur.

Si obses datus succedat in regno dantis.

Non plus juris prætendere potest is, cui obses datus, quam in ipso dationis actu in eum a dante translatum (§. 382 *part. 3. Jur. nat.*): id quale fuerit, ex eo dijudicandum, quod tum sufficienter significatum (§. 427. *p. 3. Jur. nat.*). Quoniam itaque conventum non est, ut Rex ipse sit obses; nec accipiens prætendere potest, ut, ubi obses datus personam Regis induit, obses maneat. Abunde ei satisfactum, si alia persona idonea in ejus locum substituatur, qua scilicet eidem æque cautum sit, ac fuerat antea. Accedit, quod, si ab initio quæsitum fuisset, an qui obses datur manere debeat, siquidem eum successorem fieri contingat, antequam id præstitum fuerit, cujus nomine datur, dans in hoc minime consensurus fuisset. Recte igitur conventionis interpretatio ita facienda, ut in casu isto obses liberetur alio idoneo in ejus locum substituto (§. 515, *part. 6. Jur. nat.*).

§. 520.

Potest quis seipsum obsidem dare pro debito proprio. Qui enim obses datur, ejus libertas naturalis oppignoratur in securitatem debitum præstitum iri (§. 501. 497.). Quamobrem cum nil obstet, quo minus quis libertatem suam naturalem oppignoret pro debito proprio, quia pignus constituitur in eo, quod suum est (§. 1142. *part. 5. Jur. nat.*); nil quoque obstat, quo minus seipsum obsidem det pro debito proprio, consequenter dare potest.

An quis seipsum obsidem dare possit.

Facile patet, id non extendendum esse simpliciter ad potestates minores, veluti si sine præjudicio potestatis summæ id fieri nequeat, consequenter intra fines præpositionis id fieri minime possit. Tum enim impedimentum accedit, quod libertatem naturalem de se statuendi pro lubitu tollit. Nec hic obses datur pro debito proprio. Casus vero rarissimus est, quo quis seipsum obsidem dare cogitur. Ast hic quæritur, quid fieri possit, non quid sæpius fiat. De privatis tamen id nihil dubitationis habet.

§. 521.

Rege mortuo, qui fœdus fecit, obses liberatur, si illud personale fuerit; non liberatur, si reale. Quodsi enim fœdus personale fuerit, mortuo Rege, qui fecit, expirat (§. 414.). Quamobrem cum in securitatem fœderis datus fuerit obses (§. 497.), qua Rege mortuo amplius opus non est, *per demonstrata*; Rege mortuo, qui fecerat fœdus, obside nullo opus est, consequenter eo mortuo, obses liberatur, si fœdus personale fuerit. *Quod erat unum.*

An Rege mortuo, qui fecit fœdus, obses liberetur.

Enimvero si fœdus fuerit reale, successores quoque obligat (§. 424.). Quare cum mortuo Rege fœdus adhuc subsistat, in cujus securitatem obses datus (§. 497.); si fœdus fuerit reale, mortuo Rege, qui fecerat, obses non liberatur. *Quod erat tertium.*

Nimirum obses non ante liberatur, quam ubi præstitum fuerit id, cujus nomine datur (§. 498.). Si fœdus fuerit personale, morte dantis nihil est, quod præstari debeat, consequenter nec quidpiam est, cujus nomine obses retinendus. Aliter vero sese res habet, ubi fœdus fuerit reale,

BIU Cujas

esse; quia tum adhuc successor præstare tenetur, quod vi fœderis præstandum. Difficultatem minime faceſſit, quod supra diximus, fœdus personale etiam obligare gentem (§. 424.): id enim intelligitur, quamdiu fœdus subsistit; consequenter quamdiu Rex, qui fecit, in vivis est. Vide, quæ supra annotavimus (*not.* §. 424.).

§. 522.

Si quis se obsidem det pro alio obside, donec redeat, & is moriatur; qui se obsidem dederat, liberatur. Si quis enim se obsidem det pro obside alio, donec redeat; is loco pignoris est in securitatem reditus obsidis alterius (§. 497.). Enimvero per se patet, hunc redire non posse, si moritur, & obligationem redeundi morte ejusdem extingui manifestum est (§. 700. *part.* 6. *Jur. nat.*). Quoniam igitur cessat id, cujus nomine ille pro hoc se obsidem dedit; hoc mortuo, ille liberatur. *An mortuo obside, pro quo quis se obsidem dedit, hic liberetur.*

Nullum inde nascitur præjudicium ei, cui obses datus fuerat: neque enim conditio ejus per hoc redditur deterior, quod alius pro eo se obsidem vicarium dederit. Vicarius obses non datus ob id, cujus nomine alter datus. Ab illo pendet securitas reditus hujus, qui securitatem debito præstat. Perinde nimirum est, ac si alius reddito pignore interea det pignus aliud, in securitatem pignus, quod redditur, restitutum iri, quod adeo intelligitur datum in securitatem pignoris pro debito obligati. Alia vero est ratio, si expresse conveniatur, ut obses maneat, si qui ab initio datus fuerat, moriatur: tum enim ex promisso tenetur, non ex vicaria substitutione.

§. 523.

Si Rex moriatur, cui obses datus, obses liberatur, ubi fœdus fuerit personale; non liberatur, si reale. Ostenditur eodem modo, quo paulo ante demonstravimus, obsidem non liberari, si Rex, qui dedit moritur & fœdus fuerit reale; ast liberari, si fœdus fuerit personale (§. 521.). *De Rege mortuo, cui obses datur.*

Obses in securitatem servandi fœderis datus tamdiu obligatus manet, quamdiu fœdus durat. Quamobrem non attenditur vita eorum, qui de obsidibus convenerunt, sed præstatio, cujus nomine obses obligatur. Hinc si præstatio fuerit conditionata, conditione non existente, obses liberatur; si ea ad certum tempus tanquam terminum ad quem fuerit restricta, tempore elapso, obses liberatur. Casui posteriori æquipollet fœdus personale, in quo præstatio ad vitam alterutrius paciscentium restricta (*not.* §. 414.). Attendenda vero hic etiam est differentia, quæ inter præstationes transitorias & manentes intercedit: nec eodem modo se habent transitoriæ affirmativæ & negativæ, prouti ea, quæ fieri non debent, vel intra certum temporis spatium tantummodo fieri possunt, vel omni tempore futuro. Obsidis obligatio accessoria est, quæ sequitur obligationem principalem, qua extincta ipsa quoque nullescit. Obsidis accessio in fœdere nihil immutat adeoque nec ex personali facere potest reale.

§. 524.

Si obsidum unus peccet, aut aufugiat; pro ejus delicto non tenentur ceteri, vel in genere obses unus non tenetur ex facto alterius, nisi universi se expresse obligaverint pro singulis. Etenim ob factum alienum, quo quis læsus fuit, consequenter ob delictum alienum (§. 581. *part.* 8. *Jur. nat.*), nemo puniri potest (§. 1084. *part.* 1. *Jur. nat.*), & in genere factum alienum alteri non imputatur, nisi quatenus a voluntate ejus quodammodo dependet (§. 650. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Quamobrem quoque factum obsidis unius imputari nequit ceteris, qui simul dati, & si unus peccet, aut aufugiat, vel quid fecerit, pro ejus delicto vel facto non tenentur ceteri. *Quod erat unum.* *An obsides unus teneatur ex facto alterius simul dati.*

Enimvero si pro singulis se obligaverint ei, cui obsides dati sunt, universi, veluti ne quis eorum aufugiat, aut quod debitum ab altero contractum solvere velint, nisi ipse solvat; tunc pro eo, quod conventum est, tenentur ceteri non ut obsides, sed ut debitores ex pacto (§. 789. *part.* 3. *Jur. nat.*). *Quod erat alterum.*

Obli-

BIU Cujas

Obligatio obsidum, quæ ex obsidio venit, non confundenda cum obligatione, quæ aliunde descendit, sive ex contractu, sive ex maleficio. Hæc enim altera ab illa prorsus distincta est, nec quoad eam qui obsides dati sunt tanquam obsides spectantur. Ne vero quenquam offendat applicatio definitionis delicti, quam dedimus alibi (§. 581. *part. 8. Jur. nat.*), tenendum est, Gentes inter se spectari tanquam personas privatas, & per consequens quoque Gentem unam respectu subditi alieni non considerari aliter quam personam privatam; ac ideo in causa obsidii Gens, cui obses datur, aliter spectari nequit, nisi tanquam persona privata. Ceterum quæ non ex causa obsidii veniunt, ea definienda sunt ex principiis Juris naturæ, quæ iisdem conveniunt, veluti si obsides æs alienum contrahant, ex contractu, quo facti sunt debitores, & tunc obsides spectantur tanquam peregrini in territorio alieno commorantes.

§. 525.

De obligatione obsidis fidejussoria & expromissoria.

Si obses promittat, se præstiturum id, cujus nomine datur, vel simpliciter, vel sub hac conditione; nisi præstiterit alter, ob cujus debitum datur; in casu priori tenetur tanquam expromissor, in posteriori tanquam fidejussor. Etenim cum expromissor sit, qui se pro alio ita obligat, ut ipse suo nomine tanquam debitor principalis præstet, ad quod præstandum alter erat obligatus (§. 865. *part.* 4. *Jur. nat.*), fidejussor autem, qui se pro altero ita obligat, quod ipse præstare velit, nisi alter præstiterit (§. 784. *part.* 4. *Jur. nat.*); si obses promittat, se præstiturum id, cujus nomine datur simpliciter, ut expromissor tenetur, si vero sub hac conditione, nisi præstiterit alter, ob cujus debitum obses datus, ut fidejussor.

In casu nimirum priori expromissio, in posteriori fidejussio ad obsidium accedit. Qui vero obses datur duplicem in utroque casu repræsentat personam, scilicet in casu priori spectatur ut obses, qui est pignoris loco, respectu dantis, ut expromissor respectu sui; in casu posteriori autem ut obses itidem respectu dantis, & ut fidejussor respectu sui. Quamobrem dantis obligatio liberandi obsidem, præstando id, cujus nomine datur, salva manet, utut respectu ejus, cui obses datus, non eodem modo sese habeat, pro differentia, quæ inter expromissorem ac fidejussorem intercedit vi eorum, quæ alias demonstravimus in parte quarta Juris naturæ c. 3.

§. 526.

De obligatione principali obsidis.

Quoniam *obses* tenetur ut expromissor, *si simpliciter promittat, se præstiturum id, cujus nomine datur* (§. 525.), expromissor autem personam debitoris principalis induit (§. 867. *part.* 4. *Jur. nat.*); in eo casu *obligatio obsidis principalis est, non tantummodo accessoria.*

§. 527.

Qualis sit obligatio obsidis fidejussoris.

Cum *obses* teneatur ut fidejussor, *si se præstiturum promittit id, cujus nomine datus, nisi qui dedit præstet* (§. 525.), *fidejussoris* autem obligatio tantummodo accessoria est (§. 784. *part.* 4. *Jur. nat.*); in eo casu *obligatio obsidis accessoria manet, diversa tamen est ab ea, quæ ex obsidio venit.*

Non temere obligatio obsidis, quæ ex fidejussione & expromissione descendit, distinguitur ab ea, quæ venit ex obsidio, cum illa effectum juris habeat, quem hæc non operatur, prouti mox clarius patebit.

§. 528.

Si obses promittat debitum principis.

Si obses promittit se effecturum, ut id, cujus nomine datus, præstetur; ad id, quod interest, obligatur. Etenim obses promittit se effecturum, ut id, cujus nomine datus, præstetur *per hypothesin* sponsor vero promittit se effecturum, ut potestas summa conventum ratihabeat (§. 465.), consequenter præstet. Qua-

BIU Cujas

Quamobrem cum utraque promissio de facto alieno eodem modo fiat; obsidis promissio sponsioni æquiparatur. Quoniam itaque sponsor obligatur ad id, quod interest (§. 475.); obses quoque, si promittat se effecturum, ut id, cujus nomine datus, præstetur, ad id, quod interest, obligatur.

Nimirum obligatur ad id, quod interest, ex promissione facti proprii, tanquam debitor principalis; manet vero præterea obligatio accessoria, quæ ex obsidio venit, vi cujus libertas obsidis naturalis oppignoratur (§. 501.). Et hic proprie casus est, de quo loquitur *Grotius*, lib. 3. c. 20. §. 58. quando dicit, obsides interdum esse revera partem principalem obligationis. Quodsi enim expromissor sit, tota obligatio in eum transfusa & ipse personam debitoris principalis induit (§. 867. *part.* 4. *Jur. nat.*). Diversæ vero omnino obligationes sunt, qua unus tenetur ad præstandum id, quod alter debet, & qua præstare debet, quod interest, debitorem principalem non præstitisse quod præstare debebat. Præterea notandum, perinde esse, sive obses promittat, se effecturum, ut id cujus nomine datus præstetur, per se, sive per alios, veluti per cognatos aut amicos.

§. 529.

Quoniam obses obligatur ad id, quod interest, si promisit se effecturum, ut id, cujus nomine datus obses, actu præstetur (§. 528.), præter libertatem autem atque bona sua nil habet, quod oppignorari possit, & libertas jam oppignorata, quatenus obses est (§. 501.); *si obses promittit se effecturum, ut id, cujus nomine datus, actu præstetur, bona ipsius oppignorata sunt, quantum sufficit ad præstandum id, quod interest.*

Quando bona obsidis obligentur pro eo, quod interest.

Non est, quod dicas, si qui obsidem dedit fidem fallit, eum non traditurum bona obsidis, aut ex iis satisfacturum ei, cui fidem non servavit: neque enim desunt inter Gentes modi alii consequendi id, quod uni ab altera debetur, de quibus agendum suo loco.

§. 530.

Si obses fiat expromissor, vel fidejussor, bona sua in casu priori simpliciter, vel principaliter, in posteriori in subsidium oppignorata sunt ei, cui datus. Etenim si obses fiat expromissor, personam debitoris principalis induit (§. 867. *part.* 4. *Jur. nat.*). Enimvero bona debitoris naturaliter obligata sunt pro debito illius (§. 1177. *part.* 4. *Jur. nat.*). Ergo etiam bona obsidis obligata sunt ei, cui datus, pro isto debito, cujus nomine datus fuit. *Quod erat unum.*

Quando & quotuplici modo bona obsidis oppignorata pro eo, cujus nomine datur.

Principalis debitor ante excutiendus, quam fidejussor ad solvendum debitum adigi possit (§. 805. *part.* 4. *Jur. nat.*), consequenter non censetur debitor, nisi debitore principali excusso, ac ideo tantummodo in subsidium tenetur creditori. Quamobrem cum naturaliter bona debitoris obligata sint creditori pro debito illius (§. 1177. *part.* 4. *Jur. nat.*); bona fidejussoris naturaliter in subsidium obligata sunt pro debito debitoris principalis. Quodsi ergo obses fuerit fidejussor; bona ipsius naturaliter obligata sunt ei, cui datus, pro eo, cujus nomine datus. *Quod erat alterum.*

* Parum equidem referre videtur in causa obsidum, utrum obses spectetur tanquam expromissor, an tanquam fidejussor, præsertim cum debitor principalis fidejussori ad nihil teneatur, si pro invito fidejubet ac solvit (§. 799. *p.* 4. *Jur. nat.*), sicuti expromissor a debitore principali repetere nequit, quod pro eo solvit, nisi ita fuerit conventum (§. 869. *part.* 4. *Jur. nat.*); non tamen inutiliter differentia hæc attenditur. Etenim in casu expromissionis is, cui expromissio facta, statim urgere potest, ut sibi tradantur bona obsidis, fide non servata; in casu autem posteriori, cum dubium sit, utrum is, qui obsidem dedit, fidejussionem sit ratihabiturus, necne, alternative urgendum, ut aut sibi satisfiat, aut bona obsidis tradantur.

§. 531.

Obsides non sunt servi ejus, cui dantur. Etenim si quis obses datur, ejus libertas saltem oppignoratur (§. 501.), consequenter cum oppignoratio nonnisi jus

An obsides sint servi.

BIU Cujas

jus conditionatum alienandi contineat (§. 1145. *part.* 5. *Jur. nat.*), nullum jus in actiones obsidis actu transfertur in eum, cui obses datus, quando datur (§. 137. 138. *part.* 1. *Jur. nat.*), nisi quatenus libertas obsidis ex natura negotii quoad jus morandi & agendi restringitur. Enimvero cum is servus alterius non sit, si huic nullum competat jus in actiones ipsius (§. 1096. *part.* 7. *Jur. nat.*); obsides quoque non sunt servi ejus, cui dantur.

Ex jure morandi, quod vi potestatis eminentis ademtum ab eo, qui ipsum dedit, enascitur obligatio obsidis manendi eo in loco, in quo ipsum detinet is, cui datus. Ac ideo non aliud huic competit jus in obsidem, quam ut eum custodiat, ne aufugere possit, siquidem obligationi suæ satisfacere nolit (§. 499). Ulterius jus in actiones obsidis sibi arrogare nequit citra injuriam. Si servilem efficiat ejus conditionem injuriam utique facit (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*).

§. 532.

Si id, cujus nomine obses datus, non præstetur; obses vel fit servus, vel tanquam captivus retinetur, interfici autem nequit. Obsidis enim libertas naturalis oppignorarur (§. 501.). Quoniam itaque si id, cujus nomine obses datus, non præstetur ei, cui datus, aliter ex pignore ei satisfieri nequit, quam ut jus in actiones liberas obsidis acquirat (§. 153. *part.* 1. *Jur. nat.*), consequenter eundem in servitutem redigat (§. 1096. *part.* 7. *Jur. nat.*), aut tanquam captivum in carcere detineat; si id, cujus nomine obses datus, non præstetur, obses vel fit servus, vel tanquam captivus detinetur. *Quod erat unum.*

Si qui obsidem dedit fidem fallat.

Quoniam vero vita obsidis oppignorari nequit (§. 501.), ideo is, cui datus est, nec ullum jus in vitam ejus acquirere potest, etiamsi id non præstetur, cujus nomine datus, & per consequens obses interfici nequit. *Quod erat alterum.*

Dura satis obsidis conditio est, si vel in servitutem redigitur, vel in perpetuum carcerem conjicitur. Ea igitur arduum omnino motivum est, ne is, qui dedit, fidem fallat, sed ut ejus servandæ tenacissimus sit. Carcer surrogatur in locum servitutis non modo, ubi hæc recepta non est, verum etiam ob dignitatem personæ. Neque enim aliud actum videtur in casu altero, quam ut in carcere detineatur obses, si qui eum dedit fidem fallat. Quod vero olim obsides interfecti fuerint, vel hodienum a Gentibus barbaris interficiantur; errori tribuendum, quasi homini jus competat in vitam suam (*not.* §. 501.), consequenter de eadem quoque vi potestatis eminentis disponere possit superior. Immo si vel maxime jus in vitam suam homini competeret, potestate tamen eminente abuteretur superior, qui vitam civis innocentis oppignoraret in securitatem fidei, hanc tamen fallere non dubitaret.

§. 533.

De eo præstando, ad quod obses ex proprio facto tenetur.

Si id, cujus nomine obses datus, non præstatur; obses præstare obligatur id, ad quod ex proprio facto tenetur. Ex facto enim proprio tenetur ei, cui obses datus, vel ut expromissor (§. 525.), vel ut fidejussor (§. *cit.*, vel ut sponsor (§. 528.), & in omni casu bona ipsius oppignorata sunt ei, cui obses datus (§. 529. 530.). Quodsi ergo id non præstetur, cujus nomine obses datus, cum promissa sint servanda (§. 431. *part.* 3. *Jur. nat.*), adeoque præstanda, quæ promissa sunt (§. 430. *part.* 3. *Jur. nat.*), obses utique præstare obligatur id, ad quod ex proprio facto tenetur.

Debitum hoc cum non veniat ex obsidio, licet contractum sit occasione subsidii, non confundendum est cum jure, quod ex obsidio ei competit, cui obses datus est, & de eo statuendum ex principiis propriis actus, quo contractum. De modo autem consequendi debitum non est, ut hic agamus. De eo enim suo agetur loco, ubi in genere ostendetur, quomodo Gens a Gente consequi possit, quod ipsi debetur, ut nihil committatur, quod juri suo minime conveniat.

§. 534.

BIU Cujas

§. 534.

Si quis obsidem dedit fidem fallat, obsidi injuriam facit. Qui enim obsidem dat, jus quidem habet obsidem dandi (§. 510.), cum tamen id, cujus nomine datur, præstare debeatur (§. 789. *part.* 3. *Jur. nat.*), minime autem fidem datam fallere liceat (§. 765. *part.* 3. *Jur. nat.*), nullum ipsi jus competit civem innocentem in servitutem, vel carcerem perpetuum tradendi: id quod contingit, si fidem fallat (§. 532.). Quodsi ergo fidem fallat, id omnino fit contra jus obsidis, cui libertas sine causa adimitur (§. 501. *h.* & §. 858. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem cum injuria sit, quod committitur contra jus alterius (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*); si qui obsidem dedit fidem fallat, obsidi injuriam facit. *De injuria obsidi facta, si fides fallatur.*

Cum dura admodum reddatur obsidis conditio, si fides fallatur (*not.* § 532.), haud levis est injuria, quæ obsidi infertur. Et quia ideo efficacissimum esse poterat & debebat motivum, ne fallatur; obsidio quam arctissime qui dat obligatur ad fidem servandam (§. 118. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*)., ut ideo in obsidibus collocari sueverit fiducia, quia non facile præsumitur tanta tamque ignominiosa perfidia, quæ cum hominum innocentium summa miseria conjuncta est, quorum saluti consulere perfidus debebat. Violatio fidei obsidio firmatæ maximam turpitudinem intrinsecam habet, ut atrox sit perfidia, si qui obsidem dedit fidem fallat.

§. 535.

Si qui obsidem dedit fidem fefellerit; eundem redimere tenetur. Si enim id, cujus nomine obses datus, non præstetur, consequenter si qui dedit fidem fefellerit (§. 758. *part.* 3. *Jur. nat.*), obses vel fit servus, vel tanquam captivus detinetur (§. 532.), ac ideo, cum jacturam libertatis suæ faciat, quæ oppignorata fuerat (§. 501.), damnum eidem datur maximum (§. 488. *part.* 2. *Jur. nat.*), & quidem injuria dantis (§. 534.). Quoniam itaque damnum injuria datum est resarciendum (§. 580. *part.* 2. *Jur. nat.*); si qui obsidem dedit fidem fefellerit, damnum datum eidem resarcire tenetur: id quod cum non aliter fieri posse appareat, quam si libertati restituatur, consequenter si redimatur, eundem redimere tenetur. *De obside redimendo, si fides non fuerit servata.*

De captivorum redemtione agetur inferius suo loco. Quamobrem cum captivis æquiparentur obsides, si fidem fefellerit qui dedit, quæ de redemtione captivorum inferius demonstrabuntur, ad obsides quoque applicanda sunt: quo facto tollentur etiam dubia, quæ circa jus in obsides uni vel alteri adhuc in mentem venire poterant.

§. 536.

Civitas aut ejus Rector incommodum obsidi, quod patitur, aut proximis repensare tenetur. Obsidem ire, cum eidem adimatur jus morandi & agendi pro lubitu, quod commodum sibi visum fuerit (§. 498. 499.), onus omnino est, quod boni publici causa fertur (§. 497.) Quamobrem cum bonum publicum omnes conjunctim promovere obligentur (§. 28. *part.* 8. *Jur. nat.*), obses solus id gratis subire non tenetur. Civitas igitur aut ejus Rector incommodum, quod patitur, repensare tenetur. *Quod erat unum.* *De incommodo, quod obses patitur, repensando.*

Cum vero bonum bono referri possit etiam in iis, quos amamus (§. 716. *part.* 6. *Jur. nat.*), quilibet autem sibi proximos amare præsumatur; si commode fieri non possit, ut ipsi obsidi incommodum, quod passus, repensetur, idem repensandum proximis ejus. *Quod erat alterum.*

Repensatio consistere potest in præmiis, in promotione ad officia publica, in collatione dignitatum & privilegiorum, prouti occasio tulerit & repensanti commodum visum fuerit. Ad istiusmodi vero particularia descendere, ab instituto nostro alienum videtur.

BIU Cujas

§. 537.

Si moribus introductum, ut obsides occidantur.

Si moribus Gentium introductum, ut obsides occidere liceat; jus hoc consuetudinarium est, nec ad jus Gentium voluntarium referri potest, & proprie non consistit, nisi in impunitate agendi. Etenim si moribus Gentium introductum est, ut obsides occidere liceat, cum jus Gentium consuetudinarium sit, quod longo usu introductum & instar juris observatum (§ 24.), evidens est, id ad jus Gentium consuetudinarium esse referendum. *Quod erat primum.*

Obsides occidi posse legi naturali repugnat (§. 532.) & moribus Gentium olim saltem introductum fuit ex errore, quod homini competat jus in vitam suam (*not.* §. 50.). Quamobrem cum jus Gentium voluntarium, quod diximus, ex jure Gentium necessario eodem modo efficiatur, quo jus civile ex naturali (§. 22.), si vero leges civiles ex naturalibus fieri debent, errores communes sumi minime debeant pro jure naturæ (§. 992. *part.* 8. *Jur. nat.*; si moribus Gentium introductum, ut obsides occidere liceat, id ad jus Gentium voluntarium referri minime potest. *Quod erat secundum.*

Denique si moribus Gentium introductum, ut obsides occidere liceat; id ab altera parte, a qua obses datus, saltem permittendum est, quamvis naturaliter illicitum sit (§. 532.). Quamobrem cum impune agat is, cui permittendum ab aliis, ut agat, quamvis naturaliter ad contrarium obligetur (§. 418. *part.* 3. *Jur. nat.*); si moribus Gentium introductum, ut obsides occidere liceat, jus proprie loquendo non est, sed saltem impunitas agendi. *Quod erat tertium.*

Grotius lib. 3. c. 20. §. 53. affirmat, per jus Gentium externum, quod voluntarium vocat, obsides interfici posse; id vero inde est, quod jus Gentium voluntarium non deducat ex notione civitatis maximæ, quemadmodum fieri debebat (§. 22.), sed ex factis Gentium, ex quibus earum consensum præsumendum esse contendit, ut ea de causa jus consuetudinarium a jure Gentium voluntario non distinguat. Illud admittit errores, nec verum agenti jus dat, sed saltem agendi impunitatem; hoc vero errores respuit, qui legi naturæ præceptivæ & prohibitivæ repugnant, nec tolerat nisi ea; quæ vi libertatis naturalis in quolibet homine toleranda. Cum jus Gentium voluntarium certis principiis nitatur, ex quibus demonstrari potest; non minus in eodem dantur errores, quam in Jure naturali. Quamobrem etsi errores isti pro jure sumantur, non magis tamen Juris Gentium sunt, quam errores legi naturæ contrarii juris naturæ. Ita propterea scortatio non est Jure naturæ permissa, quod eam pro licita habuerint Gentes etiam moratiores, vel etiam num quædam habeant.

§. 538.

Si fides fallatur, num obsides tales maneant.

Quando fides fallitur in eo, cujus nomine obsides dati sunt, obsides dati tales esse desinunt. Quando enim fides fallitur, obsides vel servi fiunt, vel ut captivi retinentur (§. 532.). Quamobrem cum obsides servi non sint (§. 531.), nec detineantur tanquam captivi, sed saltem custodiantur, ne fugere possint (§. 499.); quando fides fallitur, obsides dati tales esse desinunt.

Quando fidem fefellit, qui obsidem dedit, cessat ratio, cur obses datus fuerit (§. 497.), consequenter obside non amplius opus est. Dum igitur retinentur vel ut servi, vel ut captivi, cum obsides sint pignoris loco (§. *cit.*), perinde omnino est, ac si pignus fuerit distractum, aut in locum debiti successit. Quemadmodum itaque tum pignus esse desinit pignus; ita etiam obses desinit esse obses, si fidem fefellerit qui dedit. Jus igitur in obsidem prorsus aliud est, quod competit ei, cui datus est, postquam fidem fefellit, qui dederat, quam quod antea habebat. Quodsi excipias vitam, de eo, qui fuerat obses, pro lubitu statuere potest is, cui datus fuerat, tanquam de homine proprio.

§. 539.

An dimitti possint.

Obsides dimittere potest is, cui dati sunt, ea lege, qua voluerit, postquam fidem fefellit qui dedit. Quilibet enim jus suum remittere potest, modo nil agat contra jus tertii, quale hic nullum est (§. 117. *part.* 3. *Jur. nat.*). Quamobrem cum

jus

BIU Cujas

jus suum in obsides remittat is, cui dati fuerunt, quando eos dimittit, postquam fidem fefellit qui dederat (§. 532.); dimittere potest. *Quod erat unum.*

Quando obsides dimittuntur, ubi fidem fefellit qui dederat; dimittens de jure suo disponit. Quamobrem cum quilibet de re sua, consequenter etiam de jure suo (§. 498. *part.* 1. *Jur. nat.*), disponere possit, prouti sibi visum fuerit (§. 118. *part.* 2. *Jur. nat.*); obsides dimitti possunt ea lege, qua dimittenti visum fuerit. *Quod erat alterum.*

Durissima omnino conditio est obsidum, si fidem fefellerit qui dedit, cum libertate priventur (§. 532.), bono prorsus inæstimabili, respectu inprimis personarum, quæ obsides datæ (§. 509.). Obsides vero innocentes in se sunt, cum in iis nulla hæreat culpa violatæ fidei, sed merum infortunium iidem habeant. Generosi igitur est animi illæsos dimittere obsides, violata fide, nisi redimantur a sua Gente. Dimitti autem possunt ea lege, ne redeant ad suos, aut ut maneant apud Gentem, cui dati sunt, & rem suam ibidem habeant, prouti circumstantiæ suaserint, quarum consideratio ad prudentiam pertinet. Qui in obsides sæviunt, barbaros utique habent mores & in ipsos injurii sunt (§. 532.).

§. 540.

Obsides non tam sunt pignora debiti, quam fidei. Obsides enim dantur in securitatem quidem debiti, sed non ea intentione, ut, nisi debitum solvatur, ex iis satisfiat creditori, seu ei, cui dantur, sed ut per eos caveatur, conventa servatum, seu debitum præstitum iri (§. 497.). Quamobrem patet obsides non oppignorari pro debito, quemadmodum res oppignorari solent (§. 1142. *part.* 5. *Jur. nat.*); sed pro fide debitoris (§. 757. *part.* 3. *Jur. nat.*). *Qualia pignora proprie sint obsides.*

Atque hæc ratio est, cur quæ de pignoribus demonstrata sunt, non promiscue ad obsides applicari possint, sed attendendam esse dixerimus differentiam, quæ inter personas & res intercedit. Sane personæ liberæ nulla æstimatio est, quemadmodum rerum, ac ideo quoque pro debito, quod æstimationem recipit, oppignorari nequeunt obsides, sed revera saltem pro fide debentis, ut, si is eam fallat, retineantur vel tanquam servi, vel tanquam captivi, in pœnam violatæ fidei: quod ubi contingit non ipsi puniuntur ob factum alienum, id quod utique injustum (§. 1684. *part.* 1. *Jur. nat.*), sed malum sentiunt occasione facti alieni & injuriam patiuntur a Gente sua, seu Rectore ejusdem (§. 534.). Injustitia igitur, de qua jure conqueruntur, non est penes eum, cui dati sunt, sed penes illum, qui dedit. Atque hæc injustitia dantem abstrahere debebat a perfidia, qui hoc ipso modo obligatur ad perfidiam vitandam (§. 118. *p.* 1. *Jur. nat.*). Obsides revera non esse, nisi pignora fidei, clarissime ex eo perspicitur, quod dentur vel ab eo, cujus fides suspecta est, vel ab eo, qui perfidiæ suspicionem omnem a se amoliri studet. Vide, quæ supra (*not.* § 508. 509.) annotavimus.

§. 541.

Quoniam obsides non tam debiti, quam fidei pignora sunt (§. 540.); ideo *nec factum, cujus nomine dantur, id quod plerumque æstimationem non habet, nec id, quod interest, æstimatur* & per consequens *quando redimuntur, de pretio redemtionis conveniendum.* *De pretio redemptionis determinando.*

Licet itaque fiant servi, quod omnino durius est, quam si saltem ut captivi detineantur (§. 532.), servi autem, cum vendantur, certo pretio æstimentur; non tamen pretium redemtionis inde mensuram accipit. Dum redimuntur, libertas restituenda, quæ pro fide dantis oppignorata fuerat (§. 501. 540.): ea vero inæstimabilis est. Deficiente itaque ratione intrinseca determinationis pretii, ad extrinsecas rationes veniendum, quæ determinationem reducunt ad id, quod accipienti potissimum expedire videtur.

§. 542.

De obsidibus utraque contrahentium parte datis.

Si de mutuis præstationibus fuerit conventum & pars una contrahentium obsides petit, altera vicissim petere potest. Cum enim obsides re vera sint pignora fidei (§. 540.), ab eo petuntur, cui fides alterius suspecta est. Aft si fides mea tibi

BIU Cujas

ſuſpecta eſt, ægre ferre non potes, ut tua quoque fides mihi ſuſpecta ſit (§. 99 *part. 1. Jur. nat.*). Quamobrem ſi pars una contrahentium in ſecuritatem ejus, quod ſibi præſtandum, obſides petit (§. 497.); pars etiam altera in ſecuritatem ejus, quod ſibi præſtandum, viciſſim obſides petere poteſt.

Moribus quoque Gentium convenit, ut in caſu propoſitionis præſentis obſides reciproce dentur. Præſtaret utique tutam ubivis eſſe Gentium fidem, quemadmodum eſſe debebat (§. 761. *part. 3. Jur. natur.*), & id maxime conveniret gloriæ Gentium (§. 47.), ad cujus ſtudium obligantur (§. 49.); ſed quemadmodum homines ſinguli non ſunt, quales eſſe debebant, nec tuta eſt plerarumque fides, ita quoque Gentes non ſunt, quæ eſſe debebant. Accedit quod vir bonus, cujus officium ad ipſas quoque Gentes, earumque Rectores eaſdem repræſentantes (§. 39), extenditur (§. 3.), omnem quoque ſuſpicionem perfidiæ a ſe amovere debeat, prouti ſupra jam obſervavimus (*not.* §. 509.).

§. 543.

De obſidibus obſidum dato rum cauſa viciſſim datis.

Obſides quoque dari poſſunt in ſecuritatem datorum, ſcilicet ne duriter aliquid in eos fiat, & ut adimpleto eo, cujus nomine dantur ſine mora reſtituantur. Obſides enim dantur in ſecuritatem ejus, quod præſtari debet (§. 497.). Quamobrem cum nil duriter in eos fieri debeat (§. 499.), iidemque ſine mora reſtituendi, quamprimum præſtitum fuit id, cujus nomine dati (§. 502.); in ſecuritatem quoque hujus dari poſſunt. Patet itaque obſides quoque dari poſſe in ſecuritatem datorum, ſcilicet ne duriter aliquid in eos fiat, & ut impleto eo, cujus nomine dati, ſine mora reſtituantur.

Locum id inprimis habet, ubi fuerit expreſſe conventum, ne obſides in unam cauſam dati in aliam retineantur (§. 503.), aut expreſſe dictum, quomodo habendi ſint obſides. Quodſi enim obſides viciſſim dare debet qui accipit, ſupponendum eſt aliquod accipientis factum, ad quod obligatus: alias enim fidem fallere nequit, conſequenter ceſſat ſuſpicio, ne eandem fallat. Plura de obſidibus addere non lubet: ſi qui enim caſus emergunt, de quibus dictum nihil eſt, intellectis iis, quæ tradidimus vi principiorum Juris naturæ ac Gentium haud difficulter ſolvuntur.

§. 544.

De fœdere aſſeverationibus firmando.

Fœdera firmantur aſſeverationibus. Aſſeveratio enim eſt probatio veritatis dictorum per conſcientiam teſtem (§. 851. *part. 3. Jur. nat.*). Quamobrem ſi Gentes aſſeverant, ſeſe in fœdere conventa fideliter ſervaturas; conſcientiam teſtem appellant, quod id ſint facturæ, & per conſequens una alteri fidem dat (§. 757. *part. 3. Jur. nat.*). Quoniam itaque hoc non alio fine fit, quam ut pars altera certa ſit, fœdus ſervatum iri, & promiſſor de eo promiſſario fidem ſuam adſtringat (§. 760. *part. 3. Jur. nat.*); aſſeverationibus fœdera firmantur.

Facile patet, ſi demonſtrationem præſentem perpendas, nullius fidei hominem ſeſe probare, qui ſibi religioni non ducit ea facere, quæ ſe non facturum non modo promiſit, verum etiam aſſeveravit. Cui enim fides habenda, ſi is eandem fallit, qui conſcientiam teſtem appellat, quod promiſſa ſit ſervaturus? Idem vero etiam intelligitur de eo, qui non facit, quod ſe facturum aſſeveravit. Patet ulterius turpius multo eſſe, fidem fallere, ſi aſſeveratio promiſſioni accedat, quam ſi quid nude promiſsum. Atque ideo aſſeverationes motivum eſſe debent, ut tanto major ſit ſollicitudo, ne quid contra fœdus fiat. Sunt vero iſtiuſmodi modi formulæ, ſancta fide, ſub fide regia, per majeſtatem promittimus, item promittimus inviolabiliter nos hoc ſervaturos, & quæ ſunt aliæ ejus generis moribus ea fini introductæ, quarum inde pendet ſignificatus uſu introductus. Si Gentes omnes eſſent fidei ſervandæ tenaces, fides nunquam ſuſpecta eſſe poſſet, ac per conſequens nulla prorſus aſſeveratione foret opus, immo cum temeraria foret (§. 276. *part. 3. Jur. nat.*), prorſus quoque illicita foret (§. 856. *part. 3 Jur. nat.*). Enimvero cum haud infrequens ſit, ut ipſæ etiam Gentes earumque Rectores fidem fallant; aſſeverationibus opus eſt, ut, quod obligatio naturalis ſeu lex naturæ, unde ea venit, efficere nequit, pudor efficiat, & ut vir bonus tenacitatis ſuæ ſervandæ fidei conſcius omnem ſuſpicionem, quantum datur, a ſe amoveat. Ceterum etſi plures uſu acceptæ ſint aſſeverationum formulæ inter Gentes, omnes tamen formulæ non præciſe idem ſignificant, certe aliæ vi ſignificatus proprii verborum, a quo ſine urgente ratione in interpretatione recedere non licet, aliæ vi uſus, ſeu ex conſuetudine, ſeu ex pacto, ſeu ex utroque. Quæ ſi ſint ejus generis, ut ſine ſcelere violari nequeant, ſunt ſacramenta. Quæ ſi ſint ejus generis, ut ſine ſcelere violari poſſint, ſunt juramenta. Quæ ſi ſint ejus generis, ut ſine ſcelere violari poſſint, ſed ſine turpitudine non violentur, ſunt ſponſiones. Quæ ſi ſint ejus generis, ut ſine turpitudine violari poſſint, ſed ſine damno non violentur, ſunt promiſſiones. Quæ ſi ſint ejus generis, ut ſine damno violari poſſint, ſed ſine damno non violentur, ſunt aſſeverationes. Quæ ſi ſint ejus generis, ut ſine damno violari poſſint, ſed ſine damno non violentur, ſunt aſſeverationes. Quæ ſi ſint ejus generis, ut ſine damno violari poſſint, ſed ſine damno non violentur, ſunt aſſeverationes.

BIU Cujas

terpretatione fœderum non recedendum (§. 469. *part. 6. Jur. natur.*), fortiorem asseverationem indicant, quam aliæ, Gradu nimirum differunt asseverationes. Utinam vero omnes, qui promissis asseverationem addunt, ad significatum vocabulorum animum attenderent, eumque satis deliberatum (§. 387. *part. 3. Jur. nat.*), ut dictis inesset veritas, nec ita saltem loquerentur, quia sic loqui moris est! Recte autem animus deliberatus in asseverationibus præsumitur (§. 424. *part. 3. Jur nat.*), & contra dicentem pro vero habetur, quod dixit (§. 427. *part. 3. Jur. nat.*).

§. 545.

Quando id naturaliter licitum.

Si cui fides tua suspecta videatur, vel tua interfit, ne is, cui quædam promittis, forsan dubitet de fide tua; fœdera asseverationibus firmare naturaliter licet. Etenim si cui fides tua suspecta est, is dubitat te præstiturum, quod te præstiturum promittis (§. 758. *part. 3. Jur. nat.*), consequenter te moraliter verum loqui (§. 150. *part. 3. Jur. nat.*). Et eodem modo patet qui dubitat de fide tua, eum dubitare, utrum moraliter verum loquaris, nec ne. Enimvero si quis dubitet, te moraliter verum loqui, nec hoc ipsi constare possit ex eo, de quo verba fiunt, quemadmodum in casu præsenti, ubi quæstio est de adimplendo promisso, & ejus interfit, ut de veritate dictorum sit certus, vel tua interfit, ne is, cui loqueris, forsan dubitet de veritate dictorum, asseverationes licitæ sunt (§. 854. 855. *part. 3. Jur. nat.*). Quamobrem si cui fides tua suspecta videatur, vel tua interfit, ne is, cui quædam promittis, forsan dubitet de fide tua; asseverationes licitæ sunt, & per consequens quia asseverationibus firmantur fœdera (§. 544.), fœdera asseverationibus firmare naturaliter licitum.

Jus naturæ quemadmodum omnes actus humanos, consequenter etiam Gentium regit; ita etiam asseverationes regit, quæ inutiles fiunt, quamprimum regimini ejus subducuntur. Nostrum igitur erat ostendere, quid immutabilis illa lex de iisdem præcipiat.

§. 546.

Sanctum quid sit inter Gentes.

Sanctum dicitur, quod ab omni violatione immune esse jubet publica, vel communis Gentium salus. Unde *Sanctitas* est inviolabilitas rei, vel personæ, a salute publica, vel communi omnium Gentium salute requisita.

Sanctitas tribuitur tam rebus, quam personis. Ita persona Rectoris civitatis sancta est, quia salus publica, seu totius civitatis exigit, ne violetur. Similiter muri, quo cinguntur urbes, sancti appellantur, quos publica securitas inviolabiles facit. Nimirum ut quid sanctum habeatur jure Gentium, necesse est, ut interfit Gentium id inviolabile haberi, ac per consequens ipsa earundem salus id ab hominum injuria munit atque defendit. Est igitur qualitas quædam moralis, quæ rei, vel personæ inhærere intelligitur, quemadmodum jura rei, vel personæ inhærere putantur, aut persona moralis, quæ per jura determinatur, individuo physico inexistere concipitur.

§. 547.

De sanctitate fœderum.

Quoniam fœdera pacta sunt a summis potestatibus boni publici causa inita (§. 369.), consequenter salus publica & communis omnium Gentium salus requirat, ut exacte serventur, minime autem ullo modo violentur, sanctum vero est, quod ab omni violatione immune esse jubet publica, vel communis Gentium salus (§. 546.); *fœdera sancta sunt, eaque sancta Gentibus habenda.*

Communem omnium Gentium salutem requirere, ut fœdera nullo modo violentur, nemo dubitabit, nisi qui vel ignorat, vel non perpendit, quænam sint ea, ad quæ Gens Genti sese obligat, & quantum interfit, ut Gens, cui altera ad quid præstandum sese obligavit, actu præstet, nec fidem datam fallat. Quamobrem cum Gentes, quatenus civitatem quandam maximam constituunt (§. 9.), salutem publicam, supremam in civitate legem (§. 86. *p. 8 Jur. nat.*), etiam in civitate maxima agnoscere teneantur, in id omnino consentire debent, quod est medium conservandi & promovendi salutem publicam Gentium. Consistit salus publica Gentium, perinde ac salus publica in civitate particulari, in non impedita fruitione

BIU Cujas

tione vitæ sufficientis, tranquillitatis & securitatis (§ 17. *part.* 8. *Jur. nat.*), & huc tendunt omnia fœdera. Quoniam itaque salus publica Gentium promovetur, si singulæ fœderum servandorum sint tenaces; in hoc consentire debent, ut fœdera sua natura inviolabilia spectentur, nec quicquam turpius inter Gentes habeatur, quam fœderum violatio. Atque ita patet, jure quoque Gentium voluntario, quod diximus (§. 22.), fœdera sancta habenda.

§. 548.

Violationem fœderis esse contra jus Gentium.

Quoniam fœdera sancta habenda Gentibus (§. 547.), qui vero fœdus violat, non faciendo id, quod vi fœderis facere debebat, vel faciendo, quod vi ejusdem fieri non poterat, sanctitatem fœderis tollit, aut contaminat (§. 546.); *fœderis violatio contra jus Gentium fit, & qui fœdus violat jus Gentium violat.*

Recte hinc dicitur, quemadmodum etiam dici solet a summis potestatibus, quando de violatione fœderum publice conqueruntur, id fieri contra jus omne naturæ & Gentium, idiomate patrio, wieder alle Rechte der Natur und der Völcker. Etenim Gentes non modo ipso jure naturæ obligantur servare pacta (§. 3.), sed tanquam Gentes peculiari insuper modo eadem servare obligantur (*not.* § 547.). Ut itaque duplici modo peccet, qui fœdus violat, tum quatenus facit contra id, quod lex naturæ exigit, tum quatenus sanctitatem communi Gentium consensu fœderibus tribuendam contemnit, & in ipsum Genus humanum, quod in civitatem maximam ipsa natura consociatum est (§ 7. 8.), delinquit. Hæc prope perpendenda sunt, ut penitus intelligatur violationis fœderum intrinseca turpitudo, quæ famam Gentium maxime contaminat. Atque hæc ipsa turpitudo intrinseca motivum esse debet fœdera exactissime servandi, cum Gentes earumque Rectores nihil committere debeant, quod gloriam imminuere, aut labefactare possit. Hinc etiam intelligitur, cur ei, qui fœdus violare religioni minime sibi ducit, nihil tam sanctum dicatur, quod non contemnat.

§. 549.

Quænam in pangendis fœderibus observanda.

Cum fœdera inter Gentes sancta haberi debeant (§. 547.), consequenter nihil sit committendum quod contra ea fieri videtur (§. 546.); *singula, de quibus in fœderibus convenitur, accurate sunt definienda & verbis perspicuis exprimenda, ut omnis tollatur ambiguitas, nec disceptationibus in utramque partem ullus relinquatur locus.*

Non est, quod dicas, tanta sollicitudine in exprimendo animi sui sensu non esse opus, cum is, cui quid in fœdere promissum est, competat jus ad id, quod recta interpretatio suggerit (§. 466. *p.* 6 *Jur natur.*). Recta enim interpretatio non adeo facilis, quemadmodum videri poterat, prouti abunde patet ex iis, quæ de interpretatione demonstravimus (§. 468 & *seqq. part.* 6. *Jur nat.*), nec adeo evidens, ut omnis evitetur disceptatio, nec ejus prætextu fœdus violet, qui fœdera a se sancta haberi videri vult. Et quoniam mos illorum est, qui sanctitatem fœderum insuper habent, cum tamen videri nolint, qui sunt, studio verbis ambiguis & vagis dictionibus uti; ideo ei, cui fœdus servari maxime interest, tanto major esse debet sollicitudo, ne id fiat.

§. 550.

De sanctitate fidei fœderum.

Fides fœderum sancta est. Fides enim est constantia voluntatis alteri declarata de eo, quod præstare volumus (§. 757. *part.* 3. *Jur. nat.*), ac ideo in fœderibus denotat immutabilitatem propositi ea adimplendi, quæ in fœderibus, tanquam pactis (§. 369.), promittuntur (§. 1062. *part.* 1. *Theol. nat.* & §. 788. *part.* 3. *Jur. nat.*), consequenter minime violandi fœdera. Quamobrem cum fœdera violare sit contra jus Gentium, & qui violat jus Gentium violat (§. 548.). consequenter communis Gentium salus fidem in fœderibus exigat; fides fœderum sancta est (§. 546.).

Inviolabilitas fœderis & inviolabilitas fidei inseparabiliter cohærent, ita ut illud inviolabile esse nequeat, nisi etiam hæc inviolabilis sit. Qualis itaque est inviolabilitas fœderis; talis etiam est inviolabilitas fidei. Quamobrem cum in illa consistat sanctitas fœderis (§. 546.), san-

BIU Cujas

sanctitas quoque fidei ob hanc tribuenda. Sicuti igitur Gentibus fœdera sancta habenda (§. 547.), ita etiam fides iisdem sancta haberi debet. Turpe est in vulgo fidem fallere, multo igitur turpius est, si fides fallant potestates summæ, quæ fœdera feriunt (§ 369.) Cum enim potestates summæ, seu civitatum Rectores (§. 368.), integram Gentem repræsentent (§. 39.); si fidem fallat potestas summa, perinde est ac si in tota Gente ne unus quidem sit, qui fidem servet. Hinc facile est definire rationem turpitudinis hujus vitii in potestate summa ad turpitudinem ejusdem in privato. Cumque Rector civitatis actus regios ad gloriam Gentis suæ referre debeat ac nihil committere, quod eandem imminuere, aut labefactare possit (§. 51.), tanto magis sibi sanctitatem fidei commendatam habere debet.

§. 551.

An sanctitas fidei respectum habeat ad religionem Gentis fœderatæ.

Sanctitas fidei nullum respectum habet ad religionem Gentis, cum qua fœdus initur. Sanctitas enim fidei dependet a communi Gentium salute (§. 546.), quatenus scilicet in civitatem coivisse intelliguntur (§. 9.): quæ cum in non impedita fruitione vitæ sufficientis, tranquillitatis & securitatis consistat (§. 17. *part.* 8. *Jur. nat.*), ad modum colendi Deum, consequenter ad religionem (§. 512. *part.* 2. *Theol. nat.*) nullum respectum habet. Quamobrem nec sanctitas fidei respectum ullum ad religionem Gentis, cum qua fœdus initur, habet.

Nulla fide starent fœdera, seu pacta inter Gentes, si a veritate religionis ea dependerent. Quælibet enim Gens, cujuscunque tandem sit religionis, eam, quam profitetur, putat esse veram. Quodsi ergo admitteretur, Genti a vera religione alienæ non servari fidem licitum esse; quælibet Gens existimabit, violationem fidei sibi esse licitam, si fœdus fecit cum Gente alii religioni addicta, consequenter Gens nulla fidere potest alteri, quæ diversam a sua religionem fovet. Nihil adeo absurdius in Jure Gentium esse potest, quam sanctitatem fidei facere dependentem a veritate religionis.

§. 552.

De identitate sanctitatis fidei inter Gentes.

Quoniam sanctitas fidei nullum respectum habet ad religionem Gentis, cum qua fœdus initur (§. 551.); & fœdera inire liceat cum Gente alii religioni addicta (§. 429.), *fides eodem modo sancta esse debet, cujuscunque tandem religionis fuerit Gens, cum qua fœdus initur*, consequenter *inter quascunque Gentes sanctitas fidei eadem est, non attenta earum religione.*

Sive fœdus feriatur cum christianis, sive cum turcis, sive cum paganis, in sanctitate fidei nihil prorsus immutatur. Immo qui putat, religionem suam esse veram, alterius vero falsam, is tanto magis sibi sanctitatem fidei commendatam habere debet, ne religioni imputetur vitium, quod non est nisi ejus, qui eam profitetur. Vera nimirum religio non fert vitia, præsertim tam fœda, quale est violatio fidei, quæ sancta haberi debet (§. 550.). Relegenda hic sunt, quæ superius prolixe annotavimus (*not.* §. 429.).

§. 553.

Manifesto falsam fœderum interpretationem sanctitati fidei adversari.

Manifesto falsa fœderum interpretatio sanctitati fidei maxime adversatur. Etenim si fœderum manifesto falsa fuerit interpretatio, ea ipsa non aliud intenditur, quam ut fidem fallat, qui fœdera servare videri vult. Enimvero qui hoc facit, ab eo fides minime sancta habetur (§. 346.), & quoniam videri vult fœdera servare, sufficienter indicat, sibi non ignotum esse quam turpe sit fidem fallere (§. 759. *part.* 3. *Jur. nat.*). Nihil igitur sanctitati fidei magis adversatur, quam manifesto falsa interpretatio.

Exempla istiusmodi cavillationum occurrunt in historia antiqua, quorum nonnulla refert *Grotius* l. 2. cap. 16. §. 5. Ita Platæenses, cum promisissent se captivos Thebanos reddituros, non vivos, sed mortuos reddiderunt. Romani cum Antiocho pacti, ut partem navium dimidiam redderent, omnes naves medias dissecuerunt, ut Regem tota classe spoliarent. Et ipse *Alexander* M. cum liberum ex urbe exitum promisisset, iter tuum non intelligi argu-

BIU Cujas

gutatus est. Huc etiam pertinet exemplum apud *Tacitum* Annal. XII. ubi narrat: *Rhodamistum* juraſſe *Mithridati*, ſe nec veneno, nec ferro vim illaturum, mox autem eum injecta multa veſte necaſſe.

§. 554.

Item ſi quis ea intentione mentem ſuam male exprimit, ut illi locus ſit.

Quoniam manifeſto falſa fœderum interpretatio *ſanctitati fidei* maxime adverſatur (§. 553.); eidem quoque *maxime adverſatur, ſi quis in fœdere ea intentione conventa non accurate definit, nec verbis perſpicuis neque ambiguis exprimit, ut, ſi e re ſua eſſe viſum fuerit, falſæ interpretationi & cavillationibus locus ſit.*

Qui hoc facit, ei non animus eſt ſervandi fidem, ac per conſequens eandem minime ſanctam habet (§. 546.).

§. 555.

De conceſſione juris ad actus tranſitorios.

Pactionibus Gentium æquipollent conceſſiones juris ad certos actus tranſitorios in territorio ſuo tam expreſſæ, quam tacitæ. Etenim ſi Gens quædam alteri concedit jus quoddam ad certos actus tranſitorios in territorio ſuo expreſſe; conceſſio hæc fit petenti vel ſimpliciter, vel certo modo, conſequenter de eo, quod conceditur, inter ſe conveniunt (§. 698. *part.* 3. *Jur. nat.*), & concedens ea omnia promiſiſſe intelligitur, quæ ad uſum hujus juris neceſſario requiruntur, cum fruſtra concederetur jus, niſi ſimul ea concederentur, ſine quo jure iſto uti non datur. Quamobrem cum conventiones, quæ promiſſiones continent, pacta ſint (§. 788. *part.* 3. *Jur. nat.*); conceſſiones Gentium expreſſæ juris ad certos actus tranſitorios in territorio ſuo pactionibus Gentium æquipollent. *Quod erat unum.*

Enimvero cum conſenſus tacitus ſit verus conſenſus (§. 662. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), conſequenter perinde ſit, ſive conceſſio expreſſe, ſive tacite fiat, expreſſa autem conceſſio pactioni æquipollet, *per demonſtrata*; pactioni quoque tacita æquipollere debet. *Quod erat alterum.*

Pertinet huc conceſſio tranſitus exercitus per ſuas terras, vel etiam Regis iter facientis, juris commorandi in territorio ſuo juſta quadam de cauſa, veluti ob uſum acidularum ſanitatis cauſa, juris coemendi certas fruges, quibus Gens vicina indiget annonæ caritatis cauſa, & quæ ſunt alia hujus generis. Quamvis enim ea, quæ conceduntur, referri poſſint vel ad officia humanitatis, vel ad jura ex communione primæva reſidua; ſi tamen proſtent rationes, a ſalute publica, ſuprema in civitate lege (§. 86. *p.* 8. *Jur. nat.*), deſumtæ, recte denegantur, adeoque cum de eo ſit judicium penes concedentem (§. 156. *part.* 1. *Jur. nat.* & §. 55. *part.* 8. *Jur.*), conſenſus ejus requiritur.

§. 556.

An iis ſanctitas conveniat.

Quoniam pactionibus Gentium æquipollent conceſſiones juris ad certos actus tranſitorios in territorio ſuo tam expreſſæ, quam tacitæ (§. 555.), fœdera vero, conſequenter pactiones quoque aliæ quæcunque (§. 369., Gentibus ſancta habenda (§. 547.), fideſque in iis ſancta eſſe debet (§. 550.); *conceſſiones quoque juris cujuſdam ad actus certos in territorio ſuo a Gente una alteri factæ ſive expreſſe, ſive tacite, ſanctæ ac fides in iis ſancta eſſe debet.*

Eadem eſſe debet Gentium fides in omnibus negotiis, quæ inter eas intercedunt. Rationes enim, quæ ſanctitatem fœderibus vindicant, in iis omnibus locum habent. Fides ſemper publica eſt: publica vero fides ſancta eſſe debet; cum major ſit turpitudo fidem publicam fallere, quam privatam (*not.* §. 550.).

§. 557.

BIU Cujas

§. 557.

Si circa concessiones juris cujusdam ad actus transitorios in territorio suo moribus Gentium quædam introducta; ea ad jus Gentium consuetudinarium pertinent. Patet ex ipsa definitione juris Gentium consuetudinarii (§. 24.). *De jure consuetudinario circa eas.*

Jus hoc consuetudinarium confundendum non est, cum eo quod in istiusmodi casibus Gens una alteri sponte sua facit, quamvis si idem in simili casu ab hac isti vicissim fiat, non interruptis actibus jus consuetudinarium introduci possit.

§. 558.

Quicquid fit contra jus consuetudinarium, injuria est. Etenim jus Gentium consuetudinarium longo usu introductum & instar juris observatur (§. 24.). Quamobrem quod contra jus illud fit, contra jus perfectum Genti competens factum intelligitur. Quoniam itaque injuria est, quod fit contra jus perfectum alterius (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*); quicquid fit contra jus consuetudinarium injuria est. *An contra jus consuetudinarium factum injuria sit.*

Jus consuetudinarium nititur tacito Gentium consensu, qui cum verus consensus sit (§. 662. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), perinde omnino est, ac si Gentes de eo, quod consuetudinis est, inter se expresse convenissent. Atque ideo Jus Gentium consuetudinarium quoad effectum pactitio æquiparatur.

§. 559.

Fides tacita dicitur, quæ nititur consensu Gentium tacito, ac per consequens *in iis, de quibus tacite convenitur, vel quæ tacite promittuntur, datur.* *Fides tacita quid sit.*

Multa in negotiis Gentium tacite conventa insunt. Quamobrem fides tacita non ignotum existimari debet inter Gentes nomen. Quodsi enim vel maxime nomen non usurpetur, res ipsa tamen, quæ eodem denotatur, ignota non est, ut adeo in Jure Gentium perinde sit, ac si ea hoc ipso nomine indigitaretur.

§. 560.

Quoniam consensus tacitus verus consensus est (§. 662. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), & per consequens quoad effectum æquivalet expresso, qui verbis declaratur (§. 660. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); *fides* quoque, quæ nititur consensu Gentium tacito, consequenter *tacita æquipollet expresse datæ*, consequenter *non minus, quam hæc servanda* (§. 765. *part.* 3. *Jur. nat.*), *& perfidiæ reus sit, qui contrarium ejus facit, ad quod fidem suam tacite adstrinxit* (§. 766. *part.* 3. *Jur. nat.*). *Quod sit servanda.*

Qui fidem tacitam reprobat, fraudi locum facit (§ 147. *part.* 5. *Jur. nat.*), quam tamen omnem naturaliter illicitam esse (§. 148. *p.* 5. *Jur. nat.*) & ab omni pacto abesse debere constat (§. 149. *part.* 5. *Jur. nat.*). Cum fraus in se admodum turpis sit (*not.* §. 147. *part.* 5. *Jur. nat.*); tanto turpior existimari debet, ubi fidei, quæ sancta esse debet (§. 350.); contrariatur.

§. 561.

Sine quo id, in quod consensum est, constare non potest, id tacite conventum intelligitur. Etenim quodlibet negotium complectitur omnes actiones ad aliquid obtinendum, vel efficiendum requisitas (§. 68. *part.* 7. *Jur. nat.*), consequenter tam positivas, quam negativas (§. 24. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Quodsi ergo de negotio quodam conveniatur, qualecunque tandem id fuerit, in ea non modo *De iis, quæ tacite conventionibus insunt;*

BIU Cujas

consentitur, quod expresse dicitur, verum etiam in cetera omnia, quæ requiruntur, ut id, in quod consensum est, constare possit, ac per consequens ea tacite conventa intelliguntur (§. 698. *part.* 3. *Jur. nat.*).

Grotius l. 3. c. 24. §. 1. quædam actui naturam inesse dicit & ea tacite conventa pronunciat. Ita omni contractui beneficio inest indemnitas ejus, qui alteri gratis quid præstat, prouti suo loco *part.* 4. *Jur. natur.*) ostendimus. In eam igitur tacite consensisse intelligitur is, cui gratis quid præstitum. Etenim nemo contractum beneficum inibit, nisi absque damno suo id fieri possit, consequenter sine indemnitate ejus, qui gratis quid præstat, contractus benefici constare nequeunt, ac ideo ea omni contractui beneficio inest. Similiter qui colloquium aut postulat, aut admittit, tacite promittit, id collocutoribus fore innoxium: neque enim ad colloquium accedet, nisi qui certus fuerit, id sibi innoxium fore, ac ideo colloquium sine hoc constare nequit, consequenter conventioni de colloquio promissio securitatis collocutorum natura inest. Recte autem dicuntur natura actui cuidam inesse, quæ ex eo vi demonstrationis deduci possunt; cuilibet enim rei ea insunt, quæ ex ejus notione recta ratiocinatione deducuntur.

CAPUT V.

De modo componendi controversias Gentium.

§. 562.

Controversiæ Gentium & Rectorum civitatis quid sint.

Controversiæ Gentium & Rectorum civitatis sunt contentiones eorundem de juribus sibi competentibus, aut injuria facta.

Contendunt inter se Rectores civitatis, si unus eorum jus quoddam sibi competere affirmat, alter vero negat, illo rationes, ob quas sibi competat, allegante, hoc easdem refutante, vel alias in contrarium afferente. Hæc eorum contentio controversia dicitur. Eruditi de veritate dogmatum, vel factorum inter se contendunt, & hæ contentiones controversiæ eruditorum, idiomate patrio gelehrte Streitigkeiten / sive Streitigkeiten der Gelehrten appellantur, quæ a controversiis Gentium nonnisi objecto differunt. Per se autem patet, controversias quoque dari privatorum, quæ cum controversiis Gentium & Rectorum civitatis coincidunt, & in contentionibus de jure sibi competente, vel de injuria sibi facta consistunt.

§. 563.

Gravamina quid sint.

Gravamina Gentium & Rectorum civitatis dicuntur querelæ de jure manifesto sibi ab altera Gente, vel Rectore civitatis altero denegato, vel de injuria sibi facta, aut facienda. Idiomate patrio dicuntur Beschwerden.

Ita si Gens quædam non solvit, quod se debere negare non potest, querela, quæ de solutione non obtinenda a Gente altera movetur, gravamen est. Si qua Gens jus legatorum violavit, aut a subditis impune violatum fert, querela, quam de eo Gens altera movet, gravamen est. Contingit subinde gravamina gentis unius ab altera in controversiam vocari, si hæc ad ea tollenda parata non est. Me vero vel tacente patet, gravaminibus quoque locum esse inter privatos.

§. 564.

De gravaminibus injustis.

Quoniam gravamina sunt querelæ de jure manifesto sibi ab altero denegato, vel de injuria sibi facta, vel facienda (§. 563.); *si tibi revera nullum jus competat ab altero tribuendum, vel injuria non sit factum alterius, quod tu pro ea venditas, gravamen tuum nullum est*, ac ideo dicitur *gravamen minime justum, vel injustum*, quasi nullo jure factum.

Non semper vera sunt hominum judicia de eo, quod ad ipsos pertinet. Atque ideo pro re manifesta habent, quæ non modo dubia est, verum etiam prorsus nulla. Conqueruntur igitur

BIU Cujas

tur de eo; quod non eſt. Ac ideo gravamina ipſorum in ſe nulla ſunt, ſeu injuſta. Fingunter etiam ſubinde gravamina, ubi nulla ſunt. Sed ea ad ſimulationes pertinent (§. 716. *p. 2. Phil. pract. univ.*).

§. 565.

An ſe immiſcere regimini alieno ſit juſta gravaminis cauſa.

Quoniam gravamen Rectoris civitatis eſt querela de injuria ſibi facta (§. 563.), quilibet autem Rector civitatis habet jus perfectum non patiendi, ut alia quædam ſe regimini ipſius quomodocunque immiſceat (§. 269.), ſi hoc facit Rector civitatis alterius, injuriam ipſi facit (§. 859. *part. 1. Jur. nat.*); conſequenter *ſi Rector civitatis ſe regimini alterius immiſcet, id juſta gravaminis cauſa eſt*

Fieri hoc poteſt per legatos pro diverſis regiminis formis diverſis modis, tum etiam ſi Rector quidam civitatis prohibere velit, ne faciat alter, quod vi ſummi imperii facere poteſt.

§. 566.

De modo tollendi gravamina

Quia gravamina ſunt querelæ de jure manifeſto ſibi denegato, aut injuria facta, vel facienda (§. 563.), per ſe autem patet, querelas iſtas ceſſare, ſi querenti jus ſuum tribuitur, injuria facta reparatur, aut, ſi reparari nequit, de ea ſatisfit, a facienda autem deſiſtitur; *gravamina tolluntur, ſi Gens quæ gravaminibus locum fecit, alteri jus ſuum tribuat, injuriam factam reparet, aut de ea, quæ reparari nequit, ſatisfaciat, a facienda autem deſiſtat, vel ubi fides ſuſpecta eſt ſufficienter caveat.*

Ceſſante nimirum ratione querelarum, ceſſant querelæ, quippe quæ non ponuntur, niſi poſita illa (§. 118. *Ontol.*). Ceſſantibus autem querelis, nulla amplius gravamina exiſtunt (§. 563.).

§. 567.

De obligatione tollendi gravamina.

Si cui Genti ſunt gravamina adverſus alteram, hæc ea tollere obligatur. Et enim Gens una quælibet alteri jus ſuum tribuere debet (§. 264.), conſequenter etiam injuriam factam reparare, ſeu damnum datum reſarcire (§. 923. *part. 1. & §. 580. part. 2. Jur. nat.*), aut ſi injuria reparari nequit, de ea ſatisfacere (§. 252. 253.), cumque Gens nulla alteram ledere (§. 173.), ſed unaquæque ſibi cavere debeat, ne aliam offendat (§. 266.), ab injuria, quam facere intendit, deſiſtere. Enimvero ſi Gens, adverſus quam gravamina proſtant, hoc faciat, gravamina tolluntur (§. 566.). Quodſi ergo Genti cuidam gravamina ſunt adverſus alteram, hæc ea tollere obligatur.

Convenit hoc maxime amicitiæ, quam Gentes inter ſe colere debent & curæ, qua circumſpicere tenentur, ne alias ſibi inimicas reddant (§. 172.), immo etiam juſtitiæ, quam Gentes inter ſe colere obligantur (§ 265.). Quemadmodum in civitate privatorum gravamina tollenda ſunt, prouti abunde conſtat ex iis, quæ in parte octava Juris naturæ de judiciis demonſtrata ſunt; ita quoque in civitate maxima, in quam Gentes coiverunt (§ 9.), plurimum intereſt, ut gravamina tollantur, ne Gens, cui ſunt gravamina, vi perſequi jus ſuum & injuriam a ſe amoliri cogatur (§. 271. *& ſeqq.*).

§. 568.

An gravamina ſponte miſſa facere liceat.

Genti unicuique liberum eſt, ſi in gratiam alterius gravamina miſſa facere velit. Si cui Genti ſunt gravamina adverſus alteram, hæc ea tollere obligatur (§. 567.), conſequenter illi jus eſt id ab hac exigendi (§. 23. *part. 1. Jur. nat.*). Enimvero cum quilibet jus ſuum remittere poſſit (§. 117. *part. 3. Jur. nat.*), hoc vero faciat, qui ſufficienter ſignificat ſe nolle, ut alter ſibi præſtet, ad quod præſtandum obligatur (§. 95. *part. 3. Jur. nat.*); Genti, cui ſunt gravamina adverſus

BIU Cujas

versus alteram, remittere potest, ut tollantur, consequenter ei liberum est, si in gratiam alterius eadem missa facere velit.

Sæpe consilii est, gravamina quidem proferre, non tamen urgere, ut tollantur, sed generoso animo declarare, quod ea missa facere velis. Subinde etiam ea celare prudentiæ est, aut saltem dissimulare pro præsenti. Tum vero missa facta non sunt, nec jus exigendi, ut tollantur, remissum. Unamquamque Gentem de jure suo disponere posse, prouti sibi visum fuerit, vel prudentia suadet, nemo est qui dubitet, nisi juris omnis fuerit prorsus ignarus.

§. 569.

Dè modo componendi controversias Gentium.

Controversiæ inter Gentes eodem modo componi possunt quo inter privatos in statu naturali viventes. Gentes enim spectandæ sunt tanquam personæ singulares liberæ in statu naturali viventes (§. 2.), consequenter judicem nullum habent, qui de jure controverso sententiam ferat & exequatur (§. 538. 540. *& seqq. part. 8. Jur. nat.*), qualem nec habent personæ privatæ in statu naturali, qui status libertatis est (§. 145. *part. 1. Jur. nat.*), viventes (§. §. *cit.*). Quamobrem controversiæ inter Gentes non alio modo componi possunt, quam quo inter privatos in statu naturali viventes.

Gentes non alio utuntur jure, quam naturali (§. 3.). Jus igitur quod privatis est ad modum componendi controversias in statu naturali, idem etiam Gentibus competit.

§. 570.

Specialius recensentur modi isti.

Quoniam controversiæ inter Gentes eodem modo componi possunt, quo inter privatos in statu naturali viventes (§. 564.); naturaliter vero componi possunt vel amicabiliter (§. 878. *part. 5. Jur. nat.*), vel per transactionem (§. 885. *part. 5. Jur. nat.*), vel per mediationem (§. 923. *part. 5. Jur. nat.*), vel denique per arbitrium, seu compromissum in arbitros (§. 945. *part. 4. Jur. nat.*); *controversiæ* quoque *inter Gentes componi possunt vel amicabiliter, vel per transactionem, vel per mediationem, vel per arbitrium.*

Equidem ad modos componendi controversias in statu naturali etiam refertur duellum & fors; non tamen duellum est modus aptus ad controversiam decidendam (§. 1092. *part. 5. Jur. nat.*), nec naturaliter licitum (§. 1091. *p. 5. Jur. nat.*), fors vero, quamvis non sit illicita (§. 1099. *part. 5. Jur. nat.*), vix tamen Gentibus litigantibus sese probabit.

§. 571.

De conventibus & colloquiis Gentium.

Quoniam controversiæ inter Gentes componendæ sunt vel amicabiliter, vel per transactionem, vel per mediationem, vel per arbitrium (§. 570.), per amicabilem vero compositionem, vel transactionem, vel mediationem, vel per arbitrium controversiæ componi nequeunt, nisi controvertentes conveniant & colloquantur, quod satis per se patet; ideo *Gentes controversiarum componendarum causa conventus celebrare & in colloquium venire tenentur*, consequenter *de loco, tempore, personis ad conventum admittendis, aliisque pro re nata in iisdem observandis convenire.*

Genuina hæc sunt media controversias inter Gentes componendi, quæ Jus naturæ præscribit, prouti abunde patet ex iis, quæ de controversiis naturaliter componendis in parte quinta Juris naturæ demonstrata sunt. Quod inter privatos duellum, id inter Gentes bellum est. Quemadmodum itaque duellum non est modus aptus ad controversiam decidendam (§. 1092. *part. 5. Jur. natur.*); ita nec bellum aptum est ad decidendam controversiam inter Gentes. Eventus belli non minus dubius ac incertus est, quam sortis, ut in utroque casu fallat proverbium Germanorum, quo Deus causam justam habenti assistere dicitur. Quemadmodum itaque sorte dirimenda non sunt, quæ certo consilio fieri possunt (§. 296. *par. 5. Jur. nat.*); ita multo minus bello. Immo bellum non perinde ac duellum ex compacto suscipi-

tur,

BIU Cujas

tur, ut jus controversum ejus sit, qui vicerit, consequenter ut vi armorum controversia decidatur, sed ut ad transactionem tandem veniatur, quæ bello finem imponat. Ad transactionem via patet sine armis; sed ad eandem venire displicet, quod pars utraque armis suis confisa victoriam sibi pollicetur, cumque victor conditiones præscribere possit victo, meliores transigendo conditiones se obtenturam sperat. Quod igitur bellum præferatur congressibus & colloquiis, nec absque multorum sanguine & depopulationibus atque vastationibus controversia componatur; non a jure naturæ venit, sed affectibus, quibus agitantur animi controvertentium, tribuendum. Judicium nimis deproperant, qui simpliciter pronunciant, controversias Gentium vi armorum esse dirimendas & hoc jus ipsis tributum a Deo atque natura, quod judice careant & ipsæmet juris sui vindices sint. Sane nec in statu civili, in quo actiones in foro in locum belli successerunt (§. 561 *part.* 8 *Jur. nat.*), non litigatur in foro, nisi quia controversiam amicabiliter, vel per transactionem, mediationem aut compromissum in arbitros componere nolunt partes, consequenter uti recusant mediis, quæ hominum naturæ convenientia præscribit lex naturæ, quæ bello minime favet, nec id nisi per modum defensionis permittit, prout jam alias insinuavimus & ex sequentibus clarius eluceſcet. Ceterum juris naturalis esse, ut in causa dubia, seu quando de jure controverso contenditur, aut instituantur colloquia ad rem controversam amicabiliter componendam, vel de ea transigendum sive adhibitis mediatoribus, sive absque iisdem, aut ut compromittatur in arbitrium, aut denique diremtio litis sorti committatur, alibi jam demonstravimus (§. 1102. *part.* 5. *Jur. nat.*), ac id non minus de Gentibus (§. 3.), quam de privatis intelligendum. Immo sicuti in statu naturali nemini hominum in causa dubia jus belli per se competit (§. 1100. *p.* 5. *Jur. nat.*), sed illicitum est alterum bello lacessere, ut vi armorum extorqueas, quod prætendis (§. 1101. *part.* 5. *Jur. nat.*); ita etiam Gentibus, quæ in statu naturali vivunt (§. 2.), nec alio inter se utuntur (§. 3.), licitum esse nequit, quod singulis in statu naturali, seu natura permissum non est. Absit autem, ut tibi persuadeas, hoc ipso diminui jus Gentibus & civitatum Rectoribus, qui illud habent, competens! Applicanda enim ad Gentes earumque Rectores etiam sunt, quæ de jure belli privati in causa controversa liciti aliàs demonstravimus. Bellum enim privatum natura singulis hominibus permissum norma est belli publici, cum Gentes inter se non aliter spectentur, quam tanquam privatæ personæ (§. 2.).

§. 572.

De jure belli ob controversias Gentium.

Si in causa dubia Gens una acceptare nolit colloquium amicabilis compositionis; vel transactionis causa, nec compromissum in arbitrum; offerenti competit jus belli in acceptare nolentem, quo ea ad transactionem vi armorum adigatur. Etenim controversiarum componendarum causa Gentes conventus celebtare & in colloquium venire debent (§. 571.), ut lites vel amicabiliter, vel per transactionem sive cum mediatoribus, sive absque iisdem, vel per arbitros finiantur (§. 570.). Enimvero si quis colloquium amicabilis compositionis vel transactionis causa in causa dubia, aut compromissum in arbitrium acceptare nolit, offerenti competit jus belli in eum, ut ad transactionem vi adigatur (§. 1103. 1104. *part.* 5. *Jur. nat.*). Quamobrem etiam si in causa dubia Gens una acceptare nolit colloquium amicabilis compositionis, vel transactionis causa, nec compromissum in arbitrum; offerenti competit jus belli in Gentem acceptare nolentem, quo ea ad transactionem vi armorum adigatur.

Patet itaque jus belli non nasci ex eo, quod Gentes judicem non habeant, sed juris sui ipsæmet vindices sint; verum ex injuria Gentis modum finiendi controversiam a parte altera legi naturæ convenienter oblatum reprobantis. Relegenda hic sunt, quæ alibi jam annotavimus (*not.* §. 1104. *part.* 5. *Jur. natur.*). Quodsi objicias, quæ de modo componendi controversias Gentium & jure belli in causis earum controversis a nobis tradita sunt, adversari communi Gentium opinioni earumque moribus repugnare; objectio ista nos parum moratur; neque enim nobis propositum est ea recensere, quæ communi Gentium opinioni consentanea sunt, sed docere, quæ veritati conveniunt: Et quamvis mores Gentium jus consuetudinarium faciant (§. 24.); non tamen quod pro jure consuetudinario inter Gentes observatur pro vero jure agnoscimus, nisi quatenus cum theoria legum civilium naturali consentit, ac ideo locum in jure Gentium voluntario, quod diximus, meretur (§. 22.). Quemadmodum lege positiva civili ex illicito legislator facere nequit licitum (975. *part.* 8. *Jur. nat.*), ac sibi cavere debet, ne errores quidam communes pro Jure naturæ sumantur (§. 992. *part.* 8. *Jur. nat.*); ita idem tenendum de jure Gentium consuetudinario.

§. 573.

BIU Cujas

§. 573.

Quando jus belli competat colloquio vel compromisso non tentato.

Quoniam contra Gentem colloquium amicabilis compositionis, vel transactionis causa, aut compromissum in arbitros acceptare nolentem jus belli competit offerenti, ut ea vi armorum ad transactionem adigatur (§. 572., atque perinde est, sive expresse, sive tacite reprobetur; *si facile prævideri potest, colloquium, aut compromissum non acceptatum iri, aut si offerretur, non alium expectandum eventum, quam ut offerenti mora nocua inferatur, talia prævidenti jus belli adversus Gentem alteram, etiam colloquio, aut compromisso non tentato competit.*

Lex naturæ ad prudentiam quoque nos obligat (§. 258. *part.* 1. *Jur. natur.*), adeoque circumspectos nos esse jubet (§. 256. *p.* 1. *Jur. nat.*), ne temere quid faciamus (§. 278. *part.* 3. *Jur. nat.*), præsertim si temeraria actio cum damno nostro conjuncta sit, quod a nobis avertere tenemur (§. 493. *part.* 2 *Jur. nat.*). Vides itaque nos non simpliciter improbare, si quis arma sumat in causa dubia, nondum tentato colloquio, aut compromisso, de quo nulla unquam spes superesse videtur, etsi illud, ubi mora acceptanti utilis, non eo animo acceptari possit, ut controversia componatur, sed ut mora interponatur.

§. 574.

Quid hic conveniat juri gentium voluntario.

Jure Gentium voluntario non injusta sunt arma, quæ sumuntur in causa dubia transactionis obtinendæ causa, colloquio, aut compromisso non tentato. Etenim etiam in certis, præsertim magni momenti, fides Gentis Genti & olim semper suspecta fuit, & hodienum suspecta esse solet, ut ideo petantur guarandi fœderum (§. 443) ac in securitatem fidei obsides (§. 540.). In rebus igitur magni momenti inter Gentes controversis cum vix sperandum sit, ut per colloquium controversia componatur, & compromissum ob metum studii partium acceptetur, ac colloquii acceptatio suspicione non careat, quando vero facile prævideri potest, colloquium aut compromissum non acceptatum iri, aut, si offeratur, non alium expectandum esse eventum, quam ut offerenti mora nocua inferatur, non tentato colloquio, aut compromisso arma licite sumantur (§. 373.), & vi libertatis naturalis Genti unicuique competentis (§. 55. *part.* 8. *Jur. nat.*) standum sit uniuscujusque de istis judicio (§. 156. *part.* 1. *Jur. nat.*); jure Gentium voluntario, ut controversia habeat exitum, non injusta sunt arma, quæ in causa dubia transactionis obtinendæ causa, non tentato ante colloquio, aut compromisso, sumuntur (§. 22. *h.* & §. 983. *part.* 8. *Jur. nat.*).

Si fides Gentibus tam sancta esset, quam debebat (§. 550.), & nisi affectibus, quam ratione eædem regi mallent, aut gloria, cui studere debent (§. 49.), illos coerceret, ne invitæ demum in id consentire cogerentur, in quod consentire nolebant; controversiæ earundem eo modo communi poterant, quem Jus naturæ præscribit, nec opus foret ad eas componendas vi armorum. Tumque nullum foret jus Gentium voluntarium, cui perversi Gentium mores nonnisi locum faciunt, & quo invita uti tenetur etiam Gens, quæ rectius sapit. Quoniam vero sperandum non est, ut Gentes omnes sint, quæ esse debebant, juri quoque voluntario semper erit locus, eo tamen discrimine, ut Gens, quæ meliora videt ac probat, nonnisi invita illæsa conscientia eodem utatur, aliæ autem, quibus veritas vel ignotum vel contemtum nomen est, incerta spe abreptæ illo abutantur. Sicuti hominum quilibet fortunæ suæ faber dicitur; ita etiam Gentes non modo suæ, verum etiam Gentium ceterarum fortunæ fabri sunt, quæ secunda, quamdiu meliora; adversa autem, quando deteriora sequuntur. Absit autem, ut tibi persuadeas, Gentem illam, quæ rationis ductum sequitur, nec a veritatis tramite declinat, deterioris fore conditionis, quam ceteræ, quæ omne præsidium a jure voluntario petunt. Neque enim his plus licet, quam illis, sed quod hæ vi juris voluntarii impune faciunt inter Gentes, non tamen sine reprehensione rectius sentientium cum detrimento gloriæ (§. 47.), cui studere debebant (§. 49.): illæ jure a natura sibi tributo faciunt (§. 572. 573.), nec sine laude recte sentientium, & gloriæ suæ consulunt (§. 47.), quemadmodum debebant. Eadem notanda sunt in casibus aliis, in quibus jus voluntarium a rigore juris naturæ abit.

§. 575.

BIU Cujas

§. 575.

De jure belli in cauſa dubia in genere notanda.

Quæ de jure belli in cauſa dubia naturaliter competente demonſtrata ſunt, inter Gentes quoque valent. Gentes enim inter ſe non alio utuntur jure, quam naturali (§. 3.). Quæ igitur de jure belli in cauſa dubia naturaliter competente demonſtrata ſunt, ea etiam inter Gentes valent.

Quamobrem non opus eſt, ut hoc in loco denuo demonſtrentur, nec ut repetantur, quæ ad ea annotavimus, quamvis utiliter relegantur.

§. 576.

Notanda in ſpecie.

Quoniam quæ de jure belli in cauſa dubia naturaliter competente demonſtrata ſunt, inter Gentes quoque valeant (§. 575.); *ſi qua Gens in cauſa dubia in conditiones æquas alteri, cum qua ipſi controverſia eſt, offerat, hæc vero eas acceptare nolit; jus belli adverſus eam eidem competit* (§. 1105. *part.* 5. *Jur. nat.*); *&, ſi ſumtis armis, a parte alterutra conditiones æquæ offerantur, eædem acceptandæ ſunt ac bellum finiendum* (§. 1106. *part.* 5. *Jur. nat.*), *pars utraque obligatur quærere conditiones, quibus bellum vitetur, nec Gens, quæ petit, alteram cogere poteſt, ut de poſſeſſione decedat* (§. 1109. *part.* 5. *Jur. nat.*), *ac injuſtum bellum eſt, quod occupandæ poſſeſſionis cauſa ſuſcipitur* (§. 1110. *part.* 5. *Jur. nat.*).

Quoniam jus belli in cauſa dubia naturaliter competens, poſtquam imperia civilia introducta ſunt, potiſſimum uſum habet inter Gentes; ideo e re maxime eſſe videbatur, ut alibi de jure belli in cauſa dubia demonſtrata hic repetita ad Gentes applicarentur, ne in jure Gentium, quod hic traditur, deſiderari viderentur, quæ in eodem ſibi locum vindicant.

§. 577.

De jure belli in cauſa dubia ingenere notanda.

Talio inter Gentes non licita, nec datur jus talionis Gentium voluntarium, ſed ſi talio moribus introducta, ad jus Gentium conſuetudinarium iniquum referenda. Talio enim lege naturali prohibita (§. 640. *part.* 8. *Jur. nat.*, conſequenter illicita (§. 170. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Quamobrem cum Gentes inter ſe utantur jure naturali (§. 3.), conſequenter inter eas licitum eſſe nequeat, quod naturaliter illicitum; talio quoque inter Gentes licita eſſe nequit. *Quod erat primum.*

Jam jus Gentium voluntarium eodem modo conditur, quo jus civile in civitate (§. 22.). Enimvero ſi jus civile conditur ex naturali, ex illicito fieri nequit licitum (§. 975. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem cum talio naturaliter illicita ſit, *per demonſtrata n.* 1. nec jus talionis Gentium voluntarium datur. *Quod erat ſecundum.*

Quodſi denique talio communi quodam errore, quaſi ea licita ſit, moribus fuerit introducta inter Gentes quaſdam; ea utique juris conſuetudinarii erit (§. 24.). Enimvero cum iniquum ſit, quod juri naturæ repugnat (§. 239. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); talio autem juri huic repugnet *per demonſtrata n.* 1. jus talionis conſuetudinarium iniquum eſt. *Quod erat tertium.*

Communem & olim fuiſſe, & hodienum eſſe errorem, quaſi talio ſit æquiſſima, cum nihil æquitati magis conſentaneum exiſtimetur, quam ut tantundem quis mali patiatur, quantum fecit, alibi jam annotavimus, & quantum a vero diſtet falſa iſta opinio oſtendimus (*not.* §. 640. *part.* 8. *Jur. nat.*). Ortum nimirum debet talio vindictæ cupidini, a qua non minus Gentes (§. 3.), quam homines ſinguli alienum habere debent animum (§. 948. *part.* 1. *Jur nat.*). Non eſt quod excipias, cupidinem vindictæ non cadere in Gentem, ac ideo jus talionis ab eadem ſine ea exerceri poſſe. Jus enim Gentium exercetur per Rectores civitatis, qui non minus affectibus indulgent, quam homines privati, ac potentia confiſi in vindictam proniores eſſe ſolent privatis, quos haud raro impotentia a vindicta retrahit. Rectitudo actionum in Rectore civitatis non alia eſt, quam in privato, & eandem puritatem mentis lex naturæ in

BIU Cujas

in illo requirit, quam in hoc exigit. Quemadmodum itaque privatus ratione regere debet actiones suas, nihil dando affectibus; ita magis hoc fieri debet a Rectore civitatis; qui integram Gentem repræsentat (§. 39.).

§. 578.

An injuria irreparabilis eidem faciat locum.

Quoniam talio naturaliter illicita etiam inter Gentes (§. 577.); talio autem in eo consistit, ut tantum quis patiatur mali, quantum fecit (§. 639. *part.* 8. *Jur. nat.*); *si cui Genti ab alia injuria irreparabilis facta, aut quam reparatum iri non sperari potest, non licet Genti isti idem facere, quod ipsa fecit.*

Qui jus talionis defendunt, idem plerumque ultra limites, quos per naturam suam habet, extendere solent. Ita si qua Gens legatos alterius trucidavit, aut nasis ac auribus abscissis ad mittentem remisit; huic quoque permissum arbitrantur, ut illius legatos vicissim occidat, vel nasis ac auribus abscissis ejiciat. Facile autem patet, tum talionem non fieri intra easdem personas, lædentem scilicet ac læsam, ut fert talionis natura (§ 639. *p.* 8. *Jur. nat.*). Quamvis itaque jus talionis esset æquissimum, quemadmodum vulgo existimatur; non tamen eidem in istiusmodi casibus foret locus, ac propterea inter Gentes raro usum haberet. Non tamen putandum, quasi jure talionis sublato adversus injuriam irreparabilem nullum sit remedium: dari enim remedia alia, si Gens lædens læsæ gravamina tollere nolit, prouti debet (§. 567.), ex sequentibus elucescet.

§. 579.

Quando talio fiat magis illicita.

Quoniam *talio inter Gentes* minime licita (§. 577.); *multo magis illicita erit, si in facto naturaliter turpi consistit.*

E. gr. ponamus militibus fuisse promissum, ut fœminis honestis publice violentum stuprum inferrent; cum istiusmodi stupra naturaliter turpia sint (§. 335. *p.* 7. *Jur. nat.*), si vel maxime jus talionis moribus quarundam Gentium fuerit introductum, id vicissim suis militibus permittere non licebit: quodsi tamen fiat, talio multo magis illicita erit, quam quæ in malo quodam physico, quod in se spectatum illicitum non est, consistit.

§. 580.

Quando jure puniendi Gens læsa uti possit.

Si Gens alteri a se læsæ de injuria irreparabili satisfacere nolit, aut satisfactum iri spes nulla esse videtur; læsa jure puniendi intra terminos æquos uti potest. Etenim si injuria irreparabilis facta, Genti læsæ de ea satisfieri debet (§. 566. 567.). Quodsi ergo lædens satisfacere læsæ nolit, aut spes nulla esse videtur, ut satisfiat, cum læsæ competat jus puniendi lædentem (§. 272.) & hæc ad pœnam patiendum obligetur (§. 1071. *part.* 1. *Jur. nat.*), læsa jure puniendi lædentem uti potest. *Quod erat unum.*

Quoniam vero jus puniendi infinitum est (§. 1063. *part.* 1. *Jur. nat.*), consequenter eidem limites præfigendi sunt ex circumstantiis præsentibus (§. 977. *part.* 1. *Jur. nat.*), pœnaque gravior illicita, ubi levior sufficit (§ 1065. *part.* 1. *Jur. nat.*); Gens læsa, siquidem lædens de injuria irreparabili eidem satisfacere nolit, jure quidem puniendi uti potest, *per demonstrata n.* 1. sed tamen nonnisi intra æquos terminos. *Quod erat alterum.*

Æqui termini ex fine pœnæ & circumstantiis, quæ eum obtentu vel facilem, vel difficilem reddunt, æstimandi. Pœna non aliud intenditur, quam ut Gens læsa in posterum sit secura a metu injuriarum; secura autem esse nequit, si impune se lædi patiatur. Securitas ad finem civitatis pertinet (§. 13. *part.* 8. *Jur. nat.*), quam tueri idem est ac punire, ut ideo jus puniendi referendum sit ad jus defensionis.

§. 581.

Quot modis Gens puniri possit.

In pœnam Genti adimi possunt res tam corporales, quam incorporales, veluti jura ad certos actus in territorio læsæ: immo licite quoque sumuntur arma in lædentem,

BIU Cujas

dentem, nisi aliter securitati prospici possit. Etenim Gentes spectantur tanquam personæ singulares in statu naturali viventes (§. 2.). Quamobrem cum personis privatis in pœnam adimi possint res quæcunque corporales & incorporales, sive jura quælibet (§. 589. *part.* 8. *Jur. nat.*); Genti quoque in pœnam adimi possunt res tam corporales, quam incorporales, veluti jura ad certos actus in territorio læsæ. *Quod erat unum.*

Enimvero cum qui alterum læsit ad pœnam patiendum obligetur (§. 1071. *part.* 1. *Jur. nat.*), si pœna aliter sumi non possit, qua securitati satis prospicitur, quia jus puniendi infinitum sit (§. 1063. *part.* 1. *Jur. nat.*), licite quoque in Gentem, quæ læsit, arma sumuntur. *Quod erat alterum.*

Satisfacere de injuria irreparabili revera nihil aliud est, quam pœnam præstare. Quæ igitur a lædente vel offeruntur, vel a læso exiguntur, pœnæ rationem habent. Quamobrem patet, absurdum non esse, ut in pœnam lædenti adimatur res corporalis, vel ut lædens privetur aliquo jure ad actus in territorio Gentis læsæ eidem competente, veluti jure commerciorum, aut jure præsidii habendi, & quæ sunt alia ejusdem generis. Immo gens quoque lædens privari potest jure, quod ipsi competebat adversus læsam, veluti ut hæc vectigal nullum solvere teneatur pro mercibus per territorium illius transeuntibus, quod antea erat solvendum. Neque etiam absurdum est, ut in pœnam solvatur certa pecuniæ summa, quemadmodum mulcta in pœnarum privatarum numero est (§. 590. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quodsi pœna sponte præstetur, non opus est, ut ad præstandum vi adigatur, qui puniendus. Quodsi vero pœnam recuset, remediis coactivis opus est. Cum tamen intra æquos terminos subsistendum sit (§. 580.); ex circumstantiis dijudicandum, quanta vis sit adhibenda, ut finem pœnæ consequi detur. Aliis igitur mediis non sufficientibus, arma sumere in lædentem omnino licitum. Equidem qui vim adhibet ad pœnam sumendam, bellum gerere videtur (§. 1114. *part.* 1 *Jur. nat.*); non tamen bellum inferre Genti dici potest, nisi qui vi armata ipsam Gentem pœnam recusantem adoritur, prout ex demonstratione de sumtione pœnæ bello annumeranda patet (*loc. cit.*) & ex ipsa propositione intelligitur. Qui enim pœnam sumit a lædente, vim adhibet adversus eum, qui eandem recusat. Vis vero Genti inferri nequit, nisi armata.

§. 582.

Quando pœna nomine bellum inferre liceat

Antequam Genti ob injuriam irreparabilem bellum inferatur, tentandum, num de pœna præstanda conveniri, aut alio quodam modo ea de lædente capi possit. Jure enim puniendi utendum intra terminos æquos (§. 580.), consequenter si sine vi pœna recipi possit, ad vim jus nullum est; si sine vi armata, qua ipsa Gens petitur, pœna capi possit, jus ad bellum Genti ipsi inferendum nullum est. Quamobrem patet, antequam Genti ob injuriam irreparabilem bellum inferatur, tentandum esse, num de pœna præstanda conveniri, aut alio quodam modo ea de lædente capi possit.

Quoniam qui læsit ad pœnam patiendum obligatur (§. 1071. *part.* 1. *Jur. nat.*); Gens, quæ alteri injuriam irreparabilem fecit, sua sponte de ea satisfacere debebat, multoque magis pœnam non recusare reposcenti. Quemadmodum vero perpauci sunt homines, qui pœnæ sese sua sponte submittere volunt; ita quoque Gentibus pœnæ odiosæ sunt. Quodsi tamen ante tententur remedia leniora, quam ad dura procedatur; Gens sibi imputet, quod durioribus adversus ipsam sit utendum. Bellum ingentem post se trahit cumulum malorum, & eventus ejus dubius. Quamobrem cum quærenda sit omnis occasio, qua evitetur; pœnæ sumendæ causa bellum non facile concipiendum. Immo haud raro præstat pœnam interpositis, si opus sit, minis remittere, quam arma induere.

§. 583.

Retorsio juris quid sit.

Retorsio juris dicitur constitutio, qua in subditos alterius Gentis decernitur jus, sive positivum, sive negativum, quo ipsa utitur in subditos nostros, seu breviter: est usus juris in alteram Gentem, qua ipsa in nostram utitur.

E. gr. Ita juris retorsio est, si jus detractus opponitur juri detractus, scilicet si tu civibus tuis ad me discessuris detrahis decimam bonorum partem, & ego vicissim civibus meis decimam partem detraho imperium tuum subituris, vel si tu civibus meis de hæreditate, quæ ipsis

BIU Cujas

in territorio tuo obtingit, decimam partem detrahis, & ego eodem casu utor adversus cives tuos. Immo huc pertinet, si civibus tuis non permitto ut hæreditatem, vel legatum capiant a civibus meis, quia tu idem meis non permittis. Huc etiam pertinet constitutio, ut jus geradæ vel hergevvetti cesset respectu subditorum Gentis, apud quam hoc jus receptum non est. Huc etiam porro referendum, si tu prohibes, ne certæ res venales, veluti frumentum, lanam, pannum, exportentur in regionem meam, & ego vicissim prohibeo, ne exportentur eædem, vel aliæ in tuam. Hæc juris retorsio non confundenda est cum retorsione injuriarum, quæ in compensatione injuriarum consistit & in novissima decisione Electorali 81 probatur, quatenus enim injuriæ verbales cum verbalibus compensantur, neque enim verbales cum realibus compensare permissum, ea inter Gentes locum non habet, quodsi vero reales cum realibus compensentur, retorsio redibit ad talionem (§. 639. *part.* 8. *Jur. nat.*), quæ & ipsa inter Gentes illicita &, siquidem moribus introducta fuerit, ad jus consuetudinarium iniquum referenda (§. 177.). Retorsioni igitur injuriarum in Jure Gentium nullus relinquitur locus. Ceterum retorsio injuriarum & retorsio juris in eo conveniunt, quod eodem quis jure in alterum utatur, quod is in ipsum statuit, nisi quod in retorsione injuriarum committatur, ad quod non faciendum retorquens obligabatur, consequenter jus sibi quoddam arroget, qui nullum habet. In retorsione autem jurium quilibet utatur jure, quod habet.

§. 584.

An retorsiones juris inter Gentes illicitæ sint.

Retorsiones juris inter Gentes illicitæ non sunt. Cum unicuique Genti liberum sit de iis statuere, quæ e re civitatis sunt, prouti sibi visum fuerit (§. 55. *part.* 8. & §. 156 *part.* 1. *Jur. nat.*); citra injuriam quoque statuere potest, quantum juris Genti alteri in territorio suo, vel apud se concedere velit, consequenter altera in ejus voluntate acquiescere tenetur, ac ideo gravamen nullum habet (§. 563). Enimvero cum Gentes omnes inter se æquales sint (§. 16.) & quod uni licitum, id etiam alteri licitum (§. 18.); Gens quoque altera statuere potest, prouti sibi visum fuerit, de iis, quæ e re civitatis suæ sunt, ac per consequens eodem jure in illam uti potest, quo ipsa in se utitur. Quamobrem cum juris retorsio fiat, si id faciat (§. 583.); retorsiones juris inter Gentes illicitæ non sunt.

Contingit equidem subinde, ut retorsione juris Gens, quæ eidem locum fecit, plus damni ex ea sentiat, quam emolumenti percipiat ex jure, quod in Gentem alteram statuit: tum vero id motivum esse potest, ut res in pristinum statum restituatur. Ubi vero id amplius integrum non est, sibi imputet, quod non cautius mercata fuerit. In casu particulari rationes quoque particulares subinde dantur, quæ retorsionem licitam faciunt. Ita si alicubi gerada & hergevvettum in usu non est, quemadmodum extra terras Saxonicas &, pauca quædam loca alia, in quibus jus Saxonicum retentum, ignoratur, retorsio juris nititur hoc principio, quod nemini quicquam gratis dare tenearis, qui vicissim dare poterat (§. 268. *p.* 4. *Jur. nat.*), consequenter nec lucrum dare Genti, a qua in casu simili vel eodem nullum vicissim sperare licet. Natura enim, quæ Gentes omnes æquales facit, minime te obligat, ut alterius meliorem facias conditionem, quam ipsa tuam facit. Nulla sane ratio est, cur uni præ altera competere debeat prærogativa quædam.

§. 585.

An retorsio juris sit necessitatis.

Quoniam retorsio juris non illicita est (§. 584.), consequenter Gentibus saltem competit jus ad eandem (§. 170. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), quilibet autem jus suum remittere potest (§. 117. *part.* 3. *Jur. nat.*); *cuilibet Genti liberum est, utrum jus retorquere velit, an nolit.*

Immo haud raro non desunt rationes suasoriæ, ob quas retorsio juris potius non fieri, quam fieri debet, veluti si ex prohibitione Gentis alterius nullum damnum sentiunt subditi tui, sed similis prohibitio potius damnum iisdem afferret. Subinde quoque maxime urgentes esse possunt rationes prohibitionis, ut eam ægre ferre nequeas, sed potius probare debeas. Interdum necesse est, ut jus retorqueatur, veluti si a vicina Gente exportatio frumenti prohibeatur, nec si a nobis exportatio permittatur, apud nos annona flagelletur. Retorsionem itaque Juris potissimum prudentia moderatur; nec quicquam in ea ex utraque parte occurrit, quod ad læsionem referri possit, etsi occasione ejusdem una, vel altera pars, vel etiam utraque incommodum quoddam sentire possit, quod tamen a neutra parte intenditur, quolibet nimirum decernente, quod e re civitatis suæ esse visum fuerit. Manifestissimum hoc est in eo casu, in quo jus quoddam non

BIU Cujas

non valere sinimus respectu exterorum, quo cives nostri fruuntur, quia exteri tali jure non utuntur, ex quo vicissim nostri commodum quoddam sperare poterant; cujus exemplum vidimus in gerada & hergevvetto (*not.* §. 583.).

§. 586.

De expletione juris & oppignoratione inter Gentes.

Si qua Gens rem suam, vel civium suorum ab alia Gente, quæ eandem detinet, vel quod alio quocunque modo debet, consequi non potest, seu Gens hæc illi, vel civibus illius jus reddere denegat; illa loco rei suæ vel debitæ, seu civium vel civibus suis debitæ bona quæcunque civium alterius auferre potest, quæ tantundem valent; restituere autem tenetur, quantum pluris valent, vel bona capta non ante reddere, donec rem suam vel civium suorum, aut sibi vel civibus suis debitam acceperit. Etenim si rem meam ab eo, qui eandem detinet, vel a debitore, quod mihi debet, consequi non possum, naturaliter loco rei meæ, vel mihi debitæ eidem auferre licet aliud tantundem valens (§. 1112. *part.* 5. *Jur. nat.*). Enimvero bona civium obligata sunt naturaliter pro debitis civitatis (§. 495.) & ipsa quoque bona privata Rectoris civitatis (§. 496.). Quamobrem si qua Gens alteri, vel civibus ejus jus denegat, ut rem suam, vel civium suorum, aut quod ipsi, vel civibus suis debet, consequi non possit; licet huic bona quæcunque civium alterius, vel etiam bona Rectoris civitatis loco rei suæ vel sibi debitæ, aut civium suorum, vel ipsis debitæ auferre. *Quod erat primum.*

Enimvero si quis loco rei suæ, vel sibi debitæ, quam a detentore, vel debitore consequi non potest, auferat aliud, quod plus valet; quantum pluris est detentori, vel debitori restituere debet (§. 1115. *part.* 5. *Jur. nat.*). Quamobrem si bona civium Gentis alterius, aut Rectoris civitatis expletionis juris causa auferuntur; quantum ea pluris valent, id Genti isti restituendum. *Quod erat secundum.*

Quoniam vero etiam rem detentori suæ aut debitori suo pignoris loco auferre licet, non ante reddendam, donec rem tuam, vel quod tibi debetur acceperis (§. 1118. *part.* 5. *Jur. nat.*); bona quoque civium Gentis alterius, vel Rectoris civitatis privata pignoris loco capi possunt, ut restituantur, si Gens rem suam vel civis sui, aut quod sibi, vel civi suo debetur, acceperit. *Quod erat tertium.*

Expletionem juris invitam ab oppignoratione invita distinximus, cum de modis consequendi jus suum in statu naturali egeremus (§. 1112. 1118. *part.* 5. *Jur. nat.*), etsi communiter a se invicem distingui minime soleant, & in Jure Gentium sub uno oppignorationis nomine comprehendantur. Esse tamen diversas, cum ex iis, quæ ibidem demonstrata, tum ex iis, quæ annotata sunt, satis superque patet. Inter Gentes autem utraque licita est, quia in statu naturali, in quo singuli perinde ac Gentes (§. 3) non utuntur nisi jure naturæ ipsis competente, cuivis homini licita. Et hoc demum modo jus Gentium necessarium sive naturale clarissima luce fulget, si quod naturaliter singulis licitum ad Gentes applicetur (§ 4), ac præcavetur, ne quid incaute juri Gentium admisceatur, quod a civili venit. Ceterum cum loco citato demonstraverimus, quænam circa expletionem juris & oppignorationem invitam tenenda sint; ea hic ut repetantur necesse non est.

§. 587.

Quousque extendatur.

Quoniam si jus denegatur, bona civium Gentis alterius, vel Rectoris civitatis privata expletionis juris vel pignoris causa capere licet (§. 586.), jus vero denegatur non tantum, si judicium in detentorem rei, aut debitorem intra tempus idoneum obtineri nequeat, verum etiam si in re minime dubia plane contra jus judicatum sit, quod tanquam per se clarum sumitur; *bona civium Gentis alterius, vel Rectoris civitatis privata expletionis juris vel pignoris causa etiam capere licet, si in re minime dubia plane contra jus judicatum sit.*

Jus tibi denegatur, si id, quod tuum est, aut tuum fieri debet, in judicio consequi non potes. Duplici igitur modo id fieri posse manifestum est, vel si judex te audire non vult, vel,

BIU Cujas

vel si sententiam injustam pronunciat. Juris civilis est, ut sententia a judice lata haberi debeat pro justa, si vel intra certum tempus ad superiorem non provocetur, vel illa ab hoc fuerit confirmata. Quamobrem cum leges civiles non obligent nisi membra ejusdem civitatis, in qua feruntur (§. 967. *part.* 8. *Jur. nat.*); inter Gentes sententia judicis seu bene, seu male prolata pro vera & justa non habetur, etiamsi a superiore fuerit confirmata. Quodsi ergo in re minime dubia plane contra jus judicatum sit, sententia pro nulla habetur, ac ideo jus denegatum recte sumitur.

§. 588.

Idem ulterius expenditur. Similiter cum qui jus protrahit, seu variis fruſtrationibus reddendum differt, id tibi tribuere nolle recte præsumatur, consequenter perinde sit ac si jus tuum tibi denegatur, quando vero jus denegatur, bona civium Gentis alterius expletionis juris, vel pignoris causa capere liceat (§. 586.); *si jus protrahitur, bona civium Gentis alterius, vel etiam Rectoris civitatis privata expletionis juris, vel pignoris causa capere licet.*

Qui habet animum alteri tribuendi jus suum, is prompte tribuit, cum nihil obstet, quo minus id, ad quod faciendum paratus est, sine mora faciat. Et promptitudo hæc maxime convenit justitiæ, quam Gentes inter se colere debent ea sollicitudine, ut ne quid committatur, quod eidem sit adversum (§. 265). Quodsi ergo Gens, quæ gravamina alterius audit, & ea sublatum iri promittit, jus nodum ultra protrahit & frivolis rationibus moram excusat: ea animum jus suum alteri tribuendi non habere recte omnino colligitur. Quapropter perinde est, sive jus aperte denegetur, sive ultra modum protrahatur. Multa in civitate tolerantur, quæ extraneis toleranda non sunt.

§. 589.

Repressaliæ quid sint & num licitæ. Ablatio bonorum civium alterius Gentis, vel etiam Rectoris civitatis privatorum expletionis juris vel pignorationis causa dicuntur *Repressaliæ*. Vocatur etiam *Pignoratio inter populos diversos*, Jurisconsultis Saxonicis *VVithernamium* a vocabulo Germanico Biedernehmen / quia loco ejus, quod ablatum est, aliud itidem aufertur. Quoniam istiusmodi ablatio naturaliter inter Gentes licita (§. 586. *& seqq.*); *Repressaliæ licitæ sunt*. Patet autem ex antea demonstratis (§. §. *cit.*), *repressaliis locum non esse, nisi quando alius populus nobis vel civibus nostris injuriam facit, & imploratus eam reparare intra tempus idoneum*, hoc est, sine protractione, *non vult*. Patet etiam porro, *jus repressaliarum non competere nisi Gentibus &, qui jus Gentium habent, Rectoribus civitatis*.

Non est, quod excipias in statu naturali jus istud competere singulis, ac per consequens idem quoque obtinere inter cives, seu subditos diversorum populorum. Etenim in statu naturali expletionis juris vel pignorationis causa capi non possunt nisi res detentoris rei meæ, aut debitoris mei (§. 1112. 1118. *part.* 5. *Jur. nat.*). Quod vero bona civium obligentur pro debitis civitatis, id a jure Gentium venit (§. 495.), consequenter etiam jus repressaliarum, quo bona cujuscunque civis pro debito quocunque Gentis vel civis cujuscunque alterius capiuntur, nonnisi Gentibus competere potest.

§. 590.

An jus repressaliarum privatis competat. Quoniam *jus repressaliarum* nonnisi Gentibus earumque Rectoribus competit (§ 589.); idem *subditis diversarum Gentium inter se competere nequit*, consequenter *privatus jure repressaliarum uti nequit, nisi a Rectore civitatis eidem permittatur*.

Quodsi ergo privati repressalias exercere velint, consensum superioris ante impetrent necesse est. Requiritur autem consensus expressus, non vero præsumtus sufficit. De eo enim, quod e re civitatis est, judicium penes superiorem, non vero penes privatum est. Non vero semper expedit, remediis coactivis uti, aut iisdem uti quovis tempore ac loco. Præterea fieri potest, ut superior auctoritate sua permoveat Rectorem civitatis alterius ad reddendum jus civi suo, ut nullis remediis coactivis sit opus, si vel maxime privatæ querelæ non audiantur.

§. 591.

BIU Cujas

§. 591.

An ſubditi Gentis alterius pignorationis cauſa capi poſſint.

Pignorationis cauſa, ſi jus denegatur, etiam capi poſſunt ſubditi alterius. Etenim ſicuti bona civium (§. 495.), ita etiam perſonæ eorundem obligatæ ſunt naturaliter pro debitis civitatum (§. 507.). Quamobrem cum licitum ſit inter Gentes capere bona civis cujuſvis alterius Gentis, ſi jus nobis vel civibus noſtris denegat (§. 586.); licitum quoque inter Gentes eſſe debet, ut, ſi jus denegatur, pignorationis cauſa capiantur ſubditi Gentis alterius.

Vidimus in ſuperioribus obſides revera oppignorari (§. 497.) nec eos aliter ſpectari quam tanquam pignora fidei (§. 540.). Quemadmodum itaque homines pro fide oppignorari poſſunt; ita nec abſurdum eſt, ut oppignorentur pro debito. Sicuti autem ex repreſſaliis manifeſtum eſt, dari oppignorationes invitas rerum, ita quoque abſurdum non eſt, ut ſint oppignorationes invitæ perſonarum.

§. 592.

De androlepſia ſeu viricapione.

Androlepſia, ſive *Viricapio* dicitur captura civium Gentis, quæ nobis vel civibus noſtris jus denegat, pignorationis loco. Quamobrem patet, *Androlepſiam eſſe repreſſaliarum quandam ſpeciem* (§. 589., *eamque inter Gentes naturaliter licitam.*

Androlepſiæ mentionem jam ſuperius fecimus (*not.* §. 503.), cum obſervaremus, obſides liberatos retineri poſſe tanquam captos pignoris loco. Et jam patet, id venire ex jure repreſſaliarum Gentibus competente.

§. 593.

Finis androlepſiæ.

Quoniam jure androlepſiæ homines capiuntur pignoris loco, quia Gens, quæ debet, jus reddere non vult (§. 592.); *androlepſia eo fine fit, ut ad jus nobis vel civibus noſtris reddendum compellatur Gens, quæ reddere non vult*, conſequenter *cives alieni capti tamdiu detineri poſſunt, donec jus fuerit redditum.*

Civium captorum liberatio motivum itaque eſſe debet, ut Gens, quæ jus reddere recuſat, reddat, ſicuti obſidum liberatio motivum eſt, ut præſtetur id, cujus cauſa dati (§. 887. *Pſyth. empir.* & §. 497. *b.*). Monuimus paulo ante (*not.* §. 591.), androlepſiam affinem eſſe obſidum dationi, niſi quod in hac cives a Gente pignoris loco dentur, in illa vero pignoris loco capiantur. Quamobrem obſidum datio & androlepſia multa communia habent, ut, quæ de obſidibus demonſtrata fuerunt, facile ad androlepſiam applicentur, ac ideo in jure androlepſiæ explicando nobis eſſe liceat brevioribus.

§. 594.

De androlepſia in caſu pœnæ exigendæ.

Quia in androlepſia ſubditi alterius Gentis pignoris loco capiuntur, propterea quod jus reddere nobis vel civibus noſtris recuſat, jus vero denegatur, ſi ea civem ſuum, qui in nos vel cives noſtros deliquit, punire non vult; *jus androlepſiæ licitum, ſi qua Gens ſubditum ſuum, qui in nos, vel civem noſtrum deliquit, punire non vult.*

In hoc caſu jus androlepſiæ apud Athenienſes olim uſurpatum fuiſſe, ſupra jam annotavimus (*not.* §. 503.), utut paulo ſtrictius, cum ad homicidium civis athenienſis in territorio alieno fuerit reſtrictum, & certis determinationibus in jus civile verſum (§. 982. *part.* 8. *Jur. nat.*).

§. 595.

Effectus androlepſiæ, ſi jus obtineri nequeat.

Si jure androlepſiæ Gens promoveri nequit ad jus reddendum, qui pignoris loco capti vel in carcere perpetuo detinendi ut captivi, vel, ubi ſervitus recepta, ſervi

BIU Cujas

vi fiunt, interfici autem nequeunt, immo nec pœna quidem corporis afflictiva affici, etiamsi in fontem judicium obtineri nequeat. Quoniam homini non competit dominium in vitam suam (§. 351. *part.* 1. *Jur. nat.*), nec in corpus suum, vel ullum ejus membrum (§. 374. *part.* 1. *Jur. nat.*); quando oppignoratur, nec vita, nec corpus ipsius oppignorari potest, consequenter nil restat, quod oppignorari possit, nisi libertas naturalis ipsi competens (§. 146. *part.* 1. *Jur. nat.*), seu jus in actiones suas (§. 153. *part.* 1. *Jur. nat.*), sub quo etiam contineri jus morandi, ubi libuerit, per se patet. Quamobrem si jus, cujus denegati causa civis alienus captus fuit, obtineri nequeat; jus in actiones ejus, & per consequens jus morandi acquirit, qui eum pignorationis causa cepit, adeoque vel tanquam captivum in perpetuo carcere eum detinere, vel, ubi servitus recepta, eundem in servitutem redigere potest (§. 1096. *part.* 7. *Jur. nat.*), interfici autem nequit, nec vis ulla corpori ejus inferri. *Quod erat unum.*

Quando jure androlepsiæ utimur, quia pœna poscitur in fontem, non pro delicto fontis qui capitur oppignoratur, sed juris obtinendi causa, scilicet ut in fontem pœna statuatur (§. 593.). Quamobrem cum nec ex natura actus sequatur, ut qui oppignorationis causa captus eadem pœna afficiatur, quæ in fontem statuenda fuerat, nec ob factum alienum, quo quis læsus fuit, aliquem punire liceat (§. 1084. *part.* 1. *Jur. nat.*); si judicium in fontem obtineri nequit, pœna, quæ statuenda erat in fontem, capto imponi nequit, consequenter quod ille non puniatur, nec is interfici, aut pœna aliqua corporis afflictiva affici potest. *Quod erat alterum.*

Non modo olim Gentes, quarum animos perversa illa opinio obsedit, quasi hominibus competat jus in vitam & corpus suum, putarunt, vitam & corpus subditorum innocentium ex tali causa obligari, cum jus sibi natura competens ad Remp. transtulerint; verum etiam qui ab hoc errore immunes sunt, defendere tamen non dubitant, jus interficiendi, consequenter etiam pœna alia corporis afflictiva afficiendi cives captos, si jus non reddatur, sub jure represaliarum contineri. Sumunt enim eos puniri non ob factum alienum, sed ob factum proprium, adeoque non innocentes. Cives enim approbare, vel approbare teneri factum suæ civitatis, scilicet quod injuriam reparare nolit, jus denegando, atque ideo ex propria injuria ad reparationem teneri. Ast primo facile patet, de cive capto concipi non posse, ut factum suæ civitatis approbet, quoniam enim liberatio sui, quam quin maxime in votis habeat, dubitandum non est, ex eo pendet, ut injuria reparetur, quod eam reparare nolit Rector civitatis, cujus subditus est, approbare nequit. Enimvero nec obligatio civis eo usque extenditur, ut factum illicitum Rectoris civitatis, multo autem minus concivis sui approbare teneatur. Singuli autem non obligantur universis, nisi quod commune bonum promovere velint (§. 28 *part.* 5. *Jur. nat.*), ex hac autem obligatione minime sequitur, quod factum illicitum civitatis, veluti quod judicium in reum mortis dare nolit, approbare ac defendere teneatur: immo ad hoc sese obligare possit ad approbandum ac defendendum factum illicitum, propter immutabilem obligationem naturalem, quæ alio ducit. Perperam igitur fingitur injuria propria capti, quæ eum pœnæ capitalis, vel etiam corporis afflictivæ reum faciat. Ceterum minus recte *Grotius* l. 3. c. 2. §. 5. n. 2. asserit, jus represaliarum non natura introductum, sed moribus passim receptum esse, ut non sit nisi consuetudinarium (§. 24.): vidimus enim in anterioribus id rationibus naturalibus minime destitui.

§. 596.

De eo, quod liceat in eum, qui executioni juris represaliarum resistit.

Si quis executioni juris represaliarum resistit, in eum omnia licent, quæ defensori licita sunt in aggressorem. Quoniam enim Genti, cujus denegatur ab alia, jus represaliarum competit adversus denegantem (§. 589.); quando resistitur executioni hujus juris, id fit contra jus ejus, cui illud competit (§. 239 *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), consequenter eum lædere intendit (§. 920. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem cum se defendat, qui lædere intendenti seu conanti resistit (§. 972. *part.* 1. *Jur. nat.*), & homini natura competit jus se defendendi (§. 973. *part.* 1. *Jur. nat.*); Gentibus quoque competit jus se defendendi adversus eum, qui executioni represaliarum resistit, consequenter in eum omnia licent, quæ defensori licita sunt adversus aggressorem.

Non

Non est; quod existimes, si quis alteri res suas vi auferre, vel ipsummet capere velit, eum res suas, vel se defendere, consequenter non illum, qui illas auferre, vel hunc capere conatur, tanquam defensorem spectandum esse: id enim tum demum obtinet, si res tuas auferre conanti jus nullum sit ad easdem, vel te capere volenti jus nullum te capiendi. Qui vero jure suo utitur; eum nemo in exercitio juris sui ullo modo impedire debet (§ 655. *part.* 2. *Jur. nat.*), consequenter nec resistere licet executione juris repressaliarum (§. 727. *Ontol.*). Qui resistit injuriam intentat, seu te lædere conatur, ac ideo aggressori æquiparatur (§. 979. *part.* 1. *Jur. nat.*).

§. 597.

Quoniam in eum, qui executioni juris repressaliarum resistit, omnia licent, quæ defensori licita sunt in aggressorem (§. 596.), in aggressorem vero tantundem licet, quantum læsioni arcendæ sufficit (§. 980. *part.* 1. *Jur. nat.*); *si quis executioni repressaliarum resistit, in eum tantundem licet, quantum sufficit, ut res ejus, vel ipsemet capi possint* (§. 589. 592.), consequenter *licita est omnis vis, sine qua id obtineri nequit, & si resistentem occidi contingat, is non jure repressaliarum, sed ex accidente jure defensionis occiditur.* *Id ulterius expenditur.*

Sua culpa occiditur is, quem occidi contingit, dum executioni repressaliarum resistit: debebat enim non resistere. Ipsi igitur imputanda mors, non executionem juris sui defendenti. Defensio enim sui cum interfectione aggressoris licita, si aliter vis injusta tolli nequit (§. 1013. *p.* 1. *Jur. nat.*). Ceterum quæ porro hic doceri poterant, ex iis patent, quæ de jure sese defendendi (§. 982. *& seqq. part.* 1 *Jur. nat.*) prolixe admodum demonstrata sunt.

§. 598.

Qui causam dederunt repressaliis, damna iis resarcire debent, quibus eam ob causam aliquid decedit. Naturaliter enim quivis obligatur resarcire damnum, quod dolo vel culpa sua alteri dedit (§. 580. *part.* 2. *Jur. nat.*). Quamobrem cum damnum concivibus suis det, qui repressaliis causam dedit (§. 589. 592.); qui repressaliis causam dederant, damna iis resarcire debent, quibus eam ob causam aliquid decedit. *De iis, qui repressaliis causam dant.*

Æquitati naturali maxime convenit, ut, qui damnum dedit dolo, vel culpa sua, id resarciat. Nulla vero ratio est, cur ea cessare debeat in causa repressaliarum. Quamvis enim respectu Gentium exterarum bona quæcunque civium habeantur pro bonis civitatis (§. 289.); non tamen in civitate, in qua dominia privatorum distincta sunt, bona unius civis habentur pro bonis civium aliorum promiscue. Et quamvis factum civis a superiore approbatum, id quod in præsenti casu fit, si is jus reddere denegat, respectu Gentium exterarum habeatur pro facto gentis (§. 316.); in civitate tamen facta unius civis non possunt imputari alteri, qui ad idem nullo modo concurrit.

§. 599.

Quoniam qui causam dederunt repressaliis, damna iis resarcire debent, quibus eam ob causam aliquid decedit (§. 598.), *Rector* autem *civitatis* curare debet, ut unicuique jus suum tribuatur (§. 535. *part.* 8. *Jur. nat.*); idem quoque *curæ habere debet, ut qui repressaliis causam dederunt, damna iis resarciant, quibus ob eam causam aliquid decedit.* *De officio Rectoris civitatis quoad damnum per repressalias datum resarciendum.*

Per se patet, in Rep. aliter fieri non posse, ut civi damnum a cive datum resarciatur, quam ut per judices eo fine constitutos (§. 539. *p.* 8. *Jur. nat.*) hoc fieri curet (§. 538. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamvis enim jus denegando ipse quoque dederit causam repressaliis, non tamen propterea tollitur obligatio eorum, qui causa primaria sunt repressaliarum, nec ejus officium respectu eorum, qui per repressalias damnum passi sunt nulla culpa sua, cessat. Etenim cum ferre non debuisset, ut quis subditorum civi alterius Gentis damnum daret, aut injuriam faceret (§. 317.), sed in casu priore eum potius adigere ad damnum resarciendum, in posteriore autem eundem punire (§. 318.); dum imploratus jus denegavit, malam civis sui seu subditi causam, utique non sine consensu ejus, saltem tacito, defendit. Defensione autem male

BIU Cujas

le cedente, non tam defensori malæ causæ, sed ei potius, qui injuriam fecit; damnum per repressalias civi innocenti datum imputandum. Alia vero ratio est, si Rector civitatis facto suo repressaliis causam dedit, vel privati jussu ejus fecerunt, quod dedit. Quid hic conveniat juri naturæ, in sequente propositione demonstratur. Præmittendum tamen est eum in finem lemma, quod proxime sequitur.

§. 600.

De facto Rectoris civitatis a populo agnoscendo.

Factum Rectoris civitatis qua talis, quo injuria infertur exteris, populus pro suo agnoscere tenetur. Etenim cum populus imperium originarie suum (§. 34. *part.* 8. *Jur. nat.*) in Rectorem civitatis transtulerit, ut id exerceat (§. 42. *part.* 8. *Jur. nat.*); quicquid qua Rector civitatis facit, jure populi facit, seu populus per eum fecisse intelligitur. Quamobrem cum is Gentem suam repræsentet, quando cum Gentibus aliis ipsi negotium est (§. 39.); si facto quodam suo Genti cuidam, vel ejus civi, aut civibus injuriam facit, aut damnum dat, populus eidem subditus hoc fecisse intelligitur. Populus itaque factum Rectoris civitatis qua talis, quo injuria infertur exteris, pro suo agnoscere tenetur.

In genere omnino verum est, populum factum Rectoris civitatis qua talis pro suo agnoscere debere, prouti ex præsente quoque demonstratione intelligitur. Et revera idem jam patet ex eo, quod voluntas Rectoris civitatis pro voluntate totius populi habenda (§. 158. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quemadmodum itaque obligatio, quæ ex fœderibus venit, Gentem quoque tenet (§. 424.; ita quoque obligatio, quæ ex maleficio oritur, ad eandem pertinet. Nulla sane ratio est, cur inter facta cetera & maleficium statuenda sit diversitas.

§. 601.

De damno resarciendo per repressalias dato, cui causam dedit factum Rectoris civitatis.

Si Rector civitatis facto suo, sive privatus jussu ipsius repressaliis causam dedit; damnum iis, quibus eam ob causam aliquid decedit, resarciendum est de publico. Etenim factum Rectoris civitatis qua talis, quo injuria infertur exteris, populus pro suo agnoscere debet (§. 600.). Quodsi ergo Rector civitatis facto suo, seu, quod perinde est, privatus jussu ipsius repressaliis causam dedit; populus universus causam iisdem dedisse intelligitur. Quamobrem cum qui causam dederunt repressaliis damna iis resarcire debent, quibus eam ob causam aliquid decedit (§. 598.); si Rector civitatis facto suo, sive privatus jussu ipsius repressaliis causam dedit, damnum iis, quibus ob causam eam aliquid decedit, resarciendum est de populo, consequenter de publico.

Obligatio, quæ ex maleficio Rectoris civitatis qua talis venit, totum populum tenet (*not.* §. 600.). Descendit autem ex maleficio ejusdem obligatio resarciendi damnum per repressalias datum (§. 598.). Quamobrem ea quoque totum populum tenet. Quamvis itaque civis quilibet superiori obligetur ad obedientiam cum patientia, etiamsi male imperet (§. 1043. *p.* 8. *Jur. nat.*); non tamen inde sequitur, quod damnum civis innocens solus ferre debeat, quod Gentis suæ nomine passus (§. 386.), & quidem ob factum, quod ad universum populum pertinet (§. 690.). Neque hic quicquam admittitur singulare, quod non æque obtineat in casibus aliis. Sane si de rebus singulorum vi dominii eminentis disponitur, de publico, quantum fieri potest, ipsis satisfaciendum, nec damnum nisi pro rata ferendum (§. 119. *part.* 8. *Jur. nat.*). Similiter civitas incommodum obsidi, quod patitur, aut proximis sive per se, sive per Rectorem civitatis repensare tenetur (§. 536.). Nulla vero ratio est, cur ob maleficium Rectoris civitatis, quod repressaliis causam dedit, civis unus damnum pati debeat.

§. 602.

Dè dominio per repressalias acquisito.

Per repressalias dominium rerum captarum acquiritur iis, quorum causa factæ, nisi quod restituendum, quod abundat. Etenim per repressalias res capiuntur vel expletionis juris, vel pignorationis causa (§. 589.). Enimvero expletione juris acquiritur dominium rei loco suæ, vel sibi debitæ (§. 1119 *part.* 5. *Jur. nat.*) & oppignoratione facta, si pignus intra idoneum tempus non luitur, de ejus pretio satisfaciendum creditori (§. 1145. *part.* 5. *Jur. nat.*). Quamobrem patet, per

BIU Cujas

per repressalias dominium rerum captarum acquiri iis, quorum causa factæ. *Quod erat unum.*

Restituendum vero esse, quantum res capta pluris valet, consequenter quod abundat, jam supra demonstravimus (§. 586.). *Quod erat alterum.*

Cum fraus omnis sit illicita (148. *part.* 5. *Jur. nat.*): in jure civili determinari solet, quid circa modum acquirendi dominium per repressalias sit observandum (§. 978. 982. *part.* 8. *Jur. natur.*), ut defraudatio omnis præcaveatur. Quoniam pignus lui nequit, nisi oppignoratio ad notitiam ejus perveniat, cujus res pignoris loco captæ, ac spatium sufficiens indulgeatur, intra quod voluntatem suam declarare potest; quodnam tempus sit idoneum intra quod pignus lui debeat, ex circumstantiis particularibus æstimandum.

§. 603.

An repressaliæ sint belli.

Repressaliæ sunt belli quædam species, sed quod privato magis assimilatur. Etenim per repressalias vi capiuntur res, quæ sunt subditorum alterius Gentis (§. 589.) & per androlepsiam, quæ illarum species quædam est, personæ, quæ sunt subditi alterius Gentis (§. 592.), eo fine, ut jus consequamur, quod nobis reddere Gens altera recusat (§. 593.), consequenter vi persequimur jus nostrum adversus eum, qui idem nobis tribuere non vult. Enimvero persecutio violenta juris sui adversus eum, qui idem nobis tribuere non vult, bellum est (§. 1102. *part.* 1. *Jur. nat.*). Repressaliæ igitur belli quædam species sunt. *Quod erat unum.*

Enimvero dum repressaliæ fiunt, non vi petitur totus populus, sed privati potius per vim saltem certant. Quamobrem cum bellum hoc geratur quasi inter privatos, licet autoritate publica repressaliæ fuerint concessæ; repressaliæ bello privato magis assimilantur. *Quod erat alterum.*

Repressaliæ utique successerunt in locum belli privati, quod in simili casu obtinet in casu eodem (§. 586.). Quamobrem si eædem privatis conceduntur autoritate publica, bellum privatum, cujus jus naturaliter unicuique competit, privatis permissum intelligitur. Quamvis vero etiam contingat, ut repressaliis utatur Rector civitatis, seu Gens ipsa in causa publica, jure tamen hoc non aliter utitur, quam quatenus singulis hominibus in statu naturali competit, ut in ejus executione nihil mutetur.

§. 604.

An repressaliæ & androlepsia sint justa belli causa.

Repressaliæ & androlepsia non dant parti adversæ justam causam belli. Etenim quia repressaliæ & androlepsia, quæ earum species quædam est (§. 592.), licitæ sunt (§. 589. 592.); qui ad repressalias vel androlepsiam devenit, jure suo utitur, consequenter alteri, adversus quem remedio hoc violento utitur, injuriam minime facit (§. 975. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem cum justa belli causa non sit, nisi injuria facta, vel facienda (§. 1109. *part.* 1. *Jur. nat.*); repressaliæ & androlepsia non dant parti adversæ justam causam belli.

§. 605.

Injusta esse arma, quibus repressaliæ & androlepsia vindicantur.

Quoniam repressaliæ & androlepsia non dant parti adversæ justam causam belli (§. 604.), bellum autem injustum est, cujus causa justa non est (§. 1110. *part.* 1. *Jur. nat.*); *si qua Gens ob repressalias ab altera factas, vel androlepsiam bellum alteri infert, bellum manifesto injustum est*, consequenter *illicitum* (§. 1111. *part.* 1. *Jur. nat.*).

Ut arma sint injusta, quæ sumuntur in eum, qui jure repressaliarum, aut androlepsiæ utitur, necesse est ut eædem fiant justa de causa, quod utique hic supponitur. Alias enim illicitæ sunt, & qui iis utitur, injuriam facit parti adversæ. Quamobrem cum injuria justa belli causa sit (§. 1109. *part.* 1. *Jur. nat.*); repressaliæ & androlepsia nullo jure factæ justam quoque belli causam parti adversæ dant, &, ubi consultum videtur ad arma devenire, bellum justum est (§. 1110. *part.* 1. *Jur. nat.*).

BIU Cujas

§. 606.

Quando causa repressaliarum & androlepsia sit justa belli causa.

Si repressaliæ & androlepsia locum habere nequeant, quæ easdem licitas faciunt, justa belli causa sunt: quamdiu autem per illas injuria reparari, aut ob irreparabilem satisfactio obtineri potest, bellum parti adversæ indicere naturaliter non licet. Etenim repressaliæ, quarum species quædam est androlepsia (§. 592.), non alio fine fiunt, quam ut jus tuum, quod pars adversa tibi tribuere non vult, consequaris (§. 586.), consequenter violatio juris tui, adeoque injuria (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*), earundem causa est. Quamobrem cum injuria justa belli causa sit (§. 1109. *part.* 1. *Jur. nat.*), repressaliæ autem & androlepsia tanquam remedium minus violentum locum habere nequeant *per hypothesin*; si repressaliæ & androlepsia locum habere nequeunt, quæ easdem licitas faciunt justa omnino belli causa sunt. *Quod erat unum.*

Enimvero quoniam mediis durioribus non utendum, quamdiu leniora defensioni sufficiunt (§ 982. *part.* 1. *Jur. nat.*), medium vero utique lenius sunt repressaliæ & androlepsia (§. 981. *part.* 1. *Jur. nat. & §. 586. 592. h.*), quam si bellum inferatur populo universo; quamdiu per repressalias injuria reparari, aut ob irreparabilem satisfactio obtineri potest, bellum parti adversæ indicere naturaliter illicitum. *Quod erat alterum.*

Duplici modo contingit, ut quis per repressalias & androlepsiam jus suum consequi non possit, vel quia deficit occasio capiendi res aut personas Gentis alterius, vel quia id, quod repetitur, aut quod debetur, multo pluris est, quam sunt res, ad quas capiendas idonea opportunitas haberi potest. Referri huc porro poterat, si repressaliis justis pars adversa opponat repressalias: quod cum fieri non debeat (§. 596), nova committitur injuria (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*), justa belli causa (§. 1109. *part.* 1. *Jur. nat.*). Veniendum nimirum ad arma, cum per repressalias utrinque continuatas negotium exitum habere nequeat, cum veteres injuriæ novis continuo augerentur.

CAPUT VI.

De Jure belli Gentium.

§. 607.

Bellum publicum quid sit.

Bellum publicum dicitur, quod geritur inter Gentes, seu auctoribus iis, qui summum imperium habent. Quoniam Gentes sunt multitudo hominum in civitatem consociatorum (§. 5. *part.* 8. *Jur. nat.*); *in bello publico vi unita multorum Gens adoritur Gentem, cui bellum infert.*

Inde est, ut bellum publicum externa specie prorsus abeat ab eo, quod inter singulos obtinet in statu naturali & civitatibus introductis in communi sermone pugna potius, vel duellum dici solet (§. 1088. 1090. *part.* 5. *Jur. nat.*), vel certatio violenta. Idem vero bellum publicum in causa est, ut vocabulum hoc de statu potius, quam de actione sumatur (*not.* §. 1102. *part.* 1. *Jur. nat.*), cum bellum demum actionem magis, quam statum denotare videatur, si unus cum altero per vim certet, vel pauci quidem certent cum paucis;

§. 608.

Bellum privatum quid sit.

Bellum privatum dicitur, quod privatus cum privato propria autoritate gerit, vel quod a privatis pluribus propria autoritate cum privatis pluribus geritur.

Bellum privatum in civitate non esse tolerandum, nisi quando copia judicis haberi nequit, alibi jam demonstravimus (§. 569. 562. *part.* 8. *Jur. natur.*). Quamvis vero bellum publicum externa specie plurimum differat a privato (*not.* §. 607.), jura tamen in se spectata utrobique eadem

BIU Cujas

dem sunt & de bello publico statuendum ex privato, quemadmodum ex sequentibus elucescet. Quamobrem in Jure naturæ & Gentium bellum quoque ita definiendum, ut publico & privato ex æquo competat definitio, & ex hac deduci debet jus belli & in bello. Quemadmodum enim jus Gentium necessarium seu naturale non consistit nisi in applicatione juris naturalis singulorum ad Gentes (§. 4.); ita quoque jus belli publici & in bello publico non consistit nisi in applicatione juris belli privati & in privato bello, quod naturaliter homini cuicunque competit, ad Gentes. Ac ea quoque de causa de jure belli & in bello egimus in Jure naturæ, ubi jura hominibus singulis natura competentia demonstravimus, ut certa haberemus principia, ex quibus jus belli publici & in bello publico demonstrari posset. Nisi enim hoc observetur, non modo verendum, ne etronea admittantur pro veris, verum etiam jus belli publici & in publico bello intime perspici, nec quid verum sit absque omni hæsitatione agnosci potest.

§. 609.

Bellum mixtum est, quod una ex parte est publicum, ex altera privatum. *Bellum mixtum quid sit.*

Exemplum belli mixti est, si Rector civitatis bellum gerit cum subditis rebellibus. Ex parte enim Rectoris civitatis bellum publicum est (§. 607.); ex parte subditorum rebellium privatum (§. 608.). Ex bello mixto apparet, bellum non minus privatum, quam publicum externa specie prorsus abire posse ab eo, quod singuli cum singulis gerunt in statu naturali. Atque hinc magis intelligitur, cur in definiendo bello nulla habenda sit ratio speciei externæ, quam bellum publicum invexit.

§. 610.

Milites dicuntur personæ, per quas autor belli vim infert parti alteri, cum quo bellum gerit. *Milites quid sint.*

Sunt milites causa belli instrumentalis, sicuti autor belli causa principalis. Notio nimirum causæ efficientis principalis & instrumentalis, quam alibi explicavimus (§. 890. *Ontol.*), ita attemperanda, quemadmodum exigit differentia inter causam physicam & moralem. Nimirum causa moralis vi destituta intelligitur, si desit jus agendi proprium: quando vero agit jure alterius, vi aliunde accepta agere concipitur; & tunc se habet per modum instrumenti (§. 891. *Ontol.*). Hinc *Grotius* milites instrumenta belli vocat & in genere ad instrumenta refert homines, qui ita agunt voluntate sua, ut ea voluntas ab altera pendeat, de J. B. & P. lib. 1. c. 5. § 3. ibidemque subditos instrumentum imperantis appellat.

§. 611.

Arma dicuntur res omnes, quibus ad vim alteri inferendam aut eandem a se avertendam, vel adversus eam nos tuendum utimur. *Armorum nomine quid veniat.*

Gajus l. 24. de V.S. armorum, inquit, appellatio non utique scuta & gladios, & galeas significat; sed fustes & lapides. Hodie igitur, postquam pulvere pyrio invento modus bellandi aliam prorsus formam induit, armorum nomine non modo gladii & sclopeta, verum etiam tormenta bellica, globi plumbei, ferrei, lapidei, bombæ, ipse pulvis pyrius, scalæ mœniis admovendæ, omniaque instrumenta, quorum in obsidione urbium indispensabilis usus est, recte comprehenduntur. Minime autem hac appellatione continentur ea, quæ ad necessarium vitæ conservandæ usum requiruntur, veluti annona, vestes militum, centoria & quæ sunt his gemina. Vocabuli autem significatus magis determinandus ex mente artis peritorum, quam ut attendatur inconstantia loquendi, quæ apud imperitos potissimum regnat.

§. 612.

Præfecti militum dicuntur personæ, quibus a potestate summa certum imperium in milites tributum & certæ functiones bellicæ demandatæ sunt. *Duces* excellenter dicuntur illi, quibus imperium in integrum exercitum tributum & summa belli commissa est. *Sunt* igitur *præfecti militum potestates minores* (§. 368.), *quorum alii aliis subjecti & a potestate summa longius remoti, alii vero* *De præfectis militum & ducibus.*

BIU Cujas

eidem propiores pro diversitate juris, quo pollent: duces autem excellenter dicti summis potestatibus proximi.

Nostrum non est explicare eorum differentiam omnem & singulorum describere functiones. Jura enim cum tantummodo demonstremus, generalia sufficiunt. Pendent autem jura a voluntate potestatis summæ, quæ iis in bello utitur tanquam causis instrumentalibus.

§. 613.

De præfectis militum & ducibus.

Gentibus jus belli competit. Etenim natura homini unicuique competit jus belli in eum, qui jus perfectum suum ipsi tribuere non vult (§. 1104. *part.* 1. *Jur. nat.*), competit etiam jus se defendendi (§. 973. *part.* 8. *Jur. nat.*) & jus eum puniendi, qui ipsum læsit (§. 1061. *part.* 1. *Jur. nat.*), quod utrumque jus belli est (§. 1114. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem cum Gentes inter se spectentur tanquam personæ singulares liberæ in statu naturali viventes, nec eædem alio jure inter se utantur nisi naturali, seu natura unicuique homini competente (§. 2. 3.); Gentibus jus belli competit.

Quando homines in civitate coeunt, cum inter se conveniant, ut conjunctim curent, ut quisque jure suo quiete fruatur, & tuto a alio id consequatur, & ut conjunctim se suaque adversus vim quamlibet externam defendant (§. 4. *part.* 8. *Jur. nat.*); jura sua non amittunt, nec iisdem renunciant, sed conjunctim eadem exercere constituunt, consequenter jura singulis natura propria in jus commune coalescunt. Cumque civitates legi naturæ convenienter fuerint constitutæ (§. 26. *part.* 8. *Jur. nat.*); gemina jura, qualia singulis natura competunt quoad res ac personas suas respectu personarum aliarum, Genti quoque qua Genti competunt quoad eas res, quæ Gentis sunt, & quoad Gentem universam respectu Gentium exterarum. Ac ideo non minus Gentibus jus quoque belli competit in omni casu, in quo singulis natura jus belli est. Atque inde est, quod de bello publico statuendum sit ex bello privato. Convenit quoque jus belli maxime fini civitatis, cujus quædam pars est securitas (§. 13. *part.* 8. *Jur. natur.*), vacuitas nimirum a metu vis inprimis externæ (§. 12. *part.* 8. *Jur. nat.*). Ex fine autem æstimandum est, cum civitates legi naturæ convenienter sint constitutæ (§. 26. *part.* 8. *Jur. nat.*), etiam jus Gentis in Gentem (§. 156. *p.* 1. *Phil. pract. univ.*). Hæc probe notanda sunt, cum non modo faciant ad jus belli Gentium, sed jura etiam cetera Genti in Gentem competentia intimius inspiciendum, ut eorum veritas in clarissimam lucem proferatur.

§. 614.

Quatenus jus belli competat Rectoribus civitatis.

Quoniam Gentibus jus belli competit (§. 613.), idque ad jura majestatica pertinet (§. 943. *part.* 8. *Jur. nat.*), consequenter sub imperio civili continetur (§. 810. *part.* 8. *Jur. nat.*), imperium autem civile in Rectorem civitatis translatum, ut id exerceat (§. 42. *part.* 8. *Jur. nat.*); *Rectori* quoque *civitatis jus belli competit.* Enimvero cum a populi voluntate dependeat, utrum imperium indivisum transferre, an partem quandam divisam vel sibi retinere, vel certa lege in alium vel alios transferre velit (§. 64. *part.* 8. *Jur. nat.*), & jus Rectoris civitatis metiendum sit ex voluntate, quæ populo fuit, cum transferret (§. 43. *part.* 8. *Jur. nat.*); *quatenus Rectori civitatis jus belli competat & quomodo idem exercere debeat, ex voluntate populi imperium transferentis*, consequenter *ex legibus, si quæ de jure belli dantur, fundamentalibus dijudicandum.*

In monarchia (§. 133. *part* 8. *Jur. nat.*) & in aristocratia jus belli unice subest arbitrio Rectorum civitatis (§. 135. *part.* 8 *Jur. nat.*): at in Rebuspublicis mixtis idem vel pendere potest ab arbitrio Rectoris civitatis, vel a voluntate populi, aut optimatum, vel Rector civitatis ad bellum inchoandum & finiendum requirere saltem tenetur sive populi, sive optimatum consensum. In democratia vero seu statu populari cum imperium sit penes totum populum (§. 131. *part.* 8. *Jur. nat.*); jus quoque belli penes eundem est.

§. 615.

BIU Cujas

§. 615.

Bellum defensivum dicitur, quo quis se defendit adversus eum, qui ipsi bellum infert. *Bellum* autem *offensivum* vocatur, quod infertur alteri, qui de bello inferendo non cogitabat, seu si quis armis alterum adoritur. *Belli defensivi & offensivi differentia.*

Bellum defensivum & offensivum non minus obtinet inter privatos, quam inter Gentes, ut ideo hæc divisio bello publico & private communis sit (§. 667. 608). Ita bellum defensivum est, si quis se contra aggressorem, vel res suas contra prædonem, vel possessionem contra invasorem defendit: ast offensivum est bellum, si quis vi alterum compellere conatur vel ad restituendum, quod suum est, vel præstandum, quod sibi debetur, aut adigere ad transactionem in re controversa.

§. 616.

Bellum punitivum dicitur, quo pœna sumitur ab altero. *Est* igitur *bellum punitivum species belli offensivi* (§. 615.). *Bellum punitivum quid sit.*

Ita bellum punitivum infert, qui violationem legatorum armis vindicat. Ad bellum punitivum quoque referendum, quod ob idololatriam Genti cuidam infertur: neque enim hoc bello repetitur quod nostrum est, aut petitur quod nobis debetur, id tantum agitur, ut ab idololatria Gens desistat, aut ut funditus extirpetur, si desistere nolit.

§. 617.

Justa inter Gentes belli causa non est nisi injuria facta, vel facienda. Etenim naturali jure causa belli justa alia non est nisi injuria facta, vel facienda (§. 1109. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem cum inter Gentes non obtineat jus aliud originarie, quam naturale (§. 3.); nec inter eas justa belli causa alia esse potest, quam injuria facta, vel facienda. *Quanam sit justa belli causa inter Gentes.*

Ostendi etiam poterat hoc modo. Bellum quod inter Gentes geritur, publicum est (§. 607). Ast bellum omne justam causam minime habet nisi injuriam factam, vel faciendam (§. 1109. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem etiam belli publici justa causa esse nequit, nisi injuria facta, vel facienda, consequenter nec belli inter Gentes justa causa alia esse potest, quam injuria vel facta, vel facienda.

Hinc patet, undenam statuendum sit de justitia belli. Nimirum si quis alteri bellum infert, inquirendum est injuriam, quam hic illi fecit: quodsi enim injuria fuerit nulla, bellum justum non est, si vero adsit injuria, justum quoque erit bellum. Unde porro liquet, de justitia belli inter Gentes statui minime posse, nisi constet, quænam sint jura Gentium perfecta & quomodo ea violari possint (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*). De justitia igitur belli exactum judicium in dato quolibet casu ferre nequit, nisi qui Juris Gentium & Juris publici universalis, ac per consequens Juris omnis naturalis apprime fuerit gnarus, atque notitiam factorum, ad quæ jus applicandum, notitia sufficiente instructus. Factorum cognitio ex historia petenda sive scripta, sive non scripta. Per historiam nimirum non scriptam intelligimus narrationem factorum ab iis factam, qui eorundem notitiam habent. De factis quamdiu nondum certo constat, judicium de justitia belli cespitabit, etiamsi perfecta fuerit & exasciata juris theoria. Sicuti ex adverso judicium fallit, si theoria juris fuerit erronea, si vel maxime in factorum certitudine nihil prorsus desideretur. Absit autem ut tibi persuadeas, quasi Rectoribus civitatis, quia altiori loco positi supra ceteros homines, sive privatos eminent, plus liceat, quam privatis: neque enim privatos antecellunt, nisi quatenus integram Gentem repræsentant (§. 39), ac per consequens jus Gentis habent. Jus vero Gentis non est, nisi jus privatorum conjunctim sumtum, quando sermo est de jure naturæ competente. Genti nimirum non competit tale jus, nisi quia singulis, qui de Gente sunt, natura ipsis tale jus tribuit. Civitatibus ergo introductis non alia sunt jura Rectorum civitatis, vel plenissimo jure talium, quam singulorum in statu naturali viventium. Ab his omne jus, etiam jus belli in eos derivatur.

§. 618.

BIU Cujas

§. 618.

Quando bellum sine justitia inferatur. Quoniam justa belli causa non est nisi injuria facta, vel facienda (§. 617.); *bullum, quod infertur, nulla præcedente, aut imminente injuria, justum non est*, consequenter *injustum, nec jus belli habet nisi is, cui vel injuria facta est, vel offertur, aut intentatur.*

Hinc facile discernitur jus belli a bellandi licentia, cum qua illud facile confunditur, qui simpliciter sumunt Gentibus competere jus belli, ac inde inferunt, a voluntate ipsarum pendere, num & quando eodem uti velint; neque enim jus belli competit, nisi adsit justa belli causa, quæ vel injuria facta, vel facienda est (§. 617.).

§. 619.

Quo tendere debeat bellum omne. Similiter quia justa belli causa non nisi injuria facta, vel facienda (§. 617.); *bellum omne tendere debet vel ad injuriam reparandam, si reparari possit, vel ut de injuria facta læso satisfiat, si ea reparari nequeat, vel ut facienda avertatur.*

Triplex itaque belli finis est, scilicet 1. ut quod nostrum est, vel quod nobis debetur, consequamur, 2. ut lædentem puniendo securitati futuræ consulamus, 3. ut vi injustæ resistendo nos defendentes injuriam a nobis avertamus. Fines duo priores intenduntur in bello offensivo; tertius in defensivo (§. 615.) & alter illorum in bello punitivo (§. 616.).

§. 620.

Bellum vindicativum quodnam dicatur. *Bellum vindicativum* dici potest, quo id quod nostrum est, vel nobis debetur, consequi studemus.

Cum nonnisi tres dentur belli justi causæ, nimirum injuria facta 1. reparabilis, & 2. irreparabilis, atque 3. injuria facienda, quæ triplicem finem pariunt, qui in bello licite intenditur, scilicet 1. consecutionem sui vel ejus, quod suum fieri debet, 2. securitatis firmamentum, 3. periculi imminentis aversionem, seu injuriæ propulsationem; tres omnino sunt belli justi species, quæ per fines diversos distinguuntur. Quamobrem cum bellum defensivum sit, quo finis tertius intenditur (§. 615.), punitivum, quo secundus (§. 616.); restat ut bello quoque imponatur nomen, quo primus intenditur, & hoc bellum vindicativum appellare libuit ad imitationem vindicationis rei suæ (§. 543. *p. 2. Jur. nat.*).

§. 621.

De differentia rationum justificarum & suasoriarum. *Rationes belli justificæ* dicuntur, quæ desumuntur a jure ad bellum in dato casu competente, seu quibus evincitur, jus ad bellum in dato casu nobis competere: *Rationes* vero *suasoriæ* sunt, quæ desumuntur ab utilitate, seu quibus evincitur, e re nostra esse, ut bellum suscipiatur.

In deliberatione de bello duplex inspectio est, scilicet 1. num adsit justa belli causa, sine qua bellum nullo jure geritur (§. 618.), & tanquam injustum (§. 1110. *part. 1. Jur. nat.*) illicitum est (§. 1111. *part. 1. Jur. nat.*), 2. si jus ad bellum adsit, num e re civitatis sit bellum suscipere atque jure suo uti. Rationes igitur attendendæ sunt tam justificæ, quam suasoriæ, antequam bellum decernatur. Illæ sunt juris naturæ & Gentium; hæ ad prudentiam civilem, sive Politicam spectant, & illæ faciunt ut juste agas, hæ vero ut prudenter. Qui rationes & causas non distinguunt causas justificas & suasorias vocant, quas nos rationes diximus.

§. 622.

De bello ob rationes suasorias solas suscepto. *Si ei qui bellum suscipit, rationes aliæ non sint, quam suasoriæ, bellum injustum est.* Etenim si rationes belli suscipiendi nullæ sunt, quam suasoriæ, cum eædem ab utilitate desumantur (§. 621.), sola utilitas belli causa est, consequenter nec injuria ulla facta, nec facienda. Enimvero bellum, quod infertur

BIU Cujas

tur absque prævia injuria justum non est (§. 618.), consequenter injustum. Quamobrem si ei, qui bellum suscipit, rationes non sint aliæ, quam suasoriæ, bellum injustum est.

Hoc adeo evidens est, ut rationes justificas prætexere soleant, qui nonnisi suasoriis ad bellum suscipiendum impelluntur. Nemo enim videri vult injustus, quamvis sit, nisi omnem pudorem exuerit, aut vana gloria obcœcatam possideat mentem, quæ pudori locum non relinquit. Si rationes justificæ adsint, suasoriæ hunc habere debent usum, ut constet, utrum consultius sit jure tuo uti, quam non uti, ne bellum suscipias, cujus postea pœniteat, eventu voris non respondente. Quamvis enim eventus vix unquam certus esse possit, eum tamen habere debet probabilitatis gradum, ut cum excusatione errare possis. Sed de his agendum in philosophia morali & civili.

§. 623.

De bello, quod geritur propter rationes suasorias, etiamsi non desint justificæ.

Si rationes equidem justificæ non desunt, bellum tamen magis suscipitur propter suasorias, quam justificas; id quidem injustum in se non est, qui tamen bellum gerit peccat. Quoniam enim rationes justificæ desumuntur a jure ad bellum in dato casu nobis competente (§. 621.); si rationes justificæ non desunt, belli causam justam habemus, consequenter id in se non injustum est (§. 1110. *part.* 1. *Jur. nat.*). *Quod erat unum.*

Enimvero si qui bellum gerit, id magis suscipit propter rationes suasorias, quam justificas; bellum suscipere religioni sibi minime duceret, etiamsi aliæ, quam suasoriæ non adessent, consequenter habet animum suscipiendi bellum propter solas rationes suasorias. Quoniam itaque bellum injustum est, quod propter rationes suasorias solas suscipitur (§. 622.); si rationes justificæ equidem non desunt, bellum tamen magis suscipitur propter suasorias, quam justificas, qui hoc facit habet animum bellum injustum gerendi: quod cum sit contra jus naturæ (§. 1111. *part.* 1. *Jur. nat.*), utique peccat (§. 440. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). *Quod erat alterum.*

Bellum non modo jure, sed pura etiam mente gerendum: id quod maxime convenit actionum rectitudini, ad quam nos obligat lex naturæ (§. 139. *part* 1. *Phil. pract univ.*). Si quis propter rationes suasorias bellum suscipit, etiamsi non desint justificæ; justificis non utitur nisi tanquam prætextu, quia non vult videri injustus, etiamsi religioni sibi minime ducat esse injustum. Quamobrem si animum spectes, nulla inter ipsum & eum, qui sub prætextu causæ justæ belli propter rationes saltem suasorias bellum gerit. Atque hinc facile prævidere datur, qua religione bellum sit gesturus, nimirum quicquid facturus, non aliunde, quam ex utilitate sua determinaturus. Vitium, quo bellum inchoatur, durat etiam in effectu. Quid enim justi sperandum ab eo, qui cum justitiam saltem simulet revera eandem contemnit?

§. 624.

Rationes quasi justificæ quænam sint.

Rationes quasi justificæ dicuntur, quæ si rite expendantur a jure alienæ deprehenduntur.

Nimirum quod pro justa causa belli venditatur, minime justa est, sed potius injusta. Quamobrem cum constet, quænam sit justa belli causa inter Gentes (§ 617.); haud difficulter patet, quomodo rationes quasi justificæ sint expendendæ, ne species imponat incautis.

§. 625.

Quis sit usus rationum quasi justificarum & qua bellum ob eas susceptum,

Quoniam rationes quasi justificæ a jure ad bellum procul remotæ sunt (§. 624.), qui tales allegat, rationes justificas revera nullas habet, & per consequens *rationes quasi justificæ tantummodo prætextus sunt*, cumque ideo bellum tantummodo suscipiatur ob rationes suasorias, *bellum, quod ob rationes quasi justificas infertur, injustum est*, immo *etsi quasi justificæ per errorem habeantur pro justificis*, cum tamen justa belli causa desit, *bellum adhuc injustum erit.*

Equi-

BIU Cujas

Equidem haud raro causæ justificæ a bellantibus afferuntur, non tamen alio fine id fieri solet, quam ut jure arma sumere videantur, cum jus parum curent. Quamobrem *Plutarchus*: plerosque Reges, ait, duobus nominibus pacis & belli tanquam nummis uti, non ad id, quod justum est, sed ad id, quod expedit. Qui rationibus quasi justificis utuntur, justificas revera plane non curant; sed suasorias; quibus unice ad bellum suscipiendum impelluntur, quasi justificis saltem occultare solent. Id in summa fortuna æquius existimant, quod validius; cum *Spinosa* sentientes, jus naturæ, non esse aliud quam potentiam naturæ, ita ut tantundem liceat, quantum quis potest.

§. 626.

De iis qui nec justificis, nec suasoriis rationibus ad bella moventur.

Qui nec rationibus justificis, nec suasoriis moti in bella feruntur; eorum bellum non modo injustum est, verum etiam humanum modum excedit. Cum enim rationes justificæ desumantur ex jure ad bellum (§. 621.); iis deficientibus, nulla adest justa belli causa, quæ bellum faciat licitum (§. 1110. 1111. *part.* 1. *Jur. nat.*), ut jure geri posset (§. 170. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Quamobrem cum injustum sit bellum, cujus nulla causa justa est (§. 1110. *part.* 1. *Jur. nat.*). Qui nullis rationibus justificis moti in bellum feruntur, eorum bellum injustum est. *Quod erat unum.*

Enimvero si nec rationes suasoriæ adsint, nec bellum infertur, quod utile videatur arma sumi (§. 621.). Quoniam tamen id, quod appetimus, nobis repræsentare debemus tanquam bonum (§. 892. 893. *Psych. Empir.*); qui nec justificis, nec suasoriis rationibus moti in bellum feruntur, bellum in se spectatum sibi tanquam bonum repræsentare debent, consequenter notione boni erronea imbuti ex eo voluptatem percipere (§. 561. *Psych. empir.*), ac per consequens cædes hominum atque laniationes & vastationes rerum, quæ sunt hominum innocentium, eosdem delectant. Quoniam igitur nihil magis adversatur amori universali hominum erga homines (§. 633. *Psych. empir.*), quam lex naturæ urget (§. 619. *part.* 1. *Jur. nat.*), quam istiusmodi delectatio, cumque charitas omnia officia hominis erga alios complectatur (§. 654. *part.* 1. *Jur. nat.*), cujus fons amor est (§. 617. 620. *part.* 1. *Jur. nat.*), ea nulli officio erga humanum genus locum relinquit; bellum utique eorum, qui nec rationibus justificis, nec suasoriis moti, consequenter belli per se avidi in bella feruntur, humanum modum excedit. *Quod erat alterum.*

Nocere alteri commodi sui causa naturæ hominis repugnat. Nocere igitur multis innocentibus absque ulla commodi sui causa, quod nocumentum per se delectat, tantæ omnino immanitatis est, quæ humanitatem omnem repellit. Hominem prorsus exuit, qui animi causa malus est, nec in latrone major concipi potest malitia, quam si ex sævitia in innocentes, a qua nihil lucri sperare potest, voluptatem percipit.

§. 627.

De jure belli in eos, qui nullis rationibus justificis & suasoriis in bella feruntur.

Quoniam eorum bellum, qui nec rationibus justificis, nec suasoriis moti in bella feruntur, humanum modum excedit (§. 626.), consequenter istiusmodi belligeratores, quos bellum per se delectat, Gentes quascunque lædere animi saltem gratia nulli dubitant, obligationem naturalem, qua aliis Gentibus tenentur (§. 173.), plane contemnentes, universis autem Gentibus jus cogendi singulas competit, si obligationi suæ satisfacere nolint (§. 13.); *Qui nec rationibus justificis, nec suasoriis in bella feruntur, bellorum per se avidi, in eos Gentibus omnibus promiscue jus belli competit* (§. 159. *part.* 1. *Phil. pract. univ.* & §. 1103. *part.* 1. *Jur. nat.*).

Gentes omnes in civitatem maximam coegit ipsa natura (§. 8. 9.), non alio fine, quam quo civitates particulares constitutæ (§. 8.). Quamobrem civitatis quoque hujus maximæ finis quidam est securitas Gentium universarum. Qui bellorum per se avidi sunt, securitatem hanc tollunt (§. 12. *part.* 8. *Jur. nat.*), quam tueri cum Gentium omnium interest, atque omnibus liceat (§. 273.), justa quoque sunt arma, quæ in istiusmodi monstrum humani generis sumuntur a Gentibus quibuscunque. Cum bellum proprie loquendo non geratur nisi ab iis, qui jus suum vi persequuntur adversus alterum (§. 1102. *part.* 1. *Jur. nat.*); qui bellum per se ap-

BIU Cujas

appetunt, illi bellum gerere dicendi non sunt, sed latrocinia exercent, latronibus comparandi, quorum malitia ad summum gradum pertingit. Quamobrem universis quoque Gentibus competit Jus puniendi & hoc Jure e medio tollendi fera ista generis humani monstra, consequenter iis Jus est ad bellum punitivum (§. 616.). Nihil a nobis dicitur, quod non antiquissimis temporibus agnitum atque dictum fuerit ab aliis. Sed repetere nolumus, quæ apud *Grotium* l. 3. c. 22. §. 2. *& seqq.* & commentatores ejus legi possunt. Et sane nihil tam duriter dictum in illos videri potest, quod non ex vero dicatur, qui totius generis humani hostes manifesto se produnt.

§. 628.

De rationibus suasoriis aquis & iniquis.

Rationes suasoriæ belli æquæ sunt, quæ a fine civitatis desumuntur, seu communi civium bono, si justificis accedunt: iniquæ autem, quæ aliunde petuntur. Et enim Gentes se statumque suum perficere debent (§. 35.), consequenter operam dare, ut finem civitatis consequantur (§. 29.). Quoniam tamen finis liciti consequendi causa non utendum est mediis illicitis (§. 154. *part.* 7. *Jur. nat.*), quando autem rationes justificæ adsunt, bellum licitum est (§. 621.), consequenter bellum sit medium licitum consequendi id, quod rationes suasoriæ insinuant, si rationes suasoriæ, quæ justificis accedunt, a fine civitatis, seu communi civium bono (§. 9. 13. *part.* 8. *Jur. nat.*), desumuntur; æquæ sunt (§. 240. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). *Quod erat unum.*

Quodsi vero rationes suasoriæ nullum respectum habent ad finem civitatis, ex quo metiendum est omne jus Gentis & per consequens Rectoris civitatis (§. 30. *part.* 8. *Jur. nat.*), veluti ab ostentatione virium, divitiis acquirendis, imperii limitibus propagandis, vindicta & quæ sunt plura hujusmodi, quæ officiis lege naturali præscriptis parum conveniunt; quin eædem vitiosæ sint dubitandum non est (§. 322. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). *Quod erat alterum.*

Supponitur hic, bellum suscipi propter rationes justificas & suasorias conjunctim, ita ut propter neutras solas susciperetur. Rationes suasoriæ insinuare debent, num e re civitatis sit bellum suscipere (§. 621.), ac ideo ad rationem status referendæ, minime autem attendendæ sunt, quas affectus exorbitantes suggerunt. Hisce enim si moveatur voluntas, actus in se justus labe quadam contaminatur, minime autem belli justitia corrigit vitium, quod in se vitiosis inhæret. Monuimus jam superius (*not.* §. 623.), bellum ut geratur non sine justitia minime sufficere, sed gerendum quoque esse mente pura. Quamobrem cavendum etiam est, ne in expendendis rationibus suasoriis quicquam admittatur vitiosi. Prudentiæ est ad rationes suasorias animum attendere (§. 257. *part.* 1. *Jur. nat.*); ab ea autem alienum esse debet, quicquid vitiosum est. Nemo reprehendat nimiam scrupulositatem, quæ parum conveniat Rectoribus civitatis: observavimus enim jam ante (*not.* §. 623.), sine ista mentis puritate non posse concipi rectitudinem actionum, ad quam Rectores civitatis perinde obligantur ac homines privati.

§. 629.

Quando bellum defensivum sit justum, quando injustum.

Bellum defensivum justum est, quo quis se defendit adversus eum, qui bellum injustum infert: injustum vero est defensivum si offensivum fuerit justum. Qui enim bellum injustum infert, ei justa belli causa nulla est (§. 1110. *part.* 1. *Jur. nat.*), consequenter cum per bellum vis inferatur alteri (§. 1102. *part.* 1. *Jur. nat.*), vi injusta alterum adoritur & res ipsius impetit, consequenter lædere (§. 669. *part.* 1. *Jur. nat.*), ac ideo ipsi injuriam facere conatur (§. 919. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem cum injuria facienda sit justa belli causa (§. 617.), & bellum defensivum sit, quo quis se defendit adversus eum, qui ipsi bellum infert (§. 615.); bellum defensivum justum est, quo quis se defendit adversus eum, qui bellum injustum infert. *Quod erat unum.*

Enimvero qui bellum justum infert, is alterum adigere vult, ut vel injuriam factam sibi reparet, quod suum est, aut quod sibi debetur redditurus, aut de injuria irreparabili satisfaciat (§. 619.), consequenter ut jus suum sibi tribuat (§. 921. *part.* 1. *Jur. nat.*), vel ut pœnam det. Quamobrem cum is, cui

BIU Cujas

bellum infertur, alteri jus ſuum tribuere debeat (§. 264.) & ad pœnam patiendam obligetur (§. 1071. *part.* 1. *Jur. nat.*), nulla ipſi fit injuria (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quoniam itaque bellum juſtum non eſt, cujus cauſa injuria non eſt (§. 617.); bellum quoque defenſivum juſtum non eſt, ſi bellum offenſivum fuerit juſtum. *Quod erat alterum.*

Defenſio revera non eſt, ſi quis ſeſe opponit vi juſtæ, cum qui vim juſtam infert alterum minime lædat (§. 972. *p.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem qui bello juſto ſeſe opponit, ejus bellum revera defenſivum non eſt. Cujus arma juſta ſunt, is jure ſuo utitur, nec alteri injuriam facit (§. 975. *part.* 1. *Jur. nat.*); aſt qui in eum viciſſim movet arma, is hoc facit contra jus alterius, ac per conſequens eidem injuriam facit, ut bellum, quod initio erat offenſivum, revera abeat in defenſivum (§. 615). Nemo defenſionem dicet, ſi quis ſe opponit executioni ſententiæ judicis, cujus vis juſta eſt, nec qui vim adhibet ad avertendam pœnam. Non magis igitur defenſio dici poteſt, quando quis reſiſtit bellum juſtum inferenti. Quoniam tamen in notione belli plerumque non ſpectatur moralitas, nec de ea ſemper in vulgus conſtat; ideo bellum defenſivum dicitur promiſcue, quo quis reſiſtit bellum ſibi inferenti, ſive is hoc jure faciat, ſive injuria (§. 615.), & propterea quoque ſe defendere dicitur, qui bellum juſtum inferenti reſiſtit. Nimirum qui injuriam alteri fecit, eam reparare aut de irreparabili ſatisfacere debet, ut is vi jus ſuum perſequi non habeat opus. Ubi vero bello cauſam dedit, antequam aperto Marte congrediatur, æquas offerre debet conditiones, ut pax conſervetur. Nihil a nobis dici, quod ſit a veritate alienum, nemo in dubium vocabit, cui Jus naturæ fuerit perſpectum, conſequenter nec negare poterit, ad ea obligari Gentes & qui earum jus habent Rectores civitatis: alia vero quæſtio eſt, num hoc ipſis perſuaſeris, & ex animo eorum eradicaveris præjudicia, quibus occœcati de jure ſuo aliter ſtatuunt, quam debebant. Certum tamen eſt, genus humanum tum demum fore felix, ſi Rectores civitatis ea, ad quæ obligantur, intimius perſpicerent, ac obligationi ſuæ ex aſſe ſatisfacerent, nec de jure ſuo per errorem ſtatuerent.

§. 630.

Quando bellum offenſivum licitum incauſa manifeſta.

Bellum offenſivum licitum eſt, ſi jus tuum fuerit certum, nec aliter niſi vi armorum id conſequi poſſis, aut ſi de injuria irreparabili manifeſta alter ſatisfacere nolit, nec ſatisfactionem aliter, quam vi armorum obtinere poſſis. Etenim Genti unicuique competit jus adverſus alteram jus ſuum vi perſequendi, ſi id tribuere non vult (§. 271), & jus puniendi alteram, quæ ipſam læſit (§ 272.). Quoniam tamen a bello abſtinendum, ſi alio modo alterum permovere poſſis, ut jus tuum tibi tribuat (§. 1117. *part.* 1. *Jur. nat.*), & juſta belli cauſa demum adeſt, ſi repreſſaliæ & androlepſia locum non habeant (§. 606.); aut ſi de pœna præſtanda conveniri aut ea alio modo capi non poſſit (§. 582.); jure iſto non ante uti licet, quam ſi non aliter, quam vi armorum conſequi poſſis, ut tibi jus tuum tribuatur, vel de injuria irreparabili ſatisfiat. Quoniam vero bellum offenſivum eſt, quod infertur alteri de eo non cogitanti, ſeu quo quis vi armorum adoritur alterum (§. 615.); bellum offenſivum licitum eſt, ſi jus tuum fuerit certum, nec aliter niſi vi armorum id conſequi poſſis, aut ſi de injuria irreparabili manifeſta alter ſatisfacere nolit, nec tu ſatisfactionem aliter quam vi armorum obtinere poſſis.

Duo ſunt, quæ ad juſtitiam belli offenſivi requiruntur, nimirum ut tibi jus ſit ad quidpiam, quod ab altero præſtari debet, & ut id aliter quam vi armorum obtinere non poſſis. Primum parit jus belli, alterum vero licitum efficit, ut jure ſummo utaris. Sane qui nondum tentatis mediis lenioribus in arma ruunt, rationibus ſuaſoriis ad bellum ſuſcipiendum magis impelluntur, quam ut jus ſuum conſequi ſtudeant, & rationes juſtificas ſaltem prætexunt: in eo autem peccari, ſupra jam demonſtravimus (§. 623.). Qui rationibus ſuaſoriis ad bellum ſuſcipiendum impelluntur, avidi arripiunt occaſionem, qua jure ſuo alteri bellum inferre poſſunt, quamvis ſi rigoroſe dicendum, quod verum eſt, jus demum bellandi competat, ubi aliter conſequi id non potes, ad quod jus belli dat lex naturæ. Cum bello nihil ſit magis infeſtum generi humano; non exiſtimandum eſt, in elargiendo jure belli naturam eſſe prodigam. Violento huic remedio locum non facit niſi extrema neceſſitas. Qui aliter ſentiunt, jus in licentiam vertunt, quaſi de uſu mediorum coactivorum pro lubito ſuo ſtatuere liceat, nec lex naturæ etiam eundem regat, ſicuti ceteras actiones hominum omnes. Jus belli ob injuriam factam tribuit lex naturæ, ſed ita, ut eodem non utaris, niſi ubi aliter ea reparari, aut de

irrepa

BIU Cujas

irreparabili aliter satisfieri nequit. Atque ita demum sibimetipsi constat, ne, dum officia & singulis hominibus & universis Gentibus præscribit, ea permittat, quæ cum iis consistere minime possunt. In Jure naturæ una datur consonantia, nec eidem conveniunt, quæ sibi mutuo contrariantur. Lex naturæ intendit felicitatem uti singulorum hominum (*§. 396. p. 1. Phil. pract. univ.*); ita etiam Gentium (§. 4. 5. *part. 8. Jur. nat.*). Quamobrem permittere nequit, quod felicitati humani generis maxime adversatur, ac ideo tum demum permittit bellum, ubi sua culpa homines sese infelices reddunt. Arctissimos itaque belli constituit limites.

§. 631.

Quando in causa dubia,

Bellum offensivum licitum est, si in causa dubia Gens altera aliter quam vi armorum ad transactionem permoveri nequit. Etenim si in causa dubia Gens una acceptare nolit colloquium amicabilis compositionis, vel transactionis causa, nec compromissum in arbitros, consequenter etiam si æquas conditiones sibi oblatas acceptare recusat; jus belli in acceptare nolentem eidem competit, quo ea ad transactionem vi armorum adigatur (§. 572.). Bellum igitur, cum tunc jure inferatur, sit autem offensivum (§. 615.); bellum offensivum licitum est, si in causa dubia Gens altera aliter quam vi armorum ad transactionem permoveri nequit.

Relegenda hic sunt, tum quæ superius (§ 572. *& seqq.*) demonstravimus, tum quæ ibidem annotavimus: inprimis autem ea probe perpendenda sunt, quæ de jure Gentium voluntario dicta sunt (§. 574.), quatenus inter Gentes permittendum, ut a rigore Juris naturæ tantisper recedatur, ne contradictionem fingant qui de re nondum satis inspecta judicium deproperare solent, ubi nulla adest. Equidem fieri potest ac forte plerumque contingit, ut neutra pars de causa dubia transigere velit; non tamen propterea recte facit is, penes quem jus est, cum saltem desit ea mentis puritas, qua etiam bellum geri debet (*not. §. 623.*).

§. 632.

An vi armorum decidere liceat causam controversam.

Causam controversam vi armorum decidere velle naturaliter non licet, seu bellum naturaliter illicitum est, quod juris controversi decidendi causa suscipitur. Etenim cum Gentes spectandæ sint tanquam personæ singulares (§. 2.); si vero duo inter se conveniunt, ut per victoriam res controversa decidatur, duellum sit (§. 1090. *part. 5. Jur. nat.*); si Gentes causam controversam vi armorum decidere volunt, seu juris controversi decidendi causa bellum suscipiunt, bellum duello æquiparatur. Quoniam itaque duellum naturaliter illicitum (§. 1091. *part. 5. Jur. nat.*); bellum quoque naturaliter illicitum est, quod juris controversi decidendi causa suscipitur, adeoque causam controversam vi armorum decidere velle naturaliter illicitum.

Ex jure belli privati statuendum esse de jure belli publici, jam supra inculcavimus (*not. §. 608.*). Duellum omnino bellum est (*not. §. 1090.*) *part. 5. Jur. natur.*), idque privatum (§. 608.). Quamobrem in quo casu duellum illicitum, in eo quoque bellum publicum illicitum. Quemadmodum duellum non est modus aptus ad controversiam privatorum decidendam (§. 1092. *p. 5. Jur. nat.*); ita nec bellum modus aptus est ad decidendam controversiam Gentium. Cum prius nemo facile in dubium hodie revocet (*not. §. cit.*); mirum videri poterat, a plerisque bellum haberi pro modo decidendi controversias inter Gentes, cum tamen nemini in causa dubia jus belli per se competat (§. 1100. *part. 5. Jur. nat.*), & bello lacessere alterum illicitum sit, ut vi armorum extorqueas, quod prætendis (§. 1101. *part. 5. Jur. nat.*). Ex eo, quod Gentes non habeant judicem, minime sequitur, per ultimam demum victoriam decidi, quis nocens sit. Ex eo enim, quod Gentes judicem non habeant, saltem sequitur, permittendum esse, ut quilibet sit judex in propria causa. Uterque igitur belligerantium sumit, jus sibi competere, ab altero autem negari. Quamobrem quando in arma venitur, uterque belligerantium vi adigere intendit partem sibi adversam ad jus suum tribuendum, aut, si id obtinere non possit, saltem in consentiendum in conditiones, in quas in angustias minime redactus non consentiret. Atque ea de causa victoria ultima, qua finis bello imponitur, nondum pro decisa habetur controversia, quæ bello causam dedit, sed transigendo demum eadem finitur, dum pax pangitur. Vix igitur continget, ut bellum Gentium duello æquiparetur, quod ex compacto decidendi juris controversi causa suscipitur (§. 1090. *part. 5. Jur. natur.*). Quodsi Gentes omnes erroneam hanc foverent opinionem,

BIU Cujas

quod controversiæ suæ vi armorum sint decidendæ, jus hoc non foret naturale, quo Gentes inter se uti debent, sed voluntarium, quale *Grotius* tacito quodam Gentium consensu introductum sumit, & rectius ad consuetudinarium referretur (§. 24.). Tunc vero victoris foret res controversa, nec demum de pacis conditionibus pactio fieret. Contrarium cum obtineat, abunde patet, bellum non haberi pro medio decidendi, sed finiendi controversiam, nec a victore jus in eo, de quo convenitur, acquiri vi armorum, sed ex pactione pacis. Periculosa est ac Gentibus infesta hæc sententia, judicem communem non habentibus competere jus vi armorum controversiam decidendi, quæ bellandi licentiam parit, & animos Rectorum civitatis ab eo avertit, quod immutabilis illa naturæ lex, quæ saluti Gentium consulit, præscribit, quemadmodum ex anterioribus patet. Error autem inde manare videtur, quod judicia præponantur bello, atque hinc porro inferatur, ubi judicia cessant; ibi bello locum esse, ac ideo victoria sententiæ judicis perperam æquiparetur, quasi status naturalis non sit prior civili, nec in naturali dentur modi componendi controversias a bello diversi, quos lex naturæ Gentibus quoque præscribit (§. 4.), ita ut bellum saltem sit medium adigendi partem refractariam ad consentiendum in unum istorum, præcipue in transactionem, quemadmodum satis superque apparet ex iis, quæ a nobis demonstrata sunt. Ceterum cum in istiusmodi errores facile incidamus, nisi jus naturæ in systema veri nominis redactum animo comprehenderimus; hinc elucescit necessitas id faciendi, atque ea causa nos impulit, ut systema istiusmodi conderemus. Neque ulli dubitamus fore, ut hisce perspicillis adjuti veritatem intime perspiciant.

§. 633.

An bellum ex utraque parte justum esse possit.

Bellum ex utraque parte justum esse nequit. Etenim justa belli causa non est nisi injuria facta, vel facienda (§. 617.). Quamobrem justa belli causa nonnisi huic est, cui ab altera parte injuria facta, vel cui pars altera injuriam facere intendit. Quoniam itaque bellum justum non est, nisi cujus causa justa est (§. 1109. *part.* 1. *Jur. nat.*); bellum justum non est nisi ex parte ejus, cui altera vel injuriam fecit, vel facere conatur, consequenter ex utraque parte justum esse nequit.

Quemadmodum inter eos, qui disputant de veritate propositionis, veritas stare nequit nisi ex parte una, cum fieri minime possit, ut sententiæ contrariæ, vel contradictoriæ sint simul veræ, vel falsæ; ita quoque fieri nequit, ut, si duo de jure vel injuria contendunt, vera sit utriusque sententia, uno affirmante, quod negat alter. Justitia igitur belli nonnisi penes eum est, cujus vera est sententia.

§. 634.

Quod ex parte una semper sit injustum.

Quoniam bellum ex utraque parte justum esse nequit (§. 633.); *quacunque demum de causa bellum geratur, nonnisi partis unius arma justa sunt, alterius vero injusta, etiamsi contingat, utrumque belligerantium putare, se justam fovere causam.*

Quamvis uterque belligerantium putet, se justam fovere causam, non tamen propterea utriusque judicium verum est; sed verum non est nisi unius, ac ideo alterius necessario falsum. Id ubi contingit, uterque bona quidem fide agit; non tamen juste, cum juste agere nequeat nisi is, qui jure agit. Ac ideo in causa dubia jus ad bellum inferendum non nasci ostendimus ex injuria partis alterius, quoniam hæc manifesta non est, sed ex rejectione modorum, quos ad componendum controversias præscribit lex naturæ, nec tum belli jus dari ad obtinendum id, de quo controvertitur, sed transactionem, ut per eam controversia componatur (§. 572.). Monuimus jam ante, victoriam perperam æquiparari sententiæ judicis, quæ victum nocentem declaret (*not.* §. 632.). Quod enim fallat opinio eorum, qui existimant, victum judicio Dei per ultimam victoriam reum fieri, alias jam docuimus (*not.* §. 1091. *part.* 5. *Jur. natur.*). Quodsi ergo via demonstrationis detegi minime possit, ex qua parte bellum sit justum, sive ob ignorantiam juris naturæ, seu certæ scientiæ defectum, sive ob factorum insufficientem notitiam, aut falsam interpretationem; suspensum de justitia belli manet judicium etiam post ultimam victoriam, nec eventus belli effectum alium habet, quam ut transigendo per pactionem pacis controversiæ indecisæ finis imponatur, ex qua jus acquiritur ad id, de quo conventum est, si vel maxime antea nullum jus ad idem victori competebat. *Grotius* lib. 2. cap. 22. §. 13. definiturus hanc quæstionem, an bellum utrinque justum esse possit, varias acceptiones vocis justi distinguit; sed distinctiones istæ ad Jus naturæ & Gentium

BIU Cujas

tium minime pertinent, cum in eo fixæ retinendæ sint terminorum significationes, quas in definitionibus iisdem vindicavimus, & secundum easdem enuncianda sint judicia.

§. 635.

An ignorantia vel error invincibilis de justitia belli imputari possit.

Qui ob ignorantiam vel errorem invincibilem putat, se justam belli causam habere, cum non habet; ei injustitia belli imputari nequit. Patet hoc ex eo per consequentiam immediatam, quod in genere ignorantia (§. 550. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*) & error invincibilis imputari nequeat (§. 552. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*).

§. 636.

Quando bellum punitivum sit licitum.

Bellum punitivum licitum non est nisi ei, qui injuriam irreparabilem accepit, nec ut sibi de eadem satisfiat alio modo obtinere potest. Jus enim belli non habet nisi is, cui injuria facta est (§. 617.). Quamobrem cum bello punitivo pœna sumatur ab altero (§. 616.), ad pœnam autem exigendam nobis jus sit, ut lædentem adigamus, ne in posterum denuo lædat, & præcaveamus, ne exemplum ejus secuti nos, vel ipse etiam alios lædere audeat (§. 1058. 1062. *part.* 1. *Jur. nat.*); bellum punitivum licitum esse nequit nisi ei, qui injuriam irreparabilem accepit. Enimvero bellum punitivum est bellum offensivum (§. 616.). Quamobrem cum bellum offensivum ob injuriam irreparabilem tum demum licitum sit, si de ea satisfactio non aliter quam vi armorum obtineri possit (§. 630.), bellum punitivum licitum non est, nisi ei, qui injuriam irreparabilem accepit, nec ut sibi de eadem satisfiat, aliter obtinere potest.

Ut bellum punitivum sit licitum, necesse est, ut injuria tibi facta fuerit ab eo, cui infertur. Eodem enim consulitur securitati in posterum, ut sis tutus ab injuria aliorum: id quod maxime convenit fini civitatis (§. 12. 13. *p.* 8. *Jur. nat.*), ut dubitari nequeat, Genti quoque competere jus puniendi Gentem, ut tam propriæ, quam communi Gentium securitati consulatur. Frustra lex naturæ læsionem Gentibus prohiberet, (§. 173.), si Genti impune Gentem lædere liceret. Ex obligatione igitur Gentis non lædendi nascitur læsæ jus puniendi. Satisfactio de injuria irreparabili pœna est, & de ea tibi satisfactum, si satis prospectum sit securitati futuræ. Quamobrem cum pœna gravior illicita sit, ubi levior sufficit (§. 1065. *part.* 1. *Jur. nat.*); nec bellum publicum licitum est, nisi ubi aliter de injuria irreparabili satisfactio obtineri nequit. Duplex est belli punitivi finis, unus punientem, alter reliquas Gentes respicit. Neque enim eodem saltem intenditur, ne in posterum denuo injuriam tibi faciat, qui punitur, verum etiam ne aliis injuriam facere audeat. Ex pœna enim, quam patitur, discere debet, quod alteri injuriam faciens sibi male consulat. Nihil hic de Gentibus dicitur, quod non valeat de singulis in statu naturali, & in civitate de judiciis, prouti manifestum est iis, qui omnem Juris naturæ doctrinam justo ordine, quem in systemate nostro observavimus, animo comprehenderunt. Quodsi ergo quis in hisce adhuc hæsitet, is ea inprimis relegat, quæ de jure puniendi in parte prima Juris naturæ demonstravimus & in parte octava de jure puniendi in civitate inde deduximus. Ita nimirum clarissime perspiciet, de statu naturali non esse statuendum ex civili, sed vice versa de civili ex naturali, ac per consequens jus belli Gentium independenter a statu civili esse dijudicandum, prouti jam antea docuimus (*not.* §. 632.).

§. 637.

An Gens ab alia puniri possit ob scelera & delictum in Deum.

Quoniam bellum punitivum licitum non est nisi ei, qui injuriam irreparabilem ab alio accepit (§. 636.); *bellum punitivum non est in Gentem, propterea quod sceleratissima est, seu jus naturæ immaniter violat, aut in Deum delinquit.*

Contrariam sententiam defendit *Grotius* l. 2. c. 20. §. 40. *& segq.* Error autem inde fluit, quod sibi persuadeat, malum in se tale esse, ut puniri saltem possit, jus vero puniendi competere ei, qui non æque nocens est. Vide l. cit. §. 3. Ast cum rationem naturalem hujus juris ipse reperire nullam potuerit, quæ satisfaceret; fateri cogitur, per naturam determinatum non esse, cui jus hoc debeatur, nisi quod satis indicet natura convenientissimum esse, ut id fiat ab eo, qui superior est, non tamen ut omnino hoc demonstret esse necessarium, nisi vox superioris eo sumatur sensu, ut is, qui male egit, eo ipso quovis alio inferiorem censeatur se fecisse. Ecquis non videt errorem de malo in se punibili in eas angustias rede-

redegisse *Grotium*, ut quomodo se extricare debeat reperire nequeat? Jus puniendi in civitate etsi competat superiori, non tamen ex superioritate originem suam deducit; sed non aliam ob rationem eidem competit, quam quia jus puniendi privatorum in ipsum translatum & potestas legislatoria effectum habere nequit sine jure puniendi, cum civilis obligatio metu pœnarum introducatur. Justum bellum in eos esse *Grotius* pronunciat §. 40. num. 2. qui in parentes impii sunt, qui humanam carnem epulantur, qui piraticam exercent. Sed miscet ea, quæ cum injuria in alios conjuncta sunt cum hisce, quibus injuria nulla aliis infertur. Nobis hic de his sermo est, non de illis: videbimus enim postea, quantum liceat Genti ob injuriam tertio factam Gentem punire, a qua ipsamet læsa minime fuit. Missa vero erronea illa sententia de bello punitivo licito in Gentem sceleratam & in Deum impiam; cautionibus istis opus non habemus, quas *Grotius* §. 41. *& seqq.* dare coactus fuit, ut absurdas consequentias declinaret, nec bellum punitivum in bellandi licentiam converteret. Equidem negari non potest, in historia antiqua occurrere exempla belli punitivi in Gentes, quæ Gentes alias minime læserant, sed vel jus naturæ in se violabant, vel moribus utebantur ab aliis Gentibus parum probatis, veluti carne canina vescentes & mortuos cremantes, non humantes, qualia recensent *Grotius*, & commentatores a nobis non repetenda; non tamen ex factis Gentium statuendum de jure, sed de factis potius illarum ex jure. Non ignotum est, apud vetustissimas Gentes, etsi non essent incultæ, multos in Jure naturæ obtinuisse errores, inter quos etiam referendus est in jure puniendi admissus. Præterea vix est, quod dubitemus prætextum a jure puniendi sumsisse eos, quibus justa causa belli non erat. Quod vero delicta in Deum commissa attinet, nulla datur ratio naturalis, per quam appareat, jus injuriam in Deum a Gente commissam vindicandi competere Genti. Et si tale jus admittatur, inde non aliud sequetur quam mutua bellorum licentia. Deus simimetipse sufficit ad vindicandam injuriam sibi factam, nec in eo indiget auxilio humano. Conferenda hic sunt, quæ supra de jure Gentium circa religionem ostendimus & annotavimus (*§ 259. & seqq.*). Ceterum cum nullum jus puniendi delicta in Deum Gentibus competat, nec opus est, ut cum *Grotio* loc. cit. §. 45. anxie disquiramus, quinam errores de Deo & quænam facta hominum pro injuriis in Deum habenda sint.

§. 638.

An atheismus, Deismus, idololatria sit belli punitivi justa causa.

Similiter quia bellum punitivum licitum non est nisi ei, qui injuriam irreparabilem accepit (§. 636.); *nulli* quoque *Genti bellum punitivum licitum est in aliam, quia atheismum, vel Deismum profitetur, aut idololatrica est.*

Ob atheismum & deismum nemo puniri potest in Rep. (§. 645. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem si vel maxime concedas, Genti competere jus puniendi alteram ob facta, ex quibus nulla in ipsam injuria redundat; atheismus & Deismus non foret causa justa belli punitivi. Et quoniam cultus idololatricus ab erroribus, quæ de Deo foventur, derivatur, ob errores autem nemo puniri potest (§ 644. *part.* 8. *Jur. nat.*); de idololatria idem prorsus tenendum. Pœna in Gentem a vera religione alienam ob non aliud intendi poterat, quam ut Gens religionem punientis in Repub. sua introduceret. Id vero illicitum esse, ut Gens una alteram vi adigat ad religionem suam in Rep. sua introducendam, supra jam demonstravimus (§. 259). Vide, quæ superius annotavimus (*not.* §. 261.). Gentibus non aliud competit jus, quam quod vel singulis natura tributum, vel quod sub imperio civili, quod ex consociatione originem ducit & ex fine civitatis metiendum (§. 30. *p.* 8. *Jur. nat.*), tanquam pars potentialis continetur. Cumque Rectores civitatis non habeant jus aliud, nisi quod originarie populi est (§. 34 42. *part.* 8. *Jur. nat.*); nec Rectoribus civitatis aliud præterea jus competere potest. Ex neutro autem jure deduci potest jus puniendi Gentem ob atheismum, Deismum vel idololatriam.

§. 639.

Quando bellum sit simul vindicativum & punitivum.

Si quis vi armorum repetit, quod vi injusta sibi ablatum fuit, bellum offensivum simul & vindicativum, & punitivum est. Idem dicendum de bello, quod infertur, ut damnum per injuriam datum resarciatur. Etenim si cui vi injusta quod suum est fuerit ablatum, qui injuriam fecit prædo est (§. 505. 506. *part.* 2. *Jur. nat.*). Enimvero domino non modo competit jus prædonem vi adigendi, ut rem sibi ablatam restituat (§. 542. *part.* 2. *Jur. nat.*), verum etiam puniendi (§. 551. *part.* 2. *Jur. nat.*). Quamobrem si eidem bellum infert vi armorum suum recuperaturus, cum bellum vindicativum sit, quo id quod nostrum est consequi studemus (§. 620.), punitivum autem, quo pœna sumitur ab eo, cui infer-

BIU Cujas

infertur (§. 616.); bellum, quod offensivum esse constat (§. 615.), simul & vindicativum, & punitivum est. *Quod erat unum.*

Quodsi bellum inferatur eo fine, ut damnum datum resarciatur; inferens id agit, ut id consequatur, quod sibi debetur (§. 572. 580. *part. 2. Jur. nat.*). Quamobrem cum bellum vindicativum sit, quo id, quod nobis debetur, consequi studemus (§. 620.); bellum offensivum hoc respectu vindicativum est. Enimvero quoniam damnum per injuriam datum, *per hypoth.* homini autem, consequenter etiam Genti (§. 3.), natura competit jus puniendi eum, qui ipsi injuriam fecit (§. 549. *part. 2. Jur. nat.*); & bellum punitivum est, quo pœna sumitur ab altero (§. 616.); hoc respectu bellum, quod infertur eo fine, ut damnum datum per injuriam resarciatur, punitivum est. Patet itaque, si bellum infertur eo fine, ut damnum per injuriam datum resarciatur, id simul & vindicativum, & punitivum esse. *Quod erat alterum.*

Quemadmodum uno actu & domino res sua rapta fuit, & injuria irreparabilis facta, quatenus factum infectum fieri nequit; ita etiam uno actu belli & res sua repetitur, & qui injuriam fecit punitur. Interest autem, ut bellum offensivum, in quo simul insunt vindicativum & punitivum, ab eo distinguatur, qui unius saltem est speciei. Plus enim in illo, quam in hoc licet, prouti ex sequentibus elucescet. Idem valet in casu altero quo damnum per injuriam datum.

§. 640.

An metus ex vicina potentia sit justa belli causa.

Potentia crescens vicinæ Gentis & metus ex vicina potentia non est justa belli causa. Etenim Gentes pro viribus studere debent, ut sint potentes (§. 70.), modo non utantur mediis illicitis (§. 72.). Quamobrem si licitis mediis potentiam suam augeant, cum jure suo utantur (§. 159. *part. 1. Phil. pract. univ.*), nullam tibi injuriam faciunt (§. 975. *part. 1. Jur. nat.*). Quoniam itaque justa belli causa non est nisi injuria (§. 617.); potentia crescens Gentis vicinæ justa belli causa non est. *Quod erat unum.*

Equidem qui potens est damnum dare aut alio modo lædere potest, ac fieri potest, ut potentia sua confisus damnum aliquando dare vel alio modo lædere velit: quamdiu tamen nec actu damnum dat, aut alio modo lædit, nec animum alterutrum faciendi actu quodam externo declarat, injuria ulla nec facta, nec facienda adest (§. 532 *part. 2.* & §. 919. 859. *part. 1. Jur. nat.*). Quamobrem cum justa causa belli non sit, nisi injuria facta vel facienda (§. 617.); solus metus ex vicina potentia justa causa belli non est. *Quod erat alterum.*

Sunt qui defendunt, metum ex vicina potentia justam esse belli causam, propterea quod Genti unicuique competit jus ad ea, quibus periculum interitus avertere & ea vitare potest, quæ interitum afferre possunt (§. 34.), aut ipsam statumque ejus imperfectiorem reddere (§. 37.). At ad consequendum finem licitum non uti licet mediis illicitis (§. 31.): bellum autem justum non est, consequenter illicitum (§. 1111. *p. 1. Jur. nat.*), cujus causa alia est, quam injuria facta, vel facienda (§. 1110. *p. 1. Jur. nat.* & §. 617. *h*). Non est quod excipias, si ob metum ex vicina potentia inferatur bellum, ejus causam esse injuriam faciendam, cum potens injuriam facere possit. Etenim injuria nondum spectari potest ut facienda, quia non impossibilis, seu alteri non desunt vires, ut lædere possit: ex hoc nimirum solo nondum sequitur, quod tibi injuriam sit facturus, immo sola possibilitas intrinseca nullam probabilitatem parit, etsi sufficiens ratio sit, ut omni circumspectione utaris, ne quicquam a te committatur, quod in possibilitatem extrinsecam influere possit, prouti Logica probabilium insinuat. Ecquis in statu naturali justum pronunciet, ut, si quis alios viribus longe superet, hi eum vel e medio tollant, vel crura & brachia rumpant? Metus maxime incertus est, ita ut pro nullo habendus, qui sola possibilitate intrinseca nititur. Eventus autem dubius cum providentiæ divinæ totus sit committendus (§. 1192. *part. 1. Jur. nat.*); adversus incertos metus ab ea sola præsidium petendum.

§. 641.

An causa belli justa

Quoniam metus ex vicina potentia justa belli causa non est (§. 640.); *nec*

sit, si munimenta excitentur & de bello cogitetur tempore pacis.

justa belli causa est, si vicinus nulla pactione impeditus in suo munitionem faciat, quæ damnum aliquando dare possit, vel tempore pacis de bello cogitet, veluti milites conscribendo, classem colligendo, apparatum bellicum comparando. Conveniunt hæc fini civitatis, ad quem securitas spectat (§. 12. 13. *part.* 8. *Jur. nat.*), consequenter hæc omnia facit Gens jure suo (§. 30. *part.* 8. *Jur. nat.*), nec dum facit, Genti alteri injuriam facit (§. 975. *part.* 1. *Jur. nat.*), quæ justam belli causam eidem præbere possit (§. 617.).

Securitati suæ prospicere injustum non est: homines enim potissimum eo fine in civitatem coiverunt, ut conjunctis viribus sibi invicem securitatem præstent (§. 4. 12. *part.* 8 *Jur. nat.*). Licita igitur sunt media ad finem hunc obtinendum necessaria. Quodsi iisdem tempestive utaris, nil habet Gens vicina, quod jure de te conqueratur: neque enim eidem prohibitum est similia facere. Si non possit, impotentia alterius tibi imputanda non est, nec in gratiam alterius tu negligens esse debes in iis, quæ ad statum Gentis tuæ perficiendum requiruntur. Nemo adeo absurdus est, ut sibi persuadeat, alterum statum suum perficere non debere, propterea quod ipse paria cum eodem præstare minime potest. Quod vero in singulis hominibus absurdum habetur, id non minus in Gentibus absurdum existimari debet (§. 2.). Ceterum hæc sunt licita media adversus metum ex vicina potentia, quibus futuræ securitati prospicitur, siquidem verendum, ne vicinus potentia sua confisus tibi injuriam faciendi animum induat. Licita dico hæc esse media, non tamen unica, cum hisce plura dentur, in Politica enumeranda.

§. 642.

Æquilibrium inter Gentes quid sit.

Æquilibrium inter Gentes dicitur Gentium plurium secundum potentiam ad se invicem relatarum talis status, quo potentiæ unius præpotentis vel quarundam conjunctæ potentia conjuncta aliarum æqualis est. Idiomate patrio dicitur das Gleichgewichte der Völcker.

Appellatio desumta est a libra, in qua æquiponderatio ab utraque parte æquilibrium facit. Quodsi ergo inter Gentes æquilibrium esse debet, necesse est ut potentiæ unius vel quarundam conjunctæ semper æqualis potentia aliarum opponi possit, quatenus scilicet hæ fœdera ineuntes potentiam suam conjungere valent.

§. 643.

Effectus æquilibrii & finis.

Quoniam æquilibrium inter Gentes consistit in eo statu, quo potentiæ unius præpotentis, vel quarundam conjunctæ potentia conjuncta aliarum æqualis est (§. 642.); *si æquilibrium inter Gentes subsistit, fieri potest, ut exorto bello vi inferenti æqualis vis opponatur*, consequenter *necesse non sit, ut Gens una alterius armis succumbat*, adeoque *communi Gentium securitati eodem prospicitur* (§. 12. *part.* 8. *Jur. nat.*).

Si Gentes ea morum probitate uterentur, ut sibi invicem præstarent officia, quæ naturaliter debent, nec utilitatis suæ causa aliæ alias læderent; æquilibrium inter Gentes nullius foret usus, sicuti nec bella metuenda forent. Contrarium cum obtineat, æquilibrum ad communem securitatem tuendam maxime conducit. Sublato hoc æquilibrio, facile contingit, ut Gens, quæ sibi persuadet se alias impune lædere posse, lædere non vereatur, præsertim ubi haud exiguam sibimet spondet utilitatem. Quodsi contingat, bellum oriri, eadem viribus cum sit multo superior, partem adversam si non prorsus sub jugum mittat, eam tamen ad iniquas pacis conditiones amplectendum coget. Hæc sane non alia causa est, cur de æquilibrio inter Gentes cogitari cœptum. Sane apud nos Europæos semper allegari audie æquilibrium, præsertim ubi de auxiliis belli & pactione pacis agitur.

§. 644.

De æquilibrio inter Gentes sublato.

Quoniam *æquilibrium inter Gentes* in eo consistit, ut potentia unius præpotentis vel plurium conjuncta æqualis sit potentiæ ceterarum conjunctæ (§. 643.); idem *tollitur, si potentia unius præpotentis, vel quarundam conjuncta superet potenten-*

BIU Cujas

tentiam ceterarum conjunctam, consequenter *sublato æquilibrio inter Gentes fieri nequit, ut exorto bello vi injustæ vis æqualis opponatur, atque ideo Gens una facile alterius armis succumbit.*

Æquilibrium inter Gentes earum libertati maxime favet, sublatio autem ejusdem eidem valde inimica. Neque alia ratio est, cur Gentes Europeæ tantopere contendant, conservandum esse æquilibrium, ne scilicet libertas earum, quæ minus potentes sunt, periclitetur.

§. 645.

An utilitas sit justa belli causa.

Sola utilitas non est justa causa belli. Rationes enim belli, quæ desumuntur a sola utilitate, nonnisi suasoriæ sunt (§. 621.). Enimvero bellum ejus injustum est, cui non aliæ sunt rationes, quam suasoriæ (§. 622.). Quamobrem ejus quoque bellum injustum est, qui non alia de causa bellum suscipit, quam quod utilitatem inde sperat. Quoniam itaque belli injusti causa justa non est (§. 1110. *part.* 1. *Jur. nat.*); utilitas sola belli justa esse causa nequit.

Poterat eodem modo demonstrari, quo supra evicimus, bellum ob solas rationes suasorias susceptum esse injustum (§. 622.), argumento scilicet desumto a defectu injuriæ, sine qua bellum justum concipi non potest (618.). Notandum vero est, utilitatem hic, quemadmodum etiam superius cum de rationibus suasoriis ageremus (§. 621.), hic sumi in latissimo significatu, quem vocabulo tribuimus (§. 622. *p.* 1. *Phil. pract. univ.*). Unde ad utilitatem referuntur non modo incrementum potentiæ, verum etiam studium gloriæ, cupido vindictæ, ostentatio virium & quæ sunt his gemina; pro diversitate enim inclinationum naturalium ac inde dependentium affectuum atque vitiorum, diversa quoque sunt hominum de eo, quod sibi utile est, judicia. Quamobrem præsens propositio multo latius patet, quam videri poterat, præsertim iis, qui notionibus juris civilis imbutum possident animum: dantur enim notiones complures, quas ratio hujus juris restrictiores efficit, quam sunt atque esse debebant. Exemplum aliud habemus in læsione, quæ naturaliter multo latius patet, quam intra angustos juris civilis terminos continetur (§. 669. *& seqq. part.* 1. *Jur. nat.*). Quamvis itaque ipsimet non semel inculcaverimus, in Jure naturæ retinendos esse terminos in civili receptos, nec eorum significatum temere esse immutandum: id tamen non extendendum est in præjudicium veritatis. Minima non curat prætor, curat tamen Jus naturæ, nec quæ in Rep. tolerantur & toleranda sunt, ut impune fiant, Jure naturæ permittuntur, ut licite fiant. Jus naturæ non fert ullum rectitudinis defectum, quamvis non imputet agenti nisi vincibilem, & omnem respuit facultatum abusum atque non usum. Neque etiam idem distinguit inter ea, quæ eadem sunt, ac ideo in gratiam extensionis notionum admittit quoque aliquid fictitii, utut id rationi Juri civilis, cui limites præfigit finis civitatis, non satis conveniat. Ea si observentur, tum demum consensum & dissensum, qui recte se habet, Juris naturæ & Juris civilis perspicere datur, nec quod mere civile est cum eo, quod naturale est, confunditur, non sine veritatis detrimento. Jus naturæ non æquandum est juri civili in gratiam eorum, qui huic operam navant. Quod si enim veri justitiæ sacerdotes fieri debeant, necesse est, ut quid sit juris naturæ recte perspiciant, & quomodo ex eo addendo, vel demendo factum sit civile agnoscant secundum theoriam naturalem legum civilium, quam in parte octava demonstratam dedimus.

§. 646.

An conservatio æquilibrii inter Gentes sit causa justa belli.

Conservatio æquilibrii inter Gentes non est justa causa belli. Etenim æquilibrium inter Gentes non conservatur alio fine, nisi ut exorto bello vi injustæ æqualis vis opponi possit, & ut communi Gentium securitati prospiciatur (§. 643.); consequenter utilitatis Gentium causa (§. 262. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quod si ergo conservandi æquilibrii inter Gentes causa bellum inferatur; causa alia non est, quam metus ex vicina potentia & utilitas propria ex ejusdem imminutione, aut incrementi illius impeditione speranda. Quamobrem cum nec metus ex potentia vicina (§. 640.), nec sola utilitas justa belli causa sit (§. 645.); conservato æquilibrii inter Gentes justa belli causa esse nequit.

Utilitas nimium obsedit animos eorum, qui negotia publica administrant, ut, si justitiam non prorsus contemnant, saltem animum ab ea avertant, aut ex utilitate eandem metiantur. Inprimis autem conservatio æquilibrii, quæ tantopere facit ad præstandam securitatem

BIU Cujas

Gentibus ; & tuendam earundem libertatem (§. 643.), tenebras offundit juſtitiæ, ut vix juſtus quicquam putetur vi armorum conſervationi æquilibrii inter Gentes adhibita, propterea quod non attenditur ad conſequendum finem licitum non utendum eſſe mediis illicitis (§. 71.), conſequenter non perſpicitur, belli juſtitiam demum locum facere conſervationi æquilibrii inter rationes ſuaſorias (*not. §. 621.*).

§. 647.

An æquilibrii cauſa jus alicujus tolli poſſit.

Quoniam conſervatio æquilibrii inter Gentes non eſt juſta cauſa belli (§. 646.); *vi armorum nemo impediendus quo minus conſequatur id, quod ipſi debetur, nec ut quod ſuum eſt, vel ſuum fieri debet, alii relinquere cogatur compellendus, ſiquidem alias æquilibrium inter Gentes tollitur.*

Juſtitia unicuique jus ſuum tribui jubet (§. 926. *part.* 1 *Jur. nat.*), & hæc obligatio tenet etiam Gentes (§. 264. 265.). Utilitas ſicuti in privatis, ita etiam in Gentibus nullam facit exceptionem. Quibus contrarium placet, metu ex potentia vicina in eam ducuntur ſententiam, quod tempeſtive caveri debeat, ne creſcens potentia ſibi aliquando evadat nocua: metum autem iſtum non eſſe juſtam belli cauſam ſupra demonſtravimus (§. 640.). Violatio juris alterius injuria manifeſta eſt (§. 859. *part.* 1 *Jur. nat.*). Quodſi ergo bellum inferatur non alia de cauſa, quam ne alter jus ſuum conſequi poſſit, injuriæ faciendæ cauſa bellum infertur, ac ideo bellum maxime injuſtum eſt. Si ſumatur, quod ſine manifeſta injuſtitia ſumi nequit, licitum eſſe quovis modo impedire, ne alter jus ſuum conſequatur, ac omni virium contentione id agere, ut idem alteri tribuatur, propterea quod tua intereſt, ne ille conſequatur; injuſtitiæ latæ fores panduntur ac omni juris reverentiæ valedicitur.

§. 648.

Idem ſpecialius expenditur.

Cum vi armorum nemo impediendus, quo minus conſequatur id, quod ipſi debetur, nec compellendus, ut quod ſuum eſt, vel ſuum fieri debet, alii relinquere cogatur, ſiquidem alias æquilibrium inter Gentes tollitur (§. 647.); *nemini jus ſuccedendi in regno aliquo auferri, aut ne legitimo modo quis novis terrarum acceſſionibus territoria ſua, vel quocunque modo alio potentiam ſuam augeat impediri poteſt, hac ſola de cauſa, quod ſic æquilibrium inter Gentes tollatur.*

Ita e. gr. impedire non licet, ne Rex quidam potens ſuccedere poſſit in regno, in quo ſucceſſio per legem ſucceſſionis ibidem introducta ad eum devolvitur, aut ſi ab alia Gente eligitur, cui liberum eſt imperium transferre, in quem libuerit. Similiter ſi per commercia Gens quædam præpotens fiat, nullum tibi jus eſt commercia ejus turbandi, aut Gentem, cum qua eadem exercet, vi adigendi, ne amplius ea cum ipſa miſceat. Ita nec injuriam interpretari potes, ſi Gentes præpotentes conjunctæ æquilibrium, quod aderat, tollant, modo id non fiat tibi nocendi cauſa, cum quælibet Gens ſecuritati ſuæ proſpicere & ut potentia ſua augeatur curare poſſit quovis licito modo. Conſervatio ſui & perfectio ſui ad officia Gentis erga ſeipſam pertinent (§. 31. 35.). Quamobrem lex naturæ quoque iiſdem jus dat ad ea media, ſine quibus ſe conſervare & perficere nequit (§. 159. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), modo non ſint illicita (§. 71.), ſeu cum violatione juris tui conjuncta (§. 910. *part.* 1. *Jur. natur.*). Quamdiu igitur Gens jure ſuo utitur, nullam tibi injuriam facit (§. 975. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamdiu igitur Gens aliqua non agit niſi id, quod jure ſuo agere poteſt; utrum idem alteri utile ſit, nec ne, attendere non tenetur.

§. 649.

De Jure Gentium ad conſervandum æquilibrium.

Gentes ad æquilibrium inter ſe conſervandum non obligantur: ad idem tamen conſervandum jus habent, quatenus ſine violatione juris Gentis cujuſdam fieri poteſt. Gentes enim pro virili ſtudere debent, ut ſint potentes (§. 70.), conſequenter ut ipſæmet, quantum datur, vi injuſtæ aliarum Gentium reſiſtere poſſint (§. 69.), nec ideo alieno auxilio habeant opus, ad quod ipſis jus non facit niſi impotentia propria (§. 156.), & quod ubi negatur ferendum (§. 157.). Gentis igitur unius impotentia nullos potentiæ alterius limites præſcribere poteſt, ultra quos ea potentiam ſuam augere minime debeat. Quamo-

BIU Cujas

mobrem cum Gens obligationi ſuæ ſatisfacere non poſſet, & jus ceterarum Gentium contra eandem extenderetur, ſi æquilibrium conſervare obligarentur, quod exigit, ut potentiæ unius, vel quarundam conjunctæ potentia conjuncta æqualis aliarum opponi poſſit (§. 642.); Gentes ad æquilibrium inter ſe conſervandum non obligantur. *Quod erat primum.*

Enimvero æquilibrium Gentium medium eſt, quo communi earundem ſecuritati proſpicitur (§. 643. *h.* & §. 937. *Ontol.*). Quamobrem cum Gens una ad alterius conſervationem & perfectionem conferre debeat, quod poteſt, in eo, quo ſibimetipſi non ſufficit (§. 166.), & quatenus Gentes in civitatem maximam coiviſſe intelliguntur (§. 9. 10.), conjunctim quoque ſecuritati communi proſpicere obligentur (§. 13. *part.* 8. *Jur. nat.* & §. 12. *h.*); ipſa quoque lex naturæ ipſis jus dat ad æquilibrium inter ſe conſervandum (§. 159. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). *Quod erat ſecundum.*

Quoniam tamen contra jus alterius nemo quicquam facere, ſeu id violare debet (§. 910. *part.* 1. *Jur. nat.*); ad æquilibrium conſervandum Gentibus jus eſt, quatenus ſine violatione juris Gentis cujuſdam fieri poteſt. *Quod erat tertium.*

Multa ſunt præjudicia, quæ pleriſque mentem faſcinant, ne verum cernere poſſint. Hinc enata eſt opinio, quaſi Gentes æquilibrium inter ſe conſervare obligentur. Sunt etiam aſſentatores, qui ut placeant iis, quorum intereſt æquilibrium conſervari, vel qui invidiæ potentiæ alienæ idem prætexunt, ſumunt Gentes obligari ad æquilibrium inter ſe conſervandum, & poſtea demum rationes ſtudioſe conquirunt, quibus ſumtionem precariam ad veritatis ſpeciem accommodent. Maximam ſpeciem inde habet prætenſa ad æquilibrium obligatio, quod ſic communi Gentium ſecuritati proſpiciatur. Aſt jus naturæ eidem conſulit per officia, quæ Gentibus erga ſe invicem præſcribit. Quodſi ea omni animi contentione obſervarent, minus potenti nihil metuendum foret a præpotente. Immutabile autem hoc jus non permittit media iiſdem contraria, etſi concedat media duriora tuendi ſecuritatem contra manifeſtos ejus violatores. Obligatio naturalis minime fluit ex morum pravitate, ad quam affectus inordinati alliciunt male ſanos. Sed jus ſaltem conceditur ſe tuendi adverſus injurias aliorum, illæſis officiis, ut nemo damnum ſentiat niſi ſua culpa. Puritas mentis, quæ in uſu omnium facultatum officiis congruente conſiſtit, ſancte cuſtodienda, atque ita demum in puriſſimo hoc Jure nulla prorſus datur antinomia, a qua jura humana vix eſt ut libera ſint. Equidem negari non poteſt, in Jure quoque naturæ rationem haberi infirmitatis humanæ, ſecundum quam feruntur leges poſitivæ, aſt nonniſi in imputatione, ne obligatio extendatur ad id, quod impoſſibile, & æſtimanda gravitate peccati, quatenus unus excuſatius peccat altero ob non uſum, aut abuſum unius vel alterius facultatis non imputandum. Ipſa vero lex, quæ ad agendum, vel non agendum obligat, ſummum exigit rigorem, qui a conſentiente omnium facultatum uſu venit, dum actionum quarumvis rectitudinem urget. Rectores civitatis, qui populos repræſentant, quemadmodum ſupra omnes evehuntur, ita quoque omnes quovis virtutum intellectualium atque moralium genere anteire debent, ut in iis virtutes omnes quaſi concentratæ appareant. Et in eo gloria eorum conſiſtit, quæ eoſdem omnibus Gentibus venerabiles efficit. Abſit vero, ut tibi perſuadeas, qui altiori loco poſiti ſunt, iis plus licere, quam privatis, & laudem in ipſis mereri, quæ in privatis reprehenduntur. Sicuti inter privatos uno in loco cohabitantes in ſtatu naturali non ſine abſurditate fingeretur obligatio conſervandi æquilibrium virium; ita non minore abſurditate laborat obligatio, quam nonnulli comminiſcuntur, æquilibrium inter Gentes vicinas conſervandi.

§. 650.

Si qua Gens manifeſta conſilia agitet de aliis Gentibus ſibi ſubjiciendis, hæ confœderationibus ſecuritati communi conſulere debent, & leviſſima injuria ipſis dat jus vi armata potentiam creſcentem labefactandi. Si qua enim Gens manifeſta conſilia agitet de Gentibus aliis ſibi ſubjiciendis, cum Gens quælibet ſe conſervare (§. 31.) & pro virili ſtudere debeat, ut ſit potens (§ 70.), conſequenter ut ſibi ſint vires ſufficientes ad reſiſtendum vi externæ (§. 69.); quin Gentes, quibus periculum imminere videtur, vires ſuas conjungere, & ſic confœderationibus ſecuritati communi conſulere debeant, dubitandum non eſt. *Quod erat primum.* *Unde naſcatur jus potentiam creſcentem labefactandi.*

Enimvero quoniam injuria tam facta, quam facienda juſta cauſa belli eſt (§. 617.), injuria vero etiam leviſſima injuria facta eſt, quod per ſe patet,

BIU Cujas

cumque ſolius potentiæ ſuæ augendæ cauſa Gentes alias poteſtati ſuæ ſubjicere non liceat vi armorum (§. 72.), ſi Gens manifeſta conſilia agitet de aliis Gentibus ſibi ſubjiciendis, Genti inprimis, cui injuria quædam etſi leviſſima facta eſt, non vanus metus eſt de injuria facienda (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*); ſi qua Gens conſilia manifeſta agitet de aliis Gentibus ſibi ſubjiciendis, leviſſima injuria jus dat vi armata potentiam creſcentem labefactandi. *Quod erat alterum.*

Videmus itaque, nihil periculi imminere Gentibus ab iis, quæ potentia ſua abutuntur, ſi ipſæmet in officiis, quæ aliis præſtanda, rigoroſe obſervandis diligentiam ſuam deſiderari minime patiantur, & ab injuria aliis facienda ſibi omni animi ſollicitudine caveant, pura mente etiam de bello cogitantes & commoda ſua promoventes. Injuriæ levioris cauſa vix conſultum eſt, ut ſumantur arma, propterea quod bellum poſt ſe trahit ingentem cumulum malorum: ſed ubi metus minime vanus de injuria gravi, immo graviſſima facienda accedit; qualis eſt invita ſubjectio, ab interitu non multum differens, quem a ſe avertere Gens quælibet debet (§. 33.), jus ad bellum ſummum competit (§. 34.), tum ut de facta ſatisfiat, tum ut facienda avertatur. Potentia igitur creſcens in hoc caſu non modo inter rationes ſuaſorias locum obtinet, ſed in ipſas quoque juſtificas influit, quatenus abuſus potentiæ non amplius dubius.

§. 651.

Quando æquilibrium inter Gentes vi conſervare licitum.

Quoniam Gentes ſecuritati communi confœderationibus conſulere debent, ſi qua Gens manifeſta conſilia de aliis Gentibus ſibi ſubjiciendis agitet, & leviſſima injuria ipſis jus dat vi armata potentiam creſcentem labefactandi (§. 650.), Gentes vero commune bonum conjunctis viribus promovere (§. 12.), conſequenter etiam ſecuritati communi conſulere debent, modo quovis licito (§. 71.); *ſi qua Gens manifeſta conſilia de aliis Gentibus ſibi ſubjiciendis agitet, & vel leviſſimam injuram uni cuidam inferat; Gentibus ceteris jus eſt conſervandi æquilibrii cauſa potentiam creſcentem vi armata labefactandi.*

Qui animum injuriam afferendi aliis prodit, ubi vel leviſſimam facere non veretur, idem recte majorem facturus præſumitur. Injuria facienda aliter averti nequit, quam ſi nocendi potentia labefactetur: quodſi enim hoc non fiat, nunquam ſecurus eſſe poteris de non facienda. Confœderationibus recte præcavetur periculum adhuc dubium; quodſi vero idem ulterius jam ſerpat, ut exiturum prævideatur, ecquis expectandum eſſe dixerit, donec ignis gliſcens in apertam flammam erumpat, nonniſi difficillime reſtinguendam. Lex naturæ etiam prudentiam urget (§. 256. *part.* 1. *Jur. nat.*), prudentiæ vero eſt præoccupare facinus, ne mora ſit damnoſa. Atque ex iis, quæ jam demonſtravimus, abunde patet, quid de æquilibrio inter Gentes conſervando ſit ſtatuendum.

§. 652.

De turbatore ſecuritatis publicæ.

Si quis potentia confiſus injuſtis armis ſecuritatem communem Gentium turbare non veretur; Gentibus ceteris promiſcue jus eſt potentia eum diminuendi. Etenim cum Gentes in civitatem maximam coiviſſe intelligantur (§. 9.); conjunctis viribus ſecuritatem communem tueri tenentur (§. 4. 13. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem cum univerſis Gentibus in civitate maxima competat jus cogendi ſingulas, ſi obligationi ſuæ ſatisfacere nolint (§. 13.); ſi quis potentia confiſus armis injuſtis ſecuritatem communem Gentium turbare non veretur, Gentibus ceteris promiſcue jus eſt potentia eam diminuendi.

Magis nocet turbator ſecuritatis Gentium communis in civitate maxima, quam qui tranquillitatem publicam in Rep. turbat. Quemadmodum itaque in Rep. populo, conſequenter Rectori civitatis, qui populi jus habet, competit jus puniendi eum, qui tranquillitatem publicam turbat; ita quoque in civitate maxima univerſis Gentibus competit jus puniendi turbatorem communis ſecuritatis Gentium. Quoniam vero neceſſe non eſt, ut Gentes omnes ad bellum punitivum concurrant, quod nec fieri poteſt; jus hoc promiſcue exerceri poteſt ab iis, immo ut exerceatur maxime convenit, quarum potiſſimum intereſt, ut potentia nimis turbatoris diminuatur. Hoſtem Gentium omnium ſe declarat, qui pro lubitu quamlibet aliam injuria laceſſere & vi injuſta damna dare audet. Omnibus igitur Gentibus jus eſt vim injuſtam vi repellendi, ut ſecuritas communis defendatur ac conſervetur.

§. 653.

BIU Cujas

§. 653.

Auxilia, vel etiam *Copiæ auxiliares;* item absolute *auxiliares* dicuntur copiæ tam pedestres, quam equestres, quas Genti bellum gerenti mittit Gens alia, cujus bellum non est. Idiomate patrio dicuntur Hülfs-Völcker. *Auxilia seu auxiliares quid sint.*

Proprie vocabulum militare est, quod deinde translatum ad significandum adjumentum, quod in quacunque causa alteri affertur.

§. 654.

Subsidia hodie dicuntur pecuniæ, quæ Genti bellum gerenti solvuntur a Gente alia, cujus bellum non est, ut illa sumtum in rem militarem facere possit. Idiomate patrio dicuntur Subsidien Gelder / item simpliciter Subsidien. Veniunt tamen etiam apud nos hoc nomine pecuniæ, quæ a Gente bellum gerente solvuntur alteri pro auxiliis. Posses quoque appellare *Pecunias subsidiarias*. *Subsidia quid sint.*

Apud Romanos subsidia dicebantur triarii milites, qui tertio ordine in acie constituebantur, ut, si forte prima acies vinceretur, ab iis, veluti de integro reparato certamine, victoria sperareturr. Unde subsidium quoque mitti dicebatur, si auxilia mittebantur ad extremum casum. Hodie Succurs dicere solemus.

§. 655.

Fœdera belli dicuntur, quæ belli causa ineuntur, veluti de auxiliis & subsidiis, aliisque quibuscunque, quæ respectum ad bellum habent. Cum a voluntate Gentium dependeat, qua lege fœdus aliquod inire velint (§. 382. *part.* 3. *Jur. nat.*); *fœdera belli vel ad omne bellum pertinent, tam offensivum, quam defensivum, vel ad defensivum tantummodo, immo auxilia & subsidia promittuntur vel promiscue adversus omnes, vel saltem adversus certas Gentes, aut certæ Gentes excipiuntur.* Hinc *fœdera belli* dividuntur in *fœdera offensiva & defensiva*, ac *quædam sunt offensiva & defensiva simul.* *Fœdera belli quanam sint.*

Differentiam fœderum quoad ea, de quibus convenitur, omnem exponi opus non est, cum de his pro lubitu conveniri possit prout scilicet commodum visum fuerit paciscentibus; & eo, de quo conventum est, sit standum (§. 546. 547.).

§. 656.

Genti bellum justum gerenti auxilia & subsidia mittere & quocunque modo eam in bello adjuvare licet, immo naturaliter ad eadem Gens Genti, si potest, obligatur: ast in gratiam belli injusti nihil eorum facere licet. Etenim naturaliter bellum justum gerenti opem ferre licet, immo qui potest, ad ferendam opem eadem indigenti obligatur (§. 1116. *part.* 1. *Jur. nat.*): quicquid vero alius facit in gratiam ejus, qui bellum injustum gerit, id licitum non est (§. 1115. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem cum Gentes non alio inter se utantur jure, quam naturali, quo homines singuli in statu naturali inter se utuntur (§. 3.); Genti bellum justum gerenti auxilia & subsidia mittere licet & quocunque modo eam in bello adjuvare, si fieri potest: in gratiam vero belli injusti nihil eorum facere licet. *De auxiliis, subsidiis & adjumentis in bello.*

Facile patet, naturalem illam obligationem saltem spectare ad officia, quæ Gentes Gentibus debent, cum non habeat locum, nisi ubi in potestate Gentis fuerit, cujus auxilium implo-ratur, de eo autem judicium sit penes hanc ipsam Gentem.

§. 657.

BIU Cujas

§. 657.

De injuria per illa facta bellum justum gerenti.

Quoniam bellum injustum gerenti auxilia & subsidia mittere non licet, nec quicquam facere, quod eidem quocunque modo adjumento esse possit (§. 656.); qui quicquam horum facit, jus ejus violat, cujus arma sunt justa, consequenter *si bellum injustum gerenti mittantur auxilia vel subsidia, aut is quomodocunque in bello adjuvetur, qui horum quid facit injuriam facit parti alteri, penes quem est justitia belli* (*. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*).

Plurimum adeo interest inter eum, qui progressum armorum justorum promovet, & eum, qui bello injusto sese immiscet: sed hoc discrimen cum manifestum sit, de eo disertius dicendum non est.

§. 658.

Fœdera belli quando licita.

Fœdera belli pangere non licet cum iis, qui bellum injustum gerunt; licet vero cum iis facere, quorum bellum justum est. Qui enim bellum injustum gerit, ei nec auxilia mittere, nec subsidia dare, nec quocunque modo alio eum adjuvare in bello licet (§. 656.). Enimvero qui fœdus belli cum altero pangit, cum eo de auxiliis mittendis, vel de subsidiis dandis, aut de adjumento alio quodam in bello cum eo convenit (§. 655.), consequenter ad ea, de quo conventum, præstanda se obligat (§. 377.). Quamobrem cum nemo sese alteri obligare possit ad id, quod illicitum est (§. 170. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); fœdera quoque belli pangere non licet cum iis, quorum bellum injustum est. *Quod erat unum.*

Ast ex adverso bellum justum gerenti & auxilia mittere, & subsidia dare, & quocunque modo alio in bello adjumento esse licet, immo si quis hæc præstare potest, is præstare obligatur (§. 656.). Quamobrem cum in fœdere belli de his conveniatur (§. 655.) & qui promittit, ad faciendum se obligat (§. 377.); fœdera belli pangere licet cum iis, qui bellum justum gerunt. *Quod erat alterum.*

Quoniam bello nihil magis infestum Gentibus, bello alieno se immiscere maxime arduum est. Quamobrem in pangendis fœderibus belli apprime attendendæ sunt rationes suaforiæ utrum scilicet e re civitatis sit bellum suscipi, nec ne (§. 621.): id quod etiam valet, etiamsi fœdus ineundum cum eo, cujus justa sunt arma. Quoniam enim facere non licet, quod fini civitatis adversatur (§. 30. *p.* 8. *Jur. nat.*); qui non sine detrimento subditorum suorum bello sese immiscere nequit, in ejus potestate non est in gratiam alterius arma sumere (§. 610. *part.* 1. *Jur. nat.*), consequenter nec sumere tenetur (§. 160.). Quodsi ergo fœdus inire nolit, nihil facit, quod officiis erga Gentes alias adversatur.

§. 659.

De tacita clausula, qua omni fœderi belli per se inest.

Quoniam fœdera belli pangere non licet nisi cum iis, qui bellum justum gerunt (§. 658.); *si fœderus belli initur tempore pacis, quando de certo quodam bello nondum cogitatur, id factum intelligitur sub tacita hac clausula, si bellum fuerit justum.*

Tacita hæc clausula omni fœderi belli per se naturaliter inest, cum fœdus belli injusti causa initum naturaliter sit invalidum, cujus turpitudo naturalis clarius elucescet ex iis, quæ inferius de jure in bello demonstraturi sumus. Naturaliter fœdus non aliter inire licet pacis tempore, quando de certo bello nondum cogitatur, nisi sub hac clausula. Quamvis itaque expresse non adjiciatur, nec eam adjici per ea, quæ diximus, opus sit; adjecta tamen semper intelligitur, aut intelligi debet. Convenit eadem justitiæ (§. 926. *part.* 1. *Jur. nat.*), quam Gentes summa cum sollicitudine inter se colere debent (§. 265.). Ecquis est, qui probare ausit pactum, cujus non alius quam hic tenor est: Adjuvabo te injuriam facientem, ut mihi facienti adsis?

§. 660.

BIU Cujas

§. 660.

Quia fœdus belli tempore pacis, quo de certo bello nondum cogitatur, initur sub tacita hac clausula, si bellum fuerit justum (§. 659.); *Qui bellum injustum gerenti non præstat, quæ in fœdere promissa sunt, nihil facit quod est contra fœdus.* *Quando in fœdere promissa præstanda non sunt.*

Ad servandum fœdus non aliud requiritur, quam ut fœderatus præstet, ad quæ confœderato se obligavit (§. 430. *part.* 3. *Jur. natur.*). Quamobrem cum in fœdere belli nemo sese obligare possit ad juvandum fœderatum in bello injusto (§. 658.); ideo ad fœdus belli adimplendum minime requiritur, ut arma injusta fœderati promoveat. Sane hoc in fœdere minime continetur, consequenter si denegatur, nihil committitur, quod sit contra fœdus.

§. 661.

Casus fœderis dicitur concursus circumstantiarum, sub quibus fœdus initum, sive expresse fuerint dictæ, sive tacite suppositæ. *Casus fœderis quid sit.*

Casus in moralibus dicitur concursus omnium circumstantiarum ad actionem quandam, ac ideo per circumstantias determinatur (§. 180 *p.* 2. *Phil. pract univ.*). Quodsi ergo in pactione fœderis circumstantiæ certæ dicantur expresse, vel etiam ex natura ejus tacite supponi intelligantur, per eas casus fœderis determinatur, ac per consequens fœdus nonnisi in hunc casum intelligitur.

§. 662.

Quoniam *casus fœderis* determinatur per circumstantias, sub quibus fœdus initum, sive expresse fuerint dictæ, sive tacite suppositæ (§. 661.); idem *existit, si circumstantiæ existunt, quæ vel expresse dictæ sunt, vel tacite suppositæ.* Quamobrem cum in omni fœdere supponatur tacita hæc clausula: si bellum fuerit justum (§. 659.); *casus fœderis non existit, si fœderati manifesto injusta sunt arma.* *Quando casus fœderis existat.*

Patet hinc, quomodo definienda sit controversia, si qua oritur, de casu fœderis, qualis subinde oriri circa fœdera belli nemo est, qui nesciat. Nimirum non modo inquirendum est in circumstantias, de quibus expresse dictum, verum etiam in eas, quæ tacite suppositæ recte intelliguntur. Et quoad has recurrendum est ad interpretationem fœderum, atque hic usui sunt, quæ de interpretatione demonstravimus integro capite tertio partis sextæ Juris naturæ. Cum bello alieno sese immiscere non modo res maxime ardua sit, verum etiam casus emergant, in quibus fœdus nemo sanus inieturus fuisset, si eos prævidere potuisset, nullibi magis casus fœderis attendendus, quam in fœderibus belli. Quamobrem etsi idem non minus in aliis, quam in hisce locum habeat; vix tamen audias de casu fœderis controverti, quam si adimpletio fœderis belli a fœderato urgetur.

§. 663.

Casu fœderis existente, quæ in fœdere promissa sunt, præstanda; non existente, præstari non debent. Etenim si casus fœderis existit, circumstantiæ existunt, sub quibus fœdus initum (§. 662.), consequenter sub quibus fœderatus unus se alteri obligavit ad præstanda ea, de quibus in fœdere conventum (§. 377.). Quamobrem cum Gentes, sibi invicem ea præstare debeant, de quibus in fœdere conventum (§. 380.); casu fœderis existente, quæ in fœdere promissa sunt, præstanda. *Quod erat unum.* *De jure casu fœderis existente.*

Enimvero si casus fœderis non existit, circumstantiæ non existunt, sub quibus fœdus initium (§. 662.), consequenter sub quibus fœderatus unus se alteri obligavit ad præstandum ea, de quibus in fœdere conventum (§. 377.). Quamobrem cum nemo alterum sibi obligare possit ultra voluntatem suam (§. 382. *part.* 3. *Jur. natur.*); nec fœderatus unus obligatus

BIU Cujas

tus est alteri ad præstandum ea, de quo in fœdere conventum, casu fœderis non existente, consequenter eodem non existente, præstari non debent ea, quæ in fœdere promissa sunt. *Quod erat alterum.*

Exemplum, quo propositio præsens illustrari potest, habemus in eo, quod de tacita clausula omni fœderi belli per se inexistente modo dicta sunt (§. 659.). Me autem non monente patet, ad circumstantias, per quas casus fœderis determinatur, referendas quoque esse conditiones, sub quibus fœdus pangitur, ut adeo casus fœderis non existat, conditione deficiente.

§. 664.

De modo adimplendi fœdus belli casu fœderis existente.

Quoniam casu fœderis existente, fœderatus unus alteri præstare tenetur, quæ in fœdere promissa sunt (§. 663.), in fœdere autem belli promittuntur auxilia, subsidia & alia, quæ in bello adjumento sunt, veluti arma, naves, annona, equi (§. 655.); *casu fœderis existente auxilia promissa sunt mittenda, pecunia subsidiaria solvenda, arma, naves, annona, equi &c. suppeditanda.*

Adimpletur nimirum fœdus, si præstentur ea, de quibus in eodem fuit conventum, ac ideo casu fœderis existente præstanda sunt ea, de quibus in fœdere expresse dictum est (§. 428. *part.* 3. *Jur. nat.*) & quæ recta interpretatio suggerit (§. 466. *part.* 6. *Jur. nat.*) expresse dictis omnino æquiparanda (§. *cit.*). Quoniam tam quoad ea, quæ præstanda casu fœderis existente, quam quoad determinandas circumstantias, quibus existentibus casus fœderis existit, recta interpretatio admittenda (*not.* §. 466.), ideo non minus de casus fœderis existentia, quam de iis, quæ vi fœderis præstanda sunt, controversiæ oriri solent, quas evitatum iri equidem palam est, si omnia expresse dicerentur & absque omni ambiguitate, non tamen adeo facile evitare datur, prouti satis superque patet ex iis, quæ de interpretatione prolixe demonstrata sunt. Nimia scientia, sapientia & prudentia requireretur in eo, qui fœderi pangendo par esse deberet, quod nulli dubitationi unquam obnoxia futura & nonnisi expresse dicta continere deberet: quidni etiam major sinceritas, quam plerumque sperare non datur? Utinam sufficeret semper hoc saltem dicere: fœdera pangunt homines, a quibus quod humanum est non abest.

§. 665.

De fœderato belli implicito.

Si fœderatus ipse bello implicitus iis indiget, quæ vi fœderis præstanda forent fœderato; ad ea præstanda non obligatur: quodsi bello proprio obstante præstare possit, præstare adhuc tenetur, & de eo standum est ipsius judicio. Etenim si fœdus belli initur, cum in eo conveniatur de auxiliis, subsidis & aliis, quæ in bello adjumento esse possunt (§. 655.), fœderatus unus se alteri perfecte obligat (§. 377.) ad ea, quæ naturaliter ipsi jam debebat (§. 656.) Quamobrem cum Gens nulla alteri præstare teneatur, quod in potestate sua non habet (§. 160.), in eadem vero non habeat, quod alteri præstare nequit nisi cum neglectu officii erga seipsam (§. 610. *part.* 1. *Jur. nat.*); si fœdus belli pangitur, illud factum intelligitur sub tacita hac exceptione, nisi quod promittitur qui promittit, eodem ipsemet indigeat, tunc temporis, quo præstanda forent. Quoniam itaque nemo alterum sibi obligare potest ultra voluntatem suam (§. 382. *part.* 3. *Jur. nat.*); si fœderatus ipse bello implicitus iis indiget, quæ vi fœderis præstanda forent fœderato, ad ea præstanda non obligatur. *Quod erat primum.*

Enimvero si bello proprio non obstante ea præstare possit, de quibus in fœdere conventum, ratio cessat, cur bello ipsemet implicitus præstare non tenetur, quod fœderato promisit, vi demonstrationis primæ. Justa igitur cum desit excusatio, obligatione ex fœdere contracta (§. 377.) subsistente (§. 170. *Ontol.*); quamvis bello implicitus sit, attamen adhuc præstare tenetur, quod in fœdere promissum. *Quod erat secundum.*

Quoniam vero qui bellum gerit, & Remp. administrat, omnium optime novit, quantum ferant humeri sui, quid ferre recusent; ideo utrum bello proprio non obstante præstare possit fœderato, quod in fœdere promissum est, nec ne, ipsius judicio relinquendum, præsertim cum alter, qui ipsius ope indiget,

BIU Cujas

diget, non facile præsumatur contra se sententiam laturus, utut ferre deberet. Quamobrem in eo standum est judicio ejus, a quo adimpletio fœderis petitur. *Quod erat tertium.*

Belli fortuna nimis fallax est, & eventus admodum dubius est, nec pericula inde oritura certo prævideri possunt, immo citra omnem expectationem haud raro emergunt. Quamobrem prudentiæ est non nimis confidere viribus suis, sed potius minus de iis sperare, quam in ipsis est. Difficillimum itaque cum sit judicium, quid bello proprio non obstante præstari possit fœderato; tanto omnino æquius est, ut judicium de eo relinquatur ei, qui præstare debet, ne, si contingat eundem sibimetipsi defuisse, dum profuit alteri, justas habeat contra alterum conquerendi causas.

§. 666.

De annona in fœdere belli promissa.

Si in fœdere belli promissa annona, promissor autem ejus penuria laboret; fœderato annona non suppeditanda. Qui enim penuria laborat, is vix habet, quod necesse est. Quamobrem cum impossibile sit, ut annonam alteri suppeditet, qui vix habet, quanta ipsemet indiget, nulla autem detur obligatio ad id quod impossibile (§. 209. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); si in fœdere belli promissa annona, promissor autem ejus penuria laboret, fœderato annona non suppeditanda.

Nemo non videt, fœderi inesse tacitam hanc exceptionem, nisi penuria obstet; id quod justæ interpretationi convenit (§. 537. 538. *p.* 6. *Jur. nat.*). Pactum in casu emergente invalidum efficitur (§. 633. *part.* 3. *Jur. nat.*). In moralibus nimirum pro impossibili habetur, quod illæso officio erga seipsum indispensabili, quale est conservatio sui ipsius, præstari nequit. Ceterum casus præsentis expressam mentionem ideo fecimus, ut appareat, etiamsi ipse met bello implicitus non sis, emergere tamen posse casus adhuc alios, in quibus fœderato recte denegatur, quod in fœdere belli promissum. Casus illi facile dignoscuntur, modo intelligas, quorumnam exceptio omni fœderi per justam interpretationem insit (§. 536. *& seqq. part.* 6. *Jur. nat.*).

§. 667.

De Duobus fœderatis bellum gerentibus.

Si fœderati duo bellum gerant, & utrique in fœdere promissa præstari possint, præstanda sunt; sin minus, præferendus, cum quo fœdus antiquius est. Fœdera enim sancta Gentibus habenda (§. 547.), consequenter ut sint ab omni violatione immunia (§. 546.), adamussim adimplenda. Quodsi ergo fœderati duo bellum gerant & utrique in fœdere promissa præstari possint, cum nihil obstet, quo minus fœdus cum utroque factum adimpleas, præstanda omnino sunt. *Quod erat unum.*

Enimvero si casus emergat, in quo utrique fœderatorum simul præstari nequit, quod promissum; fœderatus prior præfertur posteriori (§. 386.). Quodsi ergo duo fœderati bellum gerant & utrique in fœdere promissa præstari nequeunt, præferendus omnino est, cum quo fœdus antiquius est. *Quod erat alterum.*

Vide, quæ supra eam in rem annotavimus (*not.* §. 386). Quoniam vero a voluntate tua minime dependet, quemnam fœderatorum alteri præferre volueris; nihil hic valent rationes suasoriæ. E. gr. ponamus in fœdere priori promissa esse auxilia gratis, in posteriori autem pro certa pecuniæ summa. Etsi fœdus prius tibi sit onerosum, posterius autem magis favorabile; non tamen propterea fœderatum posteriorem priori præferre licet. Cessant hic etiam rationes aliæ, ob quas alias unus alteri præferendus, ubi tibi adhuc liberum est facere quod lubet. Ceterum cum in bello injusto non præstanda sint, quæ in fœdere belli promissa (§. 659. 660.); superfluum foret addere, quod fœderatus posterior præferendus priori, si hic bellum injustum gerat, illius autem justa sint arma: cum enim in hoc casu fœdus nullum intelligatur cum priori, dici revera non potest, quod posterior priori præferatur, quin potius huic præstatur, quod promissum, quia fœdus servandum, illi autem non præstatur, quia nihil debetur. Nulla igitur hic datur fœderum collisio, ut exceptionem fieri necesse sit. Sane si uterque fœderatus bellum injustum gerat, neutri debentur, quæ in fœdere promissa sunt, sed utrique eadem deneganda (§. 659).

BIU Cujas

§. 668.

De fœderatis inter se commissis.

Si fœderatus contra fœderatum bellum gerat, etiam fœderato priori contra posteriorem præstanda sunt in fœdere belli promissa, nisi pactio prior expresse aliter facta, aut prioris fœderati bellum sit manifesto injustum, quo in casu posterior præferendus priori. Etenim si in fœdere priori simpliciter conventum, ut unus alteri in bello hoc vel istud præstet; tunc id præstandum esse contra omnes patet, consequenter per hoc, quod postea fœdus cum aliquo initum, jus ex priori fœdere quæsitum diminui ac tolli quoad novum fœderatum minime potuit. Quamobrem cum nulla ratio sit, cur fœderatus posterior excipiatur, utrique autem fœderato in fœdere promissa præstari minime posse per se pateat; fœderatus utique antiquior præferendus (§. 667.), consequenter si fœderatus contra fœderatum bellum gerat, fœderato priori contra posteriorem præstanda sunt in fœdere belli promissa. *Quod erat primum.*

Enimvero si in fœdere priori expresse fuerit dictum, ne ea, de quibus conventum, præstanda sint contra hunc, cum quo postea demum fœdus initur; cum nemo obligetur ultra id, de quo conventum est (§. 282. *part.* 3. *Jur. nat.*). nec contra eum, cum quo fœdus recentius est, præstanda sunt in fœdere promissa illi, cum quo antiquius est. *Quod erat secundum.*

Quodsi denique arma fœderati antiquioris manifesto sint injusta, cum obligatio ex fœdere extendi nequeat ad arma injusta, (§. 659.), fœderato priori nihil debetur. Quamobrem cum nihil obstet, quo minus posteriori præstentur in fœdere cum ipso inito promissa; præstanda erunt adversus fœderatum priorem. *Quod erat tertium.*

Fœderatum priorem semper præferendum esse posteriori nulla habita ratione justitiæ belli, sunt qui contendunt, propterea quod judicium de justitia belli sit penes promissarium, non penes promissorem. Enimvero hoc perinde erit, ac defendere, in pangendo fœdere belli nullam rationem habendam esse justitiæ belli: quod quomodo admitti possit, non apparet. Cum enim concedendum sit, bellum injustum non esse gerendum; nec admitti potest, auxilia, subsidia & alia adjumenta ad bellum injustum esse promittenda. Quodsi vero promittere non debes opem in bello injusto ferendam; tuum quoque esse debet judicium de justitia belli, in quo alterum adjuvare debes, nec alteri jus in conscientiam tuam conferre potes: id quod plusquam servile foret, cum ne servus quidem domino imperante injusta facere debeat, nemine dissentiente. Ponamus me tibi promisisse, quod nummos tibi mutuos dare velim, quandocunque iisdem opus habueris, te vero nummos petere scortandi causa: ecquis dixerit, meum non esse judicium de eo, quomodo nummis sis usurus, ac ideo dandos esse, etiamsi noverim, te eos in mercedem meretriciam impensurum? Gentibus vero earumque Rectoribus non aliud jus est, quam quo utuntur inter se privati in statu naturali (§. 3.). Promissio de re illicita cum sit nulla; nec fœdera belli ad ea extendenda, quæ illicita sunt. Qui bellum injustum gerit, monendus potius, ut arma injusta deponat, quam ut eadem promovere studeamus. Vide, quæ supra jam annotavimus (*not.* §. 659. 660.).

§. 669.

Si ejusdem fœderis socii inter se committantur.

Si fœderati ejusdem fœderis fuerint socii, qui inter se committuntur; neutri præstanda sunt, quæ in fœdere promissa. Si fœderati ejusdem fœderis fuerint socii, sine manifesta absurditate promitti nequeunt auxilia utrique contra utrumque. Quamobrem cum pacta ita sint interpretanda, ut absurdum evitetur (§. 529. *part.* 6. *Jur. nat.*); evidens omnino est, opem ferendam non esse promissam nisi contra extraneum. Quodsi ergo socii inter se committantur, neutri præstanda sunt, quæ in fœdere promissa.

In præsenti nimirum casu neutri sociorum ex fœdere obligaris, atque neutri ex eo jus quoddam quæsitum (382. *part* 3. *Jur. nat.*). Cessat igitur hic quæstio, quinam alteri sit præferendus.

§. 670.

BIU Cujas

§. 670.

De fociis in fœdere belli exceptis.

Si fœdus belli initum fuerit contra omnes, exceptis ſociis; ſocii tantum intelliguntur, qui nunc ſunt, non vero futuri, niſi expreſſe dicatur, & qui nunc ſunt, & qui futuri ſunt. Interpretatio enim pactorum facienda de eo, de quo verſimiliter fuit cogitatum (§. 512. *part. 6. Jur. nat.*). Quodſi vero in fœdere belli nominentur ſocii, de iis cogitatio animum paciſcentium ſubit, qui nunc ſocii ſunt, non vero de iis cogitare videntur, qui poſthac futuri ſunt, cum alias non ſimpliciter ſocios dixiſſent, ſed eos, qui nunc ſunt, & poſthac futuri ſunt, expreſſe a ſe invicem diſtinxiſſent. Quamobrem ſi fœdus belli initum fuerit contra omnes, exceptis ſociis, ſocii tantummodo intelliguntur, quos nunc una, vel pars altera contrahentium habet, non vero qui forſitan poſthac futuri ſunt. *Quod erat unum.*

Enimvero ſi expreſſe excipiantur ſocii & qui nunc ſunt, & qui futuri ſunt, cum nemo alteri obligari poſſit ultra voluntatem ſuam (§. 382. *part. 3. Jur. nat.*), nullum eſt dubium, quin opem ferre non teneatur fœderatus fœderato contra eos, quos ſocios ipſe habiturus eſt, quando is opem ejus implorat. *Quod erat alterum.*

In fraudem fœderis prioris contraheretur fœdus cum eo, qui in eo eſt, ut bello cum priore fœderato implicetur. Quamobrem cum fraus omnis ab omni pacto abeſſe debeat (§. 149. *part. 5 Jur. nat.*); iſtiuſmodi fœdus ſanctitati fœderum e diametro adverſatur (§. 546. 547.).

§. 671.

De fœdere belli ſine juſta excuſationis cauſa non ſervato.

Si quis ſocio bellum gerenti non præſtat ea, quæ in fœdere promiſſa ſunt, cum non habeat juſtam excuſationis cauſam; eidem injuriam facit, & damnum, quod inde ſentit ſocius, naturaliter reſarcire tenetur. Etenim ſi quis juſtam habeat excuſationis cauſam, cur in fœdere promiſſa præſtare nequeat, præſtare non tenetur (§. 665. *& ſeqq.*). *Quod erat primum.*

Enimvero cum fœdera ſancta ſint habenda Gentibus (§. 547.), adeoque præciſe adimplenda (§. 546.); ſi nulla cauſa juſta excuſationis adſit (*per demonſtr. n.* 1. fœdus utique violatur, non præſtitis iis, quæ vi fœderis præſtanda ſunt. Quamobrem cum ex fœdere ſocio acquiſitum ſit jus perfectum ad ea, de quibus in eodem conventum (§. 377.), in violatione autem juris perfecti injuria conſiſtat (§. 859. *part. 1. Jur. nat.*); ſi quis ſocio bellum gerenti non præſtat, quæ in fœdere promiſſa ſunt, cum non habeat juſtam excuſationis cauſam, eidem injuriam facit. *Quod erat ſecundum.*

Damnum itaque, quod ſentit ſocius ſibi denegata ope vi fœderis ferenda, cum per injuriam denegantis detur, *per demonſtr. n.* 2. conſequenter culpa ejuſdem, damnum vero omne reſarcire teneatur, qui idem culpa ſua vel dolo dedit (§. 580. *part. 2. Jur. nat.*); ſi quis ſocio bellum gerenti non præſtat ea, quæ in fœdere promiſſa ſunt, cum nullam habeat juſtam excuſationis cauſam, damnum, quod is inde ſentit, naturaliter reſarcire tenetur. *Quod erat tertium.*

Non eſt, quod dicas, fœdere non ſervante ſocio, nec alterum amplius obligari ad ferendam opem, ſi ipſum bello implicari contingat (§. 430.): non tamen in præſenti caſu hoc ſufficit, quia fœdere confiſus damnum incurrit ob fœdus violatum, quod hic ſumitur: id quod non ſemper neceſſario fieri ſatis patet. Injuria in omni caſu fœderis violati fit, aſt non ſemper conjunctum eſt cum damno, vel quod fortuna armis favet, vel quod defectus auxilii promiſſi aliunde ſuppletur, ſicuti & contingere poteſt, ut idem ſit damnum, ſive auxilium promiſſum mittatur, ſive minus.

BIU Cujas

§. 672.

Medii bello quinam sint.

In bello Medii dicuntur, qui neutri belligerantium parti adhærent, consequenter bello sese non immiscent. Dicuntur vulgo *Neutrales*, quia neutri parti belli causa favent, & status Gentium, quæ nullam belligerantium partem in bello sequuntur, vocatur *Neutralitas* & earum terræ appellantur *Terræ neutræ*.

Neutralitas potissimum respicit Gentes belligerantibus vicinas, seu quarum terræ vicinæ sunt terris, in quibus bellum geritur, quamvis etiam extendatur ad eas, quæ cum non nimis remotæ sint, uni parti opem in bello ferre possunt.

§. 673.

Fœdus neutralitatis quid sit.

Fœdus neutralitatis dicitur, quod cum Gente quadam pangitur eo fine, ut sit media.

Equidem Gens aliqua etiam sine fœdere ipso facto media esse potest, quatenus neutri belligerantium parti petenti ea præstat, quæ in bello ipsi adjumento esse possunt & a sociis præstari solent, vel utrique ea præstat, quæ Gens Genti naturaliter debet extra bellum; cum tamen interfit subinde unius belligerantium partis, ne forsan fœdus ineat belli cum parte adversa, aut etiam absque fœdere opem in casu emergente eidem ferat, consequenter ne media maneat (§. 672.), fœdus neutralitatis pangi solet (377.), contra quod absque injuria nihil fieri potest (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*).

§. 674.

An neutralitas naturaliter licita.

Genti unicuique naturaliter licitum est, ut sit in bello media, si e re civitatis fuerit bello potius abstinere, quam eidem sese immiscere, vel belli etiam causa dubia sit. Etenim cum jus omne populi naturaliter e fine civitatis sit metiendum (§. 30. *part.* 8. *Jur. nat.*), si e re civitatis fuerit bello potius abstinere, quam eidem sese immiscere, in potestate ipsius non esse patet, ut bellum etiam justum gerenti opem ferat (§. 610. *part.* 1. *Jur. nat.*), consequenter nec opem ferre naturaliter obligatur (§. 160.). Quamobrem cum naturaliter prorsus illicitum sit bellum injustum gerenti opem ferre (§. 656.); naturaliter iuti. que licitum est, ut Gens in bello media sit, si e re civitatis fuerit bello potius abstinere, quam eidem sese immiscere (§. 672.). *Quod erat unum.*

Quodsi causa belli fuerit dubia, cum non constet, penes quamnam partem sit justitia belli (§. 417. *part.* 2. *Theol. nat.*), in bello autem injusto opem ferre belligeranti non liceat (§. 656.), & qui conscientia dubia agit peccet (§. 448. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); neutri belligerantium parti adhærendum. Quamobrem cum Gens media sit, quæ neutri belligerantium parti adhæret (§. 172.); in causa dubia ut media sit licitum esse evidens est. *Quod erat alterum.*

Jus Gentium necessarium, quod *internum* vocat *Grotius*, & cujus ratio habenda est non modo in foro conscientiæ, sed etiam in gloria Gentis recte definienda, utique requirit, ut justitiæ causa attendatur in deliberando, utrum bello alieno te immiscere debeas, an vero ab eodem abstinere, nec sufficit, ut saltem saluti Reip. quid consentaneum sit spectetur. Non igitur opus est, ut Gentes mediæ judicium de belli justitia suspendant, etsi consultum sit ne id publice declarent, immo salus Reip. haud raro, si non plerumque silentium imponat. Quamvis vero necesse non sit, ut judicium suum belligerantibus declarent; hoc tamen minime obstat, quo minus in decernendo eo, quod facturæ sunt belli præsentis causa, animum ad justitiam belli attendant, quemadmodum attendere debent, nisi jus naturæ transgredi voluerint.

BIU Cujas

§. 675.

De neutralitate permittenda.

Genti unicuique ab utraque belligerantium parte permittendum, ut sit media, nisi fœdere alteri obstricta sit. Etenim Genti unicuique permittendum, ut num alteri quid præstare possit citra officii erga seipsam neglectum suo stet judicio, & si quod petitur denegatur, id ferendum (§. 157.), consequenter etiam ferendum, ut, si e re sua minime esse ducat opem alterutri belligerantium parti ferre, neutri adhæreat, & vi libertatis naturalis eidem competentis (§. 55. *part.* 8. *Jur. nat.*) conscientiæ ejus relinquendum, quid facere velit (§. 157. *part.* 1. *Jur. nat. & §.* 3. *h.*) nec ulli rationem reddere tenetur, cur hoc potius facere malit, quam aliud (§. 158. *part.* 1. *Jur. nat. & §.* 3. *h.*). Quamobrem cum Gens media ut, quæ neutri belligerantium parti adhæret (§. 672.); Genti unicuique ab utraque belligerantium parte permittendum, ut sit media. *Quod erat unum.*

Enimvero si alteri belligerantium parti fœdere Gens obstricta sit, cum Gentes fœderatæ sibi invicem ea prompte præstare debeant, de quibus in fœdere conventum (§. 380.), & fœdera sancta esse debeant (§. 547.), consequenter ab omni violatione immunia (§. 546.), ea parti fœderatæ præstare in bello debet, de quibus in belli fœdere conventum. Quoniam itaque Gens neutra non est, quæ parti belligerantium uni opem in bello fert, ac ideo eidem adhæret (§. 672.); Gens quæ uni belligerantium parti fœdere obstricta est, media esse nequit. *Quod erat alterum.*

Quoniam fœdus ineundo ad opem in bello ferendum Gens una alteri se perfecte obligat (§. 377.); eo ipso quoque sese declarat, quod media esse nolit, & sese obligat, ut mediam esse non liceat, atque hoc modo fœdere neutralitas efficitur illicita. Per se autem patet, si in casu emergente cesset obligatio fœdere contracta, id quod fieri posse ex superioribus patet (§. 660 665. *& seqq.*), neutralitatem non amplius esse illicitam, consequenter licitam. Atque ideo notanter diximus, nisi fœdere Gens alteri obstricta sit, non vero si cum altera parte belligerantium fœdus, ante bellum scilicet, quod per se intelligitur, initum fuerit. Neque enim hic quæritur, num fœdus fuerit initum, sed num obligatio fœdere contracta in casu emergente subsistat.

§. 676.

De jure pangendi fœdera neutralitatis.

Fœdus neutralitatis naturaliter licitum est, si Genti, cum qua pangitur, naturaliter licitum, ut sit media, & eidem permittendum, ut cum una belligerantium parte pangat fœdus neutralitatis, nisi alteri fœdere belli obstricta sit. Genti enim unicuique naturaliter licitum est, ut sit in bello media, si e re civitatis fuerit a bello potius abstinere, quam eidem sese immiscere, vel etiamsi belli causa dubia sit (§. 674.). Quamobrem cum ea, quæ licita sunt, facere non prohibearis (§. 170. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); a voluntate quoque Gentis uniuscujusque dependet, utrum sese alteri obligare ad hoc velit, ut sit media, nec ne. Quoniam itaque fœdus pangendo sese perfecte obligat alteri & fœdus neutralitatis est, quo se ad hoc obligat, ut sit media (§. 673.); ideo patet, fœdus neutralitatis licitum esse, si Genti, cum qua pangitur, licitum, ut sit media. *Quod erat unum.*

Enimvero Genti unicuique permittendum ab utraque belligerantium parte, ut sit media, nisi fœdere alterutri fuerit obstricta (§. 675.). Ergo etiam ipsi permittendum est ab una belligerantium parte, ut fœdus neutralitatis pangat altera, si illi nullo fœdere belli obstricta fuerit. *Quod erat alterum.*

Fœdere hoc neutralitatis ex naturaliter licito fit debitum: id quod nihil iniqui habet, de quo pars altera belligerantium conqueri possit, quippe quæ ad fœdus belli ineundum secum eam compellere nequit.

§. 677.

BIU Cujas

§. 677.

De obligatione ex fœdere neutralitatis.

Qui fœdus neutralitatis init, eidem, cum quo id pangitur, se obligat, quod nolit partem ipsi adversam in bello juvare, ipsiusmet autem motus nullo modo impedire. Cum enim ex fœdere nascatur perfecta obligatio (§. 377.), qui fœdus neutralitatis init cum altero, eidem se obligat ad ea, de quibus in fœdere isto conventum. Quamobrem cum in eo conveniatur, quod, qui medius esse debet, seu neutrarum partium, bello sese nullo modo immiscere debeat (§. 672.); qui medius esse debet, obligatur nullo modo sese bello immiscere. Quoniam itaque bello se immiscet in præjudicium ejus, qui securitatis suæ causa fœdus pangit, si parti adversæ opem quomodocunque ferat in bello, aut ipsius motus impediat; qui fœdus neutralitatis pangit ei, cum quo fit fœdus, sese obligat, quod nolit partem ipsi adversam in bello juvare, nec ipsiusmet motus ullo modo impedire.

Qui fœdus neutralitatis pangit cum belligerante, aut id facit commodi sui causa, aut in gratiam belligerantis. In casu priori consensum belligerantis requirit, ut sibi liceat esse neutrarum partium; in posteriori belligerans petit, ut sit neutrarum partium. In casu priori primario respicitur securitas ejus, qui neutrarum partium est, ne quod damnum occasione belli patiatur; in posteriori autem securitas belligerantis, ne motus ipsius ullo modo impediantur, vel partis adversæ potentia efficiatur validior. In casu priori neutralitas conceditur ei, qui neutrarum partium esse vult; in posteriori a belligerante impetratur. Quamvis itaque fœdus neutralitatis utrique contrahentium parti sancta esse debeat (§. 547.); in casu tamen priori magis is, qui neutrarum partium esse vult, in posteriori belligerans sibi cavere debet, ne quid contra fœdus committat.

§. 678.

Obligatio specialis respectu partis adversæ ei, cum quo fœdus initum.

Quoniam *qui fœdus neutralitatis init*, belligeranti sese obligat, quod partem ipsi adversam in bello juvare nolit (§. 677.); *parti belligerantium alteri nec auxilia mittere, nec subsidia præstare, nec annonam, nec arma, nec alia, quæ in bello usum saltem habent, aut quocunque modo adjumento esse possunt, suppeditare debet.*

Qui neutrarum partium esse vult, a bello ita abstinere debet, ut in gratiam belligerantium nihil prorsus faciat, quod parti uni prodesse possit. Et ad hoc sese obligavit ei, cum quo fœdus pepigit, respectu partis eidem adversæ (§. 677.). Ita si annona, vel tormenta deficiant, ea suppeditare indigenti nequit, nec potest permittere ut pars adversa fœderato suo militem in territorio suo conscribat, cum hoc perinde sit ac mittere auxilia. Similiter subditis suis permittere nequit, ut mutuo dent pecunias, cum hoc perinde esse videatur ac dare subsidia.

§. 679.

Obligatio directe respiciens fœderatum.

Cum *qui fœdus neutralitatis init*, belligeranti sese obligat, quod ipsius motus nullo modo impedire velit (§. 677.; ideo *nec quicquam facere debet, quod quocunque modo obesse possit fœderato suo, etsi eodem opem directe non ferat parti eidem adversæ, qua vel inscia facit quod facit, & cui nihil præstatur, veluti si auxilia suppetias ventura, dum per territorium suum transeunt, studio moratur, ne in tempore adveniant, vel si fruges coemit ab iis, a quibus eas petit fœderatus, eo fine, ne is sufficientem copiam habere possit. Idem intelligitur de apparatu quocunque bellico.*

Exemplum simile est, si instigetur populus pacatus, ne permittat, ut militem in territorio suo conscribat, quod antea concedebat, aut ne vendat, quæ in bello usui sunt. Nimirum actus, quibus quis sese bello immiscet, duplices sunt, quorum alli alteram belligerantium partem directe respiciunt, & quibus eidem subvenitur; alii vero non nisi indirecte respiciunt, & quibus eidem nocetur. De his intelligenda est propositio præsens; de ista præcedens (§. 678.).

§. 680.

BIU Cujas

§. 680.

De obligatione belligerantium ex fœdere neutralitatis.

Belligerantes fœdus ineuntes neutralitatis se obligant ei, qui neutrarum partium est, quod ipsis & rebus ipsius vim hostilem inferre nolint. Etenim cum in fœdere neutralitatis conveniatur, ut neutri belligerantium parti adhæreat, qui in bello medius esse vult (§. 672.); cum eo animo neutrarum partium quis esse velit, ut malorum, quæ bellum post se trahit, sit immunis, belligerantes utique ad præstandam immunitatem istam sese obligant, & per consequens ab omni hostili vi contra eam abstinere debent. Quamobrem patet eas vi fœderis perfecte obligari, ut ipsi ac rebus ipsius vim hostilem nullam inferre velint (§. 377.).

In eos, qui in bello medii sunt, nullum jus belli competit belligerantibus cum nullam ipsis injuriam fecerint, quæ sola jus ad bellum dat (§. 617.). Immo cum ipsis permittendum sit naturaliter, etiam sine fœdere, ut neutrarum partium sint (§. 675.), ac ideo jure suo utantur, dum esse volunt; quando sunt, nullam belligerantibus injuriam faciunt (§. 975. *p.* 1 *Jur. nat.*). Quod igitur in hostem licet, non licet in eos, qui in bello medii sunt. Enimvero quod naturaliter jam debetur, ad id vi fœderis se obligant belligerantes fœdus neutralitatis pangentes. Dum igitur in neutralitatem consentiunt, in immunitatem malorum, quæ bellum post se trahit, consentiunt, & sic ad eam præstandam, consequenter ab omni vi hostili contra ipsos abstinendum sese obligant. Absurdum foret, belligerantibus liberum esse, ut damna dent iis, qui in bello medii sunt, cum hi sibi cavere debeant, ne noceant ullo modo belligerantium parti alteri.

§. 681.

Quale fœdus contineat fœdus neutralitatis.

Quoniam belligerantes fœdus neutralitatis ineuntes se obligant ei, qui neutrarum partium est, quod ipsi ac rebus ipsius vim hostilem inferre nolint (§. 680.), sicuti etiam hic se istis obligat, quod nil in favorem unius facere velit, quod noceat alteri, vel quo motus ejus impediantur (§. 677.); *fœdus neutralitatis simul continet fœdus si non de non lædendo, saltem de non nocendo & species quædam fœderis amicitiæ est* (§. 394.).

Superius (§. 293.) diximus fœdera inire de non lædendo necesse non esse, quia scilicet jus perfectum ad læsionem non ferendam naturaliter jam competit (§. 913. *part.* 1. *Jur. nat.*), nec demum opus esse ut ex pacto acquiratur (§. 377.). Quemadmodum vero ibidem excepimus casum si Gentis cujusdam ea sit opinio, quasi Gentes exteras pro lubitu lædere liceat; ita nec in præsenti casu superfluum & pangere fœdus de non lædendo, aut saltem de non committendo, ex quo nocumentum quoddam resultare potest. Si enim arma justa ejus sunt, cui quis se sociat; nocumentum, quod affert alteri, læsio proprie non est, fit ita quod per inconstantiam loquendi talis haud raro dicatur. Ceterum nemo est, qui nesciat, belligerantes, etsi non debeant, naturali tamen obligatione non obstante multa committere, quibus injuria affertur Gentibus vicinis. Quamobrem superfluum non est, ut fœdera neutralitatis pangantur, cum pudoris major efficacia esse soleat, quam obligationis naturalis: unde pudorem omnem exuisse dicuntur, quibus nec sanctam pactorum fidem violare religioni est. Et revera inest violationi huic major turpitudo, quam actui legi prohibitivæ in præsenti casu contrario, & pudor vincit affectus pravos alios, quibus belligerantes incitantur ad lædendum Gentes vicinas, quæ a bello absque fœdere abstinent. Sed de his distertius dicere non est hujus loci. Sufficit excitasse attentionem eorum, qui satis perspicaciæ habent ad talia profundius rimanda. Pertinet autem uberior horum tractatio ad Ethicam, seu Philosophiam moralem Gentium.

§. 682.

Quando fœdus neutralitatis cum utraque belligerantium parte pangendum.

Fœdera neutralitatis pangenda sunt cum utraque belligerantium parte ab ea Gente, cujus territorium vicinum est terris, in quibus bellum geritur. Etenim si Gentis cujusdam territorium terris, in quibus bellum geritur, vicinum est; facile contingit, ut tam ab una, quam ab altera belligerantium parte damna dentur & injuriæ eidem afferantur. Quamobrem cum per fœdus neutralitatis id præcavea-

BIU Cujas

caveatur (§. 680.); ab ea Gente, cujus territorium vicinum est terris, in quibus bellum geritur, fœdera neutralitatis pangenda sunt cum utraque belligerantium parte.

Si Gentis territorium sit procul remotum a terris, in quibus bellum geritur, interest saltem partis unius belligerantium, ne opem ea ferat alteri, veluti auxilia mittendo, aut subsidia præstando. Et tunc per fœdus neutralitatis saltem cavetur, ne hoc fiat. Plerumque tamen Gentes theatro belli vicinæ in eodem mediæ esse solent, atque tunc fœdus cum utraque belligerantium parte pangendum, modo pars utraque consentire velit in neutralitatem. Quamvis enim consentire debeat (§. 675.); non tamen Gentes earumque Rectores semper faciunt, quod facere lege naturali obligantur. Sane si huic legi in præsenti casu obtemperarent, fœdere neutralitatis prorsus non foret opus (§. *cit.*).

§. 683.

De iis, quæ a Gentibus mediis utrique belligerantium parti præstanda.

Qui neutrarum partium sunt, ea præstare utrique belligerantium parti debent, quæ jure Gentium debentur extra bellum, nisi expresse de quibusdam aliter conventum, quæ respectum ad bellum habere possunt. Etenim in fœdere neutralitatis saltem convenitur, ne Gens, quæ media esse vult, parti neutri belligerantium opem ferat, vel motus belli ex parte una impediat (§. 677. 639.), consequenter ut ita se gerat, ac si bellum non esset. Patet itaque fœdere isto minime contineri, ut non præstentur ea, quæ jure Gentium extra bellum debentur. Quamobrem cum qui neutrarum partium est, parti uni non magis favere debeat, quam alteri; utrique belligerantium parti præstare debet ea, quæ jure Gentium extra bellum debentur. *Quod erat unum.*

Enimvero si de quibusdam, quæ respectum quendam ad bellum habent, aliter fuerit conventum, cum fœdera sancte sint servanda (§. 380. 547.); per se patet, standum esse eo, de quo conventum fuit. *Quod erat alterum.*

Qui neutrarum partium sunt, eorum respectu bellum non est, ipsi vero utrique belligerantium amici sunt. Quæ igitur extra bellum, seu pacis tempore, Gentibus præstantur a Gente, ea etiam præstanda sunt utrique belligerantium parti. Quod uni præstatur, id præstandum quoque alteri est, si eodem indiget. Potest autem conveniri, ut etiam quædam præstentur, quæ respectum quendam ad bellum habent, vel ut non præstentur, quæ quidem per se ad bellum minime faciunt, propter casum vero emergentem respectum quendam ad idem habere possunt, & tunc illa utrique præstanda, hæc utrique deneganda sunt. Fœdera neutralitatis non semper omni vacant injuria; sed ut malum minus præferatur majori, toleranda sunt, quæ mutari non possunt.

§. 684.

Quænam a Gentibus mediis utrique belligerantium parti præstanda.

Quoniam qui neutrarum partium est, parti utrique belligerantium præstare debet ea, quæ jure Gentium debentur extra bellum (§. 683.), exteris vero permittendum est, ut in territorium nostrum accedant & res æquo pretio sibi comparent (§. 58. *h.* & §. 694. *part.* 6. *Jur. nat.*), ut ob justas causas in eodem commorentur (§. 692 *part.* 6. *Jur. nat.*), & per terras nostras transeant (§. 689. *part.* 6. *Jur. nat.*), & ut commodæ quietis causa in domus recipiantur, ubi cum rebus suis commode ac secure pernoctare, ciboque ac potu salubri frui possunt, & equis pabulum suppeditatur, atque operæ, quibus indigent, pro æquo pretio præstantur (§. 350.), immo erga peregrinos apud nos commorantes, vel transeuntes officiosi esse debemus (§. 351.), nisi aditus in terras nostras peregrinis ob rationes singulares fuerit prohibitus (§. 295.); *Qui neutrarum partium sunt, utriusque belligerantium partis militibus ac subditis aditum in territorium suum & transitum per terras suas tutum concedere ac permittere tenentur, ut justi negotii causa in illo commorentur & res, quibus indigent, æquo pretio sibi comparent, ac utriusque æque officiosos sese præbere debent.*

Nimirum quæ a Gente neutrarum partium peregrinis præstantur, si nullum est bellum, ea etiam præstanda sunt tempore belli utrique belligerantium parti. Atque ideo nihil difficultatis

BIU Cujas

tatis esse potest in determinandis iis, quæ a Gente media recte fiunt, aut fieri non debent, casu quolibet dato. Ea enim fieri debent, quæ facienda sunt, si bellum non est, ut diximus: cavendum saltem est, ne quid fiat, quod prodit majorem favorem erga partem unam, quam alteram, ne justa detur parti uni de neutralitate non exacte servata querela, tanto magis vitanda, quanto facilius malorum fomes existit.

§. 685.

Exempla eorum, quæ vi fœderis a Gente neutra præstantur, & denegantur.

Quia neutri belligerantium parti præstanda, vel præstanda utrique sunt ea, de quibus specialiter conventum fuit (§. 683.); *si conventum fuerit, ne Gens neutrarum partium aditum concedat in territorium suum, nec permittat transitum, aut ut annonam in eo sibi comparare liceat, utriusque belligerantium partis militibus aditus in terras non concedendus, nec transitus per eas permittendus in casu priori, ast in posteriori parti utrique concedendum, ut annonam ex terris neutris petat.*

Exempli quasi loco casus hosce particulares in medium afferre libuit, ut appareat, quomodo propositio generalis in casibus particularibus applicanda, & ne quid obscuritatis remaneat, quo minus recte intelligatur.

§. 686.

De jure transitus innoxii copiarum per territorium alienum.

Gens una copiis militaribus Gentis alterius transitum innoxium permittere debet. Etenim transitus ad justas causas per terras dominio subjectas denegari nemini potest, nisi adsit metus justus damni (§. 689. *part.* 6. *Jur. nat.*), consequenter permittendus, si fuerit innoxius. Quoniam itaque Gentes eodem jure inter se utuntur (§. 3.), cumque iisdem jus belli competat (§. 613.), nec alteri Genti competit judicium de eo, quomodo jure suo utantur, utrum recte, an minus recte (§. 156. *part.* 1. & §. 55. *part.* 8 *Jur. nat.*), consequenter transitus copiarum militarium belli causa spectandus est tanquam transitus ad justam causam; si is fuerit innoxius, permittendus.

Recte jam monuit *Grotius* l. 2. c. 2. §. 13. n. 4. excipi non posse, quod transitum permissurus metuat multitudinem transeuntium: cum enim non desint rationes cavendi, quas idem recenset, scilicet ut divisis manibus transmittantur copiæ, aut inermes, vel ut petantur obsides (§. 497.), metus justus non est, injustum autem metum non tollere jus alterius, in casu simili jam supra annotavimus (*not.* §. 640.). Occurrunt quoque hinc inde in iis, quæ de æquilibrio inter Gentes supra demonstravimus & annotavimus (§. 646. & *seqq.*), quæ lucem aliquam affundere possunt.

§. 687.

Quid transeuntibus observandum.

Quoniam copiis militaribus jure Gentium non permittendus nisi transitus innoxius (§. 648); *copiæ militares per alienum territorium transeuntes via regia ire, nec ad possessiones privatas deflectere, si qua re indigent, pro ea justum pretium solvere, non vero res alienas rapere, & ab omni quacunque læsione, vel injuria abstinere debent.*

Jus enim transitus innoxii, quod natura competit, ac ideo citra injuriam auferri cuidam nequit (§. 64. *part.* 1. *Jur. nat.*), non convertendum est in licentiam, ut extendatur ultra limites, intra quos continetur, ac ideo conjunctus esse nequit ejus usus vel cum minimo damno permittentis, seu subditorum ejusdem. Ceterum adhuc dubium quoddam removendum est, quod uni vel alteri subnasci poterat. Diximus in superioribus, falsam esse eorum sententiam, qui contendunt, judicium de justitia belli non esse penes eum, qui bello se immiscet, sed penes eos, qui bellum gerunt (*not.* § 668.), nec fœdus belli pangi posse cum eo, qui bellum injustum gerit (§. 658.); modo autem asseruimus, fœdera neutralitatis pangenda esse cum utraque belligerantium parte (§. 682.), cum tamen bellum ex utraque parte justum esse nequeat (§ 633.). Similiter in præcedente propositione affirmamus, transitum copiarum per terras suas a Gente una alteri permittendum sine exceptione (§. 686.), conse-

BIU Cujas

quenter nulla habita ratione juſtitiæ belli: id quod perinde eſſe videtur ac defendere, aut ſaltem ſupponere, quod Gens nulla judicium ſibi ſumere poſſit de jure, quo altera quædam Gens bellum gerit. Enimvero quando fœdus neutralitatis cum belligerantibus pangitur, id agitur, ut belligerantes ſe obligent ad permittendum, ne nos bello immiſceamus neutram partem in eo ſequentes (§. 672. 673.): id quod nulla ex parte adverſatur iis, quæ in anterioribus demonſtrata ſunt. Cum enim bellum ex una belligerantium parte ſemper injuſtum ſit (§. 634.); qui neutri parti adhæret, is nec bello injuſto ſe immiſcet, quod illicitum (§. 656.), nec juſto, quia hoc in poteſtate ſua non eſſe judicat, conſequenter hoc facere non tenetur (§. 160.). Et quoniam Genti unicuique naturaliter jus belli competit (§. 613.), jure ſuo abutitur, qui bellum injuſtum gerit. Quamobrem cum naturaliter unicuique permittendus ſit juris ſui abuſus (§. 156. 157. *part.* 1. *Jur. nat.*), & Gens una quæque periculum interitus (§. 33), & ea, quæ perfectionem ipſius quomodocunque impediunt, aut ſtatum ejuſdem imperfectiorem reddunt, vitare atque a ſe avertere debeat (§. 36.); tranſitum copiarum innoxium per terras ſuas permittere poteſt etiam ad bellum injuſtum, ſi eum prohibere nequeat. Aliud nimirum eſt, non impedire, ne alter peccet, cum ad impediendum non ſis obligatus; aliud vero adjuvare alterum, ut peccare poſſit. Quodſi vero vel maxime dicas, non minus ab alia Gente, quam a te damna & pericula eſſe avertenda (§. 156.); idem tamen non intelligitur niſi in eo caſu, in quo id fieri poteſt citra neglectum officii erga teipſum (§. *cit.*) & in caſu colliſionis officium erga ſeipſum vincit officium erga alios (§. 229. *part.* 1. *Phil. pract. univ.* & §. 206. *h.*). Non igitur obſtat, quod alibi monuimus (*not.* §. 689. *part.* 6 *Jur. nat.*), in concedendo tranſitu per terras conſiderandum eſſe, num petatur ob juſtas cauſas, ne tibi factum alienum imputari poſſit, quod cum impedire poſſes, impedire noluiſti: etenim in caſu præſenti ſupponitur, te tranſitum impedire non poſſe, niſi officio erga teipſum deeſſe velis, in moralibus autem phyſice impoſſibili æquiparatur, quod moraliter tale eſt. Ecquis vero eſt, qui neſciat, neganti tranſitum ſæpe parari bellum, aut etiam armis peti, quod precibus non poteſt obtineri, ac per conſequens tranſitum innoxium in noxium abire?

§. 668.

De tranſitu petendo.

Qui cum exercitu per terras alterius Gentis iter facere vult; tranſitum petere debet. Tranſitus enim innoxius eſſe debet (§. 686. 687.). Quamobrem cum vi libertatis naturalis Genti unicuique competentis (§. 55. *part.* 8. *Jur. nat.*) penes ipſam ſit judicium de eo, utrum tranſitus ſit innoxius, nec ne (§. 156. *part.* 1. *Jur. nat.*), & ut innoxius ſit, de uno, vel altero conveniri ſæpe neceſſe ſit, immo haud raro etiam quædam eo fine ordinanda, veluti ut tranſeuntes abſque illorum incommodo, per quorum fines tranſeunt, habere poſſint ea, quibus opus habent; qui cum exercitu per terras alterius Gentis iter facere vult, tranſitum petere debet.

Non eſt, quod excipias, tranſitum per terras occupatas eſſe jus innoxiæ utilitatis, quod ex communione primæva reſiduum (§. 687. *part.* 6. *Jur. natur.*), conſequenter jus, quod natura habes, non demum precibus ab altero impetrandum eſſe. Etenim id demum locum haberet, niſi juſtæ darentur cauſæ denegandi tranſitum, quæ obſtant, quo minus is ad uſum rei alienæ innoxium referatur. Sane quamvis naturaliter etiam alteri concedere debeamus innoxium rei noſtræ uſum, & inde veniat contractus commodati, quo alteri uſum rei noſtræ gratis concedimus (§. 418. *p.* 4 *Jur. nat.*); non tamen propterea uſum rei alienæ ſibi arrogare poteſt invito domino, ac ideo contractu eum demum acquirere tenetur. Idem etiam obſervandum eſt in uſu innoxio earum rerum, quæ ſunt in dominio Gentium (§. 3.), & qui ſingula accurate perpendere voluerit, quæ de commodato demonſtrata ſunt, & ingenium acumine ſtipatum poſſidet; is in hiſce non unum reperiet, quod argumento de tranſitu innoxio per terras occupatas lucem affundere poteſt, atque ad præſentem inprimis caſum itineris cum exercitu per terras Gentis alterius faciendi utiliter applicabit. Accedit in caſu præſente, ut ei, per cujus terras cum exercitu iter quis facere vult, conſtare debeat, quo animo is veniat.

An conceſſione tranſitus injuria committatur in eum, contra quem conceditur.

§. 689.

Qui tranſitum cum exercitu per terras ſuas concedit petenti, ei, contra quem eodem opus habet, injuriam minime facit. Etenim tranſitus innoxius per terras ſuas Genti a Gente permittendus (§. 686.). Quamobrem cum nemini competat jus prohibendi, ne alter faciat, ad quod faciendum obligatur (§. 170. *part.* 1. *Jur.*

BIU Cujas

Jur. nat.); si petenti conceditur transitus cum exercitu per terras suas, nihil fit, quod est contra jus ejus, contra quem eodem opus habet. Quoniam itaque injuria non committitur, si nihil committatur, quod est contra jus alterius (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*): qui transitum cum exercitu per terras suas concedit petenti, ei, contra quem eodem opus habet, injuriam minime facit.

Quod incommodum sentiat ex transitu pars belligerantium altera, id ei jus non dat ad jus transeunti adimendum, aut jus ad transitum minime ferendum. Quod enim huic incommodum, id transeunti commodum. Unde contradictorium foret, si quis utilitate sua jus suum metiri vellet: nulla scilicet foret ratio, cur non uni perinde ac alteri ex utilitate jus nasceretur, nisi tandem admittere velis jus esse validioris, prouti piscis major devorat minorem. Et tunc æquilibrii conservandi causa inter Gentes potentiam prævalentis vi armata diminuere liceret, etiamsi nulla alia belli causa prostaret: id quod Juri naturæ adversari supra ostendimus (§. 646.). Non negamus perversa ista opinione regi eos, qui, cum præpotentes sint, potentia sua confidunt: at hic non quæstio est de facto, sed de jure.

§. 690.

An is, contra quem conceditur transitus, eum prohibere possit.

Quoniam transitum per terras suas cum exercitu concedens petenti, injuriam minime facit ei, contra quem exercitus proficiscitur (§. 689.); *si quis copiis alterius transitum concedit per terras suas, ei, contra quem conceditur, hoc ferendum, nec eidem competit jus id prohibendi.*

Qui transitum petit & qui concedit jure suo utuntur (§. 343. 686.). Nemini autem competere potest jus prohibendi, ne quis jure suo utatur, quod per se patet. Vide, quæ modo annotavimus (*not.* §. 689.). Quamdiu nulla tibi fit injuria, quid alter faciat ferendum. Absurditas vero prohibendi, ne transitus permittatur, vel ex eo manifesta est, quod, si tu eodem opus haberes, ægre laturus sis, si alius prohibere vellet, ne tibi concederetur. Quod vero jure connato, seu natura competente, tibi fieri non vis, id nec alteri feceris (§. 101. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quod natura Genti uni licitum, id etiam licitum est alteri & quod uni non licet, idem nec licet alteri (§. 18.): æqualitas naturalis minime tollitur, quod Gens una potentior altera, cum jura Gentium non ex potentia deriventur.

§. 691.

Si is petat, ne transitus concedatur; si minas addat.

Si quis petit, ne copiis militaribus contra se transitus permittatur; id quod petitur jure denegatur: quodsi tamen non vanus sit metus, ne is concedenti bellum inferat, aut alio modo noceat, transitus denegari potest. Etenim Gens una copiis militaribus alterius transitum innoxium permittere debet (§. 686.). Quamobrem cum ex hac obligatione nascatur jus precibus ejus non dandi locum, qui petit, ne transitus permittatur (§. 23. *part.* 1. *Jur. nat.*), nec petenti competat jus id prohibendi (§. 690.), quod absque injuria ipsi facta fieri potest (§. 689.); si quis petit, ne copiis militaribus contra se transitus permittatur, id quod petitur jure denegatur. *Quod erat unum.*

Enimvero si non vanus sit metus, ne is, contra quem transitus conceditur, concedenti bellum inferat, aut alio modo noceat, cum transitus non sit innoxius, sive ex ipso damnum detur, sive ex eodem sequatur, seu is causam damni det, transitus non amplius innoxius est. Quamobrem cum Gens Genti non ad transitum sibi noxium, sed ad innoxium concedendum obligetur (§. 686.); si non vanus sit metus, ne is, contra quem transitus conceditur, concedenti bellum inferat, aut alio modo noceat, transitus denegari potest. *Quod erat alterum.*

Metus vanus non est, si justas habuerit causas, aut, si mavis, rationes sufficientes. Ponamus prohibentem, ne transitus concedatur, addere minas belli inferendi: ubi is satis potens fuerit ut verbis factum addere valeat, metus sufficientem habet rationem (§. 822. *Psych. empir.*), nec injustus est metus, cum periculum omne a te avertere tenearis (§. 33.) ac inde tibi nascatur jus ad ea, sine quibus id averti nequeat (§. 34. 37.). Quamvis vero mediis illicitis non uti liceat ad consequendum finem licitum (§. 71.); hoc tamen minime obstat, quo minus minis non vanis te abduci patiaris a transitu concedendo, cum denegatio transitus

BIU Cujas

illicita dici nequeat, in casu collisionis officio erga teipsum vincente officium erga alium (§. 206), & damno quod ex denegato transitu, petenti, vel tertio, cujus causa transire vult, subnascente pro casuali habendo (§. 630. *part. 2. Jur. nat.*). Et licet negari non possit, prohibentem ne transitus concedatur, nullo jure agere (§. 690.), quin potius jus tuum violare (§. 159. *part. 1. Phil pract. univ.*), consequenter injuriam facere tibi (§. 859. *p. 1. Jur. nat.*), dum te in juris tui usu impedire conatur (§. 686. *h.* & §. 158 *p 1. Phil. pract. univ.*); nec hoc obstat, quo minus te a concedendo transitu abduci patiaris. Etenim tibi competit jus ad ea, sine quibus damnum averti nequit (§. 493. *part. 2. Jur. natur.* & §. 159. *part. 1. Phil. pract univ.*). Atque hoc modo denegatio transitus induit naturam defensionis adversus injurias (§. 972. *part. 1 Jur. nat.*), ac ideo jure tuo transitum tibi ex injuria tertii noxium futurum denegas (§. 973. *part. 1. Jur. natur.*). Vides quam pulchre omnia in Jure naturæ ac Gentium inter se conspirent, modo omnem obligationum ac jurium inde descendentium nexum intime perspectum habueris: id quod aliter obtineri nequit nisi ope systematis veri nominis, quale condere placuit.

§. 692.

De eo, qui te invito transire vult.

Quoniam transitus petenti jure denegatur, *si non vanus sit metus, ne is, contra quem conceditur, bellum tibi inferat, aut alio modo noceat* (§. 691.); *te invito transituro vi resistere licet*.

Nimirum alteri nullum competit jus ad transitum tibi noxium (§. 686.): ac ideo eundem petere tenetur (§. 688.), ut scilicet judices, utrum tibi innoxius futurus, nec ne. Quamobrem cum denegando transitum nullam ipsi injuriam facias (§. 859. *part. 1. Jur. nat.*), sed jure tuo eundem prohibeas (§. 691.); te invito transitum parans tibi injuriam facit (§. 859. *part. 1. Jur. nat.*), consequenter cum tibi competat jus te defendendi (§. 973. *part 1. Jur. nat.*), vi eidem resistere licet (§. 972. *part. 1. Jur. nat.*).

§. 693.

De transitu innoxio gratis concedendo.

Transitus innoxius concedendus est gratis. Etenim qui transitum permittere vult, sed non gratis; is non habet justam causam prohibendi. Quodsi enim sibi metuat, ne transeuntes dent damnum, consequenter eum innoxium non futurum; transiturus saltem cavere sufficienter tenetur, veluti per obsides, de transitu innoxio, ut si præter expectationem damnum detur, id resarciturus sit. Quamobrem cum transituro competat jus transeundi (§. 686.), nemo autem jus suum ab altero emere obligetur, quod ipsi natura competit; transitus innoxius concedendus est gratis.

Equidem in Annalibus veterum prostant exempla eorum, qui transitum pretio impetrare habuerunt, qualia recensentur a Commentatoribus in *Grotium*; sed emtio ista facti est, non juris, nec ulla ratio, quæ speciem juris habet, eidem prætexi potest, prouti vel ex demonstratione intelligitur. Justitiæ omnino adversatur alteri jus suum tribuere nolle nisi pro certo pretio (§. 926. *part. 1. Jur. nat.*). Prudentiæ tamen est pro natis circumstantiis dare malle pecuniam injuste accipienti, quam vi jus suum defendere.

§. 694.

De submi-nistratione in transitu necessario-rum.

Si transitus conceditur, non deneganda sunt ea, sine quibus is fieri nequit; pro iis tamen, quibus transiturus indiget, justum pretium solvere tenetur. Ponamus enim te alteri concedere transitum, sed denegare ea, quibus ad transitum opus habet. Cum sine his ut transeat fieri minime possit, perinde omnino est, ac si transitus denegetur. Quamobrem cum absurdum sit transitum directe concedere, indirecte autem eundem denegare; si transitus conceditur, non deneganda sunt ea, sine quibus is fieri nequit. *Quod erat unum*.

Enimvero cum per se pateat, transitum non fore innoxium, si ea gratis præstanda, quibus transiturus indiget, transitum autem non noxium sibi, sed innoxium Gens una alteri concedere teneatur (§. 686.); transiturus utique justum pretium solvere tenetur pro iis, quibus in transitu indiget. *Quod erat alterum*.

Po-

BIU Cujas

Posterius jam innuimus supra (§. 687.), non tamen inconsultum fuit idem denuo urgeri, ubi de obligatione submINistrandi transituris necessaria agitur, cum ibidem saltem ostenderimus nullum competere jus transeuntibus in res subditorum, ubi iter faciunt, sed eas æquo pretio esse comparandas. Ibidem evicimus, æquum pretium a transeuntibus esse solvendum; hic vero inprimis ostendimus, pretium non iniquum ab iis esse exigendum. Æquum autem, seu justum pretium intelligitur id, quod tunc temporis ab indigenis pro rebus istiusmodi solvitur aut, si annona ob transitum ingravescere possit, quantum posthac solvendum. Quamobrem patet, non nudam esse repetitionem jam antea demonstratorum, quæ merito superflua dici possit. Quod obligatio submINistrandi in transitu necessaria concessioni transitus insit, facile intelligitur. Indigent enim homines cibo ac potu, æqui pabulo & stramine, & quando necesse est transentes alicubi morari, necesse est ut ab incolis regionis in domus recipiantur. Et hinc quoque elucet necessitas petendi transitum, ut & sufficiens rerum necessariarum copia ubivis haberi, & sine onere atque damno subditorum haberi possit. Nisi enim de eo provideretur transeuntibus, transitus concedentis culpa noxius foret.

§. 695.

De metu, ne transitu concesso sedes belli figatur in terra pacata.

Si metuendum sit, ne transitu uni belligerantium parti concesso, eundem quoque petat pars altera, & sic sedes belli in terra pacata figatur; transitum concedere non tenetur is, a quo petitur. Etenim cum nemo non videat, in hypothesi propositionis præsentis transitum non fore innoxium, Gens autem Genti transitum saltem innoxium concedere obligetur (§. 686.); in hypothesi propositionis præsentis transitum is concedere non tenetur, a quo petitur.

§. 696.

Quodsi invito domino territorii transitus paretur.

Quoniam si metuendum sit, ne transitu uni belligerantium parti concesso eundem quoque petat pars altera, & sic sedes belli in terra pacata figatur, transitum concedere non tenetur is, a quo petitur (§. 695.); *si invito domino territorii transire velit, vi resistere, & , si opus videatur, partem potentioris sequi licet, ut caveatur, ne belli in sua regione figatur sedes.*

In hypothesi propositionis præcedentis non vanum esse metum, ne sedes belli figatur in territorio ejus, a quo utraque belligerantium pars transitum petit, facile intelligitur, quia transeuntes intra territorium sibi mutuo occurrere possunt. Quanta vero emergant damna, si theatrum belli fuerit in aliquo territorio, nemo est, qui non intelligat, modo non ignoret cumulum malorum, quæ bellum post se trahit. Ad damna vero avertenda jus esse Genti, sæpius jam diximus atque evicimus. Atat si damna avertere velis, quantum datur, necesse omnino est, ut partem posterioris sequaris, & transitus maturetur. Sed num id semper liceat, forsan dubitatur, quia contingere potest, ut potentioris bellum injustum sit, injustum autem bellum gerenti opem ferre non licet (§. 656.). Enimvero tu justam defensionem moliris & auxiliis alterius uteris ejus causa: id quod licitum esse constat (§. 990. *part. 1. Jur. nat.*). Minime autem opem fers bellum injustum gerenti. Quamvis itaque bellum injustum sit, quatenus ob causam suam bellum gerit, non tamen injusta sunt ejus arma, quatenus causa justa tua iisdem defenditur. Contradictorium autem non est, ut ejusdem arma alio respectu sint justa, alio vero injusta.

§. 697.

De damno a transeuntibus dato.

Si transeuntes incolis damna dederint, is, cui transitus concessus, ea resarcire tenetur, & Rector civitatis curare debet, ut resarciantur iis, quibus data sunt. Quoniam enim transitus, qui concedendus, innoxius esse debet (§. 686.); transeuntes sibi cavere debent, ne incolis regionis, per quam transeunt, vel minimum dent damnum. Quamobrem cum damnum omne sive culpa, sive dolo datum sit resarciendum (§. 580. *part. 2. Jur. nat.*); si transeuntes incolis damna dederint, is, cui transitus concessus, ea resarcire tenetur. *Quod erat unum.*

Quoniam vero damnum resarciendum iis, quibus datum, per se autem patet, nisi id extemplo fiat, quando datum fuit, hoc minime fieri posse ab eo, cui,

BIU Cujas

cui transitus concessus; ideo Rectori civitatis, qui populum suum repræsentat (§. 93.), consequenter causam populi agit, æstimatio damni præstanda, & is deinde curare debet, ut iis, quibus datum est, resarciatur. *Quod erat alterum.*

Rectores civitatum jure petunt ab eo, cujus copiæ transierunt per territorium suum, ut omne damnum, quod hæ dederunt, resarciant. Hinc enim suis severe prohibere debet, ne quid damni dent, & præfectis militum præcipere, ne hisce permittant, ut quicquam, quod non licet, facere audeant. Quodsi hoc non fecerit, manifesta culpa ipsius damnum fuit datum, consequenter ipse ob culpam propriam tenetur. Enimvero si vel maxime sive milites, sive ipsi præfecti eorundem voluntati ejus contrarium fecerint; adhuc tamen ex facto eorundem tenetur, quia transitum petens vel expresse, vel saltem tacite promisit, eum innoxium futurum, consequenter se ad resarciendum damnum obligavit (§. 363. *part. 3 Jur. nat.*), ut adeo ex promisso factum suorum pro facto suo agnoscere teneatur. Quodsi vero damnum permittenti non fuerit datum, sed subditis ipsius, nihil quoque est, quod ipsi resarciendum sed quod resarciendum id omne subditis ejus debetur. Quamobrem nullo quoque jure id sibi arrogare potest, cum hic cesset dominium eminens (§. 111. *part. 8. Jur. nat.*). Ejus est jus subditorum tueri, ac ideo in præsenti casu curare, ut damnum, quod ipsis datum, ipsis quoque resarciatur, non vero eidem damnum subditorum in lucro esse debet.

§. 698.

De cautione, transitum fore innoxium.

Quoniam damnum datum a transeuntibus resarciendum (§. 697.); *is, qui transitum concedit, jus habet ab eo, cui idem conceditur, cautionem sufficientem exigendi &, ubi hic eam præstare nolit, transitum denegandi, ubi metus non vanus est, transitum non fore innoxium, aut præstationem æstimationis damni, si quod detur, ægre obtentum iri.*

Nimirum jam alias ostendimus, Gentibus competere jus ad ea media, quibus cavet, ne status suus reddatur imperfectior (§. 37.). Quamobrem ex obligatione transeuntis, ne damnum detur, nascitur non modo jus exigendi reparationem damni dati, verum etiam jus præcavendi a damno. Et sane præstat præcavere, quam reparationem petere. Dantur autem omnino casus, in quibus promittentis transitum innoxium non satis tuta est fides, veluti si alibi transeuntes damna dederint, si promittens fidei servandæ non admodum tenax fuerit, si ab eo ægre obtineri potest, quod dare, vel restituere debet. Nascitur etiam ex eo, quod damnum sit resarciendum, si quod detur, jus transitum denegandi, quem innoxium minime futurum suspicio haud levis est, quæ omnino augetur, si cautionem offerre recuset, qui transitum petit.

§. 699.

An transitus denegari possit ob religionis diversitatem.

Ob religionis diversitatem transitus denegari non potest. Etenim transitus innoxius concedendus Genti a Gente (§. 686.) nascitur ex communione primæva (§. 687. *part. 6. Jur. nat.*), seu communione rerum natura toti generi humano competente (§. 9. *part. 2. Jur. nat.*), vi cujus quilibet per loca quæcunque transire potest, prout ipsi opus visumque fuerit (§. 66. *part. 2. Jur. nat.*), non vero ex modo colendi Deum, consequenter non ex religione (§. 512. *part. 2. Theol. nat.*). Quoniam itaque jus hoc nullum respectum ad religionem habet, cui Gens, quæ eodem usura transitum petit, addicta est, ob religionis quoque diversitatem transitus denegari non potest.

Relegenda hic sunt, quæ supra annotavimus, cum de fœderibus cum Gente alii religioni addicta pangendis ageremus (*not.* §. 429.). Sive Gens fuerit hujus, sive alterius, sive nullius religionis, in transitu concedendo perinde erit: neque enim aliud attenditur, quam ut transitus sit innoxius. Metus autem justus non est, transitum innoxium a Gente alii religioni addicta esse non expectandum. Neque enim dissensus omnium in religione parit odium dissentientium, ut eos pro lubitu lædi posse existimetur. Quodsi vero istiusmodi odio Gens transitum petens erga alteram, per cujus terras transire vult, flagret; tunc transitus non denegatur ob religionis diversitatem, sed quia non innoxius est.

§. 700.

BIU Cujas

§. 700.

An quis petens transitum alio transire possit.

Transitus per terras suas denegari nequit, propterea quod transire alio possit. Etenim si quis cum exercitu per aliena territoria transire necesse habet, & duo vel plura sunt territoria, per quæ transire possit; Gentes singulæ eodem modo obligantur ad innoxium transitum concedendum (§. 686.), nec ulla datur ratio naturalis, cum omnium eædem sint obligationes (§. 17.), cur una potius obligetur eandem permittere, quam altera. Quamobrem æquale quoque jus est transitu opus habenti, per quodlibet territorium transeundi, consequenter vi libertatis naturalis ipsi competentis (§. *55. part. 8. Jur. nat.*) eidem competit optio, per quodnam transire malit (§. *156. part. 1. Jur. nat.*). Per terras igitur suas transitus denegari nequit, propterea quod transire alio possit.

Per indirectum idem ostendunt, qui hanc rationem dant, ceteros, per quorum territoria transire poterat, similiter dicere posse, quod alio transire possit. Ponamus enim, hanc rationem esse sufficientem denegandi transitus, quod qui eam petit alio transire possit: Cum quod uni Genti licitum etiam sit licitum alteri (§. 18.); si uni justa transitus denegandi causa sit, quod qui eum petit alio transire possit, singulis, per quorum territoria transire potest, eadem justa causa erit. Quoniam itaque omnes simul transitum jure denegare possunt, jus transitus erit nullum: id quod utique absurdum. Perinde nimirum foret ac statuere, nullum natura Gentibus competere jus transitus per aliena territoria, sed id pactis tantummodo acquiri posse. Equidem non desunt, qui hoc statuunt; non tamen hanc sententiam veritati esse consentaneam, supra demonstravimus (§. 686.).

§. 701.

De justa causa denegandi transitus.

Justa denegandi transitus causa alia non est, nisi quod idem non sit innoxius. Etenim Gens Genti transitum innoxium permittere debet (§. 686.), consequenter quando innoxius est, eundem jure denegare non potest (§. *722. part. 1. Jur. nat.*). Quamobrem justa denegandi transitus causa alia esse nequit, nisi quod idem non sit innoxius.

Poterat hinc per modum corollarii inferri, quod modo demonstravimus, scilicet ob diversitatem religionis (§. 699.) & quod qui transitum petit alio transire possit, transitum denegari non posse (§. 700.), quia nec diversitas religionis, nec possibilitas alio transeundi facit transitum per territorium tuum noxium. Vi hujus principii generalis facile ostenditur in casu quocunque particulari, utrum transitus jure denegetur, nec ne, modo in dijudicando eo, quod tibi noxium est, a vero non aberres, nec metui injusto locum des. Non sufficit, fieri forsan posse, ut sit noxius, sed demonstrandum est, aut maxima saltem probabilitate constare debet, eum fore noxium. Ita non sufficit ad denegandum transitum, quod mos omnium fere exercituum transeuntium sit grassari in incolas, cum id præcaveri possit partim diligentia propria, si per commissarios provideatur, ut transitus sit transeuntibus commodus ac tutus, & incolis non nimium molestus, nec damnosus, partim sufficiente cautione transitum petentis, ut præfecti militum in disciplinæ militaris rigore observando non sint negligentes, nec facta militum prohibitioni contraria impunita relinquant.

§. 702.

Quando denegatio transitus sit justa belli causa.

Quoniam justa denegandi transitus causa non est, nisi quod idem non sit innoxius (§. 701.); *si satis manifestum sit, eum fore innoxium, vel de eo satis caveat transiturus, contra jus ejusdem est denegatio* (§. 686.), *ac propterea injuria est* (§. *859. part. 1. Jur. nat.*), consequenter *justa belli causa* (§. 617.).

Non desunt exempla eorum, qui ob denegatum sibi transitum denegantibus bellum intulerunt, quæ legi possunt apud *Grotium* & commentatores. Ipse l. 2. cap. 2. §. 13. n. 2. exemplum Mosis Num. XX. & XXI. in medium affert, qui, cum transeundum haberet per alienos fines, primum Idumæo, deinde Emoræo has tulit leges, iturum se via regia, nec deflexurum ad possessiones privatas, si qua re ipsorum haberet opus, justum pretium eis persoluturum, quæ conditiones cum ad transitum innoxium sufficiant (§. 687.), sed repudiarentur,

BIU Cujas

tur, bellum eo nomine intulit *Emoræo*, & recte *Augustinus* pronunciat, justa bella gesta fuisse a filiis Israel contra Amorræos. Gens nulla pati tenetur, ut alia quædam jus quoddam suum sibi auferat (§. 267.), sed si tribuere non vult idem vi persequi licet (§. 271.).

§. 703.

Dè transitu rebus debito.

Si transitus conceditur exercitui, idem etiam concedendus rebus omnibus, quibus in bello opus habet. Transitus exercitui conceditur belli gerendi causa, quod per se patet. Quod si ergo saltem personis, non vero iis omnibus, quibus in bello opus habent, simul transitus daretur; perinde omnino foret ac si transitus prorsus denegaretur. Quamobrem patet, necesse esse, ut transitus quoque detur rebus omnibus, quibus in bello opus habent transeuntes.

Rerum bellicarum & ad bellum quomodocunque necessarium transitus per se inest transitui exercitus, seu adeo arcte cum eodem cohæret, ut neuter absque altero esse possit. Quamobrem si transitus exercitui conceditur, simul rebus ad bellum & in bello necessariis concessus intelligitur, ut adeo hic sigillatim postulandus non sit. Fieri tamen potest, ut saltem certarum rerum in bello necessariarum transitus postuletur & concedatur, quia transitu copiarum non est opus: qui cum minus noxius esse possit, si in concedendo transitu nulla ratio attendenda veniat ab altera belligerantium parte, facilius conceditur solus, quam cum exercitu. Qua vero de causa transitus copiis recte denegatur, eadem etiam de causa recte denegatur rebus. Non igitur necesse est, ut hisce diutius immoremur. Ceterum obiter notamus, jus transitus per terras alienas in genere minus recte demonstrari per solum jus commerciorum Gentibus competens: neque enim sequitur, si commerciorum causa concedendus transitus, eundem etiam belli causa concedendum esse: sed in genere omnino evincendum est, transitum innoxium esse concedendum, & hoc jus natura competere Gentibus, citra injuriam ipsis minime auferendum, quemadmodum a nobis factum est. Id demum ex eo, quod in genere evictum est, inferri potest, belli quoque causa transitum innoxium concedendum esse, nec justam denegandi causam esse aliam, nisi quia is nobis minime innoxius.

§. 704.

De tuto transitu exercitus.

Transeuntibus transitus præstandus est tutus. Cum enim Gens nulla alteram lædere debeat (§. 173.); nec is, qui transitum concedit, transeuntes lædere, nec permittere debet, ut lædantur a subditis. Quamobrem cum transeuntes vacui esse debeant ab omni metu læsionis; iisdem transitus tutus præstandus est.

Ut transitus sit tutus, non demum precibus obtinendum, cum lex naturæ læsionem prohibens absque ulla restrictione (§. 695. *part.* 1. *Jur. nat.*) sit prorsus immutabilis (§. 142. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Quamobrem necesse est, ut, qui transitum permittit, cum jure denegare non possit, nihil quoque eorum permittat; quæ requiruntur ad præcavendum, ne transeuntes a subditis lædantur. Alias enim culpa ipsius fit læsio (§. 750. 758. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*) & ipsi imputatur (§. 700. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*).

§. 705.

Clarigatio quid sit.

Clarigatio dicitur publica belli denunciatio facta Genti aut ejus Rectori a Gente altera seu Rectore ejusdem. Idiomate patrio dicimus den Krieg ankündigen.

Vocabulum hoc militare est, apud Romanos olim usitatum, qui certis solennitatibus bellum indicebant.

§. 706.

Subjectum clarigationis.

Quoniam clarigatio est publica belli denunciatio a Gente una alteri facta (§. 705.), in bello autem vi persequimur jus nostrum adversus eum, qui idem nobis tribuere non vult (§. 1102. 1103. *part.* 1. *Jur. nat.*); *quando clarigatio fit;*

BIU Cujas

fit, seu bellum indicitur, parti adversæ significatur, quod adversus ipsam jus nostrum vi armorum persequi velimus, consequenter *clarigatio continet & significationem voluntatis nostræ de bello inferendo, & indicationem causæ, cur bellum inferre decreverimus.*

Nimirum clarigatione seu belli denunciatione non aliud intenditur, quam ut alteri constet, quod bellum ipsi inferre decreverimus & qua de causa id decreverimus. Quodsi jam ante de injuria nobis facta reparanda, aut jure nostro nobis tribuendo, vel ut nobis satisfiat de injuria irreparabili amice actum fuerit, sed nullo successu; bellum indicitur, si declaramus, nos decreviſſe, ut vi armorum consequamur, quod sine iis consequi nequeamus. Tum enim causa belli alteri jam nota est.

§. 707.

Cum clarigatio seu belli denunciatio fiat eo fine, ut alteri constet, quod bellum in eum decreverimus & qua de causa id factum fuerit (§. 706.), consequenter non aliud requiratur, quam ut hoc ad notitiam alterius perveniat; *naturaliter modus denunciandi bellum a voluntate denunciantis dependet, nec certas solennitates requirit*, consequenter *si inter quasdam Gentes certus bellum denunciandi modus fuerit introductus, is ad jus Gentium consuetudinarium pertinet* (§. 24.), *&, si qua Gens pro se certum quendam denunciandi modum recepit, is mere arbitrarius est, seu juris civilis, nec jus inter Gentes facit.* *De modo indicendi bellum.*

Naturaliter nihil interest, quomodo alteri innotescat tuum de bello inferendo decretum, modo innotescat. Posse autem Gentes quasdam inter se convenire de modo indicendi bellum, vel etiam moribus introducere modum certum, nulla dubitandi ratio est. Quamobrem cum pacta sint servanda (§. 789 *part. 3. Jur. nat.*), maxime inter Gentes (§. 547.), & mores habeant vim pactorum tacitorum, quamdiu a Gente nulla fuerit contradictum; si alterutrum horum obtineat, bellum utique modo isto promulgari debet. Et quia in statu populari, qualis sub consulibus erat Romanus, jus belli est penes populum, in Rep. mixta a consensu populi, vel optimatum aut quorundam e populo suspendi potest; ideo in istiusmodi Rerum publicarum formis condi quoque possunt leges de bello indicendo, quas tamen non obstringere Gentes alias per se patet. Notandum vero juxta nonnullos clarigationem a denunciatione belli distingui. Juxta eos enim apud Romanos proprie *clarigatio* erat solennis & publica rerum aut cujusque juris clara voce facta repetitio, teste *Plinio* Hist. l. 27 c. 2. quam sequebatur belli denunciatio, altero satisfactionem negante, ita ut clarigationi inesset eventualis belli denunciatio, & denunciationi conditio clarigationis. Erant autem apud Romanos utriusque formulæ ac ritus diversi, quemadmodum videre est apud *Alexandrum ab Alexandro* l. 5. c. 3. *Livium* l. 1. c. 32. *Ciceronem* de offic. l. 1. c. 11. Enimvero cum apud nos ritus isti ac solennes formulæ non sint in usu, neque iidem juris sint naturalis; ideo opus non est, ut clarigationem a denunciatione belli distinguamus. Immo cum in Jure Gentium sufficiat, si bellum dicatur denunciari, vel indici alteri; vocabulo clarigationis prorsus carere possumus, nisi consultum fuisset ejus fieri mentionem, quia apud alios autores occurrit. Ceterum dum nos clarigationem a denunciatione belli non distinguimus, *Stephanum* sequimur in Thesauro Linguæ latinæ, ubi expresse dicit clarigare idem esse ac bellum indicere & clarigationem ipsam belli indictionem ad *Servii* autoritatem provocans. Sed de vocabulo nemini litem intendere lubet.

§. 708.

Clarigatio, seu *denunciatio belli*, *conditionata* est, qua declaratur bellum illatum iri, nisi reddantur res, aut de injuria facta satisfiat, consequenter ea *cum repetitione rerum statim conjungi potest, aut cum postulatione satisfactionis pro injuria irreparabili facta*. Ast *pura* est, qua absque conditione significatur, bellum illatum iri ad consequendum id, quod debetur, aut restituendum, consequenter *eidem locus est, si alter jus nobis tribuere non vult nostrum, aut eum non tributurum esse constat.* *De clarigatione conditionata & pura.*

In Jure naturæ & Gentium denunciationem puram a conditionata recte distinguimus, cum differentia inter clarigationem & ipsam denunciationem non sit attendenda (*not.* §. 707.); Quæ ex Jure feciali Romanorum veniunt, quod de ritu belli erat statutum, cum jure naturæ non confundendum, quo Gentes inter se naturaliter utuntur (§. 3.).

BIU Cujas

§. 709.

An conditionatam sequi debeat pura. Quoniam conditionata denunciatione belli declaratur, bellum illatum iri, nisi res reddantur, aut de injuria facta satisfiat (§. 708.), si alter reddere aut restituere nolit, in id consentit, ut vi armorum quod negatur consequi studeamus, consequenter *si bellum conditionate fuerit declaratum, nec alter jus nostrum nobis tribuere velit, bellum denuo pure indici opus non est.*

Nimirum si alter ius nobis tribuere recusat, jam per se patet, nobis non superesse aliud medium, quo id consequi valeamus, quam arma. Quamobrem cum jam sufficienter eidem declaraverimus nos violento hoc medio usuros; non opus est, ut nos animum non mutasse denuo eidem declaremus. Id enim habendum pro vero, quod quis dicit, ubi verum dicere obligatus (§. 427. *part.* 3. *Jur. nat.*), consequenter alter sibi imputare debet, quod putet simulato animo additas fuisse inanes minas. Vix enim prudentis foret vanas addere minas, ubi postulas, ut alter jus tuum tibi reddat: de quo ut expressius dicatur, opus non est.

§. 710.

An in bello offensivo denunciatione semper sit opus. *In bello offensivo denunciatione semper opus est.* Etenim bellum offensivum infertur alteri, qui de bello nobis inferendo non cogitabat (§. 615.), nimirum si jus nostrum nisi vi armoum consequi possimus, aut satisfactionem de injuria irreparabili (§. 630.), vel in causa dubia alterum non aliter ad transactionem permovere valeamus (§. 631.). Quamobrem cum ad remedium hoc maxime vitandum, quod ingentem cumulum malorum ab utraque belligerantium parte post se trahit, non sit deveniendum, quamdiu vel minima spes est fore, ut absque eo consequamur, quod vi armorum consequi intendimus; igitur necesse est, ut significemus nos bellum ipsi illaturum, ut, antequam ad arma deveniatur, æquas pacis conditiones offerre possit, & sic bellum evitetur. Patet itaque in bello offensivo semper denunciatione opus esse.

Latronum atque prædonum mos est, vi impetere ex improviso corpus vel res alterius, quibus quippe nullum jus est in res alterius & ab altero nihil debetur. Ast qui alteri ad quid præstandum obligatur, ante interpellandus est, ut certo constet, eum sua sponte idem præstare nolle, quam vi ad tuum, vel quod tibi debetur, consequendum utaris. Multo autem magis id observandum, antequam in arma veniatur, quia bella geri non possunt sine multorum innocentium clade atque damno.

§. 711.

De conditionibus æquis bellum indicenti oblatis. *Si bellum denuncianti offerantur æquæ pacis conditiones; a bello abstinendum.* Etenim cum in bello vi persequamur jus nostrum, quod alter nobis tribuere non vult (§. 1103. *part.* 1. *Jur. nat.*); bellum non alio fine gerendum, quam ut æquas pacis conditiones offerantur. Quodsi ergo æquæ conditiones offerantur bellum denuncianti; cessat belli gerendi ratio, consequenter eædem acceptandæ & a bello abstinendum.

Atque hinc elucet necessitas belli offensivi denunciandi, ne præter necessitatem veniatur ad arma: quam demum adesse apparet, ubi periculo præsente jam imminente pars adversa pertinaciter persistit in proposito non tribuendi tibi jus tuum. Ipsa sane notio juris belli insinuat, ante denunciandum bellum esse, quam inferatur, quippe in quo persequimur jus nostrum adversus eum, qui id nobis tribuere non vult (§. 1103. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem necesse est, ut nobis constet, ipsum id tribuere nolle, ac in hoc proposito perseverare. Distinctiones itaque, quas affert *Grotius* determinaturus, quandonam in bello offensivo jure naturali requiratur denunciatio, quando vero eadem non sit opus, inutiles sunt. Ratio enim, cur bellum denunciandum, universalis est & ad omne jus extenditur, quod tibi ab altero tribuendum, undecunque tandem veniat. Quænam vero sint æquæ pacis conditiones, patet tum ex causa belli, tum ex sumtibus, quos denuncians facere coactus fuit, propterea quod ipsi jus suum tribuere noluit alter: damnum enim datum culpa sua resarciendum (§. 580. *p.* 2. *Jur. nat.*). Sed de eo expressius dicendum erit inferius.

§. 712.

BIU Cujas

§. 712.

De conditionibus æquis non acceptatis.

Quoniam a bello abſtinendum, ſi denuncianti offerantur *æquæ pacis conditiones* (§. 711.); *ſi* eædem *non acceptentur*, *bellum offenſivum juſtum abit in injuſtum*.

Juſta enim belli cauſa non amplius ſubſiſtit, quamprimum æquæ pacis conditiones offeruntur. Quamobrem cum cauſa juſta bellum juſtum faciat (§. 111c. *part.* 1 *Jur. nat.*); bellum quoque juſtum eſſe deſinit. Sane qui recuſat acceptare æquas pacis conditiones, bellum non gerere poteſt eo fine, ut jus ſuum, quod denegabitur, conſequatur, ac propterea ad gerendum impellitur vel vindictæ cupidine, quod ſibi non ſtatim tributum fuerit, vel in bello decernendo magis attenduntur rationes ſuaſoriæ, quam juſtificæ, conſequenter ad arma venitur nocendi animo: id quod omnino illicitum eſt (§. 173).

§. 713.

An bellum defenſivum ſit denunciandum.

Bellum defenſivum naturaliter denunciandum non eſt. Bellum enim offenſivum, quod denunciatur, vel juſtum eſt, vel injuſtum. Quod ſi fuerit juſtum, cum tunc bellum defenſivum ſit injuſtum (§. 629.), is, cui bellum denunciatur, ab eo abſtinere debet, oblatis pacis æquis conditionibus (§. 1111. *part.* 1. *Jur. nat.* & §. 711. *h.*). Belli igitur denunciatio locum minime habet. Quodſi vero æquas pacis conditiones ſibi oblatas acceptare nolit denuncians; per ſe patet, neceſſe eſſe ut pars adverſa ſe defendat, conſequenter non demum requiritur, ut ſignificet, quod ſe defendere velit. In caſu itaque denunciationis belli juſti bellum defenſivum denunciandum non eſt. *Quod erat unum.*

Enimvero ſi bellum offenſivum, quod denunciatur, fuerit injuſtum, bellum defenſivum juſtum eſt (§. 629.). Quamobrem cum per ſe pateat, ei, cui bellum denunciatur, nihil aliud ſupereſſe, quam ut læſionem intentanti reſiſtat, conſequenter jure ſuo uſus ſe defendat (§. 972. 1111. *part.* 1. *Jur. nat.*); ſi bellum offenſivum fuerit injuſtum, defenſivum naturaliter denunciandum non eſt. *Quod erat alterum.*

In bello defenſivo ceſſat ratio, cur id denunciandum ſit, quæ in offenſivo denunciationem neceſſariam efficit, quemadmodum ex collatione utriuſque demonſtrationis pateſcit (§. 710. & *præſ.*). Quodſi ergo ab utraque parte fiat denunciatio, ea ex parte bellum defenſivum gerentis ſuperflua eſt: id quod inprimis manifeſtum eſt, ſi invaſione ab altera parte jam facta denunciatio demum fieri deberet, vel fiat: tum enim defenſio non fert moram, ſed vis præſens, quæ arcenda, neceſſitatem ſe defendendi ſtatim imponit. Nemo autem adeo abſurdus præſumitur, ut vi præſenti non ſine mora reſiſtere velit, conſequenter ut neceſſe ſit voluntatem ſuam ſe defendendi alteri declarari. Debet poteſtas ſumma defenſionem civibus ſuis, qui propterea in civitatem coiverunt, ut adverſum vim exterorum ſeſe defendere poſſint (§. 4. *part.* 8 *Jur. natur.*), & defenſione iſta nihil magis naturale eſt, cum ipſa etiam animantia bruta inſtinctu quodam naturali eo ducantur, ita ut defenſio videatur jus quoddam hominum ac brutorum commune. Bellum defenſivum itaque cum ratione officii neceſſario gerat ſumma poteſtas; abſonum utique videtur alteri demum ſignificare, quod facere velimus; quod ſine neglectu officii remittere non poſſumus, nec ſine injuria in cives noſtros. Bellum offenſivum in arbitrio gerentis eſt: licet enim juſtam habeat belli cauſam, ſcilicet ut jus ſuum, quod ſibi denegatur perſequatur (§. 630 631.), haud raro tamen conſultius eſt jus ſuum remittere, quod omnino licitum (§. 117. *part.* 3. *Jur. nat.*), quam bello funeſto, cujus eventus dubius eſt, implicari, aut perſecutionem juris ſui in ſuſpenſo relinquere, cum quod differtur non auferatur. Quamobrem neceſſe eſt, ut voluntatem ſuam alteri declaret, ſi bellum inferre decrevit, prouti ex demonſtratione ſuperiori palam eſt (§. 710.). Aſt & phyſice & moraliter neceſſaria eſt defenſio per ea, quæ modo diximus, nec res arbitrii eſt, utrum te defendere potius nolis, an malis. Conſenſus vero Gentium, ad quem ſubinde provocatur, nec neceſſitatem in offenſivo, nec licitam omiſſionem in defenſivo bello probat, niſi jus conſuetudinarium (§. 24.), quod, ut alias jam diximus, tamdiu valet, quamdiu a nulla Gente eidem fuerit contradictum.

BIU Cujas

§. 714.

Quando belli offensivi denunciationem omittere liceat.

Si is, cui bellum denunciandum, nec legatos admittit nec adsit occasio mittendi epistolam, nec denunciatio per tertium fieri possit; denunciatio belli offensivi omittenda. Etenim si is, cui bellum denunciandum, nec legatos admittit, nec adsit occasio mittendi epistolam, nec per tertium denunciatio fieri possit; nemo non videt in potestate ejus non esse, qui bellum inferre decrevit, ut id denunciet. Quamvis ergo bellum offensivum semper sit denunciandum (§. 710.), cum tamen obligatio non extendenda sit ultra id, quod fieri potest (§. 109. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), & denunciatio efficiatur impossibilis culpa ejus, cui fieri debebat, ac per consequens ejus omissio ipsi sit imputanda (§. 700. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); si is, cui bellum denunciandum, nec legatos admittat, nec adsit occasio mittendi ad eum epistolam, nec per tertium denunciatio fieri possit, denunciatio belli offensivi omittenda est.

Regula de bello offensivo semper denunciando non patitur exceptionem, sed impossibilitas faciendi quod præcipit legitimam parit excusationem, nec justam habet de omissa denunciatione conquerendi causam, qui culpa sua eam reddidit impossibilem. Ipso nimirum facto declarat, nolle sese ut bellum ante declaretur, quam inferatur, nec ideo omissa declaratione ulla ipsi fit injuria. Immo ex tacito hoc consensu recte infertur, quod in arbitrium bellum inferentis contulerit, utrum inferre velit, nec ne, ut adeo perinde sit ac si declaratio actu facta fuisset, cessante utique fine, ob quem denunciatione alias opus est, vi demonstrationis superioris (§. 710). Ceterum rarissimus omnino casus est, ut tertius onus istiusmodi odiosum in se suscipiat, ita ut vix attendi mereatur, & tantum non semper minime dabilis præsumatur. Ejus tamen mentionem facere volumus, ne quid omisisse videamur, quod denunciationem faciat impossibilem.

§. 715.

An talio sit justa causa omittendæ denunciationis belli.

Talio non est justa causa omittendæ denunciationis belli offensivi, seu ideo denunciationem omittere non licet, quia alter alias nobis bellum intulit sine denunciatione. Etenim obligatio bellum offensivum denunciandi naturalis est (§. 710.), a qua nemo seipsum liberare potest (674. *part.* 3. *Jur. nat.*). Enimvero si alter non satisfecit obligationi naturali, non ideo tibi permissum est eidem non satisfacere (§. 631. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem si alter tibi alias bellum intulit absque denunciatione; non ideo tibi licet bellum eidem quoque inferre absque denunciatione, adeoque talio non est justa causa omittendæ denunciationis belli (§. 639. *part.* 8. *Jur. nat.*).

Talio omnis lege naturali prohibita (§. 640. *part.* 8. *Jur. nat.*) nec inter Gentes licita (§. 577.), ac propterea nec in denunciatione belli locum habet. Nullum esse jus talionis, alias jam fusius ostendimus (*not.* §. 640. *part.* 8. *Jur. nat.*). Cum lex naturæ clarigationem præcipiat (§. 710.), ejus quoque omissionem prohibet (§. 722. *part.* 1. *Jur. nat.*). Actus illicitus alterius non potest actum naturaliter illicitum tibi reddere licitum. Pugnat hoc cum immutabilitate legis naturæ ac inde venientis obligationis naturalis (§. 142. *part.* 1. *Jur. nat.*). Nemo non laudaverit eum, qui, cum posset jure, quod perperam dicitur, talionis uti, in denunciando bello ab eodem abstinet, manifesto indicio, ipsis confusis hominum ide rebus moralibus notionibus, quas ipsa natura iisdem insinuat, & quæ sensum moralem pariunt, talionem adversari, eamque nonnisi excusationi prætexi. Nec affirmare dubito eos, qui eandem prætexunt, non tam opinione talionis, quam rationibus aliis suasoriis ad denunciationem omittendam adduci.

§. 716.

De tempore quo denunciatio belli fieri potest.

Denunciatio belli fieri potest ab eo, qui cum exercitu ad fines territorii partis adversæ jam accessit. Bellum nimirum non alio fine denunciandum, quam ut pars adversa æquis pacis conditionibus oblatis idem avertere possit, vi demonstrationis superioris (§. 710.). Quoniam vero mora denuncianti damnosa esse non debet, cum quilibet omne damnum, quantum datur, a se avertere debeat (§. 493.

BIU Cujas

(§. 493. *part.* 2. *Jur. nat.*), & metu belli tanto quis facilius adducitur ad offerendas conditiones, quibus id evitetur, quanto magis præsens est periculum; quin denunciatio belli fieri possit ab eo, qui jam cum exercitu ad fines territorii partis adversæ accessit, dubitandum non est.

Bellum non denunciatur eo fine, ne alterum ad resistendum imparatum aggrediaris, quemadmodum fieri solet ab eo, qui alterum ad duellum sollicitat, cui bellum inter Gentes perperam æquiparatur (*not.* §. 632.). Quamobrem bellum daturus moram alteri indulgere minime tenetur, ut præparatus certamen ineat. Repugnat hoc maxime fini, cur bellum denunciatur, qui non est alius, nisi ut pars adversa de animo nostro constante jus nostrum vi persequendi certus eas conditiones offerat, quibus bellum vitetur (§. 711.). Lege naturali non permissum est bellum nisi justum (§. 1111. *part.* 1. *Jur. nat.*): si vero bellum offensivum justum est, defensivum injustum est (§. 629.), ac per consequens ei, cui bellum denunciatur, mora indulgenda non est, ut defensioni par sit.

§. 717.

Quoniam belli denunciatio tum demum fieri potest, si quis cum exercitu ad fines territorii adversæ partis jam accessit (§. 716.), cumque ingressus in territorium alienum vi hostili vacans innoxiæ sit utilitatis (§. 682. *part.* 6. *Jur. nat.*), ac per consequens ad jus ex communione primæva residuum, natura introductis dominiis aliis reservatum (§. 561. *part.* 6. *Jur. nat.*), referendus (§. 687. *part.* 6. *Jur. nat.*), perinde est, sive cum exercitu ad fines territorii partis adversæ accedas, sive ipsum territorium ingrediaris bellum denunciaturus; *bellum denunciari potest ab eo, qui jam territorium alterius, sed absque vi hostili ingressus est cum exercitu.* *De ingressu in territorium alterius ante belli denunciationem.*

Ingressus cum exercitu in territorium alterius non est invasio, qui fit amico & belli avertendi causa; sed ea demum a vi illata incipit. Ingressus per se illicitus non est, cum jus oriatur ex obligatione damni a subditis alterius avertendi (§. 495. *part.* 2. *Jur. nat.* & §. 159. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), quo nimirum fine fit clarigatio (*not.* §. 706.). Ingressum hunc in casu particulari haud raro tuentur rationes particulares a pertinacia præsertim jus nobis tribuere recusantis desumtæ. Cavendum tamen hic ut alibi, ne, quando de jure saltem quæstio est, non attendantur rationes nonnisi suasoriæ, quibus in executione juris unice locus conceditur (§. 621.).

§. 718.

Si quis in territorium alterius cum exercitu ingreditur bellum denunciaturus, incolis declarat, se non venire hostili animo, nec vim ipsis illaturum, sed adventus causam Rectori civitatis declaraturum; incolæ vi se eidem opponere non debent, qui vero hoc facere audeat, in eos licita animadversio. Etenim cum ingressus in territorium partis adversæ absque vi hostili, antequam bellum indicatur, sit licitus (§. 717.); incolis nulla affertur injuria (§. 975. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem nec ulla ratio est, cur eidem resistere liceat: quin potius cum nemo alterum in exercitio juris sui ullo modo impedire debeat (§. 655. *part.* 2. *Jur. nat.*), eidem se incolæ minime opponere debent. *Quod erat unum.* *De officio incolarum in isto casu & jure ingredientis in eos, qui eidem desunt.*

Quoniam vero monitos ignorantia non excusat, quod per se patet, cum ipsum factum a vi inferenda abstinentis diffidentiam tollat; cum qui vi sese opponere volunt ingredienti jus ipsius violent (§. 717.), consequenter injuriam ei faciant (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*), unicuique autem naturaliter competat jus puniendi eum, qui ipsum læsit (§. 1061. *part.* 1. *Jur. nat.*) seu injuria affecit (§. 549. *part.* 2. *Jur. nat.*), qui in hypothesi propositionis præsentis ingredienti vim afferre audet, in eum licita est animadversio. *Quod erat alterum.*

Non est, quod pars adversa conqueratur de ingressu in terras præsidio destitutas, cum non inferatur vis ulla hostilis, antequam constet bellum denuncianti æquas pacis conditiones partem adversam offerre nolle, sed vim vi repellere velle, *per hypothesin.* Cum tamen a vi ho-

BIU Cujas

hostili non abstineatur, ut vim vi repelli possit, sed ut æquæ pacis conditiones offerantur, per se patet bellum denuncianti non indulgendam esse moram sibi damnosam.

§. 719.

De operationibus bellicis inchoandis.

Quando bellum denunciatur, nec statim offeruntur æquæ pacis conditiones; operationes bellicas inchoare licet. Ponamus enim operationes bellicas non statim esse inchoandas. Quoniam mora indulgetur ei, cui bellum inferendum, contingit ut instructior in arma veniat. Mora igitur damnosa est bellum indicenti. Quamobrem cum damnum omne a nobis avertere debeamus (§. 493. *part.* 2. *Jur. nat.*); absurdum est, operationes bellicas non statim inchoare, ubi bello denunciato non statim offeruntur conditiones pacis æquæ.

Cum ad arma non sit progrediendum, nisi tentatis mediis lenioribus; causa belli denunciati satis cognita atque perspecta supponitur ei, cui denunciatur, ut deliberatione non sit opus. Id enim saltem agitur, ut voluntatem suam declaret, utrum jus, quod hactenus denegavit, tribuere, an pati malit, ut idem vi persequatur alter. Quodsi prius malit, nulla ratio est, cur idem alteri non statim declaret, cum & causæ justificæ & suasoriæ eidem sint apertæ, saltem non ignorentur nisi culpa ipsius, quam sibi imputare debet, quod non maturius in eas inquisiverit easque expenderit, quando non ignorabat ea de causa ad arma veniri posse. Quamobrem si moras nectere velit, non aliud intendere recte præsumitur, quam ut ad vim vi repellendam instructior accedat: id quod impedire est ejus, qui bellum justum infert, quemadmodum posthac luculentius constabit.

§. 720.

In casu denunciationis conditionatæ.

Si bellum conditionate fuit denunciatum, conditione existente operationes bellicas statim inchoare licet. Etenim si bellum conditionate denunciatum fuit, conditione existente denunciatione pura non est opus (§. 709.). Quamobrem nihil obstat, quo minus statim ad arma veniatur. Existente igitur conditione, operationes bellicas statim inchoare licet.

Præstat inprimis in bello prævenire, quam præveniri, & plurimum refert, ut idem arceas a finibus tuis, idemque potius geratur in terra hostili. Putandum non est, quasi lex naturæ obliget ad ea, quæ prudentiæ sunt adversa, cum ipsamet ad prudentiam nos obliget (§. 258. *p.* 1 *Jur. nat.*).

§. 721.

Quomodo belli denunciatio sit intelligenda.

Si Rector civitatis unius bellum indicit Rectori civitatis alterius; publicum bellum indictum intelligitur toti Genti a Gente tota. Bellum enim geritur inter Gentes (§. 607.), quarum est jus belli (§. 613.). Quamobrem cum Rectores civitatis Gentem suam repræsentent, quando cum aliis Gentibus negotium ipsis est, & jus habeant, quod populo competit (§. 39.); si Rector civitatis unius bellum indicit Rectori civitatis alterius, perinde est ac si Gens una alteri bellum denunciaret & denunciatio jure populi fit, consequenter bellum, quod Rector civitatis unius indicit Rectori civitatis alterius, toti Genti a Gente tota indictum intelligitur.

Nemo est, qui hoc non ultro admittat: unanimiter enim omnes dicere solemus, bellum denunciatum esse Genti a Gente, veluti Turcas bellum indixisse Persis, Britannis bellum esse cum Hispanis, & subinde nomen regionis sumitur pro nomine Gentis atque dicitur, Galliam bellum gerere cum Britannia, idiomate præsertim Germanico, Franckreich habe Krieg mit Engelland. Hic autem nobis demonstrandum erat, factum rectoris civitatis habendum esse pro facto totius Gentis, ne quod pro jure habetur in injuria consistere putetur, quemadmodum subinde existimant, qui a jure publico universali & jure Gentium instructi non sunt.

§. 722.

BIU Cujas

§. 722.

Hoſtes dicuntur illi, quibus inter ſe bellum eſt, idiomate patrio dicuntur Feinde. *Hoſtes quinam ſint.*

Differunt ab hoſtibus inimici. Inimicus enim eſt, qui odio proſequitur alterum (§. 626. *part.* 1. *Jur. nat.*), conſequenter cujus animus diſpoſitus eſt ad voluptatem percipiendam ex alterius infelicitate (§. 662. *Pſych. empir.*). Aſt bellum juſtum non odio in partem adverſam, ſed jure geritur, & cujus bellum injuſtum eſt, is jus ſibi competere ſaltem putat, aut ſe hoc putare videri vult aliis. Per inconſtantiam tamen loquendi, quam methodus ſcientifica minime fert (§. 144. *Diſc. prælim.*), contingit, qui hoſtes ſunt, eos etiam inimicos appellari. Et in vernacula hoſti atque inimico commune nomen eſt, forſan quod viderint majores noſtri, fieri vix poſſe, ut qui hoſtis eſt idem non ſit inimicus, ſi animus advertatur ad licentiam, qua bella inter ipſos etiam chriſtianos geri ſolent.

§. 723.

Quoniam hoſtes ſunt illi, quibus inter ſe bellum eſt (§. 722.). quando autem bellum a Rectore civitatis unius indicitur Rectori alteri, bellum a tota Gente una toti Genti alteri indictum intelligitur (§. 721.); *Quando bellum denunciatur, omnes ſubditi ejus, cui denunciatur, pro hoſtibus ſubditorum denunciantis declarantur, & cum utrinque in arma itur, utriuſque ſubditi ſunt invicem hoſtes.* *Singulos ſubditos unius belligerantis eſſe hoſtes ſubditorum alterius.*

Ita ſi Germanis cum Gallis bellum eſt, Germani omnes ſunt hoſtes Gallorum & Galli omnes hoſtes Germanorum, etiam illi, qui ſibi invicem non ſunt inimici, ſed arctiſſimo amicitiæ vinculo conjuncti (*not.* §. 722.). Sed hæc clariora evadent inferius, ubi de modo bellum gerendi acturi ſumus.

§. 724.

Quoniam utriuſque belligerantium ſubditi invicem hoſtes ſunt (§. 723.), tales autem manent, etiamſi in alieno territorio verſentur, vel commorentur (§. 324.), adeoque multo magis, ſi verſentur in loco non occupato, cum ibidem nec cives temporarii fiant alio in loco, quemadmodum in territorio alieno (§. 303.); *Qui ſibi invicem hoſtes ſunt, tales manent, ubicunque terrarum verſantur.* *Hoſtes ſibi invicem tales manere, ubicunque verſentur.*

Non a loco, in quo quis domicilium habet, ſed a conſociatione, qua membrum civitatis factus & unus e Gente eſt, venit, ut ſit hoſtis. Quamdiu igitur membrum civitatis manet, pro hoſte etiam habendus. Nec obſtat, quod qui in alieno territorio verſatur, vel commoratur, civis temporarii naturam induat (§. 303.). Spectatur enim tanquam civis temporarius, quatenus legibus loci ſubjicitur, quamdiu ibidem verſatur, vel commoratur (§. 300.), cum retineat iura, quæ apud Gentem ſuam eidem competunt, nec per illud, quod legibus loci, in quo eſt, ſubjectus ſit ad tempus, obligatio perimatur, qua Genti ſuæ tenetur (*not.* §. 324.).

§. 725.

Similiter quia ſubditi unius belligerantium ſunt hoſtes ſubditorum alterius (§. 715.), per ſe autem patet, ſubditorum numero etiam eſſe fœminas & pueros, immo infantes; ideo quoque *fœminæ, atque pueri, immo etiam infantes hoſtium numero ſunt.* *An fœminæ & pueri ſint hoſtium numero.*

Non jam quæſtio eſt de eo, an in omnes, qui hoſtium numero ſunt, idem jus competat; ſed ſaltem de eo, quænam perſonæ hoſtibus ſint accenſendæ. De illo enim agetur in ſequentibus, ubi jus in bello demonſtraturi ſumus.

§. 726.

BIU Cujas

§. 726.

De rebus hostilibus. Quoniam subditi unius belligerantium sunt hostes subditorum alterius (§. 723.) & hostium numero sunt etiam fœminæ atque pueri, immo etiam infantes (§. 725.); *res omnes, quæ sunt subditi alicujus partis unius belligerantium respectu partis alterius sunt res hostiles, etiam quæ fœminarum, puerorum, infantium propriæ sunt.*

Bellum geritur inter Gentes (§. 607.), ac ideo Gens una est hostis Gentis alterius (§. 722.). Quamobrem cum bona singulorum de Gente una simul sumta respectu Gentis alterius spectentur tanquam bona illius Gentis (§. 289.); res quoque omnes, quæ sunt subditorum partis unius belligerantium, a parte altera habentur pro rebus hostilibus, rebus scilicet hostis sui.

§. 727.

Ubiuam res hostiles pro talibus habendæ. Quoniam res omnes eorum, qui hostes sunt, hostiles sunt, iis scilicet, quibus ipsi sunt hostes (§. 726.), hostes autem sibi invicem manent, ubicunque terrarum versantur (§. 724.); *res* quoque *hostiles manent res hostiles, quocunque in loco sint.*

Nimirum res ideo hostiles sunt, quia sunt hostis. Manent autem hostis, quemcunque in locum transferantur, consequenter hostiles sunt quocunque in loco. Enimvero quia hostes saltem sibi invicem hostes sunt, inter quos bellum est (§. 722.); ideo quoque res ipsorum non sunt hostiles nisi illorum respectu. Quamobrem si res hostis mei transferantur in territorium pacatum; respectu incolarum non sunt res hostiles, manent tamen tales respectu hostis mei.

§. 728.

De rebus non hostilibus in loco hostili deprehensis. Ex adverso quia res hostis mei respectu mei hostiles sunt (§. 726.) & tales manent quocunque in loco fuerint (§. 727.); *Qui hostis meus non est, ejus res respectu mei hostiles non sunt, etiamsi in territorio hostili reperiantur.* Quoniam tamen constare debet, res, quæ in terra hostili sunt, non esse hostis mei, sed alterius, qui mihi hostis non est, ac per consequens id probari debet; *res intra territorium hostile deprehensæ hostiles præsumuntur, donec contrarium fuerit probatum. Idem intelligitur de mercibus, immo etiam de personis, quæ sunt in nave hostili, dum per mare navigatur.*

Hostile nimirum est, quicquid ad hostem pertinet, ac ideo ut quid sit hostile a persona venit, cui quippe inhærent omnia jura in re & ad rem. Quodsi ergo persona non fuerit hostis meus, nec res ejus sive corporales, sive incorporales mihi hostiles esse possunt, nec per hoc hostiles fieri possunt, quod sint in terra hostili; locus enim, ubi res sunt, in dominium vim nullam habet, nec quicquam in eodem mutat. Cur vero res in terra hostili repertæ hostiles sint præsumendæ, etiam inde patet, quod alias hostis meus res quaslibet pro lubitu venditare posset pro rebus alterius cujusdam, qui hostis meus non est, si nude asseverant credendum foret. Necesse igitur est, id probari, ut præsumtionem vincat veritas.

§. 729.

De iis, quæ debentur hosti meo. Quoniam res hostis mei respectu mei hostiles sunt (§. 726.) & tales ubivis locorum manent, in locis etiam pacatis (§. 727.), consequenter tales quoque sunt res incorporales, adeoque jura ad rem, quæ habet hostis meus (§. 498. *part. 1. Jur. nat.*); *ea, quæ debentur hosti meo, etiamsi debitor hostis non sit, in numero rerum hostilium sunt.*

E. gr. ponamus Titium, qui hostis non est, debere hosti meo ter mille thaleros: jus ad hoc debitum respectu mei in numero rerum hostilium est. Ea, quæ debentur hosti meo, ad eundem utique pertinent, ac propterea hostilibus recte accensentur (*not.* §. 728.).

§. 730.

BIU Cujas

§. 730.

Qui hosti meo se associat, veluti auxilia aut subsidia mittendo, aut quocunque modo eum in bello adjuvando; hostis meus est. Etenim qui hosti meo se associat, veluti auxilia aut subsidia mittendo, vel quocunque modo eum adjuvando; is ad bellum contra me concurrit (§. 106. 150. 151. *part. 2. Phil. pract. univ.*) adeoque belli fit particeps. Quamobrem cum hostis meus sit, quem inter & me bellum est (§. 722.); qui hosti meo se associat, veluti auxilia aut subsidia mittendo, vel quocunque modo eum in bello adjuvando, hostis meus est. *De iis, qui hosti se associant.*

De concursu ad actiones alterius prolixe egimus alibi (§. 106. *& seqq. part. 2. Phil. pract. univ.*), quæ ad bellum facile applicantur. Similiter quæ de imputatione facti alieni, quæ concursu isto nituntur, alias demonstravimus (§. 671. *& seqq. part. 1. Phil. pract univ.*), ad concursum ad bellum haud difficulter transferuntur. Quoniam tamen concursus omnis non æque nocuus est; ideo nec omnis eodem jure censeri potest. Sed cum nimis prolixum foret in differentiam omnem inquirere, quam auget pro varietate circumstantiarum casuum diversitas (§. 180. *p. 2. Phil. pract. univ.*); in tantas ambages descendere nobis in præsenti minime datur.

§. 731.

Quoniam qui hosti meo se associat, veluti auxilia aut subsidia mittendo, aut quocunque modo eum adjuvando hostis meus est (§. 730.), res autem hostis mei respectu mei hostiles sunt (§. 726.); *res ejus, qui hosti meo se associat, veluti auxilia aut subsidia mittendo, aut quocunque modo eum in bello adjuvando, hostiles sunt respectu mei.* *De rebus eorum, qui hosti se associant.*

Non opus esse videtur, ut demum ostendatur, sub rebus hostilibus hic comprehendi omnia promiscue bona subditorum illius, qui bello sese immiscet, cum id vi antea demonstratorum satis pateat.

§. 732.

Similiter quoniam qui hosti meo se associat, veluti auxilia aut subsidia mittendo, vel quomodocunque in bello adjuvando, hostis meus est (§. 730.), & res ejus omnes respectu mei hostiles sunt (§. 731.); *Quicquid in hostem & res hostiles licet, idem etiam licet in eos eorumque res, qui in bello sese hosti meo associant, veluti auxilia aut subsidia mittendo, vel eum quomodocunque in bello adjuvando.* *De jure in eos eorumque res, qui hosti se associant.*

Quale sit hoc jus, demonstravimus inferius. Ceterum hic supponimus differentiam, quæ inter bellum justum & injustum intercedit (§. 617. *& seqq.*). Hinc enim decidendum est, utrum quis jure pro hoste habeatur, nec ne, aut si notione hostis a moralitate abstrahere volueris, utrum quis jure se præbeat hostem alteri, nec ne. Utrum enim horum statuas, salva moralitate perinde erit.

§. 733.

Cum *qui hosti meo se associat*, in eum & res ejus idem liceat, quod in hostem & res hostium (§. 732.); *in terras ejus vi armata ingredi & ibidem hostiliter agere, seu bellum ei inferre licet.* *De jure belli in eum, qui hosti meo se associat.*

Non fit hoc jure talionis, quod nullum esse jam alias demonstratum supra denuo inculcavimus (*not* §. 715), sed jure defensionis adversus aggressorem (§. 974. *part. 1. Jur. nat.*). Tenendum etiam hic, quod modo annotavimus (*not.* §. 732.: bellum enim justum gerenti opem ferre licet (§. 1116. *part. 1. Jur. nat.*), sed qui quid facit in gratiam ejus, qui bellum injustum gerit, injuriam committit in eum, ex cujus parte bellum justum est (§. 1115. *p. 1. Jur nat.*), & hic demum aggressori æquiparatur (§. 987. *part. 1. Jur. nat.*).

BIU Cujas

§. 734.

An bellum absque denunciatione inferre liceat ei, qui hosti meo se associat.

Si bellum infertur ei, qui hosti meo se associat, veluti auxilia, aut subsidia mittendo, vel alio quocunque modo eum adjuvando: denunciatione opus non est. Etenim qui hosti meo sese associat, veluti auxilia aut subsidia mittendo, vel alio quocunque modo eum adjuvando; is ipso facto declarat, quod belli contra me gesti particeps esse velit. Quodsi ergo ipsi bellum infero, id defensivo æquiparatur (§. 615.). Quamobrem cum bellum defensivum naturaliter denunciandum non sit (§. 713.); si bellum infero ei, qui hosti meo se associat, denunciatione opus non est.

Multo minus itaque denunciatione belli opus est, si quis ne monitus quidem abstinere vult ab ope hosti meo in bello ferenda, cum satis pateat mihi in ipsum idem licere, quod in hostem atque res ejus (§. 732.) & licitum mihi esse, ut vi armata in terras ipsius ingrediar ibidemque hostiliter agam (§. 733.), vim vi repulsurus.

§. 735.

De belli denunciatione extendenda.

Quoniam bellum inferri potest ei, qui hosti meo sese associat, veluti auxilia mittendo, vel subsidia, aut alio quocunque modo eum adjuvando, absque denunciatione (§. 734.); *Quando bellum indicitur alicui, id simul indictum intelligitur iis omnibus, qui se eidem associant, aut durante bello associaturi sunt*, consequenter cum bellum denuncians omnes ejus subditos, cui denunciatio fit, pro hostibus suis & subditorum suorum declaret (§. 723.), *quando bellum indicitur alicui, ii & subditi eorum omnes, qui hosti denunciantis se associant, aut durante bello se associaturi sunt, pro hostibus denunciantis & subditorum ejusdem declarantur.*

Justam conquerendi causam non habet, qui bello alieno sese immiscet, si bellum ipsi inferatur ab eo, contra quem alteri opem fert, absque declaratione, cum ipse sese jam gerat hostem ipsius atque norit, se hostium numero esse (§. 730.). Terræ igitur ipsius & omnia subditorum bona cum actu res hostiles sunt, nec demum opus est, ut belli denunciatione pro talibus declarentur. Quodsi periculum ex eo, quod alteri in bello opem ferat, sibi non metuerit; id sibi imputet, quod de eo non cogitaverit, quod eventu possibile esse non ignorat, aut saltem ignorare non poterat.

§. 736.

Si quis auxilia vel subsidia, aut alia, quæ promisit, præstat fœderato.

Si fœdus belli contra omnes jam ante fuit initum, quam de bello præsente cogitabatur; qui auxilia, vel subsidia promissa mittit, aut alio quocunque modo in bello adjuvat fœderatum, prout fœdus postulat; hostis est ejus, contra quem bellum geritur a fœderato. Etenim quando fœdus belli initur contra omnes, cum idem belli causa ineatur (§. 655.), paciscentes sibi mutuo, aut unus alteri promittit, se opem in bello contra quemcunque suscepto, de qua conventum fuit, laturum. Quamobrem cum hostis meus sit, qui contra me hosti meo auxilia, vel subsidia mittit, aut eum in bello modo quocunque adjuvat (§. 730.); dum fœdus belli contra omnes cum aliquo pangit, quando de certo bello nondum cogitatur, eo ipso declarat, se hostem futurum ejus, qui fœderato suo hostis extiturus est. Quodsi ergo vi fœderis contra omnes jam ante initi, quam de bello præsente cogitaretur, auxilia, vel subsidia mittit, aut alio quocunque modo in bello adjuvet fœderatum, hostis ejus existit, contra quem bellum geritur a fœderato.

Implicat omnino in bello esse velle medium & uni belligerantium parti in eodem opem ferre: qui enim medius esse vult, neutri parti adhærere, nec ullo modo sese bello immiscere debet (§. 672.). Nulla vero est excusatio, quod quia fœdera sancte sunt servanda (§. 380. 547.), ea saltem quis præstare velit fœderato, ad quæ ipsi obligatus fuit, antequam de bello præsen-

te

BIU Cujas

se cogitabatur; ceteroquin sese bello immiscere nolle, sed potius cum eo, contra quem bellum geritur, amicitiam culturum. Qui enim fœdus belli contra omnes cum altero pangit, is se parti ejus in bello omni, consequenter etiam in præsente, adhærere velle declarat. Neutrarum igitur partium esse nequit, si in fœdere promissa præstet. Parti nimirum uni belligerantium aliter adhærere nemo potest, nisi opem in bello quomodocunque eidem ferendo. Fœdus itaque belli pangens ipso facto declarat, quod, si fœderatum bello implicari contingat, neutrarum partium esse nolit (§. 672.). Quodsi enim neutrarum partium esse vellet, pacto adjicienda foret exceptio, ut sibi liceat opem promissam non ferre, siquidem e re sua non esse contingat, ut bello sese immiscеat. Hoc autem modo nemo contrahet, cum obligatio a voluntate pacisсentis suspenderetur, nec ulla foret præstationis certitudo, cujus causa alterum nobis obligatius.

§. 737.

Publicare bellum dicitur, qui potestatibus summis aliis atque subditis suis bellum a se susceptum palam facit. *Publicatio* igitur *belli* est significatio ejus facta ab eo, qui bellum suscepit, potestatibus summis aliis atque subditis suis. Quamobrem patet, *publicationem fieri eo fine, ut tam aliarum Gentium Rectoribus, quam subditis bellum gerentis constet, habere se bellum susceptum cum hac vel ista Gente.* *Publicationis belli definitio ac finis.*

Differt publicatio a denunciatione. Denunciatur enim bellum ei, cui bellum inferre decrevimus, ut eidem constet, nos jus nostrum adversus eum vi prosecuturos (§. 706.): bellum autem publicatur Gentibus, ad quas idem non pertinet, atque subditis ejus, a quo bellum geritur, ut non ignorent sese bellum habere cum hac vel ista Gente. Differunt itaque tum subjectis, quibus fit significatio, quam fine, quo eadem fit. Ac ideo duo actus prorsus diversi sunt, quorum alter absque altero esse potest.

§. 738.

Quoniam bellum publicatur eo fine, ut tam aliarum Gentium Rectoribus, quam subditis bellum gerentis constet, habere se bellum susceptum cum hac, vel ista Gente (§. 737.); *publicatio belli locum habet tam in bello defensivo, quam offensivo, & sive id denunciatum fuerit, sive minus.* *Quandonam eidem sit locus.*

Non temere fit publicatio belli: eorum itaque, quibus publicatur, interesse debet, ut norint, eum, quo autore bellum publicatur, bellum susceptum habere cum hac vel ista Gente. Atque hinc patet, quænam pro diversitate circumstantiarum palam fieri debeant in publicatione.

§. 739.

Cum bellum publicans iis, quibus publicatur, significet, bellum a se susceptum cum hac vel ista Gente (§. 737.), alteri autem aliquid significare possimus verbis vel ore prolatis, vel scriptis; *publicari bellum aliarum Gentium Rectoribus potest vel per ministros, quos quis in aulis eorum habet, vel per litteras ad eos missas, subditis autem vel per præcones, vel per Rescripta, immo utrisque per scripturam typis expressam.* *De modo publicandi bellum.*

Inventa arte typographica publicatio omnium optime fit per scripturam typis expressam, cujus exemplaria cum in aulis Principum distribui, tum a subditis & quovis alio levi pretio comparari & legi possunt. Per præcones autem publicatio fieri solet in urbe regia. Vocantur idiomate patrio *Præcones* Herolde, suntque personæ, quæ jussu Potestatis summæ ritu solenni publice aliquid ore denunciant.

§. 740.

Scriptura typis expressa, qua bellum offensivum publicatur, hodie dicitur *Manifestum*: quæ vero eidem de bello defensivo ab altera belligerantium parte *De manifesto & antimanifesto belli.*

BIU Cujas

opponitur, *Antimanifestum*. Nos illam vocamus ein Manifest; hanc vero ein Gegen-Manifest. Utraque communi nomine vocari solet *Declaratio belli* eine Kriegs-Declaration. Quoniam bellum injustum illicitum est (§. 1111. *part.* 1. *Jur. nat.*), & quicquid in eo fit, illicitum pariter est (§. 1112. *part.* 1. *Jur. nat.*; nemo autem videri vult injusta, consequenter sine justa causa (§. 1110. *part.* 1. *Jur. nat.*), gerere; *in manifestis non modo significatur, quod bellum cum hac vel ista Gente fuerit susceptum, sed etiam qua de causa id factum fuerit*, consequenter *rationes belli justificæ exponuntur* (§. 621.). Quoniam vero nec is, a cujus parte defensivum est bellum, videri vult bellum injustum gerere; *in antimanifesto rationes justificæ in manifesto expositæ confutantur &, si quæ præterea fuerint rationes justificæ, quas pro se allegare potest defensor, eædem explicantur.* Cumque præterea per manifesta & antimanifesta etiam subditis utriusque belligerantium partis bellum publicetur (§. 738.); *in iis non modo præcipitur, ut unius belligerantium subditi subditos alterius pro hostibus habere, sed etiam quid durante bello facere, aut non facere debeant.*

Diximus, in manifestis & antimanifestis, seu belli declarationibus exponendas esse rationes belli justificas: suasoriæ enim, cum per eas intelligatur, utrum e re belligerantis sit bellum suscipere, nec ne, celandæ, non manifestandæ, utpote ad arcana status pertinentes, quæ palam facere velle prudentiæ repugnat, ad quam nos obligat ipsa lex naturæ (§. 258. *part.* 1 *Jur. nat.*). Cum bellum ex utraque parte justum esse nequeat (§. 633.); facile patet, rationes justificas firmas ab utraque belligerantium parte in medium afferri minime posse. Quodsi vero causa belli fuerit dubia, utraque pars probabiles habet rationes, quæ veri speciem habent: alias pars altera nonnisi rationes quasi justificas prætexit (§. 624 625.). Exponuntur autem in belli declarationibus potissimum rationes justificæ in gratiam exterorum, ut de justitia belli judicare possint; in gratiam vero subditorum explicantur, ut præcludantur eorum de bello suscepto querelæ, aut saltem leniantur. Horum vero causa unice inseri præcepta & prohibitiones eorum, quæ durante bello ab iisdem fieri, aut non fieri debent, per se patet.

§. 741.

An declarationes belli subditorum respectu sint leges.

Declarationes belli respectu subditorum sunt leges, quatenus in iis certa præcipiuntur, vel prohibentur. Etenim superiori competit potestas legislatoria (§. 813. *part.* 8. *Jur. nat.*) & legibus ab ipso latis non obligantur nisi membra civitatis (§. 967. 965. *part.* 8. *Jur. nat.*) sive subditi (§. 141. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem cum regula, juxta quam actiones nostras dirigere obligamur, lex sit (§. 131. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), eaque præceptiva, quæ ad faciendum, prohibitiva vero, quæ ad non faciendum obligat (§. 163. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); denunciationes belli respectu subditorum sunt leges, quatenus in iis certa præcipiuntur, vel prohibentur.

Cum hostes sint, quibus inter se bellum est (§. 722.); si bellum publicatur subditis, eo ipso jam constat, se esse hostes subditorum partis adversæ & eos sibi etiam hostes esse, ac propterea quatenus hostes esse debent declaratio belli jam per se subditorum respectu vim legis habet: quoniam tamen superior subditis suis expresse præcipere solet, ut partes alterius subditos habeant pro hostibus, ac ipsis sint hostes, & præterea in specie nonnulla præcipit atque prohibet; ideo declarationem belli legem esse dicimus, quatenus in iis certa præcipiuntur ac prohibentur. Sane nec declaratio belli in se spectata respectu subditorum lex dici potest, nisi quatenus in ea continetur tacitum præceptum de subditis alterius, cum quo bellum est, pro hostibus habendis.

§. 742.

De iis, quæ in belli declarationibus vitanda.

In declarationibus belli abstinendum est a verbis & dictionibus, quæ odium & vindictæ cupidinem spirant, nec argumento ab invidia ducto utendum. Bellum enim geri debet absque odio partis adversæ (§. 1119. *part.* 1. *Jur. nat.*), adeoque hostis (§. 722.), cumque animus ab omni vindictæ cupidine alienus esse de-

BIU Cujas

debeat (§. 948. *part.* 1. *Jur. nat.* & §. 3. *h.*), vindictæ cupido ab omni quoque bello procul abesse debet. Quamobrem cum belligerantes nihil odio atque vindictæ dare debeant, nec in declarationibus belli uti licet verbis ac dictionibus, quæ odium & vindictæ cupidinem spirant. *Quod erat unum.*

Quoniam argumentum ab invidia in declaratione belli duci nequit, nisi ea intentione, ut aliarum Gentium odia in hostem convertantur (§. 1049. *Log.*), hæc vero intentio vindictæ cupiditatem prodit (§. 947 *part.* 1. *Jur. nat.*), a qua alienus esse debet belligerantium animus (§. 948. *part.* 1. *Jur. nat.* & §. 3. *h.*); in declarationibus belli argumento ab invidia ducto utendum non est. *Quod erat alterum.*

Dedecet eruditos, si linguam temperare nesciunt, ut non tam rationibus, quam convitiis, turpi impotentis animi fœtu, inter se certent, ac pravis affectibus fræna laxent. Multo magis igitur dedecet Rectores civitatum, qui actus regios, in quorum numero etiam est belli declaratio (§. 284. *part.* 8. *Jur nat.* & §. 740. *h.*), ad gloriam Gentis suæ referre debent (§. 51.), si perversos illorum mores imitentur, quos in ipsis tolerare non debent (§. 650. *part.* 8. *Jur. natur.*). In declarationibus belli recensenda sunt facta & ad ea applicanda principia Juris naturæ atque Gentium (§. 740.): id quod fieri potest absque ulla verborum asperitate & absque argumento ab invidia ducto. Si quis fœdus non servavit, aut eidem contraria facit; recense, quæ in fœdere promissa sunt, & quæ fœderatus non fecit, aut quæ fecit in contrarium, provoca ad fœderum inter Gentes sanctitatem: sed absit ut hostem tuum dicas fœdifragum ac perfidum, cui nihil tam sanctum sit, quod non violet. Non est, quod objicias, si facta recenseantur & jus ad eadem applicetur, inde ab aliis recte inferri, quod sit fœdifragus ac perfidus, quod sit nullius fidei eidemque nihil tam sanctum, quod non violet. Perinde igitur esse, sive rationes suppeditet lectori, quibus id evincitur, sive vitium in hoste hærens proprio suo nomine appelles, nec veritatem dicendo eidem injuriam fieri, cum alias abstinendum foret etiam a recensione factorum. Oppido nimirum falleris, si ea tibi paria videntur. Etenim declaratione belli non aliud intenditur, quam ut aliis constet de causa belli a te suscepti (§. 740. 737.). Ad hoc vero sufficit, ut iis perspecta sint facta & principia Juris naturæ ac Gentium ad ea applicanda, minime autem requiritur, ut tuum de vitiis hostis tui judicium apponas. Quodsi ergo hoc facis, id non sit animo alios instruendi, sed animo nocendi hosti aut famæ ejus detrahendi, ac aliunde quam ab odio erga hostem, vindictæ cupidine atque perversis aliis affectibus istos comitantibus proficisci nequit. Quod enim a ratione minime venit, id appetitui sensitivo & aversationi sensitivæ tribuendum, in quibus sedem suam affectus habent. Quæ jam diximus, ea facile applicantur ad argumentum quoque ab invidia ductum, utpote quod e diametro adversatur intentioni, qua fieri debet belli declaratio. Quodsi porro urgeas, fieri posse, ut quis proprio suo nomine appellet id, quod veritati consentaneum agnoscit, aut saltem agnoscere sibi videtur, etiamsi nullo in hostem odio, nulla cupiditate vindictæ flagret, nec pravis affectibus aliis impellatur: facilis etiam est responsio. Concedamus tantisper, quod tamen concedi nullo modo posse ex modo dictis satis claret, hæc ita sese habere; nemo tamen negare poterit ulla veri specie, Rectores civitatis adimplere debere viri boni partes, cum hæc obligatio omnes in universum teneat (§. 967. *par.* 5. *Jur nat.*): viri boni autem est ea etiam omittere, quæ jure facere poterat, siquidem metuendum sit, ne quibusdam suspicionem famæ suæ adversam præbeat (§. 968. *p.* 5. *Jur. nat.*). Parum itaque gloriæ Rectoris civitatis consulunt illi, quibus demandatum est, ut declarationem belli concipiant, si a modestia tam procul adhuc sint remoti, ut linguam temperare nesciant.

§. 743.

De amore & dilectione hostium.

Hostem amare & diligere debemus tanquam nosmetipsos. Unusquisque enim hominem alium quemcunque amare (§. 617. *part.* 1. *Jur. nat.*) atque diligere debet tanquam se ipsum (§. 618. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem cum hostis tuus sit, cum quo tibi bellum est (§. 722.), bellum autem geri possit absque odio in eundem (§. 1119. *part.* 1. *Jur. nat.*), consequenter amori non obstet (§. 623. *part.* 1. *Jur. nat.*); hostem quoque diligere & amare debemus tanquam nosmetipsos.

Quodsi bellum obstaret amori atque dilectioni hostium, quæ sine ulla restrictione præcipitur (§ 618. 619. *p.* 1 *Jur nat.*), cum obligatio naturalis sit prorsus immutabilis (§. 142. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), nec bellum unquam foret licitum. Lex naturæ non tribuere potest jus ad id, sine quo obligationi naturali satisfacere minime potes. Quodsi amor & dilectio hostis du-

BIU Cujas

durus videatur nonnullis, illi hostem cum inimico confundunt, & per consequens amorem inimicorum iniquum esse existimant, quos odium mereri arbitrantur. Quantum vero a veritate absit, per ea, quæ alibi (§. 632. *part.* 1. *Jur. natur.*) demonstravimus, patet.

§. 744.

De amico in hostem animo.

Quoniam hostes amare & diligere debemus tanquam nosmetipsos (§. 743.), quem vero amamus, ejus amici sumus (§. 625. *part.* 1. *Jur. nat.*); *hostium quoque amici esse debemus, & quoniam* inimicorum quoque amici esse debemus (§. 633. *part.* 1. *Jur. nat.*), *inimicum in hostem animum habere non licet, si vel maxime ipse nobis sit inimicus.*

Monuimus jam superius, differre hostem ab inimico, nec necesse esse, ut qui hostis est idem sit inimicus (*not.* § 722.). Ast hic ostendendum erat, non esse arbitrii nostri, utrum hostibus amici, an inimici esse velimus. Equidem non ignoro, fore longe plurimos, præsertim profano hoc sæculo, quo religio & honestas in contemtum adducitur, immo ludibrio habetur, qui amorem hostium & amicum in eos animum derisuri sunt. Ast parum nos movet irrisio illorum, qui malæ mentis sunt & quibus aditus ad penetralia veritatis præclusus, memores illius *Epicteti*, si quis philosophari constituerit, ei cogitandum esse, fore ut a multis derideatur. Veritatem profitemur, non vero scribimus, ut placeamus iis, qui a veritate alienum habent animum. Utinam vero amor hostium altas radices ageret in animis omnium belligerantium! Ita enim demum sperandum foret, bella gestum iri ea religione, qua geri debent per ea, quæ in capite sequente demonstraturi sumus, nec jus belli per se Gentibus satis infestis in hostilem licentiam verteretur, neque belli pericula in infinitum abirent.

§. 745.

De jure conscribendi militem.

Qui jus belli habent, iis etiam competit jus conscribendi militem. Bellum publicum sine militibus geri non posse palam est (§. 610.). Quamobrem si quis jus belli habet, eidem quoque competit jus conscribendi militem.

Jus conscribendi militem cum jure belli adeo arcte cohæret, ut sine eo hoc foret nullum. Quemadmodum vero jus omne abusui patet, ita etiam jus conscribendi militem in abusum trahi potest. Quamobrem cum jus belli a nobis jam explicetur, nec ab instituto nostro alienum est, jus quoque conscribendi militem enucleare.

§. 746.

Cuinam id competat.

Quoniam qui jus belli habent, iis etiam competit jus conscribendi militem (§. 745.), Gentes autem jus belli habent (§. 613.; *Gentibus* quoque *jus conscribendi militem competit*, consequenter *si Gens jus belli in Rectorem civitatis transfert*, in eundem quoque jus conscribendi militem transfert, ac ideo *is jus conscribendi militem habet*. Quoniam vero populus, dum imperium transfert, ejus exercitium ad certas leges fundamentales restringere potest (§. 36. 77. *part.* 8. *Jur. nat.*), Rector autem civitatis plus juris non habet, quam populus in eum transferre voluit (§. 43. *part.* 8. *Jur. nat.*); *si jus conscribendi militem legibus fundamentalibus fuerit adstrictum, non aliter quam iisdem convenienter idem exercere*, consequenter *in conscribendo milite nihil committere potest, quod legibus fundamentalibus adversatur.*

Si nullæ dentur leges fundamentales de conscribendis militibus, actum hunc regit solum Jus naturæ: qua de causa hic demonstrandum, quid eidem conveniat, quid disconveniat.

§. 747.

An sit jus majestaticum.

Cum qui jus belli habet, ei etiam competat jus conscribendi militem (§. 745.), consequenter jus conscribendi militem cum jure belli arctissime cohæreat, jus autem belli ad jura majestatica pertineat (§. 943. *part.* 8. *Jur. nat.*); *jus* quoque *conscribendi militem ad jura majestatica pertinet.*

Insu-

BIU Cujas

Insinuat idem ipsa jurium majestaticorum notio (§. 207. *part.* 8. *Jur. nat.*). Etenim cum imperium civile consistat in jure determinandi ea, quæ ad publicum bonum promovendum requiruntur (§. 60 *part.* 8 *Jur. nat.*), ad hoc vero etiam requiratur, ut cives sint tuti ab injuria aliorum & a vi externa hostium, ipsaque civitas satis potens ad huic resistendum (§. 9. *p.* 8 *Jur nat.*), id vero minime obtineri posse sine milite per se pateat; jus conscribendi militem ad exercitium imperii civilis, adeoque ad jura majestatica pertinere manifestum est (§. 207. *part.* 8. *Jur. nat.*).

§. 748.

Si jus conscribendi militem nulla lege fundamentali fuerit limitatum; Rector civitatis id exercere potest, prouti visum fuerit, ita tamen exerceri debet, ne bonum publicum impediatur, seu aliquid inde capiat detrimenti. Etenim si jus conscribendi militem nulla lege fundamentali fuerit limitatum, cum Rectori civitatis nihil præscriptum sit, quod in milite conscribendo observare teneatur (§. 77. *part.* 8. *Jur. nat.*), judicio ipsius relictum est, quomodo idem exercendum sit, consequenter id exercere potest, prouti ipsi visum fuerit. *Quod erat unum.* *Quomodo jus conscribendi militem exercere debeat Rector civitatis.*

Enimvero quoniam imperium civile, consequenter etiam jus conscribendi militem (§. 747. *b.* & §. 207. *part.* 8. *Jur. nat.*), ita exerceri debet, ut bonum publicum, quantum fieri potest, promoveatur (§. 809. *part.* 8. *Jur. nat.*), & omnis Rector civitatis, quacunque lege imperium in eum fuerit translatum, obligatur ad faciendum ea, quæ ad bonum publicum promovendum requiruntur, & ad non faciendum ea, quæ eidem adversantur (§. 84. *part.* 8. *Jur. nat.*); si jus conscribendi militem nulla lege fundamentali fuerit limitatum, ita id exercere debet, ne bonum publicum impediatur, seu aliquid inde capiat detrimenti. *Quod erat alterum.*

Libertas exercendi imperium civile non confundenda est cum licentia idem exercendi. Cum enim imperium civile metiendum sit ex fine civitatis (§. 30. 31. *part.* 8. *Jur. natur.*) nec in Rectorem civitatis, quacunque lege translatum fuerit, aliter translatum intelligatur, quam ut saluti publicæ convenienter exerceatur (§. 88. *part.* 8. *Jur. nat.*); libertas exercendi imperium obligationem Rectoris civitatis inde manantem minime tollit, ac propterea ipsi saltem convenit judicare, quid e re civitatis sit, a cujus fine petenda est ratio ejus, quod decernitur.

§. 749.

In casu extremæ necessitatis omnes subditi operas militares præstare obligantur, qui possunt: extra hunc casum milites conscribendi non sunt, qui alias Reip. utiles ac necessarias operas præstare & ad sumtus bellicos contribuere possunt. In civitate enim singuli obligantur universis ea conferre, quæ ad commune bonum civitatis conferre possunt (§. 28. *part.* 8. *Jur. nat.*), consequenter etiam operas suas ad civitatem adversus vim hostium defendendam (§. 9. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quodsi ergo necessitas exigat, ut quivis subditorum promiscue in arma veniat; in hoc casu extremæ necessitatis omnes, qui possunt (§. 209. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), operas militares præstare obligantur. *Quod erat unum.* *Quinam milites conscribendi.*

Enimvero quoniam commune bonum civitatis, ad quod singuli conferre debent, quod possunt (§. 19. *part.* 8. *Jur. nat.*), non solum in eo consistit, ut civitas adversus vim externam hostium defendatur, sed etiam ad idem requiratur, ut civitas abundet iis, quæ ad vitæ necessitatem, commoditatem & jucunditatem faciunt, & ut felicitati singulorum prospiciatur ac quilibet tutus sit ab injuria aliorum (§. 9. *part.* 8. *Jur. nat.*), atque propterea non omnes eandem operam Reip. præstare possunt, sed alius hanc, alius illam præstare debet; ita nec omnes promiscue ad operas militares præstandas obligantur, nisi extrema adfuerit necessitas, *per demonstrata n.* 1. Quamobrem qui Reip. utiles & necessarias operas alias, quam militares præstare possunt, cumque haud modicos bellum requirat sumtus, ab universis præstandos (§. 775. *part.* 8. *Jur. nat.*),

BIU Cujas

nat.), ad eos contribuere valent, milites conscribendi non sunt. *Quod erat alterum.*

Ut Resp. conservetur & floreat, non solum militibus opus habet, verum etiam aliis longe plurimis, qui diversa vitæ genera sequuntur, prouti non modo obvia experientia loquitur, verum etiam a priori abunde patet ex iis, quæ in parte octava Juris naturæ de Rep. constituenda prolixe demonstravimus. Sicuti in corpore humano non omnium membrorum eadem est functio, sed unumquodque ad conservationem ejusdem confert id, ad quod aptum est: ita quoque in civitate, quæ corpori humano assimilatur, diversæ sunt functiones, ad ejus conservationem atque salutem requisitæ, quas membra civitatis inter se partiri tenentur. Superioris cum sit dispicere, ne desint tales, quales ad hunc, vel istum finem particularem consequendum requiruntur (§. 399. *part.* 8. *Jur. nat.*); cavere idem omnino debet, ne arma gerere cogantur, qui aliam Reip. necessariam, aut utilem operam præstare possunt, præsertim si in eo, quod sequuntur, vitæ genere excellunt, sed ut, si nulla inprimis urgeat necessitas, militiæ destinentur, qui vel indigentia, vel negligentia, vel imperitia in eo, quod sequuntur, vitæ genere se Reip. utiles præbere nequeunt. Quodsi hæc perpendantur, non difficile erit dijudicare, quomodo jure conscribendi militem recte utatur superior, & quando eodem abutatur: solæ nimirum rationes suasoriæ non faciunt licitum modum conscribendi militem, quem jus minime tuetur. Prudentia juris præsidio destituta prudentia non est, sed ad abusum referenda.

§. 750.

An inviti conscribendi milites.

Nema invitus conscribendus est miles, nisi necessitas exigat. Etenim non omnes promiscue obligantur operas militares præstare Reip. nisi in casu extremæ necessitatis, & extra hunc miles conscribendus non est, qui alias Reip. necessarias, & utiles operas præstare vult ac potest, & ad belli sumtus contribuere valet (§. 749.). Quodsi ergo necessitas non exigat, ut superior potestate eminente usus (§. 114. *part.* 8. *Jur. nat.*) invitos ad castra sequenda compellat (§. 116. *part.* 8. *Jur. nat.*), nemo invitus miles conscribendus.

Invitos conscribere milites ad potestatem eminentem Rectoris civitatis utique pertinet, cum libertas singulorum in civitate quoad eas actiones, quæ ad bonum publicum promovendum faciunt, non restringatur ultra id, quod finis civitatis exigit (§. 33. 47. *part.* 8. *Jur natur.*). Quodsi ergo non desint, qui sponte castra potius sequi, quam alias operas Reipub. præstare malunt; nulla quoque ratio est, cur inviti arma gerere cogantur. Enimvero cum superioris sit, in quolibet vitæ genere determinare numerum eorum, quibus id sequi permissum (§. 401. *part.* 8. *Jur. nat.*), & dispicere, ne desint tales, qui ad idem apti sunt (§. 399. *p.* 8. *Jur. natur.*); necesse omnino est, ut hi potius, qui ad vitæ genus, quod sequi debebant, inepti quacunque de causa deprehenduntur, militiæ destinentur, quam alii. Quodsi ergo idem inviti conscribantur milites, necessitas omnino exigit, ut inviti conscribantur. Atque ita obtinetur, ut Reipub. utiles se præstent, qui alias parum utiles se eidem præstituri erant. Convenit hoc juri universorum in singulos, consequenter imperio civili hoc jus inest (§. 32. *part.* 8. *Jur. natur.*), ut cogantur ii, qui obligationi suæ satisfacere nolunt, vel in eo se negligentes præbent, ut satisfaciant (§. 29. *part.* 8. *Jur. nat.*), hoc est, ut utiles sese Reipub. præbeant (§. 28. *part.* 8. *Jur. nat.*). Ceterum absit, ut tibi persuadeas, quando licentia a libertate in exercitio juris conscribendi militem distinguitur eo ipso imminui jus superioris. Imperium multa & varia jura continet. Quamobrem unum non ita exerceri debet, ut derogetur juri alteri. Recto juris usu hoc demum præcavetur, non abusu. Manet enim ratum, omnia confundi, quamprimum a recto juris usu, quem finis civitatis definit (§. 30. *part.* 8. *Jur. nat.*) & salus publica, suprema in civitate lex (§. 86. *part.* 8. *Jur. nat.*), urget (§. 88. *part.* 8. *Jur. natur.*), discesseris. Omnia in civitate inter se connexa sunt, & connexionem finis facit, cujus gratia in civitatem coiverunt homines (§. 4. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quicquid igitur in eadem fit, non in se spectandum, sed in relatione ad cetera, quæ ad finem civitatis consequendum faciunt. Respub. omnibus suis numeris perfecta esse nequit, nec cessant justæ civium querelæ, nisi in administranda Rep. id observetur. Maximi itaque momenti est nihil statuere, nisi integro fine perspecto: satis hoc intelligent, qui ea mentis perspicacia præditi sunt, quæ ad Remp. bene ac recte administrandam requiruntur.

Quinam ad ministerium bellorum non obligentur.

§. 751.

Qui ad ministerium bellorum aptus non est, ad idem minime obligatur. Qui enim ad ministerium bellorum aptus non est, eidem impossibile est, ut idem subeat:

BIU Cujas

subeat: quod per se patet. Quamobrem cum nemo obligetur ad id, quod impossibile (§. 209. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); qui ad ministerium bellorum aptus non est, ad idem minime obligatur.

Obligatio omnis, quæ moralis quædam necessitas est, supponit physicam agendi possibilitatem. Quodsi ergo quis arma ferre non potest, eum natura a ministerio bellorum prohibet, ac ideo nec ipse sese ad idem obligare, nec lege naturæ obligari potest.

§. 752.

Quia *ad ministerium* bellorum non obligantur, qui ad idem apti non sunt (§. 751.), ad id *non obligantur infantes, pueri, senes aliæque personæ debiles, itemque in labore militari nimis timidi, & si qua alia sunt animi vitia, quæ armorum usum impediunt.* *Quænam personæ sint istæ.*

Fœminas a bellorum ministerio non arcet natura, quas propter sexum ad id non esse ineptas, experientia comprobat; neque enim desunt exempla fœminarum, quæ vel aperto Marte pugnarunt, vel sexum mentitæ virorum cohortibus se associarunt. Similiter civile est, si servi a bello arcentur, ut olim Romæ: nam non semper consultum videtur, perfidam istam multitudinem armis exerceri. Naturalis quoque ratio nulla est, cur clerici ministerio bellorum prohibeantur.

§. 753.

Nemini in alieno territorio invito superiore militem conscribere licet: Quodsi vero ab eodem permittatur, nonnisi volentes legere licet. In alieno enim territorio nemo sibi jus quoddam arrogare potest (§. 293.), nec Rector civitatis permittere tenetur subditis, ut discedant; quorum opera ad defendendum Remp. opus habet (§. 406. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem nemini in alieno territorio militem conscribere licet, invito superiore. *Quod erat unum.* *De milite in alieno territorio legendo.*

Enimvero quoniam cum consensu superioris quilibet a civitate discedere potest (§. 407. *part.* 8. *Jur. nat.*), vi tamen obligationis, qua universitas singulis tenetur (§. 28. *part.* 8. *Jur. nat.*), e civitate ejici non potest nisi ob crimen commissum (§. 589. 595. *part.* 8. *Jur. nat.*); superior equidem peregrinis concedere potest, ut in territorio suo legant milites, aut nonnisi sub hac conditione, ut non legant, nisi volentes. *Quod erat alterum.*

Pactum inter singulos & universos, quo civitas constituta (§. 4. *part.* 8. *Jur. nat.*), & cui accedunt, quotquot postea se civitati associant, mutuam parit obligationem, nimirum in singulis obligationem non discedendi e civitate sine consensu expresso, sive tacito universitatis, consequenter ejus, qui jus universitatis habet, in universitate autem obligationem neminem civium invitum e civitate ejiciendi. Pactum hoc tueri debet Rector civitatis, in quem cum jure universitatis sive populi transiit quoque ejusdem obligatio. Neutra pars ab obligatione sua seipsam liberare potest (§. 674. *part.* 3. *Jur. natur.*), consequenter nil committere, quod eidem adversatur, etsi pars utraque jus suum obligationi partis alterius respondens remittere possit (§. 117. *part.* 8. *Jur. nat.*), quo facto obligatio ista extinguitur (§. 97. *part.* 3. *Jur. nat.*). Quando itaque superior peregrino permittit legere milites in suo territorio; permissio hæc continet conditionatam remissionem juris universitatis in singulos, scilicet ut liberum ipsis esse debeat e civitate discedere vel in perpetuum, vel ad tempus, prout ipsis libuerit, si velint. Neque enim libertas discedendi continet obligationem non redeundi, sicuti in relegatione (§. 595. *part.* 8. *Jur. nat.*).

§. 754.

An in alieno territorio invito superiore militem legens injuriam faciat.

Quoniam nemini *in alieno territorio militem* conscribere licet *invito superiore* (§. 753.); *si quis legere audet, jus Gentis violat, ac ideo injuriam eidem facit* (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*), cumque injuria hæc crimen sit (§. 581. *part.* 8. *Jur. nat.*) a peregrino commissum (§. 7. *part.* 8. *Jur. nat.*), peregrini autem in territorio alieno delinquentes juxta leges loci puniendi sint (§. 301.), *si peregri-*

BIU Cujas

nus in territorio alieno invito ſuperiore militem legere audet, deprehenſus puniri poteſt.

Qui milites in alieno territorio invito ſuperiore, aut venia non impetrata, legit, aut id facit inſcio ſuperiore ſuo, aut juſſu, vel tacita ratihabitione ejuſdem. In priori caſu crimen committitur a legente, nulla vero eſt injuria ejus, cui is ſubditus eſt: aſt in caſu poſteriori cum is, cui paret militem legens, ad hujus crimen concurrat, ab eodem jus Gentium violatur, & injuria ab ipſo facta diſtinguenda a crimine, quod legens committit. Rationes ſuaſoriæ plerumque jubent injuriam diſſimulari, & crimen legentis tanto gravius puniri, ut ex ejus caſu ſapere diſcant alii: jus enim puniendi infinitum eſt (§. 1063. *part.* 8. *Jur. nat.*), cui demum limites ex circumſtantiis præſentibus præfiguntur (§. 977 *part.* 1. *Jur. nat.*), unde nimirum æſtimandum, quanta pœna ſufficiat ad avertendum periculum læſionis futuræ (§. 1059 *part.* 1. *Jur nat.*). Quamobrem cum pœnæ capitales quoque licitæ ſint, ſi ſine iis crimina coerceri nequeunt (§. 638. *par.* 8. *Jur. nat.*); quin pœna capitali coerceri poſſint, qui in territorio alieno milites legunt, non impetrata a ſuperiore venia, dubitandum non eſt. Securitati publicæ maxime adverſatur, ut peregrinus territorium alienum ingrediatur & pro lubitu militem ibidem legat, vel prorſus vi clandeſtina, aut perſuaſionibus mendacibus cives abducat. Quamobrem nec injuſtum, nec durum videri poteſt, ſi hoc crimen ſuſpendio coerceatur (§. 603. *part.* 8 *Jur. nat.*), quemadmodum ſubinde contigiſſe haud ignotum eſt.

§. 755.

Plagium quid ſit.

Plagium dicitur ſurreptio hominis, qui alterius cujuſdam poteſtati ſubjectus eſt. Quamobrem cum hominem ſurripiat, qui doloſe eum poteſtati ejus, cui ſubjectus eſt, ſubducit & ſibi jus quoddam in eum aſſerit, ablatio vero rei alienæ, conſequenter rei dominio alterius ſubjectæ (§. 146. *part.* 2. *Jur. nat.*), inſcio ac invito domino animo eam ſuam faciendi facta furtum ſit (§. 498. *part.* 2. *Jur. nat.*); actus quo *plagium* committitur, cum actu furandi convenit, ac ideo *furtum hominum recte habetur.*

Plagium & furtum genere utique conveniunt ac nonniſi ſpecie differunt, quam differentiam parit objectum, in quo committitur delictum. In plagio alteri committitur jus, quod habet in hominem: in furto autem jus, quod habet in rem. In iſto jus ſibi non competens delinquens aſſerit in hominem, in hoc autem in rem. Ab autoribus itaque, qui criminalia tractant, furtorum ſpeciebus recte annumeratur furtum hominum, quod plagium dicitur. Nihil in eo aſſeritur, quod non conveniat notionibus generum atque ſpecierum (§. 236. & *ſeqq. Ontol.*) & modo, quo datis notionibus ſpecierum notio generis & ex adverſo data notione generis notiones ſpecierum formantur (§. 711 712. *Log.*). Neque difficile foret, definitionem plagii, quam dedimus, applicare ad exempla textuum Juris civilis, niſi prolixitas iſta adverſaretur præſenti inſtituto, & ex iis, quæ ſequuntur, ſatis appareret, eadem ab illa minime abhorrere.

§. 756.

In quibuſnam hominibus committatur plagium.

Quoniam plagium committitur, ſi quis hominem alterius cujuſdam poteſtati ſubjectum ſurripit, adeoque poteſtati ejus eundem doloſe ſubducit & jus quoddam in eum ſibi aſſerit (§. 755.), ſervi autem poteſtati domini (§. 1081. *part.* 7. *Jur. nat.*), liberi poteſtati parentum (§. 661. *part.* 7. *Jur. nat.*), uxor poteſtati mariti (§. 306. 428. *part.* 7. *Jur. nat.*), & ſubditi in civitate poteſtati ſuperioris (§. 141. *part.* 8. *Jur. nat.*), etiam eminenti ſubjecti ſunt (§. 114. *part.* 8. *Jur. nat.*); *plagium committit, qui ſervum alienum ſurreptum vendit, vel etiam ſciens emit, aut eidem perſuadet, ut a domino fugiat eumque celat; qui liberos ſurripit, & tanquam ſuos in ſervitutem tenet, vel ut certo pretio a parentibus redimantur, aut quacunque de cauſa minime honeſta; qui uxorem alienam ſurripit, ob cauſam minime honeſtam; qui ſubditos alienos ſurripit, ut eos in ſervitutem afferat, vel ad miniſteria bellorum cogat.*

Exempla hæc plagiorum in medium afferre libuit, ut inde in caſibus aliis de plagio commiſſo facilius ſit judicium. Dabilem vero eſſe caſum, in quo pretii redemtionis lucrandi cauſa liberi ſurripiuntur, ex mplum apud *Carpzovium* Criminal. part. 2. quæſt. 83. n 91. f. 363. probat. Ita plagium omnino eſt, ſi quis marito ſurripit uxorem, ut ipſemet eam ducat, vel

ubi

BIU Cujas

ubi lenocinia tolerantur; quemadmodum apud nonnullas Gentes eadem tolerari constat, veluti apud Sinenses, ut quæstum ex usu corporis ejus faciat, vel ut pretium lucretur ab alio, qui eandem abducere & cum ea pactum connubiale inire vult. Quidni etiam ad plagium referas raptum, qui committitur vi abducendo libidinis, vel etiam matrimonii contrahendi causa personam honestam, aut invitis parentibus filiam, quia in matrimonium consentire nolunt?

§. 757.

De iis, qui subditos alienos surreptos ad ministeria bellorum cogunt.

Qui subditos alienos dolose surreptos ad ministeria bellorum cogunt, potestatem eminentem ejus, cujus sunt subditi, violant. Etenim superiori in civitate competit potestas eminens, vi cujus de persona civis salutis publicæ causa disponere potest in casu necessitatis (§. 114. *part.* 8. *Jur. nat.*), consequenter etiam invitum scribere militem (§. 750.). Quodsi ergo quis subditos alienos, in quos ipsius nullum competere per se patet, dolose surreptos ad ministeria bellorum cogit, consequenter invitos milites scribit (§. 610.); is sibi potestatem eminentem ejus, cui is subditus est, arrogat eandemque ipsi aufert. Quamobrem cum jus alterius violet, qui idem alteri aufert sibique arrogat (§. 239. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); qui subditos alienos dolore surreptos ad ministeria bellorum cogit, potestatem eminentem ejus, cujus sunt iubditi, violat.

Cum Genti unicuique competat jus non patiendi, ut alia quædam jus quoddam suum sibi auferat (§. 267.), & puniendi alteram, quæ ipsam læsit (§. 272.); durum videri nequit, quod militem invitum in territorio alieno legens peregrinus suspendio puniatur (*not.* §. 754.), tanto quidem magis, si proprio motu id fecerit peregrinus homo privatus, quod in casu dubio præsumitur, cum non vereatur surripere Rectori civitatis jus majestaticorum facile summum (§. 747. *h.* & §. 114. *p.* 8. *Jur. nat.*), præsertim ubi leniora media avertendo periculo non sufficiunt (§. 1065. *part.* 1. *Jur. nat.*).

§. 758.

An injuria fiat Genti.

Quoniam qui subditos alienos dolose surreptos ad ministeria bellorum cogunt, potestatem eminentem ejus, cujus sunt subditi violant (§. 757.), in violatione autem juris alterius injuria consistit (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*); *Qui subditos alienos dolose surreptos ad ministeria bellorum cogunt, injuriam faciunt ei, cujus sunt subditi*, consequenter cum jus, quod violatur, jus populi sit in Rectorem civitatis translatum (§. 42. *part.* 8. *Jur. nat.* & §. 39. *h.*) *ipsi Genti* adeoque *si hoc faciunt jussu aut permissu superioris sui, is ipse injuriam facit, sed injuria Genti a Gente facta intelligitur* (§. 654. 675. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*).

Magnitudinem injuriæ non capiunt, qui jurium majestaticorum ac inprimis potestatis eminentis notionem non habent, aut saltem non satis distinctam, nec perpendunt, quanti sit violatio juris majestatici a peregrino facta. Quamvis enim Rectori civitatis nullum competat jus in peregrinum; non tamen propterea jus ipsi qua Rectori civitatis competens pro lubitu violare licet: alias nimirum concedendum foret, contra jus alterius quemlibet facere posse, quod lubet, qui juri alterius subjectus non est. Quam vero hoc sit absurdum, utpote e diametro adversum legi naturali (§. 910. *p.* 1. *Jur. nat.*), nemo non videt, nisi crassa omnis juris naturalis ignorantia laboret ac sensum communem ejus, quod sibi ab altero fieri non vult, exuerit. Atque hac de causa de Rectore civitatis non præsumitur, quod surreptio subditorum aliorum ministeriorum belli causa fiat ipso volente, nisi manifesto de voluntate ejus constet, ut præsumtionem vincat veritas. Etsi autem ipso volente plagium committatur abiis, quibus commissum, ut milites legant; in eos tamen non injuste animadvertitur, cum legi naturæ repugnantia imperanti superiori non sit parendum (§. 1044. *part.* 8. *Jur. natur.*), nec propterea maleficium tale esse desinat, quod committatur jussu superioris, neque obedientia illicita alteri auferat jus ex maleficio acquisitum.

§. 759.

Quando plagium mi-

Quoniam Rector civitatis injuriam facit Genti alteri, si jussu, vel permissu ejus committatur plagium ministeriorum belli causa (§. 758.), justa autem

BIU Cujas

nisteriorum belli causa factum sit ratio justifica belli.

belli causa est injuria facta (§. 617.), & rationes belli justificæ sunt, quæ desumuntur a jure ad bellum (§. 621.); *plagium ministeriorum belli causa factum jussu, vel permissu Rectoris civitatis rationibus belli justificis accensendum.*

Etsi adeo consultum non sit, ut propter plagium ministeriorum belli causa factum jussu, vel permissu summæ potestatis statim in arma veniatur; in belli tamen declarationibus inter rationes justificas recenseri potest (§. 740.). Nec obstat, si vel maxime in plagiarios fuerit animadversum: hi enim justam pœnam dederunt injuriæ a se commissæ, nondum vero satisfactum de injuria potestatis summæ (*not.* §. 758.)

§. 760.

Stipendium quid sit.

Stipendium dicitur æs, quod militibus eorumque præfectis sustentationis causa datur, vel merces, quæ datur pro labore militari, seu bellorum ministerio. Non tamen stipendium totam conficit, cum in eam etiam imputentur vestimenta & hospitia personalia, atque immunitates ab omnibus oneribus personalibus, ad quæ subditi contribuere tenentur.

§. 761.

De solutione stipendii.

Quoniam stipendia militibus eorumque præfectis sustentationis causa dantur (§. 760.), evidens autem est, quod, qui militiæ operam dat, alio modo acquirere nil possit; *stipendia militibus præcise solvenda.*

Nihil magis curæ esse debet potestatibus summis, quam ut stipendia præcise solvantur, ne ipsarum culpa milites aliis dent damna, & necessitate alliciantur ad furta, prædationes & defraudationes: neque enim decet militem mendicare, quem alere tenetur potestas summa; nec corpus fame emaciare debet is, quem robur corporis commendare debet. Ideo in opprobrium summæ potestatis cedit, si stipendia negligenter solvuntur.

§. 762.

De hospitio personali militum.

Militibus debentur hospitia personalia & singuli ædium possessores personali hospitio eos excipere obligantur pro modo facultatum. Per se patet, milites perinde ac ceteros homines habitatione commoda indigere, si alicubi locorum commorantur. Quamobrem cum non sufficiat ipsis prospicere de amictu præbendo vestimenta & de victu solvendo stipendia (§. 760.); ideo quoque in ædes aliorum sunt recipiendi & ad habitationem necessaria iisdem suppeditanda, atque adeo hospitia personalia debentur. *Quod erat unum.*

Enimvero milites hospitio personali in ædibus suis excipere, ut vel in transitu ibidem pernoctent, vel ubi in aliquo loco commorantur, in iisdem habitent & usum rerum ad habitationem necessariarum habeant, onus omnino est possessorum ædium, qui hæc gratis præstare debent *per demonstrata n.* 1. Quamobrem cum onera Reip. universis sint ferenda (§. 755. *part.* 8. *Jur. nat.*), singuli autem ad ea contribuere debent pro modo facultatum (§. 777 *part.* 8. *Jur. nat.*); singuli quoque ædium possessores milites hospitio militari excipere obligantur. *Quod erat alterum.*

Hospitia hæc militaria, quæ ad munera publica referuntur & tributo æquiparantur (§ 930. *part.* 8. *Jur. nat.*), esse onus admodum ingens, hodie satis superque notum est, præsertim si miles fuerit perpetuus, aut transitus frequens. Experiuntur hoc maxime, qui ab eo antea fuerunt immunes. Cumque onera imminuant pretia rerum immobilium (§. 631. *part.* 8 *Jur. nat.*); mirum non est, quod, ubi hospitia ista perpetua sunt, ædium pretium valde imminuatur, non sine multo damno eorum, qui eas emerunt, quando onus istud iisdem impositum minime erat. Atque ea de causa multis in locis, in quibus miles perpetuus alitur, sumtu publico ædificantur casæ humiles, militum habitacula: id quod omnino fieri debet, si potest (§. 932. *part.* 8. *Jur. nat.*).

§. 763.

BIU Cujas

§. 763.

Quoniam ædium poſſeſſores ſinguli perſonali hoſpitio milites excipere obligantur (§. 762.), iſta autem *hoſpitia* per ſe onus admodum ingens ſunt (*not. §. cit.*), *ne militum malitia evadant nimis moleſta, nec ſint præter neceſſitatem ſumtuoſa, ſollicite cavendum.* *Officium ſuperioris circa hoſpitia militaria.*

Convenit hoc maxime curæ ſuperioris, quam adhibere debet in tributis & muneribus publicis, ad quæ hoſpitia militaria pertinent (§. 930. *part.* 8. *Jur. nat.*), imponendis (§. 932. *part.* 8. *Jur. nat.*). Monuimus jam ante (*not* §. 750.), in adminiſtranda Rep. non eſſe certi quid ſtatuendum in uno quodam negotiorum genere, niſi in relatione ad cetera omnia, cum omnia tendere debeant ad finem eundem, propter quem civitates conſtitutæ ſunt (§. 4. *part.* 8. *Jur. nat.*), obtinendum, ſicuti Deus nihil eorum, quæ in mundo fiunt, in particulari abſolute ſpectatum decernit, ſed in relatione ad totum univerſum (§. 510. *part.* 1. *Theol. nat.*). Nimis parva ſapientia regitur Reſp. ſi quodlibet negotiorum genus & in unoquoque genere negotium quodlibet particulare ſpectetur abſolute, nullo prorſus reſpectu habito ad cetera (§. 678. *Pſych. rat.*).

§. 764.

Immunitas ab hoſpitiis militaribus concedi poteſt perſonis, quibus ea in partem ſalarii, vel in præmium meritorum in Remp. imputari poteſt. Immunitas ab hoſpitiis militaribus privilegium eſt (§. 762. *h.* & §. 853. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem cum privilegia dari non debeant, niſi boni publici cauſa (§. 872. *part.* 8. *Jur. nat.*), conſequenter cavendum, ne vergant in præjudicium aliorum; immunitas quoque ab hoſpitiis militaribus non ita concedenda, ut ceteris ædium poſſeſſores nimium graventur. Neceſſe igitur eſt, ut adſit ratio a recta Reip. adminiſtratione deſumta, cur ea quibuſdam perſonis concedatur. Quamobrem cum ſalaria ita ſint conſtituenda, ut iiſdem ſuſtentari poſſint, qui officiis publicis funguntur (§. 907. *part.* 8. *Jur. nat.*), &, ſi ſucceſſu temporis pretia rerum valde augeantur, pro pretiorum incremento augenda (§. 908. *part.* 8. *Jur. nat.*), ac præterea Rector civitatis lucrum vel commodum ex privilegiis intuitu officii conceſſis in partem ſalarii imputare poſſit (§. 906. *part.* 8. *Jur. nat.*); immunitas ab hoſpitiis militaribus concedi poteſt perſonis, quibus ea in partem ſalarii imputari poteſt. *Quod erat unum.* *Quibuſnam immunitas ab hoſpitiis militaribus concedenda.*

Superior ob præclara in Remp. merita beneficium reddere debet parentibus etiam in liberis, vel cognatis (§. 659. *part.* 8. *Jur. nat.*), ac ideo multo magis ipſis bene merentibus in ſe, conſequenter cum id non fiat alio fine, quam ut alii quoque ad bene merendum obligentur, beneficia iſta præmiorum rationem habent, quibus cives ad præclare de Rep. merendum permoventur (§. 295. 296. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Quoniam itaque immunitas ab hoſpitiis militaribus, ad quæ alias quilibet ædium poſſeſſor obligatur (§. 762.), beneficium ſingulare eſt (§. 21. *part.* 4. *Jur. nat.*), quin ea in præmium meritorum in Remp. imputari poſſit, dubitandum non eſt, ac per conſequens eadem vi eorum, quæ demonſtrata ſunt, concedi poteſt perſonis, quibus imputari poteſt in præmium meritorum in Remp. *Quod erat alterum.*

Equidem a voluntate ſuperioris dependet, cuinam privilegium dare velit (§. 856. *part.* 8. *Jur. nat.*); cum tamen velle nequeat ſine motivis (§. 889. *Pſych. empir.*), privilegia vero dari non debeant, niſi boni publici cauſa (§. 872. *part.* 8. *Jur. nat.*), non perinde eſt, quo motivo utatur, ſed id a bono publico deſumendum: id quod fieri abunde patet, ſi commodum ex privilegio perceptum imputetur vel in partem ſalarii, vel in præmium meriti in Rempub. Oſtendimus alias (§. 771. *p.* 8. *Jur. nat.*), ad præclara in Remp. merita civiliter neminem obligari poſſe niſi dignitatibus civilibus, quæ eſſe debent præmia meritorum inſignium (§. 768. *part.* 8. *Jur. natur.*). conferendæ ideo nonniſi bene meritis (§. 766. *part.* 8 *Jur. nat.*), nimirum ut ad porro bene merendum incitentur & ipſi & eorum exemplo alii. Quoniam vero immunitas ab hoſpitiis militaribus concedenda perſonis, quibus in præmium meritorum in Remp. imputari poteſt, non minus facere videtur, ad obligandum eos, qui bene de-

BIU Cujas

de Repub. mereri possunt; ut bene mereantur (§. 298. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); non solæ dignitates civiles esse videntur medium obligandi ad præclara in Remp. merita. Enimvero ad dubium hoc revera jam respondimus (*not.* §. 771. *part.* 8 *Jur. nat.*), cum in genere ibidem dicta ad casum præsentem facile applicentur. Tenendum vero præterea etsi præmiis introducatur obligatio civilis (§. 298. *part.* 1. *Phil. pract. univers.*); ea tamen non semper dantur eo fine, ut ad faciendum obligentur accipientes, sed etiam remunerandi animo. Ac ideo quoque immunitas ab hospitiis militaribus conceditur remunerationis loco, quando in præmium meritorum in Remp. conceditur, cumque non facile sit concedenda, ne alii nimium onerentur, non satis apta est hæc concessio ad obligandum cives, ut bene ac præclare de Repub. mereantur, præsertim quia præclari quiddam vix expectandum ab iis, qui spe lucri ducuntur, non gloria (§. 771. *Psych. empir.*). Donationes remuneratoriæ magis respiciunt meritum præteritum, quam ut per eas intendatur meritum futurum, præsertim istiusmodi, quod continuum est. Quodsi hæc omnia probe perpendas, nullus dubito fore, ut agnoscat, præter dignitates civiles non dari modum alium universalem obligandi subditos, ut præclare de Repub mereantur. Ceterum ut in quolibet negotio, ita quoque quoad immunitates ab hospitiis militaribus, distinguendæ sunt rationes justificæ a suasoriis; his enim potissimum locus est, ubi determinandum, quibusnam eam concedi consultius sit, si in partem salarii imputanda. Denique obiter quasi notamus, quæ de immunitate ab hospitiis militaribus, quæ tributis æquiparantur (§. 730. *part.* 8. *Jur. nat.*), in partem salarii imputandis demonstrata sunt; ea eodem modo intelligi de immunitate ab oneribus quibuscunque personalibus (§. 906. *p.* 8. *Jur. nat.*). Immunitas a tributis immunitatem ab hospitiis militaribus tanquam genus speciem suam continet, ac ideo in interpretatione privilegiorum ab illa ad hanc recte ducitur argumentum, nisi verba privilegii exceptionem insinuent.

§. 765.

De milite conductitio. *Milites conductitii* sunt peregrini, qui sponte sua nomen militiæ dant. *Horum* itaque *obligatio ad ministeria belli ex pacto venit, quo se ad eadem obligant vel in certo bello, vel in certum diem pro præstandis & certa pecunia ab initio data*, consequenter cum pacta sint servanda (§. 789. *part.* 3. *Jur. nat.*), *militibus conductitiis servanda sunt, quæ iisdem promissa*. Pactum autem istud *Capitulatio* appellari solet.

Contractus quasi mixtus est ex contractu locationis conductionis & contractu emtionis venditionis. Quatenus enim convenitur de præstandis operis militaribus pro alimentis, hoc est, stipendiis & vestitu, locatio conductio est (§. 1194. *part.* 4. *Jur. nat.*), quatenus vero qui militiæ nomen dat libertatem suam vendit pro certa pecunia, emtio venditio (§. 937. *part.* 4. *Jur. nat.*). Perinde nimirum est, ac si quis se in servitutem vendit (§. 1080. 1091. *part.* 7 *Jur. nat.*). Miles autem conductitius esse nequit, nisi peregrinus; in subditos enim, etsi sponte nomen dent militiæ; superiori jus competit, ut eos milites conscribat (§. 746.), & idem naturaliter ad operas militares præstandas obligantur (§. 749.), jus vero illud superior vel secundum leges fundamentales (§. 746.), aut ubi tales non dantur, prouti sibi visum fuerit, exercet (§. 748.). Nullo igitur pacto opus est ad inducendam obligationem, quippe quæ natura jam adest. Nec locum habet capitulatio, quæ potestati inprimis eminenti superiori competenti repugnat (§. 114. *part.* 8. *Jur. nat.*). Ceterum cum militibus conductitiis confundendi non sunt auxiliares, quos mittit summa potestas, usum eorum concedens belligeranti pro certa pecuniæ summa, quæ subsidiorum nomine venit. Hic enim pactum nullum intercedit inter potestatem summam, quæ bellum gerit, & singulos milites, quibus tanquam instrumentis utitur in bello; sed fœdus initur cum alia potestate summa, ad quam bellum non pertinet (§. 369.).

§. 766.

De fraude in conductione militum non committenda. Quoniam milites conductitii ex pacto milites fiunt (§. 765.), ab omni autem pacto fraus omnis abesse debet (§. 149. *part.* 5. *Jur. nat.*); *in conducendis militibus fraus omnis illicita est.*

Conductores militum agunt mandato potestatis summæ sive expresso, sive tacito, quatenus conductio non prohibetur, sed tacite saltem ratihabetur, quatenus potestas summa peregrinos, qui militiæ suæ nomen dederunt, recipit in cohortem. Nunquam autem potestas summa conductoribus fraudes permisisse præsumitur, cum nihil præsumendum sit, quod majestatem ejus dedeceat.

§. 767.

BIU Cujas

§. 767.

De jurata promissione militum.

Milites omnes jurato promittere tenentur, quod ministerium bellorum a se susceptum deserere nolint. Equidem subditi milites conscripti naturaliter jam obligantur ad ministerium bellorum (§. 646. *& seqq. h. &* §. 1043. *part.* 8. *Jur. nat.*), consequenter ne fiant desertores, & conductitii ex pacto ad idem tenentur (§. 665.): quoniam tamen hæc obligatio, quam parum capiunt homines plebeji, non satis efficax est ad desertionem impediendam, necesse est, ut positiva introducatur, quæ captum eorum non transcendit, & cujus sensum habere possunt. Quamobrem cum ea aliter introduci nequeat nisi sanctione pœnali (§. 301. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), certæ pœnæ in desertores sunt statuendæ: ut vero milites intelligant, jure easdem statutas esse, seipsos promittendo ad ministeria belli non deserenda obligare (§. 393. *part.* 3. *Jur. nat.*), cumque dubia admodum sit militiæ nomen dantium fides, ac per consequens non satis tuta, jurato promittere id tenentur (§. 916. *part.* 3. *Jur. nat.*).

Jurata promissio accedente metu pœnæ desertionis motivum est, quo fortius excogitari nequit, vitandi desertionem, ac ideo modus aptissimus obligandi milites, ne fiant desertores (§. 118. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Immo jurata hac promissione etiam obtineri potest, ut cum sensu officii militent, qui Deum timent. Sed de his in præsenti apertius dicendum non est, utpote ad prudentiam civilem, seu Politicam spectantibus. Posse etiam pactis adjici pœnas, expeditum est, cum a voluntate pacificentium dependeat, quomodo inter se convenire velint (§. 11. *part.* 3. *Jur. nat.*). Quamobrem milites conductitii in pœnam desertionis consentiunt, etsi omnis eorum obligatio ex pacto oriatur (§. 765.), & jurata promissione confirmetur, non vero nova introducatur. Qui militiæ nomen dat, sese ipso facto subjicit legibus militaribus, quatenus jus in actiones suas in eum transfert, cui militares operas debet, & a voluntate ejus easdem facit dependentes.

§. 768.

De turpitudine naturali desertionis.

Quoniam milites jurato promittunt, quod ministerium bellorum a se susceptum deserere nolint (§. 767.), perfidus autem est, qui promissa non servat (§. 768. *part.* 3. *Jur. nat.*) & perjurus qui juramentum non servat (§. 932. *part.* 3. *Jur. nat.*); *desertores perfidi ac perjuri sunt, & perfidia eorum omnium maxima est* (§. 935. *part.* 3. *Jur. nat.*).

Vix tamen sperandum est, ut rudibus istiusmodi hominibus & plerumque a morum probitate alienis, qui sponte sua nomen militiæ dant, vel etiam ex subditis sine sensu officii leguntur milites, turpitudinem hanc persuadeas. Quamobrem metus pœnæ tam humanæ, quam divinæ efficere debet, quod ratio efficere nequit. Ac ideo patet, quantum interfit, ne milites evadant impii & ipse quoque timor servilis Dei in iisdem extinguatur.

§. 769.

De plagio commisso in desertione.

Quoniam milites jurato promittunt, quod ministerium bellorum deserere nolint (§. 767.); consequenter potestati summæ jus omni possibili modo confirmatum in eos competit, plagium vero committit, qui alterius cujusdam potestati subjectum surripit (§. 755.); *Qui milites desertores clam abducit, aut celat, plagium committit*, consequenter *qui quocunque modo ad desertionem concurrit, plagii particeps fit.*

Quamobrem durum videri nequit, si in hoc crimen severe animadvertatur.

§. 770.

Jus militare quid sit.

Jus militare dicuntur leges, in quibus disponitur de iis, quæ a militibus eorumque præfectis fieri, aut non fieri debent, aut quæ iisdem permittuntur.

Qua-

BIU Cujas

Quamobrem *in Jure militari agitur de officiis militum eorumque præfectis, de pœnis eorum, qui officio suo desunt, & de jure præfectorum militum, summorum etiam ducum.*

Jus militare jus positivum est (§. 149 *part. 1. Phil. pract. univ.*), & ad id quoque applicari possunt, quæ de theoria legum civilium in parte octava Juris naturæ demonstrata sunt, modo animus simul attendatur ad actus bellicos. Prostant Jura militaria multarum Gentium, quæ ad examen facile revocantur ab eo, qui Jus naturæ & Gentium ac præsertim Jus belli & in bello intime perspectum habet, ut nostrum jam non esse videatur, quod in iis naturale est ab eo, quod mere positivum est, discernere, aut theoriam quandam naturalem Juris militaris condere. In tantas enim ambages descendere ipsa prolixitas, quam respuit præsens institutum, prohibet.

§. 771.

De Jure minorum potestatum in bello.

Jus potestatum minorum in bello æstimandum est vel ex voluntate potestatis summæ sive mandato, sive in Jure militari expresse declarata, vel ex natura functionis demandatæ, aut officii in legibus descripti. Etenim potestates minores in bello, veluti Duces, non alio jure agunt, quam quod a potestate summa ipsis concessum (§. 368.). Quamobrem cum de voluntate potestatis summæ constet, si ea in Jure militari expresse fuerit declarata, quod per se patet, & ex mandato manifestum sit, quid ea a potestate minore fieri & non fieri voluerit (§. 640. *part. 4. Jur. nat.*), atque tantundem juris in eandem contuliisse intelligatur, quantum requiritur, ut functionem suam obire & officio suo satisfacere possit, ad quod in Jure militari obligatur; jus potestatum minorum in bello æstimandum est vel ex voluntate potestatis summæ sive mandato, sive in Jure militari expresse declarata, vel ex natura functionis demandatæ, aut officii in legibus descripti.

Loquimur hic de jure omni, quod potestatibus minoribus in bello competit, tum in milites, aut præfectos militum sibi subordinatos, tum quoad omnes actus bellicos, tum denique quoad omnia negotia, quæ occasione belli incidunt. Quamobrem hic non saltem quæstio est de eo, quatenus per eos summa potestas obligatur; sed id inprimis intenditur, ut habeamus principium generale, ex quo judicium certum fieri potest de eo, quod jure agunt, vel non agunt potestates minores, & utrum sibi plus juris arrogent, quam revera ipsis competit, an non utantur jure suo, ubi poterant uti atque debebant. Quodsi ex natura functionis demandatæ jus æstimandum, magnum quoque momentum habent mores, ita ut potestatibus minoribus intra fines functionis suæ id competere recte sumatur, quod ab iis factum semper esse ac hodienum fieri constat. Specialiora jam addi opus non est: sufficit nosse, unde nobis constare debeat de voluntate potestatis summæ, a qua dependet omne jus potestatum minorum.

§. 772.

Quomodo potestas minor in bello summam obliget.

Quod potestas minor in bello intra limites mandati, aut functionis sibi demandatæ, vel vi officii lege præscripti, aut juris eadem sibi concessi promittit; ad id potestatem summam obligat. Quoniam enim jus potestatis minoris in bello æstimandum est, vel ex voluntate potestatis summæ sive mandato, sive in Jure militari expresse declarata, vel ex natura functionis sibi demandatæ, aut officii lege præscripti (§. 771.); quicquid potestas minor in bello vel intra limites mandati, aut functionis sibi demandatæ, vel vi officii lege præscripti, aut juris eadem sibi concessi promittit, id jure potestatis summæ in se collato promittit, consequenter minister promittendi est (§. 721. *part. 3. Jur. nat.*). Quamobrem cum minister promittendi non se, sed eum obliget, qui ejus ministerio utitur (§. 722. *part. 3. Jur. nat.*); quod potestas minor in bello intra limites mandati, aut functionis sibi demandatæ, vel officii lege præscripti, aut juris eadem sibi concessi promittit, ad id potestatem summam obligat.

Cum

BIU Cujas

Cum de promissione per ministrum facta alias egerimus (§. 722. *& seqq. part. 3. Jur. nat.*); quæ de ea demonstrata sunt, ad promissiones, consequenter pacta (§ 788. *part. 3. Jur. nat.*), minorum potestatum in bello facile applicantur. Usui quoque hic sunt, quæ de mandato & contractu institorio, qui mandato assimilatur (§. 246 *part. 5. Jur. nat.*) atque exercitorio (§. 640. *& seqq. p. 4. &* §. 213. *& seqq. it.* 253. *& seqq. p. 5. Jur. nat.*) demonstrata sunt. Cum enim mandatario alteri quid faciendum committat mandans, quod is in se suscipit (§. 640. *part. 4. Jur. nat.*), institor autem negotiationi cuidam suæ ab altero præponitur (§. 213. *p. 5. Jur. nat.*), sicuti exercitor navi exercendæ a magistro (§. 253. *part. 5. Jur. nat.*); potestas minor in bello, si quid ipsi expresse mandat potestas summa, aut in Jure militari plene permittit, instar mandatarii est, quatenus vero functio quædam ipsi demandatur, aut præterea officium quoddam in Jure militari præscribitur, quoad certa facienda, vel non facienda obligatur, per modum institoris & exercitoris se habet. Hæc probe notanda sunt iis, qui jurisdictioni præsunt, ut intelligant, cum in aliqua causa sententia legum manifesta est, quomodo ad similia procedere debeant, quia non omnes articuli sigillatim legibus comprehendi possunt l. 12. ff. de Leg. Consistit quoque in his magnum illud principium heuristicum, quod principium reductionis appellavimus (§. 472. *Psych. empir.*) & non modo in arte inveniendi (*not.* §. *cit.*), verum etiam in demonstrando maximi usus est. Velim præterea, ut ad ea, quæ hic annotamus, animum advertant, quibus generalia, quæ particularibus insunt, abstrahere visum fuerit.

§. 773.

Quando illarum promissiones sint sponsiones.

Quod extra limites mandati aut functionis suæ, vel officii lege præscripti, aut nullo jure lege sibi concesso permittit potestas minor in bello; id spopondisse intelligitur. Etenim cum perinde sit sive quid intra limites mandati, sive intra fines functionis sibi demandatæ, vel officii lege præscripti, aut juris lege concessi promittatur, quia promissio semper fit jure potestatis summæ in minorem collato (§. 771.); si quid extra limites functionis suæ aut officii lege præscripti, vel nullo jure lege sibi concesso promittit, id extra limites mandati promisisse censenda est. Quamobrem cum promissiones potestatum minorum sine mandato potestatis summæ factæ sponsiones sint (§. 465.); si potestates minores in bello quid promittunt, promissio absque mandato, seu extra limites mandati & functionis sibi demandatæ, vel officii lege præscripti, aut absque jure lege concessi facta sponsio est.

Cum in superioribus (§. 465. *& seqq.*) demonstraverimus, quænam de sponsionibus sint tenenda; ea ad promissiones potestatum in bello in casibus propositionis præsentis sunt applicanda. Quamobrem opus non est, ut hic repetantur, quæ ex superioribus abunde intelliguntur. Quemadmodum vero ad propositionem præcedentem monuimus, ad potestates minores applicari posse, quæ de mandato, contractu institorio & contractu exercitorio alibi demonstrata sunt; ita quoque idem hic in specie intelligitur de iis, quæ mandatarius extra limites mandati, institor & exercitor extra fines præpositionis vel legem ejusdem facit. Ratio patet ex iis, quæ modo annotavimus (*not.* §. 773.). Id adhuc notandum, quæ hic de potestatibus minoribus in bello demonstrantur, eadem intelligenda esse de potestatibus minoribus aliis quibuscunque, cum in demonstrando non sumatur, nisi potestates minores agere jure a potestate summa in se collato vel expresse, vel ex natura functionis aut officii singulariter præscripti: id quod potestatum minorum omnium commune est (§. 368.).

§. 774.

De potestate minore, quæ majus jus præ se fert, quam habet.

Si potestas minor in bello jus majus præ se fert, quam habet; tenetur ei, cum quo actum est tum de damno, tum ad pœnam. Etenim si potestas minor in bello jus majus præ se fert, quam habet, cum hoc sciens & volens faciat, dolose agit (§. 701. *part. Phil. pract. univ.*). Quamobrem cum pactum ab eo nullo jure initum sponsio sit (§. 773.), consequenter ex eo non obligetur potestas summa, si ratihabere nolit (§. 468.); si ratihabitione non secuta pars altera, cum qua contractum est, damnum incurrat, id dolo potestatis minoris datur. Quoniam itaque damnum dolo datum resarcire debet, qui dedit (§. 580. *part. 2. Jur. nat.*); si potestas minor in bello jus majus præ se fert, quam habet, tenetur ei, cum quo actum est, de damno. *Quod erat unum.*

BIU Cujas

Si poteſtas minor in bello jus majus præ ſe fert, quam habet, & ideo alterum inducit ad pactum ineundum, quod, ſi non ſervetur, in damnum alterius vergit; fraudem committit (§. 147. *part.* 5. *Jur. nat.*). Enimvero quia ab omni pacto fraus abeſſe debet (§. 149. *part.* 5. *Jur. nat.*), cuilibet paciſcentium competit jus a parte altera exigendi, ne fraudem committat, conſequenter ſi poteſtas minor in bello jus majus præ ſe fert, quam habet, ut ad pactum ineundum alterum inducat, injuriam ei facit (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quoniam itaque unicuique natura competit jus puniendi eum, qui ipſi injuriam fecit (§. 549. *part.* 2. *Jur. nat.*); ſi poteſtas minor in bello jus majus præ ſe fert, quam habet, tenetur ei, cum quo actum eſt, non modo de damno *per demonſtrata n.* 1. verum etiam ad pœnam. *Quod erat alterum.*

Utrumque etiam demonſtratur hoc modo. Patet *per demonſtrata n.* 2. poteſtatem minorem in hypotheſi propoſitionis præſentis eſſe defraudatorem. Enimvero qui alterum defraudavit, eidem non modo tenetur de damno (§. 683. *part.* 2. *Jur. nat.*), verum etiam ad pœnam (§. 684. *part.* 2. *Jur. nat.*). Ergo etiam ſi poteſtas minor in bello jus majus præ ſe fert, quam habet, tenetur ei, cum quo actum eſt, tum de damno, tum ad pœnam.

Etſi autem is, cum quo doloſe contractum eſt, non defraudetur; ſumma tamen poteſtas, quæ permittere dolum minoribus non debet, in eum animadvertere poteſt, qui dolum commiſit jus majus præ ſe ferendo, quam habebat. Sanctitas fidei, quæ ſummas poteſtates maxime decet (*not.* §. 550.), ab omni dolo abhorret. Quamobrem nec ferre ea debet, ut poteſtates minores doloſe agant, dum ipſius nomine paciſci videri volunt. Malitia igitur poteſtatis minoris recte punitur. Immo cum jus ſibi arrogat poteſtas minor, quod non habet, ſed ſummæ poteſtatis eſt, quodque ideo exercere nequit, niſi ejus conſenſu, revera injuriam ei facit (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*), eamque lædit (§. 920. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem non modo natura ipſi competit jus illam puniendi (§. 1061. *part.* 1. *Jur. nat.*), verum etiam vi juris majeſtatici (§. 579. 832. *part* 8. *Jur. nat.*).

§. 775.

Quatenus poteſtates minores obligent inferiores.

Poteſtates minores obligant inferiores intra eos actus, quos imperare ſolent. Actus enim illi, quos poteſtates minores imperare ſolent inferioribus, pertinent ad functionem ipſis demandatam, conſequenter eos jure a ſumma poteſtate conceſſo imperant (§. 771.). Cum itaque perinde ſit, ac ſi ea imperaret poteſtas ſumma, cui obedire obligantur ſubditi (§. 1043. *part.* 4. *Jur. nat.*); poteſtates minores obligant inferiores intra eos actus, quos imperare ſolent, conſequenter etiam ſi paciſcuntur intra eos actus, quos imperare ſolent, eos obligant.

Ita dux milites, magiſtratus oppidanos obligat. Quæ vero ſint ea, quæ imperare poteſt poteſtas minor ex functione eidem demandata intelligitur, ad quam quæ referenda ſint, non modo inde patet, quod ſine iſtis officio ſuo non rite defungi queat, verum etiam inde, quod ea a poteſtate minore imperari ſoleant, cum conſuetudo optima ſit interpres.

§. 776.

Quatenus poteſtates minores inferiores obligare nequeant.

Poteſtates minores obligare nequeunt inferiores abſque eorum conſenſu extra eos actus, quos imperare poſſunt. Etenim ſi quos actus imperare nequeunt poteſtates minores, in eos quoque jus nullum ipſis competit (§. 156. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Quamobrem de iis quoque diſponere non poſſunt pro lubitu ſuo abſque inferiorum conſenſu, conſequenter nec eos obligare extra eos actus, quos imperare poſſunt, abſque eorundem conſenſu.

Poteſtates minores omne jus ſuum habent a poteſtate ſumma (§. 368.), adeoque plus juris in inferiores eorumque res ſibi arrogare non poſſunt, quam ipſis conceſſum: quod quantum ſit antea demonſtravimus (§. 771.). Quæ igitur vi juris ipſis competentis imperare nequeunt, ad ea quoque præter voluntatem ſuam inferiores obligare non poſſunt. Eorum propterea requirendus eſt conſenſus. Notandum vero, inferiores etiam hic intelligi poteſtates minores, quæ juri aliarum poteſtatum minorum ſuperioris ordinis ſubjecti ſunt: alios enim aliis ſubor-

BIU Cujas

ſubordinari conſtat, & ut hoc fiat Reip. intereſt. Ad particularis non deſcendimus, quæ in ſequentibus demum traduntur, & quibus demonſtrandis hæc præmittuntur. Vide quæ de magiſtratibus diximus (§. 162. 163. *part.* 8. *Jur. nat.*) & de officiis publicis (§. 884. *& ſeqq. part.* 8. *Jur. natur.*). Omnē enim jus magiſtratuum & eorum, qui publico munere funguntur, nititur eodem principio generali de jure ſuo per alium exercendo, & poteſtates minores quæcunque revera non ſunt niſi magiſtratus (§. 162. *part.* 8. *Jur. nat. &* §. 368. *h.*)

CAPUT VII.

De Jure Gentium in bello.

§. 777.

An bellum injuſtum gerenti competat jus aliquod in bello.

QUi *bellum injuſtum gerit, ei jus nullum in bello eſt*. Quicquid enim in bello injuſto fit, illicitum eſt (§. 1112. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem cum nemini jus competere queat ad id, quod illicitum eſt (§. 170. 156. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); ad ea, quæ in bello injuſto fiunt, jus nullum competere poteſt. Quamobrem qui bellum injuſtum gerit, ei jus nullum in bello eſt.

Oſtenditur etiam hoc modo. Qui bellum injuſtum gerit, cum nullam juſtam habeat belli cauſam (§. 1110. *part.* 1. *Jur. nat.*); ei ad bellum jus nullum eſt, conſequenter nec jus ullum in bello competere poteſt.

Poteramus propoſitionem præſentem ſumere abſque ulla demonſtratione inſtar axiomatis. Qui enim bellum gerit, neceſſario intendit aut intendere debet aliquem finem: qui cum in bello injuſto licitus eſſe nequeat, nec ea, quæ ad hunc finem obtinendum adhibentur, media, qualia ſunt ea, quæ in bello fiunt, licita eſſe poſſunt, conſequenter nec jus ullum in bello injuſtum gerenti competere poteſt.

§. 778.

Effectus belli injuſti.

Quoniam qui bellum injuſtum gerit, ei jus nullum in bello eſt (§. 777.); *vis omnis in bello injuſto illicita eſt* (§. 170. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), *& quos interficit belligerator injuſtus, eos nullo jure occidit, quæ hoſti eripit, ea vi injuſta rapit, & quæcunque damna eidem dat, ea per injuriam dat*, conſequenter cum prædones ſint, qui vi dominis invitis eripiunt res ſuas animō eas ſibi habendi (§. 505. 506. *part.* 2. *Jur. nat.*), invaſores, qui nullo jure alios poſſeſſione rerum immobilium vi dejiciunt (§. 507. *part.* 2. *Jur. nat.*), & latronum eſſe conſtet, innocentes interficere eorumque res vaſtare. *Qui bellum injuſtum gerit prædo, invaſor ac latro eſt.*

Omni tempore agnoverunt Gentes moratiores, injuſtos bellatores prædonibus, invaſoribus & latronibus accenſendos eſſe, & quæ in bello ſine omni jure ab iiſdem fiunt pro rapinis & latrociniis habenda. Actus non mutat naturam ſuam, ſive ab hac, ſive ab alia perſona committatur; ſed ab eodem potius perſona committentis nomen ſuum accipit. Latro eſt, qui latrocinia exercet, prædo, qui rapinas: non vero latrocinium tale eſſe definit, nec definit talis eſſe rapina, quia ab hac potius perſona, quam ab alia exercetur. Sed non opus eſt, ut in iis aſſerendis ſimus prolixiores, quæ a nemine hactenus in dubium vocata ſunt, qui de jure in bello ſunt commentati. Id ſaltem notamus luce meridiana clarius eſſe, quod arma injuſta non modo repugnent gloriæ propriæ Rectoris civitatis (§. 47.), verum etiam gloriæ gentis ſuæ, quam curæ habere debet (§. 51.).

§. 779.

De jure eorum, qui bellum injuſtum gerenti ſe aſſociant.

Qui bellum injuſtum gerenti ſe aſſociat, ei jus nullum in bello competit, ſeu quicquid facit nullo jure facit. Etenim qui bellum injuſtum gerenti ſe aſſociat, is facit in gratiam ejus, qui bellum injuſtum gerit, quicquid in eo facit, quod per ſe patet. Quoniam igitur illicitum eſt, quicquid facit (§. 1115. *part.* 1. *Jur. nat.*);

BIU Cujas

nat.); eodem, ut ante (§. 777.), modo patet, ei, qui bellum injuſtum gerenti ſe aſſociat, nullum jus in bello competere poſſe, ſeu nullo jure facere, quicquid facit.

Qui belluni gerenti ſe aſſociat, partem belli ſuam facit, quod per ſe patet. Nil igitur agit jure ſuo, ſed ejus, cujus partes in bello ſequitur. Quodſi ergo huic nullum jus in bello competere nequit (§. 777.); nec ipſi quoddam competere poteſt.

§. 780.

Effectus hujus aſſociationis. Quoniam ei, *qui bellum injuſtum gerenti ſe aſſociat*, jus nullum in bello eſt (§. 779.); ideo patet ut ante, *quicquid facit, illud ad rapinas, invaſiones & latrocinia referendum* (§. 778.).

Quemadmodum qui prædonibus, invaſoribus & latronibus privatis ſeſe aſſociat, ipſe prædo, invaſor & latro eſt, id quod nemo in dubium vocat; ideo quoque bellum injuſtum gerenti, qui pro prædone, invaſore ac latrone publico habendus, ſeſe aſſocians prædonem, invaſorem ac latronem publicum agit. Eadem turpitudo ineſt facto eorum, qui bello injuſto ſeſe immiſcent, quam illorum, qui bellum injuſtum ſuſcipiunt, cum communem habeant cauſam. Tanto vero turpius eſt ſeſe aſſociare ei, qui bellum injuſtum gerit, ſi abſque hac aſſociatione id geri non poſſet, cum rapinas, invaſiones & latrocinia promoveat, qui eadem impedire pro virili debebat. Cum enim quivis damnum etiam ab alio avertere teneatur, quantum datur (§. 495. *part.* 2. *Jur. nat.*); belli quoque pericula & damna, quæ in eodem dantur, avertere tenetur, quantum datur. Neglectus hujus officii naturalem turpitudinem habet: quodſi ergo accedat ad turpitudinem factorum in bello injuſto, eandem utique auget.

§. 781.

De jure in bello juſto. *Qui bellum juſtum gerit, illi in bello licitum eſt, ſine quo jus ſuum ab adverſa parte conſequi nequit; quod ad hunc finem conſequendum non facit, illicitum eſt.* Etenim jure naturali non datur in bello jus niſi ad id, ſine quo jus ſuum, cujus gratia bellum geritur, obtineri nequit (§. 1113. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem cum Gentes eorumque Rectores naturali Jure inter ſe utantur (§. 4.); qui bellum juſtum gerit, ei in bello licitum eſt, ſine quo jus ſuum ab adverſa parte conſequi nequit, quod vero ad hunc finem obtinendum non facit, illicitum eſt.

Non alio fine bellum geritur, quam ut jus noſtrum conſequamur, quod alter nobis tribuere non vult (§. 1102. *part.* 1. *Jur. nat.*). Finem hunc ut conſequamur, adhibenda ſunt media ſufficientia. Competit Gentibus jus belli (§. 613.). Quamobrem ipſis quoque competere debet jus ad ea quæ ad executionem hujus juris neceſſaria, conſequenter ad ea media, ſine quibus finis obtineri nequit. Fruſtra datum eſſet jus, niſi etiam permiſſa eſſent ea, ſine quibus uſus juris foret nullus. Notandum vero, cum dubius ſit belli eventus, in æſtimando eo, quod ad finem in bello intentum neceſſarium, non requiri certitudinem, ſed ſufficere probabilitatem: certa enim cognitio ſapientiam humanam, quantacunque fuerit, longe ſuperat.

§. 782.

De vi licita in bello. Quoniam in bello juſto licitum eſt id, ſine quo jus ſuum ab adverſa parte obtineri nequit (§. 781.), in bello autem vi perſequamur jus noſtrum (§. 1102. *part.* 1. *Jur. nat.*); *in bello vis licita eſt, ſine qua jus noſtrum conſequi non poſſumus*, conſequenter *ſi quæ ſine vi, veluti fame, obtineri poſſunt, ad ea obtinenda a vi abſtinendum.*

Sane ad bellum non ante jus datur, quam ſi alio modo alterum permovere non poſſis, ut jus tuum tibi tribuat (§. 1117. *part.* 1. *Jur. nat.*); id quod clariſſime quoque elucet ex iis, quæ de modo componendi controverſias inter Gentes demonſtravimus. Quamobrem nec in bello jus datur ad vim, quæ eidem propria eſt, ſi leniori quodam modo conſequi poſſis, quod vi obtinetur. Neque enim hoſti afferendum majus nocumentum, quam cui neceſſitas locum facit, quæ ſola excuſat inferentem & culpam omnem transfert in eum, cui infertur.

§. 783.

BIU Cujas

§. 783.

Penes quem sit judicium de neceſſitate eorum, quæ in bello fieri debent.

Judicium de neceſſitate eorum, ſine quibus jus ſuum obtinere nequit, qui bellum gerit, ipſi relinquendum. Gentes enim natura liberæ ſunt (§. 55. *part.* 8. *Jur. nat.*), conſequenter etiam Rectores civitatis, qui eas repræſentant (§. 39.) & earum jure bellum gerunt (§. 613. 614.). Quamobrem cum vi libertatis naturalis permittendum ſit, ut unuſquiſque in determinandis actionibus ſuis ſuum ſequatur judicium, quamdiu nil facit contra jus tuum (§. 156. *part.* 1. *Jur. nat.*), id quod in præſenti caſu non fit, ubi jure ſuo utitur (§. 781.); judicium quoque de neceſſitate eorum, ſine quibus jus ſuum obtinere nequit, qui bellum gerit, ipſi relinquendum.

Nulla Gens, ad quam bellum non pertinet, judicium ſibi ſumere poteſt de neceſſitate eorum, ſine quibus finis belli obtineri nequit: id enim non modo repugnat naturali Gentium libertati, qua illæſa nulla ſibi imperium in alteram arrogare poteſt; verum etiam in ſe impoſſibile eſt, cum in caſu emergente ex arena, quod dicitur, capiendum conſilium. Parti autem adverſæ multo minus tribui poteſt hoc judicium, cum abſurdum foret hoſtem conſtitui judicem in propria cauſa, qui, cum ſibi cauſam injuſtam belli eſſe minime confiteatur, vim omnem illicitam adverſus ſe declararet. Quæſtio de abuſu juris in bello inter belligerantes ſemper foret controverſa: deciſio igitur committi nequit ei controvertentium parti, quæ de abuſu conqueritur. Perinde nimirum hoc foret, ac ſi quis in foro judicium de lite vindicare vellet actori: id quod nemo non abſurdum agnoſcit. Nil igitur reſtat, quam ut conſcientiæ belligerantis relinquatur, ut judicet, quodnam ipſi neceſſarium videatur ad finem belli conſequendum.

§. 784.

Vis bellica in quo conſiſtat.

Vis bellica non conſiſtit niſi in uſu armorum. In bello vi perſequimur jus noſtrum (§. 1102. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem cum Gentes non aliter vi jus ſuum adverſus alias perſequi poſſint, niſi vi armorum, quod per ſe patet; vis bellica non conſiſtit niſi in uſu armorum.

Sane in ſtatu quoque naturali, ubi jus tuum adverſus alterum manu defendere nequis, armorum uſum licitum facit ipſum jus naturæ, utpote defenſori tantundem concedens, quantum læſioni arcendæ (§. 980. *part.* 1. *Jur. nat.*) &, ubi quis læſus fuit, periculo læſionis futuræ avertendo ſufficit (§. 1059. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quodſi igitur vis, quæ ſufficit, in manu non eſt; defectus virium a natura conceſſarum inſtrumentorum (§. 981. *Ontol.*), conſequenter armorum uſu ſupplendus (§. 611.). Dedit natura manus hominibus, ut iiſdem utantur in defenſione ſui & juris ſui; dedit vero etiam facultates animæ, quarum uſu invenire ac uti poteſt inſtrumentis, quibus ſuppletur defectus virium, quas manibus denegavit. Non minus itaque naturalis eſt uſus armorum, quam manuum, quem utrumque natura conjunxiſſe recte dicitur. Differunt in eo homines a brutis, quod in actionibus juventur inſtrumentis, quorum uſum ignorant bruta. Ceterum operationes bellicæ omnes non reſtringendæ ſunt ad vim bellicam, neque enim omnibus vis infertur hoſti, multo minus omnes actus, qui belli cauſa fiunt, ab eadem proficiſcuntur, prouti ex ſequentibus clarius eluceſcet.

§. 785.

Actus bellicus, operationes bellicæ, hoſtilitates.

Quicquid hoſtis quomodocunque belli cauſa agit, *Actus bellicus* eſt. Aſt *bellica operatio* vocatur actus bellicus, quo hoſti vel vis infertur, vel ad vim eidem inferendam aut arcendam vim ejus via ſternitur. Operationes vero bellicæ, quibus hoſtis vel rebus ejus vis actu infertur, *Hoſtilitates* appellantur.

Ita tentoria ponere actus bellicus eſt: ponuntur enim non eo fine, ut vis hoſti inferri poſſit, ſed ut milites ab injuria cœli ſe defendant. Similiter advectio pulveris pyrii in caſtra actus bellicus eſt, cum fiat equidem belli cauſa, ſed eodem tamen nec vis hoſti vel rebus ejus actu infertur, nec ad vim inferendam via ſternitur. Bellica operatio eſt excitare ſuggeſtus tormentorum & ſe circumvallare: prius enim ideo fit, ut vim inferre poſſis; poſterius autem, ut ab hoſtium incurſionibus ſis tutus & inſultibus eorum facilius reſiſtere poſſis. Hoſtilitates vero

ſunt

BIU Cujas

sunt vastare res hostium, hostes interficere, res hostium, vel hostes capere. Poterant actus bellici subtilius distingui atque subdistingui tanquam genus in suas species, neque id difficile foret ei, qui cum omnes perspectos habet, notionibus directricibus usus iis, quæ de generibus & speciebus rerum tradidimus in philosophia prima (§. 236. *& seqq. Ontol.*) animum attendit ad modum, quo ex speciebus genera & ex adverso species ex generibus inveniuntur (§. 710. *& seq. Log.*); sed ista scrupulositate in præsenti opus non est, cum ea saltem faciat ad accuratam theoriam modi gerendi bellum & officiorum singulorum præfectorum militum condendam. Modum gerendi bellum ex *Julio Cæsare* & *Polybio* addisci potest: id quod non diffitentur duces summi eruditi. Quamvis enim invento pulvere pyrio operationes bellicæ aliam formam induisse videantur, modus tamen agendi adhuc idem est, cum usus instrumentorum operationum bellicarum effectum saltem variet pro eorum diversitate. Ast nobis sufficit animum attendere ad differentiam, quam in definitionibus nostris exposuimus. In actibus enim bellicis in genere spectatur tam obligatio, qua potestates minores tenentur summæ, quam jus in inferiores ipsis competens intra limites functionis; in hostilitatibus vero jus potestati summæ in bello competens, quippe cujus jure agitur, dum vis hosti vel rebus ejus infertur, cæteræ operationes bellicæ censentur jure actuum bellicorum communi.

§. 786.

De impensis in bellum factis.

Qui bellum justum gerit, ei naturaliter quoque debentur impensæ in bellum factæ. Qui enim bellum justum gerit, jus suum adversus hostem vi persequitur, quod aliter nisi vi armorum consequi nequit (§. 629. 630.), consequenter pars altera, cujus bellum injustum est, in causa est, ut impensas in bellum facere cogatur. Quodsi ergo eas non reciperet, qui fecit; damnum ipsi daretur culpa hostis sui (§. 488. *part. 2. Jur. nat.*). Quamobrem cum nemo alteri damnum dare debeat (§. 495. *part. 2. Jur. nat.*), & culpa datum sit resarciendum (§. 580. *part. 2. Jur. nat.*); qui bellum justum gerit, ei naturaliter quoque debentur impensæ in bellum factæ.

Fieri omnino potest, ut impensæ in bellum factæ superent debitum, quod bello petitur: cum vero id fiat culpa ejus, qui jus suum alteri tribuere non vult, sibi imputet, si imprudentiæ det pœnam. Non est, quod scrupulum moveat bellum in causa dubia gestum, quo saltem intenditur, ut hostis ad transactionem vi armorum adigatur (§. 572.), aut in bello defensivo, quo id agitur, ut a vi injusta desistatur. Etenim in utroque casu jus suum persequitur, qui bellum gerit, & qui idem tribuere non vult in causa est, ut impensæ in bellum sint faciendæ. Quamvis itaque non certum quoddam sit debitum, quod petitur; impensæ tamen in bellum justum factæ ab altera parte præstandæ.

§. 787.

Quænam ultra debiti modum hosti eripere liceat.

Qui bellum justum gerit, ei quoque occupare licet ultra modum debiti terras & loca hostilia atque res alias quascunque capere, eo fine, ut hostem ad finiendum bellum permoveat, sed animo restituendi bello finito. Per se patet, ad finiendum bellum requiri utriusque belligerantium consensum. Quamobrem si is, cum quo tibi bellum est, in finem consentire nolit, ubi quod debetur consecutus es; bellum utique continuandum, donec consentiat. Quoniam vero motivo nolitionis opus est, si a bello desistere debet (§. 889. *Psych. empir.*), motivum vero nolitionis in repræsentatione mali consistit (§. 890. *Psych. empir.*); non alio modo hostem permovere potes, ut a bello desistat, quam occupando terras ejus & loca in iisdem sita. Quamobrem qui bellum justum gerit, ei quoque occupare licet ultra debiti modum terras & loca hostilia, atque res alias quascunque eo fine, ut hostem ad finiendum bellum permoveat. *Quod erat unum.*

Enimvero cum quæ ultra debiti modum capiuntur, vel occupantur, nonnisi eo fine capere, vel occupare liceat, ut hostis ad finiendum bellum permoveatur, finis vero hic obtentus fuerit, si tandem in finem belli consentit; finito bello, quæ occupata, vel capta fuerunt sine ulla causa penes te sunt. Quamobrem cum nulla ratio sit, cur ea retineas bello finito, nemo autem locupletior fieri debeat re alterius (§. 583. 585. *part. 2. Jur. nat.*); quæ occupata vel capta fuerant eo fine, ut hostis permoveatur ad bellum finiendum; bello finito restituen-

BIU Cujas

tuenda, consequenter nec ea occupare vel capere licet nisi animo restituendi. *Quod erat alterum.*

Non est quod excipias, si hostis norit, ea sibi restitutum iri, quæ occupata vel capta fuerunt, motivum hoc parum efficax fore. Etenim cum impensæ in bellum factæ debeantur occupanti vel capienti (§. 786.), non minus fructus interea ex iis perceptos, quam res ipsas pro datis circumstantiis tam in impensas, quam in damna ex causis subnascentibus data, aut natas inde injurias irreparabiles, de quibus satisfaciendum, imputare licet. Restitutio igitur efficaciam motivo minime detrahit, etsi supponas bellum summa religione geri: quod etsi raro supponere detur, in Jure tamen naturali Gentium supponendum est, quippe in quo demonstrandum, quomodo summa religione bellum sit gerendum, nec moribus Gentium a rigore istius juris abhorrentibus quicquam dandum. Arduum omnino ac perdifficile, est id quod minime diffitemur, sed ultro concedimus, ea religione gerere bellum, quam jus Gentium naturale urget, nec minus difficile, ut id persuadeas potestatibus summis; sed de eo jam non est quæstio, ubi docetur, quid lex naturæ præcipiat, quid prohibeat, quid permittat, cui subsunt omnes actiones summarum etiam potestatum, non vero quæritur, quomodo permovendæ sint potestates summæ, ut officio suo satisfaciant, nec jure suo abutantur, & num fieri possit, ut iisdem hoc persuadeas.

§. 788.

De rebus vi injusta ereptis & damnis datis.

Qui bellum injustum gerit, res vi alteri, cujus bellum justum est, ereptas restituere & damna quomodocunque data resarcire tenetur. Qui enim bellum injustum gerit prædo est (§. 780.). Enimvero prædo rem raptam domino restituere tenetur (§. 524. *part.* 2. *Jur. nat.*). Ergo etiam is, qui bellum injustum gerit, restituere obligatur res vi alteri, cujus bellum justum est, ereptas. *Quod erat unum.*

Porro quicquid facit in bello, qui bellum injustum gerit, id nullo jure facit & damna alteri, cujus justum est bellum, nullo jure dantur (§. 778.), consequenter dolo, aut, si putet justum sibi esse bellum, culpa (§. 701. 717. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Quamobrem cum damnum dolo, vel culpa datum sit resarciendum (§. 580. *part.* 2. *Jur. nat.*); qui bellum injustum gerit, is damna quomodocunque data resarcire tenetur. *Quod erat alterum.*

Maxima omnino debita contrahit, qui bellum injustum gerit, si jure naturæ standum foret, cum non solum impensas in bellum factas (§. 786.), sed & vi injusta rapta restituere & damna quævis data resarcire teneatur, vi præsentis. Accedit, quod etiam in pœnam teneatur alteri (§. 789.). Quodsi hæc satis perpenderentur ac conscientiæ ratio haberetur, non tam præcipitato impetu in arma rueret potentia sua confisus, qui de justitia causæ belli nondum convictus est, aut persuasissimus, cum in moralibus persuasio ob rationes maxime probabiles convictioni æquiparetur.

§. 789.

De obligatione ad pœnam ob hostilitates injustas.

Qui bellum injustum gerit, ob hostilitates, quas committit, tenetur alteri in pœnam. Etenim qui bellum injustum gerit, quæcunque damna dat alteri, ea per injuriam dat (§. 778.). Quamobrem cum hostilitates sint omnes operationes bellicæ, quibus vis infertur hosti ejusque rebus (§. 785.), adeoque per hostilitates damna hosti dentur (§. 488. *part.* 2. *Jur. nat.*); omnibus quoque hostilitatibus hosti suo injuriam facit, qui bellum injustum gerit. Quamobrem cum ei, cui injuria fit, competat jus puniendi facientem (§. 549. *part.* 2. *Jur. nat.*); qui bellum injustum gerit, ob hostilitates, quas committit, tenetur alteri ad pœnam.

Ostenditur etiam hoc modo. Qui bellum injustum gerit prædo est (§. 778.). Sed naturaliter nobis in prædonem competit jus puniendi (§. 551. *part.* 2. *Jur. nat.*). Ergo in eum, qui bellum injustum gerit, alteri jus puniendi competit, consequenter ille huic ad pœnam tenetur.

Nimirum Gens Genti ob injuriam in pœnam tenetur, quatenus de injuria satisfaciendum. Per se enim intelligitur, locum nullum hic habere pœnas, vel capitales, vel corporis afflicti-

BIU Cujas

flictivas, aut quæ in infamia consistunt, quales in civitate a superiore crimina committentibus infliguntur, sed quæ in præstatione consistunt ac ideo mulctæ speciem habent. Quamobrem nec pœnis hisce infamia adhæret, quæ civilibus. Quemadmodum dignitati Rectoris civitatis non derogatur, si pœna pacto adjicitur; ita nec quicquam eidem derogatur, si pœne nomine quid præstet ei, quem vi injusta lacessit.

§. 790.

De Jure in personas in bello justo.

Jus In personas in bello justo nascitur ex defensione sui & rerum suarum. Cum enim hostilitatibus vis inferatur tam personis, quam rebus (§. 785.), qui bellum injustum gerit, vel vi illicita (§. 778.) actu impetit aut corpus, aut res nostras, vel saltem impetere tentat. Quamobrem quia naturaliter unicuique competit jus & se (§. 973. *part.* 1. *Jur. nat.*), & res suas defendendi (§. 691. *part.* 2. *Jur. nat.*), consequenter vim vi depellendi (§. 972. *part.* 1. *Jur. nat.*); jus in personas in bello justo nascitur ex defensione sui & rerum suarum.

Quatenus qui bellum injustum gerit corpus nostrum vi impetit, aggressor est; quatenus vero res vi impetit, prædo. Defendimus itaque tam nos sive corpus nostrum, quam res vi adversus personas. Quamobrem cum in bello justo cum persona hostium nobis non sit negotium, quam quatenus vim injustam a nobis, vel rebus nostris avertere conamur; omnes quoque actus in bello justo, qui personam hostium respiciunt, ad defensionem pertinent, adeoque jus in personas in bello justo nasci aliunde non potest nisi ex defensione sui & rerum suarum. Qui ad hoc animum non attendunt, tacite supponunt, in bello licitum esse, quod lubet, adeoque jus in licentiam convertunt, quod jus fictum est, nec ulli hominum competere potest (§. 150. *part.* 1. *Jur nat.*).

§. 791.

Unde id æstimandum.

Quoniam jus in personas in bello justo nascitur ex defensione sui & rerum suarum (§. 790.), se autem defendit, qui lædere intendenti seu conanti resistit, ne scilicet lædere possit, aut ut læsionem, quantum datur, avertat (§. 972. *part.* 1. *Jur. nat.*); *jus in personas in bello justo æstimandum est ex eo, quod necessarium est, ut vi hostis, quam nobis vel rebus nostris inferre conatur, vel intendit, resistatur, aut a nobis ac rebus nostris avertatur*, consequenter *tantundem in bello justo licet in personam hostis, quantum ad vim ejus a nobis, vel rebus nostris depellendam sufficit.*

Aut periculum præsens est, quando actu impetitur corpus, vel impetuntur res nostræ, aut futurum, quatenus certum est hostem habere animum hoc faciendi (§. 785.), & per consequens justus metus periculi nunquam abest, quamdiu bellum durat. Non igitur expectandum est, donec vim nobis vel rebus nostris actu inferat hostis, sed facinus occupandum. Qui prodit animum lædendi, læsionem actu intentanti æquiparatur. Quamprimum vero hostis in arma venit, hostilitates quoque committendi animum prodit. Quod itaque sufficienter significatur, id contra ipsum pro vero habetur (§. 427 *part.* 3. *Jur. nat.*), consequenter occasio occupandi facinus non prætermittenda.

§. 792.

De jure in subditorum belligerantis personam.

Quia jus in personas in bello justo nascitur ex defensione sui & rerum suarum (§. 790.), ac ideo æstimandum ex eo, quod necessarium, ut vi hostis resistatur, aut a nobis vel rebus nostris avertatur (§. 791.); *subditos ejus, qui bellum injustum gerit*, quamvis in numero hostium habentur (§. 723.), *quamdiu ab omni vi abstinent, nec animum vim inferendi produnt, interficere, aut alio modo in corpus ipsorum sævire, vel eos male tractare non licet*, consequenter *infantes, pueros, puellas, senio confectos, ægrotos, debiles & imbecilles, eosque, qui se jam dediderunc, aut dedere volunt, nunquam interficere licet.* Et quoniam in defensione non licita sunt media duriora, ubi leniora, immo leniſſima prostant

(§. 982.

BIU Cujas

(§. 982. *part.* 1. *Jur. nat.*); *si illorum animus suspectus est, aut suspecta fides; arma, quæ habet in ædibus suis, sunt auferenda*, ne scilicet hostile quid committere possint.

Non est, quod excipias, subditos belligerantis opibus suis resistere reparationi juris nostri, consequenter concurrere ad hostilitates injustas & criminis participes fieri, quod ab hoste in cives nostros committitur, quia factum civitatis suæ approbant, aut saltem approbare debent. Jus enim defensionis non extenditur usque ad interfectionem, nisi quamdiu medium necessarium est conservandi vitam propriam, vel læsionem corporis evitandi (§. 1013. *p.* 1. *Jur. nat.*). Cessante hoc periculo cessat jus interficiendi aggressorem & prædonem, consequenter etiam hostem (§ 778.). Neque etiam jus puniendi extenditur ultra necessitatem avertendi periculum læsionis futuræ (§. 1059. *p.* 1. *Jur. nat.*), multo minus talionem, in se illicitam (§. 640. *part.* 8 *Jur. nat.*), licitam facit in iis, qui infortunio magis suo, quam culpa in belli calamitates incidunt. Notandum præterea est, cum diversis admodum modis ad factum alienum concurratur, non omnes, qui concurrunt, eadem pœna affici posse & charitatem, quæ ab usu juris in bello abesse nequit (§. 743. *h.* & §. 620. *part.* 1. *Jur. nat.*), exigere, ne quod infortunio tribuendum, culpæ tribuatur, vel prorsus dolo æquiparetur. Charitas usum juris puniendi hostem ita moderatur, ut non committere liceat, quod eidem adversum videtur, nisi in casu collisionis dilectionis sui atque hostis (§. 229. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Jus naturæ ubivis sibimetipsi constat, nec contrarium ei permittit, quod præcipit, vel prohibet, ut illud jure non fieri, hoc autem fieri possit. Jure castissima ista lege concesso nunquam utendum nisi cum sensu officii. Qui secus sentiunt, jus in licentiam convertunt, quæ nulli hominum competere potest (§. 150. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quod ut impune fiat ab hominibus permittendum, non lege naturæ permissum intelligitur, ut jure fieri possit. Jus in personas in bello non est jus ad cædes promiscuas eorum, qui in hostium numero sunt, ut latronum sævissimi mores abeant in jus, & bellum sine omni religione geratur: quod si concedas, crudelitas hostis inane erit vocabulum, quæ tamen sensu communi omnium bonorum improbatur, manifesto indicio, ipsam naturam abhorrere a jure interficiendi hostes prorsus illimitato.

§. 793.

De jure consuetudinario iniquo in personas in bello.

Quoniam subditos ejus, qui bellum gerit injustum, interficere non licet, nec alio modo in corpus eorum sævire, quamdiu ab omni vi abstinent, nec animum vim inferendi produnt, aut in casu dubio leniori modo caveri potest, ne quid hostile committant, infantibus autem, pueris, puellis, senio confectis, ægrotis, debilibus ac imbecillibus iisque, qui se jam dediderunt, aut dedere volunt, semper sit parcendum (§. 792.); *si quarundam Gentium moribus introducta fuerit promiscua sæviendi in corpora hostium licentia, ea pro jure Gentium consuetudinario, sed maxime iniquo habenda* (§. 24.), *quo tantummodo impunitas conceditur agenti, sed non verum jus confertur* (§. 418. *part.* 3. *Jur. nat.*).

Grotius equidem l. 3. c. 4. de J. B. & P. licentiam istam ad jus Gentium voluntarium refert; non tamen recte hoc facit, cum jus Gentium voluntarium, ad Gentes omnes pertineat, non saltem quarundam commune esse debeat (§. 22.). Quamvis enim jus Gentium quoddam voluntarium admittamus (§. *cit.*); id tamen a consuetudinario distinguimus, a quo differt sicuti leges civiles, quæ iniquitatis quidpiam habere videntur, ab iis, quæ manifestam iniquitatem habent, & sicuti leges justæ a moribus perversis quarundam Gentium. Jus istud consuetudinarium, quo hosti conceditur licentia sæviendi in corpora hostium, magis convenit barbaris Gentibus, quam cultioribus, in quibus maxime improbandum. Quantum vero a vero aberrent, qui illud pro jure naturæ venditant, ex iis patet, quæ ad propositionem præcedentem annotavimus (*not.* §. 792.).

§. 794.

An bello capti occidendi caveri liceat.

Similiter quia subditos belligerantis interficere non licet, quamdiu ab omni vi abstinent, nec animum vim inferendi produnt; aut, ne hoc fiat, alio modo caveri potest (§. 793.), *captos in bello interficere non licet, ne quidem statim, sed multo minus quovis tempore, nisi singulare præcesserit delictum, quo ad pœnam tenentur.*

BIU Cujas

Equidem olim etiam inter Gentes minime barbaras pro jure habitum occidere bello captos quovis tempore, cum perinde sit, sive jure tuo statim utaris, sive ex intervallo, propterea quod jus, quod differtur, non aufertur; inde tamen probari nequit, id esse juris Gentium voluntarii, quemadmodum *Grotio* visum. Cum enim jus Gentium voluntarium ex naturali efficiendum eodem modo, quo civile efficitur ex naturali (§. 22.), quando vero leges civiles efficiuntur ex naturalibus, cavendum maxime sit, ne errores quidam communes pro jure naturæ sumantur (§. 992 *part.* 8 *Jur. nat.*); nec jus Gentium voluntarium niti potest erroribus, qui pro jure naturæ habentur. Crassos autem in jure naturæ errores olim superfuisse etiam inter Gentes doctas & cultiores, abunde constat. Ceterum si capti deliquerint, jus puniendi nascitur ex proprio delicto, non ex eo, quod e hostium numero sunt. Jus igitur ex maleficio ejus, qui in hostium numero est, enascens minime confundendum cum jure in hostem qua talem. In jure naturali probe omnia sunt distinguenda, quæ diversa sunt, ne eorum confusio nos in errorem inducat (§. 631. *Log.*), ex quo deinde sequuntur plures (§. 627. *Log.*).

§. 795.

Quando quis hostis esse desinat.

Quamprimum hostis in mea potestate est, hostis esse desinit. Hostes enim sunt, inter quos bellum est (§. 722.). Enimvero cum is, qui in potestate mea est, persecutioni juris mei nullo amplius modo resistere possit (§. 461. *part.* 2. *Jur. nat.*); quamprimum in potestate mea est, bellum cum eo mihi amplius non est, consequenter hostis esse desinit.

Qui in potestatem meam venit, is victus est & cum eo pugna cessat, quæ antea erat (§. 1089. *part.* 5. *Jur. nat.*), consequenter nec vim inferre amplius corpori meo potest. Nulla igitur amplius ratio est, cur adhuc hostis dici debeat. Quodsi, dum in potestate tua est, malitia quomodocunque delinquit: ob delictum punitur, non quia hostis est. Notandum vero est, potestatem hic tantummodo denotare potentiam physicam de aliquo disponendi pro arbitrio suo, non attento eo, quod jure fieri potest. Quamobrem cum eodem sensu persona dicatur in potestate nostra, quo res in eadem esse dicitur (§. 461. *part.* 2. *Jur. nat.*); ideo brevitatis causa ad eandem definitionem provocavimus, quæ ad personas facile applicatur.

§. 796.

An captivi sint hostes.

Quoniam hostis esse desinit, quamprimis is in mea potestate est (§. 795.), captus autem in potestate mea est (§. 461. *part.* 2. *Jur. nat.*); *bello capti, seu captivi hostes esse desinunt*, consequenter *in captivos hostilitates omnes cessant* (§. 785.).

Patet etiam hinc, captivos jure belli occidi minime posse. Nec est, quod excipias nimiam captivorum multitudinem oneri aut periculo esse posse: ex eo enim quomodo jus eos occidendi nascatur, nullo modo concipi potest. Nisi enim incommodo alio modo mederi, vel periculum avertere possis, ii mittendi potius sunt, quam occidendi, paciscendo vel cum ipsis, vel, si eorum fides suspecta sit, cum ipsa potestate summa, ne servitia militaria durante bello, vel intra certum annorum numerum præstent, quemadmodum etiam hodie fieri inter Gentes christianas solet. A crudelitate non sunt alieni, qui captivos interficiunt. Et recte *Diodorus Siculus* parcere captivis jus commune vocat eosque peccare pronunciat extra controversiam, qui ab hoc facinore non abhorrent. Quodsi instes, interfectionem captivorum posse esse motivum belli finiendi, præsertim si promiscue omnes interficiantur; facilis est responsio: finis liciti consequendi causa non utendum esse mediis illicitis (§. 71.). Neque semper hoc exploratum est, interfectionem omnium promiscue captivorum esse motivum belli finiendi: non minus enim contingere potest, ut hoc facto exacerbetur animus hostium: ista autem exacerbatio nihil moderabile suadet. Fuere etiam omni tempore, quibus immanitas ista invisa fuit. Exempla eorum vide apud Commentatores in *Grotium* lib. 3. c. 11. §. 13. quæ hic repetere supervacaneum existimamus.

§. 797.

An liceat sine conditione deditos interficere.

Quoniam hostis esse desinit, quamprimum is in potestate mea est (§. 795.), sine conditione autem deditus in potestate est (§. 461. *part.* 2. *Jur. nat.*); *sine conditione deditos interficere non licet* (§. 792.).

Non

BIU Cujas

Non eſt quod excipias eum, qui ſine conditione ſe dedit, jus omne in ſe in me transferre: neque enim plus juris transferre poteſt, quam ipſe in ſe habet. Aſt nemini competit jus in vitam ſuam (§. 351. *part.* 1. *Jur. nat.*). Ergo nec id in me transferre poteſt. Quodſi capital fecerit, non punitur tanquam dedititius, ſed ob crimen, ita ut ne in hoc quidem caſu cædes ſit licita, niſi iſtud pœnam capitis mereatur. Relegenda præterea ſunt, quæ ſupra annotavimus (*not.* §. 792.), ne dedititios, aut captivos promiſcue omnes criminis capitalis reos facias. Tenendum quoque eſt, quamvis ſubditi ad obedientiam cum patientia obligentur, ſi vel maxime male imperet ſuperior (§. 1043. *part.* 8. *Jur. nat.*), conſequenter jure populi, quod habet (§. 39.), abutatur; non tamen propterea eos teneri ad pœnam ob factum ejus; cum nemo puniri poſſit ob factum alienum (§. 1084. *part.* 1 *Jur. natur.*). Quamvis enim factum Rectoris civitatis pro facto Gentis habendum (§. 39.); non tamen ſine cautione a tota Gente ad ſingulos argumentandum. Nemini non abſurdum videbitur, totam Gentem internecioni eſſe dandam, aut ſaltem eam promeruiſſe pœnam ob hoſtilitates injuſtas: nulla vero ratio eſt, cur pauci luant crimen totius civitatis, pro qua eorum vita oppignorata eſſe nequit (§. 351. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamvis enim non modo bona ſubditorum (§. 495.), verum etiam ipſæ perſonæ obligentur pro debitis civitatis (§. 507.), non tamen ultra libertatem naturalem procedit oppignoratio, prouti ſupra de obſidibus demonſtravimus (§. 501.).

§. 798.

Cum ſine conditione deditos interficere non liceat (§. 797.); *vitam ſalvam paciſcentium ſive in prælio, ſive in obſidione, non repudianda conditio*, conſequenter *nec eorum, qui in prælio arma deponunt.*

An vitam ſalvam paciſcentium deditio repudianda.

Vitam ſalvam paciſcuntur non modo, qui offerunt ſe arma poſituros, ſi fides detur, vitam ſalvam fore, verum etiam qui actu arma in prælio dejiciunt. Voluntas enim tam verbis, quam facto ſignificari poteſt. Quodſi excipias, id dependere ab arbitrio hoſtis; objectioni abunde ſatisfactum paſſim in antecedentibus, ut crambem toties recoctam apponere ſuperfluum ſit.

§. 799.

Quæ hoſti tanquam hoſti, immo etiam prædoni & latroni tanquam prædoni & latroni promittuntur; ſervanda ſunt. Etenim ſi hoſti tanquam hoſti aliquid promittis, cum hoſtem eſſe noris, nec ei promittere poſſes, ſalvo jure in hoſtem tibi competente, jus tuum in eum remittis (§. 95. *part.* 3. *Jur. nat.*), conſequenter id extinguitur (§. 97. *part.* 3. *Jur. nat.*). Quamobrem cum perinde jam ſit, ac ſi hoſtis non eſſet, promiſſa autem naturaliter ſervanda ſint (§. 431. *part.* 3. *Jur. nat.*); nulla ſane ratio eſt, cur hoſti tanquam hoſti promiſſa ſervanda non ſint, conſequenter ſervanda ſunt. *Quod erat unum.*

An hoſti, prædoni & latroni promiſſa ſervanda.

Eodem prorſus modo oſtenditur, prædoni tanquam prædoni & latroni tanquam latroni promiſſa ſervanda eſſe. *Quod erat alterum.*

Nimirum quando cum hoſte tanquam cum hoſte tibi negotium eſt, tacite ſupponitur, jus in hoſtem non attendi debere, quatenus eo, de quo convenitur, iſtud imminuitur, & in id conſentitur, ut ſtetur eo, quod conventum eſt, non vero, quod jure alias fieri poterat, niſi contrarium conventum fuiſſet. Quodſi ergo promiſſa ſervanda non eſſent, nihil ageretur. Abſurdum vero eſt ſupponere, quod hoſtes inter ſe paciſcentes nihil agere voluerint. Et, ſiquidem ſumere velis, eam ſaltem fuiſſe intentionem ejus, ut aliquid agatur, cujus intereſt promiſſa ſervari; id perinde foret, ac promiſſum conferre in arbitrium promittentis, quod non minus abſurdum exiſtimandum.

§. 800.

Quoniam quæ hoſti tanquam hoſti, immo etiam prædoni & latroni tanquam prædoni & latroni promittuntur, ſervanda ſunt (§. 799.), qui vero promiſſa ſervat, fidem ſervat (§. 759. *part.* 3. *Jur. nat.*), *hoſti* quoque, *immo prædoni & latroni ſervanda fides.*

De fide hoſti, prædoni ac latroni data.

Quodſi fidem hoſti datam fallere licet, promiſſiones hoſti factæ vertuntur in meras illuſiones: id quod ne fiat utriuſque belligerantium partis intereſt. Eorum enim, quæ in bello fiunt, eventus anceps eſt.

BIU Cujas

§. 801.

Quando jure Gentium consuetudinario hostes interficere non liceat.

Quia hosti tanquam hosti promissa servanda sunt (§. 799.); *si vitam fore salvam hostibus promissum, eos interficere non licet, utut moribus introductum, ut alias eos interficere liceat.*

Quodsi Gentes omnes agnoscerent, quale natura competat jus in personas hostium (§. 790. *& seqq.*); pactio vitam salvam fore prorsus superflua esset: ista enim immanitas, qua sævitur in corpora hostium, qui in potestatem hostis sui venerunt, nunquam metuenda esset, & contra jus Gentium omnium consensu ista sævitia adhiberetur. Quamobrem pactionem illam restrinximus ad eum casum, in quo perversi mores errantium crudelitati locum permittunt, quam castissimum illud jus, quod ipsa natura constitutum est, detestatur.

§. 802.

An interfectio licita, si terrore opus sit.

Si terrore opus sit, propterea captivos, deditos aut dedere se cupientes occidere, aut eorum corpora male tractare non licet. Quamvis enim terror motivum sit finiendi bellum (§. 890. *Psych. empir.*), consequenter vel offerendi, vel acceptandi æquas pacis conditiones, aut ut alii ex alieno casu discentes, quid sibi sit vitandum, repugnare desinant, cum bello id agatur, ut hoc fiat (§. 630. *& seqq.*); quoniam tamen ad consequendum finem licitum uti non licet mediis in se illicitis, in bello autem captos (794.), dedititios (§. 797.) aut dedere se volentes interficere non licet (§. 798.), & quamprimum in potestatem nostram venerunt, pro hostibus non amplius habendi sunt (§. 795.), si terrore opus sit, propterea captivos, deditos aut dedere se cupientes occidere, aut eorum corpora male tractare non licet.

Non sufficit, hoc vel illud facere ad reparationem juris nostri. Cum enim quicquid eo fine fit spectandum sit tanquam medium (§. 937 *Ontol.*); dispiciendum ulterius, utrum tale medium quoque licitum sit, nec ne. Alias jus in bello verteretur in meram licentiam, qualis est ea, quam *Grotius* jus Gentium voluntarium dixit, & justitia interna temperandam esse inculcat, & quæ nulli hominum competere potest (§. 150. *part. 1. Jur. nat.*), nullaque religione bellum gerendum. Recte igitur observat *Grotius* lib. 3. cap. 11. §. 16 n. 3. utilitatem, quæ ex terrore in posterum sperator, si subsit jus, quando scilicet captivus, deditus aut se dedere volens factum aliquod pœna dignum commisit, inter causas referri posse, ob quas jus non remittatur.

§. 803.

Transfugæ quinam sint.

Transfugæ dicuntur, qui a nostris ad hostes fugiunt & eorum in bello causam contra nos sequuntur, quales plerumque sunt milites desertores. Facile autem patet, *sive transfugæ fuerint milites, sive cives nostri, qui, quæ apud nos agitantur, vel quo in statu sunt res nostræ, hosti produnt, vel hostilia in nos quocunque alio modo machinantur, criminis nefarii esse reos* (§. 581. *part.* 8. *Jur. nat.*), *quod pœna capitali coercere licet* (§. 638. *part.* 8. *Jur. nat.*).

Transfugas occidere non tam ad jus in bello, quam jus puniendi majestaticum superiori in civitate competens pertinet (§. 832. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quodsi ergo puniuntur, non puniuntur tanquam hostes, sed tanquam subditi, qui in Remp. deliquerunt. Quamobrem ea, quæ cum hoste pacta & conventa sunt, ad transfugas minime trahenda, nisi quatenus eorum expressa mentio fuerit facta, ut pœna remissa intelligatur.

§. 804.

An obstinatior resistentia pariat jus occidendi hostem.

Ex eo non nascitur jus occidendi hostem, quod pertinacius restitum sit. Etenim qui resistit vi bellicæ, qua ipse vel res suæ impetuntur, aut justam habet belli causam, aut non habet. Dico in utroque casu ex pertinaciori resistentia non nasci jus occidendi hostem.

Qui

BIU Cujas

Qui juſtam habet bellandi cauſam, ei tantundem licet in perſonam hoſtis, quantum ad vim ejus a ſe, vel ſuis depellendam ſufficit (§. 791.), conſequenter tamdiu reſiſtere licet, quamdiu poteſt. Quodſi ergo pertinacius reſiſtit, jure ſuo utitur (§. 170. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), conſequenter nullam hoſti ſuo injuriam facit (§. 975. *part.* 1. *Jur. nat.*), ob quam ſit puniendus (§. 549. *part.* 2. *Jur. nat.*). Ex eo igitur jus ipſum occidendi non naſcitur, quod pertinacius reſtiterit.

Qui nullam habet juſtam bellandi cauſam, ejus vis omnis illicita eſt (§. 778.), conſequenter ſi vi juſtæ, qua vel ipſe, vel res ejus impetuntur, reſiſtit, aggreſſori (§. 979. *part.* 1. *Jur. nat.*) & prædoni æquiparatur (§. 778.), qui vero vi juſta corpus, vel res ipſius impetit, defenſori (§. 972. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem cum jus defenſionis in aggreſſorem & prædonem non extendatur uſque ad interfectionem ipſius, niſi ubi periculum vitæ vel mutilationis membrorum aliter evitari nequeat (§ 1013. *part.* 1. *Jur. nat.*), aut res ſua aliter conſervari non poſſit (§. 699. *part.* 2. *Jur. nat.*), hoc autem periculum evaneſcit, quam primum vi juſtæ non amplius reſiſtitur; jus quoque interficiendi vi juſtæ reſiſtentem evaneſcit, conſequenter ex eo, quod fortiter reſtitum ſit, jus nullum naſci poteſt hoſtem interficiendi, non aliunde ortum ſuum trahens, quam ex defenſione ſui & rerum ſuarum (§. 790.).

Non eſt quod objicias in caſu vi licitæ reſiſtentis hoſtem ſupplicium mereri ob interfectionem civium noſtrorum & rerum noſtrarum vaſtationem. Quod enim in civitate pœna capitali afficiatur, qui alterum occidit, vel raptor, ea pœna civilis eſt, ex fine civitatis pro datis circumſtantiis determinanda (§. 636. *part.* 8. *Jur. nat.*), nec leges civiles ad jus defenſionis & jus in bello trahi poſſunt, quod ex principiis Juris naturæ derivandum. Qui jure talionis, quæ lege naturæ prohibita (§. 640. *part.* 8. *Jur. nat.*), vi juſtæ reſiſtentem interfici poſſe exiſtimant; a veritate procul aberrant, & ipſum jus talionis, quod fingitur, male applicant, prouti ex iis, quæ jam paſſim annotavimus, abunde eluceſcit. Quis dixerit, recte interfici aggreſſorem, ubi a vi deſiſtit, nec ulla amplius defenſione opus eſt? Gentes autem non alio utuntur Jure naturali, quam quod competit ſingulis hominibus in ſtatu naturali (§. 4.). Multo minus autem ob pertinaciorem reſiſtentiam jus occidendi hoſtem tribuendum ei, qui ſaltem putat ſibi eſſe juſtam, hoſti vero ſuo injuſtam belli cauſam. Error enim jus nullum dat, nec in cauſa dubia jus controverſum armis decidendum (§. 632.), ſed is juſtam habet bellandi cauſam, qui partem alteram ad tranſactionem permovere nequit (§. 631.), conſequenter id agit, ut vi armorum ad eandem adverſarium adigat.

§. 805.

Quoniam ex eo non naſcitur jus occidendi hoſtem, quod is pertinacius reſtiterit (§. 804.); *multo minus ob pertinaciorem reſiſtentiam interficere licet alios, qui in hoſtium numero ſunt, nec vi illatæ reſtiterunt, quales incolæ ſunt in urbe obſeſſa, atque ii, qui in eadem non fuerunt, ſed alibi deprehenduntur, præſertim poſtquam animum hoſtilem depoſuerunt.*

An extendi poſſit ad eos, qui non reſtiterunt.

Reſiſtentia fit vel in obſidione, vel in prælio, vel in pugnis particularibus. Quod intra hos actus licitum, ex jure defenſionis definiendum, nec extra eos extendendum. Non omnes, qui in hoſtium numero ſunt, eodem jure cenſentur, ita ut actus quilibet alieni ipſis tanquam cauſis principalibus imputari poſſint. Plus ſimplici vice jam inculcavimus in Jure naturæ ſingula accurate diſcernenda eſſe, cum minima haud raro circumſtantia jus variet.

§. 806.

Similiter quia jus occidendi hoſtem non naſcitur ex eo, quod pertinacius reſtitum ſit (§. 804.); *nec dolor ex accepta clade jus occidendi hoſtem dat.*

An dolor ex accepta clade det jus occidendi hoſtem.

Hoſtis non occidendus niſi ex neceſſitate, quatenus vi licitæ reſiſtit (§. 790.), ac ideo jus occidendi expirat, quamprimum neceſſitas deſinit. Qui ob dolorem ex accepta clade hoſtem, qui in poteſtatem ſuam vel in prælio, vel poſtea venit, occidit, hoc non facit niſi cupidine vindictæ, quæ ne quidem naturaliter in defenſione (§. 999. *part.* 1. *Jur. nat.*), multo minus

BIU Cujas

nus autem extra eandem locum habet (§. 948. *part.* 1. *Jur. natur.*). Sane nec in vera defensione homo occiditur ex intentione, sed cædes ejus magis casui tribuenda, cui dolus, vel culpa aggressoris intervenit (*not.* § 992 *part.* 1. *Jur. nat.*). Ex eo autem, quod vi licitæ resistens ob hostilitates, quas committit, teneatur alteri ad pœnam (§. 789.), non inferre licet, eum interfici posse, cum alia sint pœnarum genera, quibus non sævitur in corpora hostium, quas Jus Gentium naturale facit licitas, prout ex sequente propositione patet.

§. 807.

De pœna eorum, qui pertinacius vi justæ resistunt.

Si vi justæ pertinaciter resistitur; non modo jus datur ad vim majorem inferendam, verum etiam jus ad alia, quæ pœnæ rationem habere possunt, veluti in obsidione, ut vel sine conditione, vel durioribus conditionibus se dedere cogantur, ut certam pecuniæ summam solvant, ut urbes atque domus diripiendæ relinquantur, & in prælio jus ultra reparationem damni. Etenim qui bellum injustum gerit, ac per consequens vi justæ pertinaciter resistit, tenetur alteri ad pœnam (§. 789.). Quoniam tamen ob eam resistentiam hostem occidere non licet, quando in potestatem nostram venit (§. 804.); pœna esse nequit cædes, verum ea in aliis consistere debet. Quamobrem cum in pœnam adimi possint res quæcunque corporales & incorporales (§. 589. *part.* 8. *Jur. nat.*); in obsidione pœnæ rationem habet, ut vel sine conditione, vel durioribus conditionibus, se dedere cogantur obsessi, ut certam pecuniæ summam solvant, ut urbs atque domus diripiendæ relinquantur, & in prælio jus ultra reparationem damni (§. 788.). *Quod erat unum.*

Quoniam vero vi justæ resistens aggressoris personam induit, quemedmodum ante demonstravimus (§. 804.) in aggressorem vero tantundem licet, quantum læsioni arcendæ sufficit (§. 980. *part.* 1. *Jur. nat.*), consequenter quantum ad vim vi depellendam necessarium, & præterea in bello licita est vis, sine qua jus nostrum consequi non possumus (§. 782.); si pertinaciter vi justæ resistitur, ex resistentia oritur jus ad majorem vim inferendam. *Quod erat alterum.*

Qui jus puniendi hostem in nimium extendunt & in promiscuam licentiam sæviendi in corpora hostium vertunt, non amant genus humanum, sub quo etiam hostes quoad amorem eidem debitum comprehenduntur (§. 743.), nec a crudelitate abhorrent. Jus naturæ, quod consulit felicitati omnium hominum (§. 280. 614. 688. *part.* 1 *Jur. nat.*), non permittit eidem adversa nisi in casu collisionis propriæ & alienæ (§. 229. *part.* 1. *Phil. pract. univers.* & §. 206. *h.*) & in damnorum collisione damnum ferre jubet eum, cujus culpa est (§. 629. *p.* 2. *Jur. nat.*). Observant quoque hodie Gentes moratiores, ut in meliores conditiones consentiant, nisi in obsidione urbium ad extrema perventum, duriores autem amplecti cogantur obsessi, ubi pertinacius restiterunt, quamvis etiam in determinandis hisce conditionibus jus non vertendum in licentiam: id quod tamen judicio determinantis relinquendum (§. 783.).

§. 808.

De dimicationibus particularibus.

Dimicationes particulares, quæ nihil faciunt ad jus suum consequendum, aut ad bellum finiendum, illicitæ sunt. Quicquid enim in bello ad consequendum jus suum fit, consequenter etiam ad bellum finiendum, cum propter dubium eventum ejus de eo, quod consecutus est in bello, nemo certus esse possit, ac interfit belligerantium bellum tandem finiri, in bello licitum est, quod vero ad hunc finem consequendum non facit, illicitum (§. 781.). Quodsi ergo dimicationes particulares nihil faciunt ad jus suum consequendum, aut ad bellum finiendum, illicitæ sunt.

Hostilitates sunt medium consequendi finem, cujus causa bellum geritur. Si tibi est jus ad finem, erit etiam jus ad media, sine quibus finis obtineri nequit. Quamobrem necessitas hostilitates facit licitas, quas alias committere non liceret, non per se, sed quatenus ea oritur ex fine, ad quem tibi jus est. Sola enim necessitas per se jus parere apta non est, sed quatenus ei locum facit jus præcedens, ex quo tanquam fonte suo oritur. Ac ideo necessitati huic arctissimos limites præscribit lex naturæ, extra quos eam vagari prohibet. Ex fine igitur belli æstimandum est jus omne in bello. Jam bello persequimur jus nostrum (§. 1128. *part.*

BIU Cujas

part. 1. Jur. nat.) & in causa dubia nobis competit jus partem adversam ad transactionem adigendi (§. 572.). Quamobrem qui justam habet belli causam, id maxime intendit, immo intendere debet, ut bellum quantocyus finiatur, atque ideo ad finem belli quoque recte refertur ut id finiatur, sive pax. Hinc vulgo dicitur, bellum geri propter pacem. In æstimando igitur hostilitatum jure non minus dispiciendum est, utrum ad bellum finiendum quid conferant, quam num ad consequendum jus suum faciant. Quatenus vero ei, qui bellum justum gerit, competit etiam jus hostem adigendi, ut a bello desistat & æquas pacis conditiones acceptet; jus quoque suum ille consequitur, quando alterum adigit, ut a bello desistens pacem faciat. Et ideo hoc ipsum jus supra comprehendimus sub jure, cujus consequendi causa bellum geritur (§. 781.). Idem clarissime conspicitur in bello defensivo, quo jus nostrum adversus eum defendimus, qui vi eripere id nobis intendit. Neque enim bellum defensivum alio fine suscipitur, quam ut hostis a bello desistere cogatur, & nos jure nostro quiete frui possimus.

§. 809.

De jure in captos ab eo, cujus injustum est bellum.

Qui bellum injustum gerit, in captos nullum jus habet, sed naturaliter eos restituere obligatur. Qui bellum injustum gerit, ei jus nullum in bello est (§. 777.) & vis ejus omnis illicita (§. 778.). Quodsi ergo quosdam in bello capit, eos nullo jure capit, consequenter nec in captos ex facto injusto jus ullum acquirere potest. Nullum igitur jus in captos habet. *Quod erat unum.*

Quoniam qui bellum injustum gerit, subditos alterius surripit nullo jure, *per demonstrata n.* 1. quando eos capit, plagium, seu furtum hominum committit (§. 141. *part.* 8. *Jur. nat. & §. 755. h.*) atque prædo est (§. 778.). Quamobrem cum fur atque prædo rem furtivam & raptam, consequenter etiam hominem surreptum restituere teneatur (§. 524. *part.* 2. *Jur. nat.*); qui bellum injustum gerit, captos naturaliter restituere obligatur. *Quod erat alterum.*

Cum plagium sit furtum hominum (§. 755.); fur & plagiarius eodem jure censentur. Bellator autem injustus sicuti prædo est, dum res hostiles capit; ita plagiarius est, si capit homines hosti subjectos, sive fuerint milites, sive non militent. Quamobrem sicuti plagiarius homines surreptos; ita etiam bellator injustus captos restituere obligatur.

§. 810.

De diminuendis viribus bellum injustum gerentis.

Quicquid facit ad imminuendas vires bellum injustum gerentis, id ei, qui justam bellandi causam habet, licitum. Etenim qui justum bellum gerit, ei licitum est, sine quo jus suum consequi non potest (§. 781.). Quoniam igitur vi jus suum persequitur adversus eum, cujus injusta sunt arma (§. 1102. *part.* 1. *Jur. nat.*), consequenter idem consequi nequit, nisi vim ejus vi depellat, eandemque diminuat, ut a bello tandem desistere cogatur; qui justam bellandi causam habet, ei licitum est, quicquid ad imminuendas vires bellum injustum gerentis facit.

Se defendens adversus vim injustam, eidem resistit, ut læsionem intentatam avertat (§. 972. *part.* 1. *Jur. natur.*), consequenter in bello id agit, ut partem adversam a bello desistere cogat. Bellum nemo gerit nisi fiducia virium, quibus deficientibus & exhaustis id continuare nequit. Nec facile quis congreditur cum eo, quem viribus se superiorem agnoscit, nisi temeritatis notam incurrere eique pœnam dare velit. Cui ergo animus est cogendi hostem, ut a bello desistat; is vires ejusdem enervare easdemque ipsi subducere tenetur. Quamobrem si cui jus est alterum adigendi ut a bello desistat, eidemque quoque jus est ad vires ejus diminuendas, tanquam ad medium, sine quo finis, quem intendere debet, obtineri nequit. Jus tamen hoc extendi non debet ultra id, quod ad diminutionem virium necessarium est, ne mediis illicitis, ac consequenter iis, quibus necessitas locum minime facit, finem licitum consequi velis (§. 71.).

§. 811.

De jure capiendi hostes.

Qui bellum justum gerit, ei hostes quoscunque capere licet, tam quatenus quocunque modo reparationi juris sui resistunt, aut finem belli impediunt, tum per modum

BIU Cujas

dum androlepſiæ. Etenim qui bellum juſtum gerit, ei in bello licitum eſt, ſine quo jus ſuum ab adverſa parte conſequi nequit (§. 781.). Quamobrem cum id fieri nequeat, ſi reparationi juris reſiſtitur; hoſtes eidem reſiſtentes capere licet, ne diutius reſiſtere poſſint. *Quod erat primum.*

Similiter cum vires bellum gerentis injuſtum imminuantur, ſi capiantur illi, qui finem belli impediunt, quod vero facit ad imminuendum vires bellum injuſtum gerentis, id ei, cujus juſtum eſt bellum, facere licet (§. 810.); qui bellum juſtum gerit, ei hoſtes capere licet, qui finem belli impediunt. *Quod erat ſecundum.*

Denique cum androlepſia fiat eo fine, ut ad jus nobis vel civibus noſtris reddendum compellatur, qui reddere non vult (§. 593.), in bello autem vi perſequimur jus noſtrum & ea nobis licita ſunt, ſine quibus id conſequi non datur (§. 781.); ſi captivitate quarundam perſonarum hoſtis permoveri poteſt, ut a bello deſiſtat & jus, cujus cauſa bellum geritur, reddat, per modum androlepſiæ eas capere licet. *Quod erat tertium.*

Antequam quæratur, quale jus in captivos hoſti competat, oſtendendum omnino erat jus capiendi hoſtes belligerantibus competere. Quodſi enim capere hoſtes non liceat, nullum quoque jus in captos competere poteſt. Et ubi conſtat, quanam de cauſa capi poſſint, inde ulterius inferri poteſt, quænam perſonæ licite capiantur, ne hoc jus extendatur ultra ſuos limites, quos habere debet.

§. 812.

De jure capiendi milites eorumque præfectos.

Quoniam hoſtes reparationi juris reſiſtentes capere licet (§. 811.), milites autem, per quos vis infertur parti alteri, cum qua bellum geritur (§. 610.), eorumque præfecti, quibus a poteſtate ſumma certum imperium in milites tributum atque certæ functiones bellicæ demandatæ ſunt (§. 612.), perſonæ principales ſunt, quæ reparationi juris reſiſtunt; *milites eorumque præfectos capere licet, quacunque capiendi occaſione oblata.*

Si milites multi capiuntur, id quoque fit ad imminuendam vim hoſtium, quæ diminutio captivitatem eorum licitam facit (§ 810.). Ac multum haud raro confert tum ad bellum finiendum; tum ad ſucceſſum impediendum, ſi ſummi duces capiantur, quorum peritia magnum in bello momentum habet.

§. 813.

De iis, qui per modum androlepſiæ capiuntur.

Quia etiam hoſtes capere licet per modum androlepſiæ (§. 811.), androlepſia autem fit eo fine, ut ad reddendum jus compellatur, qui reddere non vult (§. 593.); *fœminas* quoque *illuſtres atque virgines, viros dignitate conſpicuos & adminiſtrationi Reip. vacantes, immo pueros, puellas atque infantes, ſummarum quoque poteſtatum liberos, & ipſas poteſtates ſummas capere licet*, conſequenter *ſi obſeſſi ſine conditione ſe dedunt, androlepſiæ jure abducere perſonas quaſcunque licet, immo nec concedenda, ſi ita viſum fuerit, deditio niſi ſub hac conditione, ut certæ perſonæ fiant captivæ.*

Ita conveniri poteſt, ut milites præſidiarii omnes cum eorum præfectis ſint captivi ob pertinaciorem reſiſtentiam. Alias in captivitatem abducendæ ſunt perſonæ, quarum jacturam vel diuturniorem captivitatem non facile fert ſumma poteſtas.

§. 814.

De jure in captivos.

Captivi naturaliter non fiunt ſervi; juri tamen naturali non repugnat, ut in ſervitutem redigantur ob delictum intra pœnæ meritum. Qui enim bellum juſtum gerit, eis hoſtes quoſcunque capere licet, tum quatenus quocunque modo reparationi juris ipſius reſiſtunt ac finem belli impediunt, tum per modum androlepſiæ

BIU Cujas

drolepsiæ (§. 811), consequenter ut compellatur hostis ad desistendum a bello & ad jus reddendum (§. 593.). Quamobrem cum jus extendi nequeat ultra finem, cujus gratia datum, ad finem autem istum necesse non sit, ut captivi fiant servi, sed sufficit eos detineri, donec a suis liberentur; captivi quoque naturaliter servi non fiunt. *Quod erat unum.*

Enimvero si captivi deliquerint, ob quod puniri possint, cum in pœnam etiam adimi possit libertas (§. 589. *part.* 8. *Jur. nat.*), hæc vero adimatur, si in servitutem redigantur (§. 1117. *part.* 7. *Jur. nat.*); ubi delictum captivorum eam pœnam meretur, in servitutem eosdem redigere licet. *Quod erat alterum.*

Cum immanis ista licentia sæviendi in corpora hostium pro jure haberetur, captivi pro lubitu occidebantur: immanitate tamen ista agnita in servitutem detrudebantur. Unde Imperator (§. 31.) de Jure person. servos ex eo appellatos dicit, quod Imperatores captivos vendere ac per hoc servare, nec occidere solent. Quoniam vero servitus extra limites juris naturæ præscriptos (§. 1080. *& seqq. part.* 7. *Jur. nat.*) extendebatur, quemadmodum hodienum fieri solet a Gentibus, apud quas servitus recepta est; dubitari adhuc poterat, utrum servitus istiusmodi sit præferenda morti, an non mortem præstet, quam eam subire, præsertim cum jus interficiendi servum per eam non tolleretur, sed domino semper integrum maneret. Enimvero sublato licet jure occidendi servum, juri tamen naturæ minime convenit servitus, nisi proprium captivi accesserit delictum, quod talem pœnam meretur. Quæ in bello vi injusta fiunt, ea imputantur Genti universæ, non autem singulis qua singulis. Quamobrem etsi ponamus factum universitatis mereri pœnam, cum tamen nemo puniri possit ob factum alienum (§. 1084. *part.* 1 *Jur. natur.*), & qui pœnam inter se communicant, eorum quilibet puniatur ob factum proprium (§. 1083. *part.* 1. *Jur. nat.*), quo scilicet ad factum alienum concurrit, singuli tamen non subire possunt eam pœnam, quam universitas meretur. In civitate autem non absonum est, ut singuli in se spectati & universitas sibi invicem opponantur tanquam personæ diversæ: id quod clarissime patet in statu populari, ubi populus universus est superior, singuli autem subditi sunt (§. 142. *part.* 8. *Jur. natur.*). Quamvis itaque belligerator injustus prædo atque latro sit (§. 778.), & rapinæ ac latrocinia imputentur Genti, quam Rector civitatis repræsentat (§. 39.); non tamen propterea singulorum quilibet rapinas & latrocinia commississe dicendus. Cumque pœnæ, quæ decernuntur in prædones atque latrones in Rep. sint civiles, Gentes autem inter se utantur jure naturali (§. 4.); Gentes ob vim injustam in bello illatam eo modo puniri nequeunt, quo prædones & latrones puniri moris est, seu lege positiva introductum. Jure puniendi cavetur securitati in futurum (§. 1059. *part.* 1. *Jur. nat.*), atque ex hoc fine pro datis circumstantiis æstimandum, quantum liceat, ut finis iste obtineatur (§. 1063. 977. *part.* 1. *Jur. nat.*). Judicium itaque nimium deproperant, qui cum universitate singulos de universitate, pœnas Gentium Jure naturæ permissas cum pœnis lege positiva in prædones & latrones statutis confundunt, & diversos ad factum alienum concurrendi modos facto ipsi æquiparant. *Grotius* suo acumine ea satis discreviisse videtur, utut diserte omnia non explicaverit.

§. 815.

Quoniam captivi naturaliter non fiunt servi (§. 814.), nec eos interficere licet (§. 794.); *milites & præfecti militum tamdiu detinendi, donec bellum fuerit finitum*, ne scilicet nocere aut reparationi juris nostri resistere amplius possint, *qui vero per modum androlepsiæ capti* (§. 811.), *tamdiu detinendi sunt, donec jus fuerit redditum* (§. 593.). *De jure in captivos.*

Jus in personas in bello justo, nam in injusto nullum est (§. 777.), nascitur ex defensione sui & rerum suarum (§. 790.), consequenter milites eorumque præfecti capiuntur, ne reparationi juris diutius resistere queant, qui vero per modum androlepsiæ capiuntur, non alio capiuntur fine, quam ut hostis permoveatur desistere a bello, aut in securitatem juris nostri ab hoste reparandi, quo in casu obsidum naturam induunt (§. 497.), ac ideo eorum jure censentur. Ex fine igitur, ob quem jus capiendi hostes natura concessum, æstimandum est, quid liceat in captivos.

§. 816.

De restituendis sumtibus captivorum causa factis.

Si captivi dimittendi, a Gente sua refundendi sunt sumtus in eorum alimenta, vel alias facti. Etenim capiuntur ob factum Gentis suæ, cujus nempe est bellum

BIU Cujas

lum (§. 607.). Quamobrem debitum, quod contractum sumtibus in eorum alimenta, vel alias factis, a Gente sua contractum intelligitur, consequenter Gens sua refundere tenetur hosce sumtus, si dimittendi.

Agitur hic de eo, quod naturaliter fieri debet, non vero de eo, de quo Gentes inter se conveniunt vel durante bello, vel dum pactio pacis fit. Ea enim, quæ naturaliter licita sunt, quale est jus exigendi sumtus captivorum causa factas (§. 170 *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), pactis immutari posse noto notius est.

§. 817.

De pactionibus captivorum causa factis.

Si pactiones inter belligerantes fuerint factæ de captivis, veluti ut certo pretio redimantur, & soluto pretio reddantur; standum est conventis. Quoniam quæ hosti tanquam hosti promittuntur, servanda sunt (§. 799.), pactiones quoque de captivis inter belligerantes factæ servandæ sunt (§. 788. *part.* 3. *Jur. nat.*). Quamobrem cum in pactionibus promissa serventur, si ea præstentur, de quibus fuerat conventum (§. 430. *part.* 3. *Jur. nat.*); si pactiones de captivis inter belligerantes factæ, standum est conventis.

Ita si de pretio redemtionis fuerit conventum, Gens, quæ suos liberare naturaliter obligatur (§. 816.), pretium redemtionis conventum solvere & qui captos tenet pretio soluto eos reddere tenetur. Dimittere autem non idem est ac reddere. Qui enim dimittuntur, sibi restituuntur, ut ipsis liberum sit, sive ad suos redire velint, an abire: qui vero redduntur, Genti suæ restituuntur. Differentiam hanc attendi in militibus captis & durante bello redemptis haud parum refert. Vix enim præsumitur animus redeundi ad exercitum in milite sibi restituto. Quodsi vero non redeat, desertori æquiparatur, & pœnam desertionis incurrit: id quod vitari voluisse credendi sunt, qui de redimendis captivis durante bello contraxerunt. Ceterum in hisce pactis non attendi justitiam belli, per se patet.

§. 818.

De dimissione captivorum.

Qui captivos tenet, eos dimittere potest ea lege, qua voluerit, & quod hi promittunt, dum dimittuntur, servare tenentur, nec a Gente sua vel eo, qui jus Gentis habet, prohiberi possunt, quo minus servent. Etenim qui captivos tenet, ei competit jus eos tamdiu retinendi, donec bellum fuerit finitum, si milites fuerint, vel præfecti eorundem, vel donec jus redditum, cujus causa per modum androlepsiæ capti (§. 815.), aut donec per pactiones sint restituendi (§. 817.). Enimvero quoniam quilibet de jure suo remittere potest, quantum voluerit, quamdiu nil fit contra jus tertii (§. 117. *part.* 3. *Jur. nat.*); qui captivos tenet, eos dimittere potest ea lege, qua voluerit. *Quod erat primum.*

Enimvero quoniam qui dimittuntur, in eam legem, qua dimittuntur consentiunt, consequenter promittunt se contra eam nil facturum (§. 361. *part.* 3. *Jur. nat.*), servanda vero etiam sunt, quæ hosti tanquam hosti promittuntur (§. 799.); quod captivi promittunt, dum dimittuntur, servare tenentur. *Quod erat secundum.*

Denique cum qui captivos tenet habeat jus eos detinendi, donec sint restituendi; si ante dimittat eos, quam teneatur, in legem dimissionis consentire præsumitur hostis, cujus potestati subjecti sunt, ac per consequens ipse quoque per promissa eorundem obligatur, ne iisdem contraria iisdem imperare queat. A Gente igitur sua vel eo, qui jus Gentis habet, prohiberi minime possunt, ne stent promissis. *Quod erat tertium.*

Nihil interest, sive dimissio illa fiat proprio motu ejus, qui captivos detinet, sive precibus captivorum obtineatur.

§. 819.

BIU Cujas

§. 819.

Quoniam qui captivos tenet, eos dimittere potest ea lege, qua voluerit, & quod hi promittunt, dum dimittuntur, servare tenentur (§. 818.); *si dimittuntur ad certum tempus, ut in captivitatem redeant, tempore elapso redire debent*, consequenter cum in captivitatem non rediisse dicendus sit, qui clam ingreditur in territorium hostis, mox iterum abiturus, *ad captivitatem se sistere tenetur*. Similiter *qui dimissi ea lege, ne durante hoc bello, vel certo tempore militent, durante bello, vel antequam tempus conventum fuerit elapsum, militare nequeunt. Idem intelligitur de conditionibus aliis quibuscunque conventis.* *De abitu concesso sub fide reditus, & de conditione non militandi.*

Abitus concedi solet ducibus aliisque militum praefectis sub fide reditus, negotiorum suorum privatorum causa. Dimittuntur captivi sub conditione non militandi, si praefecti cum militibus, quibus praefecti sunt, dimittuntur, quemadmodum in deditione conditionata contingit. Ceterum per se patet, conditiones, sub quibus fit dimissio, vel conceditur abitus, tales esse non posse, quae adversantur juri ejus, cujus potestati subjecti sunt captivi (§. 117. *part.* 3. *Jur. nat.*). Ita illicita foret conditio, ne unquam posthac militet dimissus, quando potestati summae, cui subjectus est, bellum fuerit cum Gente quacunque, vel etiam saltem cum dimittente, cum huic non amplius competat jus nisi detinendi captivum durante bello (§. 815.). Idem intelligitur, si conditio dimissioni adjecta foret contra pactiones de captivis factas (§. 817.).

§. 820.

In bello injusto omnis vastatio rerum hostilium illicita. Etenim qui bellum injustum gerit, ei nullum jus est in bello (§. 777.). Quamobrem cum naturaliter nemo res alterius destruere, aut deteriorare debeat (§. 647. *part.* 2. *Jur. nat.*), id vero faciat, qui res hostiles vastat, quod per se patet; qui bellum injustum gerit, res hostiles nullas vastare debet, consequenter in bello injusto omnis rerum hostilium vastatio illicita est (§. 170. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). *De vastatione rerum in bello injusto.*

§. 821.

Quoniam in bello injusto omnis vastatio rerum hostilium illicita (§. 820.), ea autem damnum datur hosti, a cujus parte stat justitia belli (§. 488. *part.* 2. *Jur. nat.*), & damnum dolo vel culpa datum resarciendum est (§. 580. *part.* 2. *Jur. nat.*); *qui in bello injusto res hostiles vastat, damnum vastatione datum resarcire tenetur.* *De damno vastatione dato resarciendo.*

Pertinet hoc ad debitum in bello subnascens, quod non minus vi persequi licet quam primarium, cujus causa bellum susceptum.

§. 822.

Cum in bello injusto omnis vastatio rerum hostilium illicita sit (§. 820.), si qui bellum injustum gerit res hostiles vastat, id contra jus alterius facit, cum quo ipsi bellum est (§. 239. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), consequenter eidem injuriam facit (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*), ac ideo cum unicuique natura competat jus puniendi eum, qui ipsi injuriam facit (§. 549. *part.* 2. *Jur. nat.*); *qui in bello injusto res hostiles vastat, tenetur alteri, cum quo ipsi bellum est, ad poenam.* *An vastator injustus ad poenam teneatur.*

Cum in bello justo etiam persequamur poenam (§. 636.); ex injusta rerum vastatione augetur jus ejus, cujus arma justa sunt. Ceterum quod vastator injustus etiam alteri, cum quo ipsi bellum est, teneatur ad poenam, inde quoque inferri poterat, quod ob hostilitates, quas committit, ad poenam teneatur (§. 789.): sunt autem vastationes in hostilitatum numero (§. 785.). Similiter corollarium praecedens inde inferri poterat, quod damna quomodocunque bellum injustum gerenti data sint resarcienda (§. 788.). Quoniam in bello injusto vastatio

BIU Cujas

omnis rerum hostilium illicita (§. 820.); quæstiones omnes cessant, quæ de rebus non vastandis moventur, quippe quæ locum non habent nisi in bello justo, in quo jus vastandi intra suos limites coarctandum, ne ejus exercitium cum injuria conjunctum sit.

§. 823.

De jure vastandi res hostiles in bello justo.

In bello justo vastatio rerum hostilium licita, si sine ea jus nostrum vi persequi non possimus, si vires hostis inde minuantur, nostræ augeantur, si denique vastatio fiat in justam pœnam. Etenim in bello justo licitum est, sine quo jus nostrum ab hoste consequi non possumus (§. 781.). Quamobrem cum vi jus nostrum persequamur (§. 1102. *part.* 1. *Jur. nat.*); si eandem contingat impediri, nisi res hostiles vastentur, earum vastatio licita. *Quod erat primum.*

Quicquid facit ad imminuendas vires bellum injustum gerentis, & per consequens ad augendas nostras, id in bello justo licitum est (§. 810.). Quodsi ergo rerum hostilium vastatione vires hostis minuantur, nostræ augeantur, earum vastatio in bello justo licita. *Quod erat secundum.*

Denique cum in pœnam adimi possint res corporales quæcunque (§. 589. *part.* 8. *Jur. nat.*), non alio sane fine, quam ut earum jacturam faciat qui puniendus (§. 588. *part.* 8. *Jur. nat.*), ac per consequens damnum incurrat (§. 486. *part.* 2. *Jur. nat.*), adeoque respectu puniendi perinde sit, sive res suæ ipsi adimantur, sive vastentur, vel corrumpantur; in bello justo res hostiles vastare licet. *Quod erat tertium.*

Enimvero cum pœna gravior illicita sit, ubi levior sufficit (§. 1065. *part.* 1. *Jur. nat.*), & quatenus puniens modum excedit, puniendum lædit (§. 1067. *part.* 1. *Jur. nat.*); si vastatio rerum hostilium fiat in pœnam, pœna justa esse debet, hoc est, ut eam delictum hostis mereatur. *Quod erat quartum.*

Vastatione damnum hosti datur, sed nullum nobis inde lucrum obvenit, veluti si naves hostium comburantur, si tormenta ad usum bellicum inutilia efficiantur, si ædificia incendantur, si arbores in hortis ac vites in vineis succidantur, si fruges, aut segetes in agris conculcentur, si res mobiles quæcunque sive utiles, sive voluptuariæ, sive etiam necessariæ perdantur, & quæ sunt his gemina. Quoniam hostilitatibus in bello locum facit vis, qua jus nostrum in bello persequimur, quod vel ad consequendum debitum, vel ad pœnam tendit, ac ideo inde æstimandum sit jus omne in bello (§. 781.); jus quoque vastandi res hostiles non aliunde æstimari potest, nisi sumere velis, quod invito nonnisi jure naturæ sumi nequit (§. 927. *part.* 1. *Jur. natur.* & §. 265. *b*), in bello nullum prorsus locum esse relinquendum justitiæ, quæ unicuique suum tribui jus jubet (§. 926. *part.* 1. *Jur. nat.*), & jus in bello abire in meram licentiam, quæ homini nulli competere potest (§. 150. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quodsi objicias, cum hostis injuria res nostras rapiat, vastet, cives nostros interficiat, jure talionis nos similiter res ejus rapere, vastare ac cives ejus interficere posse; non unum sumis, quod concedi minime potest. Etenim jam alibi demonstravimus (§. 640 *part.* 8. *Jur. nat.*), & aliquoties in antecedentibus inculcavimus, non dari jus talionis, sed id contra jus naturæ fuisse confictum. Quod vero inprimis notandum est, non hic quæstio est de eo, quod ex causis in bello subnascentibus licet, sed quale sit jus vi belli belligeranti justo per se competens, consequenter quid facere liceat, nullo facto hostis supposito. Nam si injuriam committat vi injusta, cum pœnam mereatur (§. 549. *part.* 2. *Jur. nat.*), in pœnam justam vastatio quoque rerum ipsius locum habet, prouti propositio præsens diserte enunciat. Patet nimirum ex supra demonstratis, injuriarum quoque in bello commissarum in modo agendi habendam esse rationem (§. 782.). Notandum præterea, quæstionem jam non esse de eo, an quis putet, se justam belli causam habere, sed de eo, quid conveniat causam justam revera habenti. Jus enim non nascitur ex opinione tua, sed ex veritate. Quamobrem non discutiendum est in præsenti, quid dandum sit opinioni: de eo enim posthac dispiciemus, nec id fieri poterit, nisi ante constet, quid veritati consentaneum sit. Poterant alia adhuc moneri, nisi vel ex antea annotatis jam manifesta essent, vel in sequentibus rectius inculcarentur. Id saltem addere lubet, opinionem de justa causa non facere jus, sed qui eam fovet sibi tantummodo persuadere, quod sibi competat jus ex justa causa oriundum, ut ideo in demonstrando jure vastandi res hostiles opinio belligerantis nullam attentionem mereatur.

§. 824.

BIU Cujas

§. 824.

Quoniam in bello juſto rerum hoſtilium vaſtatio licita, ſi ſine ea jus noſtrum conſequi non poſſumus (§. 823.), in bello autem caſtra ponenda ſunt, ac ſubinde vallo & foſſa circumdanda, cum id fieri nequeat, niſi fruges vel ſegetes conculcentur, agri corrumpantur, nonnunquam etiam ædificia diruantur, horti ac vineæ extirpentur, idemque obtineat in obſidione urbium, atque præliis; *agros hoſtiles corrumpere, fruges ac ſegetes in iiſdem conculcare, ædificia diruere, hortos ac vineas extirpare licet, ſi caſtrorum metatio, obſidio urbium ac prælia id exigunt.*

De vaſtatione licita agrorum frugum, ſegetum, ædium, hortorum, vinearum operationum bellicarum cauſa.

Nulla hic valet diſtinctio rerum, qualiſcunque tandem ea ſit, nec earundem attenduntur qualitates: neque enim jus in eos naſcitur ex qualitatibus rerum, ſed ex neceſſitate eas vaſtandi, quam licitam facit jus ad bellum. Sane Rector civitatis noſtræ ipſemet vi dominii eminentis res civium vaſtat, ſi vaſtationem exigit defenſio adverſus vim hoſtilem (§. 110. 111. *part* 8. *Jur. nat.*). Lex naturæ, quæ nobis tribuit jus ad bellum (§. 613.), tribuit etiam jus in res hoſtiles, quantum ad bellum gerendum neceſſarium eſt: alias enim illud prorſus inutile foret, ſi id exequi non liceret.

§. 825.

Similiter quia excidium urbium, oppidorum, pagorum, poſtquam in poteſtatem noſtram venerunt, nil facit ad conſecutionem juris noſtri, nec inde vires hoſtium diminuuntur, noſtræ augentur, quod per ſe patet; *urbes, oppida, pagos excidere aut vaſtare, poſtquam in poteſtatem noſtram venerunt non licet* (§. 823.). Quoniam tamen vaſtatio licita in juſtam pœnam (§. *cit.*); *excidium urbium, oppidorum & pagorum licita, ſi ſingulare præceſſerit delictum, quod talem pœnam meretur.*

De excidio urbium, pagorum & oppidorum.

Dico ſingulare præcedere debere delictum, non modo eorum, qui urbes, oppida & pagos incolunt, verum etiam ſummæ poteſtatis, cum qua bellum eſt, quia omnia bona ſubditorum perinde ac res publicæ ſpectantur tanquam bona Gentis (§. 289.), & factum poteſtatis ſummæ imputatur toti Genti (§. 39). Juſtitia autem pœnæ æſtimanda eſt ex fine, nimirum quantum damnum infetendum ſit in terrorem hoſtium, ut proſpiciatur ſecuritati futuræ.

§. 826.

Quoniam vis reſiſtendi diminuitur, ſi *munimenta* demoliantur, *ubi ea relinquere viſum fuerit, poſtquam expugnata fuerunt*, quod itidem per ſe patet; *eorum demolitio licita* (§. 823.).

De munimentorum demolitione.

Munimentorum extructio maximos ſumtus requirit. Eorum igitur demolitione maximum hoſti datur damnum. Sed cum in bello injuſto cauſam damno det pars altera, cujus injuſtum eſt bellum; damnum, quantumcunque ſit, ſibi imputet bellator injuſtus, qui juſto belligeratori neceſſitatem impoſuit utendi medio, ex quo damnum in eum reſultat. Nimirum factum belligeratoris juſti duplici modo ſpectari debet, reſpectu ſui & reſpectu bellatoris injuſti. Priori reſpectu eſt medium, ſine quo finem, quem intendit ac intendere debet bellator juſtus, conſequi non poteſt; poſteriori autem factum, ex quo damnum emergit belligeratori injuſto. Ille finem intendit, non damnum, & propter illum agit, non hujus cauſa, cum mallet, ſi fieri poſſet, ut hoc a facto ſuo abeſſet. Damni igitur cauſa libera non eſt is, ex cujus facto id reſultat, ſed ille, qui neceſſitatem faciendi induxit. Ac ideo damnum non imputatur belligeratori juſto, ſed injuſto (§. 527. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Vide, quæ alias jam demonſtravimus & annotavimus, cum de defenſione ſui (§. 993. *part.* 1. *Jur. nat.*) & de puniente alterum agemus (§. 1075. *part.* 1. *Jur. nat.*). Atque ita demum patet, quomodo ſumma religione geri poſſit bellum, illæſo nimirum amore, quem etiam hoſti debemus (§. 743.), & abſque omni vindictæ cupidine, a qua quilibet animum immunem habere debet (§. 948. *part.* 1. *Jur. nat.*). Vide, quæ alias de defenſione (§. 998. 999. *part.* 1. *Jur. natur.*), & punitione demonſtravimus, & annotavimus (§. 1077. 1078. *part.* 1. *Jur. nat.*). Abſit autem, ut

BIU Cujas

ut tibi persuadeas, confundi a nobis, quæ virtutis sunt, cum iis, quæ sunt juris. In Jure enim naturæ, ubi agitur de eo, quod facere licet, nil admitti potest, quod officiis repugnat, tanquam licitum: lex enim naturæ, quæ officiorum exequendorum causa dat jus (§ 159. *part. 1. Phil. pract. univ.*), sicut omnes actus reliquos hominum, ita etiam eos regit, qui ad exercitium juris pertinent. Ac ideo in iis, quæ officiis repugnant, consistit abusus juris, non usus, tolerandus autem abusus ab iis, qui jus nullum in actiones alterius vi libertatis naturalis sibi arrogare possunt, prouti idem de dominio luculenter demonstravimus (§. 167. *& seqq. part. 2. Jur. nat.*). Justitia, quæ & ipsa virtus est (§. 926. 927. *part. 1. Jur. nat.*), ac virtutes cæteræ sororio vinculo inter se copulantur, non vero spectandæ sunt instar hostium, inter quos perpetuum bellum est. Quando igitur de jure naturæ quæstio est, non valet argumentatio. Quando res in potestatem hostis veniunt, suæ sunt, consequenter tanquam dominus eas pro lubitu perdere potest. Sumamus enim interea, ipso jure naturæ res esse ejus partis, in cujus potestatem veniunt, sine justa causa eas perdere, ad abusum dominii pertinet lege naturali prohibitum (§. 170. *part. 2. Jur. nat.*). Alia vero quæstio est, quid inter Gentes impune tolerandum; de quo deinceps acturi sumus. Qui in Jure civili non distinguunt, quæ toleranda sunt, ut negotia humana exitum habere possint, & quia vi libertatis naturalis unicuique permittendum, ut faciat, quod libuerit, quamdiu non facit, quod est contra jus tuum (§ 157. 158. *part. 1. Jur. nat.*), & quæ Jus naturæ urget; illi revera jus Gentium voluntarium eo, quem nos explicavimus (§. 22.), sensu admittunt, dum impugnare volunt, cum jure naturali id confundentes & jus virtuti tanquam eidem adversum opponentes, quasi quod pro jure inter homines habendum revera jus sit. Notionibus juris civilis non satis evolutis innutriti castam Juris naturæ disciplinam temerarunt; tanto quidem magis, quo magis fuere hospites in omni philosophia, ex cujus penetralibus, non ex pandectis, & decretis prætorum, nec ex opinionibus doctorum, qui Juris peritorum nostri ævi mos est, omnem juris scientiam hauriendam esse dudum inculcavit, *Cicero*. Monemus denuo, quod jam plus vice simplici inculcavimus, nunquam vero satis inculcari potest, in Jure naturæ unam esse debere consonantiam, unam concordiam, quam ex Systemate nostro abunde elucere confidimus.

§. 827.

De vastatione sepulchrorum & monumentorum & Sævitia in cadavera sepultorum.

Quoniam vastatio sepalchrorum & monumeatorum in memoriam mortuorum erectorum, ac sævitia in cadavera sepultorum nil facit ad imminuendam resistentiam hostis, nec ad augendas vires nostras, nec mortui sunt in numero hostium (§. 700. *part. 6. Jur. nat.*); *sepulchrorum & monumentorum sepulchralium vastatio ac sævitia in cadavera sepultorum, illicita* (§. 823.).

Non est, quod excipias, talia fieri posse in terrorem hostis, ut ad bellum finiendum & æquas pacis conditiones acceptandum permoveatur: id quod ab eo, qui bellum justum gerit recte intenditur. Neque enim quivis terror in bello licitus, quocunque modo hostibus incutiatur, prouti patet ex demonstratione superiori de interfectione captivorum terroris incutiendi causa, atque ex iis, quæ ibidem annotavimus (§. 802.). Nunquam probanda sunt, quæ nonnisi animum nocendi hostibus produnt, cum ad bellum ne minimum quidem momentum afferant. Obiter monemus, res, de quibus dictum est in propositione præsente, stylo Juris Romani *religiosas* appellari, eo enim Jure *religiosum* quid fieri dicitur per mortui illationem.

§. 828.

De vastatione rerum sacrarum.

Eadem de causa *illicita est vastatio rerum sacrarum, veluti templorum, ac in iis altarium, imaginum, aliorumque ornamentorum*, cumque in negotiis, quæ Genti cum Gente intercedunt, non attendenda sit religionum diversitas (§. 259. *& seqq.*), *nec tibi jus nascitur ad rerum sacrarum vastationem, quod hostis diversam a tua religionem foveat, tuo judicio falsam.*

Multo turpior est hæc vastatio, si hostis tecum eandem religionem profitetur, cum impedimentum inferatur cultui divino, judicio tuo quovis modo promovendo, si vel maxime cultus superstitiosus fuerit. Peccat enim etiam is, qui secundum conscientiam erroneam agit (§. 441. *part. 1. Phil. pract. univ.*), ac ideo in dijudicando facto alieno attendenda etiam venit conscientia erronea. Cum bellum omne tendere debeat vel ad injuriam reparandam, si reparari possit, vel ut de injuria facta læso satisfiat, si ea reparari nequeat, vel ut facienda avertatur (§. 619.), religio autem hostis nihil momenti ad hoc afferat, quod per se patet; nec ea dat jus ad id, ad quod aliunde jus nullum tibi competit. Quæstio moveri hic potest,

BIU Cujas

rat, an res sacras mobiles hosti eripere liceat, ut ipse earum facias usum, quem is facit; sed de ea dispiciemus deinceps. Hic enim saltem agitur de vastatione, qua damnum quidem infertur hosti: sed quæ cum nullo tuo commodo conjuncta est, quemadmodum ante monuimus (*not.* §. 823.). Ceterum vastationis illius, quam turpiorem multo diximus, exemplum est in catholico, qui imaginem miraculosam corrumpit solo nocendi ac hosti ægre faciendo animo.

§. 829.

De vastatione rerum frugiferarum.

Patet hinc porro, *illicitam esse vastationem rei frugiferæ, quam ipsi tenemus, ut durante bello hosti esse nequeat in fructu* (§. 823.), cum neque ad bellum faciendum, nec ducendum momenti quidpiam afferant. consequenter *arborum frugiferarum, quæ operationes bellicas non impediunt, extirpatio illicita.*

Facile patet, talia non fieri, nisi solo nocendi animo, cum tamen nocumentum per se intendi non debeat (*not.* §. 827.).

§. 830.

De fœno, stramine, esculentis, potulentis hostilibus, immo & propriis perdendis.

Quoniam vires hostis augentur, si rebus abundet, quibus ad bellum ducendum quomodocunque indiget, imminuuntur vero si iisdem privetur; *non modo fœnum & stramina, quæ in usum belli collegit hostis, pulverem pyrium incendere, verum etiam farinam ac esculenta & potulenta corrumpere licet* (§. 823.) *immo etiam non modo idem faciendum, ne res istiusmodi nostras veniant in potestatem hostis, verum etiam res nostras aliæ, quæ in bello usum habent, perdere licet, ne iis adversus nos uti possit.*

Forsan mirabuntur nonnulli, nos demum rationem dare velle, cur nobis liceat res nostras perdere, ne sint usui hosti in bello, cum vi dominii de rebus nostris disponere possimus, prouti commodum nobis visum fuerit. Enimvero qui ita sentiunt, minime perpendunt, dari etiam dominii abusum, lege naturali prohibitum (§. 170. *part.* 2. *Jur. nat.*), etsi a tertio cui nullum jus in actiones nostras competit, non impediendum (§. 169. *part.* 2. *Jur. nat.*). Vide quæ paulo antea annotavimus (*not.* §. 825.).

§. 831.

De rebus sacris hosti eripiendis.

Si rerum quarundam sacrarum usum in bello facere potes; eas hosti eripere licet intra debiti ac pœnæ modum. Idem etiam intelligitur de iis, quarum eundem usum in cultu divino facere potes, si hujus usus causa eripiuntur. Qui enim bellum justum gerit, cum geratur ea intentione; ut jus suum consequatur (§. 1102. *part.* 2. *Jur. nat.*); ei utique curæ habendum, ut vires agendi quocunque modo augeat, cumque alter, cujus bellum injustum est, ipse teneatur in expensas (§. 786.), rebus quoque hostilibus vires suas augere licet. Quodsi ergo rerum quarundam sacrarum usum in bello facere potes, cum non simpliciter repugnet ex rebus sacris fieri profanas (§. 512. *& seqq. part.* 8. *Jur. nat.*), eas hosti eripere licet. Quoniam tamen eripere non licet ultra modum debiti, sub quo etiam comprehenditur, quod in pœnam debetur, nisi animo restituendi (§. 787.); si rerum quarundam sacrarum usum in bello facere potes, eas hosti eripere licet intra debiti ac pœnæ modum. *Quod erat alterum.*

Quodsi res sacræ nullum quidem usum in bello habent, tu tamen eorundem usum facere velis, quem facit hostis, & res intra modum debiti, sub quo etiam comprehenditur quod in pœnam debetur, hosti eripere, nec finito bello restituere teneris (§. 787.); si usus tui gratia res sacras in bello usum nullum habentes eripis & ereptas in debitum vel pœnam imputes, eas eripere licet. *Quod erat alterum.*

Res sacræ sunt vasa argentea & imagines atque statuæ argenteæ. Eas alienare licet, si calamitas temporum & aliæ necessitates, in quibus miseris subveniendum, alienationem urgent (§. 514.

BIU Cujas

(§. 514. *p. 8. Jur. nat.*). Quamobrem cum ex argento nummi cudi possint, tum etiam argentum vendi; si ad sustentandos sumtus bellicos, quos debet hostis (§. 786.), & pro quibus omnia bona ejus oppignorata sunt (§. 495.), indigeas pecunia, quin intra debiti modum vasa sacra argentea & imagines atque statuas argenteas eidem eripere possis, dubitandum non est, præsertim si contribuere nequeant cives, quæ contribuere debent. Præter necessitatem vero ad has extremitates non est deveniendum, ne sacra hostium turbare velle videamur, neque enim bellum geritur cum ecclesia, sed cum civitate, non religionis, sed juris nostri consequendi causa. Quamobrem jure in res sacras aliter uti non convenit, quam quale Ecclesia habet naturaliter, cum Gentes inter se non utantur, nisi jure naturali (§. 4.). Quodsi belligerantes eidem religioni fuerint addicti, si per eam jus naturale Ecclesiæ arctius restringitur, inde dijudicandum, quid recte fiat, ne conscientiam contaminent. Etsi enim sumas eam erroneam esse: constat tamen, nec contra conscientiam erroneam quicquam fieri debere (§. 441. *part. 1. Phil. pract. univ.*). Habes hic exemplum casus prioris propositionis præsentis: exemplum posterioris sit sequens. Si catholicus bellum gerit cum catholico; quin is imaginem miraculosam ex templo hostis in templum quoddam suum transferre possit, nullus dubito. Idem valet de aliis imaginibus rebusque pretiosis, quas in usum cultus divini eundem, quem habuerant, ex templo hostis in templum quoddam suum transfert, sed, ut jure fiat, intra debiti ac pœnæ modum. Rationes suasorias, quæ summi juris usui obstant, jam seponimus, cum hic saltem de jure agatur, non de exercitio ejus, quod regunt non minus præcepta religionis, quam Juris naturæ. Jus castissimum hoc vult, ut omnibus nos æquos præbeamus, ipsis etiam hostibus (§. 743. 744.). Nemo igitur existimet, nos superstitioni aut idololatriæ patrocinari. Sit enim ita res quasdam sacras superstitioni, aut idololatriæ inservire; bellum tamen non geritur superstitionis, aut idololatriæ extirpandæ causa, nec hostes desinunt esse superstitiosi, aut idololatræ, si res illæ ipsis eripiantur: id quod in casu altero, in quo idem earundem usus subsistit, locum prorsus non habere potest. Arma non sunt medium aptum tollendi superstitionem & idololatriam. Verus Dei cultus aliis persuadendus, & ubi id fieri nequit, ut Gens unaquæque abundet sensu suo ferendum (§. 261.).

§. 832.

De jure Rectoris civitatis ecclesiæ in alienandis rebus sacris belli causa.

Si onera belli subditis nimis gravia accidant; Rector civitatis res sacras, præsertim superfluas, inutiles & pretiosas in sumtus bellicos impendere potest. Immo ecclesiæ quoque competit hoc jus, si quod ab hoste exigitur aliunde contribui nequit. In oneribus imponendis Rector civitatis curæ habere debet, ne subditi ad egestatem redigantur (§. 777. *part. 8. Jur. nat.*). Quamobrem cum res sacræ, præsertim superfluæ (§. 512. *part. 8. Jur. nat.*), inutiles (§. 513. *part. 8. Jur. nat.*) & pretiosæ (§. 523. *part. 8. Jur. nat.*), temporum calamitate, ut subveniatur miseris, alienari possint (§. 514. *part. 8. Jur. nat.*), Rector vero civitatis vi dominii eminentis de rebus civium disponere possit in casu necessitatis salutis publicæ causa (§. 110. 111. *part. 8. Jur. nat.*); si onera belli subditis nimis gravia accidant, idem res sacras, præsertim superfluas, inutiles & pretiosas in sumtus bellicos impendere potest. *Quod erat unum.*

Quoniam vero Rector civitatis, dum hoc facit, revera disponit de jure Ecclesiæ in res sacras competente, *per demonstrata;* ideo inde jam patet, ecclesiam quoque res sacras, præsertim superfluas, inutiles ac pretiosas in contributionem, quæ ab hoste exigitur, impendere posse, si ea aliunde fieri nequit. *Quod erat alterum.*

Cum hic saltem loquamur de eo, quod naturaliter licitum est: si religio in rebus nonnullis alienandis impedimentum objicit, de eo nobis jam quæstio est. In casu autem posteriori animo recolendum est, hosti, cui contribuendum, competere jus res sacras eripiendi (§. 831.), quod competere non poterat, siquidem in se essent inalienabiles. Quando vero ecclesia suo jure uti non vult, aut hostis utetur suo, aut direptionibus, vel aliis durioribus mediis ad egestatem rediget miseros: quod usu juris sui præcavere utique debet ecclesia (§. 514 *part. 8. Jur. natur.*).

[An hostes & res hostiles in territorio pacato capere liceat.

§. 833.

Hostes & res hostiles in territorio pacato capere non licet. Qui enim bello sese non immiscet, in eum quoque belligerantibus jus nullum competit, consequenter in territorio pacato jure belli jus nullum sibi arrogare potest. Quamobrem

cum

BIU Cujas

cum nec sepositio jure belli belligerantes jus ullum in territorio alieno sibi arrogare possint (§. 293.), nec ipsis licet vi armata territorium pacatum ingredi ac in eo hostes & res hostiles capere.

Rectori civitatis competit imperium civile in territorio suo (§. 166. *part.* 8. *Jur. nat.*) & peregrini in eodem commorantes eorumque res juri ipsius subsunt (§. 167 *part.* 8. *Jur. nat.*), tanquam cives temporarii (§. 303.). Quodsi ergo belligerator in territorio pacato jus quoddam sibi arrogaret in hostes & res hostiles, id fieret contra jus domini territorii (§. 239. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), consequenter injuriam eidem faceret (§. 859 *part.* 1. *Jur. nat.*): id quod non licet (§. 911. *part.* 1. *Jur. nat.*). Per Jus igitur domini territorii in territorio pacato jus belligerantis in hostem & res hostiles suspenditur, non vero adimitur (§. 724. 727.), quia scilicet exerceri nequit absque injuria, ob quam ad pœnam tenetur domino territorii (§. 549. *part.* 2. *Jur. nat.*). Alia vero est ratio, si dominus territorii id permittat: id quod utique facere potest (§. 117. *part.* 3. *Jur. nat.*), nisi sit in bello medius (§. 672.).

§. 834.

An captivum & res captas per territorium pacatum ducere liceat.

Per territorium pacatum captivos & res captas ducere non licet. Ducere captivos & res captas ad loca tuta, actus bellicus est, quo spes recuperandi adimitur hosti. Quamobrem qui permittit, ut per territorium suum ducantur captivi & res captæ, is partem alteram belligerantium in bello adjuvat, consequenter eidem se immiscet. Quoniam igitur dominus territorii pacati bello se immiscere non vult; transitus quoque belligerantis cum captivis & rebus captis innoxius non est, consequenter jus transitus per territorium alienum ad causas justas alias competens cessat (§. 689. *part.* 6. *Jur. nat.*). Quamobrem cum dominus territorii prohibere possit, ne belligerantes cum captivis & rebus captis per territorium suum transeant, & in casu præsente id concedere nolle præsumatur, per ea, quæ demonstrata sunt, contra prohibitionem vero domini territorii nemini peregrino in idem ingredi liceat (§. 295.); per territorium pacatum captivos & res captas ducere non licet.

Qui per territorium pacatum captivos & res captas ducit, arrogat sibi jus in territorio alieno, quod ipsi non competit. Quamobrem cum nemo hoc facere possit (§. 293.), si facere ausit, jus domini territorii violat (§. 239. *part.* 1. *Phil. pract univ.*), ac per consequens ut ante (*not.* §. 833.) patet, eum eidem injuriarum teneri. Alia vero est ratio, si dominus territorii requisitus id permittat: ipsi enim integrum est statuere, utrum hoc modo se bello immiscere velit, nec ne. Neque vero est, ut excipias, Gentem unam copiis militaribus Genti alterius transitum innoxium permittere debere (§. 686.). consequenter multo magis concedendum esse transitum cum captivis & rebus captis; ex demonstratione enim patet, ducere captivos & res captas per territorium pacatum non referendum esse ad transitum innoxium. Ac constat præterea transitum cum exercitu per territorium alienum fieri non debere, nisi a domino territorii requisitus concedatur (§. 688.). Quamvis itaque transitus cum captivis & rebus captis per territorium pacatum innoxius foret, jus tamen domini territorii violatur, quatenus is absque requisitione fit, cujus est judicium de transitu & causa, si qua fuerit, eum prohibendi. Immiscet se regimini ejus, qui sibi judicium sumere vult de eo, quod e re civitatis ipsius est: id quod illicitum (§. 257.). Neque prorsus idem est transire cum copiis militaribus per territorium alienum & ducere per id captivos atque res captas. Illud enim permittitur, quia tibi jus non competit ad bellum impediendum; hoc autem permitti nequit, nisi per ea, quæ modo diximus, belligerantium unum in actibus bellicis adjuvare, aut, si mavis ad actum bellicum concurrere consequenter bello te immiscere velis. Quodsi bellum, aut saltem auxilium in bello impedire velles, tunc bello te immiscereres sequendo partem unius belligerantis: id quod non fit, si tibi jus impediendi id, ad quod impediendum tibi jus nullum competit, non arroges. Hoc ægre ferendum non est alteri belligerantium parti (§. 690); ferendum vero non esset posterius. Hæc paulo disertius exponere visum fuit, ne quis contradictionem fingat, ubi nulla est.

§. 835.

De tuto abitu concedendo civibus hostis, bello indicto.

Quando bellum publicatur, concedendus est peregrinis, qui cives hostis sunt, seu ejus Gentis, cui bellum indicitur, intra certum tempus tutus abitus. Quoniam peregrini, quamdiu in territorio alieno versantur, spectantur tanquam cives

BIU Cujas

temporarii (§. 303.); quando ipsis permittitur, ut in eodem versentur, vel commorentur, in numerum civium temporariorum recepti intelliguntur. Enimvero quando bellum denunciatur, omnes subditi ejus, cui denunciatur, pro hostibus subditorum denunciatis declarantur (§. 723.), & tales manent, ubicumque terrarum versantur (§. 724.). Quamobrem cum repugnet esse hostem, contra quem jus nostrum vi persequimur (§. 722. *b.* & §. 1102. *part.* 1. *Jur. nat.*), & civem temporarium, cujus actiones legibus loci subjectæ sunt (§. 299.); quando bellum indicitur, eo ipso declaratur, subditos ejus, cui bellum denunciatur, non amplius in suo territorio pro civibus temporariis habitum iri, & dum publicatur, id ipsum significatur peregrinis, qui in territorio denunciantis commorantur (§. 737.). Quamobrem cum contra prohibitionem domini territorii nemini peregrino in idem ingredi (§. 295.), consequenter in eodem manere liceat; facta publicatione iis, qui sunt subditi illius, cui bellum denunciatum est, discedendum. *Quod erat unum.*

Atat quamdiu in territorio denunciantis sunt, cum actiones suas legibus loci subjicere obligentur (§. 300.), consequenter hostilem animum habere non debeant; nec pro hostibus haberi possunt. Quamobrem nec hostile quid in eos licet, quamdiu non contra prohibitionem domini in ejus territorio sunt. Quoniam tamen abire tenentur, *per demonstrata n.* 1. tutus ipsis concedendus est intra tempus certum, quo scilicet extra fines territorii venire possunt, abitus. *Quod erat alterum.*

Cum dominus territorii non permittere intelligatur peregrinis, ut in territorio suo versentur, vel ibidem commorentur, nisi sub hac conditione, ut legibus loci subjectæ sint eorum actiones (§. 299.), & ad hoc tacite se obligent in idem ingredientes (§. 300.), inter dominum territorii & peregrinum in eodem versantem tacitum intercedit pactum, quo hic subjectionem temporariam, ille protectionem promittit (§. 555.), sub qua etiam tutus comprehenditur abitus. Quoniam itaque pacta servanda sunt (§. 789. *part.* 3. *Jur nat.*); tacitæ etiam pactiones (§. 556.), ex pacto tacito præstandus tutus abitus, causa emergente, cur dominus territorii peregrinum antea admissum in territorio suo tolerare diutius nequeat, peregrinus autem tenetur ad obedientiam, ut intra tempus ipsi præscriptum abeat. Conveniunt hæc sanctitati fidei tacitæ servandæ non minus, quam expressæ (§. 556.)

§. 836.

Quomodo pro hostibus iidem declarandi.

Quoniam *peregrinis, qui cives hostis sunt*, seu ejus Gentis, cui bellum indicitur, quando bellum publicatur, concedendus est intra certum tempus tutus abitus (§. 835.); *in publicatione belli discedere jubendi sunt intra definitum tempus, quo elapso pro hostibus habendi.*

Nimirum subditi ejus, cui bellum indicitur, denunciatione facta, statim fiunt hostes, cum nil obstet, quo minus statim pro iisdem habeantur: ast si commorentur in territorio denunciantis, jus ex pacto tacito, quo in territorium admissi, quæsitum obstat, quo minus statim facta denunciatione pro hostibus haberi possint, cum, ut ante monuimus (*not.* §. 835.), id liberum ac tutum abitum comprehendat, qui sine mora præstari nequit. Tutus aditus permissus nunquam intelligitur sine tuto abitu, sive expresse permittatur, sive tacite. Abitum itaque tutum tuetur in præsente quoque casu Jus Gentium, quo sanctam esse jubet Gentium fidem. Domini autem territorii, qui abitum tutum præstare debet, est definire tempus, intra quod ex terris suis abeundum, & quo elapso non amplius pro civibus temporariis, sed pro hostibus habendi sunt.

§. 837.

De iis, qui ultra tempus indultum in territorio hostili commorantur.

Quoniam cives ejus, cui bellum indictum, si intra tempus in publicatione belli definitum e terris denunciantis non abeant, pro hostibus habendi sunt (§. 836.), hostes autem quoscunque capere licet (§. 811.); *Qui ultra tempus in publicatione belli indultum in territorio hostis commorantur, in quod ante bellum venerunt, tanquam captivi detineri possunt, non tamen interfici* (§. 794.)

Cen-

BIU Cujas

Cenſentur nimirum eodem jure, quod competit in cives hoſtis. Quamvis enim alias dominus territorii ſub certa pœna prohibere poſſit, ne peregrinus in terras ſuas ingrediatur, pro ratione damni quod Reip. ex acceſſu peregrinorum metuendum (§. 269. *h.* & 625. *part.* 8. *Jur. natur.*), & conſtet Sinenſes olim ingreſſum prohibuiſſe exteris ſub pœna capitali (*not.* §. 296.); alia tamen eſt ratio in caſu præſenti, in quo ob bellum commorari non licet in territorio hoſtili negotii cujuſdam cauſa, quod ad bellum reſpectum non habet, nec Reip. in ſe damnoſum. Aliud quoque eſt hujuſmodi negotii cauſa verſari in territorio hoſtili; aliud in id venire eo animo, ut hoſtile quid machinetur: quæ ipſa differentia attenditur in hoſte, ubicunque in poteſtatem noſtram venit.

§. 838.

Cum cives hoſtis, qui in territorium civile ante bellum venerunt, facta publicatione belli, intra tempus præſcriptum diſcedere obligentur (§. 836.), nemo autem obligari poſſit ultra id, quod poſſibile (§. 209. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); *ſi quis vi majore*, cui ſcilicet reſiſtere non poteſt, *impeditus intra tempus præſcriptum diſcedere non poſſit, mora ipſi indulgenda.* *De eo, qui vi majore impeditus diſcedere nequit.*

Pertinet huc inprimis, ſi quis morbo laborans lecto incumbere cogitur. Tunc enim concedenda mora, donec convaleſcat. Loquimur hic de mora, quæ indulgeri debet, non vero de ea, quæ per modum beneficii impetratur negotiorum ſuorum expediendorum cauſa. Poſterius enim meræ voluntatis eſt (§. 27. *part.* 4. *Jur. nat.*).

§. 839.

Res hoſtiles mobiles in territorio ſuo intra debiti ac pœnæ modum confiſcari poſſunt ab eo, qui bellum juſtum gerit. Etenim cum hoſti facere id liceat, ſine quo jus ſuum conſequi nequit (§. 781.), & ſubditorum hoſtilium bona omnia oppignorata ſint pro debito Gentis ſuæ (§. 495.), res autem hoſtiles tales manent, quocunque in loco ſint (§. 727.); evidens eſt, res hoſtiles mobiles in territorio ſuo confiſcari poſſe a bellatore juſto. Quoniam tamen ultra modum debiti, ſub quo etiam comprehenditur, quod in pœnam debetur, captæ bello finito reſtituendæ ſunt (§. 787.); res hoſtiles mobiles in territorio ſuo intra debiti ac pœnæ modum confiſcari poſſunt a bellatore juſto. *De confiſcatione rerum hoſtilium in territorio ejus, qui bellum juſtum habet.*

Debitum non tantummodo primarium hic intelligitur, cujus cauſa bellum ſuſceptum; verum etiam in ipſo bello ſubnaſcens, tum ex injuria in eodem facta, tum ex impenſis in idem factis, quippe quas belligerator injuſtus reſtituere debet (§. 786.). Pertinent huc etiam pecuniæ, utpote quæ rebus mobilibus accenſeri ſolent. Confiſcatio iſta juri naturæ convenit, quod a vi abſtinere jubet, ubi ſine ea conſequi poſſumus, quod alias nonniſi vi conſequi daretur (§. 782.)

§. 840.

Cum in territorio ſuo, *qui bellum juſtum gerit*, res hoſtiles mobiles confiſcare poſſit intra debiti ac pœnæ modum (§. 839.), immo etiam ultra eundem eo animo, ut bello finito reſtituantur (§. 787.); *debitoribus* quoque *hoſtium, civibus ſuis, prohibere poteſt, ne creditoribus durante bello ſolvant debitum, immo ut veniente die ſolutionis ſolvant ſibi imperare.* *De debito non ſolvendo hoſti.*

Prohibitio hæc jam continetur ſub prohibitione generali, quæ in publicatione belli fieri ſolet, ſcilicet ne cum hoſte durante bello ullum ſit commercium. Durum equidem accidit iis, quorum res confiſcantur; ſed malum hoc neceſſarium eſt, quod bellum poſt ſe trahit, & infortunium, quod evitatu poſſibile non eſt. Non tamen durius exiſtimandum, quam ſi hoſtis terras, in quibus habitamus, invadit, & vel res noſtras nobis eripit, vel contributionem exigit. Et ubi de jure agitur in bello, id non æſtimandum ex damno, quod datur ſubditis hoſtis, nec ex eorum ægritudine, qua angitur animus, ſed ex fine belli, ex quo illud tanquam ex fonte fluit, prouti ex iis, quæ hactenus demonſtrata ſunt, abunde patet. Bellum non eſt niſi calamitatum genetrix, quod ideo evitare ſtudet Rector civitatis, quantum datur, qui ſubditorum ſuorum felicitatem curæ cordique habet.

BIU Cujas

§. 841.

De bonis immobilibus a cive tuo in territorio hostili possessis,

Si belligerantium unius civis bona immobilia possidet in territorio alterius; eadem respectu illius res hostiles sunt, respectu hujus non sunt. Etenim qui in territorio alieno bona immobilia possident, quoad ea juri populi, aut ejus, qui jus populi habet, subjecti sunt, etsi ipsi peregrini maneant (§. 167. *part.* 8. *Jur. nat.*), consequenter qua possessores eorundem spectantur tanquam subditi ejusdem (§. 141. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem cum res omnes, quæ sunt subditi alicujus partis unius belligerantium, respectu partis alterius sint res hostiles (§. 726.); si belligerantium unius civis bona immobilia possidet in territorio alterius, eadem respectu illius res hostiles sunt, respectu autem hujus non sunt.

Quemadmodum non repugnat, ut, qui civis tuus seu subditus est, qua possessor sit subditus ejus, in cujus territorio bona immobilia possidet; ita nec contradictorium est, ut bona ejus, qui tibi hostis non est, respectu tui sint res hostiles, & qua eorundem possessor is habeatur pro hoste. Possessor persona moralis est, ultra possessionem non extendenda (§. 70. *part.* 1. *Jur. nat.*), quam ab individuo physico salvis respectibus ceteris moralibus separare licet.

§. 842.

& in genere a peregrino quocunque.

Immo in genere *bona immobilia in territorio hostili possessa a peregrino res hostiles sunt.* Ostenditur eodem modo, quo propositio præcedens.

Perinde nimirum est, sive qui bona immobilia in territorio unius belligerantium possidet, sit civis belligerantium alterius, sive alius, ad quem bellum non pertinet. Cur enim res sint hostiles, non a persona venit, sed ab ipsis rebus, quæ possidentur, quatenus nimirum subsunt jurisdictioni ejus, cujus est territorium (§ 331.)

§. 843.

Contributiones militares quidnam sint.

Contributiones militares dicuntur collatio pecuniarum aliarumque rerum fungibilium ad sustentandum exercitum a subditis hostilibus facta.

Quando hostis ingreditur in territorium ejus, cum quo ipsi bellum est, aut saltem aditus patet, & a subditis ipsius exigitur pecunia, annona, pabulum equorum, & si qua alia sunt, quibus ad sustentandum exercitum opus habet, ea omnia ad contributiones militares referuntur, quia singuli pro rata contribuere tenentur.

§. 844.

De jure contributiones exigendi.

Quoniam contributiones militares imperantur & exiguntur exercitus sustentandi causa (§. 843.), *qui* vero *bellum justum gerit*, ei etiam debentur impensæ in bellum factæ (§. 786.), consequenter etiam ea, quæ ad sustentandum exercitum necessaria; eidem quoque *competit jus contributiones militares imperandi & exigendi.* Cum tamen nemo obligari possit ultra id, quod possibile (§. 209. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), & hostem quoque diligere debeamus tanquam nosmetipsos (§.743.), neque habere inimicum in eum animum (§.744.); *contributiones exigi debent pro modo facultatum eorum, qui eas præstare tenentur.*

Cum in bello injusto nihil jure fiat (§. 777.), in eodem quoque contributiones exigendi jus nullum est. Nemo autem miretur, nos requirere, ut in determinanda quantitate contributionum justarum ratio habeatur dilectionis hostium, quasi quod juris est, confundamus cum eo, quod virtutis est; etenim determinatio quantitatis non pertinet ad ipsum jus, quod in se indefinitum est, sed ad exercitium juris, a quo virtus nunquam abesse potest, nisi ab-

ipsum

BIU Cujas

usum juris & rectum ejusdem usum pro uno eodemque habere velis. Vide, quæ eam in rem supra annotavimus (§. 826.).

§. 845.

Direptiones sunt ablationes violentæ rerum mobilium ex hostilibus ædibus vel locis aliis, in quibus asservantur vel absconduntur, a militibus factæ. I. diomate patrio dicitur die Plünderung. *Direptiones quid sit.*

Ita urbem diripere dicuntur milites, si ipsis permittitur, aut si jubentur in domus quascunque irruere & res mobiles quasvis ex iisdem pro lubitu auferre: id quod fit subinde in expugnatione urbium. Dicuntur etiam diripi domus.

§. 846.

Direptiones licitæ sunt, si contributiones justæ non præstentur, vel etiam si fiant intra pœnæ meritum. Etenim contributiones justæ sunt debitum, quod persequitur jure belli belligerator (§. 844.). Quamobrem cum unicuique naturaliter loco ejus, quod sibi debetur, ubi id a debitore consequi non potest, res quascunque alias, quæ tantundem valent, eidem auferre liceat (§. 1112. *part.* 5. *Jur. nat.*), in direptione autem domorum ex iisdem auferuntur res mobiles quæcunque in iis deprehensæ, vel etiam absconditæ (§. 845.); si contributiones justæ non præstentur, direptiones licitæ sunt. *Quod erat unum.* *Quando licitæ.*

Porro cum in pœnam adimi possint res quæcunque corporales, quæ sunt in dominio ejus, a quo pœna exigitur (§. 589. *part.* 8. *Jur. nat.*), quando vero domus diripiuntur, res mobiles quæcunque a militibus inde vi auferantur (§. 845.); direptio quoque in pœnam fieri potest, consequenter cum pœna gravior illicita sit, ubi levior sufficit (§. 1065. *part.* 1. *Jur. nat.*), direptiones licitæ sunt, si fiant intra pœnæ meritum. *Quod erat alterum.*

In direptionibus urbium ac ædium difficulter evitantur excessus, quia milites licentiam effusam pro jure habent. Quamobrem ad eas vix procedendum, nisi summa exigat necessitas. Et ne jus in abusum trahatur, tenenda sunt ea, quæ modo de contributionum quantitate annotavimus (*not.* §. 844.), inprimis ubi in eorum locum succedunt.

§. 847.

Si urbes & domus diripiuntur, res, quæ direptioni patent, vastandæ non sunt, nisi quatenus vastatio fit in justam pœnam. Etenim urbes & domus diripiuntur, si contributiones justæ non præstentur, aut intra pœnæ meritum (§. 846.), consequenter ut ea consequamur, quæ ad sustentandum exercitum vel copias militares jure exiguntur ab hoste (§. 843. 844.), vel quod pœnæ nomine debetur. Quamobrem cum in vastatione res corrumpantur, ut damnum sentiat hostis, nos autem nihil percipiamus commodi; si urbes & domus diripiuntur, res, quæ direptioni patent, vastandæ non sunt. *Quod erat unum.* *An in direptionibus res sint vastandæ.*

Quoniam tamen vastatio rerum hostilium fieri potest in justam pœnam (§. 823.); si ultra direptionem pœna extendi potest, cum vastatione conjungere eandem licet, nimirum ut vastentur, quæ auferri in suum usum nequeunt. *Quod erat alterum.*

Direptio & vastatio utique distinguendæ sunt tanquam duo actus diversi. In direptione res auferuntur, ut sint in lucro auferentis, in vastatione corrumpuntur, ut unice damnum domino detur. Quamobrem non res omnes, quæ in domo sunt, diripi; omnes autem vastari possunt. Vastare res, quæ auferri non possunt, præsertim necessarias, quando direptio saltem licita, ad injuriam omnino, non ad defectum charitatis referendum. Quamvis enim charitas motivum sit, ut a vastatione abstineatur in direptione, non tamen abstinentia definit esse juris, cum charitas saltem injuriam declinet.

(§. 848.

BIU Cujas

§. 848.

Præda quid sit. *Præda* dicuntur res mobiles hostiles in bello captæ a militibus. Romani distinguebant prædam a *Manubiis*, quas vocabant pecuniam per quæstorem ex præda vendita contractam.

Notante *Gellio*, scriptores non ignobiles aut temere, aut incuriose prædam pro manubiis & manubias pro præda posuisse. Ita si in prælio victus hostis recedere cogitur, quæ fugiens relinquit, ea in præda sunt: ad quam etiam referuntur res, quæ ipsi auferuntur, dum victor fugientem persequitur. Similiter ad prædam pertinent, quæ ad hostem devehenda intercipiuntur, vel alia quacunque occasione eidem eripiuntur.

§. 849.

An deprædatio sit licita. Quoniam in bello justo res mobiles quascunque hostiles capere licet, tum ad consequendum debitum, sub quo etiam comprehenditur pœna (§. 781.), atque impensas in bellum factas (§. 786.), tum ad imminuendum vires agendi (§. 810., præda autem in rebus hostium mobilibus in bello captis consistat (§. 848.), consequenter quantacunque præda fuerit, finibus istis non satisfacit; *deprædatio hostium in bello justo licita est, qualiscunque tandem deprædandi se offerat occasio*, consequenter *deprædatores habere in bello injustum non est* (§. 239. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*)

Deprædatores idiomate patrio dicuntur Partheygänger, nec alio fine in bello adhibentur, quam ut prædis agendis inhient: id quod fieri necesse non est nocendi animo, ut nocumentum per se intendatur, sed ob fines, qui legitime intenduntur, jure scilicet belli.

§. 850.

An ad prædam pertineant in direptionibus ablata. Cum in direptionibus res mobiles hostiles auferantur (§. 845.), præda autem in rebus mobilibus hostilibus consistat (§. 848.); *Quæ in direptionibus auferantur, in præda sunt.*

Differunt deprædatio & direptiones. Deprædatio enim fieri potest absque direptione, veluti si ad castra hostium advehenda manu militum capiuntur: eadem autem semper inest direptioni. Hinc & castra ab hoste relicta diripi dicuntur. In præda determinanda non respicitur tam ad actum, quo capiuntur res, quam ad qualitatem rei, quod nempe ea sit hostilis eademque mobilis (§. 848.)

§. 851.

De rebus, quæ hostium non sunt, apud eos repertis. *Res quæ hostium non sunt, etsi apud eos reperiantur*, cum non sint hostiles (§. 728.), *in præda non sunt* (§. 848.), consequenter in deprædationibus manent eorum, *quorum sunt*, *iisque* adeo *restituendæ* (§. 467. *part.* 2. *Jur. nat.*).

Jus ad deprædationem nascitur ex bello, quod ultra res hostiles extendi nequit (§. 722.).

§. 852.

Cujusnam præda. *Præda omnis est summarum potestatum, quorum est bellum.* Geritur enim bellum auctoribus iis, qui summum imperium habent (§. 607.), consequenter a summis potestatibus (§. 368.). Harum itaque cum sit bellum, eorum quoque est omne jus in bello. Quamobrem cum deprædationes fiant jure, quod datur in

BIU Cujas

in bello justum gerenti (§. 849. 777.); præda quoque summarum potestatum est, quarum bellum est.

Deprædatio etsi fiat a militibus, non tamen sit jure militum, sed jure summæ potestatis, quæ iisdem utitur tanquam instrumentis in actibus bellicis, seu juris sui executione in bello.

§. 853.

Quoniam præda omnis summarum potestatum est, quarum est bellum (§. 852.); *jus ad prædam nullum competit singulis militibus, qui res hostiles manu sua capiunt, nec eorum præfectis*, consequenter *si quis eorum aliquid prædæ suum facit, is furtum facit* (§. 498. *part. 2. Jur. nat.*), *& assimilatur ei, qui pecuniam publicam furripit.* *An aliquid prædæ sit militum capientium, aut præfectorum eorundem.*

Furtum, quo pecunia publica furripitur, *Peculatus* vocatur; hinc prædæ retentio peculatus crimini æquiparatur, sive deprædatio jussu ducum intra functionis limites aut mandato summæ potestatis facta fuerit, sive proprio motu, illis insciis. Tam milites, quam præfecti stipendio militant, quo contenti esse debent. Fortitudinis præmia expectanda a summa potestate, nemo autem sibi ipsi præmia dare potest ex re aliena. Peculatum itaque in præda commissum minime excusat, quod committens se fortem præstiterit & rem suam bene gesserit, ac per consequens præmium meruerit.

§. 854.

Quoniam præda omnis summarum potestatum est, quarum est bellum (§. 852.), copiarum autem auxiliarium bellum non est, sed eæ illas saltem in bello adjuvant (§. 653.), consequenter nihil jure suo faciunt, sed jure ejus, quem adjuvant; *prædatione ab auxiliaribus facta, præda eorundem non est, neque etiam mittentis.* *An prædæ quid sit auxiliarium eos mittentis.*

Nihil in hisce omnibus difficultatis est, ut nulla sit disputatio, quam graviorem vocat *Grotius* l. 3. cap. 6. §. 8. cui præda acquiratur, propterea quod recentiores Juris interpretes valde variant: id quod tamen non mireris, cum non ex ipsis rerum notionibus quæstiones definire soleant, sed per rationes extrinsecas opiniones præconceptas defendant.

§. 855.

Quia præda summarum potestatum est, quarum est bellum (§. 852.), quilibet autem de suo disponere potest, prouti sibi visum fuerit (§. 118. *part. 2. Jur. nat.*); *summæ* quoque *potestates de præda pro lubitu disponere possunt*, consequenter *leges de ea in Jure militari condere, vel alio modo in casibus particularibus voluntatem suam significare, tum etiam in pactis cum auxiliaribus de ea convenire.* *Quomodo de ea disponere possit potestas summa.*

Inde omnino est, quod olim Romani non eodem modo de præda disposuerint, prouti commemorat *Grotius* l. 3. c. 6. §. 16. Sed ea hic repetere evitandæ prolixitatis causa noluimus, etsi in Politica suum habere possint usum, qui in Jure nullus est.

§. 856.

Denique cum deprædatores habere in bello liceat (§. 849.), suprema autem potestas, cui serviunt, de præda disponere potest, prouti e re sua visum fuerit (§. 855.); *deprædatoribus* quoque *nullo alio stipendio constituto, prædam partam concedere potest.* *De præda concedenda deprædatoribus.*

Nihil in eo est, quod per se injustum dici possit. Vix tamen evitabitur juris deprædatoribus concessi abusus, quem lucri, cui inhiant, cupido suader. Ceterum notandum est, *prædam* dici *dividi*, quando comportata vel ipsa, vel pecunia inde redacta pro ratione stipendiorum, aut

BIU Cujas

aut meritorum inter milites singulos eorumque præfectos distribuitur, *diripi* autem, si unicuique relinquitur, quod manu sua capit. Sed de iis, quæ summa potestas constituit, ex principiis politicis ferendum judicium.

§. 857.

An dolus in bello licitus.

Dolus in bello licitus, sive in simulatione, aut falsiloquio extra sermonem promittentem, sive in dissimulatione consistat. Etenim si in bello sine vi ea obtineri possunt, ad quæ belligeranti jus est, ad ea obtinenda a vi abstinendum (§. 782.). Quodsi ergo dolo, hoc est simulatione, falsiloquio extra sermonem promittentem, cum in casu promittentis ad veritatem etiam hosti dicendam obligemur (§. 790. 800.), vel dissimulatione obtineri quædam possunt, ad quæ alias vi opus esset, dolo potius, quam vi utendum, consequenter dolus in bello licitus (§. 170. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*).

Dolus in se, sive in actu positivo consistat, veluti simulatio & falsiloquium, quod tanquam species illius considerari potest, sive in actu privativo, ut dissimulatio, nihil turpitudinis habet; sed pro datis circumstantiis nunc licitus, nunc illicitus est (§. 338. *& seqq. par.* 3. *Jur. nat.*). Unde & JCti Romani dolum in bonum & malum dividunt. Mirum videri poterat, difficultates facessere eos, qui vim omnem in bello licitam faciunt, cum tamen dolus minus afferat nocumentum, quam vis, nisi perversa quæstiones definiendi ratio constaret (*not.* §. 854.), nec qui jus naturæ tractarunt veri systematis notione destituti continuo ratiocinitorum nexu sequentia ex antecedentibus deducere sueverint.

§. 858.

Stratagema. Ea quid sint & quando licita.

Stratagemata sunt actus bellici improvisi astutiæ debiti. *Quando* igitur *actus bellici liciti sunt, stratagemata* quoque *licita sunt*, cumque actus bellici tam in vi (§. 782.), quam in dolo consistant (§. 852.), *stratagemata cum in vi, tum in dolo consistere possunt.*

Hinc *Cicero* stratagemata ad consilium imperatorium refert, quo nimirum actus bellici determinantur. Et dici solent exempla vel consilia militaria, quibus posteri ad similia facienda ducuntur. Exempla stratagematum apud Historicos leguntur, qui bella describserunt, modum præsertim agendi, tum etiam apud autores, qui de re militari commentati sunt.

§. 859.

De acquisitione dominii rerum in bello captarum.

Rerum mobilium captarum in bello dominium acquiritur a summa potestate. Etenim eidem debentur impensæ in bellum factæ (§. 786.). Quamobrem cum eas esse ingentes constet, ut rerum mobilium captarum pretium eas non adæquet, consequenter in illas semper imputari possit, & vix ac ne vix quidem ratio habenda sit pœnæ, ad quam injustus belligerator ob hostilitates singulas justo tenetur (§. 789.), expletione autem juris acquiratur dominium rei loco debiti sui ablatæ (§. 1119. *part.* 5. *Jur. nat.*); rerum mobilium in bello captarum dominium acquiritur a summa potestate, cujus capiuntur & cui impensæ debentur, cuique ad pœnam ob singulas hostilitates tenetur belligerator injustus.

Propositionem præsentem adeo addere visum fuit, ne quis argueretur, nos perperam tacite supponere, quod rerum captarum in bello dominium acquirat summa potestas, cujus est bellum, dum prædam summæ potestati antea vindicavimus (§. 852.), quamvis idem ex jure capiendi jam satis manifestum esse poterat.

§. 860.

Quando dominium incipiat.

Quoniam res mobiles non ante captæ in bello intelliguntur, quam ubi ita detinentur, ut libere de iis disponere possimus, rerum autem earundem dominium acquiritur a summa potestate (§. 859.); *res hostiles mobiles non ante in do-*

BIU Cujas

dominio potestatis summæ sunt, quam ubi ita detinentur, ut eadem pro lubitu de iisdem disponere possit.

Non dici potest te rem cepisse, quando hostis eandem tibi adhuc eripere potest, veluti si te cum re ablata, vel vi erepta fugientem persequitur. Actus enim capiendi tum demum perfectus est, si ab hoste non amplius resistitur, isque animum recuperandi abjecit. Quamobrem cum hostis te persequi diutius non possit, ubi cum re ablata intra præsidia perveniisti, vel in locum, quem ingredi non audet; ideo patet, te in eo casu rem cepisse & per consequens dominium potestatis summæ in eadem subsistere.

§. 861.

Res in bello captæ ab iis, quorum ante fuerant, adversus nullum possessorem vindicari possunt. Etenim rerum mobilium in bello captarum dominium acquiritur a summa potestate, cujus est bellum (§. 859.), consequenter ii, quorum illæ antea fuerant, domini esse desinunt. Quamobrem cum jus rem suam vindicandi adversus quemlibet possessorem domino competat (§. 544. *part. 2. Jur. nat.*); res quoque captæ ab iis, quorum ante fuerant, adversus nullum possessorem vindicari possunt. *Res captas vindicari non posse.*

Qui dominium amittit, is quoque amittit omne jus ex dominio fluens, consequenter etiam jus vindicandi rem: ea enim domino competit, qua domino, consequenter nemini præter dominum competere potest. Dominus omni jure suo in re excludit ceteros omnes (§. 120. *part. 2. Jur. nat.*). adeoque etiam jure vindicandi. Ponamus itaque rem captam vendi alicui in solo pacato, & ab hoc iterum alteri cuidam ejus Gentis, cum qua capienti bellum est; is, cujus ea antea fuerat, ab eo eandem vindicare nequit.

§. 862.

Res hostiles omnes, inprimis tamen immobiles, & inter has urbes ac terræ, *occupari* dicuntur, quando ab hoste rediguntur in suam potestatem. Unde *Occupatio bellica* est actus, quo vi armorum res hostiles rediguntur in suam potestatem. *Occupatio bellica quid sit.*

Quandonam res sit in potestate nostra, explicavimus alibi (§. 461. *part. 2. Jur. nat.*), nimirum quando physice possibile est, ut de ea disponamus pro arbitrio nostro. Ita e. gr. urbs occupata est, quando vi armorum adigitur, ut se dedat, vel in eum redigitur statum, ut milites præsidiarii & incolæ diutius resistere non possint.

§. 863.

Quoniam res hostiles occupantur, quando ab hoste rediguntur in potestatem suam (§. 862.), imperium vero civile res incorporalis est (§. 498. *part. 1. Jur. nat.*); *imperium* quoque *civile occupari potest*, & *occupatum est*, *vel totum*, *vel in partem quandam subjectivam* (§. 230. *part. 8. Jur. nat.*), *si vel Gens integra*, *vel quædam ejus pars exercitio imperii non amplius resistere potest*, *sed eidem sese subjicere tenetur*, consequenter *urbibus ac terris occupatis imperium simul occupatum est*. *De occupatione imperii.*

Urbes & terræ atque imperium in iisdem, seu in personas, quæ in locis iisdem habitant, occupatur uno eodemque actu. Ita urbs non ante occupata est, quam vi armorum nemo eorum amplius resistit qui in ea sunt, & tum quoque victori sese subjicere tenentur, qui in ea sunt. Perinde vero est, sive se dedant, sive deficientibus viribus a resistendo desistere cogantur, sicque veniant victi (§. 1089. *part. 5. Jur. nat.*) in potestatem victoris.

BIU Cujas

§. 864.

Imperio occupato subditos fieri, qui erant hostes.

Quoniam imperio civili occupato jus universis in civitate, consequenter Rectori civitatis (§. 42. *part.* 8. *Jur. nat.*), competens in singulos occupatum est (§. 32. *part.* 8. *Jur. nat.*), subditi autem sunt, in quos imperium habemus (§. 141. 60. *part.* 8. *Jur. nat.*); *imperio civili vel toto, vel in partem quandam subjectivam occupato, vel totus, vel pars quædam populi subditi fiunt*, cumque vi occupatoris non amplius resistant (§. 863., cessante pugna (§. 1088. *part.* 5. *Jur. nat.*), *hostes esse desinunt* (§. 722.), consequenter cum urbibus ac terris occupatis imperium civile simul occupatum sit (§. 863.), *urbibus ac terris occupatis, qui in iisdem habitant, subditi fiunt & hostes esse desinunt.*

Cum in bello jus nostrum persequamur (§. 1102. *part.* 1. *Jur. nat.*); non aliud agitur, quam ut hostem in eum redigamus statum, quo reparationi juris nostri non amplius resistere potest. Qui itaque non amplius eidem resistit, cum eo nec bellum est, consequenter nec hostis (§. 722.).

§. 865.

De jure in eos, qui fuerant hostes, imperio occupato.

Quia *imperio occupato qui fuerant hostes* subditi fiunt, hostes autem esse desinunt (§. 864.), consequenter cum iis bellum jam non est (§. 722.); *jus* quoque *belli in eos extinguitur*, consequenter *in eos eorum nihil licet, quæ licita erant in hostem, sed nonnisi ea licita sunt, quæ jure imperii in subditos licent.*

Hinc facile ex iis, quæ in parte octava de Jure naturæ demonstrata sunt, definitur, quale in quocunque casu jus competat in victos, imperio occupato. Oppido igitur falluntur, qui sibi persuadent, idem jus in victos adhuc sibi competere, quod in hostes, ad fontem hujus juris animum non attendentes (§ 790.), multoque magis a vero aberrant, qui plus sibi in victos, quam in hostes licere arbitrantur, omnem juris originem ignorantes.

§. 866.

De occupatione dominii eminentis & dominio Gentis.

Cum imperio simul occupatur dominium & potestas eminens & dominium Gentis. Etenim dominium eminens in res civium & potestatem eminentem in personas eorundem imperium continet tanquam partes potentiales (§. 111. 114. *part.* 8. *Jur. nat.*), consequenter qui imperium occupat, dominium quoque eminens & potestatem eminentem occupat. Cum imperio igitur dominium & potestas eminens simul occupatur. *Quod erat unum.*

Similiter quoniam dominium Gentis cum imperio connexum est (§. 305.); cum imperio quoque dominium Gentis simul occupatur. *Quod erat alterum.*

Constat ex superioribus, dominium Gentis non confundendum esse cum dominio fundorum, qui sunt juris privati. Quamobrem si urbes & terræ hostiles occupantur, non occupatur dominium fundorum, qui sunt juris privati, sed hi manent eorum, quorum sunt, nisi quatenus iidem dominio eminenti subjiciuntur, quæ vero in dominium privatorum deducta non sunt, cum sint in dominio Gentis, in iis saltem cum imperio dominium Gentis occupatum intelligitur. Quemadmodum vero occupatio imperii non tollit jus puniendi eum, ob factum, quod commisit, cum hostis esset; si id pœnam confiscationis mereatur, ea imperio occupato adhuc locum habebit. Quod enim in pœnam admittur, id non jure belli occupatur, consequenter ad occupationem bellicam non pertinet (§. 862.).

§. 867.

De jure ex impossibilitate defensionis nato.

Quos Gens sua adversus vim hostilem defendere nequit, in eos imperium amittit & obligatio eorundem, qua ipsi tenebantur, exspirat. Etenim in civitatem coeunt homi-

BIU Cujas

homines, ut vi unita defendantur adversus vim externam (§. 4. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem si Gens sua partem quandam sui adversus vim hostilem defendere nequit; pactum, quo civitas constituta (§. *cit.*), servare non potest, consequenter nec pars ista sui eidem amplius ex pacto tenetur (§. 827. *part.* 3. & §. 534. *part.* 6. *Jur. nat.*). Quod igitur Gens tota in partem acquisivit jus, imperium scilicet (§. 32. *part.* 8. *Jur. nat.*), amittit & hujus, qua ipsi tenetur, obligatio extinguitur.

Discessus a civitate licitus, si ea obligationi suæ vel satisfacere nolit, vel non potest: perinde nimirum est, sive pactum, quo societas contracta, non impleatur voluntarie, sive coacte; & pactum hoc non aliter contractum intelligitur nisi sub hac tacita conditione, si possibile sit, ut utraque pars obligationi, qua tenetur alteri, satisfacere possit, consequenter si res manserint in eo statu, quo nunc sunt. Quando igitur finis, cujus causa contracta societas, cessat, cessat etiam societas, consequenter jura & obligationes, quæ inde descendunt, extinguuntur.

§. 868.

Quoniam *illi, quos Gens sua adversus vim hostilem defendere nequit*, non amplius eidem obligantur, & imperium ejusdem in ipsos extinguitur (§. 867.); *jure se subjicere possunt imperio hostis & ejus fieri cives*, consequenter cum pars Gentis victa a sua defendi amplius nequeat (§. 1089. *part.* 5. *Jur. nat.*), *victus victoris imperio jure se subjicit, sive id fiat pacto, sive ipso facto, quatenus eidem non resistit, seu animum resistendi deponit, vel deponere cogitur.* *Quando hosti se subjicere licitum.*

Invitum hic æquiparatur voluntario, cum necessitati sit parendum.

§. 869.

Urbibus & terris expugnatis imperium in victos acquiritur, quale est in populo, nisi pacto aliter fuerit conventum. Etenim urbibus & terris occupatis occupatur quoque imperium in victos (§. 863.), cumque victi a suis amplius defendi nequeant, jure sese imperio ejus subjiciunt (§. 868.). Quodsi ergo sine ulla pactione sese subjiciunt, imperium, quod acquirit in eos hostis, aliud esse nequit, quam in se est, consequenter quale originarie in populo est (§. 33. *part.* 8. *Jur. nat.*). *Quod erat primum.* *Quale imperium in victos acquiratur a victore.*

Enimvero cum pacta sint servanda (§. 789. *part.* 3. *Jur. nat.*), si subjectio pactione facta, cum standum sit iis, de quibus in ea conventum (§. 430. *part.* 3. *Jur. nat.*); imperium, quod victor in victos acquirit, tale erit, quale fuit conventum. *Quod erat tertium.*

Dici non potest, imperium tale acquiri, quale habuit Rector civitatis: jus enim ejus extinguitur, quamprimum suos non amplius defendere potest (§. 867.). Multo minus autem dici potest, imperium tale acquiri in victos, quale victor habet in suos: jus enim, quod acquirit, inhærere debet personis, quæ ipsis subjiciuntur, & vi subjectionis in eum transit. Et quamvis jus in personas in bello justo nascatur ex defensione sui & rerum suarum (§. 790.); id tamen ad imperium non pertinet, &, si vel maxime pertinere sumatur, quod tamen sine manifesta absurditate sumi nequit, nulla tamen foret ratio, cur tale esse deberet, quale victor in suos habet. Quodsi supponas, imperium auferri in pœnam victorum, cum æstimatio pœnæ tum pendeat a voluntate victoris (§. 156. *p.* 1. *Jur. nat.* & §. 783. *h.*), nulla adest ratio, cur tale auferri debeat, quale is habet in suos (§. 56. *Ontol.*). Nil igitur restat, quam ut tale acquirat, quale est in populo, nisi in pacto subjectionis aliquid fuerit immutatum.

BIU Cujas

§. 870.

Idem specialius exponitur.

Quoniam urbibus & terris expugnatis imperium in victos acquiritur, quale est in populo, nisi pacto aliter fuerit conventum (§. 869.), imperium vero originarie est res populi propria (§. 134. *part.* 8. *Jur. nat.*), idemque summum (§. 57. *part.* 8. *Jur. nat.*) atque plenum (§. 62. *part.* 8. *Jur. nat.*), *urbibus & terris expugnatis victor in victos acquirit imperium plenum & summum tanquam rem sibi propriam, nisi pacto aliter fuerit conventum.*

Intelligitur hoc tam de imperio in totam Gentem, quam in partem ejus victam.

§. 871.

De ortu regnorum patrimonialium.

Cum *victor* in victos acquirat *imperium* plenum & summum quoad proprietatem (§. 870.); idem *in patrimonio habet* (§. 40. *part.* 8. *Jur. nat.*), consequenter cum regnum patrimoniale sit, si imperium fuerit in patrimonio Regis (§. 155. *part.* 8. *Jur. nat.*), *jure belli patrimonialia regna oriuntur.*

Sunt qui existimant, ortum regnorum patrimonialium soli juri belli deberi: sed alibi ostendimus, non repugnare, ut voluntate quoque populi oriantur (§. 40. *p.* 8. *Jur. nat.*), quamvis non facile id contingat, nec ideo regnum patrimoniale in casu dubio præsumatur (§. 248. *part* 2. *Jur. nat.*).

§. 872.

De jure victoris in Rep. victa immutanda.

Si victor in victos sine ulla pactione imperium acquisivit, formam Reip. quæ antea fuerat, pro lubitu mutare potest. Etenim si victor in victos sine ulla pactione imperium acquisivit, id in patrimonio habet & regnum patrimoniale est, quod ex occupatione bellica oritur (§. 871.). Enimvero si regnum fuerit patrimoniale, Rex formam Reip. mutare potest (§. 291. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quodsi ergo victor in victos sine ulla pactione imperium acquisivit, formam Reip. quæ ante fuerat, pro lubitu mutare potest.

Non est, quod excipias, si in partem quandam populi imperium acquiritur, non oriri regnum. Regnum enim non constituitur per multitudinem subditorum & territorii magnitudinem, sed per Reip. formam (§. 139. *part.* 8. *Jur. nat.*), quæ eadem esse potest in territorio magno & parvo. Quantacunque igitur territorii hostilis pars occupata fuerit, cum ea distincta sit a territorio victoris, quod antea habuerat, nec ad idem per se pertineat; ea sese habebit per modum regni.

§. 873.

De mutata Reip. victæ forma.

Quoniam victor, qui imperium in victos sine ulla pactione acquisivit, formam Reip. quæ ante fuerat, pro lubitu mutare potest (§. 872.); *arbitrii victoris est, num imperium suo jungere, num separatum servare, & num in altero hoc casu idem esse velit, quale fuerat in Rege, cui ademtum, an de ejus exercitio & successione in eodem leges certas fundamentales, prouti visum fuerit, condere voluerit.*

Victoris nimirum, qui pleno jure imperium acquisivit (§. 870.), est pro arbitrio suo disponere tam de modo habendi imperium, quam de exercitio imperii: quod jus quam late pateat, ex iis intelligitur, quæ de jure publico universali in parte octava Juris naturæ demonstrata sunt.

§. 874.

BIU Cujas

§. 874.

Occupatione bellica non acquiritur regnum herile niſi intra pœnæ juſtæ modum. Etenim in regno herili ſubditi omnes ſubeunt ſervitutem perſonalem (§. 270. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem cum captivi, quibus æquiparantur, qui urbibus ac terris occupatis imperio hoſtis ſubjiciuntur, naturaliter non fiant ſervi, juri tamen naturæ non repugnet, ut in ſervitutem redigantur ob delictum intra pœnæ meritum (§. 814.); occupatione bellica non acquiritur regnum herile niſi intra pœnæ juſtæ modum. *Quando imperium herile acquiratur.*

Confunditur a multis imperium abſolutum cum herili, qui, cum non eſſe deberent, juris naturæ ignari ſunt, diſtinctis notionibus eorum, quæ ad imperium pertinent, deſtituti. Atque ideo contingit ſubditos haberi pro ſervis & poteſtatem eminentem & dominium eminens confundi cum poteſtate dominica. Maxima omnino pœna eſt, quæ in Gentem quandam ſtatuitur, ſi ab internecione diſceſſeris; imperium herile, ut ideo rariſſimus ſit caſus, quo imperium herile in Gentem acquiritur jure. Datur vero etiam imperium mixtum ex civili atque herili: id quod diverſis modis variare poteſt, cum imperium plurimas contineat partes potentiales.

§. 875.

Qui ſe vi hoſti non opponit, in eum vis nulla hoſti competit. Etenim qui vi hoſti ſe non opponit, contra eum nulla defenſione is indiget (§. 972. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quamobrem cum in perſonam jus in bello juſto non naſcatur niſi ex defenſione ſui & rerum ſuarum (§. 790.; qui ſe vi hoſtis non opponit, in eum vis nulla competit hoſti. *Quando hoſti non competat vis in perſonam.*

Vis hoſti licita eſt, quatenus ſine ea jus ſuum conſequi nequit. Quodſi ergo quis ei ſe non opponit, nulla ſane ratio eſt, cur vi eundem impetat. Non deſunt exempla eorum in annalibus veterum, qui vi bellica rite uti noverunt. Pertinent huc, qui agricolas juxta caſtra ſua agrum colere permiſerunt.

§. 876.

Quoniam qui ſe vi hoſtis non opponit, in eum vis nulla hoſti competit (§. 875.), fœminæ autem ac puellæ vi hoſtili non reſiſtunt, inprimis ubi in poteſtatem hoſtis venerunt (§. 461. *part.* 2. *Jur. nat.*); *ſtupra* quoque *violenta fœminis ac puellis inferenda militibus permitti non debent ab eorum præfectis, nec ea, cum per ſe illicita ſint* (§. 335. *part.* 7. *Jur. nat.*), *jus belli excuſat, multo minus tuetur.* *De ſtupris violentis in bello commiſſis.*

Valet idem, ſive fœminæ captæ in caſtra deducantur, ut a militibus proſtituantur, ſive ſtupra committantur, urbibus ac terris captis, aut militibus in loca muro aut vallo non cincta irruentibus. Fœdum omnino facinus eſt, ab omnibus deteſtandum, qui non omnem honeſtatis ſenſum exuerunt, idque a vi bellica, qua jus noſtrum perſequimur, prorſus alienum. Confer, quæ ſupra annotavimus (*not.* §. 808.). Nec eſt, quod excipias, ſtupra iſta non permitti, niſi quando terrore opus ſit. Eadem enim hic militat ratio, cur permittenda non ſint, qua ſupra evicimus, terroris cauſa corpora captivorum, aut deditorum, vel dedere ſe volentium male tractanda non eſſe (§. 802.).

§. 877.

Naturaliter hoſtem veneno interimere licet. Quamdiu enim hoſtis eſt, reparationi juris noſtri reſiſtit (§. 722.), conſequenter tantundem in ejus perſonam licet, quantum ad vim ejus a nobis, vel rebus noſtris depellendam ſufficit (§. 791.). Quamobrem ſi eum e medio tollere poſſis, id illicitum non eſt. *An naturaliter hoſtem veneno interimere liceat.*

Quo-

BIU Cujas

Quoniam vero perinde est, num gladio, an veneno eundem interimas, quod per se patet, quia scilicet in utroque casu e medio tollitur, ne nobis diutius resistere possit ac nocere; naturaliter hostem veneno interimere licet.

Non est, quod excipias, hostem veneno clam interfici, ut ab eo minus sibi cavere possit, quam a vi aperta: neque enim semper vi aperta occiditur, qui gladio aut alio armorum usu interficitur. Etenim ponamus, te clam ingredi in eum locum, in quo dux hostilis exercitus dormit, eumque gladio interficere. Nemo sane diffitebitur, id jure belli licitum esse, & perinde esse ac si globo transfodiatur ex improviso e longinquo spectatus. Ex eo igitur, quod veneno clam struantur insidiæ vitæ hostis, jus eum e medio tollendi occasione commoda oblata non variatur. Generoso animo eorum tribuendum, qui hoc medio, cum possent, uti noluerunt fortitudinis gloria ducti, cui opinione communi maculam adspergere noluerunt. Jure itaque naturali si factum æstimes, scelus non est, quo nomine idem appellant scriptores Romani. Considerandum præterea bellum geri non propter se, sed propter pacem, ac ideo quoque non illicita esse media, quæ ad bellum finiendum conferre quid possunt, modo in se illicita non sint (§. 71.), quale non est e medio tollere hostem. Sæpe autem ad finem belli haud parum confert, si hostis interficiatur, & num ex nece ejus sperandus sit eventus, qui intenditur, ad rationes suasorias hoc medium eligendi pertinet (§. 621.): quæ enim de rationibus suasoriis belli suscipiendi diximus, ea quoque intelliguntur de negotio alio quocunque, ad quod nobis jus competit.

§. 878.

An liceat globis vel sagittis venenatis uti.

Quoniam naturaliter hostem veneno interimere licet (§. 877.), *globis vel sagittis venenatis in bello uti, illicitum naturaliter non est.*

Hostis interficitur ad imminuendas vires ejus, quod virium decrementum intenditur, non ædes ejus. Quodsi ergo venenatis utaris globis, vel sagittis, ut, si non ex vulnere, ex veneno tamen pereat hostis, consequenter interitus ejus tanto certior sit; quod cædem hostis facit licitam, id etiam veneni usum licitum efficit. Perinde nimirum est, sive uno, sive gemino mortis vulnere hostem a te amoveas.

§. 879.

An fontes veneno inficere liceat.

Fontes veneno inficere naturaliter non licet. Aquarum enim usus communis est, quod per se patet, consequenter non minus contingit eos earum haustu necari, qui vi hostili se opponunt, quam qui eidem se non opponunt. Quamobrem cum in eum, qui vi hostili se non opponit, vis nulla licita sit (§. 875.), consequenter nec licitus sit usus veneni, quod in locum vis succedit; fontes veneno inficere naturaliter non licet.

Quos interficere non licet gladio, eos nec interimere licet veneno. Sed eos, qui vi nostræ se non opponunt, interficere non licet (§. 792.). Eosdem igitur nec interimere licet veneno. Jus in bello non extendendum est ultra suos limites. Quodsi objicias, ex eadem ratione illicitum fore bombarum in urbem obsessam jactum; tenendum est, dispares admodum esse casus, qui pares existimantur. Urbs enim obsessa vi hostili se opponit & jactu bombarum, quo inprimis intenditur ædium vastatio, utimur tanquam medio adigendi hostem ad dedendum urbem. Ast si fontes veneno inficiantur, non ita intendi potest hostis interemtio, ut non interitus immineat inde etiam iis, quos jure belli interficere minime licet. Immo cum factum diu latere nequeat, fieri potest, ut noceatur non ei, quem veneno interficere licet (§. 877.), quam aliis, in quos idem jus nobis non erat.

§. 880.

De aquis veneno corrumpendis, ut bibi nequeant.

Aquas sine veneno ita corrumpere, ut bibi nequeant, naturaliter licet. Etenim si hoc modo corrumpuntur aquæ, earum usu sitim restinguere nequit hostis, ac ideo siti compellitur, ut vi nostræ non amplius resistat. Quamobrem cum a vi abstinendum sit, si sine ea id, quod intenditur, obtineri possit (§. 782.), velu-

BIU Cujas

veluti in præsenti casu siti; aquas sine veneno ita corrumpere, ut bibi nequeant, naturaliter licet.

Factum hoc & olim, & recentiori ævo, proluti cum *Grotius* l. 3. c. 4. §. 17. tum commentatores in hunc locum referunt. Corrupta autem fuit aqua vel helleboro, vel scoriis & aliis purgamentis metallicis, vel cadaveribus, asbesto, calce. Corruptionem aquæ prodit sapor, nisi eadem in oculos incurrat, ut ab ejus potu abstinendum sit, consequenter sitim pati cogatur, qui aquam puram aliunde haurire nequit. Fames ac sitis pari passu ambulant. Quemadmodum itaque non improbatur, fame adigere hostem, ut v. gr. se dedat, aut a bello desistens pacem faciat; ita nec improbari potest, si siti ad idem faciendum compellatur. Aquas igitur veneno inficere & sine veneno eas corrumpere, ut bibi nequeant, non unum idemque existimari potest.

§. 881.

Percussor dicitur, qui mercede conductus ex insidiis & dolo hostem interficit. Convenit quodammodo cum *Assassino*, qui alterum accepta pecunia mandato alterius occidit. *Percussor quinam dicatur.*

Differentia percussoris & assassini in eo sita est, quod percussor habeat mandatum ab eo, qui jure belli alterum occidere potest; assassinus vero ab eo, qui alterum occidere prohibetur, ut factum ejus sit homicidium dolosum, seu crimen capitale.

§. 882.

Cum dolus in bello licitus sit (§. 857.), consequenter hostem quoque ex insidiis & dolo interficere liceat, ac perinde sit sive hoc fiat per unum, sive plures, percussor autem ex insidiis & dolo hostem interficiat (§. 881.); *hostem interficere immisso percussore naturaliter illicitum non est.* *An immisso percussore hostem interficere liceat.*

Parum refert, quod percussor pecunia accepta hoc faciat: datur enim pecunia, ut periculum vitæ subeat percussor. Quodsi quis se sponte offerret, & absque mercede percussorem agere vellet; factum propterea non variaret. Quemadmodum etiam perinde est, sive plures fuerint percussores, sive tantummodo unus.

§. 883.

Exploratores dicuntur ut inquirant, quonam in statu sint res hostis & quidnam in nos moliatur. Idiomate Germanico, dicuntur Spionen. Patet itaque, *exploratores utilem præstare operam mittentibus, nocere autem hosti, ad quem mittuntur.* *Exploratores quinam sint.*

Nihil magis usu receptum est in bello, quam ut exploratores mercede conducantur, cum plurimum intersit, ut quid agitet hostis nobis exploratum sit.

§. 884.

Quoniam exploratores mittentis interest nosse, quonam in statu sint res hostis & quid in ipsum machinentur, ut actus bellicos ad persequendum jus suum facientes prudenter determinare possit, quod vero ad hunc finem necessarium est, id eidem licitum (§. 781.); *exploratores mittere licet ei, qui bellum justum gerit* (§. 883.). *An exploratores mittere liceat.*

Exploratores haud raro majus nocumentum afferunt, quam percussores, & facilius illi satisfaciunt, quam hi, expectationi mittentis. Causa tamen illorum minus odiosa habetur, quam

quam horum. Quamobrem & in hos severius animadvertitur, quam in illos, si deprehendantur. Ceterum quod exploratorum opera uti liceat, nemo dubitat: an itidem percussoribus, dubium videri poterat ex eo, quod juri interficiendi hostem necessitas locum faciat, si vim ejus aliter depellere non detur (§. 791.), consequenter hostis interfici posse non videtur nisi in pugna. Enimvero quamvis speciosum videatur hoc dubium, species tamen eidem haud difficulter detrahitur. Quamdiu bellum durat, hostis vim inferre vel vi justæ se opponere meditatur; expectans saltem occasionem, qua propositum suum exequi datur. Vim itaque inferenti, aut vi justæ se opponenti constanter æquiparatur, quamdiu bellum manet, consequenter jus, quod in eum competit bellum justum gerenti, continuum est, quantum sufficit, ut eundem redigas in eum statum, quo vi justæ se opponere amplius non possit. Quodsi ergo cædi locum facit necessitas, ea quavis occasione data licita. Necessitas vero adesse intelligitur, si capi nequit.

§. 885.

De jure puniendi exploratores & percussores.

Naturaliter ei, cujus justa sunt arma, competit jus puniendi exploratores & percussores ab hoste suo missos, immo mittens præsertim percussores injuriarum ipsi tenetur. Quicquid enim facit belligerator injustus in præjudicium ejus, cujus arma justa sunt, nullo fit jure (§. 777.), sed in injuria consistit (§. 778.), consequenter & actus illorum, quorum opera utitur, mera sunt injuria. Quamobrem cum unicuique naturaliter competat jus puniendi eum, qui ipsi injuriam facit (§. 549. *part.* 2. *Jur. nat.*); naturaliter quoque ei, cujus justa sunt arma, competit jus puniendi exploratores & percussores ab hoste suo missos, ac mittens ipse præsertim percussores injuriarum tenetur ei, cujus justa arma.

Cum naturaliter belligeratori injusto nullum competat jus in bello (§. 777.), consequenter nec actibus bellicis justis sese opponendi; naturæ jure defendi nequit jus puniendi exploratores, vel percussores a bellatore justo missos, nisi quatenus hi excedunt in usu juris, veluti interficientes eum, quem capere poterant. Qui enim in defensione, cui æquiparantur omnes actus bellici justi, modum excedit, alterum lædit (§. 1002. *part.* 1. *Jur. nat.*), consequenter læso jus est eum puniendi (§. 1061. *part.* 1. *Jur. nat.*). Nullibi magis a jure naturæ receditur, quam in bello: quod cur aliter fieri non possit, mox ostensuri sumus. Durum equidem videtur ipsorum summorum ducum vitam exponi insidiis ac violentiæ percussorum, attamen cum culpa hæreat in ipsis, non in mittente eosdem, ipsi sibi imputare debent, quod se insidiis ac violentiæ exponere maluerint, quam cedendo vi justæ omne periculum atque damnum a se avertere.

§. 886.

De exitu negotiorum & belli inter Gentes.

Omnia negotia & ipsum etiam bellum exitum inter Gentes habere debent & ut habere possint curandum. Etenim omne negotium, quod suscipitur, exitum habere debet, & ut habere possit curandum (§. 70. *part.* 7. *Jur. nat.*). Quamobrem etiam omnia negotia, ipsum quoque bellum, exitum inter Gentes habere debent, & ut habere possint curandum.

Ostendimus idem de negotiis privatorum in civitate & litibus eorundem in foro (§. 983. *part.* 8 *Jur. natur.*). Quamobrem cum Gentes in civitatem coivisse intelligantur, cujus singula membra sunt singulæ Gentes (§. 9.); ad eas quoque applicari poterat, quod de privatorum negotiis ac litibus in civitate, cujus ipsi membra sunt, demonstratum fuit.

§. 887.

Quomodo ea de causa Jus Gentium voluntarium fiat.

Quoniam omnia negotia & ipsum etiam bellum exitum inter Gentes habere debent, & ut habere possint curandum (§. 886.); *si impossibile fuerit, ut negotia Gentium & ipsum etiam bellum exitum habere possint, servato rigore Juris naturæ, ab eo recedendum, & per consequens determinationes Juris naturæ ita immutandæ, quantum ad finem istum obtinendum necesse est, & in hoc Gentes omnes consentire tenentur.* Quamobrem cum Jus Gentium voluntarium ex necessario,

BIU Cujas

rio, seu naturali eodem modo efficiatur, quo civile ex naturali efficitur (§. 22.), in jure civili autem exitus negotiorum & litium finiendarum causa determinationes, quæ legi naturæ insunt, immutantur, quantum ad finem istum obtinendum sufficit (§. 986. *part.* 8. *Jur. nat.*); *si exitus negotiorum inter Gentes & belli finiendi causa determinationes Juris naturæ immutantur, quantum ad finem istum obtinendum necesse est, ex Jure Gentium necessario efficitur voluntarium.*

Quodsi hoc modo jus Gentium voluntarium demonstretur, dici non potest, esse fabulam gratis confictam, quemadmodum dici nequit leges civiles, quatenus a rigore Juris naturæ recedant necesse est, pro figmentis habendas esse. Neque etiam verendum, ut ultra suos limites Jus Gentium voluntarium extendatur, & in effrænatam licentiam vertatur, sicuti & ipsæ leges civiles hoc modo intra justos limites continentur, ne voluntas legislatoris exorbitet, vi eorum, quæ de theoria naturali legum civilium in parte octava Juris naturæ demonstravimus. Gentium quoque consensus, quem Jus naturæ imperat, pro ficto haberi nequit, quippe quem, si is vel maxime deficiat, ipsum jus naturæ supplet (*not.* §. 9.), felicitati Gentium consulens, quantum ob earum infirmitatem, vel pertinaciam atque malitiam instar zizaniorum eradicari nesciorum tolerandam datur. Quodsi ob consensum tacitum, quem Jus naturæ imperat & deficientem supplere diximus, Juris naturæ dicere velis, quod nos Juris Gentium voluntarii dicimus, quamvis in nominibus simus faciles, modo re ipsa conveniamus, non tamen fert methodus demonstrativa, ut, quæ diversa sunt, eodem nomine insignientur (§. 145. *Disc. præl.*), præsertim ubi verendum, ne id fiat in præjudicium veritatis (§. 631. *Log.*) & admisso uno errore sequantur plures.

§. 888.

Jure Gentium voluntario quoad effectus bellum utrinque habendum pro justo. Etenim Gentes omnes naturaliter liberæ sunt (§. 558. *part.* 1. *Jur. nat.*), consequenter nulli naturaliter jus ullum in actiones alterius competit (§. 153. *part.* 1. *Jur. nat.*) & vi libertatis unicuique permittendum, ut in determinandis actionibus suis suum sequatur judicium, quamdiu nil facit contra jus ipsius (§. 156. *part.* 1. *Jur. nat.*), nec Genti ulli competit jus exigendi, ut rationem actionum suarum sibi reddat (§. 158. *part.* 1. *Jur. nat.*). Quoniam itaque Gens nulla judicis partes sibi arrogare potest (§. 580. *part.* 8. *Jur. nat.*), consequenter nec de justitia belli pronunciare (§. 540. *part.* 8. *Jur. nat.*); etsi jure naturali bellum ex utraque parte justum esse nequeat (§. 633.), cum tamen uterque belligerantium se justam belli causam habere prætendat, permittendum est, ut utraque suam sequatur opinionem, consequenter jure Gentium voluntario bellum utrinque habendum pro justo, non quidem in se, quippe quod implicat (§. 634.), sed quoad effectus belli (§. 887.). *Quodnam bellum jure Gentium voluntario pro justo habendum.*

Non igitur dici potest, suspensam esse quæstionem de causæ justitia, donec per ultimam victoriam, sententiam Dei bellorum arbitri, constet, quinam causam justam habuerit, ita ut victus habendus sit belligerator injustus, tam Deo, quam victori jure pœnas daturus. Bellum non est modus aptus decidendi controversias Gentium (*not.* §. 632.). Et quemadmodum fallit opinio eorum, qui putant, Deum ita dirigere sortem, ut indicet voluntatem ipsius (*not.* §. 295. 296. *part.* 5. *Jur. natur.*); ita nec errore vacat opinio illorum, qui existimant, Deum arma ita dirigere, ut, qui injustam habet causam vincatur, & victoria ultima, quæ bello finem facit, hoste in eum statum redacto, ut vi alterius resistere diutius non possit, stet semper penes justum belligeratorem. Constat plerumque victoriam deberi viribus hostis prævalentis, vel etiam consilio ac circumspectioni bellantis. Ecquis vero dixerit, ejus esse justam causam, qui armis prævalet, aut consilio, vel qui majore circumspectione usus? Multo minus autem statuere fas est, Deum ob istiusmodi rationes justitiam causæ vindicare ei, qui non habet, ac alterum pœnæ sontem declarare, hostique ejus conferre jus, quo omnia in hostem licent.

§. 889.

Quoniam *jure Gentium voluntario* quoad effectus bellum utrinque habendum pro justo (§. 888.); *quod jure in bello uni licitum, id etiam licitum est alteri belligerantium parti.* *Quodnam jure Gentium voluntario in bello licitum.*

BIU Cujas

Jure igitur Gentium voluntario æquo jure censetur utraque belligerantium pars. Atque ideo non audias, belligerantium partem unam accusare alteram violationis juris Gentium, quamdiu nil facit, quod in bello illicitum putatur. Jus Gentium voluntarium non facit actus bellicos licitos, qui jure naturali tales non sunt, sed tantummodo utrique belligeranti communes, cum jure naturæ non competant nisi bellum justum gerenti.

§. 890.

De limitibus Juris Gentium voluntarii in bello.

Quia quod jure in bello uni belligerantium licitum, id jure Gentium voluntario etiam licitum est alteri (§. 889.), nulla habita ratione justitiæ belli (§. 888.); naturaliter autem belligeratori injusto jus nullum competit (§. 777.), jus vero belligeratoris justi metiendum ex eo, quod ad consequendum jus suum ab adversa parte necessarium, judicio ipsius (§. 783.), nec ultra hunc finem extenditur (§. 781.); *jus Gentium voluntarium nihil permittit, nisi quod justo belligeratori jure naturæ permissum, aut permittendum*, consequenter *si ultra hos limites, intra quos in bello jus belligeratoris justi coercet lex naturæ, moribus Gentium extenditur, id ad jus consuetudinarium referendum* (§. 24.).

Nimia igitur illa licentia, quam in Jure Gentium voluntario admittit *Grotius*, ac nonnulli pro ipso Jure naturæ venditant, passim a nobis notata in annotationibus anterioribus, ad perversos Gentium mores referenda. Pertinet huc e. gr. jus promiscue interficiendi fœminas, pueros, infantes, senes aliasque personas, quæ vi hostili sese non opponunt, & jus diripiendi urbes ac domus atque vastandi res quascunque hostiles in infinitum extensum, ut liceat, quantum libuerit.

§. 891.

Quale sit jus Gentium voluntarium in bello.

Jus Gentium voluntarium bellum injustum gerenti non verum jus dat ad actus bellicos, sed saltem impunitatem agendi. Etenim injustum bellum gerenti ad actus bellicos jus nullum competit (§. 777.), jure autem Gentium voluntario saltem permittendum, ut faciat, quod justo belligeratori licet (§. 889.), quamvis naturaliter ab eo abstinere deberet (§. 788.). Quamobrem cum impune saltem agat, cui ab aliis permittendum, ut agat, quamvis naturaliter ad contrarium obligetur (§. 418. *part.* 3. *Jur. nat.*); Jus Gentium voluntarium bellum injustum gerenti non verum jus dat ad actus bellicos, sed saltem impunitatem agendi.

Jus igitur Gentium voluntarium, quod belligerantem injustum justo adæquat, ex parte ipsius nonnisi abusive jus appellatur (*not.* §. 419. *part.* 3 *Jur. nat.*). Nec opinio de justitia causæ suæ, quam fovet belligerator injustus, impunitatem agendi in jus vertit, cum hoc non ex opinione ipsius, sed ex veritate nascatur (*not.* §. 823.), licet necessario aliquid dandum sit opinioni in Jure Gentium voluntario, ut bellum exitum habere possit (*not.* §. 887.), consequenter eodem finito non remaneant belli novi semina. Qui conscientia erronea agit, hac non obstante peccat, cum error ipsius non faciat, ut actio legi naturæ contraria talis non sit, sed eidem conformis (§. 441. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), nisi quatenus error invincibilis eidem imputari nequit (§. 552. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), ut excusationem mereatur. Minime autem excusandi sunt, qui scientes injustam Principis sui causam defendunt, ejusque animum in errore obfirmant.

§. 892.

Modus acquirendi in bello.

Jure Gentium voluntario occupatio bellica est modus acquirendi dominium & imperium belligerantium communis. Etenim rerum mobilium in bello captarum dominium acquiritur a summa potestate (§. 859.), cujus nimirum est bellum, & urbibus ac terris expugnatis imperium in victos (§. 869.), una cum dominio Gentis (§. 868.), tum etiam jus in captivos (§. 814. & *seqq.*). Quoniam vero res hostiles omnes, consequenter etiam incorporales (§. 497. *part.* 1. *Jur. nat.*), qualia sunt jura in personas (§. 498. *part.* 1. *Jur. nat.*), non ante acquisitæ intelligun-

BIU Cujas

liguntur, quam in poteſtatem acquirentis fuerint redactæ (§. 461. *part.* 2. *Jur. nat.*), conſequenter vi bellica occupatæ (§. 862.), jure autem Gentium voluntario quoad effectus bellum utriuſque partis habendum ſit pro juſto (§. 888.); occupatio bellica jure Gentium voluntario eſt modus acquirendi dominium & imperium belligerantium communis.

Occupatio bellica ideo inter modos acquirendi, qui juris Gentium dicuntur, refertur in Jure Romano §. 17. I. de R. D. quamvis jus Gentium, quod voluntarium dicimus, cum jure naturæ hominum proprio in eundem cenſum referatur, dubio procul ea de cauſa, quod juris naturalis habeatur etiam id, quod vi libertatis naturalis aliis permittendum, etſi in ſe jure naturæ non fuerat licitum, qualis eſt abuſus dominii & libertatis naturalis ſeu juris in actiones ſuas, quatenus non vergit in alterius injuriam. Sane ex hiſce actibus etſi in ſe illicitis reſpectu agentis verum tamen jus naſcitur alteri, cujus actus vitio caret. E. gr. quamvis in ſe illicitum ſit vendere libros, quibus maxime indiges, luxu & libidine nummos profuſurus; ex emtione tamen acquiritur dominium, ſi ea in ſe nihil vitii habeat. In bello etiam juſto abuſus juris in bello ab uſu diſtinguitur, per ea, quæ de limitibus illius paſſim demonſtrata ſunt; ſed de eo judicium eſt penes belligerantem (§. 783.), quo aliis ſtandum (*not. §. cit.*). Abuſus vero dat jus etiam illi, cujus arma alias ſunt injuſta, ad certos actus bellicos, quemadmodum exceſſus defenſionis aggreſſori (§. 1004. *part.* 1. *Jur. nat.*) & punientis ei, qui punitur (§. 1067 972. 973. *part.* 1. *Jur. nat.*), cujus reſiſtentia alias illicita (§. 1088. *part.* 1. *Jur. nat.*). Belligerantium igitur jura ex cauſis ſubnaſcentibus ita intricantur, ut ea extricari a nemine poſſint, ſi vel maxime arbiter conſtitueretur, nedum ſine judice, aut arbitro, qualem Gentes natura liberæ (§. 55. *p.* 8 *Jur nat.*) agnoſcere non tenentur. Cum obligatio naturalis extendi nequeat ultra id, quod poſſibile (§. 209. *p.* 1. *Phil. pract. univ.*); neceſſitas ipſa exigit, ut quoad effectus ab actibus bellicis pendentes utriuſque belligerantium partis bellum habeatur pro juſto, quemadmodum nec in translatione dominii aut juris cujuſdam proprii vitium inhærens animo partis alterutrius, quod comitatur actum ad transferendum requiſitum, trahitur in ipſum hunc actum. Non vero propterea jus & virtus ſibi tanquam hoſtes opponuntur, prout jam antea annotavimus (*not.* §. 826.). Virtus ab exercitio juris nunquam abeſſe poteſt, niſi peccare velis: vitium tamen inhærens animo partis unius inquinare nequit effectum juris ex parte aliorum, qui illius non ſunt participes. Quodſi in bello juſtitia intrinſeca in ſingulis actibus diſcerni deberet, innumeræ inde naſcerentur controverſiæ ac lites nullum exitum habituræ. Ceterum ſicuti nulla Reſp. ſine magna injuria regitur; ita quoque bellum geri abſque injuria nequit. Talia tolerari jubet ipſa lex naturæ, ut juſtitia conſervetur in univerſis, ſicuti natura ejuſque autor permittit imperfectionem in parte, ut conſervetur perfectio, vel etiam major obtineatur in toto. In caſu enim colliſionis totum ut parti præferatur, nihil magis naturale eſt. Spectantur autem Gentes univerſæ, utpote civitatem maximam conſtituentes (§. 9. 10.), tanquam totum & ſingulæ tanquam partes, conſequenter ſinguli, qui de Gente quadam ſunt, tanquam partes partis. Sed ne prolixiores ſimus, quam neceſſe videri poterat, quæ præterea dici poterant, propriæ lectorum meditationi relinquimus.

§. 893.

De jure puniendi exploratores & percuſſores jure belligerantium communi.

Jure Gentium voluntario exploratores & percuſſores ab utroque belligerante puniuntur: immo nec jus naturæ obſtare videtur, ut is, cujus arma ſunt injuſta, illos tanquam injuriam ſibi facientes hos tanquam aſſaſſinos puniat. Bellator juſtus exploratores & percuſſores ab hoſte ſuo miſſos punire poteſt jure, quod naturaliter habet in bello (§. 885.). Enimvero jure Gentium voluntario quod uni licitum, id etiam licitum eſt alteri (§. 889.). Quamobrem jure Gentium voluntario exploratores & percuſſores ab utroque belligerante puniuntur. *Quod erat unum.*

Enimvero cum percuſſores mercede conducantur, ut ex inſidiis & dolo hoſtem interficiant (§. 881.); exploratores vero, ut prodendo conſilia hoſtium, in quo res eorum ſunt, eidem noceant (§. 883.), non vi imperii, cui ſubditi ſunt, ad id compellantur; factum eorum duplici modo ſpectari poteſt, tum quatenus proprium eſt idque liberrimæ voluntatis, quod nullum jus tuetur, tum quatenus pendet a voluntate committentis, vel in idem conſentientis. Priori reſpectu, factum exploratorum conſideratur tanquam actus, quo injuria committitur in eum, in cujus præjudicium vergit, (§. 530. *part.* 2. *Jur. nat.*),

BIU Cujas

percussorum vero tanquam assassinium. Quamobrem cum non minus injuria facta (§. 549. *part.* 2. *Jur. nat.*), quam assassinium puniri possit (§. 881. *h.* & §. 1061. *part.* 1. *Jur. nat.*); jus naturæ non obstare videtur, ut is, cujus arma sunt injusta, exploratores tanquam injuriam sibi facientes, percussores tanquam assassinos puniat. *Quod erat alterum.*

Bellator injustus etsi jure belli, quale naturaliter non habet (§. 777.), exploratores & percussores punire non possit (*not.* §. 885.); cum tamen propterea ipsi non auferatur jus alias natura competens, quin eodem utatur nihil obstare videtur. Etsi enim se non jure opponat vi justæ; huic tamen non æquiparatur factum exploratorum & percussorum, utut bellator justus eorum opera ipsorum periculo licite utatur. Ea igitur differentia intercedit in puniendo exploratore & percussore inter belligeratorem justum & injustum, quod illi geminum sit jus ad pœnam, huic nonnisi unum. Unum cum sufficiat, ne opus quidem est, ut a Jure Gentium voluntario præsidium petat.

§. 894.

De rebus & personis captis ad Gentem suam redeuntibus.

Si res & personæ captæ ad suam Gentem reverteruntur, tam naturæ, quam voluntario Gentium jure in pristinum statum restituuntur, hoc est, res restituendæ sunt suis dominis, quorum ante fuerant, & personis restituenda sunt omnia jura, quæ ante habuerant, omnia quoque jura in ipsas. Qui bellum injustum gerit, tam res (§. 788.), quam personas captas naturaliter restituere obligatur (§. 809.), cumque summa potestas subditos suos eorumque jura contra vim externam hostium defendere teneatur (§. 4. *part.* 8. *Jur. nat.*), eadem naturaliter obligatur res ab hoste vi injusta captas subditis suis vindicare & captivos liberare. Quodsi ergo res, vel personæ captæ revertuntur ad suos, cum perinde sit, ac si vel ab hoste redditæ, vel ab eodem vindicatæ fuissent; res omnino suis dominis, quibus vi injusta ereptæ fuerant, restituendæ, & personæ restituuntur sibimetipsi, consequenter & omnia, quæ ante habuerant, jura iisdem restituuntur, omnia quoque jura in ipsas. *Quod erat primum.*

Enimvero etsi in rebus vi justa captis dominium acquirat belligerator justus (§. 1119. *part.* 5. *Jur. nat.* & §. 781. *h.*), saltem amissibiliter (§. 787.), quod posterius vero ob subnascens in bello debitum definiri nequit; quando tamen eædem ad gentem suam revertuntur, ut spes recuperandi vel nulla sit, vel saltem anceps, æquiparandæ sunt rebus, quæ a Gente una alteri injuria ereptæ & pro quibus huic oppignorata sunt bona subditorum illius promiscua (§. 495.), consequenter novum debitum contrahitur, cujus causa expletio juris eidem competit (§ 586.). Dum vero ad Gentem suam revertuntur res, cui ab hoste ablatæ fuerant in compensationem debiti (§. 781. 586.), pro quo perinde bona quæcunque ceterorum subditorum obligata erant (§. 495.), & etiamnum obligata manent *per demonstrata*; nulla sane ratio est, cur res istas acquirere debeat summa potestas (§. 56. *Ontol.*), inprimis cum in casu præsente nullum prorsus ipsius jus sit in bello (§. 777.). Restituendæ igitur sunt dominis suis, quorum ante fuerant, tanquam quæ ipsis ab hoste non fuissent ereptæ. Et idem non absimili modo intelligitur de captivis, in quos belligeratori jus quoddam competit (§. 814. & *seqq.*), ac ideo & ipsi sibi restituuntur, omnibus eorum juribus ipsis & aliorum juribus in ipsos restitutis. *Quod erat secundum.*

Denique jure Gentium voluntario quoad effectus bellum utrinque pro justo habetur (§. 888.), consequenter perinde est, ac si bellator injustus jure ageret in bello. Enimvero si justum fuerit bellum, jure naturæ res & personæ, dum ad Gentem suam revertuntur, in pristinum statum restituuntur, *per demonstrata n.* 1. Ergo jure Gentium voluntario promiscue res atque personæ captæ ad Gentem suam redeuntes in pristinum statum restituuntur. *Quod erat tertium.*

In

BIU Cujas

In rebus vi injusta ablatis dominium naturaliter retinent domini, quippe quod invitis auferri nequit (§. 336. *part.* 2. *Jur. nat.*). Quando igitur quocunque modo redeunt ad suos, ab iis, in quorum potestatem veniunt, iisdem sunt restituendi (§. 467. *part.* 2. *Jur. nat.*). Quamobrem non aliud jus in res captas revertentes ad Gentem, cui fuerunt ablatæ, tribuere potest belligeratori injusto, quam justo competit, præsertim cum ipsius judicio res per injuriam captæ censeantur ab hoste. Jure igitur Gentium voluntario res captæ ad Gentem suam revertentes, non attenta differentia inter bellum justum & injustum, restituuntur dominis, quorum antea fuerant. Ac idem quoque intelligitur de captivis ad suos redeuntibus. Qui ex judicio civitatis suæ restitutionem rerum & personarum captarum. dum ad suos revertuntur, in statum pristinum derivatam juris naturæ esse contendunt, non juris Gentium voluntarii, non re, sed verbis saltem dissentiunt. Vide, quæ paulo ante annotavimus (*not* §. 887.).

§. 895.

Quoniam *res & personæ captæ, dum ad suam Gentem revertuntur*, in pristinum statum restituuntur (§. 894.), *eodem modo spectari possunt, ac si in potestate hostis nunquam fuissent.* *Quomodo res istæ spectandæ sint.*

Etenim quod fuerunt in potestate hostis res & personæ captæ, in eorum juribus nihil immutatur (§. 894.). Quare quia idem obtinuisset, si in potestate hostis nunquam fuissent; dum ad Gentem suam redeunt, cum ceteris, quæ in hostis potestatem nunquam venerunt, eodem loco habendæ.

§. 896.

Restitutio rerum & personarum ab hoste captarum & in potestatem Gentis suæ venientium in statum pristinum *Postliminium* appellatur. Atque ideo patet, *postliminium non minus Juris naturæ, quam Juris Gentium voluntarii esse sit juris.* (§. 894.) *De postliminio & cujus*

Postliminium defendit jus naturæ, quatenus dantur rationes ejus ex principiis naturæ Juris desumtæ, quæ enim juris naturæ sunt, ea ratione suis naturales, ex ipsis nimirum notionibus rerum desumtas, habere debent; jus vero Gentium voluntarium, quatenus Jure naturæ non repugnante permittendum, ut a rigore ejus in agendo recedatur. Alia igitur cum sint, quæ juri naturæ ad amussim conveniunt, alia vero, quæ eodem non repugnante, toleranda, quia mutari nequeunt, aut ut injuria major evitetur; convenientius nobis visum fuit ea a se invicem nominibus quoque discerni, non vero communi nomine appellari, ne quis existimet, ab exercitio juris abesse unquam posse virtutem, si recte agere velis, prouti naturaliter obligaris (§. 189. *part.* 1. *Phil pract. univ.*), & agendi impunitatem inter Gentes, quæ nonnisi abusive jus dicitur, cum vero jure confundas (§. 891.). Cum bellum summa religione gerendum urgeat lex naturæ, cujus obligatio est prorsus immutabilis (§. 142. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); non ideo peccare licet, quia ut pecces ferendum ab aliis.

§. 897.

Postliminio redire dicuntur personæ, quæ in bello captæ ab hoste iterum veniunt in potestatem Gentis suæ. *Postliminio* autem *recipi* dicuntur res, quæ in bello ab hoste captæ iterum veniunt in potestatem Gentis suæ. Indiscrete tamen etiam tam res, quam personæ & redire, & recipi postliminio dicuntur. *Quænam postliminio redeant, quænam recipiantur.*

Pomponius l. 14. ff. de Capt. & postl. duas species postliminii distinguit, sc. ut aut nos revertamur, aut aliquid recipiamus: *Paulus* tamen *Pomponio* posterior l. 18. ff. de Capt. & postl. postliminio recipi dicit etiam homines. Distinctio ista in Jure naturæ usum habet nullum, ut ideo perinde sit, sive res & personæ recipi & redire indiscrete, sive discrete dicantur. Quando vero *Grotius* l. 3. c. 9. §. 2. postliminium, ait, est jus, quod nascitur ex reditu in limen, id est, fines publicos; id quidem definitionis vicem tueri nequit, propterea quod non adsunt omnes determinationes, per quas hoc jus in esse suo constituitur, ut inde demonstrari possint cetera, quæ ex jure isto fluunt, si tamen reditus ita explicetur, ut redire idem sit,

BIU Cujas

sit, ac venire in potestatem Gentis suæ ex potestate hostis, in qua fuerant, quemadmodum capere idem significat ac redigere in suam potestatem, & potestas in sensu physico accipiatur (§. 461. *part. 2. Jur. nat.*), a veritate alienum non est, si dicatur, jus, quo res dominis, personæ sibi restituuntur, hoc est postliminium nasci ex reditu, quatenus nimirum a reditu dependet, ut ejus particeps fias (§. 851. *Ontol.*). Aliam enim esse juris hujus originem, sive ut jus naturæ, sive ut jus Gentium voluntarium illo non rupugnante spectetur, ex demonstratione superiori patet (§. 894.). Ceterum non uno modo res & personæ ab hoste captæ in potestatem Gentis suæ iterum redire posse, satis manifestum est: diversitas tamen ista in postliminio non attendenda, cum independenter ab ea jus hoc fuerit demonstratum (§. *cit.*)

§. 898.

An apud Gentes socias postliminium sit.

Apud Gentem sociam postliminium est. Quoniam qui bello se associat, cum eo, cujus bellum, pro una persona habendus (§. 161. *part. 7. Jur. nat.*), consequenter Gens socia quoad bellum alteri, cui associatur, æquiparatur; perinde est, sive res & personæ in bello captæ redeant ad Gentem suam, sive ad sociam. Quamobrem cum postliminium sit apud Gentem suam (§. 894. 896.); erit idem etiam apud Gentem sociam.

Demonstratio, quam dedimus de postliminio tum quoad jus naturæ, tum quoad jus Gentium voluntarium, applicari quoque potest ad Gentem sociam; sed non opus est, ut eadem repetatur, cum Gens socia alterius causam suam faciat, consequenter jus quod belli causa huic competit, etiam ipsi competere debet, cumque hujus judicium sequatur, quod hæc pro jure agnoscit, etiam illa pro jure agnoscere debet. Idem nimirum de causa belli & actibus bellicis in se non illicitis, ac inde quocunque modo resultantibus judicium est, vi libertatis naturalis a Gentibus ceteris utrique permittendum.

§. 899.

An apud Gentes medias sit postliminium.

Apud Gentes medias & pacatas postliminium non est. Gentes enim mediæ neutri belligerantium parti adhærent (§. 672.), ac cum iis conveniunt pacatæ, quæ bello sese non immiscent, etsi sese non declaraverint belligerantibus, quod neutri parti adhærere velint. Quoniam itaque Gentibus, ad quas bellum non pertinet, bellum utrinque habendum pro justo (§. 888.); actus quoque bellici jure facti ab utraque parte habentur, ac per consequens cum jure Gentium voluntario occupatio bellica sit modus acquirendi dominium & imperium belligerantium commune (§. 892.), quæ a parte una, vel altera in bello capta sunt, a capientibus acquisita intelliguntur. Quodsi ergo res & personæ in bello captæ ad eas veniunt, propterea non restituuntur in eum statum, in quo fuerant, antequam caperentur, ut res suis dominis, personæ sibi ipsis sint restituendæ, ac per consequens postliminium apud Gentes medias & pacatas nullum est (§. 896.)

Ita si res captæ vendantur apud Gentem mediam vel pacatam, dominus, cujus ante fuerant, eas vindicare nequit. Inter Gentes medias & pacatas nulla datur intrinseca differentia. Utraque enim Gens bello sese non immiscet & vi libertatis naturalis unicuique permittit, ut suum de actibus bellicis & causa belli judicium sequatur, consequenter necessario factum utriusque pro jure agnoscere tenetur, alias enim injustitiæ utrumque accusare deberet, quod absurdum (§. 634.), aut saltem alterutram, & sic unius judicium in bello secuta parti ejus adhæreret, atque ideo non esset media (§. 672.), vel pacata. Differentia igitur inter Gentem mediam & pacacam non alia est, nisi quod illa se declaret vel utrique, vel uni belligerantium parti, quod bello sese immiscere nolit, vel etiam fœdus neutralitatis ineat (§. 673.); hæc autem solo facto a bello abstineat. Quamobrem cum respectu Gentium mediarum & pacatarum bellum nullum sit, nec jura ex bello orta, quæ ad belligerantes quatales spectant, ad eas producenda. Sunt equidem, qui postliminium ad Gentes quoque medias & pacatas extendunt, quantum tamen fallantur, ex iis, quæ modo dicta sunt, abunde patet.

§. 900.

BIU Cujas

§. 900.

An dediti postliminium habeant.

Postliminio carent, qui armis victi hostibus se dederunt. Qui enim armis victi hostibus se dedunt, eo ipso declarant, se velle apud eum manere, consequenter fidem dant (§. 758. 427. *part.* 3. *Jur. nat.*). Quamobrem cum fides hosti data servanda sit (§. 800.); cum in pristinum statum restitui nequeant, qui sese dederunt hostibus, nisi violata fide, postliminio carent (§. 896.).

Proprio nimirum facto hostis potestati se subducere & ad suos redire nequit deditus. Perinde nimirum est, ac si a suis ad hostes fugeret, eorumque causam sequeretur, ac propterea pro transfuga jure habetur (§. 893.). Fides inter Gentes quomodocunque data sancta esse debet (§. 550. 556.), adeoque nec postliminium adversus eam valere potest, nec is idem agnoscere tenetur, cujus potestati se subduxerunt dediti.

§. 901.

An urbes & provinciæ deditæ hosti se eximere possint.

Quoniam postliminio carent, qui armis victi sese dederunt (§. 900.); *nec urbes & provinciæ, quæ se hosti dederunt, postliminio uti, ideoque hosti se eximere possunt* (§. 896.).

Non aliud jus esse potest universitatum, quam singulorum, cum a singulis in universitatem transeat jus, ita ut jus universitatum sit jus singularum omnium conjunctim sumtum. Et fidem datam non minus servare debet universitas quædam, qualis est urbs & provincia, quam singuli.

§. 902.

De postliminio vi bellica recuperatorum.

Quæ ab hoste vi bellica recuperantur, postliminium habent. Etenim quando recuperantur, ad Gentem suam revertuntur, quod per se patet. Quamobrem cum in bello capta postliminium habeant, quæ ad Gentem suam revertuntur (§. 894. 896.); postliminium quoque habere debent, quæ vi bellica ab eodem recuperantur.

Gens quælibet jura subditorum suorum adversus vim externam hostium defendere tenetur (§. 4 28. *part.* 8. *Jur. nat.*), ac ideo operam dare, ut, si possit, ab hoste capta recuperet. Nulla igitur ratio est, cur in bello recuperata ab hoste sibi acquirere debeat, sed ea acquirit ipsis, quorum ante fuerant, adeoque vindicat in pristinum statum, quam ante habuerant.

§. 903.

De deditis ab hoste dimissis, vel desertis, aut pactis a nobis recuperatis.

Personæ sibi deditæ ab hoste dimissæ, & res aut urbes deditæ ab eodem desertæ, aut pactis a nobis recuperatæ postliminium habent. Etenim si ab hoste personæ sibi deditæ dimittuntur, & res aut urbes deditæ ab eodem deseruntur, is jus suum in eas remittit (§. 95. *part.* 3. *Jur. nat.*). Fiunt igitur ejus juris, cujus ante fuerant, consequenter in eum statum ipso facto restituuntur, in quo ante fuerant (§. 894.). Quamobrem cum hæc restitutio sit postliminium (§. 896.); si personæ deditæ ab hoste dimittantur, & res aut urbes deditæ ab eodem deserantur, postliminium habent. *Quod erat unum.*

Porro cum Gens quælibet subditorum suorum jura defendere (§. 4. 28. *part.* 8. *Jur. nat.*), consequenter operam dare debeat, ut, quæ hosti dedere tenebatur, si id fieri possit, recuperet ac in statum pristinum vindicet; quin dedita pactis recuperata postliminium habeant dubitandum non est. *Quod erat alterum.*

Cessat in hypothesi propositionis præsentis ratio, cur in deditis cesset postliminium, violatio nempe fidei (§ 900.). Quamobrem etsi dediti se & res suas juri hostis se eximere non pos-

BIU Cujas

possint, ut propterea postliminio locus esse nequeat; id tamen non amplius obstat, ubi hostis jus suum remittit. Quando deditio remittitur, perinde est, ac si ea nunquam fuisset facta, consequenter salva quoque sunt deditorum jura, quæ cur facto nostro ipsis adimi possint, ratio nulla est, quin potius repugnat obligationi, qua subditis nostris tenemur, quemadmodum ex demonstratione palam est. Qui jus remittit, ejus jus extinguitur (§. 97. *p. 3. Jur. natur.*). Absurdum igitur foret statuere, id transmitti in Gentem, cujus antea fuerant ab hoste deserta, vel reddita.

§. 904.

De servis postliminio receptis.

Si servi recipiuntur postliminio, dominis suis restituendi sunt. Postliminio enim quæ recipiuntur, in pristinum statum restituuntur (§. 896.). Qui igitut fuerat servus tuus, postliminio receptus servus tuus est. Quamobrem si servi postliminio recipiuntur, dominis suis restituendi sunt.

Nimirum qui postliminio redeunt vel recipiuntur, spectandi sunt, tanquam si nunquam in potestate hostis fuissent (§. 895.). Quoniam igitur mansissent dominorum suorum, erunt etiam eorundem, ubi postliminio recipiuntur. Utut fingatur, eos in hostium potestate nunquam fuisse; fictio tamen non obstat, quo minus ea in demonstrando utamur. Quamvis enim lex *Cornelia* fingat, captos in bello nunquam captos fuisse, non tamen fictio Juri Romano debetur, sed juri naturæ convenit (§. 895.), & ideo quoque in eo demonstrando tanquam principium adhiberi potest. Qui in methodo demonstrandi & arte inveniendi versatus est, ei abunde constat, quantus sit istiusmodi fictionum in demonstrando & inveniendo usus, quæ cum veritate consentiunt.

§. 905.

An captivi jura sua amittant & jura in eos extinguantur.

In bello capti jura sua non amittunt, nec jura in ipsos extinguuntur: utraque saltem in suspenso sunt. Quando enim in bello capti ad suos revertuntur, omnia jura, quæ habuerant, ipsis & jura quoque omnia in ipsos restituenda sunt (§. 894.). Quoniam vero jura amissa & per consequens aliorum facta ipsorum amplius non essent, adeoque iisdem restituere eadem non tenerentur possessores cessante restitutionis ratione (§. 467. *part. 2. Jur. nat.*), nec jura extincta, quæ jam nulla forent, in ipsos restitui possent; in bello capti jura sua non amittunt, nec jura in ipsos extinguuntur. *Quod erat unum.*

Enimvero cum jura ipsis sua, nec aliorum in ipsos jura restitui possint, nisi ubi ex captivitate fuerint reversi, nemo autem sibi arrogare ea possit, antequam spes redeundi defecerit (§. 336. *part. 2. Jur. nat.*); tam jura captivorum, quam jura in ipsos in suspenso manent, donec vel revertantur, vel certum fuerit, eos nunquam reversuros. *Quod erat alterum.*

In captivitate nulla continetur ratio, cur captus jura sua amittere debeat, cum naturaliter absenti sit comparandus, qui redire prohibetur, & de quo certo constare nequit, utrum rediturus sit, nec ne. Neque ulla adest ratio, cur in eo a jure naturæ recedatur, ut jure gentium voluntario contrarium statuatur. Nil igitur superest, quam ut in suspenso maneant.

§. 906.

De testamento in captivitate condito.

Quoniam in bello capti jura sua non amittunt (§. 905.), cum libera de rebus suis disponendi potestas non sit ipsis ademta, etsi durante bello nihil rerum suarum ad ipsos mittere liceat, dum ab hoste detinentur, *naturaliter valet testamentum in captivitate conditum* (§. 994. 999. *part. 7. Jur. nat.*).

Jura nimirum captivorum tantummodo suspenduntur quoad exercitium, non ex ratione morali, quippe quæ nulla est, sed ex impossibilitate physica, quæ cum non obstet testamenti factioni, nulla sane est ratio, cur testamentum in captivitate conditum valere non debeat. Naturaliter captivi non fiunt servi, etsi ob delictum in servitutem redigi possint (§. 814.), nec repugnat naturaliter, ut servi res proprias pleno jure habeant (§. 1108. *part. 7. Jur. nat.*), cum

BIU Cujas

cumque naturaliter domino non competat jus nisi in operas a servo præstandas & in actiones ceteras, quatenus respectum quendam ad illas habent (§. 1096. *part. 7. Jur. natur.*), vi servitutis, in quam quis redigitur, dominus non acquirit omnia jura, quæ servi ante statum servilem erant, consequenter nec bona, si quæ habet, & dum in servitute est, domini non sunt, nisi quæ per operas ipsius acquiruntur (§. 1107. *part. 7. Jur. nat.*). Quæ iis contraria sunt, ea moribus Gentium barbararum introducta ad moratiores postea venerunt, vel etiam ab his per ignorantiam Juris naturæ superaddita, aut immutata, cum dato uno errore sequantur plures.

§. 907.

Quæ de postliminio lege civili definiuntur, ea non valent, nisi apud Gentem suam: quæ vero inter certas Gentes moribus introducta, vel pactionibus determinata sunt, ea inter illas Gentes pro jure consuetudinario, vel pactitio habenda. Leges enim civiles non obligant nisi membra ejus civitatis, a qua feruntur (§. 967. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quodsi ergo de postliminio leges quædam in civitate quadam conditæ fuerint; eædem non valent nisi apud Gentem suam. *Quod erat unum.* Porro cum jus consuetudinarium sit, quod longo usu introductum & instar juris observatum (§. 24.), pactitium vero, quod oritur ex pactis inter Gentes diversas initum (§. 23.); quæ de postliminio inter certas Gentes moribus introducta, vel pactionibus determinata sunt, ea inter Gentes istas pro jure consuetudinario, vel pactitio habenda. *Quod erat alterum.* *De legibus civilibus & moribus ac pactis Gentium circa postliminium.*

Ex Jure igitur Romano de postliminio statui nequit, si vel maxime cum Jure naturæ consentiat. De hoc enim consensu constare nequit, antequam aliunde demonstratum fuerit, hoc esse Juris naturæ, vel etiam Juris Gentium voluntarii, eo sensu accepti, quo nos idem accipimus, & quod Jure naturæ non repugnante in ejus locum succedit (§. 887.). Ubi vero Jus Romanum cum Jure naturæ, aut Jure Gentium voluntario convenit; de postliminio non valet, quia Juris Romani est, sed quia Juris naturæ, vel Juris Gentium voluntarii, æque valiturum, si vel in Jure Romano nihil de eo dictum fuisset, vel dictum esset contrarium. Idem valet in omni casu alio. Nec sufficit ut probetur Juris Romani cum Jure naturæ consensus, si omnia, quæ de postliminio in eodem traduntur, ex principio quodam generali deducere queas, nisi ante demonstratum fuerit, principium istud esse Juris naturæ, nec quæ præterea ad alia inde deducenda assumuntur, ejusdem Juris esse. Et, si necessitati non invito Jure naturæ aliquid tribuendum, accurate dispiciendum, ne pro Jure naturæ habeatur, quod ad Jus Gentium voluntarium referendum (*not.* §. 887.). Quæ de postliminio in pace & in induciis tenenda sunt, ea suo loco demonstrabuntur.

§. 908.

Matrimonium in postliminio est. Quoniam enim in bello capti jura sua non amittunt (§. 905.); nec jus in conjugem amittunt, consequenter per captivitatem matrimonium non dissolvitur. Quamobrem cum redeunti postliminio restituantur omnia jura, quæ is ante captivitatem habuerat (§. 894.); redeunti quoque postliminio restituitur uxor. *De matrimonio.*

Atque hinc patet, quamdiu spes redeundi est, fœminam alii viro nubere non posse.

§. 909.

Subditus belligerantis sine mandato, aut concessione summæ potestatis vim bellicam hostibus, aut rebus hostilibus inferre non potest. Etenim bellum geritur auctoribus iis, qui summum imperium habent (§. 607.), consequenter summis potestatibus autoribus (§. 368.), quibus jus belli competit (§. 613. 614.). Quoniam itaque summæ potestatis est statuere de actibus bellicis seu hostilitatibus, quibus vis infertur hostibus (§. 785.); nemo quoque subditorum sibi jus arro- *De jure privatorum in bello.*

BIU Cujas

gare potest ad hostilitates, ac per consequens sine mandato, aut concessione summæ potestatis vim bellicam hostibus, aut rebus hostilibus inferre non potest.

Jus belli esse partem potentialem imperii civilis nemo est, qui dubitat. Quemadmodum itaque subdito nullum competit jus ad actum quendam, qui ad exercitium imperii civilis spectat, nisi voluntate summæ potestatis; ita quoque subdito nullum per se jus in bello competere potest, sed si hostilitates inferre licitum esse debeat privato, jus aliunde habere nequit nisi a potestate summa. Fallitur itaque *Grotius*, qui hostilitates omnes jure naturæ privatis licitas esse contendit, & jus naturæ in eo saltem jure Gentium voluntario immutatum esse existimat, cum jus Gentium voluntarium ultra eos limites, intra quos admittendum, extendat, propterea quod ex factis Gentium, quorum memoriam conservarunt annales veterum, idem deducere voluit, lubrico sane fundamento.

§. 910.

De navibus in hostem armandis.

Quoniam subditus belligerantis sine mandato, aut concessione summæ potestatis vim bellicam hostibus, aut rebus hostilibus inferre non potest (§. 909.); *nec privata autoritate naves in hostes armare licet.*

Naves istiusmodi armatas qui exercent, eos quamvis vocabulo origine minime Germanico Capers appellare solemus. Qui itaque privato ausu iis se associant, piratis æquiparantur, quia nullo jure agunt ac ratio civilis obstat, quo minus promiscue uni cuivis naves armare concedatur, propter abusum facile metuendum; cum cupidine lucri ducti non minus in amicos, vel eos, qui hostes non sunt, quam in hostes grassari possint, & semper periculosum sit, auspiciis privatis aliquid in bello geri.

§. 911.

De iis, quæ tacite conceduntur.

Quia privata concessione summæ potestatis vim hostibus, aut rebus hostilibus inferre licet (§. 909.), consensus vero tacitus verus consensus est (§. 662. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), haud difficulter autem prævidetur, *si quid privato ausu fiat, quod in bello magnum præsertim momentum habet*, quia scilicet hosti valde nocet, nobis vero plurimum prodest, summæ potestatis judicio occasionem oblatam captandam esse; in tali casu ratihabitio summæ potestatis recte præsumitur, consequenter *jus ad tale factum potestas summa tacite concedere intelligitur.* Et ex eadem ratione *licitum est privato factum, quod jus defensionis*, homini cuilibet natura competens (§. 973. *part.* 1. *Jur. nat.*), quod auferri ipsi non potest (§. 64. *part.* 1. *Jur. nat.*), *tuetur.*

Exempli loco est, si res, quæ in bello usum habent & hosti advehuntur, aut dux quidam summus capiatur, & in casu posteriori, si deprædationi resistatur.

§. 912.

De privatis hostilitatibus militum.

Milites hostilitates committere nequeunt sine jussu aut concessione expressa, vel tacita præfectorum, quas intra limites functionis suæ imperare possunt. Etenim eorum, qui militibus præficiuntur, est judicare de hostilitatibus necessariis easque imperare, quippe qui intra limites functionis suæ jure summæ potestatis agunt, ut perinde sit ac si ipsa easdem imperasset (§. 771.). Quamobrem patet ut ante (§. 900.), milites hostilitates committere non posse sine jussu, aut concessione expressa præfectorum, vel etiam concessione eorundem tacita, aut defensionis causa, prouti idem de privatis aliis ostendimus (§. 911.).

Exempla, quæ ante dedimus de concessione tacita (*not.* §. 911.), etiam hic locum habent. Nimirum quamvis milites hostilitatum causa fuerint conscripti, vel conducti, in ministerio tamen non dependent a seipsis, sed a voluntate eorum, qui ipsis præfecti sunt: si quid extra ministerium faciunt, id non qua milites faciunt, ac ideo subditis privatis æquiparantur. Haud difficulter itaque de ipsis intelliguntur, quæ de his demonstrata sunt. Et eodem modo idem

BIU Cujas

idem intelligitur de præfectis, qui aliis subsunt. Eventus omnes in bello admodum dubii sunt & alios non prævisos post se trahunt, ut ideo consensum ejus, qui requiritur, non facile præsumere liceat. Manifesta adesse debet utilitas & damnum hostis manifestum, ut præsumtio tueatur factum privatum. Per se autem patet, si in Jure militari prohibitum sit, ne miles pugnet sine mandato, præsumtioni nunquam esse locum, & sine mandato pugnantem quocunque eventu tanquam transgressorem legis teneri ad pœnam. Etsi enim juris naturæ sit, ne sine mandato pugnet miles; cum tamen lex qua positiva etiam habere debeat aliquem effectum, si etiam simpliciter vel addita comminatione dictum sit, ne militet sine mandato, aut prohibitio in castra proficiscentibus facta, ideo necesse est, ut libertas sine mandato pugnandi arctioribus limitibus coerceatur.

§. 913.

Induciæ dicuntur suspensio actuum bellicorum ab utraque parte belligerantium intra tempus conventum, consequenter *induciæ fiunt pactione* (§. 788. *part.* 3. *Jur. nat.*). *Induciæ quid sint.*

Ita induciæ panguntur mortuorum sepeliendorum, item colloquii causa, ut de conditionibus pacis tractetur.

§. 914.

Quoniam tempore induciarum actus bellici tantummodo suspenduntur (§. 913.); *per inducias bellum non finitur, sed manet, etiamsi ad longius tempus fuerint contractæ.* *An per inducias bellum finiatur.*

Induciæ plerumque ad breve tempus panguntur, pro diversitate negotii, cujus causa contrahuntur. Quodsi vero in plures annos contrahantur, quælibet belligerantium pars jus, quod habere prætendit, sibi reservat, nec propterea bellum finitum est. Aliud nimirum in negotiis moralibus est jus, aliud exercitium juris. Hoc illo salvo suspendi potest. Apud *Livium* lib. 1. cap. 15. & lib. 7. cap. 20. habemus exempla induciarum centum annorum, apud *Justinum* l. 3. annorum quinquaginta. Ita quoque Reges inducias pangere possunt ad dies vitæ, successoribus reservato jure controverso.

§. 915.

Similiter quia induciæ pactione fiunt & in iis ab utraque parte suspensio actuum bellicorum promittitur (§. 913.), pacta vero etiam inter hostes servanda sunt (§. 799.); *induciarum tempore nihil hostile committendum*, consequenter *si quid tale ab alterutra parte committatur, parti alteri ad actus bellicos repetendos sine mora statim jus est* (§. 827. *part.* 3. *Jur. nat.*), *nisi aliter fuerit conventum* (§. 799.). *Quid non liceat tempore induciarum.*

§. 916.

Quoniam per inducias bellum non finitur (§. 914.); *induciis finitis nova indictione non est opus.* *An induciis finitis bellum de novo indicendum.*

Vi pactionis actus bellici non suspenduntur ultra tempus conventum, cum nemo plus juris acquirere possit ab altero, quam is in eum transferre voluit (§. 382. *part.* 3. *Jur. nat.*). Finito igitur induciarum tempore utraque pars jam per se novit, actus bellicos non amplius suspendi, sed sibi licitos esse: utraque etiam novit, partem alteram ad eos procedere velle, Nova igitur denunciatio absque ulla ratione fieret.

§. 917.

Quoniam tempore induciarum actus bellici suspendi debent (§. 913.); *quamprimum de iis conventum, ab utraque belligerantium parte publicandæ sunt.* *De publicatione induciarum.*

Ac ideo subinde adjici solet dies, a quo induciæ incipere debent.

BIU Cujas

§. 918.

Effectus inducierum. Quia tempore induciarum bellum non finitur (§. 914.), sed actus bellici saltem suspenduntur (§. 913.); *omnia manere debent in eo statu, in quo sunt, nec in iis quicquam immutandum, quæ hostem respiciunt.*

Induciæ neutri parti debent esse damnosæ. Quæ igitur ea intentione fiunt, ut hosti nocea- tur; ab iis abstinendum.

§. 919.

Quando inducie obligare incipiant. *Induciarum contractu perfecto contrahentes statim obligantur; subditi utrinque a momento publicationis.* Obligatio enim contrahentium oritur ex pacto (§. 789. *part.* 3. *Jur. nat.* & §. 799. *h.*). Contractu igitur perfecto contrahentes statim obligantur. *Quod erat unum.*

Cum potestas summa pactionibus suis obliget subditos, quibus imperantibus obedire iidem tenentur (§. 1043. *part.* 3. *Jur. nat.*), potestates autem minores inferiores obligent intra eos actus, quos imperare solent (§. 775.), nemo autem obligari possit ad id, quod ignorat, quod per se patet; ideo subditi contrahentium obligari nequeunt, nisi postquam induciæ ipsis fuerint publicatæ. Quamobrem cum a publicatione dependeat ipsorum obligatio (§. 851. *Ontol.*), a momento publicationis statim obligantur.

Obligatio contrahentium venit a voluntate propria; subditorum autem a voluntate superiorum, quorum juri subjecti sunt. Hinc induciæ publicatæ respectu subditorum accipere dicuntur formam legis & subditi obligati tanquam ex lege. Facile autem patet, contrahentes sine mora inducias publicare debere, ut obligationi suæ satisfaciant.

§. 920.

De computando tempore inducierum. *Si pactæ sint induciæ in certum tempus, veluti in centum dies aut in tres annos; a momento contractus perfecti computandi sunt dies aut anni: si pactæ usque ad certum diem, veluti ad calendas Martii; die illucescente, induciæ finitæ: si dictum fuerit, eas incipere debere a certo die, eodem illucescente statim incipiunt induciæ.* Induciæ enim valent intra tempus conventum (§. 913.) & contractu perfecto statim obligant (§. 919., nisi expresse aliter fuerit conventum, cum tum standum sit pacto (§. 789. 382. *part.* 3. *Jur. nat.*). Quamobrem si pactæ fuerint v. gr. in centum dies, cum tunc conventum fuerit, ut per centum dies durare debeant; a momento contractus perfecti computandi sunt centum dies, quorum scilicet quilibet constat ex viginti quatuor horis, hora ex 60. minutis. *Quod erat primum.*

Quodsi dictum fuerit, inducias durare debere usque ad calendas Martii; facile patet, mentem paciscentium eam fuisse, ut calendis Martiis illucescentibus non diutius durare debeant: si enim illo die adhuc valere debuissent, dicendum fuerat, eas non ultra calendas Martii durare debere. Posterior locutio cum manifesto calendas Martii includat, prior utique eas excludit. Die igitur illucescente, ad quem induciæ pactæ sunt, eædem finiuntur. *Quod erat secundum.*

Denique si dictum fuerit, eas incipere debere a certo die, veluti a calendis Martii; verba contrahentium sufficienter indicant, eam ipsis fuisse mentem, ut calendis Martii illucescentibus incipiant induciæ. *Quod erat tertium.*

Ubi verba paciscentium satis indicant, quænam mens eorundem fuerit, nulla prorsus ratio est, ut aliunde definiatur, utrum dies tanquam terminus ad quem adjectus excluſus, an comprehensus esse debeat. Disputationem igitur istam tanquam supervacaneam prætermittimus.

BIU Cujas

timus. Computatio tamen temporis inducirum pro supervacanea haberi nequit. Ponamus enim inducias fuisse pactas, dum urbs obsidetur, usque ad calendas Augusti, & obsessionem suspensam propter illas calendis Augusti fuisse reassumtam urbemque captam: quæritur an urbs jure, an injuria capta fuerit, secunda Augusti mane adventante exercitu, qui sufficiebat cogendo hosti, ut ab obsidione desisteret?

§. 921.

An inducirum tempore res, & personæ hostium capi possint,

Res aut personæ hostium inducirum tempore capi nequeunt. Etenim inducirum tempore cessare debent omnes actus bellici, qualescunque tandem fuerint (§. 913.). Quamobrem cum res aut personas hostium capere utique sit actus bellicus (§. 785.), tam illas, quam has tempore inducirum capere non licet.

Inducirum tempore hostis pro hoste non habendus, nec res ejus habendæ pro rebus hostilibus, cum exercitium omnis juris belli jam sit suspensum & vi pactionis illicitum, quod in bello alias erat licitum.

§. 922.

An in inducirum sit postliminium.

Inducirum tempore nullum est postliminium. Quamdiu enim durant inducie, omnia manere debent in eo statu, in quo sunt, nec quicquam in iis immutandum (§. 918.). Quamobrem quæ ante inducias ab hoste capta sunt, in ejus potestate manere debent, consequenter in statum pristinum in inducirum restitui nequeunt. Quoniam itaque res & personæ postliminio restituuntur in statum pristinum (§. 894. 896.); inducirum tempore postliminium esse nequit.

Atque hinc patet, si vel maxime casu res aut personæ captæ in inducirum ad nos revertantur, eas hosti esse restituendas.

§. 923.

De subditis hostium deficere volentibus & de locis non custoditis.

Inducirum tempore subditos deficere ad hostem volentes recipere non licet, multo minus corruptis hostium præsidiis loca invadere, quæ ipsi tenebant. Durantibus enim inducirum nihil in iis immutandum, quæ hostem respiciunt (§. 918.), consequenter qui ante eas erant subditi hostis, durantibus iis manere debent. Quodsi ergo deficere velint, recipiendi non sunt. *Quod erat unum.*

Eodem modo patet, per inducias licitum non esse, ut pecunia vel promissis ad defectionem sollicitentur præsidia, consequenter iis corruptis invadere loca hostium, quæ ipsi tenebant. *Quod erat alterum.*

Quando subditi hostis deficere volentes recipiuntur, hosti omnino adimitur imperium, quod in ipsos habet. Receptio igitur ista æquipollet occupationi rei incorporalis hostilis (§. 862.), ac respectu ejus, cujus est, quasi vi facta intelligitur, quatenus si ea de re constitisset, restituturus erat, ut sine vi armorum occupari non potuisset. Ista igitur receptio pro actu bellico, qui per inducias suspenditur (§. 913.), utique habendus. In bello hostilitatibus accensentur actus omnes, quibus idem consequimur, quod ordinarie non nisi vi armorum consequi dabatur, propterea quod circumstantiæ particulares actum vi subducunt. Hostis, quicquid in personas vel res hostium molitur, vim inferre semper intendit: ubi vero eidem sese nemo opponit, ea cessat quoad actum. Sed in præsenti causa non opus est hisce scrupulositatibus, cum ex fine inducirum, quem intendunt atque intendere debent paciscentes, satis pateat, quænam fuerit mens eorum, ac inde definiri possit, quid sit licitum, quid illicitum.

§. 924.

De locis ab hoste derelictis & incustoditis.

Loca derelicta ab hoste per inducias occupare licet; non incustodita. Quæ enim hostis dereliquit, ea esse sua amplius noluit (§. 249. *part. 2. Jur. nat.*). Quoniam igitur loca ab ipso derelicta nullum respectum ad ipsum habent, si ea occupantur, nihil in iis mutatur, quæ respectum ad ipsum habent, consequenter

BIU Cujas

ter nec fit, quod contra inducias eſt (§. 918.). Quamobrem per inducias occupare licet loca ab hoſte derelicta. *Quod erat unum.*

Enimvero etſi loca ſint incuſtodita, ſunt tamen adhuc res hoſtis. Quamobrem cum res hoſtis per inducias capi nequeant (§. 921.); nec loca hoſtium incuſtodita occupare licet. *Quod erat alterum.*

Non attendenda eſt differentia, utrum cuſtodia ante inducias, an iis factis fuerit omiſſa: neque enim cuſtodia omiſſa indicium ſufficiens derelictionis eſt, & multo minus male cuſtodita pro derelictis habenda, ſi aliunde apparet, quod hoſtis ea eſſe ſua velit.

§. 925.

De tuto itu & reditu.

Per inducias ire & redire ultro citroque licet. Etenim durantibus induciis res aut perſonæ hoſtiles capi nequeunt (§. 921.), ac omnes hoſtilitates, quæ quomodocunque committi poſſunt, ceſſant (§. 913.). Quoniam itaque inducie ſecuritatem & rebus, & perſonis præſtant; per inducias ire & redire ultro citroque licet.

Euntis tamen ac redeuntis animus liber eſſe debet ab omni propoſito nocendi hoſti. Quamobrem ſi hoſtis ſibi metuit, ne itus ac reditus ſibi ſit damnoſus; in pactione induciarum convenitur, ne ſit permiſſus.

§. 926.

Quæ intra fines ſuos, quæ extra eoſdem durantibus induciis licita ſint.

Durantibus induciis intra fines ſuos non controverſos quilibet facere poteſt, quicquid lubet; intra controverſos vero nihil, quod in præjudicium hoſtis ſit. Etenim cum per inducias omnia manere debeant in eo ſtatu, in quo ſunt, nec quicquam in iis immutandum, quod hoſtem reſpicit (§. 918.); nemo non videt, intra fines controverſos induciis durantibus nil quicquam fieri poſſe, quod in hoſtis præjudicium ſit. *Quod erat unum.*

Enimvero cum contra promiſſorem pro vero haberi nequeat, quod non ſufficienter indicavit (§. 428. 382. *part. 3. Jur. nat.*); mens paciſcentium non eo extendenda, ne quis intra fines ſuos minime controverſos faciat quicquam, quo ſecuritati ſuæ proſpicere poſſit, cum nec continuato bello id prohibere potuiſſet hoſtis. Quamobrem niſi de hiſce ſpecialiter quid fuerit conventum, per inducias intra fines ſuos minime controverſos quilibet facere poteſt, quicquid lubet. *Quod erat alterum.*

Induciæ non contrahuntur eo fine, ut hoſti proſint, nobis noceant. Ubi vero noſtræ ſecuritati proſpicere non poſſumus, niſi id fiat in præjudicium hoſtis, ut durior fiat ejus conditio, bello continuato; id ſaltem omittendum eſt in locis controverſis. Quando enim ſtatus in induciis idem manere debet, qualis ante eundem erat; neutrius conditio durior evadere debet, quam ante erat, ut iiſdem finitis perinde ſit ac ſi induciæ nullæ fuiſſent, nec bellum per eas interruptum fuiſſet, ſed continuum manſiſſet. Quæ igitur ſecuritatis ſuæ cauſa intra fines ſuos minime controverſos fieri poſſunt, quando bellum non eſt, ea etiam fieri poſſunt, quando bellum ſuſpenditur, conſequenter in induciis (§. 913.).

§. 927.

Caſus particulares.

Quoniam *durantibus induciis* intra fines ſuos non controverſos facere quilibet poteſt, quicquid lubet (§. 926.); *intra fines ſuos cum exercitu interius recedere, moenia reficere & militem conſcribere licet:* aſt cum extra eoſdem nil facere liceat, quo hoſtis conditio deterior redditur (§. *cit.*), *ab omni actu abſtinendum, qui ad urbem obſeſſam occupandam, vel ex parte altera ad eandem defendendam facit.*

Patet poſterius ex actibus bellicis per inducias ſuſpenſis (§. 913.); hi enim ſi continuantur, bellum actu continuatur, id quod pactioni induciarum maxime adverſatur.

§. 928.

BIU Cujas

§. 928.

Quoniam *durantibus induciis* nil facere licet, quod ad urbem ante inducias obsessam defendendam facit (§. 427.); *nec vallum tormentis hostis labefactatum reficere, nec auxilia aliaque necessaria urbi laboranti mittere licet.* *Casus alii.*

Obsidio non tollitur per inducias, sed saltem non continuatur, & omnia ex utraque parte manere debent in eodem statu, in quo sunt eo ipso momento, quo induciæ incipiunt.

§. 929.

Qui vi majore, veluti morbo, impeditus, quo minus recederet extra fines hostiles & quicumque alius intra eos deprehensus; finitis induciis jus redeundi non habet. Etenim induciis finitis statim actibus bellicis locus est (§. 916.). Quamobrem cum in bello hostem capere liceat (§. 812. 889.); quamprimum induciæ finitæ, jus quoque suum exercere potest hostis, ac ideo quascunque personas hostiles intra terras suas deprehensas captivas detinere, consequenter eædem jus redeundi non habent. *De iis, qui fato suo finitis induciis intra fines hostis deprehenduntur.*

Non obstat, quod, quando bellum publicatur, concedendus sit peregrinis, qui cives hostis sunt, intra certum tempus abitus tutus (§. 835.) & quod vi majore impeditis indulgenda sit mora (§. 838.). Alia enim longe ratio est, si bellum exoritur, alia si finitis induciis continuatur. De illius ortu certo constare non potest, cum quis in territorium ejus ingrederetur, cum quo postea bellum exortum est cum Gente sua, & abitus tutus saltem tacite promissus, cum ingrederetur, sine ulla restrictione (§. 836.). At tempore induciarum in territorium hostis, vel loca hostilia ingrediens; non ignorat, finitis induciis bellum statim continuari, ut indictione nova non sit opus (§. 916.), consequenter non ignorat, se in terris hostilibus ab hoste deprehensum capi posse, nec impossibile esse, ut vi majore impeditus redire tempestive nequeat. Suo periculo induciarum tempore in loca hostilia it: id quod de eo dici nequit, qui ante bellum in terras hostiles venit. Accedit, quod etiam norit, per inducias tutum reditum non esse tacite promissum, nisi quamdiu eædem durant.

§. 930.

Induciæ universales sunt, quibus omnes actus bellici suspenduntur; *particulares* autem, quibus saltem suspenduntur certi, de quibus conventum. Quoniam induciæ fiunt pactione (§. 913.), quæ servanda (§. 799.), plus autem juris acquirere ex pactione ista neutra pars potuit, quam vel expresse dictum, vel ex iis necessario fluit (§. 382. 427. *part.* 3. *Jur. nat.*); *induciæ particulares non extendendæ sunt ultra hostilitates, de quibus expresse conventum fuit, & actus bellicos cum iis necessario connexos.* *Divisio induciarum.*

Ita si sepeliendorum mortuorum causa induciæ in obsidione urbis conceduntur, cessare tantummodo debent actus ad obsidionem continuandam ex una parte, & ad defendendam urbem ex parte altera facientes, non vero id extendendum est ad actus alios, quibus continuatio obsidionis & defensio urbis contra eandem non obstitisset. Neque durantibus induciis in castra & urbem ire & redire utrinque licet, cum itus & reditus durante obsidione, quæ per inducias non finitur, non sit innocuus.

§. 931.

Si in pactione induciarum expresse fuerit conventum, ut quædam fieri possint, quæ alias non licent, aut ut quædam fieri nequeant, quæ alias licent; erunt illa intra tempus induciarum licita, hæc illicita. Nemo enim plus juris ab altero acquirere potest, quam transferens in eum transferre voluit, nec ultra voluntatem *De jure pactitio induciarum.*

BIU Cujas

tatem ſuam alteri obligari (§. 382 *part.* 3. *Jur. nat.*). Quamobrem ſi expreſſe fuerit conventum, ut quædam fieri poſſint, quæ alias non licent, erunt ea licita, & ex adverſo ſi conventum fuerit, ut quædam fieri nequeant, quæ alias licent, ea illicita erunt.

Quemadmodum de jure induciarum diſponunt paciſcentes, id inter ipſos jus erit. Tum enim quid liceat, quid non liceat, ex pacto definiendum, non ex natura induciarum, unde deducuntur, quæ juræ naturæ per inducias licita, vel illicita, quatenus id inducias regit, quemadmodum ceteros quoſcunque actus humanos. E. gr. per inducias ire & redire ultro citroque licet (§. 925.): aſt non licebit, ſi expreſſe fuerit conventum, ne liceat, ac per conſequens, ſi quis contra facit, tanquam captivus detineri poteſt.

§. 932.

Quinam inducias facere poſſint.

Induciæ univerſales pangi nequeunt niſi a ſummis poteſtatibus; particulares intra limites functionis a ſummis ducibus poſſunt, ubi eas neceſſarias faciunt circumſtantiæ præſentes. Etenim in induciis univerſalibus omnes actus bellici ad certum tempus, de quo conventum, ſuſpenduntur (§. 913. 930.). Quamobrem cum bellum geratur auctoribus iis, qui ſummum imperium habent (§. 607.), conſequenter auctoribus ſummis poteſtatibus (§. 368.), earumque ſit omne jus in bello (§. 613. 614.); ab ipſorum quoque voluntate unice dependet, utrum bellum continuari, an actus bellici per aliquod tempus ſuſpendi debeant. Inducias igitur univerſales pangi nequeunt niſi a ſummis poteſtatibus. *Quod erat unum.*

Enimvero ducibus ſummis certæ in bello partes demandatæ ſunt, & ipſis competit jus, quod ex natura functionis demandatæ fluit, ſeu ad eam rite obeundam requiritur (§. 771.). Quamobrem cum in induciis particularibus certi ſaltem actus bellici ſuſpendantur (§. 930.); ubi circumſtantiæ præſentes eas neceſſarias faciunt, duces quoque ſummi inducias pangere poſſunt. *Quod erat alterum.*

Ita in obſidione urbis duces, qui actus bellicos utrinque dirigunt, ſepeliendorum mortuorum cauſa de induciis convenire poſſunt, vel ut conſenſus ſummæ poteſtatis in deditionem urbis ſub duris conditionibus haberi poſſit. Prior caſus etiam exiſtit poſt aciem. Major autem circumſpectio eſt dantis, quam petentis: hunc enim tuetur neceſſitas, & penes eum eſt commodum, ut in exemplis, quæ modo dedimus. Poteſt tamen ex utraque parte eadem eſſe neceſſitas & idem commodum penes utramque veluti ſi poſt aciem pars utraque mortuos ſuos ſepelire debet. Quæ dux etiam ſummus intra fines functionis ſuæ facit, ſi magnum in bello momentum habeant, id facere non debet niſi in conſilium adhibitis poteſtatibus minoribus, ne qua culpa ipſi imputari poſſit, cum abſentes ex eventu de iis, quæ in bello facta ſunt, judicare ſoleant. Aſt hæc prudentiæ ſunt, cum jure non confundenda.

§. 933.

Qua fide inducia niſantur.

Quoniam induciæ univerſales pangi nequeunt niſi a ſummis poteſtatibus, particulares vero ſubinde etiam a ducibus ſummis (§. 932.), qui jure ſummæ poteſtatis faciunt, quicquid intra limites functionis ſuæ faciunt (§. 368.), ac ideo pactione ſua ſummam poteſtatem obligant (§. 772.); *induciæ nituntur fide ſummarum poteſtatum* (§. 758. *part.* 3. *Jur. nat.* & §. 915.).

Sancta eſt fides ſummarum poteſtatum (§. 550. 369.). Eadem igitur ſanctitas tenet etiam fidem in induciis. Ac ideo haud levem pœnam meretur privatus, qui contra inducias quid facere audet.

§. 934.

BIU Cujas

§. 934.

Si privatus faciat, quod eſt contra inducias; fides induciarum non violatur, niſi id factum fuerit juſſu ſummæ poteſtatis, aut ab ea ratihabeatur: privatus vero puniendus & res ab eodem raptæ reſtituendæ. Etenim ſi privatus faciat, quod eſt contra inducias, ſine conſenſu ſummæ poteſtatis, conſequenter ſi nec ante acceſſerit juſſus, nec ſecuta fuerit ratihabitio, factum privati, quod nullo modo dependet a voluntate ſummæ poteſtatis, eidem imputari nequit (§. 650. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Quamobrem cum induciæ nitantur fide ſummarum poteſtatum (§. 933.); ſi privatus facit, quod eſt contra inducias, nec poteſtas ſumma juſſerit, aut ratihabuerit, fides induciarum violata non eſt. *Quod erat primum.* *De factis privatis, quæ ſunt contra inducias.*

Enimvero ſi poteſtas ſumma juſſerit, factum privati eidem imputandum (§. 654. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), cumque perinde ſit, ſive juſſerit, ſive ratihabuerit, idem eidem quoque imputandum, ubi ratihabuerit. Quoniam itaque fide ſummarum poteſtatum nituntur induciæ (§. 933.); ea utique violatur, ſi privatus quid faciat juſſu ſummæ poteſtatis, aut poſtquam fecit, id ipſa ratihabuerit. *Quod erat ſecundum.*

Denique ſi privatus, qui contra inducias quid fecit, a ſumma poteſtate non puniretur, nec res raptæ per injuriam (§. 921. *b.* & 859. *part.* 1. *Jur. nat.*), reſtituerentur, ſumma poteſtas ratihaberet, conſequenter fidem, qua nituntur induciæ, ipſamet violaret, *per demonſtrata n.* 2. privatus, qui contra inducias quid fecit, puniendus & res raptæ reſtituendæ ſunt. *Quod erat tertium.*

Factum privatum ideo non dat jus parti alteri ad actus bellicos inſuper habitis induciis ſtatim continuandos, niſi de conſenſu ſummæ poteſtatis conſtiterit, qui inde quoque apparet, ſi delinquentem punire nolit, nec res raptas reſtituere velit. Quamdiu nimirum de conſenſu ejus certo non conſtat, præſumtio pro ea militat. Injuriam itaque committit pars læſa, ſi ob factum privatum a pactione induciarum ſtatim recedit, antequam jus ipſi denegatur (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*). Haud levem pœnam meretur, qui contra inducias quid facere audet (*not.* §. 933.). Quamobrem jure eum punit ſumma poteſtas tanquam criminis reum (§. 581. 626. *part.* 8. *Jur. nat.*), nec minus jure pœnam depoſcit pars læſa ob injuriam ſibi factam (§. 549. *part.* 2. *Jur. nat.*).

§. 935.

Si pactioni induciarum adjecta fuerit pœna; pœna ſoluta induciæ ſubſiſtunt. Etenim ſi pœna fuerit pactioni induciarum adjecta; conveniſſe omnino intelliguntur paciſcentes, ut pœna ſoluta induciæ ſubſiſtant, cum alias adjectione pœnæ non fuiſſet opus (§. 915.). Quamobrem cum pacta ſint ſervanda (§. 789. *part.* 3. *Jur. nat.*); ſi is, qui contra inducias quid fecit, pœnam ſolvit, induciæ ſubſiſtere debent. *De pœna pactioni induciarum adjecta.*

Quodſi ergo induciis violatis pars læſa vim infert, injuria agit, cum ex pacto nonniſi pœnam ſtipulatam a lædente poſcere debeat (§. 382. *part.* 3. *Jur. nat.*). Aſt ubi pœnam ſolvere nolit, cum tunc a pacto recedat lædens, nec eodem amplius tenetur læſus, atque ſic eidem jus eſt ad actus bellicos repetendos (§. 915.).

§. 936.

Si alternative conventum, ut vel pœna ſolvatur, vel ad arma veniatur; optio eſt læſi. Etenim ſi alternative convenitur, ut vel pœna ſolvatur, vel ad arma veniatur, violatis ſcilicet a parte altera induciis; non in arbitrio lædentis poſita intelligi poteſt electio, cum pœnam ſolvere detrectans a pacto recedat, conſequen- *Si alternative conveniatur, ut vel pœna*

BIU Cujas

Solvatur vel ad arma veniatur.

, quenter ad actus bellicos repetendos læso jus sit (§. 915.), nec ideo opus sit, ut alternative contrahatur. Quamobrem necesse est, ut optio sit læsi.

In læsi igitur arbitrio est, an velit salvis induciis deposcere pœnam, aut a lædente oblatam accipere, an vero ipse quoque a pactione recedere.

§. 937.

Commeatus quid sit,

Commeatus dicitur jus secure hinc inde eundi, concessum vel personis, vel rebus. Quoniam hoc jus non promiscue unicuique competit, sed saltem certæ personæ, aut certis quibusdam personis, sive respectu ipsarummet, sive respectu rerum transportandarum conceditur, istiusmodi autem concessio privilegium est (§. 853. *part.* 8. *Jur. nat.*); *concessio commeatus privilegium est.*

Cum in bello & personas, & res hostium capere liceat (§. 811. 889.), & judicium de iis, quæ in bello fiunt, relinquendum sit bellum gerentibus (§. 783.); securitas eundi in bello nemini competere potest nisi ex singulari concessione. Ac ideo privilegium quoddam est (§. 853. *part.* 8. *Jur. natur.*).

§. 938.

An is, cui commeatus concessus, alium sibi substituere possit.

Quoniam concessio commeatus privilegium est (§. 937.), privilegium vero personæ datum ita ad eandem restringitur, ut ab ea in aliam transire nequeat (§. 864. *part.* 8. *Jur. nat.*); *si commeatus personæ qua personæ datus, non potest alia persona eodem commeatu uti.* Cum vero perinde sit, sive per hunc, sive per alium res deferantur, *si commeatus rebus datus, eædem per alium, cujus merces non sunt, transferri in locum possunt, in quem deferendæ.*

Nimirum videndum est, quid actum fuerit; id quod inde manifestum est, cur securitas fuerit petita & concessa. Ita si securitas promissa mercibus, ea etiam promissa personis, per quas deferendæ; cumque de iis, per quas deferendæ, nihil expresse dictum, liberum fuit relictum ei, cujus merces sunt, ut in iis transferendis utatur eorum opera, quos voluerit.

§. 939.

An is, cui venire concessum, mittere possit, & contra.

Quoniam si commeatus personæ qua personæ datus, persona alia eodem uti nequit (§. 938.), *si cui venire concessum, is mittere alium non poterit, nec contra.*

Nemo scilicet plus juris sibi arrogare potest, quam ipsi concessum fuit. Plus autem concessum non est, quam quod expresse dictum (§. 427. *p.* 3. *Jur. nat.*).

§. 940.

Quomodo præstanda securitas.

Quoniam securitatis causa datur commeatus (§. 937.); *securitas præstanda est etiam extra territorium concedentis, & tam personis, quam rebus, quibus is datus, donec eo pervenerint, ubi in tuto sunt.*

Eo nimirum fine conceditur commeatus, ut a vi hostili nihil sit metuendum, donec pervenerint sive personæ, sive res eo, ubi in tuto sunt.

§. 941.

Unde æstimandum

Similiter quia commeatus totus pendet a voluntate concedentis (§. 937.); *jus ejus,*

BIU Cujas

ejus, cui commeatus datus, metiendum est ex voluntate concedentis, & hæc intelligitur ex fine, cujus causa datus, consequenter *cui abire, vel transire datum, non & redire, & cui negotii cujusdam causa concessa securitas, ea concessa intelligitur, donec negotium fuerit finitum.* *jus commeantis.*

Vide, quæ paulo ante annotavimus (*not.* §. 939.).

§. 942.

Si itineris causa conceditur commeatus, in ea etiam comprehenditur reditus. Etenim cum iter non ante finiatur, quam ubi redux factus fueris; ad iter quoque pertinet reditus. Quodsi ergo itineris causa concedatur commeatus; reditus quoque concessus intelligitur (§. 941.). *An itinere concesso concessus sit reditus.*

Quamvis satis pateat, quid actum sit, dum petenti commeatus concessus; consultius tamen est, ut reditus expressa mentio fiat, ne in controversiam trahatur, quantum juris fuerit concessum.

§. 943.

Si commeatus itineris causa personæ datus, sub eo etiam comprehenduntur res, quæ solitæ sunt ad iter assumi, & famulus unus atque alter, sine quo ire indecorum foret. Per se patet, iter facientem carere non posse rebus, quibus is in itinere indiget, scilicet vel in via, vel in loco, ad quem tendit, neque etiam iter facere sine famulis eum, cujus dignitati convenit, ut sine famulis non eat, & qui famulorum opera opus habet. Quamobrem si itineris causa conceditur commeatus, sub eo etiam comprehenduntur res, quibus iter faciens in itinere indiget, consequenter quæ solitæ sunt ad iter assumi, & famulus unus atque alter pro conditione personæ, sine quo ire indecorum foret. *An sub commeatu comprehendantur res & famuli.*

Consultius tamen est, ut ante (*not.* §. 942.), ut rerum expressa fiat mentio, & numerus atque nomen personarum designetur.

§. 944.

Patri datus commeatus non filium & uxorem comprehendit. Etenim per se patet, filium & uxorem non sequi solere patrem in itinere, quasi is sine iis iter facere non possit. Quamobrem si pater solus pro se commeatum petit, concedens de filio & uxore non cogitare potuit. Quoniam itaque ex voluntate concedentis metiendum jus patris (§. 941.); commeatus ad filium & uxorem extendi nequit, consequenter patri datus filium & uxorem non comprehendit. *An patri datus commeatus filium & uxorem comprehendat.*

Privilegium est commeatus concessio (§. 937.), quod ultra personam, cui concessum est, extendi nequit. Alia est ratio in famulis, prout ex propositionis præcedentis demonstratione liquet, quippe qui privilegio comprehensi intelliguntur.

§. 945.

Commeatus ad certum tempus datus expirat, tempore elapso: si dictum fuerit, donec voluero, tamdiu valet, donec voluntatem declaraverit concedens, ejus tamen morte extinguitur. Etenim cum jus ejus, cui commeatus datus, metiendum sit ex voluntate concedentis (§. 941.); si ad certum tempus datum, evidens est, concedentem noluisse ut ultra istud tempus valeat. Tempore igitur, ad quod concessus, elapso, extinguitur. *Quod erat primum.* *De commeatu ad certum tempus dato.*

BIU Cujas

Enimvero si dictum est, quamdiu voluero; non minus patet, commeatum tamdiu valere debere, donec voluntatem contrariam declaraverit concedens. Quodsi ergo noluntatem suam is declaret, commeatus diutius non valet. *Quod erat secundum.*

Denique cum mortuus velle desinat, voluntas ejus non amplius durat, consequenter perinde est, ac si noluntatem declarasset concedens, consequenter ejus morte commeatus extinguitur. *Quod erat tertium.*

Si dictum fuerit, quamdiu voluero, privilegium precarium est (§. 1124. *part.* 5. *Jur. nat.*), pro lubitu quovis tempore revocabile (§. 1125. *part.* 5. *Jur. nat.*). Cum tamen commeatus detur securitatis causa (§. 937.); revocatione ea tolli nequit, antequam in loco tuto fuerit is, cui concessus, consequenter injustum est, si revocetur, ut capiatur, vel res ejus intercipiantur. Ceterum si commeatus ad certum tempus datus. ex eo solo colligi nequit, ut durante termino iterato venire liceat, cum etiam eo fine adjici possit tempus, ne in infinitum differatur adventus, vel reditus. Aliunde igitur de fine desumendum est judicium, ut de mente concedentis constet (§ 941.).

§. 946.

An commeatus morte concedentis extinguatur.

Commeatus non extinguitur morte concedentis. Commeatus enim concessus est jure concedentis, quod nemo in dubium vocat. Ex hac igitur concessione verum jus acquisivit is, cui commeatus datus (§. 937.), quod ipsi auferri nequit (§. 336. *part.* 2. *Jur. nat.*). Quoniam itaque id non amplius pendet a voluntate concedentis, quemadmodum si dictum fuerit, quamdiu voluero (§. 945.); nec morte concedentis extingui potest.

Quæ jure facta sunt a vivente, ea non fiunt nulla morte ejusdem, sed tanquam jure facta subsistunt. Solet autem commeatus in litteris concedi, ut probari possit, quod sit datus, & quomodo sit datus.

§. 947.

An commeatus contineat morandi securitatem in loco quodam.

Commeatus non comprehendit securitatem morandi in aliquo loco. Commeatus enim est jus eundi secure ultro citroque (§. 937.). Quoniam itaque aliud est jus eundi, aliud jus commorandi; cui illud datum est, eidem simul hoc datum non intelligitur. Commeatus itaque non comprehendit securitatem morandi in aliquo loco.

Ponamus e. gr. urbem, in qua commoratur, qui commeatum habet, ab hoste capi; si in eadem & ipse capiatur, nihil fit, quod est contra commeatum.

§. 948.

An pretium redemtionis captivi in alium transcribi possit.

Jus pretium redemtionis conventum exigendi a capto ab eo, qui captum tenet, in alium transcribi potest. Quilibet enim pro lubitu jus suum in alium transferre potest (§. 12. *part.* 3. *Jur. nat.*). Quamobrem cum ei, qui captum tenet, competat jus pretium redemtionis exigendi, quamprimum de eo conventum est (§. 789. *part.* 3. *Jur. nat.* & §. 799. *h.*); jus exigendi pretium redemtionis conventum a capto ab eo, qui captum tenet, in alium transcribi potest.

Cum naturaliter captivi non fiant servi (§. 814.), nec eos interficere liceat (§. 794.); eorum redemtio juri naturæ maxime convenit, nisi utrinque capti permutari possint. Quamobrem cum de pretio redemtionis convenire liceat; pactio de eo facta illicita non est, atque ideo ei, qui captum tenet, verum jus parit pretium exigendi conventum, de quo ut de quocunque jure alio pro lubitu disponere potest citra injuriam capti (§. 859. *part.* 1. *Jur. natur.*).

§. 949.

BIU Cujas

§. 949.

An conventio de pretio reſcindi poſſit ob divitias captivi ignoratas.

Conventio de pretio non poteſt reſcindi, quia captus intelligitur locupletior, quam credebatur. Etenim pretii quantitas mutuo conſenſu paciſcentium determinata fuit, cumque pacta ſint ſervanda (§. 789 *part.* 3. *Jur. nat.* & §. 799. *h.*), ex pactione naſcitur jus exigendi pretium conventum ex parte una, & obligatio ſolvendi ex parte altera. Pretium igitur majus exigere nequit qui captum tenet, quam quale fuerat conventum, nec conventio de pretio reſcindi poteſt, quia captus intelligitur locupletior, quam credebatur.

Pactio valorem ſuum habet a voluntate paciſcentium, non vero a quantitate bonorum capti, quæ ignorabat eum tenens, cum de pretii quantitate conveniretur. Alia eſt ratio, ſi dolus interceſſit, de quo ſeparatim tenetur ad id, quod intereſt.

§. 950.

An pretium redemtionis debeatur, mortuo ante liberationem captivo.

Si captus, pretio redemtionis non ſoluto, moriatur, antequam facultas abeundi ipſi data, vel ſi ad hoſtes conducendus fuit, in itinere moriatur; pretium conventum non debetur. Pretium enim redemtionis debetur pro libertate, quam captivo præſtare tenetur qui eum tenet. Quoniam vero in utroque caſu propoſitionis præſentis hic libertatem præſtare nequit, quod per ſe patet; nec redemtionis pretium eidem debetur.

Mutuæ ſunt præſtationes in pactione de pretio redemtionis. Qui captum tenet, præſtare tenetur eidem libertatem: captivus autem ſolvere pretium. Præſtationes hæ ad ſe invicem referuntur, ut, ſi una deficiat, altera quoque deficiat.

§. 951.

An debeatur, mortuo redemto in libertate.

Si qui captus fuerat moriatur in libertate, pretio nondum ſoluto; idem debetur. Etenim tum pactum adimplevit, qui captum tenebat. Quamobrem idem quoque adimplere tenebatur captus eo ipſo momento, quo libertatem fuerat conſecutus (§. 789. *part.* 3. *Jur. nat.* & §. 799. *h.*). A momento igitur liberationis pretium redemtionis non amplius ſpectatur ut tale, ſed ut debitum ex juſta cauſa. Quamvis itaque liberatus moriatur, antequam pretium ſolverit; non tamen morte ipſius debitum extinguitur.

In libertate eſſe intelligitur captivus, quamprimum facultas abeundi ipſi conceſſa. Quodſi in redeundo moram nectat, & antequam redeat moriatur, culpa in ipſo hæret.

§. 952.

Si captivus pro pretio redemtionis ſe oppignoret.

Si ita fuerit conventum, ut pretium redemtionis ſtatim debeatur, & qui fuerat captivus, in ſecuritatem debiti tantummodo detineatur; eo mortuo, pretium nondum ſolutum adhuc debetur. Etenim tum vi conventionis pactione perfecta pretium redemtionis non amplius ſpectatur ut tale, ſed ut debitum ex juſta cauſa, pro quo ſeipſum ſeu libertatem ſuam oppignoravit, qui antea erat captivus (§. 1142. *part.* 5. *Jur. nat.*). Quamobrem cum mortuo captivo, antequam pretium ſolveretur, perinde ſit, ac ſi pignus periiſſet; eo mortuo, debitum adhuc ſubſiſtit (§. 1188. *part.* 5. *Jur. nat.*), conſequenter pretium nondum ſolutum adhuc debetur.

Qui captum tenet, is obligationi ſuæ ſatisfacit, quamprimum eundem a captivitate liberat & abeundi facultatem concedit. Quamobrem ſi pignoris loco remanet, hæc alia cauſa eſt, unde non debitum, ſed debiti ſecuritas venit.

§. 953.

BIU Cujas

§. 953.

De termino solutionis adjecto.

Si ita conventum, ut pretium solvatur certo die & ante eundem moriatur, qui captivus fuerat; pretium debetur: si vero additum fuerit, ut die solutionis adhuc sit in vivis, non debetur. Cum enim standum sit eo, quod fuerat conventum (§. 789-430. *part.* 3. *Jur. nat.*), utrumque patet ex modo conventionis.

In casu nimirum primo dies adjectus est tanquam terminus solutionis, qui jus exigendi debitum non suspendit per modum conditionis, sed ejus executionem differt: ast in casu altero, si die solutionis dimissus adhuc fuerit in vivis, conditio hæc adjecta jus exigendi pretium suspendit, ut non certum sit idem deberi, nisi conditione existente.

§. 954.

De eo, qui dimittitur sub pacto, ut dimitti faciat alterum.

Si quis dimittitur sub pacto, ut faciat dimitti alterum; is in carcerem redire tenetur, si alter ante dimissionem moriatur, non tenetur, si post dimissionem. Etenim si sub pacto quis dimittatur, ut faciat dimitti alterum; dimissio alterius habet se per modum conditionis, a qua dependet liberatio promissa. Quamobrem cum promissio conditionata non ante adimplenda sit, quam conditione existente (§. 468. *part.* 3. *Jur. nat.*), & quamdiu hoc certum non est, promissarius dicere non possit, sibi aliquid deberi, veluti in casu præsenti liberationem (§. 497. *part.* 3. *Jur. nat.*); si quis dimittitur sub pacto, ut faciat dimitti alterum, in carcerem redire tenetur, si alter ante dimissionem moritur, non tenetur, si post dimissionem.

Exempli loco esto, si unus captus fuerit ab Hispanis, alter a Gallis, & ille ab Hispanis dimittatur, ut alter etiam dimittatur a Gallis. Quodsi conventum fuerit, ut in certo loco uterque tradatur suis & unus moriatur ante traditionem; quid tum sit juris, ex propositione præsente definiendum. Facile autem patet, in præsenti casu moram in tradendo imputari, ut traditus intelligatur, qui propter moram alterius tradi non potuit, etsi ante traditionem fuerit mortuus.

§. 955.

De eo, qui denuo capitur pretio redemtionis nondum soluto.

Si quis dimissus, pretio redemtionis nondum soluto, capiatur ab alio; pretium utrique debet. Qui enim dimittitur ab eo, qui captivum tenet, is saltem præstare tenetur securitatem reditus ad suos, qua obtenta, is satisfecit obligationi suæ: liberatus enim est a captivitate, in qua detinebatur. Quamobrem pretium redemtionis jam est debitum ex justa causa. Quoniam igitur in pactione de pretio redemtionis non id actum, ut durante bello in posterum tutus sit ab omni vi hostili; ea quoque non obstat, quo minus oblata occasione ab alio capiatur. Quodsi ergo hoc fiat, pro liberatione sua perinde pretium redemtionis solvere tenetur, ac si antea non fuisset captus. Quamobrem si quis dimissus, pretio redemtionis nondum soluto, capitur ab alio; pretium redemtionis conventum utrique debet.

Nisi pacto inter belligerantes pretium istud fuerit definitum (§. 217.); utrique non idem solvendum pretium, sed unicuique id, de quo cum eo conventum fuit.

§. 956.

An cum persona capiatur, quod secum habet.

Si hostis captum non spoliat, vel captus clam aliquid penes habet; id capti manet. Quodsi enim hostis captum non spoliat, vel captus clam aliquid penes se habet; quod secum habet, id ille non redigit in suam potestatem (§. 461. *p.* 2. *Jur.*

BIU Cujas

Jur. nat.), consequenter non occupat (§. 862.). Quamobrem cum res hostiles ab hoste non captæ maneant eorum, quorum sunt, quod per se patet; si hostis captum non spoliet, vel captus clam aliquid penes se habeat, id capti manet.

Quoniam naturaliter captivi non fiunt servi (§. 814.); nec juris naturalis sit, ut servus res proprias habere non possit (§. 1108. *part. 7. Jur. nat.*); propositio præsens juris naturæ est, nec tantum locum habet inter Gentes, apud quas servitus recepta non est. Si quarundam Gentium moribus introductum, ut capti fiant servi & cum eorum persona acquirantur omnia eorum bona, quæ secum habent, id ad Jus Gentium consuetudinarium (§. 24.), idque iniquum referendum (§. 239. *part. 1. Phil. pract. univ.*).

§. 957.

Quoniam captivi manet, quod secum habet, *si captivum hostis non spoliet, vel si is clam quid penes se habeat* (§. 956.); *id in pretium redemtionis imputari potest.* *An id in lytrum imputari possit.*

Tenenti enim captivum perinde est, sive pretium solvatur ex eo, quod captivus secum habet, sive aliunde, cum is solvat de suo. Pretium redemtionis a nonnullis vocabulo Græco *Lytrum* appellari solet, Germanice das Löse-Geld.

§. 958.

Si quis obses datus, ut captivum redi mat; hoc mortuo, ille liberatur. Qui enim obses datur, ut captivum redimat, pro eo redimendo oppignoratur (§. 497). Quamobrem cum eo mortuo cesset causa oppignorationis; oppignoratio quoque cessat. Quodsi ergo quis obses datur, ut captivum redimat; hoc mortuo, ille liberatur. *De obside dato ut captivum redimat.*

Obses considerari debet tanquam persona vicaria captivi. Jus igitur, quod ei competit, qui captum tenebat, in obsidem, idem est, quod habet in captum. Si captus moritur, jus ipsius in eum extinguitur. Capto igitur mortuo, extingui etiam debet jus in obsidem.

CAPUT VIII.

De Pace & Pactione pacis.

§. 959.

PAx dicitur status, in quo nobis cum nemine bellum est. Quamobrem cum in bello vi jus nostrum persequamur adversus alterum, qui idem nobis tribuere non vult (§. 1102. *part. 1. Jur. nat.*); *in pace consequendi vel tuendi juris nostri causa cum nemine per vim certandum*, consequenter *jure nostro quiete fruimur.* *Pax quid sit.*

Pax opponitur bello, ita ut quando bellum est, pax non sit, ac ideo pax sit, quando bellum non est. Quodsi itaque intelligatur, qualis sit status, in quo bellum est; simul intelligitur qualis idem sit, quando pax est. Significatus hic generalis est, quemadmodum & belli, ita ut non minus intelligatur de hominibus singulis in statu naturali viventibus, quam de Gentibus. Quoniam injuria omnis naturaliter prohibita (§ 911. *part. 1. Jur. nat.*), belli autem justa causa non est nisi injuria facta, vel facienda (§. 1109. *part. 1. Jur. nat.*); naturaliter pax bello prior est: ast ubi finito bello pactio de pace fit, pax bello posterior. Dum enim a bello receditur, ad pacem reditur. Equidem subinde pax nonnullis sumitur pro transactione de causa belli & iis, quæ in bello facta sunt; non tamen usui loquendi communi

con-

BIU Cujas

convenienter, quo Genti pacem esse dicimus, quæ bello implicita non est, & durante quoque bello pacatas Gentes appellamus, quæ bello sese non immiscent ac nulla ex parte suum faciunt. Immo cum his pacem esse dicimus ipsis etiam belligerantibus. Nulla igitur ratio suadet, neque nos cogit, ut æquivocationem vocabuli introducamus, a qua inprimis in scientiis, qualis esse debet Jus naturæ ac Gentium, abstinere debemus.

§. 960.

An in induciis pax sit.

Quoniam per inducias bellum non finitur, sed manet (§. 914.), in pace autem bellum non est (§. 959.); *tempore induciarum pax non est*. Cum tamen per inducias actus bellici omnes ab utraque belligerantium parte cessent, ut, si eædem pangantur in longum tempus, veluti in viginti, immo quinquaginta, vel centum annos, perinde sit, ac si bellum non esset, quod per se satis patet; *si induciæ pangantur in longum tempus*, cum interea a bello sit discedendum, *eædem paci æquiparantur*.

Differunt tamen adhuc induciæ in longissimum quodlibet tempus factæ a pace. Factis enim induciis a bello saltem disceditur ad certum tempus, quo elapso paret ad idem regressus ob eandem causam: ast pace facta, de causa belli transigitur, ita ut id finiatur, nec ea de causa, ob quam gestum fuerat, denuo suscipi possit (§. 890 891. *part. 5. Jur. nat.*). Induciæ igitur in longum tempus factæ sunt status quidam veluti intermedius inter bellum & pacem, qui propius ad pacem, quam ad bellum accedit, cum a pace non differat, nisi quod cum expectatione belli conjunctus sit, quæ in pace abest.

§. 961.

De pace colenda.

Gentes ad pacem inter se colendam naturaliter obligantur. Gens enim unaquælibet alteri jus suum tribuere debet (§. 264.), & in causa dubia controversias inter se vel amicabiliter, vel per transactionem, vel per mediationem, vel per arbitium componere debent (§. 570.), consequenter Gens unaquælibet sibi cavere debet, ne sit in causa, ut altera jus suum adversus ipsam vi persequi cogatur, adeoque ut bello sit locus (§. 1102. *part. 1. Jur. nat.* & §. 572.). Quamobrem cum pacem inter se colant, inter quos bellum non est (§. 959; Gentes ad pacem colendam inter se naturaliter obligantur.

Jus naturæ, quod ad felicitatem generis humani tanquam ad metam tendit (§. 396. & *seqq. part. 1. Phil. pract univ.*), non minus prospicit securitati singulorum, quam Gentium, quæ non datur, nisi in pace. Qui itaque alteri justam belli causam dat; in jus naturæ graviter delinquit. Naturæ hominum nihil magis adversatur, quam bellum, cui saltem per modum defensionis Jus naturæ locum facit, tanquam malo inevitabili. Ortum vero trahit ab eorum injustitia, qui jus suum aliis tribuere nolunt, vel iniquitate, quia media leniora aversantur, quibus controversia in causa dubia componi poterat, vel denique malitia, quia alias lædere non verentur. Quodsi ergo injustitia, iniquitas & malitia exosa essent nomina; bellum omne ex orbe terrarum exularet, ac Gentes & singuli quivis homines pace perenni fruerentur.

§. 962.

Obligatio Rectoris civitatis ad pacem conservandam respectu subditorum.

Rector civitatis hoc debet subditis suis, ut pacem omni modo conservare studeat. In civitate enim coiverunt homines, ut jure suo quiete fruantur & tuto ab alio id consequantur (§. 4. *part. 8. Jur. nat.*) & universi singulis obligantur pro virili ad id conferre, quod possunt (§. 28. *part. 8. Jur. nat.*) Quamobrem cum ex antecedentibus abunde pateat, & obvia experientia unicuique notum sit, quantum fini isti adversetur bellum; universi singulis obligantur, omnem dare operam ut bellum vitetur, consequenter pax servetur (§. 959.). Quoniam itaque imperium in Rectorem civitatis translatum est (§. 42. *part. 8. Jur. nat.*), ac ideo quoque cum eo omnis, quæ cum eodem cohæret, obligatio; Rector civi-

BIU Cujas

civitatis curæ habere debet, ut pax conſervetur, conſequenter ſubditis ſuis hoc debet, ut pacem omni modo conſervare ſtudeat.

Debitum hoc perfectum eſt, cum veniat ex pacto, quod inter Regem & ſubditos intercedit, vi translationis imperii in eundem factæ, & quod dependet a pacto originario, quo civitas conſtituta (§. 403. *part.* 3. *Jur. natur.*). Cum ſalus Reip. ſuprema in civitate lex ſit (§. 86. *p.* 8. *Jur. nat.*), ex ea metienda eſt regendi obligatio. Qui vero novit, quid ſit ſalus publica (§. 17. *part.* 8. *Jur. nat.*), nec ignorat, quantum malorum poſt ſe trahat bellum; is facile perſpiciet, nihil magis ſaluti Reipub. adverſari quam bellum, nihil vero magis convenire, quam pacem, ut de eo diſertius dici non ſit opus. Hinc porro conſequitur, ſi temere bellum ſuſcipiat Rector civitatis, quod vitare poterat & debebat, eum jus perfectum civium violare & injuriam ipſis facere (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*), quamvis ob irreſiſtibilitatem ſummi imperii (§. 1041. *part.* 8. *Jur. nat.*) eam tolerare teneantur, ad obedientiam cum patientia obligati male imperanti (§. 1043. *part.* 8. *Jur. nat.*), conſequenter bono publico, ſeu ſaluti civitatis adverſa facienti (§. 85. *part.* 8. *Jur. nat.*).

§. 963.

Quilibet Rector civitatis Gentibus aliis hoc naturaliter debet, ut pacem omni modo conſervare ſtudeat. Etenim Gentes ad pacem inter ſe colendam naturaliter obligantur (§. 961.), conſequenter unicuique curæ eſſe debet, ut Gentium quoque aliarum cauſa pax conſervetur. Quamobrem cum jus Gentis ſuæ habeat ſuperior (§. 39.), conſequenter in eundem quoque cadat omnis obligatio, quæ eidem cohæret, ut quod Gens una alteri facere debeat, ad id eidem teneatur Rector civitatis; quilibet civitatis Rector Gentibus aliis hoc naturaliter debet, ut pacem omni modo conſervare ſtudeat. *Et reſpectu Gentium aliarum.*

Rector civitatis & ſubditis ſuis (§. 962.), & Gentibus aliis *vi præſentis* naturaliter hoc debet, ut pacem conſervare ſtudeat, ſed non eodem modo. Reſpectu enim ſubditorum debitum perfectum eſt (*not.* §. 962.); reſpectu hujus imperfectum (§. 402. *part.* 3. *Jur. nat.*). In priori caſu injuria toleranda ex officii neceſſitate (*not.* §. 962.); in poſteriori neglectus officii vi libertatis naturalis etiam Gentibus (§. 55. *part.* 8. *Jur. nat.*), conſequenter eorum Rectoribus (§. 39.) competentis (§. 157. *part.* 1. *Jur. nat.*), ferendus, denegatione imperfecte debiti juſta belli cauſa non exiſtente (§. 409. *p.* 3. *Jur. nat.*).

§. 964.

Quoniam quilibet Rector civitatis Gentibus aliis hoc naturaliter debet, ut pacem omni modo conſervare ſtudeat (§. 963.), ad quam inter ſe colendam Gentes omnes obligantur (§. 961.); *non modo ipſe bellum vitare debet, quantum poteſt, verum etiam operam dare, ut diſſuadeat aliis, ne temere bellum ſuſcipiant.* *Quotuplici modo id fiat.*

Abſtinentia a bello duplicem habet inſpectionem. Rector nimirum civitatis non modo ab eo ipſe abſtinere debet, verum etiam operam dare, ut abſtineant alii. Priori reſpectu ſe probat amantem felicitatis ſubditorum; poſteriori autem Gentium aliarum. Atque hoc pacto ſatisfacit non minus officio erga Gentes alias (§. 162.), quam erga Gentem ſuam (§. 1010. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quodſi ea obſervarentur, quæ de modo componendi controverſias inter Gentes & de jure belli demonſtrata fuerunt, & ea prudentia uterentur Rectores civitatum, qua regenda eſt Reſp. juxta ea, quæ in Politica demonſtranda, rara foret belli occaſio, atque Gentes perpetua fruerentur pace.

§. 965.

Turbator quietis publicæ dicitur, qui bellis temerariis atque injuſtis laceſſit Gentes alias. Idiomate patrio dicitur ein Friedens-Störer. Quoniam mala, quæ ex bello oriuntur, non modo premunt Gentes belligerantes, verum etiam ad Gentes vicinas, immo etiam diſſitas obſcure ſerpunt; *turbator quietis publicæ non modo iis, cum quibus ipſi bellum eſt, verum etiam Gentibus vicinis, immo diſſitis nocet.* *Turbator quietis publicæ quinam ſit.*

Variant nocumenta pro diverſitate circumſtantiarum. Exempli loco unius ſaltem mentionem facere lubet. Ponamus Gentes pacatas inter ſe commercia exercere, vel etiam cum iis,

BIU Cujas

quas inter bellum est, eaque bello difficilia fieri; cum jam subditi Gentium pacatarum merces carius emere cogantur, haud levem pecuniæ jacturam belli causa faciunt, ita ut perinde sit ac si ad belli sumtus contribuere teneantur. Atque ita damnum haud leve datur a belligerantibus Gentibus etiam pacatis (§. 488. *part.* 8. *Jur. natur.*), utique culpa turbatoris quietis publicæ, qui bellum evitare vel poterat, vel debebat.

§. 966.

De iisdem compescendis.

Quoniam *turbatores quietis publicæ* bellis temerariis atque injustis lacessunt Gentes alias & non modo his, verum etiam pacatis aliis nocent (§. 965.), cum tamen omni modo studere debeant, ut pax inter Gentes conservetur (§. 963. 964.); *obligationi suæ, qua ad commune bonum promovendum sibi invicem tenentur Gentes tanquam membra civitatis maximæ* (§. 12.), *minime satisfaciunt*, consequenter *Gentibus quibusvis competit jus turbatores quietis publicæ cogendi, ne turbent* (§. 13.).

Jus naturæ saluti communi Gentium non minus prospicit, quam singulorum, atque ideo permittere nequit, ut unus quidam quietem publicam licentiosa libidine turbet. Et quamvis studium conservandæ pacis per se sit imperfecte debitum (§. 963.); id tamen tale non manet in turbatore quietis publicæ. Hic enim aut vi aperte injusta agit, aut imprudenter. In casu priore non dolo (§. 705. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), in posteriori non culpa vacat (§. 777. *part.* 1. *Phil. pract. univers.*). Cumque Gentes lacessat bellis sola utilitate sua, vel vana gloria ductus, consequenter avaritiæ, vel ambitioni suæ cum dispendio salutis Gentium communis litet; hostilem animum in omnes prodit, ut non vanus sit, sed justus injuriarum faciendarum metus. Periculum itaque Gentibus promiscue imminens absque injuria a quibusvis conjunctis viribus depellitur.

§. 967.

Quomodo jure hoc utendum.

Quoniam Gentibus quibusvis competit jus turbatores quietis publicæ cogendi, ne turbent (§. 966.), consequenter vis in eosdem licita, sine qua cogi nequeunt, ne turbent; *Qui a turbatoribus quietis publicæ armis lacessuntur, iis jure se adversus eosdem associant Gentes quæcunque*, ut scilicet potentia eorum imminuatur, ne turbare amplius possint.

Interest Gentium omnium, præsertim vicinarum, ne sint turbatores quietis publicæ, qui potentia sua confisi jure belli manifesto abutuntur. Quamvis itaque injuria directe ipsis non facta, quæ sola justa belli causa est (§. 617.), nec talis sit metus ex vicina potentia (§. 640.); si vel maxime deficiat justa causa, ut ipse bellum inferas, ratio tamen suasoria non deest, cur iis, qui armis lacessuntur, auxilium feras, & subsidia mittas, aut eos quocunque modo alio in bello adjuves: id quod in se licitum est (§. 656.). Accedit, quod levissima injuria det jus vi armata potentiam crescentem labefactandi, si quis manifesta consilia agitat de aliis Gentibus sibi subjiciendis (§. 650.) & promiscue Gentibus quibusvis jus sit potentiam ejus diminuendi, qui eadem confisus injustis armis securitatem communem Gentium turbare non veretur (§. 652.). Vide, quæ supra annotavimus (*not.* §. 650. *& seqq.*).

§. 968.

De fœderibus belli contra turbatorem quietis publicæ.

Si Gentes a turbatore quietis publicæ sibi metuunt; tempestive fœdera belli pangere debent. Etenim Gentes jure se associant adversus turbatorem quietis publicæ illi, qui armis ab eodem lacessitur (§. 967.). Quamobrem cum fœdera belli ineantur de auxiliis & subsidiis mittendis, aliisque quibuscunque, quæ respectum ad bellum habent (§. 655.), per se autem pateat, fœdera belli pangi posse, quocunque tempore visum fuerit, etiam quando nondum de bello inferendo cogitatur, & vis unita deterrere potest eum, qui alias potentia sua confisus in armata rueret, ut ab iis abstineat, media autem leniora durioribus semper sint præferenda & certiora dubiis; si Gentes a turbatore quietis publicæ sibi metuunt, fœdera belli tempestive pangere debent.

Ni-

BIU Cujas

Nimirum fœdera in præsenti casu duplicem habent effectum. Aut enim turbator quietis publicæ a bellandi proposito deterretur, aut, si in arma prorumpit, vi ejus statim fortiter resisti potest, ne vires ejus, qui lacessitur, ante atterantur ac diminuantur, quam ipsi succurratur: quod quantum in bello momentum habeat experientia satis loquitur, nec difficulter a priori probatur. Licita vero esse fœdera, de quibus hic sermo est, patet ex ante demonstratis (§. 967.).

§. 969.

Quamdiu bellum justum continuare licet.

Bellum justum tamdiu continuare licet, donec jus tuum fueris consecutus, nec alter sese vi justæ amplius opponit. Etenim bellum geritur juris consequendi causa (§. 1102. *part. 1. jur. nat.*), adeoque id agitur in bello, ut idem consequaris. Quamobrem cum tamdiu jus tuum persequaris, donec id fueris consecutus, quod per se patet; bellum quoque justum tamdiu continuare licet, donec jus tuum fueris consecutus. *Quod erat unum.*

Enimvero quamvis nulla amplius justa causa tibi esse videatur belli continuandi, quam primum consecutus fueris id, cujus causa bellum susceptum; non tamen a voluntate tua dependet finire bellum, nisi quoque hostis consentiat & arma deponat. Quodsi igitur animo recuperandi ea, quæ ipsi jure eripuisti, bellum continuat, & vi justæ sese adhuc opponit; bellum quoque adversus vim injustam continuare licet, donec hostis justæ se non amplius opponit. *Quod erat alterum.*

Constat ex antecedentibus in bello non modo nos persequi id, quod ante idem debebatur, sed & in ipso bello subnascens, quale sunt sumtus, & quale oritur ex damnis ab hoste durante bello datis atque ex injuriis novis factis. Justas autem pertinaciæ dat pœnas, si ab armis desistere nolit, etiamsi causa belli jam cesset. Bellum ut inchoetur, ab unius dependet voluntate, nisi sit defensivum, quod evitare in potestate nostra positum non est: ast idem finiri nequit nisi utriusque belligerantium partis consensu. Quodsi ergo in finem belli consentire nolit, qui debebat, is sibi imputandum habet, si majus sentiat damnum, quam passus fuerat, ubi statim alteri jus suum tribuisset. Ceterum me vel tacente patet, hic tantum agi de jure bellum continuandi: non vero quæstionem esse de eo, num conducat bellum tamdiu continuare, donec jus tuum ex asse fueris consecutus. Fortuna non semper favet causæ justæ, ut ideo haud raro de jure tuo remittere tenearis, ne majoribus periculis te tuosque exponas. Ac ideo haud raro evenit, ut bellum justum sit gerenti damnosum, & lucrum ejus, cujus injusta erant arma.

§. 970.

Quamdiu in causa dubia.

In causa dubia bellum tamdiu continuare licet, donec alter vel transactionem offerat, vel oblatam acceptat. In causa enim dubia bellum licite geris, ut alterum ad transactionem, in quam consentire non vult, vi armorum adigas (§. 631.). Quodsi ergo durante bello eidem denuo offers transactionem & is eandem acceptat, vel si ipse tibi eandem offert; nulla amplius ratio est, cur bellum geratur. Quare cum cessante ratione, quæ bellum licitum facit, bellum quoque diutius continuare non licet. In causa igitur dubia bellum tamdiu continuare licet, donec alter vel transactionem offerat, vel oblatam acceptet.

Quando dicitur, transactio offerri, non sufficit, ut offerens declaret, se ad transigendum esse paratum, sed exprimendæ sunt pacis conditiones, aut colloquium interea, dum bellum continuatur, instituendum, in quo de modo transigendi tractetur. Alias enim dubitatur, transactionem perfectum iri, qua nonnisi perfecta bellum finitur. Cumque in bello non modo dolus sit licitus (§. 857), verum etiam non insolens sit ejus usus; si transactio non expressis conditionibus offeratur, doli suspicio non abest, inprimis si aliæ circumstantiæ eandem augeant.

BIU Cujas

§. 971.

Quamdiu bellum continuare licitum adversus turbatorem quietis publicæ.

Bellum adversus turbatorem quietis publicæ tamdiu continuare licet, donec securitati futuræ sufficienter fuerit prospectum. Etenim cum Gentibus promiscue omnibus competat jus cogendi turbatorem quietis publicæ, ne turbet (§. 966.); si quæ ei se associant, quæ armis ejus lacessitur (§. 967.), bellum gerit securitatis communis causa. Quamobrem bellum adversus eum tamdiu continuare licet, donec securitati futuræ sufficienter fuerit prospectum.

Judicium de eo, quod sufficit, ut securitati Gentium communi posthac sit prospectum, a circumstantiis particularibus pendet. Etenim aut id agitur, ut turbator quietis publicæ animum turbandi mutet; aut ut adimantur vires. Major fiducia est in modo posteriori, quam in priori, non modo quia mutatio animi difficulter præsumitur, verum etiam quia facile redeunt veteres mores. Pertinet dijudicatio ad prudentiam, quæ omnem regit juris usum, jure naturæ non dissentiente, quippe quo etiam ad prudentiam obligamur (§. 258. *part.* 1. *Jur. natur.*). Quamobrem quæ passim de iis, quæ prudentiæ sunt, annotare visum fuit; non alio fine a nobis commemorantur, quam ut appareat, ad recte agendum requiri, ut cum jure naturæ prudentia civilis, quæ in Politica tradenda, constanter conjungatur. Urget hanc conjunctionem ipsa lex naturæ non solum, quatenus nos ad prudentiam (§. *cit.*) verum etiam quatenus ad recte agendum obligat (§. 189. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*).

§. 972.

Quando bellum continuare liceat, donec alter fuerit victus.

Quod belligerator unus ad offerendum, vel acceptandum æquas pacis conditiones permoveri nequit; bellum tamdiu continuare licet, donec is victus fuerit totaliter, ne scilicet resistere diutius possit. Etenim bellum justum tamdiu continuare licet, donec jus tuum fueris consecutus, nec alter vi justæ sese amplius opponit (§. 969.), & in causa dubia, donec alter transactionem vel offerat, vel oblatam acceptet (§. 970.), consequenter donec alter æquas pacis conditiones acceptet, vel offerat. Quodsi ergo neutrum ab eo obtineri nequit, nec a voluntate tua dependet, ut a bello desistatur. Quamobrem id tamdiu continuandum, donec deficientibus viribus vi tuæ amplius resistere non possit, sed a bello desistere cogatur, consequenter si totaliter victus fuerit (§. 1089. *part.* 5. *Jur. nat.*).

Aliud est vinci in prælio, aliud vinci in bello. In prælio victus idem continuare nequit, aut fuga saltem declarat, seu recedendo cum exercitu, se id continuare nolle; at in bello is demum victus dici potest, qui bellum continuare nequit, aut saltem verbis declarat, se id continuare nolle (§. 1089. *part.* 1. *Jur. nat.*) & pacem petit. Victoria in prælii anceps est, nec semper victoriam habet idem. Quamobrem etiam contingit, ut victoriam unus alteri cedat, ne vires consumantur, in meliorem eventum conservandæ, consequenter belli continuandi causa. Enimvero si cujus vires ita prostratæ sunt, ut resistere amplius non possit, aut saltem ita diminutæ, ut se adversus alterum viribus superiorem nihil effecturum prævideat, consequenter in casu priori ad incitas redactus a bello desistere cogatur, in posteriori sibi metuens, ne ad incitas prorsus redigatur, a bello desistere velit, tum demum in bello victus dici potest, & *ultima* hæc dicitur in bello *victoria*, qua tandem bellum finitur & pax restituitur. Enimvero cum vis armorum non sit medium aptum ad decidendas controversias Gentium (*not.* §. 632.); sicuti victoria ultima, si eam consequatur is, cujus arma injusta sunt, causam manifesto injustam non efficit justam, ita quoque declarare nequit in causa controversa justitiam belli fuisse penes eum, qui eandem reportavit, consequenter victoria ultima victori nullum dare potest jus, quod aliunde non habet. Et, si ponamus quorundam Gentium hunc esse errorem tantum abest, ut is pro jure naturæ haberi possit, ut ne quidem pro voluntario Gentium jure habendum (§. 992. *part.* 8. *Jur. nat.* & §. 22 *h.*), sed pro consuetudinario iniquo (§ 24. *h.* & §. 239. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), quod per errorem pro jure habetur, cum non sit, & quo stare non tenentur rectius sentientes, nec illæsa conscientia adversus alterum uti possunt erroris sibi conscii.

§. 973.

BIU Cujas

§. 973.

De belli injusti continuatione.

Qui injustum gerit bellum, ei jus nullum est ad bellum continuandum. Qui enim injustum gerit bellum, ei jus nullum in bello competit (§. 777.). Quamobrem nec jus ullum ad bellum continuandum esse potest.

* Injustum bellum gerens prædo, invasor ac latro est (§. 778.). Ecquis ergo quærere potest, num liceat rapinas, invasiones ac latrocinia continuare?

§. 974.

Quando belligerator justus sit injustus.

Si is, cujus bellum justum erat, ab eo discedere nolit, etiamsi consecutus fuerit jus suum; ex justo belligeratore injustus fit. Idem obtinet, si in causa dubia æquas pacis conditiones acceptare nolit. Etenim cum belligeratori justo tamdiu bellum continuare liceat, donec jus suum fuerit consecutus, nec alter diutius vi ejus sese opponere velit (§. 969.); si consecutus jus suum a bello discedere nolit, nullum ipsi jus est ad bellum continuandum. Quodsi ergo idem continuet, nullo jure agit, consequenter ex justo belligeratore fit injustus. *Quod erat unum.* Similiter quia in causa dubia bellum tamdiu continuare licet, donec alter transactionem offerat (§. 970.); eodem modo patet, ex justo belligeratore fieri injustum, si transactionem oblatam acceptare nolit. *Quod erat alterum.*

Injusta omnino arma sunt, quæ nullum jus tuentur, & quamprimum causa belli justa cessat, jus quoque ad bellum cessat. Qui bellum sine causa justa continuat, ei belli continuandi rationes aliæ esse nequeunt, quam suasoriæ (§. 621.). Bellum autem, quod non alias habet rationes, quam suasorias, injustum est (§. 622.). A vero nimis aberrant, qui bellum tamdiu licite continuari posse putant, donec ultima victoria finem imponat, vel eadem in causa dubia jus controversum decidatur, præsertim si juris naturæ esse sumatur, ut quælibet belligerantium pars stet judicio suo de causæ justitia. Sicuti notorium est, in defensione ex defensore fieri aggressorem, si modum excedit (§. 1003. *part.* 1 *Jur. nat.*), ita non minus exploratum est, in hypothesi propositionis præsentis ex belligeratore justo fieri injustum, cum in bellando modum excedat, utpote excedens modum defendendi jus suum, quod ab altero sibi denegatur.

§. 975.

Quando bellum finiatur.

Pace facta, bellum finitur. Cum in pace bellum sit nullum (§. 959.); si de pace convenitur, in id consentitur, ut bellum non sit. Quamobrem cum pactione de pace perfecta, belligerantes statim obligentur ad servandum, quod utrinque promissum est (§. 789. *part.* 3. *Jur. nat.*); pace facta, bellum finitur.

Bellum & pax sibi mutuo repugnant, ut simul esse nequeant (§. 959.). Quamdiu igitur bellum durat, pax esse nequit, & quamprimum pax est, bellum durare nequit. Quando igitur de pace convenitur, eo ipso quoque convenitur, quod bellum finitum esse debeat.

§. 976.

Effectus pacis factæ.

Quoniam pace facta, bellum finitur (§. 975.), hostes vero sunt, quibus inter se bellum est (§. 722.), & hostilitates sunt operationes bellicæ, quibus hosti vel rebus ejus vis actu infertur (§. 785.); *pace facta qui fuerant hostes, hostes esse desinunt ac omnes hostilitates utrinque cessant.*

Tempore induciarum cum pax non sit (§. 960), qui hostes fuerant ante inducias, manent quoque hostes in induciis. Quod vero tuti sint ab hostilitatibus, non inde venit, quod hostes non sint, nec eorum res sint hostiles, sed quod hostilitates suspendantur quoad actum, donec tempus induciarum fuerit elapsum, reservato jure ad easdem (§. 913. 914.). Aliud est jus

non

BIU Cujas

non habere, aliud non exercere. Jus igitur habere cum possit, qui non exercet; ad non exercendum per certum tempus se alteri obligare potest, qui idem retinet. Pace autem facta extinguitur ipsum jus ad hostilitates, ut nullus sit iisdem locus ob defectum juris, non vero ob ademtum exercitium juris.

§. 977.

Quinam pactiones de pace inire possint.

Pactiones pacis inire nequeunt, nisi qui imperium summum habent. Etenim bellum publicum geritur auctoribus iis, qui summum imperium habent (§. 607.), consequenter ipsorum est de bello disponere, prouti visum fuerit, adeoque etiam statuere, utrum bellum sit finiendum, an continuandum, quemadmodum ipsorum erat determinare, utrum bellum sit suscipiendum, an ab eo abstinendum. Quamobrem cum facta pace bellum finiatur (§. 975.); pactiones quoque pacis inire nequeunt, nisi qui summum imperium habent.

Ad jus belli omnino pertinet sicuti jus belli inchoandi & actus bellicos determinandi sive per se, sive per alios; ita etiam jus belli finiendi, consequenter etiam jus pacem pangendi. Quemadmodum itaque jus belli ad jura majestatica pertinet (§. 943. *part.* 8. *Jur. nat.*); ita ad eadem quoque spectat jus pacem pangendi.

§. 978.

Idem specialius expenditur.

Quoniam pactiones pacis inire nequeunt, nisi qui imperium summum habent (§. 977.), in democratia autem imperium summum est penes populum (§. 131. *part.* 8. *Jur. nat.*), in monarchia (§. 133. *part.* 8. *Jur. nat.*) penes monarcham, in aristocratia penes optimates (§. 135. *part.* 8. *Jur. nat.*), in regno autem certo modo limitatum, vel diminutum esse potest (§. 139. *part.* 9. *Jur. nat.*), *in statu populari pactiones pacis iniri nequeunt nisi a populo, in monarchia a monarcha, in aristocratia ab optimatibus, in regno a Rege vel cum populo, aut certorum aliorum consensu, vel sine eo, prouti legibus fundamentalibus definitum.*

Mixtarum Rerump. formæ legibus fundamentalibus continentur ac ideo ex iis patet, quantum jus Regis sit impeditum, ne in administranda Rep. facere possit, quod sibi visum fuerit. Jus pangendi pacem maximi momenti est, non quatenus bellum finitur, quod est votum omnium civium, quamdiu bellum durat, cum nulla sit salus bello, pacem poscant omnes; sed quatenus transigendum de iis, quæ ad civitatem spectant, in transigendo vero multa fieri possunt in præjudicium civitatis. Ac ideo quoque non committitur aliorum judicio, ut pax pangatur sine expressa summæ potestatis ratihabitione vi mandati generalis. Clarius id eluceſcet ex subsequentibus, ubi modus pangendi pacem fuerit explicatus.

§. 979.

Quinam non possint.

Cum pacem inire nequeant nisi qui imperium summum habent (§. 977.), consequenter nonnisi summæ potestates (§. 368.); potestas minor vero nulla imperium summum habeat (§. *cit.*); *pacem* quoque *inire nequit ulla potestas minor*, veluti *magistratus*, *belli dux*, *licet summus*, *Gubernator a potestate summa constitutus*, *neque etiam privatus alius ullus*, *veluti proceres in statu populari*, *aut monarchico.*

Gubernatores idiomate patrio vocamus Stadthalter / proceres autem die Stände. Lege autem fundamentali introduci potest, ut ne sine consensu Gubernatoris, aut procerum pax fieri queat. Alia vero ratio est, si Rex ultro sine consensu Gubernatoris, aut procerum pacem facere nolit. Tunc enim illi, quorum consensum requirit, consiliariorum tantum munere funguntur, nec ipse ad eum requirendum obligatur, nec dissensus eorum obstat, quo minus faciat, quod sibi visum fuerit. Vide, quæ alias demonstravimus & annotavimus (§. 79. 80. *part.* 8. *Jur. nat.*).

BIU Cujas

§. 980.

De Rege infante, impubere, aut imminutæ mentis.

Si Rex est infans vel impubes, aut imminutæ mentis, veluti furiosus, aut mente captus; pacem facere nequit. Per se patet, Regem infantem, vel impuberem ob immaturitatem judicii, si vero imminutæ mentis fuerit, ob defectum judicii imperium administrare non posse. Quamvis ergo jus faciendi pacem habeat, idem tamen exercere nequit, consequenter nec pacem facere.

Quinam pro puberibus & majorennibus habendi sint jure naturæ, docuimus alias (§. 767. 768. *part. 7. Jur. nat.*). Quemadmodum vero lege civili certa ætas definitur, ut pro puberibus & majorennibus habeantur privati: ita etiam legibus fundamentalibus in regnis certa definiri solet ætas, qua ad imperii administrationem apti habendi sunt, quos judicii immaturitas ab ea arcet. Quando vero Reges ipsi imperium administrare nequeunt, dantur ipsis tutores vel curatores, qui eorum nomine administrant.

§. 981.

Quinam pacem facere possint.

Si Rex administrationis imperii non fuerit capax; pacem facere eorum est, quibus imperii administratio competit. Etenim si Rex ipse administrationis imperii non fuerit capax; administratio imperii necessario committenda aliis, sive id fiat per leges fundamentales, sive voluntate populi, sive patris in testamento, sive alio quocunque modo. Quamobrem cum hi, quibus administratio imperii competit, idem facere possunt, quod Rex facere poterat, siquidem ipse imperium administraret; pacem, quam Rex facere poterat (§. 978.), & ipsi facere possunt.

Facile patet, non majus jus competere imperii administratoribus, quam Regi, cujus nomine ac jure faciunt, quicquid ab ipsis fit. Quamobrem si per leges fundamentales jus pangendi pacem certo modo restrictum sit; nec aliter eodem uti possunt administratores. Per sequoque patet, si certa lege de pangenda pace, vel jure pangendi tempore administrationis fuerit quid definitum, contra id facere nil posse administratores. Ita ipsi pacem facere nequeunt, si dictum sit, ut faciant proceres, vel certæ, quæ nominantur, personæ; nec facere possunt, nisi eorum consensu, quorum consensum requirit lex fundamentalis.

§. 982.

Quando Rex captivus pacem facere possit.

Si regnum fuerit patrimoniale, Rex captivus pacem facere potest. Quodsi enim regnum sit patrimoniale, imperium jure proprietatis possidet (§. 40. 155. *part. 8. Jur. nat.*), & per consequens de eo sicuti toto, ita etiam de singulis juribus ad id spectantibus disponere potest, prouti sibi visum fuerit (§. 118. *part. 2. Jur. nat.*). Quamobrem cum in pace disponatur de juribus in imperio civili comprehensis, id quod ex subsequentibus clarius eluceseet; Rex captivus, etiamsi juri ejus subsit qui captum tenet, ac ideo non prorsus liber (§. 135. *part. 1. Jur. nat.*), cum nihil agat contra jus alterius, adeoque nemini injuriam faciat, quomodocunque disponat (§. 859. *part. 1. Jur. nat.*), pacem facere potest.

Equidem non desunt, qui contendunt, nulla regna in patrimonio aut dominio esse posse; cum tamen contrarium ostenderimus (§. 39. *part. 8. Jur. nat. & §. 871. h.*), non finguntur ea, quæ ex notione regni patrimonialis necessario consequuntur. Quæ contra regna patrimonialia objiciuntur, ex confusione imperii & modi habendi imperium veniunt. Distinguenda sunt in ipso dominio rerum jus proprietatis, jus fruendi & utendi. Quamobrem cum proprietas imperii faciat regnum patrimoniale (*not.* §. 39. *part. 8. Jur. nat.*); eidem saltem propria sunt, quæ ex jure proprietatis; hoc est, ex jure disponendi de ipsa substantia imperii (§. 131. *part. 2. Jur. nat.*), necessario fluunt. Imperium omne cum exerceri debeat, ut bonum publicum promoveatur, quantum fieri potest (§. 809. *part. 8. Jur. nat.*); id non minus valet in regno patrimoniali, quam usufructuario, modus enim exercendi imperium minime dependet a modo habendi imperium sed ex fine, cur imperia introducta sunt, seu civitates constitutæ.

deri,

BIU Cujas

derivandus, qui per modum habendi minime immutatur. Sane in ipso regno herili jure naturæ permissa non sunt, quæ felicitati subditorum repugnant (§. 275. 276. *p.* 8. *Jur. nat.*), ut cum tyrannide sit comparandum; id quod tamen a patrimoniali plurimum differt (§. 155. 264. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quæ juris naturæ sunt quoad imperii exercitium, seu modum exercendi; eadem manent in ipso quoque regno patrimoniali, sicuti ex adverso nihil eorum, quæ ad modum habendi imperium pertinent, ad exercitium imperii trahendum. Abusus juris in exercitio imperii in quolibet modo habendi imperium æque obtinere potest: oppido autem falluntur, qui sibi persuadent eum in eodem contineri, si imperium habeatur jure proprietatis. Abusus juris in regno patrimoniali non consistere potest, nisi quatenus de iis, quæ ad alienationem regni & immutationem formæ Reip. spectant, non disponitur, quemadmodum officio imperantis conveniebat, nisi imperium herile cum patrimoniali confundere velis. Cum unice ad modum habendi imperium referendum, ut sit patrimoniale; per hoc, quod patrimoniale est, nihil in ipso imperio, consequenter nec in ulla ejus parte immutatur. Manet imperium, quale natura sua est, sicuti nec res ulla sive corporalis, sive incorporalis propterea mutatur, quod jure pleno dominii possideatur. Unde per se omnia in fumum abeunt, quæ contra regna patrimonialia urgentur, & supponunt, ipsum imperium ideo fuisse immutatum, ut tale non maneat, quale natura est, si pleno jure habeatur, quemadmodum res aliæ tam corporales, quam incorporales a dominis suis. Et falsum omnino est omnem abusum rei jure naturæ domino competere, quippe qui lege naturæ prohibitus (§. 170. *part.* 2. *Jur. nat.*) & ab aliis saltem permittendus, aut, si mavis tolerandus, qui nullum jus in actiones domini habet (§. 169. *p.* 2. *Jur. natur.*). Immo si accurate loqui velis, non tam datur abusus imperii, quam effrænata appetentia juris imperanti minime competentis. Quando itaque imperans facit, quæ imperii jure fieri non possunt, actus, qui exercitio imperii per naturam suam non insunt, non sunt abusus imperii, sed potius potentiæ, cui jus obtendit. Ideo quoque dominus non dicitur abuti dominio, seu jure, quod in re habet, sed re sua, & quod abusus rei ab alio ipsi permittendus, non a dominio venit, sed a libertate naturali (§. 169. *part.* 2 *Jur. nat.*). Quamvis enim ob eandem pro lubitu de re sua disponere possit dominus (§. 118. *part.* 2. *Jur. nat.*); non tamen ea tollit obligationem naturalem re sua ita utendi, ut satisfaciat obligationi cuidam naturali (§. 167. *p.* 2. & §. 159. *part.* 1. *Jur. nat.*), ac ideo abusus rei manet lege naturali prohibitus (§. 170. *part.* 2. *Jur. nat.*), etsi aliis non sit jus eum impediendi (§. 169. *part.* 2. *Jur. nat.*). Abusus itaque rei suæ in dominio minime continetur, ut vi ejusdem domino sit licitus. Jus naturæ foret contradictorium, si daret jus ad agendum, quod prohibet. Et quamvis imperium perinde ac res aliæ corporales dicantur esse in dominio, non tamen ideo imperium & dominium confunduntur, sicuti nec res corporalis cum eodem confunditur, quia in eo esse dicitur. Alia enim est res, alius modus habendi rem. Ceterum non repugnare, ut aristocratia quoque sit patrimonialis, alias jam ostendimus (§. 156. *p.* 8. *Jur. nat.*). Ad modum habendi saltem accedit proprietas, ut regnum fiat patrimoniale, consequenter ea tantum in eodem locum habent, in aliis non, quæ ex jure proprietatis fluunt, quatenus juri utendi fruendi contradistinguitur.

§. 983.

De Rege captivo, si regnum non fuerit patrimoniale.

Si regnum non fuerit patrimoniale, Rex captivus pacem facere potest promittendo rem suam privatam, vel publicam sub conditione ratihabitionis, vel per eos, quibus administrationem imperii commisit; quodsi vero de ea nihil disposuit, pacem facere potest, qui proximam succedendi spem habet. Etenim de re privata Rex captivus disponit jure suo privato, non jure imperii. Quomodocunque igitur exercitium imperii liberum, dum in captivitate est, impediatur; id tamen minime obstat, quo minus ut captus privatus de suo disponere possit. Quatenus igitur pacem faciens rem suam privatam promittit, pacem facere potest. *Quod erat primum.*

Similiter etsi per captivitatem in eum statum sit redactus, ut verendum sit, ne in præjudicium Gentis suæ hosti promittere cogatur, quæ liber promissurus non erat; si tamen nil promittat nisi sub conditione ratihabitionis, id amplius verendum non est. Quamobrem pacem quoque facere potest promittendo rem publicam sub conditione ratihabitionis. *Quod erat secundum.*

Per captivitatem jus Regi non adimitur, sed tantummodo liberum ejus exercitium impeditur. Quemadmodum igitur absens id alii committere potest; ita etiam captivus potest. Quamobrem si per eos, quorum curæ administratio imperii ab eodem commissa, pax fiat, cum ad imperium quoque pertineat jus

facien-

BIU Cujas

faciendi pacem (§. 978.); quin eam facere per eosdem possit, evidens est: *Quod erat tertium.*

Denique si Rex captivus de administratione nihil disposuit, perinde est, ac si mortuus esset, cum imperium nec per se, cum sit absens & dum captivus manet, liberum ejus exercitium impediatur, nec per alios exerceri possit, quoniam neminem nominavit, qui suo nomine id facere debeat. Enimvero si mortuus esset, imperium quoad exercitium, cum regnum patrimoniale non sit, *per hypothesin*, transiret in successorem (§. 279. *part.* 8. *Jur. nat.*). Ergo idem in eundem tandiu transire debet, quamdiu pro quasi mortuo habendus, consequenter quamdiu in captivitate detentus administrationem imperii nemini committit, vel committere potest. Quamobrem idem quoque pacem facere potest. *Quod erat quartum.*

Quodsi legibus fundamentalibus aliter fuerit introductum, vel moribus cujusdam Gentis, id erit jus istius Gentis proprium, quo aliæ non tenentur.

§. 984.

De pace cum invasore, vel usurpatore imperii facienda.

Cum invasore, vel usurpatore imperii pacem facere licet, si ei fidem dederunt subditi. Etenim si fidem dederunt subditi invasori, vel usurpatori, præstito nimirum homagio; eidem promiserunt, consequenter se obligarunt (§. 363. *part.* 3. *Jur. nat.*), quod actus regios pro jure factis agnoscere velint (§. 284. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem cum Gentes natura liberæ sint (§. 55. *part.* 8. *Jur. nat.*), ac ideo Gentibus aliis standum judicio uniuscujusque Gentis alterius in iis, quæ ad Remp. ejusdem spectant (§. 556. 157. *p.* 1. *Jur. nat.*), consequenter quando cum Rectore civitatis agunt, sequi teneantur possessionem (§. 150. *part.* 2. *Jur. nat.*), pacem vero facere sit actus regius (§. 977. *h.* & §. 284. *part.* 8. *Jur. nat.*); quin cum invasore, vel usurpatore imperii, cui subditi fidem dederunt, pacem facere liceat, dubitandum non est.

Invasor imperii est, qui sine jure imperium vi, vel dolo occupat (§. 1073. *part.* 8 *Jur. nat.*). Enimvero fieri etiam potest, ut populus per injuriam Regem ejiciat, & alii imperium deferat. Is invasor respectu populi dici nequit, etsi respectu Regis, cui jus suum adimi nequit (§. 336. *part.* 2. *Jur. nat.*), invasor dici posset. Utriusque autem respectu *Usurpator* dicitur, qui scilicet jus sibi non competens exercet, alieni juris possessor. Imperium populi est res propria (§. 34. *part.* 8. *Jur. nat.*). Gentes igitur aliæ non habent jus impediendi, si vel maxime de eo per injuriam disponant (§. 169. *part.* 2. *Jur. nat.*): id quod tamen quoad invasorem non semper fit (§. 1077. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quoniam vero ei, qui verum jus habet, jus suum non adimitur, quia possessionem amisit (§. 357. *part.* 2 *Jur. nat.*); quod diximus, Gentes sequi debere possessionem, id minime obstat, ut verum jus habenti in recuperanda possessione auxilia ferant (§. 617. 656.).

§. 985.

De pace a populi vel optimatibus facienda.

In statu populari pars major populi, in aristocratia pars major optimatum pacem facere possunt, dissentiente licet parte minore. Etenim in statu populari facere pacem populi est, in aristocratia optimatum (§. 978.). Enimvero quod in statu populari parti majori visum, id pro voluntate totius populi habetur (§. 157. *part.* 8. *Jur. nat.*), & quod in aristocratia parti majori optimatum visum, pro voluntate omnium habendum (§. 79. *part.* 7. *Jur. nat.*). Quamobrem in statu populari pars major populi, in aristocratia pars major optimatum pacem facere potest, dissentiente licet parte minore.

Naturale esse, ut vota majora seu plurima concludant, nemo non agnoscit. Quamvis vero per pactiones id immutari possit (§. 127. & *seqq. part.* 7. *Jur nat.*), id tamen in pangenda pace vix ac ne vix quidem fieri potest, cum ea exitum habere debeat. Quomodo vero populus jus suum exercere velit, cum singuli cives ad commune consilium vocari commode non possint, moribus deferendum.

BIU Cujas

§. 986.

Quomodo pax pangi possit.

Pax fieri non potest eo modo, ut jus suum ex asse is consequatur, cui id debetur; sed nonnisi per transactionem. Ponamus enim pacem fieri debere, quemadmodum rigor justitiæ exigit, ut ei, qui jus habet, id tribuatur (§. 926. *part.* 1. *Jur. nat.*); is, cujus justa fuerant arma, non solum consequi debebat debitum primarium, cujus causa bellum gestum fuit, verum etiam omnes sumtus in bellum factos (§. 786.); restituenda ipsi forent res vi injusta in bello ereptæ & damna quomodocunque data resarcienda (§. 788.). Immo ob injurias in bello factas pars adversa ipsi quoque teneretur ad pœnam (§. 789.), de qua satisfaciendum foret, & securitati futuræ cavendum. Enimvero ex adverso quæ belligerator justus ultra modum debiti occupavit, ea restituere tenetur (§. 787.). Et quia facta quoque belligeratoris justi illicita sunt, sine quibus finem suum consequi poterat, damna quoque data alteri restituere & ob injuriam factam ad pœnam tenetur, cum jam æquiparetur belligeratori injusto. Facile patet, si hoc modo pactio pacis fieri deberet, impossibile fore, ut ea habeat exitum, sed bellum aliter finiri tum non posse, nisi internecione vel unius, vel utriusque Gentis belligerantis. Pax igitur fieri nequit eo modo, ut jus suum ex asse is consequatur, cui id debetur. *Quod erat unum.*

Verum enimvero quoniam fieri non potest, ut, dum de pace convenitur, facta accurata omnium cognitione, definiatur, quantum huic, vel alteri parti sit tribuendum, aut restituendum, *per demonstrata*; ideo necesse est, ut seposita quæstione de jure inter se conveniant pacisentes, quinam rem litigiosam habere debeat, & quid pars una alteri restituere, quid retinere, aut ad quid præstandum una alteri obligata esse debeat. Quamobrem cum istiusmodi pactio transactio sit (§. 879. 882. *part.* 5. *Jur. nat.*); pax fieri non potest, nisi per transactionem. *Quod erat alterum.*

Pacem non fieri nisi transigendo, experientia abunde confirmat. Ac ideo quoque quæ de pace fit pactio transactionis nomen sortitur, ut per transactionem inter belligerantes definiri soleat. Si causa belli fuerit controversa, non alia est justa belli causa, nisi ut pars adversa vi armorum ad transactionem adigatur (§. 631), atque ideo non aliud agitur, quam ut tandem transigatur inter belligerantes. Et quis licitus sit se tuendi, sua recuperandi & pœnas exigendi in bello etiam justo modus, ex indiciis externis cognosci minime potest. Ac superius jam demonstravimus, judicium de necessitate eorum, sine quibus jus suum obtinere nequit, qui bellum gerit, ipsi relinquendum esse (§. 783.). Quodsi vero belligerantes inter se conquerantur de injuriis in bello factis, causa inter eos controversa non aliter quam transactione componi potest. Alias enim propter eas bellum continuandum foret, donec tandem transigere cogantur.

§. 987.

Effectus pactionis pacis.

Quoniam pactio pacis transactio est (§. 986.), transactione autem lis finitur (§. 880. *part.* 5. *Jur. nat.*); *pactione pacis perfecta bellum finitur*, consequenter *neutri belligerantium jus aliquod ad hostilitatem amplius competit*; cumque transactione facta prætensio extinguatur, nec eam renovare liceat (§. 890. *part.* 5. *Jur. nat.*), nec detur ad rem litigiosam regressus, etiamsi posthac probare possis, eam tuam esse, vel tibi deberi (§. 891. *part.* 5. *Jur. nat.*); *pace facta, propter eam causam, ob quam bellum gestum est, denuo bellum suscipi non potest.*

Ideo pax concludi dicitur æterna, vel in æternum; non quod neuter belligerantium alteri in posterum bellum inferre velit, sed quod inferre nolit eadem de causa, ob quam in præsenti gestum. Equidem si transactio saltem specialis fuerit, non renunciatur prætensioni ad eandem rem, de qua transactum, quæ aliunde haberi potest, quam de quo in præsenti cogitatum (§. 889. *part.* 5. *Jur. nat.*); non tamen hoc obstat æternitati pacis, modo ea cautione utaris, ut renuncietur omni prætensioni, quomodocunque de eadem re fieri potest.

Ita

BIU Cujas

Ita enim generalis erit transactio (§. 888. *p. 5. Jur. nat.*), qua omne jus ad eam rem, ob quam bellum gestum, ac omne id, quod ad eandem referri potest, extinguitur.

§. 988.

Similiter quia pax fieri nequit eo modo, ut jus suum ex asse consequatur is, cui id debetur, sed nonnisi per transactionem (§. 986.); *in pactione pacis nec causa belli deciditur, nec deciduntur controversiæ, quæ de factis in bello moveri poterant* (§. 884. *part. 5. Jur. nat.*), consequenter *neutra pars alteram injustitiæ & injuriarum damnat*, adeoque *in pactione pacis non rationes justificæ attenduntur, sed uterque paciscentium ad rationes suasorias animum attendere tenetur* (§. 621.). *Quænam rationes in pactione pacis attendendæ.*

Quando conditiones offerendæ, vel oblatæ acceptandæ, in deliberationibus propriis rationes justificas non prorsus negligere debet, qui non minus conscientiæ, quam utilitatis suæ rationem habere voluerit; non tamen eædem locum habent in deliberationibus paciscentium communibus. In transactione de jure suo, quod quis habere prætendit, aliquid remittit (§. 883. *part 5. Jur. nat.*), & prudentiæ est æstimare, quantum remitti consultum sit: quæ etiam potentiæ partis adversæ haud parum dari suadet, pro circumstantiis datis. Parendum necessitati, quod durum telum est.

§. 989.

Amnestia dicitur injuriarum & offensionum antea illatarum in sempiternum sancita oblivio. *Amnestia* igitur *præstita*, cum omnia facta in oblivionem perpetuam & in immortale silentium deducantur, *nemo rerum ante actarum accusari, neve mulctari potest.* *Amnestiæ quid sit.*

Amnestiæ nomen ab Athenienſibus ortum duxit, qui *Thrasybulo* autore, triginta tyrannis ejectis, legem tulerunt, ne quis rerum ante actarum accusaretur, neve mulctaretur, injuriarum offensionumve ultro citroque illatarum oblivione decreta, quam legem oblivionis ab iis appellatam fuisse *Cicero* refert. Nomen hoc etiam a nobis in sermone Germanico hodienum retinetur, quo oblivionem istam eine Amnestie dicere solemus, cum aliud vocabulum desit, nec novum condere libuerit. Ceterum ex definitione satis superque liquet, amnestiam decernendo id agi, ut per injuriam facta habeantur pro non factis: unde sponte sua fluit eorum impunitas.

§. 990.

Quoniam in pactione pacis neutra pars alteram injuriarum damnat (§. 988.), nec pace facta propter eam causam, ob quam bellum gestum est, denuo bellum suscipi potest (§. 987.), consequenter bellum & quicquid in eo factum est in perpetuam oblivionem & immortale silentium adducitur, injuriarum vero & offensionum antea illatarum in sempiternum sancita oblivio amnestia est (§. 989.); *in pactione pacis de amnestia primo omnium loco conveniendum, eaque omni pactioni pacis per se inest, etiamsi non conveniatur.*

Observatur hoc hodie, ut de pace paciscentes primo loco in amnestiam consentiant, ac ideo primus articulus amnestiæ destinetur. Quamvis vero expressa amnestiæ mentio non fieret, in eam tamen tacite consentire tenentur, qui de pace facienda deliberant. Cum enim non id agant, ut causa belli & controversiæ, quæ de factis in bello moveri poterant, decidantur (§. 988.), sed ut per transactionem bellum finiatur (§. 987.), sicque pax inter belligerantes restituatur (§. 959.); necesse omnino est, ut velint, belli ac eorum, quæ in bello facta sunt, sempiternam esse debere oblivionem, nec rerum actarum unum ab altero accusari debere. Sane nisi hoc supponatur tanquam certum, bellum deletum dici nequit pace sancita, cum ex eodem supersint discordiæ bellum resuscitare aptæ, quod funditus extirpari jubet salus communis Gentium (§. 962. 963.), suprema utique in civitate maxima lex (§. 11.), perinde ac in quavis civitate particulari (§. 86. *p. 8. Jur. nat.*).

BIU Cujas

§. 991.

Quomodo in pace conveniri possit.

In pactione pacis conveniendum, vel ut omnia restituantur in eum locum, quo fuerant ante bellum, vel ut maneant eo, quo sunt loco, vel ut quædam in bello capta restituantur, alia retineantur, & ut quædam alia præterea præstentur. Etenim cum in pace neutra pars alteram injustitiæ & injuriarum damnet (§. 988.), consequenter nec in bello capta per injuriam erepta declarentur; sed iis conditionibus transigendum, de quibus conveniri potest (§. 986.); id pro jure habendum, de quo conventum fuerit. Quamobrem cum aliter conveniri non possit, quam quomodo fieri potest, necesse autem sit, ut vel omnia restituantur in eum locum, quo fuerant ante bellum, vel ut maneant quo sunt loco, eo nimirum tempore, quo pax pangitur, vel ut quædam in bello capta saltem restituantur, alia retineantur, præterea autem aliæ quoque sint præstationes, ad quas Gentes sese sibi invicem obligare possunt, quod tanquam per se satis notum hic sumitur; in pactione pacis conveniendum, vel ut omnia restituantur in eum locum, quo fuerant ante bellum, vel ut maneant quo sunt loco, vel ut quædam in bello capta restituantur, alia retineantur, & præterea quædam in omni isto casu præstentur.

Pacis negotium aliter exitum habere nequit, quam ut ea pangatur eo modo, quo belligerantes inter se convenire possunt. Uterque dicit, se justam belli causam habuisse & nihil in bello per injuriam fecisse. Nil igitur supereſt, quam ut eo modo conveniatur, quo fieri potest, ut quod ex pacto oritur jus sanctitate fœderum firmum efficiatur (§. 546. 547.). Quodsi dicas, transactionem istiusmodi ante fieri debere, quam ad bellum progrediantur controvertentes; haud difficulter patebit, id fieri vix posse. Quodsi enim quis nulla necessitate adactus nimis facilem se præbeat injusta præsertim, aut nimis saltem dura petenti, verendum omnino est, ne lenitate ejus abutantur alii, sicque securitati suæ parum prospiciatur. Hujus igitur causa præstat præferre bellum, quam injusta aut iniqua petenti facilem aurem præbere, sit ita quod fortuna in bello minus favente in ea consentire cogatur.

§. 992.

De his, de quibus in pace nil dictum.

De quibus in pactione pacis nihil dictum, ea manent quo sunt loco. Quoniam enim neuter paciscentium injustitiæ vel injuriarum damnatur (§. 988.); quæ in bello occupata sunt quasi jure occupata promiscue censentur & similiter quæ utrinque facta sunt, quasi absque injuria facta intelliguntur: quo inprimis etiam facit (§. 989.), quod omni pactioni pacis per se insit amnestia (§. 990.). Res igitur in bello captæ manent ejus, qui eas occupavit, ac damna ferre debet is, qui passus est, impensas repetere nequit, qui fecit. De quibus igitur in pacis pactione nihil dictum est, ea manent quo sunt loco.

Pacis pactione nihil in iis, quæ in bello facta sunt, immutatur, nisi quatenus de iis certi quidpiam conventum. Alias enim bella ex bellis nascerentur, quod perinde præcavendum inter Gentes (§. 22.), ac in civitate, ne ex litibus nascantur lites (§. 984. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quodsi expresse in amnestiam consensum, quod fieri consultum est, cum jus pactitium in dubitationem minus adduci possit, quam Jus Gentium voluntarium & naturale, sive necessarium; revera quoque in hoc consensum est, ut ea, de quibus nihil dictum, maneant quo sunt loco.

§. 993.

De damnis bello datis.

Quoniam ea manent, quo sunt loco, de quibus in pactione pacis nil dictum (§. 992.); *quæ bello data sunt damna, eorum nomine actio non est, nisi aliud convenerit.*

Quodsi

BIU Cujas

Quodſi enim aliter fuerit conventum, damna reſtituuntur ex pacto, non vero tanquam debitum jure belli contractum. Idem tenendum eſt de iis, quæ manent eo, quo ſunt loco. Retinentur nimirum ex pacto, vi clauſulæ amneſtiæ vel expreſſe adjectæ, vel pactioni per ſe inexiſtentis. Atque ita tollitur dubium injuſtæ acquiſitionis ex parte ejus, cujus bellum injuſtum, utpote qui nil jure occupat (§. 777.), niſi forſan ex cauſis ſubnaſcentibus, tum etiam ex parte alterius, cujus bellum juſtum eſt, ſi qua ultra debiti modum cepit (§. 787.). Patet præterea, jure naturæ ob incertitudinem ejus, quod jure ſit in bello, nonniſi pace facta patere, quænam ab unaquaque belligerantium parte vere fuerint acquiſita, ſit ita quod durante bello apud Gentes pacatas acquiſita cenſenda ſint ejus, qui in bello occupavit (§. 892.) & pro talibus habeantur intra fines civitatis ſuæ. Jus dubium pactione pacis fit certum atque firmum.

§. 994.

De debitis & injuriis ante bellum, vel durante eo extra bellum contractis.

Quæ ante bellum debita fuerunt, nec non injuriæ ante idem factæ, ſed ob quas bellum non fuit geſtum, aut etiam debita durante bello aliunde contracta, vel injuriæ extra bellum factæ, per pacem non remiſſa intelliguntur, niſi de iis expreſſe fuerit dictum. Etenim clauſula amneſtiæ, ſive de ea expreſſe fuerit conventum, ſive eadem pactioni pacis ſaltem per ſe inſit (§. 990.), extendi nequit ultra bellum & ea, quæ in bello facta ſunt, cum paciſcentes nonniſi de his cogitaſſe certum ſit. Quamobrem nec per pactionem pacis remiſſa intelliguntur niſi ea, quæ ad bellum præſens ſpectant & in eo facta ſunt. Quamobrem quæ ante bellum debita fuerunt, nec non injuriæ ante idem factæ, ob quas tamen bellum geſtum non fuit, aut etiam debita durante bello aliunde contracta, vel injuriæ extra bellum factæ, per pacem remiſſa intelligi nequeunt. *Quod erat unum.*

Quodſi vero de iis in pactione pacis expreſſe fuerit dictum, clauſula amneſtiæ ad eadem extenſa, quod tum cum ceteris ſimul remiſſa fuerint, dubitandi ratio nulla eſt. *Quod erat alterum.*

Quamvis in pactione pacis præcavendum, ne bellum ex bello oriatur (*not.* §. 992.); propterea tamen amneſtia per ſe non extenditur ad ea, quæ ante vel extra bellum facta ſunt. Fac enim ad arma veniendum iterum eſſe propter debitum aut injuriam iſtiuſmodi; non tamen dici poteſt, bellum novum naſci ex præcedente, quod per pacem finitum fuerat. Inter rationes tamen ſuaſorias locum habere hæc poteſt, ut amneſtia expreſſe ita extendatur, ne novo cuidam bello cauſa ſuppetat.

§. 995.

De privatis iſtiuſmodi debitis.

Quæ privatis deberi coeperunt ex contractibus, vel maleficio, belli tempore, pace remiſſa non cenſentur. Debitum enim hoc non ex eo venit, quod in bello factum, ſed ex pacto: quod cum etiam hoſti ſervandum ſit (§. 799.), bellum minime obſtat, ut debitum contrahatur, etſi vetet ne exigatur. Patet igitur ut ante debita iſta privatorum pace remiſſa non cenſeri (§. 994.).

E. gr. ponamus debitorem meum cum patria ſua in hoſtium poteſtatem venire. Per ſe patet, uſuras, quarum dies ceſſit, tum a me exigi non poſſe. Sane ſi actionem intentare vellem, hoſtis id ſibi addicere poſſet prædæ nomine. Enimvero cum ex contractu oriatur jus meum, id ad bellum nullum reſpectum habet, nec ad idem extendi poſſunt, quæ de debitis remiſſis in pactione pacis dicuntur. Sublato igitur impedimento, poſtquam pax facta eſt, uſuras exigere poſſum. Alia vero eſt ratio, ſi hoſtis in bello debitum prædæ nomine ſibi addixit. Tum enim ad ea pertinet, quæ vi belli detinentur. Idem intelligitur de pœnis.

§. 996.

An res mobiles ſub reſtituendis comprehendantur.

Si in pactione pacis conventum fuerit, ut omnia reſtituantur in eum locum, in quo fuerant ante bellum, res mobiles ſub reſtituendis non comprehenduntur. Etenim cum

BIU Cujas

cum curandum ſit, ut negotia exitum habeant (§. 886.); de reſtituendis quoque in pactione pacis aliter conveniendum non eſt, quam ut reſtitutio exitum habere poſſit. Enimvero ſi res mobiles reſtitui deberent, cum probare deberet is, cui reſtituendæ eſſent, dominium ſuum adverſus poſſeſſorem (§. 545. *part. 2. Jur. nat.*), &, ſi periiſſet, æſtimatio præſtanda foret, ut damnum reſarciri poſſet (§. 572. *part. 2. Jur. nat.*), conſequenter non modo probandum præterea foret, quinam rem captam teneret, verum etiam quod vi bellica ſibi ablata fuiſſet, atque ideo facile patet, quot & quantis difficultatibus obnoxia ſit rerum mobilium in bello captarum reſtitutio, ut inter paciſcentes de pace exitum habere nequeat. Quamobrem ſi de rebus certis mobilibus reſtituendis nihil expreſſe fuerit dictum, nec de iis cogitaſſe intelliguntur paciſcentes. Quodſi itaque in pactione pacis conventum fuerit, ut omnia reſtituantur in eum locum, in quo fuerant ante bellum; res mobiles ſub reſtituendis non comprehenduntur.

Ad res mobiles itaque in hoc etiam caſu extendenda eſt amneſtia, ſive expreſſe conventa fuerit, ſive ſaltem per ſe pactioni pacis inſit (§. 990.). Per ſe autem patet, ſi de rebus certis reſtituendis dictum fuerit, has reſtituendas eſſe: hic enim ſaltem quæritur quid valeat in eo caſu, ubi in genere conventum, ut omnia reſtituantur, mobilium nulla expreſſa mentione facta. Ceterum ob eas, quas commemoravimus, difficultates aliaſque, quæ ſuperaddi poterant, de reſtitutione rerum mobilium, niſi forſan certarum, quarum reſtitutio nihil difficultatis habet, in pactionibus pacis non conveniri, ſed ſubinde certam reſtitutionis ſummam ſtipulari moris eſt.

§. 997.

Quando obligare incipiat pax.

Quamprimum pactio pacis fuerit perfecta, belligerantes ſtatim obligantur; milites autem ac ſubditi utriuſque a momento publicationis. Oſtenditur eodem modo, quo idem de induciis ſupra demonſtravimus (§. 919.).

Aliter conveniri poſſe, veluti ut a certo die pax incipiat, per ſe patet. Tumque ſtandum eſt eo, quod conventum (§. 376. 547.).

§. 998.

De reſtituendis poſt pactiones pacis perfectas captis.

Quoniam pactio belligerantes ſtatim obligat, quamprimum ea perfecta fuerit, non autem milites & ſubditos ante publicationem (§. 997.); *quod faciunt milites intra belli miniſterium, impune quidem faciunt, capta tamen poſt perfectas pactiones pacis & damna data utrinque reſtituenda.*

Bellum nimirum ſtatim finitur (§. 987.), conſequenter quæ poſt pactiones pacis perfectas fiunt, per injuriam fiunt, adeoque qui injuriam fecit ad reſtitutionem tenetur. Ignorantia autem invincibilis cum excuſet milites, ipſi ad pœnam non tenentur.

§. 999.

De contributionibus poſt pactionem pacis perfectam exactis.

Quoniam pactio pacis belligerantes ſtatim obligat, quamprimum perfecta fuerit (§. 998.), conſequenter neutri belligerantium amplius jus eſt ad ullum actum bellicum (§. 987. 785.), exactio vero contributionum actus utique belicus eſt; *poſt pactionem pacis perfectam nullas contributiones exigere licet, niſi ante debitas, ſed nondum ſolutas.*

Conſultius tamen eſt, præſertim ubi de reſtituendis conventum, ut expreſſe conveniatur de contributionibus non amplius exigendis, ubi etiam vetari poteſt, ne exigantur jam antea indictæ, ſed nondum ſolutæ.

§. 1000.

BIU Cujas

§. 1000.

Si res vi pacis reſtituenda, reſtituendi quoque ſunt fructus a die conceſſionis, non vero ante pacem percepti, vel debiti. Quamprimum enim res reſtituenda, nihil in ea juris habet, qui eandem reſtituere debet, quod per ſe patet. Quamobrem nec jus percipiendi interea fructus eidem competere poteſt. Quoniam vero eo ipſo momento quo ad reſtituendum obligatur, qui rem tenet, jus ejus incipit, cui eadem reſtituenda (§. 23. *part.* 1. *Jur. nat.*); jus quoque percipiendi fructus eodem momento ipſius eſſe incipit. Quamobrem ſi res vi pacis reſtituenda, reſtituendi quoque ſunt fructus a die conceſſionis percepti. *Quod erat unum.* *De fructibus rerum reſtituendarum vi pacis.*

Enimvero quoniam per amneſtiam, quæ omni paci ineſt (§. 990.), remittuntur quæ in bello facta (§. 989.), fructus quoque ante pacem percepti reſtituendi non ſunt, conſequenter nec ii, qui ante pacem debiti fuerunt, quos tanquam ſuos exigere poteſt, qui rem tenet. *Quod erat alterum.*

Nimirum in pactione pacis non attenditur, utrum jure, an injuria percepti fuerint fructus; ſed, ſi vel maxime tanquam injuria percepti ſumantur, injuria tamen remiſſa per amneſtiam, reſtitutio quoque fructuum remiſſa.

§. 1001.

Si res vi pacis reſtituenda, jura quoque rei cohærentia reſtituenda. Etenim res ita reſtituenda, qualis in bello capta: id enim actum intelligitur, cum de ea reſtituenda conveniretur (§. 512. *part.* 6. *Jur. nat.*). Quamobrem cum res capta fuerit cum juribus eidem cohærentibus; ea quoque una cum re reſtituenda ſunt. *De juribus rei reſtituendæ cohærentibus.*

§. 1002.

Si loca munita reſtituenda, ante reſtitutionem munimenta, quæ erant, cum occuparentur, demoliri non licet. Patet ex demonſtratione propoſitionis præcedentis, res tales reſtituendas eſſe, quales venerunt in hoſtis poteſtatem (§. 1001.). Quamobrem porro liquet, ſi loca munita reſtituenda, ante reſtitutionem demoliri non licere munimenta, quæ erant, cum ab hoſte occuparentur. *De locis munitis reſtituendis.*

Perinde nimirum foret, ac ſi urbem reſtituturus ante reſtitutionem domus incenderet, aut regionem reſtituendam vaſtaret. Alia vero ratio eſt, ſi qua munimenta hoſtis, dum locum tenuit, ipſe excitavit: tum enim de his ſtatuere poteſt, quemadmodum ſibi viſum fuerit, niſi conventum fuerit, ut locus munitus reſtituatur in eo ſtatu, in quo nunc eſt. Similiter patet per amneſtiam remiſſum intelligi, ſi munimenta durante bello fuerint diruta, cum ab hoſte tenerentur.

§. 1003.

Nomina regionum per pacem alteri relictarum accipienda ſunt ex uſu peritorum præſentis temporis. In pactis enim interpretandis a communi uſu loquendi recedendum non eſt, niſi adſint rationes urgentes in contrarium (§. 470. *part.* 6. *Jur. nat.*), & quidem uſus ejus temporis attendendus, quo pactio facta (§. 471. *part.* 6. *Jur. nat.*), qualis obtinet inter peritos (§. 478. *part.* 6. *Jur. nat.*). Quamobrem nomina regionum per pacem alteri relictarum accipienda ſunt ex uſu peritorum præſentis temporis, *De nominibus regionum per pacem alteri relictarum.*

Vocabula ſigna ſunt rerum. In pactione igitur pacis de rebus aliis cogitari nequit, quam quas tunc temporis, quando pax pangitur, ſignificant inter peritos, quales ſunt, qui de pace paciſcuntur.

§. 1004.

BIU Cujas

§. 1004.

De rebus in pristinum statum restituendis.

Si vi pacis quædam restituenda in eum statum, in quo fuerant ante bellum; status ultimus intelligitur, qui erat, cum inciperet bellum, nisi is ad certum annum referatur. Pactio enim pacis non aliam admittit interpretationem, quam de quo fuit cogitatum (§. 512. *par 6. Jur. nat.*). Quamobrem quando paciscentes inter se conveniunt, ut res quædam restituantur in eum statum, in quo fuerant ante bellum, cum de alio statu cogitare non potuerint, nisi eundem ad certum annum retulerint, quam in quo res erant, cum bellum inciperet; status utique ultimus intelligitur, qui erat, cum inciperet bellum. *Quod erat unum.*

Quodsi vero ad certum annum eundem retulerint, tunc talis utique intelligendus, qualis isto anno erat (§. 427. *part.* 3. *Jur. nat.*). *Quod erat alterum.*

Paciscentes non volunt, ut nihil actum sit, quando de rebus in pristinum statum restituendis disponunt. Quamobrem si se invicem intelligere debent, de alio statu sermo esse nequit, nisi qui erat, cum bellum inciperet. Hinc quod ab hoste captum a nobis durante bello recuperatum nostrum manet, non ipsi restituendum, quia nostrum erat, cum bellum inciperet.

§. 1005.

De iis, qui jure se sponte uni belligerantium subjecere.

Si populus suis juris, vel etiam ii, quos Gens sua defendere vel non potuit, vel noluit, durante bello, belligeranti uni se sponte subjecit; ad eos restitutio in pactione pacis conventa non pertinet. Etenim populus sui juris & qui ei æquiparantur, scilicet quos Gens sua defendere nequit, vel non vult (§. 867.), si sua sponte se subjicit belligerantium uni; id ad bellum non pertinet, licet occasione belli fiat, cum bellator eosdem sibi non subjecerit actu bellico, sed ipsimet suo jure se eidem subjecerint, consequenter ex pacto jus suum acquisivit belligerator. Quamobrem cum in pactione pacis transigatur de iis, quæ actu bellico facta sunt (§. 986.), adeoque ultra ea extendi nequeat restitutio conventa, hæc quoque non pertinet ad populum sui juris, vel etiam eos, quos Gens sua defendere vel non potuit, vel noluit, ubi durante bello sponte sese belligerantium uni subjecerunt.

Quodsi deditio facta a non libero, vel inferiore, hostis quoque jus nullum acquirere potuit, consequenter deditos, quos per injuriam tenet sibi subjectos, restituere tenetur, etiamsi de restitutione nihil fuisset conventum. Posse autem etiam conveniri, ut restituantur in statum pristinum qui ultro sese, sed jure suo subjecere, per se patet. In pace enim transactione conveniri etiam potest de præstationibus, quæ ad bellum, quod gestum fuit, & ad ea, quæ in bello facta sunt, nullum respectum habent, modo de iis expresse dicatur (§. 991.); sicuti in transactione omni de certis præstationibus conveniri potest, quæ ad rem litigiosam minime pertinent (§. 881. *part.* 5. *Jur. natur.*). Pax pangitur belli finiendi causa (§. 959.). Quamobrem paciscentium animo non obversantur nisi ea, quæ vi bellica facta sunt, ac ideo quando de restituendis agitur, non cogitatur nisi de restituendis iis, quæ vi hostili erepta sunt, vel etiam dolo (§. 857.).

§. 1006.

De relatione ad alias pactiones precedentes.

Si in pactione pacis relatio fit ad alias præcedentes: ea valebunt de re conventa, quæ in his expressius dicta sunt. Nemo enim non videt brevitatis tantummodo causa relationem ad alias præcedentes fieri, ne ibidem dicta denuo sint repetenda. Quamobrem evidens est in ea consentire paciscentes, quæ de re conventa in præcedentibus pactionibus expressius dicta sunt. Quoniam itaque mutuo consensu perficitur pactio (§. 819. *part* 3. *Jur. nat.*); si in pactione pacis relatio fit ad alias præcedentes, ea valebunt de re conventa, quæ in his expressius dicta sunt.

Haud

BIU Cujas

Haud obſcure intelligitur, quæ hic de pactionibus pacis dicuntur, eadem valere de fœderibus & pactionibus aliis quibuſcunque. Hæc autem relatio ad pactiones præcedentes frequentiſſima eſt, & fieri quoque poteſt, ut tota quædam pactio anterior renovetur, nec quæ nunc ſit non ſit niſi renovatio anterioris cujuſdam; vel etiam præſens contineat confirmationem anteriorum vel ſine ulla mutatione, vel in nonnullis mutatis. Talia nimirum dependent a voluntate tranſigentium.

§. 1007.

De alienando per pacem imperio & rebus, quæ ſunt in dominio populi.

Si per pacem vel imperium totum, vel pars ejus alienari debet, & regnum fuerit patrimoniale, Rex id facere poteſt, ſine populi conſenſu: quodſi vero fuerit uſufructuarium, ad alienationem requiritur in caſu priori populi, in poſteriori & populi, & ejus partis, in quam fit alienatio conſenſus, declaratus vel verbis, vel factis, quando nempe Rex in ſumma neceſſitate conſtitutus pacem aliter impetrare non poteſt, aut ratihabitio accedit, dum populus novo acquirenti ſine ulla contradictione homagium præſtat. Idem intelligitur de rebus, quæ ſunt in dominio populi vel univerſitatis cujuſdam. Si enim regnum fuerit patrimoniale, Rex prouti ſibi viſum fuerit, imperium in perſonam extraneam quamcunque transferre (§. 283. *part.* 8. *Jur. nat.*), & niſi rationes particulares obſtent, idem quoque in partes ſubjectivas dividere poteſt (§. 294. & *ſeqq. part.* 8. *Jur. nat.*). Quamobrem nil obſtat, quo minus etiam per pacem vel imperium totum, vel partem ejus alienare poſſit ſine conſenſu populi: id quod etiam naturæ regni patrimonialis convenit (§. 155. *part.* 8. & §. 131. *part.* 2. *Jur. nat.*). *Quod erat primum.*

Enimvero ſi regnum fuerit uſufructuarium, imperium alienare nequit, ſed actus ejus ipſo jure nullus eſt, &, ſi tradere velit, populus reſiſtere poteſt (§. 1058. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quodſi ergo per pacem alienandum, populi ad hunc actum requiritur conſenſus, penes quem eſt imperii proprietas (§. 34. *part.* 8. *Jur. nat.*). *Quod erat ſecundum.*

Quoniam vero univerſus populus obligatur ſingulis, ac per conſequens cuilibet ſuæ parti ad ſalutem ejus promovendam (§. 28. 17. *part.* 8. *Jur. nat.*): a qua obligatione cum ſeipſum liberare non poſſit (§. 674. *part.* 3. *Jur. nat.*), imperium quoque in ipſam ſine ejus conſenſu alienari nequit. *Quod erat tertium.*

Cum conſenſus tam verbis, quam factis declarari poſſit (§. 660. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), ad alienationem vero imperii per pacem a Rege uſufructuario factam requiratur cum populi *per demonſtrata n.* 2. tum ejus partis, in quam fit alienatio, conſenſus, *per demonſtrata n.* 3. ſi a Rege uſufructuario per pacem imperium alienandum ſive in totum populum, ſive in partem ejus, perinde quoque eſt, ſive conſenſus verbis expreſſe, ſive tacite ſeu facto declaretur. *Quod erat quartum.*

Si jus pangendi pacem Regi competit (alias enim ceſſat præſens quæſtio), cum voluntate populi in ipſum fuerit translatum (§. 133. 139. *part.* 8. *Jur. nat.*), in id quoque ſe conſenſurum populus facto ipſo declaravit, quod ad pacem impetrandam neceſſarium fuerit. Quodſi ergo Rex in extrema neceſſitate conſtitutus vel imperium totum, vel ejus quandam partem alienare cogatur, ut pacem impetret; conſenſum expreſſum non demum requirere tenetur. *Quod erat quintum.*

Denique ſi Rex per pacem imperium alienavit vel totum, vel in partem ejus, & populus hoc quomodocunque ratihabuerit, veluti ſi non contradicat, & homagium novo acquirenti ultro præſtet, cum tunc perinde ſit, ac ſi ante perfectam pacis pactionem conſenſiſſet; alienatio valida eſt. *Quod erat ſextum.*

Cum res, quæ ſunt in dominio populi, per pacem alienantur, perinde de jure populi diſponitur, ac ſi imperium alienatur. Quamobrem facile patet, quæ de alienatione imperii demonſtrata ſunt, ea eodem modo intelligi de alienatione rerum, quæ ſunt in dominio populi, ut ea ſeorſim demonſtrari non ſit opus.

BIU Cujas

Judicium de eo, sine quo pax impetrari nequit, utique est penes Regem, quemadmodum in genere judicium de iis, quæ ad Remp. conservandam & perficiendam necessaria sunt, penes ipsum est, nisi per leges fundamentales certus agendi modus præscriptus fuerit. Ac tanto facilius in præsenti negotio statur judicio Regis, quia Rex nullus imperium in partem quandam populi, multo minus in totum populum alii concedet, nisi summa necessitate compulsus, ut aliter pacem impetrare non possit. Vix itaque atque ne vix quidem concipi potest casus, in quo dispositioni de alienatione imperii sive totius, sive partis subjectivæ non insit tacitus populi & partis ejus, in quam fit alienatio, consensus. Accedit respectu partis, quod, sicuti parti populi jus est se imperio hostis subjiciendi, si Gens sua eam adversus vim hostilem defendere nequit (§. 868.), ita ex adverso non minus populo jus esse debeat, ut partem quandam a se separet, si alias se conservare nequit (§. 164. *part.* 7. & §. 4. *part.* 8. *Jur. natur.*), præsertim cum ea non perdatur sed alterius civitatis membrum fiat; Quod vero succedit in populo, vel parte cujusdam populi, id multo facilius locum habet in rebus publicis & rebus universitatis (§. 88.), præsertim cum dominium Gentis cum imperio connexum sit (§. 305.) & eodem modo in Rectorem civitatis transeat, quo hoc in ipsum transfertur (§. 306). Id hic inprimis notandum est, quæ de alienando imperio demonstrantur, non intelligenda esse de deditis in bello vel vi occupatis; de his enim cum transigatur in bello, quatenus ea sint restituenda, in pactione pacis nulla quæstio est, utrum sint concedenda, nec ne. Si pax aliter obtineri nequit, quam ut vel omnia maneant, quo sunt loco, vel ut non omnia restituantur, requisitio consensus populi per se cessat. Et quod res publicas & universitatis attinet, considerandum præterea est, Rectori civitatis quoque in eas competere dominium eminens (§. 92. 102.), vi cujus in casu necessitatis disponere de iis potest, prouti salus publica exigit (§. 93. 103.).

§. 1008.

De rebus & personis privatis.

In pactione pacis Rector civitatis disponere potest de rebus privatis subditorum vi dominii eminentis: immo & de personis vi potestatis eminentis. Etenim vi dominii eminentis de rebus privatis subditorum (§. 110. 111. *part.* 8. *Jur. nat.*) & vi potestatis eminentis de ipsis quoque personis in casu necessitatis disponere potest Rector civitatis, salutis publicæ causa (§. 113. 114. *part.* 8. *Jur. nat.*). Debet hoc Rector civitatis subditis suis ut pacem omni modo conservet (§. 962.), consequenter etiam ut turbatam restituat, & ut bellum vitet, quantum potest (§. 964.), consequenter etiam ut, si eidem fuerit implicitus, finire id studeat, cumque in pactione pacis non decidatur causa belli, nec decidantur controversiæ, quæ de factis in bello moveri poterant (§. 988.), sed transigendo (§. 986.) pax fieri debeat sub iis conditionibus, quæ obtineri possunt (§. 991.); de iis, quæ in pace alteri conceduntur, pro arbitrio suo disponere nequit qui pacem facit. Quamobrem evidens est, quod, quando in pactione pacis disponendum est de rebus privatis subditorum, vel ipsis etiam personis, id fieri in casu necessitatis utilitatis publicæ causa. Vi igitur dominii eminentis de rebus privatis subditorum & vi potestatis eminentis de ipsis etiam personis in pactione pacis disponere potest Rector civitatis.

Ad quid vero deinde civitas teneatur illis, de quorum rebus vel personis fuit dispositum, id non ad pactionem pacis pertinet, & alibi demonstratum (§. 119. *part.* 8 *Jur. nat.*).

§. 1009.

De sociis in bello.

In fœdere pacis comprehenduntur etiam socii: si tamen cum his peculiare fuerit bellum, cum ipsis quoque pax expresse pangenda. Qui enim in bello alteri belligerantium parti se associant sive auxilia, sive subsidia mittendo, aut alio quocunque modo eum adjuvando; quicquid in bello agunt, non suo nomine agunt, sed ejus nomine, cui se associant & cujus causam defendunt. Quicquid igitur in bello agunt, id ab bellum, quod geritur ab eo, cui se associant, pertinet. Quamobrem cum per amnestiam, quæ, licet expresse non fuerit conventa, omni pactioni pacis per se inest (§. 990.), omnia in bello facta in oblivionem perpetuam & immortale silentium deducantur, ut nemo rerum in

bello

BIU Cujas

bello actarum accusari, neve mulctari possit (§. 989.); amnestia quoque ad socios extenditur. In fœdere igitur pacis iidem etiam comprehenduntur. *Quod erat unum.*

Enimvero si peculiare bellum cum iis fuerit gestum, quæ in hoc facta sunt, ad bellum ejus, cui se associarunt, minime pertinet, licet hujus occasione illud fuerit natum. Quamobrem nec pactio, quæ de illo finiendo sit, ad hoc quoque extendi potest. Necesse igitur est, ut cum sociis quoque expresse pax pangatur. *Quod erat alterum.*

Non uno modo contingit peculiare esse cum sociis bellum. In gratiam belligerantis unius, qui eidem fœdere junctus, alteri belligerantium suo nomine bellum indicere & alio in loco cum proprio exercitu adversus eum agere potest, sive aperte causam illius defendendo, sive causam aliam prætexendo. Similiter ex adverso ab eo, contra quem auxilia, vel subsidia mittuntur, aut alia adjumenta præstantur, bellum mittenti, vel adjuvanti indici & adversus ipsum hostiliter agi potest, aut etiam bello non indicto arma eidem inferri possunt, ut ipso facto peculiare cum eo bellum sit. In hisce igitur casibus pacem peculiariter pangi necesse esse a fœderatis, nemo non videt. Quemadmodum etiam evidens est, fœderatos pacem particularem facere posse, ut bellum, quod cum ipsis est, finiatur, nisi in fœdere fuerit conventum, ne unus fœderatorum absque altero faciat.

§. 1010.

Rebelles dicuntur subditi, qui arma injusta sumunt adversus Rectorem civitatis. Atque is status non bellum, sed *Rebellio* vocatur, idiomate patrio ein Aufruhr. *In rebellione* autem *id agitur, vel ut imperio exuant Rectorem civitatis, vel ut eum ad conditiones quasdam acceptandas cogant.* *Rebellio quid sit.*

Quandonam injusta & impia sint subditorum in Rectorem civitatis arma, ex principiis Juris publici universalis in parte octava Juris naturæ demonstratis definiendum. Haud raro desperatio subditos facit rebelles, si Rector civitatis suæ utilitatis causa eos nimium oneret, aut juribus ac privilegiis, quibus fruebantur, privet, & si qua sunt alia, quæ regimen ipsius intolerabile efficiunt. Quamvis enim obligentur ad obedientiam cum patientia (§. 1043. *part. 8. Jur. nat.*); patientia tamen nimis læsa tandem fit furor, ut jugum sibi intolerabile visum excutere conentur.

§. 1011.

Bellum vero *civile* dicitur, quo justa arma adversus Rectorem civitatis sumunt subditi. Quamobrem cum rebellio injustam habeat causam (§. 1010.), civile autem bellum justam; *rebellio bellum civile non est & contra*, consequenter *nec subditi bellum civile excitantes sunt rebelles*. In casu dubio cives adversus Rectorem civitatis arma sumentes dicuntur idiomate patrio die Misvergnügten, vel voce a Gallis mutuata, sed tantisper immutata die Malcontanten, qua male contenti regimine scilicet præsenti. *Bellum civile quid sit.*

Cum exteratum Gentium non sit judicium de iis, quæ inter subditos & Rectorem civitatis alicujus intercedunt, utpote quæ sese regimini aliorum immiscere non debent (§. 257.); non rebellionem vocabunt, si subditi arma sumunt in superiorem, nisi manifestissima sit horum injuria: dicent potius bellum civile, idiomate patrio innerliche Unruhe, & vi adversus superiorem agentes male contentos.

§. 1012.

Quoniam bellum civile est, quo arma justa in Rectorem civitatis sumunt subditi (§. 1011.), arma autem justa non intelliguntur, nisi quando Rectori civitatis vi resistere licet, quod in quibusdam casibus licere alibi demonstra- *An bellum civile sit licitum.*

BIU Cujas

vimus (§. 1054. *part.* 8. *Jur. nat.*); *bellum civile licitum est in omni casu, in quo Rectori civitatis vi resistere licet*. Quoniam subditis saltem supplicare licet, superiore imperante, quod nimis durum, vel iniquum videtur (§. 1051. *part.* 8. *Jur. nat.*), &, si precibus locum dare nequit, obedire tenentur (§. 1052. *part.* 2. *Jur. nat.*), immo nec magistratibus competit jus injuriis ejus resistendi (§. 1053. *part.* 8. *Jur. nat.*); *si injuriis Rectoris civitatis vi resistatur, bellum civile non est* (§. 1011.), *sed rebellio*.

Equidem legi naturæ repugnantia imperanti obediendum non est (§ 1044. *part.* 8. *Jur. nat.*); si tamen inobedientiam justam punire audeat, id patienter ferendum (§. 1045. *part.* 8. *Jur. natur.*). Pœnam tamen ut effugiant innocentes, fugere licet & supplices fieri apud aliam Gentem, quæ extraditionem bonorum relictorum urgere potest. Sed de his & aliis huc spectantibus ut plura dicamus, non est hujus loci.

§. 1013.

Tumultus quid sit.

Tumultum dicimus eum statum, quo turba confluens vim infert magistratibus, aut aliis potestatibus minoribus, vel earum rebus, tum etiam privatis eorumque rebus aut saltem inferre minatur. Idiomate patrio dicimus einen Aufstand.

Differt omnino tumultus a rebellione, cum in hac vis armata inferatur potestati summæ, in illo autem nonnisi potestatibus minoribus, vel privatis. Rebellio propius accedit ad bellum civile, a quo nonnisi justitia causæ differt, quam tumultus ad rebellionem. Exemplum tumultus est in rusticis, qui una cum servis, mulieribus atque ancillis fustibus, baculis, lapidibus, ligonibus aliisque instrumentis magistratui resistunt & executionem impediunt.

§. 1014.

Quale sit delictum.

Quoniam *tumultus* tranquillitatem publicam turbat (§. 11. *part.* 8. *Jur. nat.*); *crimen*, seu *delictum publicum est* (§. 581. *part.* 8. *Jur. nat.*), & *tumultum excitantes, vel foventes eidemque sese immiscentes criminis rei sunt*, consequenter *pro diversitate circumstantiarum a superiore puniendi* (§. 626. *part.* 8. *Jur. nat.*).

Merentur nimirum pœnam tum tumultus auctores, tum qui iisdem se associant & ad tumultum quomodocunque concurrunt, etsi subinde necesse sit pœnam remitti per amnestiam (§ 989.).

§. 1015.

De iis, quæ rebellibus & tumultuantibus promittuntur.

Quæ rebellibus & tumultuantibus rebellionis aut tumultus sedandi causa promittuntur a summa potestate; ea sunt servanda. Ostenditur eodem modo, quo supra demonstravimus, quæ hosti tanquam hosti, prædoni & latroni tanquam prædoni & latroni promittuntur, servanda esse (§. 799.).

Equidem cum rebellibus & tumultuantibus pacis pactio non est, cum pacem non faciant nisi summæ potestates inter se (§. 977.); non tamen hoc obstat, quo minus sedandæ rebellionis, aut sedandi tumultus causa pactio fiat, si aliter sedari non possit, saltem non consultum sit. Pactiones autem istæ, vel etiam nuda ex parte superioris promissa non minus servanda sunt, quam pactiones cum hoste durante bello.

§. 1016.

De amnestia rebellibus & tumultuan.

Quæ rebellibus & tumultuantibus rebellionis aut tumultus sedandi causa promittuntur a summa potestate, cum servanda sint (§. 1015.); *si amnestia promissa*

BIU Cujas

missa fuerit, nullus quoque eorum, quæ in rebellione vel tumultu facta sunt, accusari, neve mulctari potest (§. 989.). *tibus promissa.*

Amnestiam exempli loco in medium afferre lubet: pro diversitate enim circumstantiarum alia quoque promitti possunt, veluti ut onera quædam cessent, ut privilegia debeant esse restituta & quæ sunt alia, quæ causam rebellioni & tumultui dederunt, salva etiam pœna in auctores rebellionis & tumultus.

§. 1017.

Pactio pacis etiam obligat Gentem, sive populum, & successores. Evidens est, pactionem pacis utilitatis publicæ manentis causa fieri (§. 959.) & esse fœdus reale (§. 419.). Enimvero fœdus a Rectore civitatis utilitatis publicæ causa initum reale Gentes quoque & successores obligat (§. 424.). Pactio igitur pacis etiam obligat Gentem, sive populum, & successores Rectoris civitatis. *An pactio pacis populum & successores obliget.*

Pacem facere pertinet ad exercitium imperii, quod est Rectoris civitatis præsentis, In actus igitur ad id spectantes, qui relicti sunt & relinqui debuerunt judicio Rectoris civitatis præsentis, nullum jus competit successoribus, ut ideo eorum consensus non sit requirendus, qui spem succedendi habent, ad pactionem pacis. Quamobrem successores obtendere nequeunt, quasi pax in eorum præjudicium sit facta. Fieri non potuit nisi sub his conditionibus, quæ pro datis circumstantiis obtineri potuerunt.

§. 1018.

Quæ in pactione pacis conventa fuerunt, ut dentur, reddantur, vel restituantur; ea præstanda sunt sine mora. Etenim si nullum adjectum fuerit tempus, utique conventum intelligitur, ut præstentur statim; si vero tempus fuerit adjectum, ut præstentur intra tempus conventum. Quodsi ergo arbitrio ejus, qui præstare debet, non relictum, quando præstare velit, pacta vero servanda sunt (§. 789. *part.* 3. *Jur. nat.*); quæ in pactione pacis conventa fuerunt, ut dentur, reddantur, vel restituantur, ea quoque sine mora præstanda sunt. *De mora in præstandis conventis non ferenda.*

Vide, quæ de debito præcise solvendo alibi demonstravimus (§. 665. 666. *part.* 5. *Jur. nat.*), itemque de mora in se illicita (§. 652. *part.* 3. *Jur. nat.*) & ejus purgatione (§. 653. 654. *p.* 3. *Jur. natur.*).

§. 1019.

Quæ per pacem restituuntur, postliminium habent. Etenim Gens quælibet, consequenter & Rector civitatis (§. 39.), jura subditorum suorum adversus vim hostium externam defendere tenetur (§. 4. 28. *part.* 8. *Jur. nat.*), consequenter etiam operam dare, ut ab hoste capta recuperentur. Quocunque igitur modo recuperentur, in pristinum statum restituenda, cum nulla adsit ratio, cur in eo quicquam immutandum, quod enim capta fuerunt ab hoste, ratio nulla est (§. 56. *Ontol.*). Quamobrem quæ per pacem restituuntur, postliminium habent (§. 896.). *De postliminio eorum, quæ per pacem restituuntur.*

Cum jure naturæ captivi non fiant servi (§. 814.), sed pace facta dimittendi (§. 815. *& seqq.*), consequenter vel permutandi, vel certo pretio, de quo conveniri consultum est (§. 817.), redimendi, quemadmodum etiam inter christianos moris est; jure naturæ cessat quæstio, num & quando in pace captivis sit postliminium. Debet ipsis hoc civitas, ut eos a captivitate liberet & in pristinum statum restituat.

§. 1020.

BIU Cujas

§. 1020.

Quando pax rumpi dicatur.

Pax rumpi dicitur, si pactio pacis non servetur, seu si quis quid facit, quod vi ejusdem facere non poterat, nec debebat, aut non facit, quod vi ejusdem facere debebat. *Ruptio* ideo *pacis* vocatur, idiomate patrio, ein Friedens-Bruch/ factum tam positivum, quam negativum pactioni pacis contrarium. In genere autem *fœdus* quodlibet *rumpi* dicitur eodem sensu. Et qui pacem, vel fœdus rumpit, *Ruptor pacis* vel *fœderis* appellatur.

Ruptio pacis fœdissima injuria est, cum fidem fallat ruptor (§. 759. *part.* 3. *Jur. nat.*), quæ inter Gentes sancta esse debet (§. 550.); non sine perfidiæ nota (§. 766. *part.* 3. *Jur. nat.*).

§. 1021.

De bello veteri resuscitato.

Quoniam pace facta propter eam causam, ob quam bellum gestum est, denuo bellum suscipi nequit (§. 987.), nec vi amnestiæ, quæ omni paci inest, etiamsi expresse de ea non fuerit conventum (§. 990.), ob ea, quæ in bello isto facta fuerunt (§. 989.), pacem vero rumpit, qui facit, quod vi pactionis pacis facere non debebat (§. 1020.); *Qui ob eandem causam, ob quam bellum gestum fuerat, vel ob ea, quæ in eodem facta fuerunt*, consequenter *sine ulla nova causa vim bellicam infert; pacem rumpit.*

Qui sine nova causa in arma denuo ruit, facit contra id, quod omni paci inest. Quia in hoc casu pacis violatio adeo evidens est, ut haud facile quis pace facta arma repetat, nisi nova causa obtenta. Nimis odiosum nomen est Ruptoris pacis inter Gentes, quam ut quis idem non curaret.

§. 1022.

Articuli pacis quid sint.

Articuli pacis dicuntur singulæ conventionis partes, quibus distinguuntur ea, de quibus sigillatim quidpiam fuit conventum. *Articuli* autem *connexi* sunt, in quibus convenitur de rebus ad eandem causam pertinentibus: *diversi*, in quibus convenitur de rebus ad diversam causam spectantibus. Quamobrem cum sint tot diversa pacta, quot res ad diversas causas pertinentes; *articuli pacis connexi ad pacem eandem spectant, diversi vero separatam quandam faciunt.*

Non singulare hoc est in instrumentis pacis: fieri enim etiam potest, ut in aliis instrumentis de rebus diversis simul agatur, veluti si quis domum vendit & ex alia causa centum promittit. Diversus hic est contractus emtionis venditionis & diversa stipulatio, ex qua centum debentur.

§. 1023.

De ruptione pacis in articulis diversis.

Quoniam tot sunt paces diversæ, quot articuli diversi & nonnisi connexi ad eandem pacem spectant (§. 1022.); *si pax rumpitur in articulis diversis, in cæteris durat.*

Eodem sane modo in casu simili, quem illustrationis causa allegavimus (*not.* §. 1022.), qui domum tradit, ast centum solvere non vult, contractum venditionis non violat, sed saltem stipulationem. Plurimum refert accurate discernere, utrum pax tota rupta sit, uno pacis articulo rupto, nec ne. Atque ideo articuli connexi a diversis probe a se invicem sunt distinguendi, ne obligationes diversæ & separatæ, quarum una ab altera non pendet, confundantur in unam communem. Injuria nimirum si committatur in articulo uno, sed diverso, & propterea in arma veniatur, bellum nullum respectum habet ad ea, de quibus in cete-

BIU Cujas

ceteris articulis conventum, In pactione pacis proprie non transigitur, nisi de belli causa & iis, quæ in bello facta sunt; per stipulationem vero accedunt præstationes aliæ ad istam nullum respectum habentes (§. 991.).

§. 1024.

An pax rumpatur ob leviorem transgressionem.

Pax rumpitur, etiamsi minoris momenti capita violentur. Etenim pax rumpitur, quando quid fit contra id, quod in pace dictum est (§. 1020.). Quamobrem cum hoc obtineat, si minoris quoque momenti capita violantur; pax rumpitur, etiamsi minoris momenti capita violentur.

Nimirum fides ut sancta sit, consequenter quod promissum est inviolabile (§ 546.), non inde venit, quod res majoris momenti promissa, sed quia promissa. Fallitur fides, etiam si non servetur promissio rei minoris momenti (§. 759. *part.* 3. *Jur. nat.*).

§. 1025.

De bello ob novam causam illato.

Pax non rumpitur, si ob novam causam bellum inferatur. Pactione pacis saltem conventum, ne propter eam causam, ob quam bellum gestum est, denuo bellum suscipiatur (§. 987.). Quodsi ergo bellum inferatur ob novam causam, id contra pactionem pacis non fit, consequenter nec pax rumpitur (§. 1020.).

Perinde est, sive injuria, quæ novo bello causam dat (§. 617.), commissa fuerit ante bellum anterius, sive in eodem, sive post idem. Vide etiam, quæ supra annotavimus (*not.* §. 987.), quomodo eadem causa formam novæ induere possit.

§. 1026.

De fœdere belli inito adversus eum, cum quo pacem fecisti.

Quoniam pax non rumpitur, si ob novam causam bellum inferatur (§. 1025), perinde vero sit, sive tuo nomine alteri bellum inferas, sive alii te associes, cum in utroque casu hostiliter adversus eum agas, cum quo pax fuerat conventa; *pax non rumpitur, etiamsi posthac alii te associes, qui bellum ei, cum quo pacem fecisti, infert.*

Patet itaque, illicitum non esse, ut fœdus belli pangatur adversus eum, cum quo pacem feceras, nec hunc te perfidiæ accusare posse, nisi pax ita inita fuerit, ne posthac ulli adversus alterum in bello te associes. Tunc enim obligatio nascitur ex pacto speciali, quo tibi ademtum est jus alias natura competens. Est tamen hæc pactio articulus diversus, non connexus, nisi expresse addatur, pacem ruptam esse debere, si hoc fiat, ita ut ab eo tanquam a conditione protestativa suspendatur concessio ceterorum, de quibus conventum (§. 1022.).

§. 1027.

De sociis & subditis contra pacis pactionem facientibus.

Si qui fuerant in bello socii, aut subditi tui sine consensu tuo, vel subsecuta ratihabitione faciant, quod est contra pactionem pacis, pax non rumpitur. Etenim quamprimum bellum finitur, consequenter facta pace (§. 975.), qui fuerant in bello socii tales esse desinunt. Quoniam itaque ipsorum factum a voluntate tua non amplius pendet, nec id tibi imputari potest (§. 650. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Quamobrem si faciunt, quod est contra pactionem pacis, a te pax rupta dici minime potest (§. 1020.). *Quod erat unum.*

Similiter patet, si quis subditorum tuorum sine consensu tuo, vel absque subsecuta ratihabitione faciat, quod est contra pactionem pacis; id non pendere a voluntate tua. Unde porro ut ante sequitur, pacem non rumpi. *Quod erat alterum.*

Tenentur subditi ei, cum quo pax facta, ad damni reparationem (§. 580. *part.* 2. *Jur. nat.*), tibi vero ad pœnam (§. 647. *part.* 8. *Jur. nat.*). Atque hinc patet, quid fieri debeat, ne factum sub-

BIU Cujas

subditorum ratihabendo facias tuum. Ratihabitio autem ut sit manifesta, recte *Grotius* lib. 3. c. 20. §. 30. observat, tria requiri, nimirum scientiam, puniendi potentiam & neglectum, illam vero evincere facta manifesta aut ab eo, cui injuria facta, denunciata; eam præsumi; nisi subditorum seditio fuerit manifesta, hunc denique ostendere elapsum temporis spatium, quale ad crimina punienda in quaque civitate sumi solet,

§. 1028.

De subditis, si aliis bellum gerentibus militent.

Si subditi tui aliis bellum gerentibus militent citra tuum decretum; pax non rumpitur. Etenim si in civitate prohibitum non est, ut subditi sive mercede conducti, sive gratis aliis militent, quod alias permissum, pactione pacis sublatum intelligi nequit, nisi expresse fuerit conventum, ne permittatur, ut posthac contra se militent. Quoniam itaque nihil fit contra pactionem pacis, si militent; nec propterea pax rupta dici potest (§. 1020.).

Equidem *Grotius* l. c. §. 31. id non permittendum esse censet, nisi probabilibus argumentis appareat, actum aliud; nullam tamen sententiæ suæ rationem affert. Ex adverso autem nulla apparet ratio, cur per pacem licitum esse non debeat, quod alias fuerat licitum, cum de eo in pactione pacis nihil in contrarium fuerit conventum. Alia vero est ratio, si decreto publico militent, tunc enim adjuvas hostes ejus, cum quo pax inita.

§. 1029.

Si subditi contra articulos pacis lædantur.

Si subditi tui contra articulos pacis læduntur, pax rumpitur Pax nimirum initur non modo pro tota civitate, sed singulis quoque ejus membris, sive subditis, quos contra injurias exterarum tueri debet Gens universa (§. 28. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quodsi ergo subditi tui contra articulos pacis lædantur, id omnino fit contra pacem (§. 1022.), consequenter pax rumpitur (§. 1020.).

Sicuti bellum pertinet ad singulos subditos (§. 723.); ita similiter pax. Et sicuti fœdus pacis obligat singulos subditos: ita quoque singulorum securitati eodem prospicitur. Tenenda vero hic sunt, quæ de subditorum lædentis factis paulo ante demonstrata sunt (§. 1027.).

§. 1030.

De sociis in pace comprehensis.

Si sociis in pace comprehensis vis armorum infertur; pax rumpitur. Patet enim per se, id fieri contra pactionem pacis, consequenter pacem rumpi (§. 1020.).

Valet hoc, etiamsi cum ipsis non fuerit contractum. Etenim ex pacto nobis competit jus contra id læso auxilia ferendi & lædentem ad implendum promissum adigendi, etsi ex eo nullum jus quæsitum fuerit socio læso.

§. 1031.

De sociis ob propriam causam bellum gerentibus.

Si socii non ob causam tuam, sed ob propriam bellum gerunt; pax tecum facta ad ipsos non pertinet, nec ad te, quæ cum ipsis facta est. Etenim tum patet, bellum tuum & bellum sociorum esse bella separata. Quodsi ergo tu pacem facis, de causa belli tui & de iis, quæ in eo facta sunt, tantum transigitur, non vero de causa belli sociorum & iis, quæ in eodem facta sunt. Ac idem intelligitur, si pacem faciant socii. Quamobrem pax a te inita non pertinet ad socios, qui bella separata gesserunt, nec pax ipsorum ad te.

In hoc casu pax fieri nequit, nisi consensu tuo & sociorum, & licet in eodem instrumento contineantur articuli pacis, ii tamen qui ad causam tuam referuntur diversi sunt ab iis, qui causam sociorum concernunt (§. 1022.). Guarandam tamen sibi invicem præstare possunt (§. 451), & tunc singuli ad ferendum auxilium contra eum, qui cum uno pacem rupit, obligantur (§. 443.).

§. 1032.

BIU Cujas

§. 1032.

Si per te non ſtat, quo minus quod in pactione pacis promiſſum adimpleas; pacem non rumpis. Etenim cum nemo ſe alteri obligare poſſit ultra id, quod poſſibile (§. 209. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*); ſi per te non ſtat, quo minus quod in pactione pacis promiſſum adimpleas, eo ipſo nil fit contra pactionem pacis, conſequenter nec pacem rumpis (§. 1020.). *Si per te non ſtet, ut promiſſum adimpleas.*

Non tuum eſt factum, quod adimplere non poſſis; ſed caſus, quem nec prævidere, cum paciſcereris, nec evitare, ubi pactio perfecta fuerat, poteras. Caſus autem, quem evitare non potuiſti, tibi imputari nequit (§. 638. *& ſeqq. part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Pertinet huc, ſi ipſe bello implicitus auxilia, vel ſubſidia promiſſa mittere nequeas (§. 665.), aut ſi res, quæ dari debebat, interierit, vel a furibus aut prædonibus, vel etiam ab hoſte quodam ablata fuerit.

§. 1033.

Si pax ab uno rumpitur, nec alter pactionem pacis ſervare tenetur; ſi tamen velit, poteſt. Etenim pactio pacis fœdus eſt (§. 369. 962. 977.). Enimvero ſi pars una fœdus violaverit, pars etiam altera ab eo diſcedere poteſt (§. 430.). Quamobrem etiam ſi pax ab uno rumpitur, alter a pactione pacis diſcedere poteſt, conſequenter eandem ſervare non tenetur. *Quod erat unum.* *De pace ab una parte rupta.*

Enimvero qui fœdus pacis rumpit, cum tu ad id ſervandum non amplius maneas obligatus *per demonſtrata*, jus ſuum, quod ex eo habet, amittit; cum tamen nec ab obligatione, qua tibi tenetur, facto ſuo ſe liberare (§. 674. *part.* 3. *Jur. nat.*), nec jus ex pactione pacis tibi quæſitum auferre poſſit (§. 336. *part.* 2. *Jur. nat.*); ſi tu pactionem pacis adhuc ſervare velis, potes. *Quod erat alterum.*

Tuum igitur eſt expendere, quid conſultius ſit, utrum ut pactio pacis diſſolvatur, an ut ea ſubſiſtat, & tu tantummodo ad implementum, aut damni dari reparationem agas. Et ſi vel maxime additum ſit, ut tali facto pax rupta habeatur; id tamen minime obſtat, cum abſurdum alias foret obligationem conferri in arbitrium paciſcentium.

§. 1034.

Si pœna adjicitur pactioni pacis, optio eſt ejus, cui injuria facta eſt, utrum & ipſe ab illa recedere, an pœnam oblatam acceptare velit. Quando pœna pactioni pacis adjicitur, non alternative contrahitur, ut aut pœna præſtetur, aut pactio pacis diſſolvatur: hoc enim pactioni pacis non convenit, quo intenditur, ne propter eandem cauſam, ob quam bellum geſtum eſt, denuo bellum ſuſcipiatur (§. 987.), nec quis rerum in eodem geſtarum accuſari, vel multari poſſit (§. 989. 990.). Quoniam itaque per pœnam adjectam ei, cujus jus ex pacto quæſitum violatum, conſequenter cui injuria facta eſt (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*), non adimitur jus recedendi a pactione pacis, quam alter rupit, hoc tamen ſi nolit, ab eodem quoque recedere non obligetur (§. 1033.); non aliud adjecta pœna actum intelligitur, quam ut is, cui injuria facta eſt, optet utrum & ipſe a pactione pacis recedere, an pœnam oblatam acceptare malit. *De pœna pactioni pacis adjecta.*

Securitati pacis parum conſuleretur, ſi quis pœnam offerendo ſe liberare poſſet. Quoniam vero bellum ſuſcipere non ſemper conſultum eſt, ejus, cui injuria facta, intereſt, ut bellum, quod ſuſcipere non vult, vitet, alter tamen non impune id violaverit. Ita nimirum adjecta pœna non imminuit obligationem ſervandi pacem, eamque confert in arbitrium paciſcentium; ſed ſaltem meliorem reddit conditionem ejus, cui injuria fit, ut pace rupta ipſi non adimatur jus ex pactione ejus quæſitum, nec, ſi parum conſultum fuerit bellum ſuſcipere, ut injuriam ſibi factam impune tantum ferre teneatur, ſine ulla reparatione.

BIU Cujas

§. 1035.

An contra pactionem pacis valeat exceptio metus vel vis.

Pactioni pacis non obstat, quod vi bellica, aut metu fuerit extorta. Ponamus enim ideo pactionem pacis validam esse non debere, quod dicatur vi bellica, aut metu extorta. Nulla pax valebit, nisi inter eos inita, qui potentia pares sunt: id quod cum probatu difficile sit, præsertim inter Gentes, quæ judicem non habent, ut cognitioni sit locus, nulla erit pax, ad quam servandam quis obligatus esse possit, consequenter de eadem causa bellum semper renovari poterit. Quod omnino absurdum.

Directe etiam ostenditur hoc modo. Vi amnestiæ, quæ omni paci (per se inest & primo omnium loco expresse communiter conveniri solet (§. 990.), omnia in bello facta in oblivionem perpetuam & immortale silentium deducuntur (§. 989.), consequenter eo ipso tacite renunciatur exceptioni, quasi vi bellica aut metu transactio fuerit extorta. Quamobrem vis ac metus adversus eandem allegari nequit. Pactioni igitur pacis non obstat, quod vi bellica vel metu fuerit extorta.

Justus omnino metus est, qui armis justis debetur. Ast cum in pactione pacis justitia belli seponatur, ac ita transigatur, quasi a neutra belligerantium parte per injuriam quicquam in bello fuerit factum (§. 988.), a transigentibus nec attenditur, utrum justo, an injusto metu ad pacem sub hisce conditionibus faciendam pars alterutra permoveatur. Quamobrem nec opus est, ut dicatur, jure Gentium introductum esse, ut omnis metus in bello incussus habeatur pro justo.

§. 1036.

De mediatione.

Si ad pacem faciendam adhibeantur mediatores; uterque belligerantium in eosdem consentire debet. Mediator enim causam utriusque partis agit (§. 924. *part.* 5. *Jur. nat.*), & a voluntate partium pendet, utrum sponte sese offerentem admittere velint, nec ne (§. 926. *part.* 5. *Jur. nat.*), consequenter etiam a voluntate partis unius, num admittere velit a parte altera oblatum. Necesse igitur est, ut in eos, qui ad pacem faciendam adhibendi sunt mediatores, utraque pars belligerantium consentiat (§. 658. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*).

Quæ de mediatione tenenda sunt, ea alibi jam demonstravimus (§. 925. & *segq. part.* 5. *Jur. nat.*), &, si qua præterea notanda veniant, ex iis facile deducuntur.

§. 1037.

An mediatores guarandam præstare teneantur.

Mediator guarandam præstare non tenetur. Mediator enim tantummodo se obligat conferre operam suam ad rem controversam inter litigantes componendam, jure autem eam componendi destituitur (§. 923. *part.* 5. *Jur. nat.*), consequenter si ad pacem faciendam adhibetur, nonnisi ut monendo, suadendo, hortando ad perficiendam transactionem permoveat de conditionibus pacis tractantes studere debet (§. 929. *part.* 5. *Jur. nat.*). Quoniam vero dum hoc facit, minime promittit auxilium contra eum, qui conventa non servaverit; nec ad guarandam se obligat (§. 443. *h.* & §. 393. *part.* 3. *Jur. nat.*). Guarandam igitur præstare non tenetur.

Nec obstat, si instrumentum pacis subscripserit. Subscribit enim tanquam testis, non tanquam guarandus, seu, ut alii loqui amant, guaranta, nisi expresse ad guarandam se obligaverit; id quod fieri posse, per se patet.

§. 1038.

BIU Cujas

§. 1038.

An mediatori competat jus interpretandi instrumentum pacis.

Mediatori non competit jus instrumentum pacis interpretandi. Mediator enim tantummodo eligitur, ut ad pacem faciendam operam suam conferat (§. 923. *part. 5. Jur. nat.*). Quamobrem cum in ipsum non conferatur jus interpretandi instrumentum pacis, nemo autem plus juris acquirere possit, quam transferens eidem conferre voluit (§. 382. *part. 3 Jur. nat.*), nec contra transferentem pro vero habendum sit, nisi quod sufficienter indicavit (§. 427. *part. 3. Jur. nat.*); Mediatori quoque jus instrumentum pacis interpretandi competere nequit.

Si jus interpretandi instrumentum pacis mediatori competere deberet, consensu pacem facientium in eum translatum esse deberet. Sed deficit consensus expressus, quia nihil de eo dictum in instrumento pacis; deficit etiam tacitus, quia id in mediatione non continetur. Aliud nimirum est dare operam, ut in conditiones pacis consentiant pacem facere volentes, ne re infecta a tractatibus discedatur; aliud vero declarare, quid per verba dubia in instrumento pacis sit intelligendum, seu idem interpretari (§. 459. *part. 6. Jur nat.*). Consensus partium in articulos fœderis pacis, quo idem fuit confectum, non dependet a modo, quo verba, quorum significatio in dubitationem adducitur, intellexerit mediator.

§. 1039.

De publicatione pacis.

Publicatio pacis est actus, quo tam militibus, quam subditis significatur, pacem factam, consequenter bellum finitum (§. 975.). Quamobrem cum bello finito omnes actus bellici cessare debeant (§. 785.), ita ut quæ intra belli ministerium post pacem perfectam ab iis capta, restituenda, & damna ab iisdem data resarcienda sint (§. 998., nec novæ contributiones imperari & exigi possint (§. 999.); *militibus pax sine mora publicari debet.* Quoniam vero respectu subditorum non eadem adest necessitas; *pax subditis publicari potest, quando commodum visum fuerit.*

Fama pacis factæ ad subditos pervenire solet, antequam publicetur, præsertim cum militibus fuerit publicata. Quoniam tamen bellum publica autoritate subditis publicatur (§. 737.), & declaratio belli respectu eorum instar legis est, quatenus in ea certa præcipiuntur, vel prohibentur (§. 741.); ideo necesse est publica quoque autoritate pacem publicari, cum potestatis summæ sit sicuti dare leges (§. 813 *part. 8. Jur. nat.*), ita etiam tollere, seu abrogare (§. 818. *part. 8. Jur. nat.*). Modus publicandi arbitrarius est.

§. 1040.

De effectu publicationis respectu subditorum.

Quoniam belli publicatione subditis significatur, bellum esse finitum (§. 1039.); *Quæ per bellum illicita erant, a die publicationis iterum licita sunt, nec subditi ejus, cum quo fuerat bellum, amplius ab iis pro hostibus habendi, &, si qua ipsis jura per pacem fuerunt acquisita, iisdem uti jam possunt, & quæ in specie conventa, instar legis observare tenentur.*

Eundem nimirum effectum habet pacis publicatio, quam habuerat belli publicatio & declaratio.

BIU Cujas

CAPUT IX.

De Jure Legationum.

§. 1041.

Legatus quinam dicatur. LEgati dicuntur perſonæ, quæ a Gente una ſeu ejus Rectore ad Gentem aliam ſeu Rectorem ejuſdem publici cujuſdam negotii cauſa mittuntur. Idiomate patrio dicuntur. Geſandten.

Legatorum diſtinctio quoad eorum dignitatem juris naturæ non eſt, ſed a Gentium moribus venit, atque ideo in præſenti non attendenda.

§. 1042.

Quod naturaliter ſint. Quoniam legatis, qui ad aliam Gentem mittuntur, certa quædam negotia publica committuntur (§. 1041.); *naturaliter legati ſunt mandatarii Gentis ſuæ, ſeu ejus, qui jus Gentis habet, Rectoris nimirum civitatis.*

Hinc etiam mandato inſtructi mittuntur, & hactenus de iis valent, quæ de mandatariis alibi demonſtravimus (§. 649. *& ſeqq. part. 4. Jur. nat.*).

§. 1043.

Agentes quinam ſint. *Agentes* appellari ſolent perſonæ, quæ negotia privata Rectoris civitatis, vel etiam ſubditorum ipſius ejuſdem nomine apud Gentem aliam curant. Cum a voluntate conſtituentis dependeat, quænam iis committere velit; *nil obſtat, quo minus etiam negotia quædam publica levioris præſertim momenti agentibus committantur.*

De his in præſenti nihil nobis dicendum. Si enim ſunt peregrini, jure non alio utuntur quam peregrinorum in territorio alieno degentium: ſi vero ſunt cives, quales eſſe poſſunt, eodem jure cenſentur, quo cives alii. Legatorum vero nomen reſpectivum eſt, quod reſpectum habet ad eum, ad quem mittuntur: quatenus vero in miniſterio mittentis verſantur, *Miniſtri mittentis* nuncupari ſolent, plerumque cum addito, *in aula ejus, ad quem miſſi ſunt.* Ita legatus miſſus a Rege Sueciæ ad Regem Galliarum vocatur *Miniſter Suecus in aula Regis Chriſtianiſſimi.* Legati Papæ peculiari nomine *Nuncii papales*, vel *apoſtolici* vocantur. Sed quæ mere arbitraria ſunt, ab inſtituto noſtro aliena ſunt, ac ideo de iis ut multa dicamus nulla prorſus ratio eſt.

§. 1044.

De jure mittendi legatos. *Gentibus competit jus perfectum mittendi legatos ad alias Gentes.* Genti unicuique competit jus perfectum officia humanitatis ab alia Gente petendi, ſi quod petit ipſa facere nequit (§. 170.), nec citra injuriam prohiberi poteſt, vel etiam male tractari, quod petat (§. 171.). Competit jus etſi imperfectum commercia cum alia Gente exercendi (§. 189.), ad quod eam ſibi perfecte obligare poteſt per pacta (§. 191.). Similiter boni publici cauſa fœdera facere (§. 370.), & hoc modo ad certas præſtationes ac ad certa permittenda ſeſe ſibi invicem perfecte obligare poſſunt (§. 377.), officio naturali convenienter, quo Gens una ad conſervationem & perfectionem alterius in eo, quo ſibimetipſi non ſufficit, conferre debet, quod poteſt (§. 166.), ut tanquam membra civitatis maximæ (§. 9. 10.), commune bonum promoveant (§. 12.). Gens nulla pati tenetur, ut ab altera lædatur (§. 173. 268.), veluti ne jus quoddam ſuum

ſibi

BIU Cujas

sibi auferat (§. 267.), ne regimini suo se immiscеat (§. 269.) & quæ sunt alia bene multa in anterioribus passim demonstrata: ad violenta tamen remedia, qualia sunt repressaliæ (§. 589.), androlepsia (§. 589.) ipsum denique bellum publicum (§. 619.), non ante progrediendum, quam ubi jus suum, vel reparationem injuriæ sibi factæ aliter obtinere nequit (§. 586. 589. 630. *& seqq.*). Immo ubi bellum exarsit, cum Gentes ad pacem inter se colendam obligentur (§. 961.), nec bellum in infinitum continuare liceat (§. 969. *& seqq.*), inter arma cogitandum est de pace & conditiones, sub quibus ineundum, Gens una alteri offerre debet. Patet itaque plurima esse negotia publica inter Gentes agenda, quæ ut exitum habere possint curandum (§. 886.). Enimvero per se manifestum est, negotia hæc perfici non posse, nisi deliberationibus mutuis atque decretis. Quoniam vero Gentes ipsæ convenire nequeunt, nec id permittunt impedimenta plurima, quæ pro diversitate circumstantiarum variant, Rectoribus civitatum, qui illarum jus habent (§. 39.); necesse est, ut ad se invicem certas personas mandato instructas negotii publici perficiendi causa mittant, consequenter legatos (§. 1041.). Quamobrem cum naturaliter homini competat jus ad eos actus, sine quibus obligationi naturali satisfieri nequit (§. 159. *part. 1. Phil. pract. univ.*), idque perfectum (§. 905. *part. 1. Jur. nat.*); Gentibus competit jus perfectum mittendi legatos ad alias Gentes.

Gens Gente non minus opus habet, quam homo homine. Et, si vel maxime supponas, esse quandam Gentem, quæ sibimetipsi sufficiat, dantur tamen aliæ, quæ ipsius auxilio indigent, non denegando, nisi in casu collisionis officiorum erga seipsam & erga alias (§. 206.). Necessitas itaque negotiorum publicorum inter Gentes expediendorum in dubium revocari nequit, modo animum advertas ad ea, quæ in anterioribus demonstrata sunt, si vel maxime insuper habere volucris obligationem, qua sibi invicem tenentur tanquam membra civitatis maximæ (§. 12.), quam ipsa natura inter eas instituit mutui adjutorii causa in se suoque statu perficiendo & boni communis gratia conjunctis viribus promovendi (§. 8.). Necessitas ista negotiorum adjunctam sibi habet necessitatem legationum, sine quibus ista perfici nequeunt. Utraque igitur rationem sufficientem habet in ipsa Gentium natura, qua Jus Gentium inviolabile constitutum est. Hæc qui distincte cognoscit, quemadmodum cognoscuntur, si in anterioribus demonstrata perpendantur, de jure mittendi legatos dubitare non potest.

§. 1045.

Quoniam Gentibus competit jus mittendi legatos perfectum (§. 1044.), contra jus vero istud fit, si non admittantur legati (§. 239. *part. 1. Phil. pract. univ.*); *Legati admittendi sunt ab eo, ad quem mittuntur* (§. 910. *part. 1. Jur. nat.*), consequenter cum injuria sit, quicquid fit contra jus perfectum alterius (§. 859. *part. 1. Phil. pract. univ.*), *si non admittuntur, mittenti injuria fit, nisi id fiat in casu collisionis officiorum Gentis erga seipsam & erga Gentes alias* (§. 206.). *De legatis admittendis.*

Qui meri arbitrii esse statuunt, utrum quis legatos admittere velit, nec ne, judicium præcipitant, prout abunde apparet ex iis, quæ modo demonstrata sunt. Præcipitantia autem in judicando vix evitari potest, nisi systema veri nominis animo hæreat firmiter infixum, ut omnis veritatum nexus intime perspectus oculis quasi semper oberret. *Grotius* l. 2. c. 18. §. 3. causas, ob quas legatos admittere non tenemur, in tres distinguit classes, quarum alia est ex eo, qui mittit, alia ex eo, qui mittitur, alia denique ex eo, ob quod mittitur. Cum enim perperam jus totum legationum ex factis Gentium deducat, quasi nihil ejus ad jus Gentium necessarium seu naturale pertineat, triplex istud causarum justarum, ob quas legati rejici possunt, genus inde derivat. Facile largior, si dijudicare volueris, utrum legatorum admissio pugnet cum officiis Gentis erga seipsam, considerandas esse circumstantias particulares, quæ in dato casu deprehenduntur tam in mittente, quam in eo, qui mittitur, & in eo, ob quod mittitur, una cum circumstantiis præsentibus tuis; sed ut firmum sit judicium, nec a veritate alienum, necesse est, ut officium aliquod erga teipsum, vel Gentem tuam violetur, legatis sub circumstantiis istis admissis. Ita facile patet, non admittendum legatum, qui ad perturbandum civitatis statum mittitur, nec si mittatur criminis perduellionis reus, quia hoc vergit in contemtum ejus, ad quem mittitur, immo & injuriam, quatenus violatur jus puniendi

BIU Cujas

di atrociſſimum hoc crimen illi competens. Similiter cum actus temerarii jure naturæ illiciti ſint (§. 278. *part. 3. Jur. nat.*); recte rejiciuntur legati, ſi nobis de eo, ob quod mittuntur, jam conſtet, nos autem in id conſentire nolumus. Sed nolumus hiſce particulatim deſiniendis immorari. Id ſaltem monemus, ubi manifeſta eſt neceſſitas admittendi legatos, veluti ſi pacem offerant, nullam quoque cauſam prætexi poſſe, cur eos admittere nolimus. Aſt tum quoque manifeſtum eſt, nullum eſſe officium ejus, ad quem mittitur, erga ſeipſum, vel Gentem ſuam, cum quo admiſſio legati pugnet. Præterea hoc quoque notandum eſt, aliud eſſe legatum ſimpliciter rejici, aliud vero rejici ſaltem eum, qui mittitur, id quod tenendum, ubi cauſa rejectionis deſumitur ab eo, qui mittitur. Cumque tunc perſona alia mitti poſſit, jus admittendi legatos nondum violatur, ſi quis velit, ut perſona alia mittatur, nec propterea de injuria ſibi facta conqueri poteſt mittens. In factis Gentium, vel Rectorum earundem non modo diſtinguenda ſunt ea, quæ jure fieri debuerunt, ab iis, quæ moribus ſaltem introducta ſunt tam licitis, quam illicitis, verum etiam ab his, quæ prudentia ſuaſit.

§. 1046.

An inæquali fœdere juncti legatos mittere poſſint.

Inæquali fœdere juncti legatos mittendi jus habent. Qui enim inæquali fœdere alteri jungitur, is ad plura præſtanda eidem obligatur, quam ab altero ipſi præſtatur (§. 398.). In hoc vero nulla continetur ratio, cur ei ademta eſſe debeant jura, quæ aliis Gentibus competunt, & cur non maneat Gens libera, quemadmodum fuerat ante (§. 56. *Ontol.*). Quamobrem cum Gentibus competat jus mittendi legatos ad Gentes alias (§. 1044.); idem quoque jus competere adhuc debet Genti, quæ alteri inæquali fœdere jungitur, ad hanc ipſam ſcilicet Gentem, cui jungitur.

Ex fœdere nimirum inæquali alteri Genti non naſcitur jus niſi ad ea, quæ in fœdere promiſſa ſunt, ut ſcilicet eidem plura præſtentur, quam ipſa viciſſim præſtare tenetur. Cum itaque non plus juris in eam, quæ fœdere inæquali ipſi jungitur, ſibi arrogare poſſit, quam vi fœderis acquiſivit; rationes omnes ſubſiſtunt, ob quas jus mittendi legatos Gentibus competit vi demonſtrationis ſuperioris. Omnis vero diſceptatio de eo, cuinam competat jus legatos mittendi, parum momenti habet in Jure naturæ, & juri Gentium conſuetudinario potiſſimum originem debet, quo multa introducta ſunt, quæ juris naturæ non ſunt, ſive jura legatorum ſpectes, ſive eorundem dignitatem & eminentiam. Jus mittendi legatos non tam pendet a perſona mittentis, quam a negotio, cujus cauſa mittitur legatus. Hujus enim neceſſitas jus legatos mittendi parit. Quæ vero meri arbitrii humani ſunt, non vero ipſis rerum notionibus inſunt, nec in eo jure, quod natura conſtitutum eſt, attenduntur.

§. 1047.

De legatis aſſiduis.

Legati aſſidui dicuntur, qui per plures annos in aulis exteris reſident.

Legationes aſſiduæ, quales hodie in uſu ſunt, recentioribus demum ſæculis introductæ, antea ignoratæ, & noſtro inprimis ſeculo luxurioſo, præſertim cum regalis luxus ſplendor legatis convenire exiſtimetur, infinito ſumtu ſuſtentandæ.

§. 1048.

Cujuſnam ſint juris.

Quoniam negotia Gentium nec quotidiana, nec continua ſunt, quod ex iis cauſis, quæ neceſſitati legationum locum faciunt, vi demonſtrationis anterioris (§. 1044.) ſatis patet, & mos antiquus, cui legationes aſſiduæ ignoratæ fuerunt, abunde docet (*not.* §. 1048.), præterea legati aſſidui, cum in aulis exteris reſideant, quæque ibi aguntur obſervent ac in ea inquirant, & ad eum, qui miſit, perſcribant, exploratorum numero ſunt (§. 883.), conſequenter ratio illa ceſſat, ob quam jus legatos mittendi Gentibus competit §. 1044.); *jus* quoque *habendi legatos aſſiduos in aulis exteris naturale non eſt, nec jus Gentium voluntarium*, quod ex fine civitatis maximæ metiendum (§. 14.), mutuo nimirum adjutorio in ſe ſtatuque ſuo perficiendo, communi bono conjunctis viribus

BIU Cujas

ribus promovendo (§. 8.), *legationes assiduas exigit*, consequenter eædem *ad jus Gentium consuetudinarium pertinent*.

Jus Gentium consuetudinarium non valet nisi inter Gentes, quæ tacito quodam consensu id approbant (§. 24), consequenter tamdiu, quamdiu ipsis visum fuerit, cumque Gentes liberæ sint (§. 55. *part.* 8. *Jur. nat.*), adeoque nulla dependeat in agendo a voluntate alterius (§. 153. *part.* 1. *Jur. nat.*), nulla quoque Gens in gratiam aliarum approbare tenetur id, quod sola consuetudine introductum, consequenter si qua eo diutius stare nolit, ipsi ut suo stet judicio permittendum.

§. 1049.

An legati assidui sint admittendi.

Cum jus legationum assiduarum in aulis exteris naturale non sit, nec jus Gentium voluntarium illas exigat (§. 1048.); *salvo jure Gentium necessario & voluntario legationes assiduæ denegantur*, consequenter cum jus perfectum mittere volentis nullum violetur, *nec injuria fit mittere volenti, si non admittantur* (§. 859. *part.* 1. *Jur. nat.*).

Consuetudinem non obstare patet per ea, quæ modo annotavimus (*not.* §. 1048.). Quodsi enim quis in idi, quod sola consuetudine obtinet, consentire nolit; inde tantummodo sequitur, quod nec ipse vi ejusdem jus quoddam sibi arrogare possit, quod alteri non concedit, consequenter in præsenti casu nec admittendi sint legati assidui, si quos ipse mittere velit. Dici non potest hoc fieri jure talionis, quale nullum esse alibi demonstravimus (§. 640. *p.* 8. *Jur. nat.*): fit hoc jure libertatis naturalis Genti unicuique competente, quo nec qui nunc mittit legatos assiduos alterius admittere voluit. Sublato nimirum jure consuetudinario, quod tacito quodam consensu uti perfectum, ita conservatur, nullum quoque est jus mittendi legatos assiduos, nulla etiam obligatio eos admittendi. Quare nec peculiari quodam jure opus est, quo eos non admittere liceat. Debet haud raro Rector civitatis hoc Genti suæ, tum ne assiduos legatos mittat, tum ne ab altero missos vel mittendos admittat, prout ex iis intelligitur, quibus evicimus, legationes assiduas nec juris naturæ, nec juris Gentium voluntarii esse (§. 1048.).

§. 1050.

Quinam mittendi legati.

Legati mittendi sunt, qui dignitate eminent in Rep. mittentis. Quilibet enim Rector civitatis Rectorem alterius civitatis spectare debet tanquam sibi æqualem (§. 250.). Quamobrem cum unusquisque alteri honorem exhibere debeat, quem meretur (§. 648. *part.* 1. *Jur. nat.*), consequenter Rector civitatis, quando ipsi cum altero negotium est, verbis quoque & factis significare debeat, quod ipsum habeat sibi æqualem, seu tanquam æque Rectorem civitatis (§. 538. *part.* 1. *Jur. nat.*), legati vero mittantur ad Rectorem civitatis alterius negotii cujusdam publici cum ipso perficiendi causa (§. 1041.); ipsa quoque missione legatorum significare debemus, quod eum, ad quem mittuntur, agnoscamus tanquam æque Rectorem civitatis, consequenter eum, qui supra alias personas, tam privatas, quam publicas eminet. Quoniam itaque tum mittens tanquam Rector civitatis cum Rectore civitatis agit (§. *cit.*); id maxime decet, ut mittantur legati, qui dignitate eminent in Rep. mittentis (§. 332. *part.* 1. *Theol. nat.*), consequenter decori Gentium mutuo hoc convenit (§. 194. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Datur vero etiam lex naturalis decori (§. 204. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), eaque nos obligat ad actionem decoram indecoræ præferendam (§. 203. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Mittendi igitur sunt, qui dignitate eminent in Rep. mittentis.

Non igitur nudi moris est, ut primariæ dignitatis viri mittantur legati; sed juri naturæ maxime convenit, quod in legationibus non tantummodo vult rationem haberi negotii, cujus causa mittuntur legati, verum etiam personarum, quæ idem tractant. Tractatur negotium a legato vel cum Rege ipso, vel cum primariis ejus ministris, quibus hæc cura demandata est. Quodsi ergo mittens eum, ad quem mittit legatum, tanquam sibi æqualem agnoscere

re

BIU Cujas

re debeat (§. 250.); nec ipse negotio tractando adhibere debet nisi dignitate si non pares, non tamen nimium impares, adeoque primariæ dignitatis in Repub. sua viros. Quæ prudentiæ sunt, ea ad Politicam pertinent. Convenit autem eidem, ut subinde etiam aliquid detur siccuti opinioni, ita & moribus, qui inde pendent, quantum illæsis officiis fieri potest.

§. 1051.

Quomodo legati excipiendi & tractandi.

Legati honorifice excipiendi & tractandi sunt. Ostenditur eodem modo, quo propositionem præcedentem demonstravimus.

Requirit hoc non modo naturalis Rectorum civitatis æqualitas (§ 250.); sed etiam hic attendenda veniunt, quæ ex accidente superveniunt, præsertim manentia, quæ transeunt ad successores (*not.* §. 249. 250.).

§. 1052.

Si ab hoste veniant.

Quoniam legati honorifice excipiendi & tractandi sunt (§. 1051.), obligatio vero hæc, cum a lege naturæ veniat, naturalis adeoque immutabilis sit (§. 186.), consequenter per hoc non mutatur, quod mittens & is, ad quem mittitur, sint hostes, *legati* quoque *ab hoste missi honorifice excipiendi & tractandi sunt.*

Nulla est collisio honoris, quem Rectores civitatis sibi mutuo debent, & belli. Manet uterque tam is, qui mittit, quam alter, ad quam mittitur, Rector civitatis suæ, etiamsi inter ipsos sit bellum, quippe quod qua tales gerunt (.614.), consequenter etiamsi sint hostes (§. 722.). In bello vi persequimur jus nostrum adversus alterum (§. 1002. *part.* 1. *Jur. nat.*), ast violenta hæc juris persecutio non exigit, ut alteri denegemus honorem, qui ipsi debetur. Hæc enim denegatio nihil facit ad consecutionem juris nostri. Quemadmodum inimicum diligere & amare debemus tanquam nosmetipsos, nequaquam vero odisse (§. 632. *p.* 1. *Jur. natur.*), nec inimicitia tollit officia, quæ aliis debemus (§. 620. 654. *part.* 1. *Jur. nat.*), consequenter nec honorem debitum (§. 648. *part.* 1. *Jur. nat.*); ita multo minus bellum, quod geri potest ac debet absque odio partium (§. 1119. *part.* 1. *Jur. nat.*), obstat, quo minus hostis hosti honorem, quem debet, exhibeat (*not.* §. 722.). Plebejus error est, unde manent plebeji mores, quasi honore indignus sit is, cum quo lis nobis intercedit. A plebejo autem hoc errore tanto majore intervallo remoti esse debent mores eorum, quos fortuna ultra sortem ceterorum hominum ad Deos evexit.

§. 1053.

An in eos contumelias edere liceat, vel eos contemnere.

Quoniam legati ab hoste missi honorifice excipiendi & tractandi sunt (§. 1052.), contumeliæ autem honori contrariantur (§. 811. 812. 538. *part.* 1. *Jur. nat.*; *legatis ab hoste missis contumeliæ imponendæ non sunt* (§. 722. *part.* 1. *Jur. nat.*), consequenter *qui contumelias in eos edit, mittenti injuriam facit* (§. 860. *part.* 1. *Jur. nat.*). Idem eodem modo *intelligitur de contemtu legatorum ab hoste missorum* (§. 787. 860. *part.* 1. *Jur. nat.*).

Cum Gentes inter se utantur jure naturæ, ad eas quoque applicari poterant, immo debent, quæ de aliis non contemnendis (§. 790. *part.* 1. *Jur. natur.*), nec contumeliis onerandis alibi demonstravimus (§. 852. *part.* 1. *Jur. nat.*). Nullam esse excusationem, quod par pari referatur, vix est ut moneam (§. 810. *part.* 1. *Jur. nat.*), nisi essent, qui specioso juris talionis titulo injuriam excusant.

§. 1054.

Jus naturæ quod consulat dignitati mittentis & admittentis legatos.

Cum Juris naturæ sit, ut non modo legati mittantur personæ, quæ dignitate in Rep. eminent (§. 1050.), verum etiam ut missi honorifice excipiantur & tractentur (§. 1051.), si vel maxime ab hoste mittantur (§. 1053.); *jus naturæ & mittentis, & ejus, ad quem mittitur legatus, dignitati consulit.*

Jus naturæ ex ipsa hominum essentia & natura tanquam ex fonte suo fluit (§. 135. *part.* 1. *Phil.*

BIU Cujas

Phil. pract. univers.), prouti clarissime perspicitur ex systemate veri nominis, quale a nobis conditum. Quos igitur æquales facit, iis quoque æqualiter consulit.

§. 1055.

De charactere repræsentativo legati.

Character repræsentativus dicitur signum repræsentationis mittentis apud eum, ad quem mittitur. Quoniam naturaliter legati sunt mandatarii Rectoris civitatis, a quo mittuntur (§. 1042.), consequenter personam mittentis repræsentant quoad negotium ab eodem ipsis commissum, quatenus id nomine ac jure mittentis gerunt, quasi ab ipso præsente gereretur (§. 661. *part.* 4. *Jur. nat.*); *jure naturæ character repræsentativus consistit in facultate nomine ac jure potestatis summæ negotium aliquod publicum apud aliam potestatem summam gerendi*. Hujus itaque juris non est, si repræsentatio extendatur ad ipsam dignitatem mittentis, seu majestatem ejusdem (§. 206. *part.* 8. *Jur. nat.*), consequenter *jure naturæ legatus non est eadem persona moralis cum mittente*, ita ut perinde sit ac si mittens ipse esset præsens & alter, ad quem mittitur, eundem spectare debeat tanquam sibi æqualem seu æque Rectorem civitatis (§. 250.). Quamobrem *Character repræsentativus specialis*, qui dicitur & in facultate personam mittentis ferendi, *juris naturæ non est*, cumque nulla sit necessitas sive ex negotio gerendo, sive ex dignitate mittentis, quæ sine illo salva esse potest (§. 1052.), *juris Gentium voluntarii non est* (§. 22.); sed, *si moribus introductus, juris Gentium consuetudinarii* (§. 24.), *si pactis, pactitii* (§. 23.). Cum fictus ille & commentitius character specialis appelletur in oppositione ad naturalem, qui per naturam rei legato inest; hic *communis* vocatur, quia legato omni per se competit, nec ab eo separari potest.

Jus, quod ipsa natura constitutum est, ignorat ea, quæ rebus ac personis opinione hominum vel per errorem, vel animi facilis impetu affinguntur. Nunquam istud deflectit a necessario rerum omnium nexu, ut in tota compage omnium actionum humanarum deprehendatur rectitudo, quam exigit in singulis (§. 189 *p.* 1. *Phil. pract. univ.*), & quæ perfecta esse nequit, nisi referatur ad ceteras actiones cum data connexas. Ideo nec admittit, ut sine ratione a rigore suo discedatur in legibus positivis seu civilibus & sicuti præscribit, unde rationes desumendæ sint in jure civili, ut ab eo discedere liceat (§. 991. *part.* 8. *Jur. nat.*); ita idem observari jubet in jure Gentium voluntario (§. 22.), nec promiscue probat pactitium & & consuetudinarium (§. 23. 24.), utpote nunquam sibi contrarium. Nostrum autem jam non est, characterem repræsentativum specialem ad trutinam rationis exigere. Pertinet hoc ad prudentiam civilem, quam dirigit jus publicum universale.

§. 1056.

De iis, quæ ex charactere repræsentativo speciali fluunt, vel eidem superadduntur.

Quoniam character repræsentativus specialis juris naturæ non est, nec juris Gentium voluntarii (§. 1055.); *Quæ ex charactere repræsentativo speciali de legatis per necessariam consequentiam deducuntur; ea nec juris naturæ, nec juris Gentium voluntarii sunt, & multo minus ea, quæ gratis ad eum amplificandum adjiciuntur.*

Sicuti male ratiocinantes multa comminiscuntur propter rationes extrinsecas, deficientibus intrinsecis ex ipsis rerum notionibus derivatis; ita idem contingit circa characterem legatorum repræsentativum specialem. Cum is totus nitatur fingendi libertate, eidem quoque affingere licet, quod visum fuerit, & apud contradictorii ingenii homines excusationem quoque habent, quæ contradictionem involvunt, modo physice impossibilia non sint.

§. 1057.

An eum agnoscere teneantur Gentes.

Similiter quia character repræsentativus specialis nec juris Gentium naturalis, sive necessarii, nec voluntarii est (§. 1056.); *eum agnoscere Gens nulla obligatur, nisi ex pacto.*

BIU Cujas

Non a sola voluntate mittentis dependet, quem characterem imprimere velit legato suo: nemo enim alterum sibi obligare potest ultra voluntatem suam & jus quoddam, quod sine ea concipi nequit (§. 23. *part.* 1. *Jur. nat.*), contra eum acquirere (§. 382. *part.* 3. *Jur. nat.*). Quodsi ergo quis agnoscere eundem nolit, nec facere ea, quæ ex eodem consequuntur; aut eidem affinguntur; mittenti injuriam non facit (§. 859. *part.* 1 *Jur. nat.*), modo legato non debitum deneget honorem (§. 1051.), nec contemtui habeat, aut prorsus contumelias in eum edat (§. 1053.).

§. 1058.

Quomodo spectentur legati quoad actus privatos.

Jure Gentium naturali legati quoad actus privatos spectantur tanquam peregrini in territorio alieno commorantes. Jure enim Gentium naturali legati repræsentant personam mittentis quoad negotium, cujus causa mittuntur (§. 1055.), consequenter quoad eos actus, qui negotium istud gerendum requiruntur, differunt a peregrinis aliis, qui privati sui negotii causa in territorio alieno commorantur, quoad actus vero suos privatos, qui ad negotium istud nullum respectum habent, a peregrinis aliis non differunt. Quamobrem quoad hosce actus spectari quoque aliter nequeunt quam peregrini in territorio alieno commorantes.

Legatus qua legatus non admittitur nisi negotii publici causa, quod ipsi demandatum (§. 1041.). Quamobrem nec qua legatus spectari potest nisi quoad actus ad negotium istud gerendum requisitos; quoad ceteros itaque huc non spectantes seu privatos cum spectari nequeat tanquam legatus, nil relinquitur, quam ut spectetur tanquam peregrinus, qui in territorio alieno commoratur, nec admissio qua legati quoad actus privatos quicquam immutat. Admissio nil involvit, nisi quod is, ad quem mittitur, ea facere velit, quæ negotium ipsi mandatum exigit, observato honore legato debito (§. 1051.). Si qua præterea prudentia suadet, id juris non est.

§. 1059.

De extraterritorialitate legati.

Quoniam legati jure Gentium naturali quoad actus privatos spectantur tanquam peregrini in territorio alieno commorantes (§. 1048.; *extraterritorialitas, qua legati cum suo comitatu & vasis, seu rebus suis finguntur extra territorium commorari, & ædes, quas inhabitant, extra territorium sitæ, juris Gentium naturalis non est*, cumque sine ea negotium ipsi mandatum perfici possit, nulla quoque ratio extrinseca est, cur a jure naturæ hac in parte discedendum, atque ideo *extra territorialitas istu nec juris Gentium voluntarii est* (§. 22. *h.* & §. 991. *part.* 8. *Jur. nat.*); consequenter *ea aliter acquiri nequit, quam ex pacto sive expresso, sive tacito, non sine exceptione in casu collisionis cum officio ejus, ad quem missus est, erga Gentem suam* (§. 206.).

Qui extra territorialitatem legati ex charactere repræsentativo commentitio, seu speciali inferunt, oppido falluntur, cum ex eo minime sequatur. Sane ipse Rex non est Rex nisi in suo territorio, in alieno autem territorio spectatur tanquam privatus, nisi quatenus ipsi exhibetur honor tanquam æque Rectori civitatis debitus (§. 250). Sicuti enim in territorio proprio quoad actus privatos spectatur tanquam persona privata (§. 285. *part.* 8. *Jur. nat.*); ita multo magis tanquam privatus spectari debet in territorio alieno, in quo ipsi ad actum quendam regium jus nullum est, quod per se patet. Finge igitur, legatum repræsentare quoad dignitatem personam mittentis, non tamen inde extundes extraterritorialitatem. Referenda hæc est ad ea, quæ characteri repræsentativo commentitio affinguntur. Alia vero quæstio est, annon nonnulla, quæ ex extraterritorialitate perperam inferuntur, per pacta definiri consultum sit. Sed id a præsenti instituto alienum.

§. 1060.

De jurisdictione in personam

Cum jure Gentium naturali legati spectentur tanquam peregrini in territorio alieno viventes quoad actus privatos (§. 1058.), peregrinorum vero actiones

BIU Cujas

nes legibus loci sint subjectæ, & eadem vis legum in ipsos sit, quæ in cives (§. 300.), si peregrini delinquunt, juxta leges loci puniendi, & eorum controversiæ de jure a judice loci juxta easdem leges decidendæ (§. 302.), *legati* quoque *quoad actus privatos cum comitatu & vasis seu rebus suis jure Gentium naturali jurisdictioni loci subsunt tam civili, quam criminali*, & ut ante (§. 1059.) patet, *nec jure Gentium voluntario in hisce aliquid fuisse immutatum*. Unde porro liquet, *vasa* quoque *ipsorum ob debita contracta oppignorari posse*. *comitatum & vasa legati.*

Ad comitatum referuntur uxor, liberi, famuli, officiales, quales sunt minister sacrorum, medicus, secretarius legationis; ad vasa vero res quæcunque ad vitæ necessitatem, commoditatem ac jucunditatem facientes.

§. 1061.

Cum legati quoad actus privatos una cum comitatu & vasis suis subsint jurisdictioni ejus, ad quem mittuntur (§. 1060.); *independentia legati ab imperio ejus, ad quem mittitur, quamdiu in territorio ejus commoratur, juris Gentium naturalis & voluntarii non est*, consequenter *nec ejusdem juris est, ut habeat jurisdictionem in suum comitatum, multo minus asyli jus ædibus, quas inhabitat, adhæret*. *De independentia legati ab imperio ejus, ad quem missus.*

Dependent a se invicem independentia abimperio ejus, ad quem mittitur legatus, & exterritorialitas. Quamobrem quæ de hac dicta sunt (§. 1059.), de illa etiam tenenda.

§. 1062.

Quia independentia legati ab imperio ejus, ad quem missus, nec juris Gentium naturalis, nec voluntarii est (§. 1061.), ideo *nec inviolabilitas, seu sanctitas independentiæ legati ab imperio ejus, ad quem missus, juris omnium Gentium communis est*. *De sanctitate legati.*

Qui sanctitatem illam legati pro jure omnium Gentium communi venditant, fingunt jus, quod non est. Si quid ejus legato competit, id omne ex concessione ejus est, ad quem missus, cumque aliunde quam ex pacto sive expresso, sive tacito ortum suum habere nequeat, si quid contra illam admittitur, injuria in violatione pacti consistit. Quodsi ergo quid adversus illam committitur, dici non potest, jus Gentium esse violatum, sed id factum esse vel contra fidem expresse datam, vel contra morem receptum, pgouti ista independentia vel pacto fuerit conventa, vel moribus observetur.

§. 1063.

Peregrini, quamdiu in territorio alieno commorantur, tuti esse debent ab omni injuria, & Rector civitatis adversus eam eosdem defendere tenetur, seu peregrinis in territorio alieno commorantibus præstanda est securitas. Peregrini enim, quamdiu in territorio alieno commorantur, sunt cives temporarii (§ 303.). Quamobrem cum Rectori civitatis curæ esse debeat, ut quilibet sit tutus ab injuria aliorum (§. 532. *part.* 8. *Jur. nat.*); peregrini quoque, quamdiu in territorio alieno commorantur, tuti esse debent ab omni injuria. *Quod erat primum*. *De securitate peregrinis in territorio suo præstanda.*

Enimvero in Rep. quoque curandum, ut unicuique jus suum tribuatur (§. 535. *part.* 8. *Jur. nat.*), & si injuria reparari non potest, qui eam fecit puniendus est (§. 573. *part.* 8. *Jur. nat.*). Quoniam itaque Rector civitatis cives defendere debet adversus injurias aliorum; peregrinos quoque quamdiu in territorio suo commorantur, adversus injurias quascunque defendere tenetur (§. 303.). *Quod erat secundum*.

Utrumque etiam ostenditur hoc modo. Rector civitatis ferre non debet, ut quis subditorum civi alterius Gentis damnum det, aut injuriam faciat (§. 317.),

BIU Cujas

&, si factum fuerit, eum adigere ad damnum datum resarciendum, eundem punire (§. 318.): quod nisi fecerit, cum factum tacite approbet, Gens ipsa læsisse, aut injuriam intulisse putanda est (§. 316.). Quamobrem cum peregrini in territorio alieno commorantes maneant cives Gentis suæ (§. 324.), hoc non obstante, quod quoad certas actiones spectentur tanquam cives temporarii in illo territorio (*not. §. cit.*); peregrini quoque, quamdiu in territorio alieno commorantur, tuti esse debent ab omni injuria & Rector civitatis eosdem adversus injurias defendere tenetur.

Denique peregrinis in territorio alieno commorantibus præstandam esse securitatem, in genere hoc modo demonstratur. Quoniam dominus territorii non permittere intelligitur peregrinis, ut in territorio suo commorentur, nisi sub hac conditione, ut legibus loci subjectæ sint eorum actiones (§. 299.), & ad hoc tacite se obligant in idem ingredientes (§. 300.); inter dominum territorii & peregrinum in eodem versantem tacitum intercedit pactum, quo hic subjectionem temporariam, ille protectionem promittit (§. 555.). Quamobrem cum tacitæ istiusmodi pactiones servandæ sint (§. 556.); dominus territorii peregrinos protegere tenetur, consequenter non pati, ut contra jus naturæ omnium hominum commune lædantur (§. 695. *part.* 1. *Jur. nat.*). Enimvero si non patitur, ut peregrini in territorio suo commorantes ab aliis lædantur securitatem iisdem præstat (§. 917. *part.* 1. *Jur. nat.*). Rector igitur civitatis peregrinis in territorio alieno commorantibus securitatem præstare tenetur. *Quod erat tertium.*

Peregrini in territorio alieno tuti sunt ab injuria jure naturæ, quatenus natura homini cuilibet jus securitatis competit (§. 918. *part.* 1. *Jur. nat.*), & dominus territorii ejus tuitionem concessione aditus in idem & juris commorandi in eodem in se suscepit, quæ ideo nititur fide tacita, quæ inter Gentes sancta (§. 456.), consequenter ab omni violatione prorsus immunis esse debet (§. 556.). Quoniam eo ipso, dum Rector civitatis peregrinos in territorium suum admittit & ut in eo commorentur permittit, eos recipit in numerum civium suorum ad tempus, quo nimirum in illo commorantur (§. 303.); eandem ipsis protectionem debet, quam civibus suis. Et quoniam peregrinis natura competit jus ob causas justas aliquantisper in territorio alieno commorandi (§. 692. *p.* 6. *Jur. nat.*), quod denegari non potest nisi in casu collisionis officiorum erga Gentem suam & erga Gentes alias (§. 206. *h.* & §. 64. *part.* 1. *Jur. nat.*); ipso quoque naturæ jure securitatem præstare debet peregrinis, quibus concedit, ut jure suo usi in territorio suo commorentur, cum justam prohibendi causam minime habeat. Jure itaque naturæ satis cautum est securitati peregrinorum in territorio alieno justam ob causam commorantium.

§. 1064.

De securitate legatorum.

Legatis competit securitas non modo communi peregrinorum, verum etiam peculiari legatorum jure, etiamsi ab hoste veniant. Legati duplicem repræsentant personam, privatam nimirum quoad actiones suas privatas, publicam vero qua legati, utpote negotii cujusdam publici causa missi a Gente sua ad Gentem aliam (§. 1041.).

Quoniam legati jure Gentium naturali quoad actiones suas privatas spectantur tanquam peregrini in territorio alieno commorantes (§. 1058.), peregrinis autem in territorio alieno commorantibus præstanda est securitas (§. 1063.); eadem quoque legatis præstanda. Competit igitur legatis securitas communi peregrinorum in territorio alieno jure. *Quod erat primum.*

Enimvero cum jus naturæ etiam consulat dignitati mittentis (§. 1054.), ac ideo legati sint honorifice excipiendi & tractandi (§. 1051.); injuria legatis illata gravior censeri debet, quam peregrino privato, quatenus ea derivatur quodammodo in mittentem, cujus dignitas non modo motivum singulare esse debet facientibus sibi ab injuria committenda cavendi, verum etiam ei, ad quem legatus missus est, eam graviter molesteque ferendi atque omni modo præcavendi. Et quando legatus admittitur, consequenter is, ad quem mittitur,

BIU Cujas

tur, in hoc consentit, ut tanquam legatus ad se veniat (§. 658. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*), tacite quoque uti honorem legato debitum, ita quoque securitatem illam eminentem promittit. Quamobrem cum etiam ex pacto tacito non minus, quam ex expresso oriatur obligatio (§. 560.), quæ cum ad naturalem accedat, eandem fortiorem efficit; legatis peculiari eorundem jure eminens quædam securitas competit. *Quod erat secundum.*

Denique cum ex demonstratione superiori, qua jus mittendi legatos evicimus (§. 1044.), appareat, non minorem esse necessitatem mittendi legatos belli, quam pacis tempore, & quamvis ab hoste veniant, non tamen venire tanquam hostes, utpote non venientes eo animo, ut hostile quid moliantur, ac ideo quoque perinde ac legati pacis tempore venientes honorifice excipiendi & tractandi sint (§. 1052.); eodem prorsus, quo ante *n.* 1. & 2. modo patet, legatis, etiamsi ab hoste mittantur ad hostem, competere securitatem non modo communi peregrinorum, verum etiam peculiari legatorum jure: id quod tanto manifestius est, si ab eo, qui eosdem admittit, detur commeatus (§. 937.), cum in præsenti casu etiam ex causa concessionis securitas in territorio hostili morandi eidem competit, etiamsi alias in eodem non contineatur (§. 947.). *Quod erat tertium.*

Non ex commentitio aliquo charactere repræsentativo, nec ex ficta quadam extraterritorialitate derivanda est securitas legatorum tam communis, quam singularis; sed ex ipsis genuinis Juris naturæ principiis: id quod a nobis factum esse confidimus. Ceterum ex ipsis, quas in medium attulimus, demonstrationibus appareat, jus quoque legationum naturale dari, quo Gentes inter se uti obligantur, non vero totum ab earum arbitrio venire. Et inde porro intelligitur, quandonam contra jus Gentium violentur legati, quod cum in se immutabile sit (§. 5.), sanctum haberi debet inter Gentes (§ 546), ita ut justæ sint gravissimæ de eo violato querelæ, nec violationi prætexere liceat excusationem, quam mores facilius admittere videntur.

§. 1065.

Quoniam securitas legatis competit singulari ipsorum jure (§. 1064.), ut eam ab omni violatione immunem esse jubeat publica Gentium salus, quemadmodum necessitas legationum, quæ jus mittendi legatos parit tam belli, quam pacis tempore (§. 1044.), abunde loquitur, demonstrationes anteriores (§. 1064.) uberius confirmant, sanctum autem est, quod ab omni violatione immune esse jubet publica Gentium salus (§. 546.; *securitas legatorum sancta est, ac ideo quoque persona eorum sancta habenda, quæ ab eadem etiam in eorum vasa & comitatum derivatur.* *De sanctitate legatorum.*

Atque hæc est vera illa sanctitas, quam jus omnium Gentium tuetur, quæ arbitrio hominum efficta non est, sed ipsum Deum, qui legis naturæ autor est, autorem habet (§. 273. *part.* 1. *Phil. pract. univ.*). Huic autem sanctitati minime obstat, quod legati non sint independentes ab imperio ejus, ad quem mittuntur (§. 1061), sed ejus potius jurisdictioni subsint quoad actiones suas privatas (§. 1060.): castissimum enim istud jus non minus consulit securitati ejus, ad quem mittitur legatus, & civibus ejusdem, quam legatorum, sicuti ex æquo consulit & dignitati mittentis, & ejus, ad quem mittitur legatus (§ 1053.). Simplicissimum quoque idem jus est, ut nullis indigeat exceptionibus, quales jura hominum arbitrio statura exigunt. Et quamvis sanctitas legatorum, quam evicimus, etiam nitatur fide tacita admittentis, hanc tamen cum jus naturæ urgeat, prouti ex anterioribus demonstrationibus palam est, eam quoque ipsummet sanctam facit (§. 556.). Non opus est, ut legatus sit independens ab imperio ejus, ad quem mittitur, nec subjectus jurisdictioni; semet ipsum enim independentem præstare potest, si abstineat ab iis actibus, qui subsunt jurisdictioni; quod nisi fecerit, parum consulit tum suæ, quam mittentis dignitati. Parum decet legatum injuriam inferre iis, inter quos vivit, nec solvere id; quod ex contractu debet, ut litem adversus ipsum agi, aut discessuri vasa oppignorari opus sit. Multo autem adhuc magis decet ita delinquere, ut animadversione publica sit opus, vel crimina patrare, quæ pœnam graviorem merentur. Qui sanctus haberi vult, odisse debet injurias aliis inferendas. Et qui honorari vult mittentis causa, omni animi contentione id agere debet, ut ipso honore se dignum præstet. Quodsi his non obstantibus lædatur legatus, injuria ipsi facta tanto gravior est & omnium recte sentientium judicio existimabitur.

§. 1066.

BIU Cujas

§. 1066.

De jure pactitio & consuetudinario legationum.

Si quæ Gentes de certis juribus legationum & de modo honorifice tractandi legatos inter se convenerint, vel quædam moribus introduxerint; ea obligant nonnisi paciscentes & eas, quarum longo usu introducti sunt hi mores, quamdiu voluerint. Cum nemo obligare possit alios ultra voluntatem suam, aut jus quoddam contra eos acquirere (§. 382. *part.* 3. *Jur. nat.*), per pacta autem Gente sese invicem sibi perfecte obligare possunt (§. 377. *b.* 393. 368. *part.* 3. *Jur. nat.*); si quæ Gentes de certis juribus legationum & de modo honorifice tractandi legatos inter se convenerint, vel moribus introduxerint, qui pacto tacito æquipollent, ea obligant paciscentes, sed non alias Gentes, quæ pacto isti non accesserunt, & eas, qui mores istos receperunt, non vero alias, quæ in eos tacite non consenserunt. *Quod erat unum.*

Enimvero cum pacta a contrahentibus dissolvi possint, si iisdem stare nolint (§. 839. *part.* 3. *Jur. nat.*), nec ulla ratio cogit, ut mores a veteribus introducti constanter ac perpetuo observentur; si quæ Gentes de certis juribus legationum & de modo honorifice tractandi legatos inter se convenerint, vel quædam moribus introduxerint, ea tamdiu valent, quamdiu voluerint. *Quod erat alterum.*

Jus legationum, quale nunc in usu est, fere totum ad consuetudinarium & pactitium referendum, & charactere repræsentativo atque extraterritorialitate continetur, quos juris legationum fontes ignorat Jus Gentium naturale & omnium commune voluntarium, quemadmodum ex anterioribus patet. Nostrum non fuit historiam juris legationum conscribere; sed quæ immutabilis naturæ lex de legationibus præcipit, vel vetat, demonstrare & a pactitio & consuetudinario jure discernere.

§. 1067.

De litteris credentialibus.

Literæ credentiales dicuntur, quas mittens dat legato ad eum, ad quem mittitur, & in quibus eum legatum suum declarat. Quoniam cum legato tractanda sint certa negotia (§. 1041.), adeoque ei, ad quem mittitur legatus, constare debeat de voluntate mittentis; *legatus litteris credentialibus instruendus*, cumque sit mandatarius mittentis (§. 1042.), *eædem mandatum manifestum continent* (§. 652. *part.* 4. *Jur. nat.*).

Hinc facile intelligitur, quænam litteris credentialibus sint inferenda.

§. 1068.

Quando legatus esse desinat.

Si legatus a mittente revocatur, vel mittens, aut is, ad quem missus; moritur, legatus desinit esse legatus. Quando enim a mittente revocatur, mittens declarat, nolle sese, ut, qui legatus missus fuerat, legati munere diutius fungatur. Quamobrem cum omne jus legatus habeat a mittente & dependenter a voluntate ipsius cum eo agat, ad quem missus est nomine mittentis tanquam mandatarius (§. 1042.); si mittens legatum revocat, legatus esse desinit. *Quod erat primum.*

Similiter quia mandatarius mittentis est legatus (§. 1042.), mandatum vero morte mandantis extinguitur (§. 754. *part.* 4. *Jur. nat.*); mortuo mittente, qui fuerat legatus, esse desinit. *Quod erat secundum.*

Denique cum legato saltem demandatum sit de negotio sibi commisso agere cum eo, ad quem mittitur (§. 1041.), is autem tanquam mandatarius mittentis

BIU Cujas

tis (§. 1042.) contra fines mandati nihil agere possit (§. 673. *part.* 4. *Jur. nat.*), adeoque non constet, num mittens cum successore ejus de eodem negotio agere, vel per eum, quem miserat, agere velit; mortuo eo, ad quem legatus missus fuerat, legatus esse definit. *Quod erat tertium.*

Necesse est, ut constet, quamdiu legatus pro tali habendus, cum nihil cum ipso valide agatur, nisi quamdiu legati personam sustinet. Ac ideo si legatio continuanda apud successorem ejus, ad quem missus fuerat legatus, novis literis credentialibus habet opus (§. 1067.), quibus etiam indiget, si mittens fuerit mortuus. Id inprimis necesse est in legationibus assiduis, quæ hodie in usu sunt.

FINIS JURIS GENTIUM.

CON-

BIU Cujas

CONSPECTUS
JURIS GENTIUM.

PRolegomena. 1

CAPUT I.

De officiis Gentium erga ſeipſas, ac inde naſcentibus juribus. 10

CAPUT II.

De officiis Gentium erga ſe invicem ac inde naſcentibus juribus, 57

CAPUT III.

De Dominio Gentium & juribus cum eodem connexis. 94

CAPUT IV.

De Fœderibus & aliis pactionibus Gentium, ac ſponſionibus. 135

CAPUT V.

De modo componendi concroverſias Gentium. 202

CAPUT VI.

De Jure belli Gentium. 218

CAPUT VII.

De Jure Gentium in bello. 283

CAPUT VIII.

De Pace & pactione pacis. 343

CAPUT IX.

De Jure legationum. 372

FINIS CONSPECTUS.

INDEX

BIU Cujas

INDEX

Verborum & Rerum præcipuarum, in quo numeri paragraphos denotant.

A

Abitus tutus civibus hostis bello indicto concedendus. 835
Actus bellicus. Definitio. 785
Actus meræ voluntatis. Definitio. 76
Adjutorium mutuum Gentium. 8
Æs alienum a Rege contractum quando a populo & successoribus solvendum. 479. an ejus causa tributa imponi possint. 480
Æqualitas Gentium. 16. in quo consistat. 17. quodnam jus inde nascatur. 18
Æquilibrium inter Gentes. Definitio. 642. finis, & effectus. 643. quando tollatur. 644. an ejus conservatio sit justa belli causa. 646. num id conservare gentes obligentur. 649. quando conservatio licita. 651. quid hujus causa liceat. 649. an ipsius causa jus aliquod tolli possit. 647. an jus succedendi in regno alicui adimere, aut impedire liceat, ne is potentiam suam legitimo modo augeat. 648
Agentes. Definitio. 1043
Albinagii jus definitio. 328. an sit juris Gentium. 330
Alienatio rerum diversitatis. 90. an requirat consensum Rectoris civitatis. 91.
Alluvio num mutet quicquam in jure fluminis duo territoria disterminantis. 109
Alveus derelictus fluminis duo territoria disterminantis ad quod pertineat. 107
Amicitia inter gentes colenda. 172
Amicus in hostem animus præceptus. 744
Amnestia. Definitio. 989. effectus. 989 an omni pactioni pacis per se insit. 990. an rebellibus & tumultuantibus promissa sit præstanda. 1016
Amor mutuus gentium præceptus. 161
Amor patriæ qualis sit. 142. an sit juris naturæ. 135. 142
Androlepsia. Definitio. 592. finis. 593 effectus. 595. an illicita. 592. quando licita. 584. quando sit justa belli causa. 606
Apparatus belli gentis vicinæ num sit justa belli causa. 641
Aquas corrumpere ut bibi nequeant, num liceat in bello. 880
Arma. Definitio. 611
Armorum vi num controversiæ gentium decidi possint. 632
Articuli pacis. Definitio. 1022
Articuli connexi. Definitio. 1022
Articuli diversi. Definitio. 1022
Assassinus. Definitio. 881
Atheismus gentis num sit justa causa belli. 638
Aufstand / 1010
Aufruhr / 1013
Auxilia. Definitio. 653. in bello quando mittere liceat. 656
Auxilium promissum contra fœderis violatorem num sit guaranda. 454

B

Barbaries gentium num sit tollenda. 168. 169.

BIU Cujas

Bellator injustus cur sit latro, prædo, invasor. 778
Belligeratorem quando adjuvare liceat. 656. 657.
Belligerator justus quando fiat injustus. 974.
Belli justa causa inter gentes. 617
Bellum quo tendere debeat. 618. quando sit injustum. 618. num ex utraque parte justum esse possit. 633. 634. quodnam jure Gentium voluntario pro justo habendum. 888. quidnam eodem jure in bello licitum. 889. quando simul punitivum & vindicativum. 639. quando humanum modum excedat. 626. num suscipi possit controversiæ decidendæ causa. 632. quibusnam indicetur. 706. quomodo sit indicendum. 707. quod exitum habere debeat. 886. quamdiu continuare liceat in causa dubia. 970 quando tamdiu, donec alter fuerit victus. 972. quamdiu adversus turbatorem quietis publicæ. 971. num maneat per inducias. 912. an induciis finitis denuo indicendum. 916. quod per pacem finiatur. 975
Bellum ob rationes quasi justificas susceptam quale sit. 625
— ob rationes suasorias solas susceptum quale sit. 622. quale si simul adsint justificæ. 623
Bellum civile. Definitio. 1011. quomodo differat a rebellione. 1011. an sit licitum. 1012
Bellum defensivum. Definitio. 615. quando justum, quando injustum. 629.
Bellum denunciatum quando intermittendum. 711
Bellum injustum quales habeat effectus. 778. continuari illicitum. 973. num gerens ob hostilitates teneatur alteri in pœnam. 789. an ipsi jus aliquod competat in bello. 777. quando ob repressalias & androlepsiam tale sit. 605.
Bellum justum gerens quænam ultra debiti modum, & quo animo capere possit. 787. quamdiu id continuare. 969.
Bellum mixtum. Definitio. 609
Bellum offensivum Definitio. 615. quando justum abeat in injustum. 712 quando licitum in causa manifesta. 630. quando in dubia. 631
Bellum privatum. Definitio. 608
Bellum publicum. Definitio. 607. a quonam geri possit. 607. 613. 614
Bellum punitivum. Definitio. 616. quando licitum. 636. 582
Bellum vindicativum. Definitio. 620
Bona civium quomodo spectanda respectu gentium aliarum. 289. quod obligata sint pro debitis civitatis. 495
Bona immobilia in territorio hostili a cive hostis possessa. 841. a peregrino quocunque. 842. in territorio alieno possessa. 331. 332. unde jus ea possidendi oriatur. 333. an Rector civitatis certas de iis leges condere possit. 334. an concedere nonnisi certæ religioni addictis. 335
Bona peregrini in territorio alieno mortui cujusnam sint. 327
Bona regis privata num obligata sint pro debitis civitatis. 496
Bundesgenossen. 379

C

Capitulatio militum. Definitio. 765
Capta in bello num pace perfecta sint restituenda. 998
Captivi num sint hostes. 796. num fiant servi. 814. num jura sua amittant & jura in eos extinguantur. 905. quodnam jus in ipsos competat. 815. num licite interficiantur. 794. num ab injusto bellatore sint restituendi. 809. num ducere eos liceat per territorium pacatum. 834. qua lege dimitti possint. 818. si ad tempus dimittantur certa lege, 819
Captivorum causa facti sumtus ante dimissionem restituendi. 816
Casus fœderis. Definitio. 661. quando existat. 662. jus eo existente. 663. quomodo tum fœdus implendum. 664.
Cautio transitum fore innoxium num sit præstanda ab eo, cui permittendus transitus copiarum militarium. 698
Character repræsentativus legati. Definitio. 1055. quatenus sit juris naturæ. 1055. quinam commentitius. 1055.
Character repræsentativus legati communis. Definitio. 1055. num sit juris na-

BIU Cujas

naturæ. 1055
Character repræsentativus legati specialis. Definitio. 1055. a jure naturæ abhorret. 1055. quæ ex eo fluunt non sunt juris naturæ, nec juris gentium voluntarii. 1056. an gentes eum agnoscere teneantur. 1057
Character repræsentativus Rectoris civitatis. 39
Charitas num inter gentes vigere debeat. 163
Cives hostis bello indicto in territorio hostili commorantes quomodo hostes declarandi. 836. si ultra tempus indultum in eo morentur. 837. si vi majore impediri discedere prohibeantur. 838
Civitas maxima. Definitio. 10. ortus. 9. leges. 11. quinam Rector sit. 21. qualis sit status. 19. quidnam in ea habendum pro omnium gentium voluntate. 20
Clarigatio. Definitio. 705. subjectum 706. modus. 707
Clarigatio conditionata. Definitio. 708
Cognitio sui officium gentium. 40
Colloquia gentium controversiarum componendarum causa. 571
Comitatus legatorum num sit sanctus, 1064.
Commeatus. Definitio. 937. an is, cui datus alium substituere possit. 938. an cui venire concessum, is mittere possit. 939. num filium & uxorem ejus, cui datus, comprehendat, 944. an contineat morandi securitatem. 947. an morte concedentis extinguatur. 946. quando ad certum tempus datus expiret. 945
Commercia. Definitio. 60. divisio. 61. an gentes ad ea obligentur. 64. qualis sit hæc obligatio. 187. 190. cujusnam de ea judicium. 188. an inter gentes promovenda, 211. 212. quomodo promovenda. 213. num ea colere cum gentibus aliis sit meræ voluntatis. 73. cum præscribi possint. 79. quando revocari. 195
Commerciorum nuda permissio quale sit jus. 75
Commercia externa. Definitio. 61. utilitas. 63. 67. quando gentem faciant pauperiorem. 68
Commercia Gentium quale sint jus. 77. quomodo jus perfectum ad ea acquiratur. 74
Commercia interna. Definitio. 61. utilitas. 62
Concessiones juris ad actus transitorios in territorio suo num æquipolleant pactionibus gentium. 555. an sint sanctæ. 556. quænam circa eas sint juris consuetudinarii, 557
Concordia gentibus præcepta. 285. in quo consistat. 287. lex ejus generalis. 288
Conservatio gentis in quo consistat. 28. an obligatio naturalis ad eandem detur. 31
Conservatio gentis alterius num sit præcepta. 166. 167
Consules in maritimis emporiis. Definitio. 229. an constituendi & recipiendi. 230. 231. an maneant subditi constituentis. 232. quodnam jus constituenti in eos competat. 233. an puniendi causa revocari possint. 234. quale jus recipienti in eos competat. 235. quod recipiens eos protegere debeat. 236
Contributiones militares. Definitio. 843. eas exigendi jus. 844. num pace perfecta exigere liceat. 999
Controversiæ Gentium & Rectorum civitatis. Definitio. 562. quomodo componendæ. 569. 530
Conventus Gentium controversiarum componendarum causa. 574
Copiæ auxiliares. Definitio. 653

D

Damna a copiis transeuntibus data resarcienda. 697
Damna in bello data num resarcienda, pace facta. 993
Damna in bello injusto data resarcienda. 788.
Damnum subditis alienis datum num resarciendum. 318
Damnum vastatione datum in bello injusto resarciendum. 821
Debita ante bellum, vel bello durante extra idem contracta num sint per pacem restituenda. 994
Debita hosti num sint in numero rerum hostilium. 729. num prohibere liceat, ne solvantur. 840
Debita privatis ex contractu, vel malefitio belli tempore num per pacem remis.

BIU Cujas

missa. 995
Declarationes belli num sint respectu subditorum leges. 741. quænam in iis vitanda. 742
Dedecus genti suæ non ferendum. 45
Dediti an postliminium habeant. 900
Deditos sine conditione num interficere liceat. 797
Deficere volentes num recipere liceat induciarum tempore. 922
Deismus gentis num sit justa belli causa. 638
Denunciatio belli quo tempore fieri possit. 716. num ante eam in territorium alterius cum exercitu ingredi liceat. 717. quomodo intelligenda. 721 an ad socios præsentes & futuros extendenda. 735. an ad fœderatum contra omnes. 736. an in bello offensivo semper requiratur. 710. 712. an in defensivo. 713
Denunciatio belli conditionata. Definitio. 708. quando locum habeat. *ib.* an eam sequi debeat pura. 709
Deprædatio an sit licita. 849
Desertionis militum turpitudo naturalis. 768
Dilectio sui ipsius gentibus præcepta. 135
Dimicationes particulares num in bello licitæ. 508
Dimissi ab hoste num habeant postliminium. 903
Direptiones. Definitio. 845. quando licitæ. 846. an in iis res vastandæ. 843
Discordiæ a gentibus vitandæ. 286
Diversoria qualia esse desinant. 350
Divitiæ gentis unde æstimentur. 65
Doctrina quænam gentibus inprimis conveniat. 55
Dolor ex accepta clade num det jus interficiendi hostem. 806
Dolus in bello num sit licitus. 857
Domicilium. Definitio. 137. quomodo constituatur. 137. an sit mutabile. 137
Domicilium adscititium. Definitio. 138
Domicilium naturale. Definitio. 138 quamdiu retineatur. *ib.*
Dominium num per repressalias acquiratur. 602. num occupatione bellica. 892. rerum mobilium captarum in bello cuinam acquiratur. 859. quando incipiat. 860
Dominium in flumine duo territoria disterminante cujusnam sit. 106
Dominio gentis originario quænam sint subjecta. 274
Dominium gentis num cum imperio sit connexum. 305. an cum imperio in Rectorem civitatis transferatur. 306
Dominii eminentis vis in jus occupandi res nullius. 281
Dominium eminens in res publicas num Rectori civitatis competat. 102. quidnam vi ejus liceat. 103
Dominium eminens in res universitatis num Rectori civitatis competat. 92 quidnam vi ejus liceat. 93
Dominus regionis quo sensu dicatur Rector civitatis. 307

E

EMporia. Definitio. 216. num erigenda. 217. quænam in iis erigendis observanda. 218
Error invincibilis de injustitia belli num imputari possit. 635
Esculenta hostis quando perdere liceat. 830
Esculenta propria quando corrumpere liceat. 830
Excidium urbium, pagorum, oppidorum quando licitum, quando illicitum. 825
Exempla gentium qualia esse debeant. 181. 182
Exilium. Definitio. 145. an pœna esse possit. 145
Exilium invitum. Definitio. 145. quomodo restringatur. 146
Exilium voluntarium. Definitio. 145
Existimatio gentium aliarum num sit juris naturæ. 186
Expletio juris quando inter gentes licita 586. quousque extendatur. 587. 588
Exploratores. Definitio. 883. an in bello mittere liceat. 884. num puniri possint ab eo, a quo mittuntur. 885 893.
Expulsio gentis ex regione sua sedis ibidem figendæ causa num sit licita. 282
Exteri num succedere possint in bonis defuncti in alterius territorio & legata capere. 329
Extirpatio arborum frugiferarum quando in bello illicita. 829
Extraterritorialitas legali num sit juris naturæ, vel juris gentium voluntarii. 1059. quomodo acquiri possit. 1059

BIU Cujas

Exul. Definitio. 145. jus naturaliter ei competens. 147. ubi domicilium ſibi conſtituere poſſit. 148. an receptus ei denegari. 148. an perpetua habitatio in terris ſuis. 149. officium erga eos. 150

F

Facere quid liceat, quid non in induciis. 926. 927. 928
Facta privata num rumpant inducias. 934. num pacem. 1027
Factum Rectoris civitatis num pro ſuo agnoſcere teneatur populus. 600
Famæ gentis ſuæ num ſit ſtudendum. 46
Familiæ ſegreges quale habeant jus in fundis. 312. quale ſit jus, quatenus cohabitant in regione quadam. 310 312. an imperio ſubjici poſſint. 313
Famuli num ſub commeatu comprehendantur. 943
Felicitatis gentium aliarum cura præcepta. 162. quale officium ea ſit. 164
Fidejuſſio gentis pro gente. 455
Fides num hoſti ſervanda. 800. num latroni & prædoni. 800. num rebellibus. 1015. num tumultuantibus. 1016
Fidem fallere num gentibus & earum Rectoribus liceat. 376
Fides gentium num ſit ſancta. 550
Fides tacita. Definitio. 559. num ſervanda. 560
Finis in intellectu perficiendo gentibus conveniens. 56. in emendanda voluntate. 57
Finis licitus an per media illicita obtinendus. 71
Flumen diſterminans duo territoria cujus in dominio & imperio ſit. 106. cujuſnam ſit alveus ab eo derelictus. 107. cujuſnam jus alluvionis in eodem. 108. 109. a quonam fons eidem imponi poſſit. 110
Fœdera. Definitio. 369. a quibus pangi poſſint. 370. qua diligentia in ſcripturam referenda. 549. num inire ſit liberæ voluntatis. 434. an inire liceat cum gente alii religioni addicta. 429. an cum duobus de eadem cauſa. 385. quodnam eorum in caſu colliſionis præferendum. 386. cujus mandato fieri poſſint. 372. qualis conſenſus populi ad ea requiratur. 371. quando ſint valida. 407. an in iis pangendis æquitas obſervanda. 409. an ob læſionem reſcindi poſſint. 408. quomodo firmentur aſſeverationibus. 544. num id ſit licitum. 545. num firmari poſſint oppignoratione. 581. quamprimum obligent. 377. num gentem & ſucceſſores obligent, ſi cum Rege pangantur. 423. 424. an ſubſiſtant, ſi rege mortuo populus liber fiat. 426. an maneat, rege expulſo. 422. quando evaneſcunt. 436. an renovare ſit liberæ voluntatis. 435. num & quomodo tacite renoventur. 433. quænam de iis tenenda. 374. quomodo interpretanda. 375. quod ſint vel perſonalia, vel realia. 412. quænam hoc reſpectu tenenda. 413. 414. qualia in caſu dubio præſumantur. 420. quamdiu pro realibus habenda. 421. cur ſint ſancta. 547. an violatio eorum ſit injuria. 378. num ab iis diſcedere liceat parti alteri, ſi pars una violet. 430. an ſi aliud fœdus fuerit violatum. 431. aut de diverſis rebus initum quoad partem unam. 432. quando non violentur etiamſi in iis conventum non præſtetur. 388. unde pendeat diverſitas eorum. 396
Fœdera æqualia. Definitio. 395. quando ineunda. 397. cur non omnia æqualia. 396
Fœdera amicitiæ. Definitio. 394. an de non lædendo pangi poſſint. 393
Fœdera belli. Definitio. 655. quando licita. 658. quænam tacita clauſula iis inexiſtat. 659. quando non ſervare, ſeu in iis promiſſa non præſtare liceat. 660. 665. 666. ad quænam qui non ſervat obligetur. 671. quod contra turbatorem quietis publicæ ineunda. 968
Fœdus contrarium ei, quod expiravit, num inire liceat. 387
Fœdus cum populo libero contractum, num ſit reale. 416. quando non ſit. 416
Fœdera de eo, quod naturaliter debetur, quem habeant effectum juris. 389 quo fine pangantur. 390. quænam naturaliter debitis addere liceat. 391 392
Fœdera guarandigiata. Definitio. 447

BIU Cujas

Fœdera inæqualia. Definitio. 398. differentia. 399
Fœdera inæqualia ex parte digniori quando sint. 404
Fœdera inæqualia ex parte indigniori quotuplicia sint. 399. quando non iniqua. 405. 406
Fœdera inæqualia cum imminutione imperii. Definitio. 400. differentia juris in iisdem. 401. quem habeant effectum juris. 402. quousque extendantur. 403
Fœdera inæqualia sine imminutione imperii. Definitio. 400
Fœderum inæqualium punitivorum æquitas. 406
Fœdera jurata an obligent gentem & successores. 425. num præferenda non juratis. 427
Fœdera neutralitatis. Definitio. 673. an licita sint. 674. quænam obligatio inde nascatur. 680. quale fœdus contineant. 681. an cum utroque belligerante pangenda. 682. quænam per ea præstanda & deneganda. 685
Fœdera priora. Definitio. 382. num iis contraria inire liceat. 381. an iis contraria sint injusta. 383
Fœdera posteriora. Definitio. 382. quando invalida. 383. quando ex parte valida, ex parte invalida. 384
Fœdera personalia quamdiu durent. 413
Fœdera realia quandonam sint. 417. 418. 419.
Fœdus tacitum quale in guaranda contineatur. 445
Fœderati belli impliciti jus & obligatio, 665. cuinam promissa præstanda, si plures simul bello implicentur. 667. si ipsi inter se committantur. 668. 669.
Fœdere inæquali juncti num habeant jus mittendi legatos. 1046
Fœminæ num sint in numero hostium. 725.
Fœminæ illustres quando in bello capi possint. 817
Fœnum hostile quando perdere liceat. 830.
Fœnum proprium quando perdere liceat in bello. *ibid.*
Fontes veneno inficere num liceat in bello. 879
Fraus in conductione militum illicita. 766
Friedens-Bruch / 1020
Friedens-Stöhrer / 965
Fructus cum re vi pacis restituendi. 1000
Fundi vacui in regione, ubi familiæ segreges proprios habent, num occupari possint. 311

G

Gegen-Manifest / 740
Gens num seipsam conservare obligetur. 31. num se atque statum suum perficere. 35. num seipsam & statum suum cognoscere. 40. an etiam alias earumque statum. 183. quemnam finem in perficiendo intellectu sibi proponere debeat. 56. quemnam in emendanda voluntate. 57. num ipsi lædere liceat alias. 173. quænam alteri debeat. 156. an pacta servare. 376. an ex fœdere regis obligetur. 424. 425. an aliam ex regione, quam incolit, expellere ipsi liceat, sedis ibidem figendæ causa. 282. num se alteri subjicere possit. 80. num in tutelam dare lege fœderi cum altera inito contraria. 437. num in tutelam se danti alia fœderata maneat. 438. 439. num fœdus inire possit, ubi se in tutelam dedit. 440. num puniri possit ab alia ob scelera & delicta in Deum commissa. 637. si ejus perpetuus mos sit exteros lædendi. 319. quænam sit dives. 66. quænam faciant divitem. 67. quænam a singulis in eam deriventur. 43. quodnam ideo sit singulorum officium. 44
Gentes quomodo spectandæ. 2. quales esse debeant. 54. quomodo singulæ universis & universæ singulis obligentur. 12. quomodo puniri possint. 581.
Gentis divitiæ unde æstimentur. 65.
officia circa verum Dei cultum respectu ceterarum. 261
Gentium æqualitas. 16. in quo consistat 17. quodnam jus inde nascatur. 18
Gentium imitatio qualis esse debeat. 184.
Gentium jus ad ea, quæ ad conservationem sui necessaria. 32
Gentium universarum jus in singulas. 15

BIU Cujas

Gens barbara. Definitio. 52. quomodo actiones ſuas determinet. 52. num ſit a barbarie liberanda. 168. 169
Gens culta & docta. Definitio. 53. ejus obligatio. 54
Gentes fœderatæ. Definitio. 379. ad quidnam ſibi invicem obligentur. 380
Gentes incultæ num ſint emendandæ. 168. 169
Gens potens. Definitio. 69
Gens tributaria. Definitio. 410. unde fiat. 410. an habeat imperium ſummum. 411
Geſandte / 1042
Globis venenatis uti in bello num liceat. 878
Gloria. Definitio. 47. quinam ea maxime excellat. *ibid.*
Gloria gentis in quo conſiſtat. 48. obligatio ad ei ſtudendum. 49. 50. quod Rector civitatis eidem ſtudere debeat. 51. quod obligatio iſta extendatur etiam ad gloriam gentium aliarum. 185
Gravamina Gentium & Rectoris civitatis. Definitio. 563. quando injuſta. 564. quomodo tollenda. 565. an tollere obligentur gentes. 567. an miſſa facere liceat. 568
Guaranda, vel *Guarantia*. Definitio. 442. ad quid obliget. 443. an fœdus tacitum contineat. 445. num ad eam requiratur conſenſus ejus, adverſus quem præſtatur. 448. 449. num præſtetur, ſi promittatur auxilium contra fœderis violatorem. 454. num a fœderatis ſibi invicem præſtari poſſit. 451. num in hoc caſu extraneus ad eam accedere poſſit. 452. num adimat jus tertio. 456. quomodo præſtita intelligatur. 457. quando obliget. 458. de cauſa tertii in fœdere ob aliam cauſam inito conventa. 453. quando finiatur. 461. quotuplex eſſe poſſit. 462
Guaranda generalis. Definitio. 446
Guaranda perſonalis quot modis eſſe poſſit. 403
Guaranda ſpecialis. Definitio. 446
Guarandus. Definitio. 442. officium, 441. obligatio. 443. an non rogatus auxilium ferre tenetur contra eum qui fœdus non ſervat. 444. obligatio, ſi accedat ad fœdus, quo conventa ad fœderatos ſingulos ſigillatim pertinent, 459. quando auxilium contra fœderis violatorem præſtare tenetur. 460. an imploratum denegari poſſit. 460. num plures ejuſdem fœderis eſſe poſſint. 450
Guarandus extraneus num cum fœderatis concurrere poſſit. 452

H

HÆreditas exteris relicta, 329
Hoſpitia qualia eſſe debeant. 350
Hoſpitia perſonalia num debeantur militibus. 762. quodnam officium ſuperioris circa ea. 763. quinam ab iis immunes eſſe debeant. 764
Hoſtis. Definitio. 722. quinam ſit. 723. 725. ubinam locorum pro tali habendus. 724. quando eſſe deſinat. 795. num interfici poſſit. 792. 793. 801. an ſi terrore opus ſit. 802. an ſi pertinaciter reſtitum. 804. 805. an veneno interfici poſſit. 877. an capi in territorio pacato, 833. an tempore induciarum. 921. an ipſi ſervanda fides. 799. 800. quomodo amandus & diligendus. 743
Hoſtilitas. Definitio. 785
Hoſtilitates privatæ num militibus permittendæ. 912

I

IDololatria num ſit juſta cauſa belli. 638.
Ignorantia invincibilis injuſtitiæ belli num imputari poſſit. 635
Immiſcere ſe regimini alieno num juſta gravaminis cauſa. 565
Immunitas ab hoſpitiis militaribus cuinam concedenda. 764
Impenſæ in bello num debeantur in bello juſto. 786
Imperfectio gentis in quo conſiſtat. 178.
Imperium quale Rectori civitatis competat in locis publicis. 102. cujuſnam ſit in flumine duo territoria diſterminante. 1061. an cum provincia, vel certa territorii parte ſimul oppignoretur. 487. quomodo oppignoratum ſit exercendum. 488. quale in

BIU Cujas

in victos acquiratur a victore. 869. 870. num in bello occupari possit. 863. quid cum eo simul occupetur, 866. quid eo occupato sequatur. 864. 865.

Imperio alieno se immiscere num liceat, 255. an in eo consistat injuria. 256

Imperium gentium universarum in singulas. 15

Imperium herile quando a victore acquiratur. 874

Imperii fines num propagare liceat. 283

Imperii occupatio in regione vacua, 85 86. in maris partibus. 129

Independentia legati ab imperio ejus, ad quem missus, num sit juris naturæ aut gentium universalis, 1061. num sit sancta. 1062

Indigenæ num sint in mari natæ. 133

Induciæ. Definitio. 913. quinam facere possint. 932. quomodo fiant. 913. qua fide nitantur. 933. quid in iis facere non liceat, 915. num in iis maneat bellum. 914. quando obligare incipiant. 919. cur publicandæ. 917. 918

Induciis finitis fato suo deprehensi in loco hostili an habeant jus abeundi. 929

Induciarum jus pactitium. 931

Induciarum pactioni si pœna adjiciatur, 935

Induciæ particulares. Definitio. 930

Induciæ universales. Definitio. 930

Infantes num in bello capi possint. 813

Ingressus in territorium alienum num contra prohibitionem domini licitum. 295. an sub pœna prohiberi possit. 296. an missionariis prohiberi possit. 297. qua lege permitti possit, 298. & permissus intelligatur. 299

Ingressus in territorium alterius cum exercitu num ante belli denunciationem licitus. 717. officium incolarum in hoc casu, & jus ingredientis in eos, qui eidem desunt. 718

Inimicus in hostem animus illicitus. 744

Injuria, obsidi facta a dante, si fidem fallit. 534

Injuria subditis alienis illata num sit punienda. 318

Injuriæ ante bellum, sed ob quas bellum non gerebatur, aut extra bellum factæ num per pacem sint remissæ, 994

Insulæ in oceano detectæ aut ortæ num occupari a qualibet gente possint. 291. num occupatæ ad territorium occupantis pertineant. 292

Interfectio hostis num licita, si terrore opus sit. 802. si fortiter restitum, 804

Interpretatio fœderum manifesto falsa an sanctitati eorum adversa. 553

Invasor num pacem facere possit. 964

Iter num contineat reditum in commeatu. 942

Itus tutus in induciis. 925

Judicium de commerciis, num sint in potestate Gentis, cujusnam sit. 188

Judicium de necessitate actuum bellicorum cujusnam sit. 783

Judicium de officio gentis erga gentem, num sit in potestate, ad quem pertineat. 157

Juramentum num fœdus posterius priori contrarium faciat validum. 428

Jura meræ facultatis num præscribi possint. 78

Jurisdictio num in legatum, comitatum & vasa ejus competat ei, ad quem missus. 1060

Jus quale nascatur ex obligatione lege prohibitiva inducta. 268. num aliquod exteris competat in territorio alieno. 293. num alteri genti constitui possit in territorio suo. 320. 321. quomodo istiusmodi jura originarie acquirantur. 322. quale Rectori civitatis competat in partibus maris. 131. quale gentibus ad potentiam crescentem labefactandam. 650 quale ex fœderibus nascatur. 377 quantum competat in bello justo. 781. quale in captivos. 815. quale in personas hostiles. 792. quale in hostes, imperio occupato. 865. quale in eum qui repressaliis resistit. 596. 597. quale in socios belli & eorum res. 732. 733. quod suum genti a gente tribuendum. 264

Jus ad actus per modum beneficii genti uni concessum. 349

Jus albinagii. Definitio. 328. an sit juris gentium. 330

Jus alienandi res sacras quando belli causa Rectori civitatis & ecclesiæ competat. 832

Jus alluvionis in territorio arcifinio. 108

Jus

BIU Cujas

Jus belli num gentibus competat. 613 quatenus Rectori civitatis. 614. quando in causa dubia, seu controversiis inter gentes. 572. & *seqq.* num in eos, qui nullis rationibus justificis & suasoriis in bella feruntur. 627
Jus capiendi hostes ad quas personas extendatur. 811
Jus civitatem conservandi & perficiendi penes quem sit. 39
Jus commerciorum quale naturaliter sit. 189. 199. quomodo restringatur. 193. an id impediri possit. 200. quomodo perfectum acquiratur. 74. quale ex pactis negativis nascatur. 203
Jus commorandi in territorio alieno quando peregrinis competat. 344. & *sequentibus*.
Jus conscribendi militem cuinam competat. 745. 746. an sit jus majestaticum. 747. quomodo exercendum. 748. 749.
Jus consuetudinarium. Definitio. 24. num ejus violatio sit injuria. 558
Jus consuetudinarium de legationibus ad quos pertineat. 1066
Jus dandi obsides cuinam competat. 510.
Jus defendendi se & jus suum gentibus competens. 273
Jus emigrandi. Definitio. 143. ejus fons. 154. an denegatio sit injuria. 155.
Jus ex commeatu quæsitum unde æstimandum. 941
Jus gentibus competens ad ea, quæ ad conservationem sui necessaria. 32. item ad periculum interitus avertendum. 34. quoad perfectionem sui & status sui. 37. ad res ab aliis sibi comparandum. 58. quando ad bona civium alterius gentis. 290. quoad religionem suam apud gentem aliam propagandi. 259, & *seqq.* ad æquilibrium inter se conservandum. 649. in missionarios. 262. in gentem voluntarie subjectam. 80. certo pacto sibi subjectam. 770. in gentem, cujus mos est ut exteros constanter lædat. 319. an jura gentibus competentia naturaliter æqualia sint. 238
Jus Gentium. Definitio. 1. origo. 3. universarum in singulas. 13. unde hoc metiendum. 14
Jus Gentium commune ad actus ex suppositione num uni negari possit. 348
Jus Gentium consuetudinarium. Definitio. 24
Jus Gentium necessarium, internum, naturale. Definitio. 4. immutabilitas. 5. obligatio inde dependens. 6
Jus Gentium pactitium. Definitio. 23. quale sit. *ibid.* quale quoad præscriptionem. 367
Jus Gentium positivum. Definitio. 25. quotuplex. *ibid.*
Jus Gentium voluntarium. Definitio. 22. quomodo efficiatur. *ibid.* quale sit in bello. 890. 891
Jus innoxiæ utilitatis gentium ad res, quæ sunt in dominio alterius. 343
Jus in personas hostium unde nascatur. 790. unde æstimandum. 791
Jus meræ facultatis. Definitio. 76
Jus militare. Definitio. 770. materia. *ibid.*
Jus minorum potestatum in bello unde æstimandum. 771
Jus mittendi legatos quale gentibus competat. 1044
Jus naturæ cujusnam dignitati consulat in legationibus. 1054
Jus navigandi per maria occupata. 355
Jus necessitatis competens gentibus in res gentis alterius. 338. in frumentum in casu intolerabilis famis. 340. quale illud sit. 339. ad usum rerum peregrinarum & operas peregrinorum. 342. ad matrimonia invita apud gentes exteras contrahenda. 941
Jus occupandi res nullius gentibus competens. 280
Jus non patiendi ablationem juris sui gentibus competens. 267
Jus non patiendi læsionem quale gentibus competat. 252
Jus non patiendi, ut alia regimini nostro se immisceat, quale sit. 269
Jus pactitium de usu maris vasti. 126. de legationibus. 1066
Jus pangendi fœdera genti competens, quæ sub tutela alterius est. 440
Jus perfectum ad commercia quomodo acquiratur. 191
Jus petendi officia humanitatis quale gentibus competat. 170. an citra injuriam prohiberi possit. 171
Jus persequendi vi jus suum adversus

BIU Cujas

gentem id tribuere nolentem. 271
Jus piscandi privatum in flumine publico. 101
Jus pignoris gentium unde constet. 483
Jus præventionis in usu rerum publicarum & universitatis. 111. 112
Jus privatorum in bello an aliquod sit. 909
Jus puniendi gentem gentibus competens. 272. 580
Jus puniendi scelera & delicta in Deum gentis alicujus num alii genti competat. 637
Jus rei cohærens num cum re vi pacis restituendum. 1001
Jus repressaliarum num privatis competat. 590
Jus securitatis gentium quomodo violetur. 254
Jus stapulæ. Definitio. 227. an sit concedendum. 228
Jus subditorum, quos civitas defendere nequit. 867
Jus vendendi sua apud gentem aliam, 58
Jus victoris in Rep. victa immutanda. 872. 873.
Justitia a gentibus inter se colenda. 265

K

Krieg ankündigen / 705
Kriegs- 740

L

Læsio gentis a gente illicita, 173. in quo consistat. 179. num juri securitatis gentium adversetur. 254
Læsiones num gentes pati debeant. 252 an eas intentanti resistere & futuram præcavere liceat. 253
Læsiones exterorum num ferri possint a Rectore civitatis. 317
Læsiones privatæ civium diversarum gentium num gentibus imputari possint. 314. 315. quando imputentur. 516
Landes-Herr / 307
Latroni num servanda fides. 799. 800
Laus gentibus aliis num debeatur. 186
Legata exteris relicta. 329
Legati. Definitio. 1041. quid naturaliter sint. 1042. num admittendi. 1045. quomodo excipiendi & tractandi. 1051. quomodo spectentur quoad actus privatos. 1058. quot modis esse desinant. 1068
Legati assidui. Definitio. 1047. cujusnam sint juris. 1048. an sint admittendi. 1050
Legati hostiles quomodo excipiendi & tractandi. 1052. an contumeliæ in eos licitæ. 1053. an contemtus licitus. *ibid.*
Legatorum persona, comitatus & vasa quod sint sancta. 1064
Leges civitatis maximæ quales sint. 11
Leges in maris partibus occupatis latæ. 132
Leges de usu & conservatione rerum publicarum & universitatis num a superiore ferri possint. 113. quinam ferre nequeat. 104
Liberi potestatum summarum quando in bello capi possint. 813
Libertas commerciorum in quo consistat. 204. an sit juris naturæ. 205. num per pacta genti tertiæ competens imminui possit. 207
Literæ credentiales. Definitio. 1067. necessitas. *ibid.*
Loca corruptis præsidiis invadere num liceat in induciis. 923
Loca derelicta ab hoste, vel male custodita num in induciis occupare liceat. 924
Loca deserta, sterilia & inculta in regione a gente habitata cujusnam sint. 275. an pro lubitu occupari possint. 276. quando in dominium privatorum abeant. 277. cuinam imperium in iis competat. 278. an advenis ad culturam concedenda. 279
Loca vacua & jura in terra occupata si occupentur, qualia postea sint, 323
Locus nativitatis. Definitio. 140. num sit patria. *ib.*
Lucrum num gens genti prævertere possit. 208. num abrumpere. 209

M

Malcontanten / 108
Manifest / 740

Ma-

BIU Cujas

Manifestum belli. Definitio. 740. ejus materia. *ibid.*
Manubiæ. Definitio. 848
Mare vastum an sit occupabile. 127. an dominio subjici possit. 121
Maris partes quænam sint occupabiles. 128. an occupatæ pertineant ad territorium occupantis. 130. quale eidem sit jus in iis. 131
Maris usus in quo consistat. 120. quoad imperium occupati usus num maneat communis. 357
Matrimonia num apud vicinas gentes contrahere liceat. 336. 337. num sint in postliminio. 908
Mediatio num mutuum pacisicentium de pace consensum requirat. 1036
Mediator num guarandam præstare teneatur. 1037. num ei competat jus interpretandi pacem. 1038
Medii in bello. Definitio. 672. quid utrique belligeranti præstare debeant. 683. 684
Mediis illicitis num uti liceat ad finem licitum consequendum. 71
Metus num obstet pactionis de pace validitati. 1035
Metus ex vicini potentia num sit justa belli causa. 640
Milites. Definitio. 610. quinam conscribendi. 749. an inviti conscribendi. 750. cur juramento ad ministerium belli adstringendi. 767. an in territorio alieno citra injuriam conscribi possint. 753. 754. an in bello quacunque occasione capi. 812
Milites conductitii. Definitio. 765 eorum obligatio. *ib.*
Ministerium belli obire quinam non obligentur. 751. 752
Misericordia erga exules præcepta. 150
Missionarii num sint tolerandi. 262. an puniri & male tractari possint. *ib.*
Modus acquirendi res universitatis. 89
Monopolia gentium quænam iniqua. 210
Mora num ferenda in iis, quæ per pacem præstanda. 1018
Mores inculti gentium num sint emendandi. 168. 169
Munimenta per pacem restituenda num demoliri liceat ante restitutionem. 1002
Munimentorum demolitio quando licita. 826

N

Nati in mari num jus indigenatus habeant. 133
Naturalisatio. Definitio. 134. ejus effectus. *ib.*
Negotia inter gentes quod exitum habere debeant. 886. cur ea de causa jus gentium voluntarium necessarium sit. 887
Neutrales gentes. Definitio. 672
Neutralitas. Definitio. 672. an sit licita. 674. an permittenda. 675
Nomina pacisicentium demonstrationis causa fœderibus adjecta. 415. num fœdus faciant personale. 215
Nomina regionum quomodo in pactione pacis accipienda. 1003
Naves armare in hostem num liceat privatis. 910
Navigatio in mari vasto num prohiberi possit. 122. an commerciorum causa. 201. num prohibitio sit injuria. 123. num justa causa belli. 124. 125
Nundinæ. Definitio. 222. an institutio sit juris naturæ. 223. unde jura earum nascantur. 224

O

Obligatio qualis a jure gentium necessario veniat. 6. qualis ex fœderibus nascatur. 377
Obligatio gentium ad intellectum & voluntatem perficiendum. 74
Obsides. Definitio. 497. num sint pignora. 498. quamdiu retineri possint. 499. 505. quodnam jus tenenti in eos competat. 499. an ad præstandas operas cogi possint. 500. quid in iis oppignoretur. 501. quando dimittendi. 502. an in aliam causam retineri possint. 503. ad quid dans tenetur, antequam dimittantur. 504. ad quid ipsis obligetur, qui fidem fefellit. 538. 535. qua lege tum dimitti possint. 539. an civitas iis aut proximis eorum incommodum repensare teneatur. 536. qualia sint pignora. 540. an sint servi ejus, cui dantur. 531. an fiant, si dans fidem fefellit. 532. an ob id interfici possint.

BIU Cujas

ſint. 532. quanto pretio in eo caſu redimendi. 541. an fidem fallens injuriam faciat ipſis, 534. quando ex facto proprio teneantur. 533. num unus teneatur ex facto alterius, 524. an ipſis fugere liceat. 515. an fugientes civitas recipere ac retinere queat, 516. an in locum mortui dandus alius. 517. cur & quando plures dandi. 518. quando liberetur rege mortuo, 521. an liberetur, ſi ſe obſidem dedit pro alio, donec redeat, & is moriatur, 522. quando liberetur, mortuo rege, cui datus, 523. ſi fiat ſucceſſor, an alio ſubſtituto liberetur. 519

Obſidum datio cuinam competat. 510. quem habeat effectum. 506. quinam dari poſſint. 508. 514. an inviti, 511. 512. an ſorte electi. 513. quales dandi. 509. num in ſecuritatem datorum dari poſſint. 543. num quis ſeipſum dare poſſit pro debito proprio. 520. num in pactionibus non claudicantibus utrinque dari poſſint. 542. datus ut captivum redimat, num hoc mortuo liberetur. 958

Obſidum interfectio ſi inter gentes toleretur, quale ſit jus. 537

Obſidis obligatio quando principalis, non tantummodo acceſſoria. 526. quando obſes obligetur ad id, quod intereſt. 528. quando bona ejus pro hoc obligentur, 529. quando & quotuplici modo obligentur pro eo, cujus nomine dentur. 530

Obſidum obligatio fidejuſſoria & ex promiſſoria. 525. qualis illa ſit, 527. 530.

Occupatio imperii in partibus maris. 129.

Occupatio regionis vacuæ. 85. quænam in ea fiant univerſorum. 87

Occupatio bellica. Definitio. 862. num ſit modus acquirendi. 892

Offenſa a Gentibus vitanda. 266

Officia gentis erga ſeipſam. Definitio. 27. quomodo præſtari debeant cum ſenſu officii erga alias. 180. quamnam in caſu colliſionis cum officiis erga alias pariant exceptionem. 206

Officiorum gentis erga alias principium generale. 157. eorum præſtatio num ſit in poteſtate, cujus judicio ſtandum. 157. fons illorum. 177. num ſint juris coactivi. 158. an denegatio ſit injuria. 159. eorum limitatio. 160

Officium gentium erga gentes barbaras & incultas. 168

Officia humanitatis gentium quænam ſint 165. num genti denegari poſſint ob diverſitatem religionis. 263

Officium ſingulorum in civitate quoad ea, quæ in gentem ab iis derivantur. 44

Officioſitas gentium erga ſe invicem num ſit præcepta. 353. in quo conſiſtat, 354.

Officioſitas gentium erga peregrinos num ſit juris naturæ. 351. laus ejus quomodo a ſingulis in gentem derivetur. 352

Onera qualia imponi nequeant mercibus peregrinorum. 215

Operationes bellicæ. Definitio. 785. quando eas inchoare liceat. 719. 720

Oppignorari quænam a gente poſſint. 484.

Oppignoratio quando inter gentes finiatur. 492. num fœdera eadem firmentur. 481

Oppignoratio invita quando gentibus licita. 586. quouſque extendatur. 587 588.

Oppignoratio rerum univerſitatis quando licita. 90. an requirat conſenſum Rectoris civitatis. 91

P

Pactum antichreſticum num ad oppignorationem provinciæ, vel partis territorii accedere poſſit. 485. quale jus inde acquiratur. 486. 489. 490

Pactum antichreſi gentium affine. 491

Pactum Gentium de non navigando vel piſcando in certa maris parte. 126

Pacta num a gentibus & earum Rectoribus ſervanda. 376. an contra ea tertio quid concedi poſſit. 197. an oppignoratione firmari poſſint. 481. 482.

Pacta commerciorum quot modis iniri poſſint. 194. unde eorum norma deſumenda. 192. an contra ea tertio quid concedi poſſit. 196

Pacta commerciorum negativa num iniri a gentibus poſſint. 202. quodnam jus inde oriatur. 203

Pactum guarandigiatum. Definitio. 447

Pacta privata ſummarum poteſtatum quænam

BIU Cujas

quænam sint. 373
Pactum Regis cum privatis initum quando obliget gentem & successores, 478.
Pactiones gentium. Definitio. 369. quomodo fiant a summis potestatibus minoribus. 464. quænam fiant captivorum causa. 817
Pactio pacis. Definitio. 1039. effectus respectu subditorum. 1040. effectus in genere. 987. quando obligare incipiat. 997. num obliget populum & successores. 1017. quænam rationes in ea attendendæ. 988. quomodo intelligenda, si ad alias anteriores referatur. 1006
Partibus maris occupatis num Rector civitatis leges imponere possit. 132
Patria. Definitio. 141. ejus immutabilitas. 144. quod ei nocere non debeamus. 136
Patriæ amor præceptus, 135. qualis sit, 142. an sit juris naturæ. *ib.*
Pax. Definitio. 959. effectus. 976. an sit in induciis. 960. quod inter gentes colenda. 961. quod ejus conservationem Rector civitatis debeat genti suæ. 962. gentibus etiam aliis, 963. quomodo huic officio satisfaciat. 964. quinam eam facere possint. 977. 978. quinam non. 979. & seqq. quinam Rege infante, impube aut emotæ mentis. 981. quinam in statu populari. 985. num cum invasore & usurpatore fieri possit. 984. quomodo pangi possit, 986. quot modis. 991. quid valeat de iis, de quibus in eo non dicitur. 992. num obliget populum & successores. 1017.
Pax rumpi quando dicatur, 1020. quando rumpatur. 1021. num tota rumpatur, si rumpitur in articulis diversis. 1023. si ab uno rumpatur, num alter eam servare adhuc obligetur. 1033. an rumpatur ob leviorem transgressionem. 1024. an si ob novam causam bellum inferatur. 1025. an fœdere belli inito adversus eum, cum quo pacem fecisti. 1026. an facto sociorum & subditorum. 1027. an si subditi militent aliis belligerantibus. 1028. an si subditi contra articulos pacis lædantur. 1029. an si sociis vis armorum infertur. 1030. an si per te non stet, ut in pace conventum præstetur. 1032
Pax sociorum quando separata a tua. 1031.
Pecuniæ subsidiariæ. Definitio. 654
Percussor. Definitio. 881. num eo immisso hostem occidere liceat. 882. num puniri possit ab hoste. 885. 893.
Perfectio gentis in quo consistat. 29. 174. unde pateat, quænam ad eam requirantur. 30. num sit præcepta. 35. quod eidem adversa vitanda. 36. jus eo fine competens. 37. quomodo ab aliis promovenda. 175. 176
Perfectio gentis alterius num sit præcepta. 166. 167
Peregrini in territorio alieno commorantes num maneant subditi gentis suæ. 324. eorum jura & obligationes. 325. num sint subjecti legibus loci. 300. num in eo delinquentes puniri possint, 301. num eorum lites a judice loci decidi. 802. an sint cives temporarii. 303. ad quænam obligentur. 304.
Peregrinorum aditus in territorium suum qua de causa concedendus. 344. & seqq.
Periculum interitus a gentibus avertendum. 33. jus ad id præcavendum competens. 34
Personæ captæ cujus sint juris, si ad suos revertuntur. 894. quomodo adeuntes spectandæ sint. 895
Personæ civium num obligatæ pro debitis civitatis. 507. quænam in bello per modum androlepsiæ capi possint. 813
Personæ privatæ quatenus subsunt dispositioni Rectoris civitatis in pactione pacis. 1008
Pignora gentium quando restituenda. 493. quando, quod luitur, retineri possit. 494
Piscatio in mari vasto num a gente prohiberi possit. 122. num prohibitio sit injuria. 123. an justa belli causa, 124. 125.
Plagium. Definitio. 715. an sit furtum hominum. 755. in quibusnam hominibus committatur. 756. an committatur, si subditi alieni ad ministeria belli coguntur. 757. quando sit causa justifica belli. 759. quomodo in desertione militum committatur. 769

BIU Cujas

Pœna eorum, qui pertinacius vi juſtæ reſiſtunt. 807
Pœnæ gentium in quo conſiſtant. 581
Pœna pactioni pacis adjecta quid operetur. 1034
Pœna pactioni inducarum adjecta quid operetur. 935. ſi de ea alternative conveniatur. 936
Pons quando flumini utriuſque gentis accolæ conſenſu imponendus. 110
Populus ſui juris, qui ſe ſponte uni ſubjecit, num ſub reſtitutione in pace conventa comprehendatur. 1005
Portus. Definitio. 219. cur conſtruendi. 219. num faciendi & muniendi. 220. quænam de eo tenenda. 221.
Poſtliminium. Definitio. 896. cujuſnam ſit juris. *ibid.* quatenus legibus civilibus, moribus & pactis gentium definitur. 907. an ſit in induciis. 922. an apud gentes ſocias. 898. an apud medias. 899. eorum, quæ per pacem reſtituuntur. 1019
Poſtliminio recipi quid dicatur. 897
Poſtliminio redire quid dicatur. *ib.*
Potentia gentis in quo conſiſtat. 69. an eam acquirere obligentur gentes. 70. an augendæ cauſa gentes alias ſibi ſubjicere liceat. 72
Potentiam augendi modus illicitus. 72
Potentia creſcens quando licite labefactetur. 650
Poteſtates ſummæ. Definitio, 368. num in bello capi poſſint. 813
Poteſtates minores. Definitio. 368. quando pactiones gentium inire poſſint. 464. quando ſummam obligent. 772. quando earum promiſſiones ſint ſponſiones. 773. ſi majus jus præ ſe ferant, ad quid teneantur. 774. quatenus inferiores obligent. 775. quatenus obligare nequeunt. 776
Potulenta hoſtis quando perdere liceat, 830. quando propria in bello. *ib.*
Præcedentia num genti cuidam naturaliter competat. 240. quomodo acquiratur. 242. quomodo in conventibus determinetur. 241. an mutetur, mutata Reip. forma. 243
Præda. Definitio. 848. quænam in præda ſint. 850. quænam non ſint. 851. cujuſnam ſint. 852. quibus concedi poſſit. 856. aliquid ejus num ſit militum, aut præfectorum. 853. num auxiliarium. 854. quinam eo diſponere poſſit. 845
Prædoni num ſervanda fides. 799. 800.
Præfecti militum. Definitio. 612. num eos capere liceat in bello. 812
Prærogativa gentis naturalis num detur, 237. quomodo acquiratur. 239
Præſcriptio num locum habeat inter gentes. 358. an ex diuturno ſilentio procedat. 359. 363. quando non valeat. 364. quando valeat ob factum, vel non factum alterius. 365. quando conveniat juri gentium voluntario. 366. num de ea gentes paciſci poſſint. 367
Præſcriptio gentis tutelam debentis adverſus minus potentem. 84
Præſcriptio immemorialis quænam ſit, 360. an ſit juris naturæ. 361. an inter gentes locum habeat. 362
Pretium redemtionis captivi num in alium tranſcribi poſſit. 948. num conventio de eo reſcindi poſſit, quia captus locupletior, quam credebatur. 949. an debeatur captivo ante liberationem mortuo. 950. an mortuo in libertate. 951. ſi captivus pro eo ſe oppignoret. 952. ſi terminus ſolutionis fuerit adjectus. 953. ſi dimiſſus ſub pacto, ut faciat dimitti alterum. 954. quando bis debeatur. 955.
Privati num jus quoddam habeant in bello. 909. 911. quænam iis tacite in bello promittantur. *ibid.*
Promiſſa num a gente & ejus Rectore ſervanda. 376
Propolium. Definitio. 225. an concedendum. 226
Provinciæ deditæ an poſtliminium habeant. 901
Publicatio belli. Definitio. 737. finis. 737. quandonam eidem ſit locus. 738. quomodo fieri debeat. 739
Publicatio pacis. Definitio. 1039. effectus reſpectu ſubditorum. 1040
Pueri num ſint hoſtium numero. 725. quando in bello capi poſſint. 813
Puniri num quis poſſit, a gente ob delictum apud aliam commiſſum. 151

BIU Cujas

R

Ratihabitio poteſtatis ſummæ unde colligatur. 470
Rationes quænam in pace facienda attendendæ. 988
Rationes juſtificæ belli. Definitio. 621
Rationes quaſi juſtificæ belli. Definitio. 624. qualis ſit earum uſus. 625
Rationes ſuaſoriæ belli. Definitio. 621 quænam æquæ, quænam iniquæ. 628
Raptus virginum exterarum quando licitus. 341
Rebellio. Definitio. 1010. quid in ea agatur. *ibid.*
Rebellibus an ſervanda fides. 1015
Receptus num exuli denegari poſſit. 148
Rector civitatis quodnam jus habeat. 39. ejus officium quoad conſervationem & perfectionem gentis ſuæ. 38. quod gentem ſuam & ſtatum ejus cognoſcere teneatur. 41. conditionem quoque regionis & omnia in ea loca. 42 num alieno regimini ſe immiſcere ipſi liceat, 257. quid liceat, *ibid.* quid liceat, ſi alter ſubditos ſuos nimis duriter tractet. 258
Rectoris civitatis nomen & tituli quo fundamenta nitantur. 244. num eos ipſe determinare poſſit. 245. num ab aliis gentibus eidem tribuendi. 246. quando non ſine injuria denegentur. 247. quando denegatio non eſt contra officia humanitatis. 249. quando ab aliis gentibus tribui nequeant. 248
Rector civitatis maximæ num detur. 21
Rectores civitatum quomodo ſe invicem ſpectare debeant. 240. quando in eo injuria committatur. 251
Recuperata pactis ab hoſte num habeant poſtliminium. 903
Recuperata vi bellica an habeanr poſtliminium. 902
Reddita ab hoſte num habeant poſtliminium. 903
Redemtionis pretium qnomodo determinandum, ſi captivus redimendus. 817. ſi obſes redimendus. 541
Reditus tutus in induciis. 925
Regionis vacuæ occupatio. 85. 86
Regnorum patrimonialium ortus. 871
Religionis diverſitas num ſit juſta cauſa denegandi genti officia humanitatis. 263. num juſta cauſa denegandi tranſitum copiis militaribus. 699. num obſtet fœderi contrahendo. 429. num quid mutet in ſanctitate fidei. 552. an ſit juſta cauſa eam ſibi ſubjiciendi. 260. num gentem diverſæ religionis ad ſuam amplectendam cogere liceat. 259
Revocatio tacita fœderis quomodo fiat 433. 435
Repreſſaliæ. Definitio. 589. an & quando licitæ. *ibid.* num iis reſiſtere liceat. 596. 597. num ſint belli quædam ſpecies. 603. an dent juſtam cauſam belli. 604. 605. quando earum cauſa ſit juſta cauſa belli. 606. iis cauſam dantes an quid teneantur. 598. Rectoris civitatis quoad hanc cauſam officium. 599. ad quid is obligetur, ſi ipſe cauſam dedit. 601. num earum jus privatis competat. 590
Rerum diviſio. 88
Res quænam ſub commeatu comprehendantur. 943. quas perſona capta ſecum clam habet, an cum ea capiantur. 956. an eædem in pretium redemtionis imputari poſſint. 957
Res captæ in bello cui acquirantur. 859. cujus ſint juris, ſi ad ſuos in bello revertantur. 894. quomodo receptæ ſpectandæ ſint. 895. num vindicari poſſint. 861. num duci per territorium pacatum. 834. an in bello injuſto captæ reſtituendæ. 788
Res communes. Definitio. 88
Rerum certarum venditio num permitti poſſit genti uni, excluſis ceteris. 198
Res in dominio populi exiſtentes quomodo pace concedi poſſint. 1007
Res hoſtiles quænam ſint. 726. ubinam pro talibus habendæ. 727. num in territorio ejus, qui bellum juſtum habet, confiſcari poſſint. 839. num capi in territorio pacato. 833. num in induciis. 921
Res non hoſtiles in territorio hoſtili deprehenſæ. 728
Res mobiles num in iis, quæ per pacem reſtituenda, comprehendantur. 996
Rerum mobilium in bello captarum dominium cuinam acquirantur. 859
Res oppignorata quando reſtituenda. 493

BIU Cujas

Rerum peregrinarum advectio & venditio num prohiberi possit. 59
Res privatorum quatenus subsunt dispositioni Rectoris civitatis in pactione pacis. 1008
Respublicæ. Definitio. 88. in cujus dominio sint. 98. 99. earum usus cuinam competat. 98. num de eo leges ferre possit superior. 104. quomodo iis utendum. 900. num earum usu cuidam interdici possit. 105. cujus sumtu conservandæ & reparandæ. 117. num tributa iis imponenda. 118
Res sacræ quando hosti eripi possint. 831
Res sociorum belli num sint hostiles. 731
Res singulorum. Definitio. 88
Res universitatis. Definitio. 88. cujus sumtu conservandæ. 114. item reparandæ. 115. num tributa de iis imponi possint. 116. quinam de iis leges ferre possit. 113. qualis sit earum usus. 94. an oppignorari & alienari possint. 90. cuinam usus earum prohiberi possit. 95. cuinam nequeat. 96. an jus, quod quis in iis habet, in alium transcribi possit. *ibid.* num Rector civitatis dominium eminens in iis habeat. 92. quomodo ex privata fiat. 89
Restitutio conventa in pace num pertineat ad eos, qui jure suo sponte sese subjecerunt uni belligerantium. 1005
Retorsio juris. Definitio. 583. num inter gentes licita. 584. an sit necessitatis. 585
Revocatio commerciorum quando licita. 195
Res in territorium alienum fugiens num vi armata abstrahi possit. 294
Rex quinam facere non possit. 980. ejus loco quinam faciat. 981. an captivus facere possit. 982. 983
Ruptio pacis. Definitio. 1020. si in articulis diversis fiat. 1023

S

Sævitia *in cadavera sepultorum* num in bello licita. 827
Sagittis venenatis uti num in bello liceat. 878
Sanctum quid dicatur. 546
Sanctitas. Definitio. 546
Sanctitas fidei gentium num habeat respectum ad religionem. 551. 552
Sanctitati fœderum quando interpretatio adversetur. 553. num adversetur, si quis studio mentem suam male exprimit. 554
Scelera gentis num ab alia puniri possint. 637
Securitas per commeatum præstanda. 940. qualis competat peregrinis in territorio alieno commorantibus. 1063. qualis legatis. 1064. quod hæc sit sancta. *ibid.*
Silentium diuturnum, quando non noceat in præscriptione. 363
Singuli in civitate famæ gentis suæ studere debent, 45
Societas inter gentes a natura instituta. 7. ejus finis. 8
Socii belli num sint hostes. 730. num bellum iis inferre liceat absque denunciatione. 734. num in pace comprehendantur. 1009
Socii belligerantis injusti an jus habeat in bello. 779. qualia sint ejus facta. 780
Socii in fœdere excepti quinam intelligantur. 670
Spionen / 883
Sponsio. Definitio. 465. materia. 467. num obliget summam potestatem. 468. 469. ea non ratihabita ad quid teneatur summa potestas. 473. 474
Sponsor quid promittat. 465. cujusnam factum promittat. 471. ad quid obligetur. 466. ad quid sponsione non ratihabita. 475. 476. an liberetur diligentiam adhibendo. 472. quando teneatur ad certum quid præstandum. 477
Stapel Recht / 227. 228
Status quinam in pactione pacis intelligatur, si omnia in pristinum restituenda. 1004
Stipendium. Definitio. 760. quod præcise solvendum. 761
Stramen hostile quando perdere liceat. 830. quando proprium in bello. *ib.*
Stratagemata. Definitio. 858. quando licita. 858
Stupra violenta num militibus permittenda. 876
Subditi alieni num sine injuria in gentem

BIU Cujas

tem milites inviti conscribantur. 758. num pignorationis causa capi possint, 591. quando sponte se hosti subjicere possint. 868
Subjectio gentis voluntaria num licita. 80. quotuplici modo fiat. 81. jus inde nascens. 80
Subsidia. Definitio. 654. quando in bello mittere liceat. 656. 657
Successores num ex fœdere regis obligentur. 424. 425
Sumtus captivorum causa facti ante dimissionem restituendi. 816
Supplices. Definitio. 152

T

T*Acite conventum* quid intelligatur, 561
Talio num inter gentes licita. 577. an injuria irreparabilis licitam faciat. 578. an sit justa causa omittendæ denunciationis belli. 715
Terræ habitatæ a familiis segregibus num sint occupabiles. 310. 311
Terræ incognitæ, *sed habitatæ* num ab exteris gentibus occupari possint. 309
Terræ inhabitatæ num sint promiscue occupabiles. 291. num occupatæ ad territorium occupantis pertineant. 292
Terræ neutræ. Definitio. 672
Terra vacua quando a pluribus gentibus & privatis simul occupatur. 308
Territoriorum limites num sint definiendi. 284
Transfugæ. Definitio. 803. qua pœna coercendi. *ibid.*
Transitus exercitu concessus simul rebus concessus. 703. quod tutus præstandus. 704
Transitus copiarum militarium denegatus quando sit justa causa belli. 702
Transitus commerciorum causa personis & rebus num concedendus. 346
Transitus innoxius copiis militaribus concedendus. 686. quid transeuntibus observandum. 687. cur sit petendus. 688. an sit injuria ejus, contra quem conceditur. 689. an concessio ab hoc ferenda. 690. si petat, ut non concedatur. 691. an transeunte invito resistere liceat, 692. an gratis concedendus. 693. quænam in eo subministranda. 694. quando non concedere eum liceat. 695. an ob religionis diversitatem denegari possit. 699. an si alio transire possit, 700. quænam sit justa denegandi causa. 701
Transitus studiorum causa num concedendus. 347
Tributa rerum publicarum causa imponenda. 118. rerum universitatis causa, 116. quomodo vi pacti antichretici concessa exigenda. 489. an aliis locari possint. 490. an ob debita civitatis subditis imponenda. 480
Tumultus. Definitio. 1013. quale sit delictum. 1014
Tumultuantibus num servanda fides, 1015.
Turbator quietis publicæ. Definitio. 965. quale in se det jus gentibus, 652. num a gentibus quibusvis compescendus. 966. quando id liceat, 967.
Tutela promissa si genti non præstetur, quid eidem liceat. 82. si qui tutelam debet, in jus ejus involat. 83

V

V*Agabundus*. Definitio. 139. an habeat domicilium. 140
Vagabundorum liberi num habeant patriam. 141
Vasa legatorum num sint sancta. 1064
Vasallus quando obses dari non possit. 514
Vastandi jus in bello justo. 823
Vastatio agrorum, frugum, segetum, ædium, hortorum, vinearum quando licita. 824. rerum frugiferarum quando illicita. 829. rerum hostilium quando in bello injusto illicita. 820. rerum sacrarum num licita. 828. rerum religiosarum num licita. 827
Vastator injustus an teneatur ad pœnam. 822
Vectigal num imponere liceat mercibus transeuntibus, apportatis & exportatis. 214. num a vehentibus in via publica solvendum. 119. quomodo vi pacti antichretici concessum exigendum. 489. an ita concessum alii locari possit. 490
Venditio rerum certarum num genti uni per-

BIU Cujas

permitti possit, exclusis ceteris. 198
Veneno inficere fontes, globos, sagittas num in bello liceat. 878. 879
Veneno interficere hostem num liceat. 877.
Violatio fœderis. 430. & seqq. num sit violatio juris gentium. 548
Violatio juris consuetudinarii num sit injuria. 558
Virgines illustres quando in bello capi possint. 813
Viricapio. Definitio. 592
Viri dignitate conspicui quando in bello capi possint. 813
Vires belligerantis injusti num diminuere liceat. 810
Vis bellicæ in quo consistat. 784. quænam in bello justo licita. 782
Vis hostilis quamdiu competat in hostem. 875. an obstet validitati pactionis pacis. 1035
Vitam salvam paciscentes num interficere liceat. 798
Universorum quænam sint in regionis occupatione. 87
Urbes deditæ an postliminium habeant, 901
Usucapio num locum habeat inter gentes. 358. an ex diuturno silentio procedat. 359. 363
Usurpator num pacem facere possit. 984.
Utilitas sola an sit justa belli causa. 645.

FINIS INDICIS.

BIU Cujas

BIU Cujas

BIU Cujas

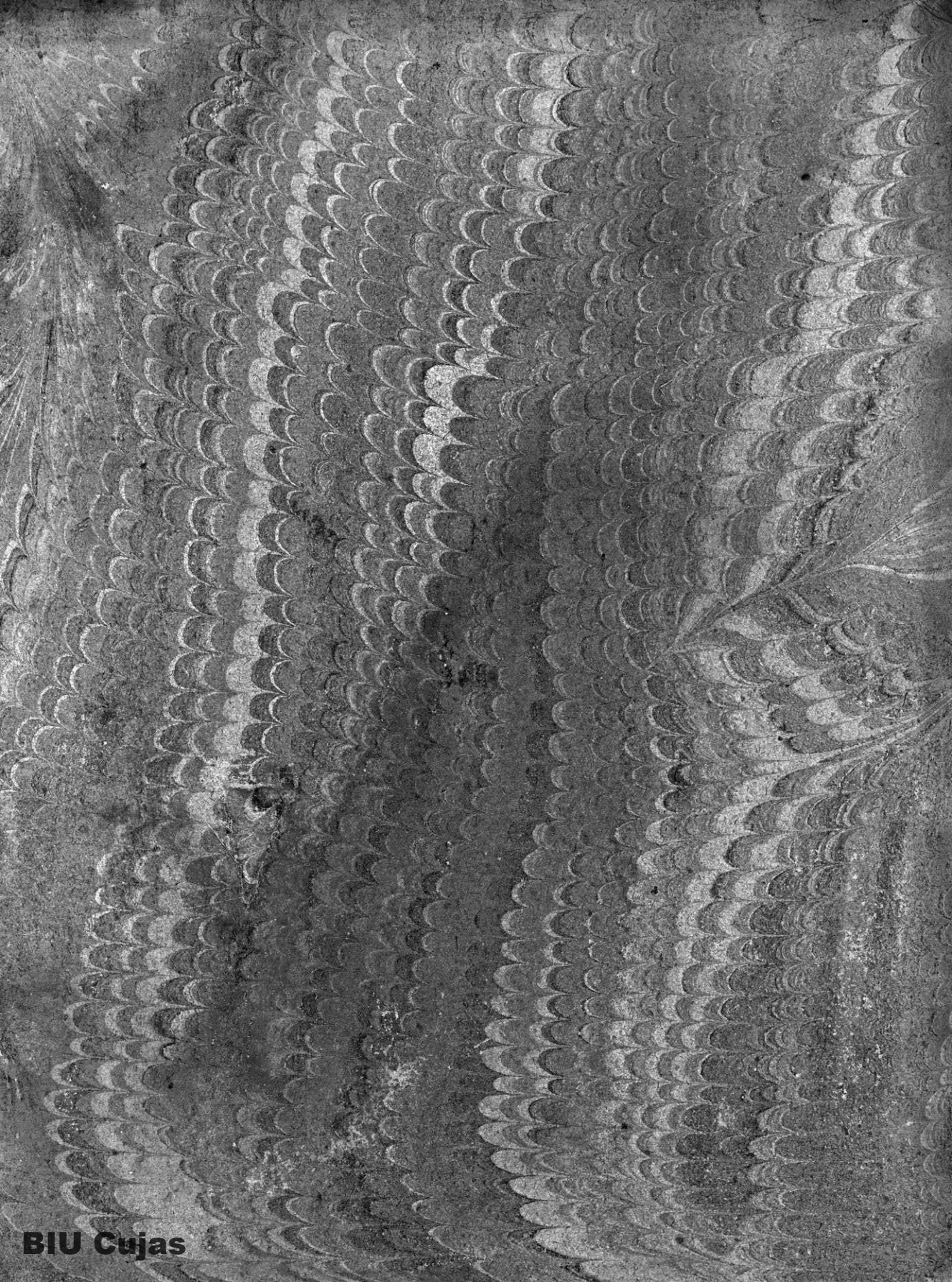
BIU Cujas

BIU Cujas

IX
10.907

BIU Cujas